॥ ਨਮੋ ਤਸ੍ਸ ਭਗਵਤੋ ਅਰਹਤੋ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਸ੍ਸ॥

ਅਙ੍ਗੁੱਤਰਨਿਕਾਯੋ

ਤਿਕਨਿਪਾਤਪਾਲ਼ਿ

੧. ਪਠਮਪਣ੍ਣਾਸਕੰ

੧. ਬਾਲਵਗ੍ਗੋ

੧. ਭਯਸੁੱਤੰ

੧. ਏਵੰ ਮੇ ਸੁਤੰ – ਏਕੰ ਸਮਯੰ ਭਗਵਾ ਸਾਵਤ੍ਥਿਯੰ ਵਿਹਰਤਿ ਜੇਤਵਨੇ ਅਨਾਥਪਿਣ੍ਡਿਕਸ੍ਸ ਆਰਾਮੇ। ਤਤ੍ਰ ਖੋ ਭਗਵਾ ਭਿਕ੍ਖੂ ਆਮਨ੍ਤੇਸਿ – ''ਭਿਕ੍ਖਵੋ''ਤਿ। ''ਭਦਨ੍ਤੇ [ਭਦ੍ਦਨ੍ਤੇ (ਕ॰)]''ਤਿ ਤੇ ਭਿਕ੍ਖੂ ਭਗਵਤੋ ਪੱਚੁਸ੍ਸੋਸੁੰ। ਭਗਵਾ ਏਤਦਵੋਚ –

''ਯਾਨਿ ਕਾਨਿਚਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਯਾਨਿ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ ਸਬ੍ਬਾਨਿ ਤਾਨਿ ਬਾਲਤੋ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ, ਨੋ ਪਣ੍ਡਿਤਤੋ। ਯੇ ਕੇਚਿ ਉਪੱਦਵਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ ਸਬ੍ਬੇ ਤੇ ਬਾਲਤੋ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ, ਨੋ ਪਣ੍ਡਿਤਤੋ। ਯੇ ਕੇਚਿ ਉਪਸੱਗਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ ਸਬ੍ਬੇ ਤੇ ਬਾਲਤੋ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ, ਨੋ ਪਣ੍ਡਿਤਤੋ। ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਨਲ਼ਾਗਾਰਾ ਵਾ ਤਿਣਾਗਾਰਾ ਵਾ [ਨਲ਼ਾਗਾਰੰ ਵਾ ਤਿਣਾਗਾਰੰ ਵਾ (ਸੀ॰)] ਅੱਗਿ ਮੁੱਤੋ [ਅੱਗਿਮੁਕ੍ਕੋ (ਸੀ॰), ਅੱਗਿ ਮੁਕ੍ਕੋ (ਸ੍ਯਾ॰ ਕੰ॰ ਪੀ॰)] ਕੂਟਾਗਾਰਾਨਿਪਿ ਡਹਤਿ ਉਲ੍ਲਿੱਤਾਵਲਿੱਤਾਨਿ ਨਿਵਾਤਾਨਿ ਫੁਸਿਤੱਗਲ਼ਾਨਿ ਪਿਹਿਤਵਾਤਪਾਨਾਨਿ; ਏਵਮੇਵ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਯਾਨਿ ਕਾਨਿਚਿ ਭਯਾਨਿ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ ਸਬ੍ਬਾਨਿ ਤਾਨਿ ਬਾਲਤੋ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ, ਨੋ ਪਣ੍ਡਿਤਤੋ। ਯੇ ਕੇਚਿ ਉਪੱਦਵਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ ਸਬ੍ਬੇ ਤੇ ਬਾਲਤੋ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ, ਨੋ ਪਣ੍ਡਿਤਤੋ। ਯੇ ਕੇਚਿ ਉਪਸੱਗਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ ਸਬ੍ਬੇ ਤੇ ਬਾਲਤੋ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ, ਨੋ ਪਣ੍ਡਿਤਤੋ।

''ਇਤਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਪ੍ਪਟਿਭਯੋ ਬਾਲੋ, ਅਪ੍ਪਟਿਭਯੋ ਪਣ੍ਡਿਤੋ। ਸਉਪੱਦਵੋ ਬਾਲੋ, ਅਨੁਪੱਦਵੋ ਪਣ੍ਡਿਤੋ। ਸਉਪਸੱਗੋ ਬਾਲੋ, ਅਨੁਪਸੱਗੋ ਪਣ੍ਡਿਤੋ। ਨਤ੍ਥਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਣ੍ਡਿਤਤੋ ਭਯੰ, ਨਤ੍ਥਿ ਪਣ੍ਡਿਤਤੋ ਉਪੱਦਵੋ, ਨਤ੍ਥਿ ਪਣ੍ਡਿਤਤੋ ਉਪਸੱਗੋ।

''ਤਸ੍ਮਾਤਿਹ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਵੰ ਸਿਕ੍ਖਿਤਬ੍ਬੰ – 'ਯੇਹਿ ਤੀਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਬਾਲੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ ਤੇ ਤਯੋ ਧਮ੍ਮੇ ਅਭਿਨਿਵੱਜੇਤ੍ਵਾ, ਯੇਹਿ ਤੀਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਪਣ੍ਡਿਤੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ ਤੇ ਤਯੋ ਧਮ੍ਮੇ ਸਮਾਦਾਯ ਵੱਤਿਸ੍ਸਾਮਾ'ਤਿ। ਏਵਞ੍ਹਿ ਵੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਿਕ੍ਖਿਤਬ੍ਬ''ਨ੍ਤਿ। ਪਠਮੰ।

੨. ਲਕ੍ਖਣਸੁੱਤੰ

੨. ''ਕਮ੍ਮਲਕ੍ਖਣੋ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਬਾਲੋ, ਕਮ੍ਮਲਕ੍ਖਣੋ ਪਣ੍ਡਿਤੋ, ਅਪਦਾਨਸੋਭਨੀ [ਅਪਦਾਨੇ ਸੋਭਤਿ (ਸ੍ਯਾ॰ ਕੰ॰ ਪੀ॰)] ਪਞ੍ਞਾਤਿ [ਪਞ੍ਞੱਤਿ (?)]। ਤੀਹਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਬਾਲੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਕਤਮੇਹਿ ਤੀਹਿ? ਕਾਯਦੁੱਚਰਿਤੇਨ, ਵਚੀਦੁੱਚਰਿਤੇਨ, ਮਨੋਦੁੱਚਰਿਤੇਨ। ਇਮੇਹਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤੀਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਬਾਲੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

‘‘ਤੀਹਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਪਣ੍ਡਿਤੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਕਤਮੇਹਿ ਤੀਹਿ? ਕਾਯਸੁਚਰਿਤੇਨ, ਵਚੀਸੁਚਰਿਤੇਨ, ਮਨੋਸੁਚਰਿਤੇਨ। ਇਮੇਹਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤੀਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਪਣ੍ਡਿਤੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

‘‘ਤਸ੍ਮਾਤਿਹ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਵਂ ਸਿਕ੍ਖਿਤਬ੍ਬਂ – ‘ਯੇਹਿ ਤੀਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਬਾਲੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ ਤੇ ਤਯੋ ਧਮ੍ਮੇ ਅਭਿਨਿਵਜ੍ਜੇਤ੍ਵਾ, ਯੇਹਿ ਤੀਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਪਣ੍ਡਿਤੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ ਤੇ ਤਯੋ ਧਮ੍ਮੇ ਸਮਾਦਾਯ ਵਤ੍ਤਿਸ੍ਸਾਮਾ’ਤਿ। ਏਵਞ੍ਹਿ ਵੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਿਕ੍ਖਿਤਬ੍ਬ’’ਨ੍ਤਿ। ਦੁਤਿਯਂ।

੩. ਚਿਨ੍ਤੀਸੁਤ੍ਤਂ

੩. ‘‘ਤੀਣਿਮਾਨਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਬਾਲਸ੍ਸ ਬਾਲਲਕ੍ਖਣਾਨਿ ਬਾਲਨਿਮਿਤ੍ਤਾਨਿ ਬਾਲਾਪਦਾਨਾਨਿ । ਕਤਮਾਨਿ ਤੀਣਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਬਾਲੋ ਦੁਚ੍ਚਿਨ੍ਤਿਤਚਿਨ੍ਤੀ ਚ ਹੋਤਿ ਦੁਬ੍ਭਾਸਿਤਭਾਸੀ ਚ ਦੁਕ੍ਕਟਕਮ੍ਮਕਾਰੀ ਚ। ਨੋ ਚੇਦਂ [ਨੋ ਚੇਤਂ (ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਕ॰)], ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਬਾਲੋ ਦੁਚ੍ਚਿਨ੍ਤਿਤਚਿਨ੍ਤੀ ਚ ਅਭਵਿਸ੍ਸ ਦੁਬ੍ਭਾਸਿਤਭਾਸੀ ਚ ਦੁਕ੍ਕਟਕਮ੍ਮਕਾਰੀ ਚ, ਕੇਨ ਨਂ ਪਣ੍ਡਿਤਾ ਜਾਨੇਯ੍ਯੁਂ [ਤੇਨ ਨਂ ਪਣ੍ਡਿਤਾ ਨ ਜਾਨੇਯ੍ਯੁਂ (ਕ॰), ਨ ਨਂ ਪਣ੍ਡਿਤਾ ਜਾਨੇਯ੍ਯੁਂ (?)] – ‘ਬਾਲੋ ਅਯਂ ਭਵਂ ਅਸਪ੍ਪੁਰਿਸੋ’ਤਿ? ਯਸ੍ਮਾ ਚ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਬਾਲੋ ਦੁਚ੍ਚਿਨ੍ਤਿਤਚਿਨ੍ਤੀ ਚ ਹੋਤਿ ਦੁਬ੍ਭਾਸਿਤਭਾਸੀ ਚ ਦੁਕ੍ਕਟਕਮ੍ਮਕਾਰੀ ਚ ਤਸ੍ਮਾ ਨਂ ਪਣ੍ਡਿਤਾ ਜਾਨਨ੍ਤਿ – ‘ਬਾਲੋ ਅਯਂ ਭਵਂ ਅਸਪ੍ਪੁਰਿਸੋ’ਤਿ। ਇਮਾਨਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤੀਣਿ ਬਾਲਸ੍ਸ ਬਾਲਲਕ੍ਖਣਾਨਿ ਬਾਲਨਿਮਿਤ੍ਤਾਨਿ ਬਾਲਾਪਦਾਨਾਨਿ।

‘‘ਤੀਣਿਮਾਨਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਣ੍ਡਿਤਸ੍ਸ ਪਣ੍ਡਿਤਲਕ੍ਖਣਾਨਿ ਪਣ੍ਡਿਤਨਿਮਿਤ੍ਤਾਨਿ ਪਣ੍ਡਿਤਾਪਦਾਨਾਨਿ। ਕਤਮਾਨਿ ਤੀਣਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਣ੍ਡਿਤੋ ਸੁਚਿਨ੍ਤਿਤਚਿਨ੍ਤੀ ਚ ਹੋਤਿ ਸੁਭਾਸਿਤਭਾਸੀ ਚ ਸੁਕਤਕਮ੍ਮਕਾਰੀ ਚ। ਨੋ ਚੇਦਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਣ੍ਡਿਤੋ ਸੁਚਿਨ੍ਤਿਤਚਿਨ੍ਤੀ ਚ ਅਭਵਿਸ੍ਸ ਸੁਭਾਸਿਤਭਾਸੀ ਚ ਸੁਕਤਕਮ੍ਮਕਾਰੀ ਚ, ਕੇਨ ਨਂ ਪਣ੍ਡਿਤਾ ਜਾਨੇਯ੍ਯੁਂ – ‘ਪਣ੍ਡਿਤੋ ਅਯਂ ਭਵਂ ਸਪ੍ਪੁਰਿਸੋ’ਤਿ? ਯਸ੍ਮਾ ਚ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਣ੍ਡਿਤੋ ਸੁਚਿਨ੍ਤਿਤਚਿਨ੍ਤੀ ਚ ਹੋਤਿ ਸੁਭਾਸਿਤਭਾਸੀ ਚ ਸੁਕਤਕਮ੍ਮਕਾਰੀ ਚ ਤਸ੍ਮਾ ਨਂ ਪਣ੍ਡਿਤਾ ਜਾਨਨ੍ਤਿ – ‘ਪਣ੍ਡਿਤੋ ਅਯਂ ਭਵਂ ਸਪ੍ਪੁਰਿਸੋ’ਤਿ। ਇਮਾਨਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤੀਣਿ ਪਣ੍ਡਿਤਸ੍ਸ ਪਣ੍ਡਿਤਲਕ੍ਖਣਾਨਿ ਪਣ੍ਡਿਤਨਿਮਿਤ੍ਤਾਨਿ ਪਣ੍ਡਿਤਾਪਦਾਨਾਨਿ। ਤਸ੍ਮਾਤਿਹ...। ਤਤਿਯਂ।

੪. ਅਚ੍ਚਯਸੁਤ੍ਤਂ

੪. ‘‘ਤੀਹਿ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਬਾਲੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਕਤਮੇਹਿ ਤੀਹਿ? ਅਚ੍ਚਯਂ ਅਚ੍ਚਯਤੋ ਨ ਪਸ੍ਸਤਿ, ਅਚ੍ਚਯਂ ਅਚ੍ਚਯਤੋ ਦਿਸ੍ਵਾ ਯਥਾਧਮ੍ਮਂ ਨਪ੍ਪਟਿਕਰੋਤਿ, ਪਰਸ੍ਸ ਖੋ ਪਨ ਅਚ੍ਚਯਂ ਦੇਸੇਨ੍ਤਸ੍ਸ ਯਥਾਧਮ੍ਮਂ ਨਪ੍ਪਟਿਗ੍ਗਣ੍ਹਾਤਿ। ਇਮੇਹਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤੀਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਬਾਲੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

‘‘ਤੀਹਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਪਣ੍ਡਿਤੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਕਤਮੇਹਿ ਤੀਹਿ? ਅਚ੍ਚਯਂ ਅਚ੍ਚਯਤੋ ਪਸ੍ਸਤਿ, ਅਚ੍ਚਯਂ ਅਚ੍ਚਯਤੋ ਦਿਸ੍ਵਾ ਯਥਾਧਮ੍ਮਂ ਪਟਿਕਰੋਤਿ, ਪਰਸ੍ਸ ਖੋ ਪਨ ਅਚ੍ਚਯਂ ਦੇਸੇਨ੍ਤਸ੍ਸ ਯਥਾਧਮ੍ਮਂ ਪਟਿਗ੍ਗਣ੍ਹਾਤਿ। ਇਮੇਹਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤੀਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਪਣ੍ਡਿਤੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਤਸ੍ਮਾਤਿਹ...। ਚਤੁਤ੍ਥਂ।

੫. ਅਯੋਨਿਸੋਸੁਤ੍ਤਂ

੫. ‘‘ਤੀਹਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਬਾਲੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਕਤਮੇਹਿ ਤੀਹਿ? ਅਯੋਨਿਸੋ ਪਞ੍ਹਂ ਕਤ੍ਤਾ ਹੋਤਿ, ਅਯੋਨਿਸੋ ਪਞ੍ਹਂ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜੇਤਾ ਹੋਤਿ, ਪਰਸ੍ਸ ਖੋ ਪਨ ਯੋਨਿਸੋ ਪਞ੍ਹਂ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਿਤਂ ਪਰਿਮਣ੍ਡਲੇਹਿ ਪਦਬ੍ਯਞ੍ਜਨੇਹਿ ਸਿਲਿਟ੍ਠੇਹਿ ਉਪਗਤੇਹਿ ਨਾਬ੍ਭਨੁਮੋਦਿਤਾ ਹੋਤਿ। ਇਮੇਹਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤੀਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਬਾਲੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

''ਤੀਹਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਪਣ੍ਡਿਤੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਕਤਮੇਹਿ ਤੀਹਿ? ਯੋਨਿਸੋ ਪਞ੍ਹੰ ਕਤ੍ਤਾ ਹੋਤਿ, ਯੋਨਿਸੋ ਪਞ੍ਹੰ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜੇਤਾ ਹੋਤਿ, ਪਰਸ੍ਸ ਖੋ ਪਨ ਯੋਨਿਸੋ ਪਞ੍ਹੰ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਿਤੰ ਪਰਿਮਣ੍ਡਲੇਹਿ ਪਦਬਜਞ੍ਜਨੇਹਿ ਸਿਲਿਟ੍ਠੇਹਿ ਉਪਗਤੇਹਿ ਅਬ੍ਭਨੁਮੋਦਿਤਾ ਹੋਤਿ। ਇਮੇਹਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤੀਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਪਣ੍ਡਿਤੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਤਸ੍ਮਾਤਿਹ...। ਪਞ੍ਚਮੰ।

੬. ਅਕੁਸਲਸੁਤ੍ਤੰ

੬. ''ਤੀਹਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਬਾਲੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਕਤਮੇਹਿ ਤੀਹਿ? ਅਕੁਸਲੇਨ ਕਾਯਕਮ੍ਮੇਨ, ਅਕੁਸਲੇਨ ਵਚੀਕਮ੍ਮੇਨ, ਅਕੁਸਲੇਨ ਮਨੋਕਮ੍ਮੇਨ। ਇਮੇਹਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤੀਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਬਾਲੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

''ਤੀਹਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਪਣ੍ਡਿਤੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਕਤਮੇਹਿ ਤੀਹਿ? ਕੁਸਲੇਨ ਕਾਯਕਮ੍ਮੇਨ , ਕੁਸਲੇਨ ਵਚੀਕਮ੍ਮੇਨ, ਕੁਸਲੇਨ ਮਨੋਕਮ੍ਮੇਨ। ਇਮੇਹਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤੀਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਪਣ੍ਡਿਤੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਤਸ੍ਮਾਤਿਹ...। ਛਟ੍ਠੰ।

੭. ਸਾਵਜ੍ਜਸੁਤ੍ਤੰ

੭. ''ਤੀਹਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਬਾਲੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਕਤਮੇਹਿ ਤੀਹਿ? ਸਾਵਜ੍ਜੇਨ ਕਾਯਕਮ੍ਮੇਨ, ਸਾਵਜ੍ਜੇਨ ਵਚੀਕਮ੍ਮੇਨ, ਸਾਵਜ੍ਜੇਨ ਮਨੋਕਮ੍ਮੇਨ...ਪੇ॰... ਅਨਵਜ੍ਜੇਨ ਕਾਯਕਮ੍ਮੇਨ, ਅਨਵਜ੍ਜੇਨ ਵਚੀਕਮ੍ਮੇਨ, ਅਨਵਜ੍ਜੇਨ ਮਨੋਕਮ੍ਮੇਨ... ਪੇ॰...। ਸਤ੍ਤਮੰ।

੮. ਸਬਜਾਬਜ੍ਝਸੁਤ੍ਤੰ

੮. ''ਤੀਹਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਬਾਲੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਕਤਮੇਹਿ ਤੀਹਿ? ਸਬਜਾਬਜ੍ਝੇਨ ਕਾਯਕਮ੍ਮੇਨ, ਸਬਜਾਬਜ੍ਝੇਨ ਵਚੀਕਮ੍ਮੇਨ, ਸਬਜਾਬਜ੍ਝੇਨ ਮਨੋਕਮ੍ਮੇਨ...ਪੇ॰... ਅਬਜਾਬਜ੍ਝੇਨ ਕਾਯਕਮ੍ਮੇਨ, ਅਬਜਾਬਜ੍ਝੇਨ ਵਚੀਕਮ੍ਮੇਨ , ਅਬਜਾਬਜ੍ਝੇਨ ਮਨੋਕਮ੍ਮੇਨ। ਇਮੇਹਿ, ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤੀਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਪਣ੍ਡਿਤੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

''ਤਸ੍ਮਾਤਿਹ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਵੰ ਸਿਕ੍ਖਿਤਬ੍ਬੰ – 'ਯੇਹਿ ਤੀਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਬਾਲੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ ਤੇ ਤਯੋ ਧਮ੍ਮੇ ਅਭਿਨਿਵਜ੍ਜੇਤ੍ਵਾ, ਯੇਹਿ ਤੀਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਪਣ੍ਡਿਤੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ ਤੇ ਤਯੋ ਧਮ੍ਮੇ ਸਮਾਦਾਯ ਵਤ੍ਤਿਸ੍ਸਾਮਾ'ਤਿ। ਏਵਞ੍ਹਿ ਵੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਿਕ੍ਖਿਤਬ੍ਬ''ਨ੍ਤਿ। ਅਟ੍ਠਮੰ।

੯. ਖਤਸੁਤ੍ਤੰ

੯. ''ਤੀਹਿ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਬਾਲੋ ਅਬਜਤ੍ਤੋ ਅਸਪ੍ਪੁਰਿਸੋ ਖਤੰ ਉਪਹਤੰ ਅਤ੍ਤਾਨੰ ਪਰਿਹਰਤਿ, ਸਾਵਜ੍ਜੋ ਚ ਹੋਤਿ ਸਾਨੁਵਜ੍ਜੋ ਚ ਵਿਞ੍ਞੂਨੰ, ਬਹੁਞ੍ਚ ਅਪੁਞ੍ਞੰ ਪਸਵਤਿ। ਕਤਮੇਹਿ ਤੀਹਿ? ਕਾਯਦੁਚ੍ਚਰਿਤੇਨ, ਵਚੀਦੁਚ੍ਚਰਿਤੇਨ, ਮਨੋਦੁਚ੍ਚਰਿਤੇਨ। ਇਮੇਹਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤੀਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਬਾਲੋ ਅਬਜਤ੍ਤੋ ਅਸਪ੍ਪੁਰਿਸੋ ਖਤੰ ਉਪਹਤੰ ਅਤ੍ਤਾਨੰ ਪਰਿਹਰਤਿ, ਸਾਵਜ੍ਜੋ ਚ ਹੋਤਿ ਸਾਨੁਵਜ੍ਜੋ ਚ ਵਿਞ੍ਞੂਨੰ, ਬਹੁਞ੍ਚ ਅਪੁਞ੍ਞੰ ਪਸਵਤਿ।

''ਤੀਹਿ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਪਣ੍ਡਿਤੋ ਵਿਯਤ੍ਤੋ ਸਪ੍ਪੁਰਿਸੋ ਅਕ੍ਖਤੰ ਅਨੁਪਹਤੰ ਅਤ੍ਤਾਨੰ ਪਰਿਹਰਤਿ, ਅਨਵਜ੍ਜੋ ਚ ਹੋਤਿ ਅਨਨੁਵਜ੍ਜੋ ਚ ਵਿਞ੍ਞੂਨੰ, ਬਹੁਞ੍ਚ ਪੁਞ੍ਞੰ ਪਸਵਤਿ। ਕਤਮੇਹਿ ਤੀਹਿ? ਕਾਯਸੁਚਰਿਤੇਨ, ਵਚੀਸੁਚਰਿਤੇਨ, ਮਨੋਸੁਚਰਿਤੇਨ।

ਇਮੇਹਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤੀਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਪਣ੍ਡਿਤੋ ਵਿਯਤ੍ਤੋ ਸਪ੍ਪੁਰਿਸੋ ਅਕ੍ਖਤਂ ਅਨੁਪਹਤਂ ਅਤ੍ਤਾਨਂ ਪਰਿਹਰਤਿ, ਅਨਵਜ੍ਜੋ ਚ ਹੋਤਿ ਅਨਨੁਵਜ੍ਜੋ ਚ ਵਿਞ੍ਞੂਨਂ, ਬਹੁਞ੍ਚ ਪੁਞ੍ਞਂ ਪਸਵਤੀ''ਤਿ। ਨਵਮਂ।

੧੦. ਮਲਸੁਤ੍ਤਂ

੧੦. ''ਤੀਹਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਤਯੋ ਮਲੇ ਅਪ੍ਪਹਾਯ ਯਥਾਭਤਂ ਨਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤੋ ਏਵਂ ਨਿਰਯੇ। ਕਤਮੇਹਿ ਤੀਹਿ? ਦੁਸ੍ਸੀਲੋ ਚ ਹੋਤਿ, ਦੁਸ੍ਸੀਲਜਮਲਞ੍ਚਸ੍ਸ ਅਪ੍ਪਹੀਨਂ ਹੋਤਿ; ਇਸ੍ਸੁਕੀ ਚ ਹੋਤਿ, ਇਸ੍ਸਾਮਲਞ੍ਚਸ੍ਸ ਅਪ੍ਪਹੀਨਂ ਹੋਤਿ; ਮਚ੍ਛਰੀ ਚ ਹੋਤਿ, ਮਚ੍ਛੇਰਮਲਞ੍ਚਸ੍ਸ ਅਪ੍ਪਹੀਨਂ ਹੋਤਿ। ਇਮੇਹਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤੀਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਇਮੇ ਤਯੋ ਮਲੇ ਅਪ੍ਪਹਾਯ ਯਥਾਭਤਂ ਨਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤੋ ਏਵਂ ਨਿਰਯੇ।

''ਤੀਹਿ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਤਯੋ ਮਲੇ ਪਹਾਯ ਯਥਾਭਤਂ ਨਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤੋ ਏਵਂ ਸਗ੍ਗੇ। ਕਤਮੇਹਿ ਤੀਹਿ? ਸੀਲਵਾ ਚ ਹੋਤਿ, ਦੁਸ੍ਸੀਲਜਮਲਞ੍ਚਸ੍ਸ ਪਹੀਨਂ ਹੋਤਿ; ਅਨਿਸ੍ਸੁਕੀ ਚ ਹੋਤਿ, ਇਸ੍ਸਾਮਲਞ੍ਚਸ੍ਸ ਪਹੀਨਂ ਹੋਤਿ; ਅਮਚ੍ਛਰੀ ਚ ਹੋਤਿ, ਮਚ੍ਛੇਰਮਲਞ੍ਚਸ੍ਸ ਪਹੀਨਂ ਹੋਤਿ। ਇਮੇਹਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤੀਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਇਮੇ ਤਯੋ ਮਲੇ ਪਹਾਯ ਯਥਾਭਤਂ ਨਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤੋ ਏਵਂ ਸਗ੍ਗੇ''ਤਿ। ਦਸਮਂ।

ਬਾਲਵਗ੍ਗੋ ਪਠਮੋ।

ਤਸ੍ਸੁਦ੍ਦਾਨਂ –

ਭਯਂ ਲਕ੍ਖਣਚਿਨ੍ਤੀ ਚ, ਅਚ੍ਚਯਞ੍ਚ ਅਯੋਨਿਸੋ।
ਅਕੁਸਲਞ੍ਚ ਸਾਵਜ੍ਜਂ, ਸਬਜਾਬਜ੍ਝਤਂ ਮਲਨ੍ਤਿ॥

੨. ਰਥਕਾਰਵਗ੍ਗੋ

੧. ਞਾਤਸੁਤ੍ਤਂ

੧੧. ‘‘ਤੀਹਿ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਞਾਤੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਬਹੁਜਨਅਹਿਤਾਯ ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ ਬਹੁਜਨਦੁਕ੍ਖਾਯ, ਬਹੁਨੋ ਜਨਸ੍ਸ ਅਨਤ੍ਥਾਯ ਅਹਿਤਾਯ ਦੁਕ੍ਖਾਯ ਦੇਵਮਨੁਸ੍ਸਾਨਂ। ਕਤਮੇਹਿ ਤੀਹਿ? ਅਨਨੁਲੋਮਿਕੇ ਕਾਯਕਮ੍ਮੇ ਸਮਾਦਪੇਤਿ, ਅਨਨੁਲੋਮਿਕੇ ਵਚੀਕਮ੍ਮੇ ਸਮਾਦਪੇਤਿ, ਅਨਨੁਲੋਮਿਕੇਸੁ ਧਮ੍ਮੇਸੁ ਸਮਾਦਪੇਤਿ। ਇਮੇਹਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤੀਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਞਾਤੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਬਹੁਜਨਅਹਿਤਾਯ ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ ਬਹੁਜਨਦੁਕ੍ਖਾਯ, ਬਹੁਨੋ ਜਨਸ੍ਸ ਅਨਤ੍ਥਾਯ ਅਹਿਤਾਯ ਦੁਕ੍ਖਾਯ ਦੇਵਮਨੁਸ੍ਸਾਨਂ।

‘‘ਤੀਹਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਞਾਤੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਬਹੁਜਨਹਿਤਾਯ ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ ਬਹੁਜਨਸੁਖਾਯ, ਬਹੁਨੋ ਜਨਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਾਯ ਹਿਤਾਯ ਸੁਖਾਯ ਦੇਵਮਨੁਸ੍ਸਾਨਂ। ਕਤਮੇਹਿ ਤੀਹਿ? ਅਨੁਲੋਮਿਕੇ ਕਾਯਕਮ੍ਮੇ ਸਮਾਦਪੇਤਿ, ਅਨੁਲੋਮਿਕੇ ਵਚੀਕਮ੍ਮੇ ਸਮਾਦਪੇਤਿ, ਅਨੁਲੋਮਿਕੇਸੁ ਧਮ੍ਮੇਸੁ ਸਮਾਦਪੇਤਿ। ਇਮੇਹਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤੀਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਞਾਤੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਬਹੁਜਨਹਿਤਾਯ ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ ਬਹੁਜਨਸੁਖਾਯ, ਬਹੁਨੋ ਜਨਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਾਯ ਹਿਤਾਯ ਸੁਖਾਯ ਦੇਵਮਨੁਸ੍ਸਾਨ’’ਨ੍ਤਿ। ਪਠਮਂ।

੨. ਸਾਰਣੀਯਸੁਤ੍ਤਂ

੧੨. ‘‘ਤੀਣਿਮਾਨਿ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਰਞ੍ਞੋ ਖਤ੍ਤਿਯਸ੍ਸ ਮੁਦ੍ਧਾਵਸਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਯਾਵਜੀਵਂ ਸਾਰਣੀਯਾਨਿ [ਸਰਣੀਯਾਨਿ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰)] ਭਵਨ੍ਤਿ। ਕਤਮਾਨਿ ਤੀਣਿ? ਯਸ੍ਮਿਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਦੇਸੇ ਰਾਜਾ ਖਤ੍ਤਿਯੋ ਮੁਦ੍ਧਾਵਸਿਤ੍ਤੋ ਜਾਤੋ ਹੋਤਿ। ਇਦਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਠਮਂ ਰਞ੍ਞੋ ਖਤ੍ਤਿਯਸ੍ਸ ਮੁਦ੍ਧਾਵਸਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਯਾਵਜੀਵਂ ਸਾਰਣੀਯਂ ਹੋਤਿ।

‘‘ਪੁਨ ਚਪਰਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਯਸ੍ਮਿਂ ਪਦੇਸੇ ਰਾਜਾ ਖਤ੍ਤਿਯੋ ਮੁਦ੍ਧਾਵਸਿਤ੍ਤੋ ਹੋਤਿ। ਇਦਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦੁਤਿਯਂ ਰਞ੍ਞੋ ਖਤ੍ਤਿਯਸ੍ਸ ਮੁਦ੍ਧਾਵਸਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਯਾਵਜੀਵਂ ਸਾਰਣੀਯਂ ਹੋਤਿ।

‘‘ਪੁਨ ਚਪਰਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਯਸ੍ਮਿਂ ਪਦੇਸੇ ਰਾਜਾ ਖਤ੍ਤਿਯੋ ਮੁਦ੍ਧਾਵਸਿਤ੍ਤੋ ਸਙ੍ਗਾਮਂ ਅਭਿਵਿਜਿਨਿਤ੍ਵਾ ਵਿਜਿਤਸਙ੍ਗਾਮੋ ਤਮੇਵ ਸਙ੍ਗਾਮਸੀਸਂ ਅਜ੍ਝਾਵਸਤਿ। ਇਦਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਤਿਯਂ ਰਞ੍ਞੋ ਖਤ੍ਤਿਯਸ੍ਸ ਮੁਦ੍ਧਾਵਸਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਯਾਵਜੀਵਂ ਸਾਰਣੀਯਂ ਹੋਤਿ। ਇਮਾਨਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤੀਣਿ ਰਞ੍ਞੋ ਖਤ੍ਤਿਯਸ੍ਸ ਮੁਦ੍ਧਾਵਸਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਯਾਵਜੀਵਂ ਸਾਰਣੀਯਾਨਿ ਭਵਨ੍ਤਿ।

‘‘ਏਵਮੇਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤੀਣਿਮਾਨਿ ਭਿਕ੍ਖੁਸ੍ਸ ਯਾਵਜੀਵਂ ਸਾਰਣੀਯਾਨਿ ਭਵਨ੍ਤਿ। ਕਤਮਾਨਿ ਤੀਣਿ? ਯਸ੍ਮਿਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਦੇਸੇ ਭਿਕ੍ਖੁ ਕੇਸਮਸ੍ਸੁਂ ਓਹਾਰੇਤ੍ਵਾ ਕਾਸਾਯਾਨਿ ਵਤ੍ਥਾਨਿ ਅਚ੍ਛਾਦੇਤ੍ਵਾ ਅਗਾਰਸ੍ਮਾ ਅਨਗਾਰਿਯਂ ਪਬ੍ਬਜਿਤੋ ਹੋਤਿ। ਇਦਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਠਮਂ ਭਿਕ੍ਖੁਸ੍ਸ ਯਾਵਜੀਵਂ ਸਾਰਣੀਯਂ ਹੋਤਿ।

‘‘ਪੁਨ ਚਪਰਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਯਸ੍ਮਿਂ ਪਦੇਸੇ ਭਿਕ੍ਖੁ ‘ਇਦਂ ਦੁਕ੍ਖ’ਨ੍ਤਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਪਜਾਨਾਤਿ, ‘ਅਯਂ ਦੁਕ੍ਖਸਮੁਦਯੋ’ਤਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਪਜਾਨਾਤਿ, ‘ਅਯਂ ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧੋ’ਤਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਪਜਾਨਾਤਿ, ‘ਅਯਂ ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧਗਾਮਿਨੀ ਪਟਿਪਦਾ’ਤਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਪਜਾਨਾਤਿ। ਇਦਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦੁਤਿਯਂ ਭਿਕ੍ਖੁਸ੍ਸ ਯਾਵਜੀਵਂ ਸਾਰਣੀਯਂ ਹੋਤਿ।

‘‘ਪੁਨ ਚਪਰਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਯਸ੍ਮਿਂ ਪਦੇਸੇ ਭਿਕ੍ਖੁ ਆਸਵਾਨਂ ਖਯਾ ਅਨਾਸਵਂ ਚੇਤੋਵਿਮੁਤ੍ਤਿਂ ਪਞ੍ਞਾਵਿਮੁਤ੍ਤਿਂ ਦਿਟ੍ਠੇਵ ਧਮ੍ਮੇ ਸਯਂ ਅਭਿਞ੍ਞਾ ਸਚ੍ਛਿਕਤ੍ਵਾ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਤਿ। ਇਦਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਤਿਯਂ ਭਿਕ੍ਖੁਸ੍ਸ ਯਾਵਜੀਵਂ ਸਾਰਣੀਯਂ ਹੋਤਿ। ਇਮਾਨਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤੀਣਿ ਭਿਕ੍ਖੁਸ੍ਸ ਯਾਵਜੀਵਂ ਸਾਰਣੀਯਾਨਿ ਭਵਨ੍ਤੀ’’ਤਿ। ਦੁਤਿਯਂ।

੩. ਆਸੰਸਸੁਤ੍ਤੰ

੧੩. ‘‘ਤਯੋਮੇ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸੰਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿਂ। ਕਤਮੇ ਤਯੋ? ਨਿਰਾਸੋ, ਆਸੰਸੋ, ਵਿਗਤਾਸੋ। ਕਤਮੋ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਨਿਰਾਸੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਨੀਚੇ ਕੁਲੇ ਪਚ੍ਚਾਜਾਤੋ ਹੋਤਿ, ਚਣ੍ਡਾਲਕੁਲੇ ਵਾ ਵੇਨਕੁਲੇ [ਵੇਣੁਕੁਲੇ (ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰)] ਵਾ ਨੇਸਾਦਕੁਲੇ ਵਾ ਰਥਕਾਰਕੁਲੇ ਵਾ ਪੁਕ੍ਕੁਸਕੁਲੇ ਵਾ ਦਲਿਦ੍ਦੇ ਅਪ੍ਪਨ੍ਨਪਾਨਭੋਜਨੇ ਕਸਿਰਵੁਤ੍ਤਿਕੇ, ਯਤ੍ਥ ਕਸਿਰੇਨ ਘਾਸਚ੍ਛਾਦੋ ਲਬ੍ਭਤਿ। ਸੋ ਚ ਹੋਤਿ ਦੁਬ੍ਬਣ੍ਣੋ ਦੁਦ੍ਦਸਿਕੋ ਓਕੋਟਿਮਕੋ ਬਵ੍ਹਾਬਾਧੋ [ਬਹ੍ਵਾਬਾਧੋ (ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰ ਕ॰)] ਕਾਣੋ ਵਾ ਕੁਣੀ ਵਾ ਖਞ੍ਜੋ ਵਾ ਪਕ੍ਖਹਤੋ ਵਾ, ਨ ਲਾਭੀ ਅਨ੍ਨਸ੍ਸ ਪਾਨਸ੍ਸ ਵਤ੍ਥਸ੍ਸ ਯਾਨਸ੍ਸ ਮਾਲਾਗਨ੍ਧਵਿਲੇਪਨਸ੍ਸ ਸੇਯ੍ਯਾਵਸਥਪਦੀਪੇਯ੍ਯਸ੍ਸ। ਸੋ ਸੁਣਾਤਿ – ‘ਇਤ੍ਥਨ੍ਨਾਮੋ ਕਿਰ ਖਤ੍ਤਿਯੋ ਖਤ੍ਤਿਯੇਹਿ ਖਤ੍ਤਿਯਾਭਿਸੇਕੇਨ ਅਭਿਸਿਤ੍ਤੋ’ਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਨ ਏਵੰ ਹੋਤਿ – ‘ਕੁਦਾਸ੍ਸੁ ਨਾਮ ਮਮ੍ਪਿ ਖਤ੍ਤਿਯਾ ਖਤ੍ਤਿਯਾਭਿਸੇਕੇਨ ਅਭਿਸਿਞ੍ਚਿਸ੍ਸਨ੍ਤੀ’ਤਿ! ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਨਿਰਾਸੋ।

‘‘ਕਤਮੋ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਆਸੰਸੋ? ਇਧ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਰਞ੍ਞੋ ਖਤ੍ਤਿਯਸ੍ਸ ਮੁਦ੍ਧਾਵਸਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਜੇਟ੍ਠੋ ਪੁਤ੍ਤੋ ਹੋਤਿ ਆਭਿਸੇਕੋ ਅਨਭਿਸਿਤ੍ਤੋ ਅਚਲਪ੍ਪਤ੍ਤੋ [ਮਚਲਪ੍ਪਤ੍ਤੋ (ਸੀ॰ ਪੀ॰)]। ਸੋ ਸੁਣਾਤਿ – ‘ਇਤ੍ਥਨ੍ਨਾਮੋ ਕਿਰ ਖਤ੍ਤਿਯੋ ਖਤ੍ਤਿਯੇਹਿ ਖਤ੍ਤਿਯਾਭਿਸੇਕੇਨ ਅਭਿਸਿਤ੍ਤੋ’ਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਏਵੰ ਹੋਤਿ – ‘ਕੁਦਾਸ੍ਸੁ ਨਾਮ ਮਮ੍ਪਿ ਖਤ੍ਤਿਯਾ ਖਤ੍ਤਿਯਾਭਿਸੇਕੇਨ ਅਭਿਸਿਞ੍ਚਿਸ੍ਸਨ੍ਤੀ’ਤਿ! ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਆਸੰਸੋ।

‘‘ਕਤਮੋ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਵਿਗਤਾਸੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਰਾਜਾ ਹੋਤਿ ਖਤ੍ਤਿਯੋ ਮੁਦ੍ਧਾਵਸਿਤ੍ਤੋ। ਸੋ ਸੁਣਾਤਿ – ‘ਇਤ੍ਥਨ੍ਨਾਮੋ ਕਿਰ ਖਤ੍ਤਿਯੋ ਖਤ੍ਤਿਯੇਹਿ ਖਤ੍ਤਿਯਾਭਿਸੇਕੇਨ ਅਭਿਸਿਤ੍ਤੋ’ਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਨ ਏਵੰ ਹੋਤਿ – ‘ਕੁਦਾਸ੍ਸੁ ਨਾਮ ਮਮ੍ਪਿ ਖਤ੍ਤਿਯਾ ਖਤ੍ਤਿਯਾਭਿਸੇਕੇਨ ਅਭਿਸਿਞ੍ਚਿਸ੍ਸਨ੍ਤੀ’ਤਿ! ਤਂ ਕਿਸ੍ਸ ਹੇਤੁ? ਯਾ ਹਿਸ੍ਸ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਬ੍ਬੇ ਅਨਭਿਸਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਅਭਿਸੇਕਾਸਾ ਸਾ [ਸਾਸ੍ਸ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰)] ਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਾ। ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਵਿਗਤਾਸੋ। ਇਮੇ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਯੋ ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸੰਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿਂ।

‘‘ਏਵਮੇਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਯੋ ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸੰਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਭਿਕ੍ਖੂਸੁ। ਕਤਮੇ ਤਯੋ? ਨਿਰਾਸੋ, ਆਸੰਸੋ, ਵਿਗਤਾਸੋ। ਕਤਮੋ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਨਿਰਾਸੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਦੁਸ੍ਸੀਲੋ ਹੋਤਿ ਪਾਪਧਮ੍ਮੋ ਅਸੁਚਿ ਸਙ੍ਕਸ੍ਸਰਸਮਾਚਾਰੋ ਪਟਿਚ੍ਛਨ੍ਨਕਮ੍ਮਨ੍ਤੋ ਅਸ੍ਸਮਣੋ ਸਮਣਪਟਿਞ੍ਞੋ ਅਬ੍ਰਹ੍ਮਚਾਰੀ ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਾਰਿਪਟਿਞ੍ਞੋ ਅਨ੍ਤੋਪੂਤਿ ਅਵਸ੍ਸੁਤੋ ਕਸਮ੍ਬੁਜਾਤੋ। ਸੋ ਸੁਣਾਤਿ – ‘ਇਤ੍ਥਨ੍ਨਾਮੋ ਕਿਰ ਭਿਕ੍ਖੁ ਆਸਵਾਨਂ ਖਯਾ ਅਨਾਸਵਂ ਚੇਤੋਵਿਮੁਤ੍ਤਿਂ ਪਞ੍ਞਾਵਿਮੁਤ੍ਤਿਂ ਦਿਟ੍ਠੇਵ ਧਮ੍ਮੇ ਸਯਂ ਅਭਿਞ੍ਞਾ ਸਚ੍ਛਿਕਤ੍ਵਾ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਤੀ’ਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਨ ਏਵਂ ਹੋਤਿ – ‘ਕੁਦਾਸ੍ਸੁ ਨਾਮ ਅਹਮ੍ਪਿ ਆਸਵਾਨਂ ਖਯਾ ਅਨਾਸਵਂ ਚੇਤੋਵਿਮੁਤ੍ਤਿਂ ਪਞ੍ਞਾਵਿਮੁਤ੍ਤਿਂ ਦਿਟ੍ਠੇਵ ਧਮ੍ਮੇ ਸਯਂ ਅਭਿਞ੍ਞਾ ਸਚ੍ਛਿਕਤ੍ਵਾ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਿਸ੍ਸਾਮੀ’ਤਿ! ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਨਿਰਾਸੋ।

‘‘ਕਤਮੋ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਆਸੰਸੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਸੀਲਵਾ ਹੋਤਿ ਕਲ੍ਯਾਣਧਮ੍ਮੋ। ਸੋ ਸੁਣਾਤਿ ਆਸਵਾਨਂ ਖਯਾ ਅਨਾਸਵਂ ਚੇਤੋਵਿਮੁਤ੍ਤਿਂ ਪਞ੍ਞਾਵਿਮੁਤ੍ਤਿਂ ਦਿਟ੍ਠੇਵ ਧਮ੍ਮੇ ਸਯਂ ਅਭਿਞ੍ਞਾ ਸਚ੍ਛਿਕਤ੍ਵਾ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਤੀ’ਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਏਵਂ ਹੋਤਿ – ‘ਕੁਦਾਸ੍ਸੁ ਨਾਮ ਅਹਮ੍ਪਿ ਆਸਵਾਨਂ ਖਯਾ ਅਨਾਸਵਂ ਚੇਤੋਵਿਮੁਤ੍ਤਿਂ ਪਞ੍ਞਾਵਿਮੁਤ੍ਤਿਂ ਦਿਟ੍ਠੇਵ ਧਮ੍ਮੇ ਸਯਂ ਅਭਿਞ੍ਞਾ ਸਚ੍ਛਿਕਤ੍ਵਾ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਿਸ੍ਸਾਮੀ’ਤਿ! ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਆਸੰਸੋ।

‘‘ਕਤਮੋ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਵਿਗਤਾਸੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਅਰਹਂ ਹੋਤਿ ਖੀਣਾਸਵੋ। ਸੋ ਸੁਣਾਤਿ – ‘ਇਤ੍ਥਨ੍ਨਾਮੋ ਕਿਰ ਭਿਕ੍ਖੁ ਆਸਵਾਨਂ ਖਯਾ ਅਨਾਸਵਂ ਚੇਤੋਵਿਮੁਤ੍ਤਿਂ ਪਞ੍ਞਾਵਿਮੁਤ੍ਤਿਂ ਦਿਟ੍ਠੇਵ ਧਮ੍ਮੇ ਸਯਂ ਅਭਿਞ੍ਞਾ ਸਚ੍ਛਿਕਤ੍ਵਾ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਤੀ’ਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਨ ਏਵਂ ਹੋਤਿ – ‘ਕੁਦਾਸ੍ਸੁ ਨਾਮ ਅਹਮ੍ਪਿ ਆਸਵਾਨਂ ਖਯਾ…ਪੇ॰… ਸਚ੍ਛਿਕਤ੍ਵਾ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ

ਵਿਹਰਿਸ੍ਸਾਮੀ’ਤਿ! ਤਂ ਕਿਸ੍ਸ ਹੇਤੁ? ਯਾ ਹਿਸ੍ਸ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਬ੍ਬੇ ਅਵਿਮੁਤ੍ਤੁਸ੍ਸ ਵਿਮੁਤ੍ਤਾਸਾ ਸਾ ਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਾ। ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਵਿਗਤਾਸੋ। ਇਮੇ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਯੋ ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸਂਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਭਿਕ੍ਖੂਸੂ’’ਤਿ। ਤਤਿਯਂ।

੪. ਚਕ੍ਕਵਤ੍ਤਿਸੁਤ੍ਤਂ

੧੪. ‘‘ਯੋਪਿ ਸੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਰਾਜਾ ਚਕ੍ਕਵਤ੍ਤੀ ਧਮ੍ਮਿਕੋ ਧਮ੍ਮਰਾਜਾ ਸੋਪਿ ਨ ਅਰਾਜਕਂ ਚਕ੍ਕਂ ਵਤ੍ਤੇਤੀ’’ਤਿ। ਏਵਂ ਵੁਤ੍ਤੇ ਅਞ੍ਞਤਰੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਭਗਵਨ੍ਤਂ ਏਤਦਵੋਚ – ‘‘ਕੋ ਪਨ, ਭਨ੍ਤੇ, ਰਞ੍ਞੋ ਚਕ੍ਕਵਤ੍ਤਿਸ੍ਸ ਧਮ੍ਮਿਕਸ੍ਸ ਧਮ੍ਮਰਞ੍ਞੋ ਰਾਜਾ’’ਤਿ [ਚਕ੍ਕਨ੍ਤਿ (ਕ॰)]? ‘‘ਧਮ੍ਮੋ, ਭਿਕ੍ਖੂ’’ਤਿ ਭਗਵਾ ਅਵੋਚ – ‘‘ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖੁ, ਰਾਜਾ ਚਕ੍ਕਵਤ੍ਤੀ ਧਮ੍ਮਿਕੋ ਧਮ੍ਮਰਾਜਾ ਧਮ੍ਮਂਯੇਵ ਨਿਸ੍ਸਾਯ [ਗਰੁਕਰੋਨ੍ਤੋ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰)] ਧਮ੍ਮਂ ਸਕ੍ਕਰੋਨ੍ਤੋ ਧਮ੍ਮਂ ਗਰੁਂ ਕਰੋਨ੍ਤੋ ਧਮ੍ਮਂ ਅਪਚਾਯਮਾਨੋ ਧਮ੍ਮਦ੍ਧਜੋ ਧਮ੍ਮਕੇਤੁ ਧਮ੍ਮਾਧਿਪਤੇਯ੍ਯੋ ਧਮ੍ਮਿਕਂ ਰਕ੍ਖਾਵਰਣਗੁਤ੍ਤਿਂ ਸਂਵਿਦਹਤਿ ਅਨ੍ਤੋਜਨਸ੍ਮਿਂ’’।

‘‘ਪੁਨ ਚਪਰਂ, ਭਿਕ੍ਖੁ, ਰਾਜਾ ਚਕ੍ਕਵਤ੍ਤੀ ਧਮ੍ਮਿਕੋ ਧਮ੍ਮਰਾਜਾ ਧਮ੍ਮਂਯੇਵ ਨਿਸ੍ਸਾਯ ਧਮ੍ਮਂ ਸਕ੍ਕਰੋਨ੍ਤੋ ਧਮ੍ਮਂ ਗਰੁਂ ਕਰੋਨ੍ਤੋ ਧਮ੍ਮਂ ਅਪਚਾਯਮਾਨੋ ਧਮ੍ਮਦ੍ਧਜੋ ਧਮ੍ਮਕੇਤੁ ਧਮ੍ਮਾਧਿਪਤੇਯ੍ਯੋ ਧਮ੍ਮਿਕਂ ਰਕ੍ਖਾਵਰਣਗੁਤ੍ਤਿਂ ਸਂਵਿਦਹਤਿ ਖਤ੍ਤਿਯੇਸੁ, ਅਨੁਯਨ੍ਤੇਸੁ [ਅਨੁਯੁਤ੍ਤੇਸੁ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰)], ਬਲਕਾਯਸ੍ਮਿਂ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਗਹਪਤਿਕੇਸੁ , ਨੇਗਮਜਾਨਪਦੇਸੁ, ਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੇਸੁ, ਮਿਗਪਕ੍ਖੀਸੁ। ਸ ਖੋ ਸੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਰਾਜਾ ਚਕ੍ਕਵਤ੍ਤੀ ਧਮ੍ਮਿਕੋ ਧਮ੍ਮਰਾਜਾ ਧਮ੍ਮਂਯੇਵ ਨਿਸ੍ਸਾਯ ਧਮ੍ਮਂ ਸਕ੍ਕਰੋਨ੍ਤੋ ਧਮ੍ਮਂ ਗਰੁਂ ਕਰੋਨ੍ਤੋ ਧਮ੍ਮਂ ਅਪਚਾਯਮਾਨੋ ਧਮ੍ਮਦ੍ਧਜੋ ਧਮ੍ਮਕੇਤੁ ਧਮ੍ਮਾਧਿਪਤੇਯ੍ਯੋ ਧਮ੍ਮਿਕਂ ਰਕ੍ਖਾਵਰਣਗੁਤ੍ਤਿਂ ਸਂਵਿਦਹਿਤ੍ਵਾ ਅਨ੍ਤੋਜਨਸ੍ਮਿਂ, ਧਮ੍ਮਿਕਂ ਰਕ੍ਖਾਵਰਣਗੁਤ੍ਤਿਂ ਸਂਵਿਦਹਿਤ੍ਵਾ ਖਤ੍ਤਿਯੇਸੁ, ਅਨੁਯਨ੍ਤੇਸੁ, ਬਲਕਾਯਸ੍ਮਿਂ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਗਹਪਤਿਕੇਸੁ, ਨੇਗਮਜਾਨਪਦੇਸੁ, ਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੇਸੁ, ਮਿਗਪਕ੍ਖੀਸੁ, ਧਮ੍ਮੇਨੇਵ ਚਕ੍ਕਂ ਵਤ੍ਤੇਤਿ। ਤਂ ਹੋਤਿ ਚਕ੍ਕਂ ਅਪ੍ਪਟਿਵਤ੍ਤਿਯਂ ਕੇਨਚਿ ਮਨੁਸ੍ਸਭੂਤੇਨ ਪਚ੍ਚਤ੍ਥਿਕੇਨ ਪਾਣਿਨਾ।

‘‘ਏਵਮੇਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖੁ [ਭਿਕ੍ਖਵੇ (ਕ॰)], ਤਥਾਗਤੋ ਅਰਹਂ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੋ ਧਮ੍ਮਿਕੋ ਧਮ੍ਮਰਾਜਾ ਧਮ੍ਮਂਯੇਵ ਨਿਸ੍ਸਾਯ ਧਮ੍ਮਂ ਸਕ੍ਕਰੋਨ੍ਤੋ ਧਮ੍ਮਂ ਗਰੁਂ ਕਰੋਨ੍ਤੋ ਧਮ੍ਮਂ ਅਪਚਾਯਮਾਨੋ ਧਮ੍ਮਦ੍ਧਜੋ ਧਮ੍ਮਕੇਤੁ ਧਮ੍ਮਾਧਿਪਤੇਯ੍ਯੋ ਧਮ੍ਮਿਕਂ ਰਕ੍ਖਾਵਰਣਗੁਤ੍ਤਿਂ ਸਂਵਿਦਹਤਿ ਕਾਯਕਮ੍ਮਸ੍ਮਿਂ – ‘ਏਵਰੂਪਂ ਕਾਯਕਮ੍ਮਂ ਸੇਵਿਤਬ੍ਬਂ, ਏਵਰੂਪਂ ਕਾਯਕਮ੍ਮਂ ਨ ਸੇਵਿਤਬ੍ਬ’’’ਨ੍ਤਿ।

‘‘ਪੁਨ ਚਪਰਂ, ਭਿਕ੍ਖੁ, ਤਥਾਗਤੋ ਅਰਹਂ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੋ ਧਮ੍ਮਿਕੋ ਧਮ੍ਮਰਾਜਾ ਧਮ੍ਮਂਯੇਵ ਨਿਸ੍ਸਾਯ ਧਮ੍ਮਂ ਸਕ੍ਕਰੋਨ੍ਤੋ ਧਮ੍ਮਂ ਗਰੁਂ ਕਰੋਨ੍ਤੋ ਧਮ੍ਮਂ ਅਪਚਾਯਮਾਨੋ ਧਮ੍ਮਦ੍ਧਜੋ ਧਮ੍ਮਕੇਤੁ ਧਮ੍ਮਾਧਿਪਤੇਯ੍ਯੋ ਧਮ੍ਮਿਕਂ ਰਕ੍ਖਾਵਰਣਗੁਤ੍ਤਿਂ ਸਂਵਿਦਹਤਿ ਵਚੀਕਮ੍ਮਸ੍ਮਿਂ – ‘ਏਵਰੂਪਂ ਵਚੀਕਮ੍ਮਂ ਸੇਵਿਤਬ੍ਬਂ, ਏਵਰੂਪਂ ਵਚੀਕਮ੍ਮਂ ਨ ਸੇਵਿਤਬ੍ਬ’ਨ੍ਤਿ...ਪੇ॰... ਮਨੋਕਮ੍ਮਸ੍ਮਿਂ – ‘ਏਵਰੂਪਂ ਮਨੋਕਮ੍ਮਂ ਸੇਵਿਤਬ੍ਬਂ, ਏਵਰੂਪਂ ਮਨੋਕਮ੍ਮਂ ਨ ਸੇਵਿਤਬ੍ਬ’’’ਨ੍ਤਿ।

‘‘ਸ ਖੋ ਸੋ, ਭਿਕ੍ਖੁ, ਤਥਾਗਤੋ ਅਰਹਂ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੋ ਧਮ੍ਮਿਕੋ ਧਮ੍ਮਰਾਜਾ ਧਮ੍ਮਂਯੇਵ ਨਿਸ੍ਸਾਯ ਧਮ੍ਮਂ ਸਕ੍ਕਰੋਨ੍ਤੋ ਧਮ੍ਮਂ ਗਰੁਂ ਕਰੋਨ੍ਤੋ ਧਮ੍ਮਂ ਅਪਚਾਯਮਾਨੋ ਧਮ੍ਮਦ੍ਧਜੋ ਧਮ੍ਮਕੇਤੁ ਧਮ੍ਮਾਧਿਪਤੇਯ੍ਯੋ ਧਮ੍ਮਿਕਂ ਰਕ੍ਖਾਵਰਣਗੁਤ੍ਤਿਂ ਸਂਵਿਦਹਿਤ੍ਵਾ ਕਾਯਕਮ੍ਮਸ੍ਮਿਂ, ਧਮ੍ਮਿਕਂ ਰਕ੍ਖਾਵਰਣਗੁਤ੍ਤਿਂ ਸਂਵਿਦਹਿਤ੍ਵਾ ਵਚੀਕਮ੍ਮਸ੍ਮਿਂ, ਧਮ੍ਮਿਕਂ ਰਕ੍ਖਾਵਰਣਗੁਤ੍ਤਿਂ ਸਂਵਿਦਹਿਤ੍ਵਾ ਮਨੋਕਮ੍ਮਸ੍ਮਿਂ, ਧਮ੍ਮੇਨੇਵ ਅਨੁਤ੍ਤਰਂ ਧਮ੍ਮਚਕ੍ਕਂ ਪਵਤ੍ਤੇਤਿ। ਤਂ ਹੋਤਿ ਚਕ੍ਕਂ ਅਪ੍ਪਟਿਵਤ੍ਤਿਯਂ ਸਮਣੇਨ ਵਾ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੇਨ ਵਾ ਦੇਵੇਨ ਵਾ ਮਾਰੇਨ ਵਾ ਬ੍ਰਹ੍ਮੁਨਾ ਵਾ ਕੇਨਚਿ ਵਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿ’’ਨ੍ਤਿ। ਚਤੁਤ੍ਥਂ।

੫. ਸਚੇਤਨਸੁਤ੍ਤਂ

੧੫. ਏਕਂ ਸਮਯਂ ਭਗਵਾ ਬਾਰਾਣਸਿਯਂ ਵਿਹਰਤਿ ਇਸਿਪਤਨੇ ਮਿਗਦਾਯੇ। ਤਤ੍ਰ ਖੋ ਭਗਵਾ ਭਿਕ੍ਖੂ ਆਮਨ੍ਤੇਸਿ – ‘‘ਭਿਕ੍ਖਵੋ’’ਤਿ। ‘‘ਭਦਨ੍ਤੇ’’ਤਿ ਤੇ ਭਿਕ੍ਖੂ ਭਗਵਤੋ ਪਚ੍ਚਸ੍ਸੋਸੁਂ। ਭਗਵਾ ਏਤਦਵੋਚ –

‘‘ਭੂਤਪੁਬ੍ਬਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਰਾਜਾ ਅਹੋਸਿ ਸਚੇਤਨੋ [ਪਚੇਤਨੋ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰)] ਨਾਮ। ਅਥ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਰਾਜਾ ਸਚੇਤਨੋ ਰਥਕਾਰਂ ਆਮਨ੍ਤੇਸਿ – ‘ਇਤੋ ਮੇ, ਸਮ੍ਮ ਰਥਕਾਰ, ਛਨ੍ਨਂ ਮਾਸਾਨਂ ਅਚ੍ਚਯੇਨ ਸਙ੍ਗਾਮੋ ਭਵਿਸ੍ਸਤਿ। ਸਕ੍ਖਿਸ੍ਸਸਿ [ਸਕ੍ਖਸਿ (ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰)] ਮੇ, ਸਮ੍ਮ ਰਥਕਾਰ, ਨਵਂ ਚਕ੍ਕਯੁਗਂ ਕਾਤੁ’ਨ੍ਤਿ? ‘ਸਕ੍ਕੋਮਿ ਦੇਵਾ’ਤਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਰਥਕਾਰੋ ਰਞ੍ਞੋ ਸਚੇਤਨਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਸ੍ਸੋਸਿ। ਅਥ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਰਥਕਾਰੋ ਛਹਿ ਮਾਸੇਹਿ ਛਾਰਤ੍ਤੂਨੇਹਿ ਏਕਂ ਚਕ੍ਕਂ ਨਿਟ੍ਠਾਪੇਸਿ। ਅਥ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਰਾਜਾ ਸਚੇਤਨੋ ਰਥਕਾਰਂ ਆਮਨ੍ਤੇਸਿ – ‘ਇਤੋ ਮੇ, ਸਮ੍ਮ ਰਥਕਾਰ, ਛਨ੍ਨਂ ਦਿਵਸਾਨਂ ਅਚ੍ਚਯੇਨ ਸਙ੍ਗਾਮੋ ਭਵਿਸ੍ਸਤਿ, ਨਿਟ੍ਠਿਤਂ ਨਵਂ ਚਕ੍ਕਯੁਗ’ਨ੍ਤਿ? ‘ਇਮੇਹਿ ਖੋ, ਦੇਵ, ਛਹਿ ਮਾਸੇਹਿ ਛਾਰਤ੍ਤੂਨੇਹਿ ਏਕਂ ਚਕ੍ਕਂ ਨਿਟ੍ਠਿਤ’ਨ੍ਤਿ। ‘ਸਕ੍ਖਿਸ੍ਸਸਿ ਪਨ ਮੇ, ਸਮ੍ਮ ਰਥਕਾਰ, ਇਮੇਹਿ ਛਹਿ ਦਿਵਸੇਹਿ ਦੁਤਿਯਂ ਚਕ੍ਕਂ ਨਿਟ੍ਠਾਪੇਤੁ’ਨ੍ਤਿ? ‘ਸਕ੍ਕੋਮਿ ਦੇਵਾ’ਤਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਰਥਕਾਰੋ ਛਹਿ ਦਿਵਸੇਹਿ ਦੁਤਿਯਂ ਚਕ੍ਕਂ ਨਿਟ੍ਠਾਪੇਤ੍ਵਾ ਨਵਂ ਚਕ੍ਕਯੁਗਂ ਆਦਾਯ ਯੇਨ ਰਾਜਾ ਸਚੇਤਨੋ ਤੇਨੁਪਸਙ੍ਕਮਿ; ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਰਾਜਾਨਂ ਸਚੇਤਨਂ ਏਤਦਵੋਚ – ‘ਇਦਂ ਤੇ, ਦੇਵ, ਨਵਂ ਚਕ੍ਕਯੁਗਂ ਨਿਟ੍ਠਿਤ’ਨ੍ਤਿ। ‘ਯਞ੍ਚ ਤੇ ਇਦਂ, ਸਮ੍ਮ ਰਥਕਾਰ, ਚਕ੍ਕਂ ਛਹਿ ਮਾਸੇਹਿ ਨਿਟ੍ਠਿਤਂ ਛਾਰਤ੍ਤੂਨੇਹਿ ਯਞ੍ਚ ਤੇ ਇਦਂ ਚਕ੍ਕਂ ਛਹਿ ਦਿਵਸੇਹਿ ਨਿਟ੍ਠਿਤਂ, ਇਮੇਸਂ ਕਿਂ ਨਾਨਾਕਰਣਂ? ਨੇਸਾਹਂ ਕਿਞ੍ਚਿ ਨਾਨਾਕਰਣਂ ਪਸ੍ਸਾਮੀ’ਤਿ। ‘ਅਤ੍ਥੇਸਂ, ਦੇਵ, ਨਾਨਾਕਰਣਂ। ਪਸ੍ਸਤੁ ਦੇਵੋ ਨਾਨਾਕਰਣ’’’ਨ੍ਤਿ।

‘‘ਅਥ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਰਥਕਾਰੋ ਯਂ ਤਂ ਚਕ੍ਕਂ ਛਹਿ ਦਿਵਸੇਹਿ ਨਿਟ੍ਠਿਤਂ ਤਂ ਪਵਤ੍ਤੇਸਿ। ਤਂ ਪਵਤ੍ਤਿਤਂ ਸਮਾਨਂ ਯਾਵਤਿਕਾ ਅਭਿਸਙ੍ਖਾਰਸ੍ਸ ਗਤਿ ਤਾਵਤਿਕਂ ਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਚਿਙ੍ਗੁਲਾਯਿਤ੍ਵਾ ਭੂਮਿਯਂ ਪਪਤਿ। ਯਂ ਪਨ ਤਂ ਚਕ੍ਕਂ ਛਹਿ ਮਾਸੇਹਿ ਨਿਟ੍ਠਿਤਂ ਛਾਰਤ੍ਤੂਨੇਹਿ ਤਂ ਪਵਤ੍ਤੇਸਿ। ਤਂ ਪਵਤ੍ਤਿਤਂ ਸਮਾਨਂ ਯਾਵਤਿਕਾ ਅਭਿਸਙ੍ਖਾਰਸ੍ਸ ਗਤਿ ਤਾਵਤਿਕਂ ਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਅਕ੍ਖਾਹਤਂ ਮਞ੍ਞੇ ਅਟ੍ਠਾਸਿ।

‘‘‘ਕੋ ਨੁ ਖੋ, ਸਮ੍ਮ ਰਥਕਾਰ, ਹੇਤੁ ਕੋ ਪਚ੍ਚਯੋ ਯਮਿਦਂ [ਯਦਿਦਂ (ਕ॰)] ਚਕ੍ਕਂ ਛਹਿ ਦਿਵਸੇਹਿ ਨਿਟ੍ਠਿਤਂ ਤਂ ਪਵਤ੍ਤਿਤਂ ਸਮਾਨਂ ਯਾਵਤਿਕਾ ਅਭਿਸਙ੍ਖਾਰਸ੍ਸ ਗਤਿ ਤਾਵਤਿਕਂ ਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਚਿਙ੍ਗੁਲਾਯਿਤ੍ਵਾ ਭੂਮਿਯਂ ਪਪਤਿ? ਕੋ ਪਨ, ਸਮ੍ਮ ਰਥਕਾਰ, ਹੇਤੁ ਕੋ ਪਚ੍ਚਯੋ ਯਮਿਦਂ ਚਕ੍ਕਂ ਛਹਿ ਮਾਸੇਹਿ ਨਿਟ੍ਠਿਤਂ ਛਾਰਤ੍ਤੂਨੇਹਿ ਤਂ ਪਵਤ੍ਤਿਤਂ ਸਮਾਨਂ ਯਾਵਤਿਕਾ ਅਭਿਸਙ੍ਖਾਰਸ੍ਸ ਗਤਿ ਤਾਵਤਿਕਂ ਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਅਕ੍ਖਾਹਤਂ ਮਞ੍ਞੇ ਅਟ੍ਠਾਸੀ’ਤਿ? ‘ਯਮਿਦਂ, ਦੇਵ, ਚਕ੍ਕਂ ਛਹਿ ਦਿਵਸੇਹਿ ਨਿਟ੍ਠਿਤਂ ਤਸ੍ਸ ਨੇਮਿਪਿ ਸਵਙ੍ਕਾ ਸਦੋਸਾ ਸਕਸਾਵਾ, ਅਰਾਪਿ ਸਵਙ੍ਕਾ ਸਦੋਸਾ ਸਕਸਾਵਾ, ਨਾਭਿਪਿ ਸਵਙ੍ਕਾ ਸਦੋਸਾ ਸਕਸਾਵਾ। ਤਂ ਨੇਮਿਯਾਪਿ ਸਵਙ੍ਕਤ੍ਤਾ ਸਦੋਸਤ੍ਤਾ ਸਕਸਾਵਤ੍ਤਾ, ਅਰਾਨਮ੍ਪਿ ਸਵਙ੍ਕਤ੍ਤਾ ਸਦੋਸਤ੍ਤਾ ਸਕਸਾਵਤ੍ਤਾ, ਨਾਭਿਯਾਪਿ ਸਵਙ੍ਕਤ੍ਤਾ ਸਦੋਸਤ੍ਤਾ ਸਕਸਾਵਤ੍ਤਾ ਪਵਤ੍ਤਿਤਂ ਸਮਾਨਂ ਯਾਵਤਿਕਾ ਅਭਿਸਙ੍ਖਾਰਸ੍ਸ ਗਤਿ ਤਾਵਤਿਕਂ ਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਚਿਙ੍ਗੁਲਾਯਿਤ੍ਵਾ ਭੂਮਿਯਂ ਪਪਤਿ। ਯਂ ਪਨ ਤਂ, ਦੇਵ, ਚਕ੍ਕਂ ਛਹਿ ਮਾਸੇਹਿ ਨਿਟ੍ਠਿਤਂ ਛਾਰਤ੍ਤੂਨੇਹਿ ਤਸ੍ਸ ਨੇਮਿਪਿ ਅਵਙ੍ਕਾ ਅਦੋਸਾ ਅਕਸਾਵਾ, ਅਰਾਪਿ ਅਵਙ੍ਕਾ ਅਦੋਸਾ ਅਕਸਾਵਾ, ਨਾਭਿਪਿ ਅਵਙ੍ਕਾ ਅਦੋਸਾ ਅਕਸਾਵਾ। ਤਂ ਨੇਮਿਯਾਪਿ ਅਵਙ੍ਕਤ੍ਤਾ ਅਦੋਸਤ੍ਤਾ ਅਕਸਾਵਤ੍ਤਾ, ਅਰਾਨਮ੍ਪਿ ਅਵਙ੍ਕਤ੍ਤਾ ਅਦੋਸਤ੍ਤਾ ਅਕਸਾਵਤ੍ਤਾ, ਨਾਭਿਯਾਪਿ ਅਵਙ੍ਕਤ੍ਤਾ ਅਦੋਸਤ੍ਤਾ ਅਕਸਾਵਤ੍ਤਾ ਪਵਤ੍ਤਿਤਂ ਸਮਾਨਂ ਯਾਵਤਿਕਾ ਅਭਿਸਙ੍ਖਾਰਸ੍ਸ ਗਤਿ ਤਾਵਤਿਕਂ ਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਅਕ੍ਖਾਹਤਂ ਮਞ੍ਞੇ ਅਟ੍ਠਾਸੀ’’’ਤਿ।

‘‘ਸਿਯਾ ਖੋ ਪਨ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤੁਮ੍ਹਾਕਂ ਏਵਮਸ੍ਸ – ‘ਅਞ੍ਞੋ ਨੂਨ ਤੇਨ ਸਮਯੇਨ ਸੋ ਰਥਕਾਰੋ ਅਹੋਸੀ’ਤਿ! ਨ ਖੋ ਪਨੇਤਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਵਂ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ। ਅਹਂ ਤੇਨ ਸਮਯੇਨ ਸੋ ਰਥਕਾਰੋ ਅਹੋਸਿਂ। ਤਦਾਹਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕੁਸਲੋ ਦਾਰੁਵਙ੍ਕਾਨਂ ਦਾਰੁਦੋਸਾਨਂ ਦਾਰੁਕਸਾਵਾਨਂ। ਏਤਰਹਿ ਖੋ ਪਨਾਹਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਰਹਂ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੋ ਕੁਸਲੋ ਕਾਯਵਙ੍ਕਾਨਂ ਕਾਯਦੋਸਾਨਂ ਕਾਯਕਸਾਵਾਨਂ, ਕੁਸਲੋ ਵਚੀਵਙ੍ਕਾਨਂ ਵਚੀਦੋਸਾਨਂ ਵਚੀਕਸਾਵਾਨਂ, ਕੁਸਲੋ ਮਨੋਵਙ੍ਕਾਨਂ ਮਨੋਦੋਸਾਨਂ ਮਨੋਕਸਾਵਾਨਂ। ਯਸ੍ਸ ਕਸ੍ਸਚਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁਸ੍ਸ ਵਾ ਭਿਕ੍ਖੁਨਿਯਾ ਵਾ ਕਾਯਵਙ੍ਕੋ ਅਪ੍ਪਹੀਨੋ ਕਾਯਦੋਸੋ ਕਾਯਕਸਾਵੋ, ਵਚੀਵਙ੍ਕੋ ਅਪ੍ਪਹੀਨੋ ਵਚੀਦੋਸੋ ਵਚੀਕਸਾਵੋ, ਮਨੋਵਙ੍ਕੋ ਅਪ੍ਪਹੀਨੋ ਮਨੋਦੋਸੋ ਮਨੋਕਸਾਵੋ, ਏਵਂ ਪਪਤਿਤਾ ਤੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਇਮਸ੍ਮਾ ਧਮ੍ਮਵਿਨਯਾ, ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ ਤਂ ਚਕ੍ਕਂ ਛਹਿ ਦਿਵਸੇਹਿ ਨਿਟ੍ਠਿਤਂ।

‘‘ਯਸ੍ਸ ਕਸ੍ਸਚਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁਸ੍ਸ ਵਾ ਭਿਕ੍ਖੁਨਿਯਾ ਵਾ ਕਾਯਵਙ੍ਕੋ ਪਹੀਨੋ ਕਾਯਦੋਸੋ ਕਾਯਕਸਾਵੋ, ਵਚੀਵਙ੍ਕੋ ਪਹੀਨੋ ਵਚੀਦੋਸੋ ਵਚੀਕਸਾਵੋ, ਮਨੋਵਙ੍ਕੋ ਪਹੀਨੋ ਮਨੋਦੋਸੋ ਮਨੋਕਸਾਵੋ , ਏਵਂ ਪਤਿਟ੍ਠਿਤਾ ਤੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਧਮ੍ਮਵਿਨਯੇ,

ਸੇਯਜਥਾਪਿ ਤਂ ਚਕ੍ਕਂ ਛਹਿ ਮਾਸੇਹਿ ਨਿਟ੍ਠਿਤਂ ਛਾਰਤ੍ਤੁਨੇਹਿ।

‘‘ਤਸ੍ਮਾਤਿਹ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਵਂ ਸਿਕ੍ਖਿਤਬ੍ਬਂ – ‘ਕਾਯਵਙ੍ਕਂ ਪਜਹਿਸ੍ਸਾਮ ਕਾਯਦੋਸਂ ਕਾਯਕਸਾਵਂ, ਵਚੀਵਙ੍ਕਂ ਪਜਹਿਸ੍ਸਾਮ ਵਚੀਦੋਸਂ ਵਚੀਕਸਾਵਂ, ਮਨੋਵਙ੍ਕਂ ਪਜਹਿਸ੍ਸਾਮ ਮਨੋਦੋਸਂ ਮਨੋਕਸਾਵ’ਨ੍ਤਿ। ਏਵਞ੍ਹਿ ਵੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਿਕ੍ਖਿਤਬ੍ਬ’’ਨ੍ਤਿ। ਪਞ੍ਚਮਂ।

੬. ਅਪਣ੍ਣਕਸੁਤ੍ਤਂ

੧੬. ‘‘ਤੀਹਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਅਪਣ੍ਣਕਪਟਿਪਦਂ [ਅਪਣ੍ਣਕਤਂ ਪਟਿਪਦਂ (ਸੀ॰ ਪੀ॰) ਟੀਕਾਯ ਪਨ ਸਮੇਤਿ] ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ, ਯੋਨਿ ਚਸ੍ਸ ਆਰਦ੍ਧਾ ਹੋਤਿ ਆਸਵਾਨਂ ਖਯਾਯ। ਕਤਮੇਹਿ ਤੀਹਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯੇਸੁ ਗੁਤ੍ਤਦ੍ਵਾਰੋ ਹੋਤਿ, ਭੋਜਨੇ ਮਤ੍ਤਞ੍ਞੂ ਹੋਤਿ, ਜਾਗਰਿਯਂ ਅਨੁਯੁਤ੍ਤੋ ਹੋਤਿ।

‘‘ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯੇਸੁ ਗੁਤ੍ਤਦ੍ਵਾਰੋ ਹੋਤਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਚਕ੍ਖੁਨਾ ਰੂਪਂ ਦਿਸ੍ਵਾ ਨ ਨਿਮਿਤ੍ਤਗ੍ਗਾਹੀ ਹੋਤਿ ਨਾਨੁਬਜਞ੍ਜਨਗ੍ਗਾਹੀ। ਯਤ੍ਵਾਧਿਕਰਣਮੇਨਂ [ਯਤ੍ਵਾਧਿਕਰਣਮੇਤਂ (ਸੀ॰)] ਚਕ੍ਖੁਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ ਅਸਂਵੁਤਂ ਵਿਹਰਨ੍ਤਂ ਅਭਿਜ੍ਝਾਦੋਮਨਸ੍ਸਾ ਪਾਪਕਾ ਅਕੁਸਲਾ ਧਮ੍ਮਾ ਅਨ੍ਵਾਸ੍ਸਵੇਯਜੁਂ ਤਸ੍ਸ ਸਂਵਰਾਯ ਪਟਿਪਜ੍ਜਤਿ, ਰਕ੍ਖਤਿ ਚਕ੍ਖੁਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ, ਚਕ੍ਖੁਨ੍ਦ੍ਰਿਯੇ ਸਂਵਰਂ ਆਪਜ੍ਜਤਿ। ਸੋਤੇਨ ਸਦ੍ਦਂ ਸੁਤ੍ਵਾ... ਘਾਨੇਨ ਗਨ੍ਧਂ ਘਾਯਿਤ੍ਵਾ... ਜਿਵ੍ਹਾਯ ਰਸਂ ਸਾਯਿਤ੍ਵਾ... ਕਾਯੇਨ ਫੋਟ੍ਠਬ੍ਬਂ ਫੁਸਿਤ੍ਵਾ... ਮਨਸਾ ਧਮ੍ਮਂ ਵਿਞ੍ਞਾਯ ਨ ਨਿਮਿਤ੍ਤਗ੍ਗਾਹੀ ਹੋਤਿ ਨਾਨੁਬਜਞ੍ਜਨਗ੍ਗਾਹੀ। ਯਤ੍ਵਾਧਿਕਰਣਮੇਨਂ ਮਨਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ ਅਸਂਵੁਤਂ ਵਿਹਰਨ੍ਤਂ ਅਭਿਜ੍ਝਾਦੋਮਨਸ੍ਸਾ ਪਾਪਕਾ ਅਕੁਸਲਾ ਧਮ੍ਮਾ ਅਨ੍ਵਾਸ੍ਸਵੇਯਜੁਂ ਤਸ੍ਸ ਸਂਵਰਾਯ ਪਟਿਪਜ੍ਜਤਿ, ਰਕ੍ਖਤਿ ਮਨਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ, ਮਨਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੇ ਸਂਵਰਂ ਆਪਜ੍ਜਤਿ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯੇਸੁ ਗੁਤ੍ਤਦ੍ਵਾਰੋ ਹੋਤਿ।

‘‘ਕਥਞ੍ਚ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਭੋਜਨੇ ਮਤ੍ਤਞ੍ਞੂ ਹੋਤਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਪਟਿਸਙ੍ਖਾ ਯੋਨਿਸੋ ਆਹਾਰਂ ਆਹਾਰੇਤਿ – ‘ਨੇਵ ਦਵਾਯ ਨ ਮਦਾਯ ਨ ਮਣ੍ਡਨਾਯ ਨ ਵਿਭੂਸਨਾਯ, ਯਾਵਦੇਵ ਇਮਸ੍ਸ ਕਾਯਸ੍ਸ ਠਿਤਿਯਾ ਯਾਪਨਾਯ ਵਿਹਿਂਸੂਪਰਤਿਯਾ ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਾਨੁਗ੍ਗਹਾਯ, ਇਤਿ ਪੁਰਾਣਞ੍ਚ ਵੇਦਨਂ ਪਟਿਹਙ੍ਖਾਮਿ, ਨਵਞ੍ਚ ਵੇਦਨਂ ਨ ਉਪ੍ਪਾਦੇਸ੍ਸਾਮਿ, ਯਾਤ੍ਰਾ ਚ ਮੇ ਭਵਿਸ੍ਸਤਿ ਅਨਵਜ੍ਜਤਾ ਚ ਫਾਸੁਵਿਹਾਰੋ ਚਾ’ਤਿ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਭੋਜਨੇ ਮਤ੍ਤਞ੍ਞੂ ਹੋਤਿ।

‘‘ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਜਾਗਰਿਯਂ ਅਨੁਯੁਤ੍ਤੋ ਹੋਤਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਦਿਵਸਂ ਚਙ੍ਕਮੇਨ ਨਿਸਜ੍ਜਾਯ ਆਵਰਣੀਯੇਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਚਿਤ੍ਤਂ ਪਰਿਸੋਧੇਤਿ, ਰਤ੍ਤਿਯਾ ਪਠਮਂ ਯਾਮਂ ਚਙ੍ਕਮੇਨ ਨਿਸਜ੍ਜਾਯ ਆਵਰਣੀਯੇਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਚਿਤ੍ਤਂ ਪਰਿਸੋਧੇਤਿ, ਰਤ੍ਤਿਯਾ ਮਜ੍ਝਿਮਂ ਯਾਮਂ ਦਕ੍ਖਿਣੇਨ ਪਸ੍ਸੇਨ ਸੀਹਸੇਯਜਂ ਕਪ੍ਪੇਤਿ ਪਾਦੇ ਪਾਦਂ ਅਚ੍ਚਾਧਾਯ ਸਤੋ ਸਮ੍ਪਜਾਨੋ ਉਟ੍ਠਾਨਸਞ੍ਞਂ ਮਨਸਿ ਕਰਿਤ੍ਵਾ, ਰਤ੍ਤਿਯਾ ਪਚ੍ਛਿਮਂ ਯਾਮਂ ਪਚ੍ਚੁਟ੍ਠਾਯ ਚਙ੍ਕਮੇਨ ਨਿਸਜ੍ਜਾਯ ਆਵਰਣੀਯੇਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਚਿਤ੍ਤਂ ਪਰਿਸੋਧੇਤਿ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਜਾਗਰਿਯਂ ਅਨੁਯੁਤ੍ਤੋ ਹੋਤਿ। ਇਮੇਹਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤੀਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਅਪਣ੍ਣਕਪਟਿਪਦਂ ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ, ਯੋਨਿ ਚਸ੍ਸ ਆਰਦ੍ਧਾ ਹੋਤਿ ਆਸਵਾਨਂ ਖਯਾਯਾ’’ਤਿ। ਛਟ੍ਠਂ।

੭. ਅਤ੍ਤਬਜਾਬਾਧਸੁਤ੍ਤਂ

੧੭. ‘‘ਤਯੋਮੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮਾ ਅਤ੍ਤਬਜਾਬਾਧਾਯਪਿ ਸਂਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ, ਪਰਬਜਾਬਾਧਾਯਪਿ ਸਂਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ, ਉਭਯਬਜਾਬਾਧਾਯਪਿ ਸਂਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ। ਕਤਮੇ ਤਯੋ? ਕਾਯਦੁਚ੍ਚਰਿਤਂ, ਵਚੀਦੁਚ੍ਚਰਿਤਂ, ਮਨੋਦੁਚ੍ਚਰਿਤਂ। ਇਮੇ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਯੋ ਧਮ੍ਮਾ ਅਤ੍ਤਬਜਾਬਾਧਾਯਪਿ ਸਂਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ, ਪਰਬਜਾਬਾਧਾਯਪਿ ਸਂਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ, ਉਭਯਬਜਾਬਾਧਾਯਪਿ ਸਂਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ।

‘‘ਤਯੋਮੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮਾ ਨੇਵਤ੍ਤੁਬਜਾਬਾਧਾਯਪਿ ਸਂਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ, ਨ ਪਰਬਜਾਬਾਧਾਯਪਿ ਸਂਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ, ਨ ਉਭਯਬਜਾਬਾਧਾਯਪਿ ਸਂਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ। ਕਤਮੇ ਤਯੋ? ਕਾਯਸੁਚਰਿਤਂ, ਵਚੀਸੁਚਰਿਤਂ, ਮਨੋਸੁਚਰਿਤਂ। ਇਮੇ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਯੋ ਧਮ੍ਮਾ ਨੇਵਤ੍ਤੁਬਜਾਬਾਧਾਯਪਿ ਸਂਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ, ਨ ਪਰਬਜਾਬਾਧਾਯਪਿ ਸਂਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ, ਨ ਉਭਯਬਜਾਬਾਧਾਯਪਿ ਸਂਵਤ੍ਤਨ੍ਤੀ’’ਤਿ। ਸਤ੍ਤਮਂ।

੮. ਦੇਵਲੋਕਸੁਤ੍ਤਂ

੧੮. ‘‘ਸਚੇ ਵੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਞ੍ਞਤਿਤ੍ਥਿਯਾ ਪਰਿਬ੍ਬਾਜਕਾ ਏਵਂ ਪੁਚ੍ਛੇਯ੍ਯੁਂ – ‘ਦੇਵਲੋਕੂਪਪਤ੍ਤਿਯਾ, ਆਵੁਸੋ, ਸਮਣੇ ਗੋਤਮੇ ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਂ ਵੁਸ੍ਸਥਾ’ਤਿ? ਨਨੁ ਤੁਮ੍ਹੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਵਂ ਪੁਟ੍ਠਾ ਅਟ੍ਟੀਯੇਯ੍ਯਾਥ ਹਰਾਯੇਯ੍ਯਾਥ ਜਿਗੁਚ੍ਛੇਯ੍ਯਾਥਾ’’ਤਿ? ‘‘ਏਵਂ, ਭਨ੍ਤੇ’’। ‘‘ਇਤਿ ਕਿਰ ਤੁਮ੍ਹੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦਿਬ੍ਬੇਨ ਆਯੁਨਾ ਅਟ੍ਟੀਯਥ ਹਰਾਯਥ ਜਿਗੁਚ੍ਛਥ, ਦਿਬ੍ਬੇਨ ਵਣ੍ਣੇਨ ਦਿਬ੍ਬੇਨ ਸੁਖੇਨ ਦਿਬ੍ਬੇਨ ਯਸੇਨ ਦਿਬ੍ਬੇਨਾਧਿਪਤੇਯ੍ਯੇਨ ਅਟ੍ਟੀਯਥ ਹਰਾਯਥ ਜਿਗੁਚ੍ਛਥ; ਪਗੇਵ ਖੋ ਪਨ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤੁਮ੍ਹੇਹਿ ਕਾਯਦੁਚ੍ਚਰਿਤੇਨ ਅਟ੍ਟੀਯਿਤਬ੍ਬਂ ਹਰਾਯਿਤਬ੍ਬਂ ਜਿਗੁਚ੍ਛਿਤਬ੍ਬਂ, ਵਚੀਦੁਚ੍ਚਰਿਤੇਨ... ਮਨੋਦੁਚ੍ਚਰਿਤੇਨ ਅਟ੍ਟੀਯਿਤਬ੍ਬਂ ਹਰਾਯਿਤਬ੍ਬਂ ਜਿਗੁਚ੍ਛਿਤਬ੍ਬ’’ਨ੍ਤਿ। ਅਟ੍ਠਮਂ।

੯. ਪਠਮਪਾਪਣਿਕਸੁਤ੍ਤਂ

੧੯. ‘‘ਤੀਹਿ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਙ੍ਗੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਪਾਪਣਿਕੋ ਅਭਬ੍ਬੋ ਅਨਧਿਗਤਂ ਵਾ ਭੋਗਂ ਅਧਿਗਨ੍ਤੁਂ, ਅਧਿਗਤਂ ਵਾ ਭੋਗਂ ਫਾਤਿਂ ਕਾਤੁਂ। ਕਤਮੇਹਿ ਤੀਹਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਾਪਣਿਕੋ ਪੁਬ੍ਬਣ੍ਹਸਮਯਂ [ਮਜ੍ਝਨ੍ਹਿਕਸਮਯਂ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰)] ਨ ਸਕ੍ਕਚ੍ਚਂ ਕਮ੍ਮਨ੍ਤਂ ਅਧਿਟ੍ਠਾਤਿ, ਮਜ੍ਝਨ੍ਹਿਕਸਮਯਂ ਨ ਸਕ੍ਕਚ੍ਚਂ ਕਮ੍ਮਨ੍ਤਂ ਅਧਿਟ੍ਠਾਤਿ, ਸਾਯਨ੍ਹਸਮਯਂ ਨ ਸਕ੍ਕਚ੍ਚਂ ਕਮ੍ਮਨ੍ਤਂ ਅਧਿਟ੍ਠਾਤਿ। ਇਮੇਹਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤੀਹਿ ਅਙ੍ਗੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਪਾਪਣਿਕੋ ਅਭਬ੍ਬੋ ਅਨਧਿਗਤਂ ਵਾ ਭੋਗਂ ਅਧਿਗਨ੍ਤੁਂ, ਅਧਿਗਤਂ ਵਾ ਭੋਗਂ ਫਾਤਿਂ ਕਾਤੁਂ [ਫਾਤਿਕਤ੍ਤੁਂ (ਸੀ॰), ਫਾਤਿਕਾਤੁਂ (ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰)]।

‘‘ਏਵਮੇਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤੀਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਅਭਬ੍ਬੋ ਅਨਧਿਗਤਂ ਵਾ ਕੁਸਲਂ ਧਮ੍ਮਂ ਅਧਿਗਨ੍ਤੁਂ, ਅਧਿਗਤਂ ਵਾ ਕੁਸਲਂ ਧਮ੍ਮਂ ਫਾਤਿਂ ਕਾਤੁਂ। ਕਤਮੇਹਿ ਤੀਹਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਪੁਬ੍ਬਣ੍ਹਸਮਯਂ ਨ ਸਕ੍ਕਚ੍ਚਂ ਸਮਾਧਿਨਿਮਿਤ੍ਤਂ ਅਧਿਟ੍ਠਾਤਿ, ਮਜ੍ਝਨ੍ਹਿਕਸਮਯਂ ਨ ਸਕ੍ਕਚ੍ਚਂ ਸਮਾਧਿਨਿਮਿਤ੍ਤਂ ਅਧਿਟ੍ਠਾਤਿ, ਸਾਯਨ੍ਹਸਮਯਂ ਨ ਸਕ੍ਕਚ੍ਚਂ ਸਮਾਧਿਨਿਮਿਤ੍ਤਂ ਅਧਿਟ੍ਠਾਤਿ। ਇਮੇਹਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤੀਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਅਭਬ੍ਬੋ ਅਨਧਿਗਤਂ ਵਾ ਕੁਸਲਂ ਧਮ੍ਮਂ ਅਧਿਗਨ੍ਤੁਂ, ਅਧਿਗਤਂ ਵਾ ਕੁਸਲਂ ਧਮ੍ਮਂ ਫਾਤਿਂ ਕਾਤੁਂ।

‘‘ਤੀਹਿ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਙ੍ਗੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਪਾਪਣਿਕੋ ਭਬ੍ਬੋ ਅਨਧਿਗਤਂ ਵਾ ਭੋਗਂ ਅਧਿਗਨ੍ਤੁਂ, ਅਧਿਗਤਂ ਵਾ ਭੋਗਂ ਫਾਤਿਂ ਕਾਤੁਂ। ਕਤਮੇਹਿ ਤੀਹਿ? ਇਧ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਾਪਣਿਕੋ ਪੁਬ੍ਬਣ੍ਹਸਮਯਂ ਸਕ੍ਕਚ੍ਚਂ ਕਮ੍ਮਨ੍ਤਂ ਅਧਿਟ੍ਠਾਤਿ, ਮਜ੍ਝਨ੍ਹਿਕਸਮਯਂ...ਪੇ॰... ਸਾਯਨ੍ਹਸਮਯਂ ਸਕ੍ਕਚ੍ਚਂ ਕਮ੍ਮਨ੍ਤਂ ਅਧਿਟ੍ਠਾਤਿ। ਇਮੇਹਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤੀਹਿ ਅਙ੍ਗੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਪਾਪਣਿਕੋ ਭਬ੍ਬੋ ਅਨਧਿਗਤਂ ਵਾ ਭੋਗਂ ਅਧਿਗਨ੍ਤੁਂ, ਅਧਿਗਤਂ ਵਾ ਭੋਗਂ ਫਾਤਿਂ ਕਾਤੁਂ।

‘‘ਏਵਮੇਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤੀਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਭਬ੍ਬੋ ਅਨਧਿਗਤਂ ਵਾ ਕੁਸਲਂ ਧਮ੍ਮਂ ਅਧਿਗਨ੍ਤੁਂ, ਅਧਿਗਤਂ ਵਾ ਕੁਸਲਂ ਧਮ੍ਮਂ ਫਾਤਿਂ ਕਾਤੁਂ। ਕਤਮੇਹਿ ਤੀਹਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਪੁਬ੍ਬਣ੍ਹਸਮਯਂ ਸਕ੍ਕਚ੍ਚਂ ਸਮਾਧਿਨਿਮਿਤ੍ਤਂ ਅਧਿਟ੍ਠਾਤਿ, ਮਜ੍ਝਨ੍ਹਿਕਸਮਯਂ...ਪੇ॰... ਸਾਯਨ੍ਹਸਮਯਂ ਸਕ੍ਕਚ੍ਚਂ ਸਮਾਧਿਨਿਮਿਤ੍ਤਂ ਅਧਿਟ੍ਠਾਤਿ। ਇਮੇਹਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤੀਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਭਬ੍ਬੋ ਅਨਧਿਗਤਂ ਵਾ ਕੁਸਲਂ ਧਮ੍ਮਂ ਅਧਿਗਨ੍ਤੁਂ, ਅਧਿਗਤਂ ਵਾ ਕੁਸਲਂ ਧਮ੍ਮਂ ਫਾਤਿਂ ਕਾਤੁ’’ਨ੍ਤਿ। ਨਵਮਂ।

੧੦. ਦੁਤਿਯਪਾਪਣਿਕਸੁਤ੍ਤਂ

२०. ‘‘ਤੀਹਿ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਙ੍ਗੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਪਾਪਣਿਕੋ ਨਚਿਰਸ੍ਸੇਵ ਮਹਤ੍ਤੰ ਵੇਪੁਲ੍ਲਤ੍ਤੰ [ਮਹਨ੍ਤਤ੍ਤੰ ਵਾ ਵੇਪੁਲ੍ਲਤ੍ਤੰ ਵਾ (ਪੀ॰ ਕ॰)] ਪਾਪੁਣਾਤਿ ਭੋਗੇਸੁ। ਕਤਮੇਹਿ ਤੀਹਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਾਪਣਿਕੋ ਚਕ੍ਖੁਮਾ ਚ ਹੋਤਿ ਵਿਧੁਰੋ ਚ ਨਿਸ੍ਸਯਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਚ। ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਾਪਣਿਕੋ ਚਕ੍ਖੁਮਾ ਹੋਤਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਾਪਣਿਕੋ ਪਣਿਯੰ ਜਾਨਾਤਿ – ‘ਇਦੰ ਪਣਿਯੰ ਏਵੰ ਕੀਤੰ, ਏਵੰ ਵਿਕ੍ਕਯਮਾਨੰ [ਵਿਕ੍ਕੀਯਮਾਨੰ (?)], ਏਤ੍ਤਕੰ ਮੂਲੰ ਭਵਿਸ੍ਸਤਿ, ਏਤ੍ਤਕੋ ਉਦਯੋ’ਤਿ [ਉਦ੍ਰਯੋਤਿ (ਸੀ॰)]। ਏਵੰ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਾਪਣਿਕੋ ਚਕ੍ਖੁਮਾ ਹੋਤਿ।

‘‘ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਾਪਣਿਕੋ ਵਿਧੁਰੋ ਹੋਤਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਾਪਣਿਕੋ ਕੁਸਲੋ ਹੋਤਿ ਪਣਿਯੰ ਕੇਤੁਞ੍ਚ ਵਿਕ੍ਕੇਤੁਞ੍ਚ। ਏਵੰ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਾਪਣਿਕੋ ਵਿਧੁਰੋ ਹੋਤਿ।

‘‘ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਾਪਣਿਕੋ ਨਿਸ੍ਸਯਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ? ਇਧ ਭਿਕ੍ਖਵੇ , ਪਾਪਣਿਕੰ ਯੇ ਤੇ ਗਹਪਤੀ ਵਾ ਗਹਪਤਿਪੁਤ੍ਤਾ ਵਾ ਅਡ੍ਢਾ ਮਹਦ੍ਧਨਾ ਮਹਾਭੋਗਾ ਤੇ ਏਵੰ ਜਾਨਨ੍ਤਿ – ‘ਅਯੰ ਖੋ ਭਵੰ ਪਾਪਣਿਕੋ ਚਕ੍ਖੁਮਾ ਵਿਧੁਰੋ ਚ ਪਟਿਬਲੋ ਪੁਤ੍ਤਦਾਰਞ੍ਚ ਪੋਸੇਤੁੰ, ਅਮ੍ਹਾਕਞ੍ਚ ਕਾਲੇਨ ਕਾਲੰ ਅਨੁਪ੍ਪਦਾਤੁ’ਨ੍ਤਿ। ਤੇ ਨੰ ਭੋਗੇਹਿ ਨਿਪਤਨ੍ਤਿ – ‘ਇਤੋ, ਸਮ੍ਮ ਪਾਪਣਿਕ, ਭੋਗੇ ਕਰਿਤ੍ਵਾ [ਹਰਿਤ੍ਵਾ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕੰ॰)] ਪੁਤ੍ਤਦਾਰਞ੍ਚ ਪੋਸੇਹਿ, ਅਮ੍ਹਾਕਞ੍ਚ ਕਾਲੇਨ ਕਾਲੰ ਅਨੁਪ੍ਪਦੇਹੀ’ਤਿ। ਏਵੰ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਾਪਣਿਕੋ ਨਿਸ੍ਸਯਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ। ਇਮੇਹਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤੀਹਿ ਅਙ੍ਗੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਪਾਪਣਿਕੋ ਨਚਿਰਸ੍ਸੇਵ ਮਹਤ੍ਤੰ ਵੇਪੁਲ੍ਲਤ੍ਤੰ ਪਾਪੁਣਾਤਿ ਭੋਗੇਸੁ।

‘‘ਏਵਮੇਵੰ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤੀਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਨਚਿਰਸ੍ਸੇਵ ਮਹਤ੍ਤੰ ਵੇਪੁਲ੍ਲਤ੍ਤੰ ਪਾਪੁਣਾਤਿ ਕੁਸਲੇਸੁ ਧਮ੍ਮੇਸੁ। ਕਤਮੇਹਿ ਤੀਹਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਚਕ੍ਖੁਮਾ ਚ ਹੋਤਿ ਵਿਧੁਰੋ ਚ ਨਿਸ੍ਸਯਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਚ। ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਚਕ੍ਖੁਮਾ ਹੋਤਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ‘ਇਦੰ ਦੁਕ੍ਖ’ਨ੍ਤਿ ਯਥਾਭੂਤੰ ਪਜਾਨਾਤਿ, ‘ਅਯੰ ਦੁਕ੍ਖਸਮੁਦਯੋ’ਤਿ ਯਥਾਭੂਤੰ ਪਜਾਨਾਤਿ, ‘ਅਯੰ ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧੋ’ਤਿ ਯਥਾਭੂਤੰ ਪਜਾਨਾਤਿ, ‘ਅਯੰ ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧਗਾਮਿਨੀ ਪਟਿਪਦਾ’ਤਿ ਯਥਾਭੂਤੰ ਪਜਾਨਾਤਿ। ਏਵੰ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਚਕ੍ਖੁਮਾ ਹੋਤਿ।

‘‘ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਵਿਧੁਰੋ ਹੋਤਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਆਰਦ੍ਧਵੀਰਿਯੋ ਵਿਹਰਤਿ ਅਕੁਸਲਾਨੰ ਧਮ੍ਮਾਨੰ ਪਹਾਨਾਯ, ਕੁਸਲਾਨੰ ਧਮ੍ਮਾਨੰ ਉਪਸਮ੍ਪਦਾਯ, ਥਾਮਵਾ ਦਲ੍ਹਪਰਕ੍ਕਮੋ ਅਨਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤਧੁਰੋ ਕੁਸਲੇਸੁ ਧਮ੍ਮੇਸੁ। ਏਵੰ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਵਿਧੁਰੋ ਹੋਤਿ।

‘‘ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਨਿਸ੍ਸਯਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਯੇ ਤੇ ਭਿਕ੍ਖੂ ਬਹੁਸ੍ਸੁਤਾ ਆਗਤਾਗਮਾ ਧਮ੍ਮਧਰਾ ਵਿਨਯਧਰਾ ਮਾਤਿਕਾਧਰਾ ਤੇ ਕਾਲੇਨ ਕਾਲੰ ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਪਰਿਪੁਚ੍ਛਤਿ ਪਰਿਪਞ੍ਹਤਿ – ‘ਇਦੰ, ਭਨ੍ਤੇ, ਕਥੰ, ਇਮਸ੍ਸ ਕੋ ਅਤ੍ਥੋ’ਤਿ? ਤਸ੍ਸ ਤੇ ਆਯਸ੍ਮਨ੍ਤੋ ਅਵਿਵਟਞ੍ਚੇਵ ਵਿਵਰਨ੍ਤਿ, ਅਨੁਤ੍ਤਾਨੀਕਤਞ੍ਚ ਉਤ੍ਤਾਨੀਕਰੋਨ੍ਤਿ, ਅਨੇਕਵਿਹਿਤੇਸੁ ਚ ਕਙ੍ਖਾਠਾਨਿਯੇਸੁ ਧਮ੍ਮੇਸੁ ਕਙ੍ਖੰ ਪਟਿਵਿਨੋਦੇਨ੍ਤਿ। ਏਵੰ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਨਿਸ੍ਸਯਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ। ਇਮੇਹਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤੀਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਨਚਿਰਸ੍ਸੇਵ ਮਹਤ੍ਤੰ ਵੇਪੁਲ੍ਲਤ੍ਤੰ ਪਾਪੁਣਾਤਿ ਕੁਸਲੇਸੁ ਧਮ੍ਮੇਸੂ’’ਤਿ। ਦਸਮੰ।

ਰਥਕਾਰਵਗ੍ਗੋ ਦੁਤਿਯੋ।

ਪਠਮਭਾਣਵਾਰੋ ਨਿਟ੍ਠਿਤੋ।

ਤਸ੍ਸੁਦ੍ਦਾਨੰ –

ਞਾਤੋ [ਞਾਤਕੋ (ਸ੍ਯਾ॰ ਕੰ॰)] ਸਾਰਣੀਯੋ ਭਿਕ੍ਖੁ, ਚਕ੍ਕਵਤ੍ਤੀ ਸਚੇਤਨੋ।
ਅਪਣ੍ਣਕਤ੍ਤਾ ਦੇਵੋ ਚ, ਦੁਵੇ ਪਾਪਣਿਕੇਨ ਚਾਤਿ॥

੩. ਪੁਗ੍ਗਲਵਗ੍ਗੋ

੧. ਸਮਿਦ੍ਧਸੁਤ੍ਤਂ

੨੧. ਏਵਂ ਮੇ ਸੁਤਂ – ਏਕਂ ਸਮਯਂ ਭਗਵਾ ਸਾਵਤ੍ਥਿਯਂ ਵਿਹਰਤਿ ਜੇਤਵਨੇ ਅਨਾਥਪਿਣ੍ਡਿਕਸ੍ਸ ਆਰਾਮੇ। ਅਥ ਖੋ ਆਯਸ੍ਮਾ ਚ ਸਮਿਦ੍ਧੋ [ਸਵਿਟ੍ਠੋ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰)] ਆਯਸ੍ਮਾ ਚ ਮਹਾਕੋਟ੍ਠਿਕੋ [ਮਹਾਕੋਟ੍ਠਿਤੋ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰)] ਯੇਨਾਯਸ੍ਮਾ ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤੋ ਤੇਨੁਪਸਙ੍ਕਮਿਂਸੁ; ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਆਯਸ੍ਮਤਾ ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤੇਨ ਸਦ੍ਧਿਂ ਸਮ੍ਮੋਦਿਂਸੁ। ਸਮ੍ਮੋਦਨੀਯਂ ਕਥਂ ਸਾਰਣੀਯਂ ਵੀਤਿਸਾਰੇਤ੍ਵਾ ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਨਿਸੀਦਿਂਸੁ। ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਨਿਸਿਨ੍ਨਂ ਖੋ ਆਯਸ੍ਮਨ੍ਤਂ ਸਮਿਦ੍ਧਂ ਆਯਸ੍ਮਾ ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤੋ ਏਤਦਵੋਚ –

''ਤਯੋਮੇ, ਆਵੁਸੋ ਸਮਿਦ੍ਧ, ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸਂਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿਂ। ਕਤਮੇ ਤਯੋ? ਕਾਯਸਕ੍ਖੀ, ਦਿਟ੍ਠਿਪ੍ਪਤ੍ਤੋ [ਦਿਟ੍ਠਪ੍ਪਤ੍ਤੋ (ਕ॰)], ਸਦ੍ਧਾਵਿਮੁਤ੍ਤੋ। ਇਮੇ ਖੋ, ਆਵੁਸੋ, ਤਯੋ ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸਂਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿਂ। ਇਮੇਸਂ, ਆਵੁਸੋ, ਤਿਣ੍ਣਂ ਪੁਗ੍ਗਲਾਨਂ ਕਤਮੋ ਤੇ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਖਮਤਿ ਅਭਿਕ੍ਕਨ੍ਤਤਰੋ ਚ ਪਣੀਤਤਰੋ ਚਾ''ਤਿ?

''ਤਯੋਮੇ, ਆਵੁਸੋ ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤ, ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸਂਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿਂ। ਕਤਮੇ ਤਯੋ? ਕਾਯਸਕ੍ਖੀ, ਦਿਟ੍ਠਿਪ੍ਪਤ੍ਤੋ, ਸਦ੍ਧਾਵਿਮੁਤ੍ਤੋ। ਇਮੇ ਖੋ, ਆਵੁਸੋ, ਤਯੋ ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸਂਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿਂ। ਇਮੇਸਂ, ਆਵੁਸੋ, ਤਿਣ੍ਣਂ ਪੁਗ੍ਗਲਾਨਂ ਯ੍ਵਾਯਂ [ਯੋਯਂ (ਕ॰)] ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਸਦ੍ਧਾਵਿਮੁਤ੍ਤੋ, ਅਯਂ ਮੇ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਖਮਤਿ ਇਮੇਸਂ ਤਿਣ੍ਣਂ ਪੁਗ੍ਗਲਾਨਂ ਅਭਿਕ੍ਕਨ੍ਤਤਰੋ ਚ ਪਣੀਤਤਰੋ ਚ। ਤਂ ਕਿਸ੍ਸ ਹੇਤੁ? ਇਮਸ੍ਸ, ਆਵੁਸੋ, ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਸਦ੍ਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ ਅਧਿਮਤ੍ਤ''ਨ੍ਤਿ।

ਅਥ ਖੋ ਆਯਸ੍ਮਾ ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤੋ ਆਯਸ੍ਮਨ੍ਤਂ ਮਹਾਕੋਟ੍ਠਿਕਂ ਏਤਦਵੋਚ – ''ਤਯੋਮੇ, ਆਵੁਸੋ ਕੋਟ੍ਠਿਕ, ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸਂਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿਂ । ਕਤਮੇ ਤਯੋ? ਕਾਯਸਕ੍ਖੀ, ਦਿਟ੍ਠਿਪ੍ਪਤ੍ਤੋ, ਸਦ੍ਧਾਵਿਮੁਤ੍ਤੋ। ਇਮੇ ਖੋ, ਆਵੁਸੋ, ਤਯੋ ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸਂਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿਂ। ਇਮੇਸਂ , ਆਵੁਸੋ, ਤਿਣ੍ਣਂ ਪੁਗ੍ਗਲਾਨਂ ਕਤਮੋ ਤੇ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਖਮਤਿ ਅਭਿਕ੍ਕਨ੍ਤਤਰੋ ਚ ਪਣੀਤਤਰੋ ਚਾ''ਤਿ?

''ਤਯੋਮੇ , ਆਵੁਸੋ ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤ, ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸਂਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿਂ। ਕਤਮੇ ਤਯੋ? ਕਾਯਸਕ੍ਖੀ, ਦਿਟ੍ਠਿਪ੍ਪਤ੍ਤੋ, ਸਦ੍ਧਾਵਿਮੁਤ੍ਤੋ। ਇਮੇ ਖੋ, ਆਵੁਸੋ, ਤਯੋ ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸਂਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿਂ। ਇਮੇਸਂ, ਆਵੁਸੋ, ਤਿਣ੍ਣਂ ਪੁਗ੍ਗਲਾਨਂ ਯ੍ਵਾਯਂ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਕਾਯਸਕ੍ਖੀ, ਅਯਂ ਮੇ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਖਮਤਿ ਇਮੇਸਂ ਤਿਣ੍ਣਂ ਪੁਗ੍ਗਲਾਨਂ ਅਭਿਕ੍ਕਨ੍ਤਤਰੋ ਚ ਪਣੀਤਤਰੋ ਚ। ਤਂ ਕਿਸ੍ਸ ਹੇਤੁ? ਇਮਸ੍ਸ, ਆਵੁਸੋ, ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਸਮਾਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ ਅਧਿਮਤ੍ਤ''ਨ੍ਤਿ।

ਅਥ ਖੋ ਆਯਸ੍ਮਾ ਮਹਾਕੋਟ੍ਠਿਕੋ ਆਯਸ੍ਮਨ੍ਤਂ ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤਂ ਏਤਦਵੋਚ – ''ਤਯੋਮੇ, ਆਵੁਸੋ ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤ, ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸਂਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿਂ। ਕਤਮੇ ਤਯੋ? ਕਾਯਸਕ੍ਖੀ , ਦਿਟ੍ਠਿਪ੍ਪਤ੍ਤੋ, ਸਦ੍ਧਾਵਿਮੁਤ੍ਤੋ। ਇਮੇ ਖੋ, ਆਵੁਸੋ, ਤਯੋ ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸਂਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿਂ। ਇਮੇਸਂ, ਆਵੁਸੋ, ਤਿਣ੍ਣਂ ਪੁਗ੍ਗਲਾਨਂ ਕਤਮੋ ਤੇ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਖਮਤਿ ਅਭਿਕ੍ਕਨ੍ਤਤਰੋ ਚ ਪਣੀਤਤਰੋ ਚਾ''ਤਿ?

''ਤਯੋਮੇ, ਆਵੁਸੋ ਕੋਟ੍ਠਿਕ, ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸਂਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿਂ। ਕਤਮੇ ਤਯੋ? ਕਾਯਸਕ੍ਖੀ, ਦਿਟ੍ਠਿਪ੍ਪਤ੍ਤੋ, ਸਦ੍ਧਾਵਿਮੁਤ੍ਤੋ। ਇਮੇ ਖੋ, ਆਵੁਸੋ, ਤਯੋ ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸਂਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿਂ। ਇਮੇਸਂ, ਆਵੁਸੋ, ਤਿਣ੍ਣਂ ਪੁਗ੍ਗਲਾਨਂ ਯ੍ਵਾਯਂ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਦਿਟ੍ਠਿਪ੍ਪਤ੍ਤੋ, ਅਯਂ ਮੇ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਖਮਤਿ ਇਮੇਸਂ ਤਿਣ੍ਣਂ ਪੁਗ੍ਗਲਾਨਂ ਅਭਿਕ੍ਕਨ੍ਤਤਰੋ ਚ ਪਣੀਤਤਰੋ ਚ। ਤਂ ਕਿਸ੍ਸ ਹੇਤੁ? ਇਮਸ੍ਸ, ਆਵੁਸੋ, ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਪਞ੍ਞਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ ਅਧਿਮਤ੍ਤ''ਨ੍ਤਿ।

ਅਥ ਖੋ ਆਯਸ੍ਮਾ ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤੋ ਆਯਸ੍ਮਨ੍ਤਞ੍ਚ ਸਮਿਦ੍ਧਂ ਆਯਸ੍ਮਨ੍ਤਞ੍ਚ ਮਹਾਕੋਟ੍ਠਿਕਂ ਏਤਦਵੋਚ – ''ਬ੍ਯਾਕਤਂ ਖੋ, ਆਵੁਸੋ, ਅਮ੍ਹੇਹਿ ਸਬ੍ਬੇਹੇਵ ਯਥਾਸਕਂ ਪਟਿਭਾਨਂ। ਆਯਾਮਾਵੁਸੋ, ਯੇਨ ਭਗਵਾ ਤੇਨੁਪਸਙ੍ਕਮਿਸ੍ਸਾਮ; ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਭਗਵਤੋ ਏਤਮਤ੍ਥਂ

ਆਰੋਚੇਸ੍ਸਾਮ। ਯਥਾ ਨੋ ਭਗਵਾ ਬ੍ਯਾਕਰਿਸ੍ਸਤਿ ਤਥਾ ਨੰ ਧਾਰੇਸ੍ਸਾਮਾ’’ਤਿ। ‘‘ਏਵਮਾਵੁਸੋ’’ਤਿ ਖੋ ਆਯਸ੍ਮਾ ਚ ਸਮਿਦ੍ਧੋ ਆਯਸ੍ਮਾ ਚ ਮਹਾਕੋਟ੍ਠਿਕੋ ਆਯਸ੍ਮਤੋ ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਸ੍ਸੋਸੁਂ। ਅਥ ਖੋ ਆਯਸ੍ਮਾ ਚ ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤੋ ਆਯਸ੍ਮਾ ਚ ਸਮਿਦ੍ਧੋ ਆਯਸ੍ਮਾ ਚ ਮਹਾਕੋਟ੍ਠਿਕੋ ਯੇਨ ਭਗਵਾ ਤੇਨੁਪਸਙ੍ਕਮਿਂਸੁ; ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਭਗਵਨ੍ਤਂ ਅਭਿਵਾਦੇਤ੍ਵਾ ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਨਿਸੀਦਿਂਸੁ। ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਨਿਸਿਨ੍ਨੋ ਖੋ ਆਯਸ੍ਮਾ ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤੋ ਯਾਵਤਕੋ ਅਹੋਸਿ ਆਯਸ੍ਮਤਾ ਚ ਸਮਿਦ੍ਧੇਨ ਆਯਸ੍ਮਤਾ ਚ ਮਹਾਕੋਟ੍ਠਿਕੇਨ ਸਦ੍ਧਿਂ ਕਥਾਸਲ੍ਲਾਪੋ ਤਂ ਸਬ੍ਬਂ ਭਗਵਤੋ ਆਰੋਚੇਸਿ।

‘‘ਨ ਖ੍ਵੇਤ੍ਥ, ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤ, ਸੁਕਰਂ ਏਕਂਸੇਨ ਬ੍ਯਾਕਾਤੁਂ – ‘ਅਯਂ ਇਮੇਸਂ ਤਿਣ੍ਣਂ ਪੁਗ੍ਗਲਾਨਂ ਅਭਿਕ੍ਕਨ੍ਤਤਰੋ ਚ ਪਣੀਤਤਰੋ ਚਾ’ਤਿ। ਠਾਨਞ੍ਹੇਤਂ, ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤ, ਵਿਜ੍ਜਤਿ ਯ੍ਵਾਯਂ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਸਦ੍ਧਾਵਿਮੁਤ੍ਤੋ ਸ੍ਵਾਸ੍ਸ [ਸ੍ਵਾਯਂ (ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰), ਸੋਯਂ (ਕ॰)] ਅਰਹਤ੍ਤਾਯ ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ, ਯ੍ਵਾਯਂ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਕਾਯਸਕ੍ਖੀ ਸ੍ਵਾਸ੍ਸ ਸਕਦਾਗਾਮੀ ਵਾ ਅਨਾਗਾਮੀ ਵਾ, ਯੋ ਚਾਯਂ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਦਿਟ੍ਠਿਪ੍ਪਤ੍ਤੋ ਸੋਪਸ੍ਸ [ਸੋਯਂ (ਕ॰)] ਸਕਦਾਗਾਮੀ ਵਾ ਅਨਾਗਾਮੀ ਵਾ।

‘‘ਨ ਖ੍ਵੇਤ੍ਥ, ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤ, ਸੁਕਰਂ ਏਕਂਸੇਨ ਬ੍ਯਾਕਾਤੁਂ – ‘ਅਯਂ ਇਮੇਸਂ ਤਿਣ੍ਣਂ ਪੁਗ੍ਗਲਾਨਂ ਅਭਿਕ੍ਕਨ੍ਤਤਰੋ ਚ ਪਣੀਤਤਰੋ ਚਾ’ਤਿ। ਠਾਨਞ੍ਹੇਤਂ, ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤ, ਵਿਜ੍ਜਤਿ ਯ੍ਵਾਯਂ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਕਾਯਸਕ੍ਖੀ ਸ੍ਵਾਸ੍ਸ ਅਰਹਤ੍ਤਾਯ ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ, ਯ੍ਵਾਯਂ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਸਦ੍ਧਾਵਿਮੁਤ੍ਤੋ ਸ੍ਵਾਸ੍ਸ ਸਕਦਾਗਾਮੀ ਵਾ ਅਨਾਗਾਮੀ ਵਾ, ਯੋ ਚਾਯਂ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਦਿਟ੍ਠਿਪ੍ਪਤ੍ਤੋ ਸੋਪਸ੍ਸ ਸਕਦਾਗਾਮੀ ਵਾ ਅਨਾਗਾਮੀ ਵਾ।

‘‘ਨ ਖ੍ਵੇਤ੍ਥ, ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤ, ਸੁਕਰਂ ਏਕਂਸੇਨ ਬ੍ਯਾਕਾਤੁਂ – ‘ਅਯਂ ਇਮੇਸਂ ਤਿਣ੍ਣਂ ਪੁਗ੍ਗਲਾਨਂ ਅਭਿਕ੍ਕਨ੍ਤਤਰੋ ਚ ਪਣੀਤਤਰੋ ਚਾ’ਤਿ। ਠਾਨਞ੍ਹੇਤਂ, ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤ, ਵਿਜ੍ਜਤਿ ਯ੍ਵਾਯਂ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਦਿਟ੍ਠਿਪ੍ਪਤ੍ਤੋ ਸ੍ਵਾਸ੍ਸ ਅਰਹਤ੍ਤਾਯ ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ, ਯ੍ਵਾਯਂ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਸਦ੍ਧਾਵਿਮੁਤ੍ਤੋ ਸ੍ਵਾਸ੍ਸ ਸਕਦਾਗਾਮੀ ਵਾ ਅਨਾਗਾਮੀ ਵਾ, ਯੋ ਚਾਯਂ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਕਾਯਸਕ੍ਖੀ ਸੋਪਸ੍ਸ ਸਕਦਾਗਾਮੀ ਵਾ ਅਨਾਗਾਮੀ ਵਾ।

‘‘ਨ ਖ੍ਵੇਤ੍ਥ, ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤ, ਸੁਕਰਂ ਏਕਂਸੇਨ ਬ੍ਯਾਕਾਤੁਂ – ‘ਅਯਂ ਇਮੇਸਂ ਤਿਣ੍ਣਂ ਪੁਗ੍ਗਲਾਨਂ ਅਭਿਕ੍ਕਨ੍ਤਤਰੋ ਚ ਪਣੀਤਤਰੋ ਚਾ’’’ਤਿ। ਪਠਮਂ।

੨. ਗਿਲਾਨਸੁਤ੍ਤਂ

੨੨. [ਪੁ॰ ਪ॰ ੯੪] ‘‘ਤਯੋਮੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਗਿਲਾਨਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸਂਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿਂ। ਕਤਮੇ ਤਯੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਗਿਲਾਨੋ ਲਭਨ੍ਤੋ ਵਾ ਸਪ੍ਪਾਯਾਨਿ ਭੋਜਨਾਨਿ ਅਲਭਨ੍ਤੋ ਵਾ ਸਪ੍ਪਾਯਾਨਿ ਭੋਜਨਾਨਿ, ਲਭਨ੍ਤੋ ਵਾ ਸਪ੍ਪਾਯਾਨਿ ਭੇਸਜ੍ਜਾਨਿ ਅਲਭਨ੍ਤੋ ਵਾ ਸਪ੍ਪਾਯਾਨਿ ਭੇਸਜ੍ਜਾਨਿ, ਲਭਨ੍ਤੋ ਵਾ ਪਤਿਰੂਪਂ ਉਪਟ੍ਠਾਕਂ ਅਲਭਨ੍ਤੋ ਵਾ ਪਤਿਰੂਪਂ ਉਪਟ੍ਠਾਕਂ ਨੇਵ ਵੁਟ੍ਠਾਤਿ ਤਮ੍ਹਾ ਆਬਾਧਾ।

‘‘ਇਧ ਪਨ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਗਿਲਾਨੋ ਲਭਨ੍ਤੋ ਵਾ ਸਪ੍ਪਾਯਾਨਿ ਭੋਜਨਾਨਿ ਅਲਭਨ੍ਤੋ ਵਾ ਸਪ੍ਪਾਯਾਨਿ ਭੋਜਨਾਨਿ, ਲਭਨ੍ਤੋ ਵਾ ਸਪ੍ਪਾਯਾਨਿ ਭੇਸਜ੍ਜਾਨਿ ਅਲਭਨ੍ਤੋ ਵਾ ਸਪ੍ਪਾਯਾਨਿ ਭੇਸਜ੍ਜਾਨਿ , ਲਭਨ੍ਤੋ ਵਾ ਪਤਿਰੂਪਂ ਉਪਟ੍ਠਾਕਂ ਅਲਭਨ੍ਤੋ ਵਾ ਪਤਿਰੂਪਂ ਉਪਟ੍ਠਾਕਂ ਵੁਟ੍ਠਾਤਿ ਤਮ੍ਹਾ ਆਬਾਧਾ।

‘‘ਇਧ ਪਨ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਗਿਲਾਨੋ ਲਭਨ੍ਤੋਵ ਸਪ੍ਪਾਯਾਨਿ ਭੋਜਨਾਨਿ ਨੋ ਅਲਭਨ੍ਤੋ, ਲਭਨ੍ਤੋਵ ਸਪ੍ਪਾਯਾਨਿ ਭੇਸਜ੍ਜਾਨਿ ਨੋ ਅਲਭਨ੍ਤੋ, ਲਭਨ੍ਤੋਵ ਪਤਿਰੂਪਂ ਉਪਟ੍ਠਾਕਂ ਨੋ ਅਲਭਨ੍ਤੋ ਵੁਟ੍ਠਾਤਿ ਤਮ੍ਹਾ ਆਬਾਧਾ।

‘‘ਤਤ੍ਰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਯ੍ਵਾਯਂ ਗਿਲਾਨੋ ਲਭਨ੍ਤੋਵ ਸਪ੍ਪਾਯਾਨਿ ਭੋਜਨਾਨਿ ਨੋ ਅਲਭਨ੍ਤੋ, ਲਭਨ੍ਤੋਵ ਸਪ੍ਪਾਯਾਨਿ ਭੇਸਜ੍ਜਾਨਿ ਨੋ ਅਲਭਨ੍ਤੋ, ਲਭਨ੍ਤੋਵ ਪਤਿਰੂਪਂ ਉਪਟ੍ਠਾਕਂ ਨੋ ਅਲਭਨ੍ਤੋ ਵੁਟ੍ਠਾਤਿ ਤਮ੍ਹਾ ਆਬਾਧਾ, ਇਮਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਗਿਲਾਨਂ ਪਟਿਚ੍ਚ ਗਿਲਾਨਭਤ੍ਤਂ ਅਨੁਞ੍ਞਾਤਂ ਗਿਲਾਨਭੇਸਜ੍ਜਂ ਅਨੁਞ੍ਞਾਤਂ ਗਿਲਾਨੁਪਟ੍ਠਾਕੋ ਅਨੁਞ੍ਞਾਤੋ। ਇਮਞ੍ਚ ਪਨ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਗਿਲਾਨਂ ਪਟਿਚ੍ਚ ਅਞ੍ਞੇਪਿ ਗਿਲਾਨਾ ਉਪਟ੍ਠਾਤਬ੍ਬਾ। ਇਮੇ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਯੋ ਗਿਲਾਨਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸਂਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿਂ।

‘‘ਏਵਮੇਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਯੋਮੇ ਗਿਲਾਨੂਪਮਾ ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸਂਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿਂ। ਕਤਮੇ ਤਯੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਲਭਨ੍ਤੋ ਵਾ ਤਥਾਗਤਂ ਦਸ੍ਸਨਾਯ ਅਲਭਨ੍ਤੋ ਵਾ ਤਥਾਗਤਂ ਦਸ੍ਸਨਾਯ, ਲਭਨ੍ਤੋ ਵਾ ਤਥਾਗਤਪ੍ਪਵੇਦਿਤਂ ਧਮ੍ਮਵਿਨਯਂ ਸਵਨਾਯ ਅਲਭਨ੍ਤੋ ਵਾ ਤਥਾਗਤਪ੍ਪਵੇਦਿਤਂ ਧਮ੍ਮਵਿਨਯਂ ਸਵਨਾਯ ਨੇਵ ਓਕ੍ਕਮਤਿ ਨਿਯਾਮਂ ਕੁਸਲੇਸੁ ਧਮ੍ਮੇਸੁ ਸਮ੍ਮਤ੍ਤਂ।

‘‘ਇਧ, ਪਨ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਲਭਨ੍ਤੋ ਵਾ ਤਥਾਗਤਂ ਦਸ੍ਸਨਾਯ ਅਲਭਨ੍ਤੋ ਵਾ ਤਥਾਗਤਂ ਦਸ੍ਸਨਾਯ, ਲਭਨ੍ਤੋ ਵਾ ਤਥਾਗਤਪ੍ਪਵੇਦਿਤਂ ਧਮ੍ਮਵਿਨਯਂ ਸਵਨਾਯ ਅਲਭਨ੍ਤੋ ਵਾ ਤਥਾਗਤਪ੍ਪਵੇਦਿਤਂ ਧਮ੍ਮਵਿਨਯਂ ਸਵਨਾਯ ਓਕ੍ਕਮਤਿ ਨਿਯਾਮਂ ਕੁਸਲੇਸੁ ਧਮ੍ਮੇਸੁ ਸਮ੍ਮਤ੍ਤਂ।

‘‘ਇਧ ਪਨ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਲਭਨ੍ਤੋਵ ਤਥਾਗਤਂ ਦਸ੍ਸਨਾਯ ਨੋ ਅਲਭਨ੍ਤੋ, ਲਭਨ੍ਤੋਵ ਤਥਾਗਤਪ੍ਪਵੇਦਿਤਂ ਧਮ੍ਮਵਿਨਯਂ ਸਵਨਾਯ ਨੋ ਅਲਭਨ੍ਤੋ ਓਕ੍ਕਮਤਿ ਨਿਯਾਮਂ ਕੁਸਲੇਸੁ ਧਮ੍ਮੇਸੁ ਸਮ੍ਮਤ੍ਤਂ।

‘‘ਤਤ੍ਰ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਯ੍ਵਾਯਂ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਲਭਨ੍ਤੋਵ ਤਥਾਗਤਂ ਦਸ੍ਸਨਾਯ ਨੋ ਅਲਭਨ੍ਤੋ, ਲਭਨ੍ਤੋਵ ਤਥਾਗਤਪ੍ਪਵੇਦਿਤਂ ਧਮ੍ਮਵਿਨਯਂ ਸਵਨਾਯ ਨੋ ਅਲਭਨ੍ਤੋ ਓਕ੍ਕਮਤਿ ਨਿਯਾਮਂ ਕੁਸਲੇਸੁ ਧਮ੍ਮੇਸੁ ਸਮ੍ਮਤ੍ਤਂ, ਇਮਂ ਖੋ ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲਂ ਪਟਿਚ੍ਚ ਧਮ੍ਮਦੇਸਨਾ ਅਨੁਞ੍ਞਾਤਾ। ਇਮਞ੍ਚ ਪਨ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲਂ ਪਟਿਚ੍ਚ ਅਞ੍ਞੇਸਮ੍ਪਿ ਧਮ੍ਮੋ ਦੇਸੇਤਬ੍ਬੋ। ‘‘ਇਮੇ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਯੋ ਗਿਲਾਨੂਪਮਾ ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸਂਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿ’’ਨ੍ਤਿ। ਦੁਤਿਯਂ।

੩. ਸਙ੍ਖਾਰਸੁਤ੍ਤਂ

੨੩. ‘‘ਤਯੋਮੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸਂਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿਂ। ਕਤਮੇ ਤਯੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਸਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਂ [ਸਬ੍ਯਾਪਜ੍ਝਂ (ਸਬ੍ਬਤ੍ਥ) ਏਵਮੁਪਰਿਪਿ] ਕਾਯਸਙ੍ਖਾਰਂ ਅਭਿਸਙ੍ਖਰੋਤਿ, ਸਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਂ ਵਚੀਸਙ੍ਖਾਰਂ ਅਭਿਸਙ੍ਖਰੋਤਿ, ਸਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਂ ਮਨੋਸਙ੍ਖਾਰਂ ਅਭਿਸਙ੍ਖਰੋਤਿ। ਸੋ ਸਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਂ ਕਾਯਸਙ੍ਖਾਰਂ ਅਭਿਸਙ੍ਖਰਿਤ੍ਵਾ, ਸਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਂ ਵਚੀਸਙ੍ਖਾਰਂ ਅਭਿਸਙ੍ਖਰਿਤ੍ਵਾ, ਸਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਂ ਮਨੋਸਙ੍ਖਾਰਂ ਅਭਿਸਙ੍ਖਰਿਤ੍ਵਾ ਸਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਂ ਲੋਕਂ ਉਪਪਜ੍ਜਤਿ। ਤਮੇਨਂ ਸਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਂ ਲੋਕਂ ਉਪਪਨ੍ਨਂ ਸਮਾਨਂ ਸਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਾ ਫਸ੍ਸਾ ਫੁਸਨ੍ਤਿ। ਸੋ ਸਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝੇਹਿ ਫਸ੍ਸੇਹਿ ਫੁਟ੍ਠੋ ਸਮਾਨੋ ਸਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਂ ਵੇਦਨਂ ਵੇਦਯਤਿ ਏਕਨ੍ਤਦੁਕ੍ਖਂ, ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ ਸਤ੍ਤਾ ਨੇਰਯਿਕਾ।

‘‘ਇਧ ਪਨ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਅਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਂ ਕਾਯਸਙ੍ਖਾਰਂ ਅਭਿਸਙ੍ਖਰੋਤਿ, ਅਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਂ ਵਚੀਸਙ੍ਖਾਰਂ ਅਭਿਸਙ੍ਖਰੋਤਿ, ਅਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਂ ਮਨੋਸਙ੍ਖਾਰਂ ਅਭਿਸਙ੍ਖਰੋਤਿ। ਸੋ ਅਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਂ ਕਾਯਸਙ੍ਖਾਰਂ ਅਭਿਸਙ੍ਖਰਿਤ੍ਵਾ, ਅਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਂ ਵਚੀਸਙ੍ਖਾਰਂ ਅਭਿਸਙ੍ਖਰਿਤ੍ਵਾ, ਅਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਂ ਮਨੋਸਙ੍ਖਾਰਂ ਅਭਿਸਙ੍ਖਰਿਤ੍ਵਾ ਅਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਂ ਲੋਕਂ ਉਪਪਜ੍ਜਤਿ। ਤਮੇਨਂ ਅਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਂ ਲੋਕਂ ਉਪਪਨ੍ਨਂ ਸਮਾਨਂ ਅਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਾ ਫਸ੍ਸਾ ਫੁਸਨ੍ਤਿ। ਸੋ ਅਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝੇਹਿ ਫਸ੍ਸੇਹਿ ਫੁਟ੍ਠੋ ਸਮਾਨੋ ਅਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਂ ਵੇਦਨਂ ਵੇਦਯਤਿ ਏਕਨ੍ਤਸੁਖਂ, ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ ਦੇਵਾ ਸੁਭਕਿਣ੍ਹਾ।

‘‘ਇਧ ਪਨ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਸਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਮ੍ਪਿ ਅਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਮ੍ਪਿ ਕਾਯਸਙ੍ਖਾਰਂ ਅਭਿਸਙ੍ਖਰੋਤਿ, ਸਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਮ੍ਪਿ ਅਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਮ੍ਪਿ ਵਚੀਸਙ੍ਖਾਰਂ ਅਭਿਸਙ੍ਖਰੋਤਿ, ਸਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਮ੍ਪਿ ਅਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਮ੍ਪਿ ਮਨੋਸਙ੍ਖਾਰਂ ਅਭਿਸਙ੍ਖਰੋਤਿ। ਸੋ ਸਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਮ੍ਪਿ ਅਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਮ੍ਪਿ ਕਾਯਸਙ੍ਖਾਰਂ ਅਭਿਸਙ੍ਖਰਿਤ੍ਵਾ, ਸਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਮ੍ਪਿ ਅਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਮ੍ਪਿ ਵਚੀਸਙ੍ਖਾਰਂ ਅਭਿਸਙ੍ਖਰਿਤ੍ਵਾ, ਸਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਮ੍ਪਿ ਅਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਮ੍ਪਿ ਮਨੋਸਙ੍ਖਾਰਂ ਅਭਿਸਙ੍ਖਰਿਤ੍ਵਾ ਸਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਮ੍ਪਿ ਅਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਮ੍ਪਿ ਲੋਕਂ ਉਪਪਜ੍ਜਤਿ। ਤਮੇਨਂ ਸਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਮ੍ਪਿ ਅਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਮ੍ਪਿ ਲੋਕਂ ਉਪਪਨ੍ਨਂ ਸਮਾਨਂ ਸਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਾਪਿ ਅਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਾਪਿ ਫਸ੍ਸਾ ਫੁਸਨ੍ਤਿ। ਸੋ ਸਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝੇਹਿਪਿ ਅਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝੇਹਿਪਿ ਫਸ੍ਸੇਹਿ ਫੁਟ੍ਠੋ ਸਮਾਨੋ ਸਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਮ੍ਪਿ ਅਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਮ੍ਪਿ ਵੇਦਨਂ ਵੇਦਯਤਿ

ਵੋਕਿਣ੍ਣਸੁਖਦੁਕ੍ਖਂ, ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ ਮਨੁਸ੍ਸਾ ਏਕਚ੍ਚੇ ਚ ਦੇਵਾ ਏਕਚ੍ਚੇ ਚ ਵਿਨਿਪਾਤਿਕਾ। ਇਮੇ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਯੋ ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸਂਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿ''ਨ੍ਤਿ। ਤਤਿਯਂ।

੪. ਬਹੁਕਾਰਸੁਤ੍ਤਂ

੨੪. ''ਤਯੋਮੇ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਬਹੁਕਾਰਾ। ਕਤਮੇ ਤਯੋ? ਯਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲਂ ਆਗਮ੍ਮ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਬੁਦ੍ਧਂ ਸਰਣਂ ਗਤੋ ਹੋਤਿ, ਧਮ੍ਮਂ ਸਰਣਂ ਗਤੋ ਹੋਤਿ, ਸਙ੍ਘਂ ਸਰਣਂ ਗਤੋ ਹੋਤਿ; ਅਯਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਇਮਸ੍ਸ ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਬਹੁਕਾਰੋ।

''ਪੁਨ ਚਪਰਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਯਂ ਪੁਗ੍ਗਲਂ ਆਗਮ੍ਮ ਪੁਗ੍ਗਲੋ 'ਇਦਂ ਦੁਕ੍ਖ'ਨ੍ਤਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਪਜਾਨਾਤਿ, 'ਅਯਂ ਦੁਕ੍ਖਸਮੁਦਯੋ'ਤਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਪਜਾਨਾਤਿ, 'ਅਯਂ ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧੋ'ਤਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਪਜਾਨਾਤਿ, 'ਅਯਂ ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧਗਾਮਿਨੀ ਪਟਿਪਦਾ'ਤਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਪਜਾਨਾਤਿ; ਅਯਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਇਮਸ੍ਸ ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਬਹੁਕਾਰੋ।

''ਪੁਨ ਚਪਰਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਯਂ ਪੁਗ੍ਗਲਂ ਆਗਮ੍ਮ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਆਸਵਾਨਂ ਖਯਾ ਅਨਾਸਵਂ ਚੇਤੋਵਿਮੁਤ੍ਤਿਂ ਪਞ੍ਞਾਵਿਮੁਤ੍ਤਿਂ ਦਿਟ੍ਠੇਵ ਧਮ੍ਮੇ ਸਯਂ ਅਭਿਞ੍ਞਾ ਸਚ੍ਛਿਕਤ੍ਵਾ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਤਿ; ਅਯਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਇਮਸ੍ਸ ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਬਹੁਕਾਰੋ। ਇਮੇ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਯੋ ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਬਹੁਕਾਰਾ।

''ਇਮੇਹਿ ਚ ਪਨ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤੀਹਿ ਪੁਗ੍ਗਲੇਹਿ ਇਮਸ੍ਸ ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਨਤ੍ਥਞ੍ਞੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਬਹੁਕਾਰੋਤਿ ਵਦਾਮਿ। ਇਮੇਸਂ ਪਨ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਿਣ੍ਣਂ ਪੁਗ੍ਗਲਾਨਂ ਇਮਿਨਾ ਪੁਗ੍ਗਲੇਨ ਨ ਸੁਪ੍ਪਤਿਕਾਰਂ ਵਦਾਮਿ, ਯਦਿਦਂ ਅਭਿਵਾਦਨਪਚ੍ਚੁਟ੍ਠਾਨਅਞ੍ਜਲਿਕਮ੍ਮਸਾਮੀਚਿਕਮ੍ਮਚੀਵਰਪਿਣ੍ਡਪਾਤਸੇਨਾਸਨ-ਗਿਲਾਨਪਚ੍ਚਯਭੇਸਜ੍ਜਪਰਿਕ੍ਖਾਰਾਨੁਪ੍ਪਦਾਨੇਨਾ''ਤਿ। ਚਤੁਤ੍ਥਂ।

੫. ਵਜਿਰੂਪਮਸੁਤ੍ਤਂ

੨੫. ''ਤਯੋਮੇ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸਂਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿਂ । ਕਤਮੇ ਤਯੋ? ਅਰੁਕੂਪਮਚਿਤ੍ਤੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ, ਵਿਜ੍ਜੂਪਮਚਿਤ੍ਤੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ, ਵਜਿਰੂਪਮਚਿਤ੍ਤੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ। ਕਤਮੋ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਰੁਕੂਪਮਚਿਤ੍ਤੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਕੋਧਨੋ ਹੋਤਿ ਉਪਾਯਾਸਬਹੁਲੋ ਅਪ੍ਪਮ੍ਪਿ ਵੁਤ੍ਤੋ ਸਮਾਨੋ ਅਭਿਸਜ੍ਜਤਿ ਕੁਪ੍ਪਤਿ ਬ੍ਯਾਪਜ੍ਜਤਿ ਪਤਿਤ੍ਥੀਯਤਿ ਕੋਪਞ੍ਚ ਦੋਸਞ੍ਚ ਅਪ੍ਪਚ੍ਚਯਞ੍ਚ ਪਾਤੁਕਰੋਤਿ। ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦੁਟ੍ਠਾਰੁਕੋ [ਦੁਟ੍ਠਾਰੁਕਾ (ਸੀ॰)] ਕਟ੍ਠੇਨ ਵਾ ਕਠਲਾਯ [ਕਥਲਾਯ (ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਕ॰), ਕਠਲੇਨ-ਕਥਲੇਨ (ਅਟ੍ਠਕਥਾ)] ਵਾ ਘਟ੍ਟਿਤੋ [ਘਟ੍ਟਿਤਾ (ਸੀ॰)] ਭਿਯ੍ਯੋਸੋਮਤ੍ਤਾਯ ਆਸਵਂ ਦੇਤਿ [ਅਸ੍ਸਵਨੇਤਿ (ਸੀ॰)]; ਏਵਮੇਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਇਧੇਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਕੋਧਨੋ ਹੋਤਿ ਉਪਾਯਾਸਬਹੁਲੋ ਅਪ੍ਪਮ੍ਪਿ ਵੁਤ੍ਤੋ ਸਮਾਨੋ ਅਭਿਸਜ੍ਜਤਿ ਕੁਪ੍ਪਤਿ ਬ੍ਯਾਪਜ੍ਜਤਿ ਪਤਿਤ੍ਥੀਯਤਿ ਕੋਪਞ੍ਚ ਦੋਸਞ੍ਚ ਅਪ੍ਪਚ੍ਚਯਞ੍ਚ ਪਾਤੁਕਰੋਤਿ। ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਰੁਕੂਪਮਚਿਤ੍ਤੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ।

''ਕਤਮੋ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਵਿਜ੍ਜੂਪਮਚਿਤ੍ਤੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ 'ਇਦਂ ਦੁਕ੍ਖ'ਨ੍ਤਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਪਜਾਨਾਤਿ, 'ਅਯਂ ਦੁਕ੍ਖਸਮੁਦਯੋ'ਤਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਪਜਾਨਾਤਿ, 'ਅਯਂ ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧੋ'ਤਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਪਜਾਨਾਤਿ, 'ਅਯਂ ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧਗਾਮਿਨੀ ਪਟਿਪਦਾ'ਤਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਪਜਾਨਾਤਿ। ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਕ੍ਖੁਮਾ ਪੁਰਿਸੋ ਰਤ੍ਤਨ੍ਧਕਾਰਤਿਮਿਸਾਯਂ ਵਿਜ੍ਜਨ੍ਤਰਿਕਾਯ ਰੂਪਾਨਿ ਪਸ੍ਸੇਯ੍ਯ; ਏਵਮੇਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਇਧੇਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ 'ਇਦਂ ਦੁਕ੍ਖ'ਨ੍ਤਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਪਜਾਨਾਤਿ...ਪੇ॰... 'ਅਯਂ ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧਗਾਮਿਨੀ ਪਟਿਪਦਾ'ਤਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਪਜਾਨਾਤਿ। ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਵਿਜ੍ਜੂਪਮਚਿਤ੍ਤੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ।

''ਕਤਮੋ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਵਜਿਰੂਪਮਚਿਤ੍ਤੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਆਸਵਾਨਂ ਖਯਾ ਅਨਾਸਵਂ ਚੇਤੋਵਿਮੁਤ੍ਤਿਂ ਪਞ੍ਞਾਵਿਮੁਤ੍ਤਿਂ ਦਿਟ੍ਠੇਵ ਧਮ੍ਮੇ ਸਯਂ ਅਭਿਞ੍ਞਾ ਸਚ੍ਛਿਕਤ੍ਵਾ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਤਿ। ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਵਜਿਰਸ੍ਸ ਨਤ੍ਥਿ

ਕਿਞ੍ਚਿ ਅਭੇਜ੍ਜਂ ਮਣਿ ਵਾ ਪਾਸਾਣੋ ਵਾ; ਏਵਮੇਵ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਇਧੇਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਆਸਵਾਨਂ ਖਯਾ...ਪੇ॰... ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਤਿ। ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਵਜਿਰੂਪਮਚਿਤ੍ਤੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ। 'ਇਮੇ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਯੋ ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸਂਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿ''ਨ੍ਤਿ [ਪੁ॰ ਪ॰ ੧੦੨]। ਪਞ੍ਚਮਂ।

੬. ਸੇਵਿਤਬ੍ਬਸੁਤ੍ਤਂ

੨੬. ''ਤਯੋਮੇ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸਂਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿਂ। ਕਤਮੇ ਤਯੋ? ਅਤ੍ਥਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਨ ਸੇਵਿਤਬ੍ਬੋ ਨ ਭਜਿਤਬ੍ਬੋ ਨ ਪਯਿਰੁਪਾਸਿਤਬ੍ਬੋ। ਅਤ੍ਥਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਸੇਵਿਤਬ੍ਬੋ ਭਜਿਤਬ੍ਬੋ ਪਯਿਰੁਪਾਸਿਤਬ੍ਬੋ। ਅਤ੍ਥਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਸਕ੍ਕਤ੍ਵਾ ਗਰੁਂ ਕਤ੍ਵਾ ਸੇਵਿਤਬ੍ਬੋ ਭਜਿਤਬ੍ਬੋ ਪਯਿਰੁਪਾਸਿਤਬ੍ਬੋ। ਕਤਮੋ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਨ ਸੇਵਿਤਬ੍ਬੋ ਨ ਭਜਿਤਬ੍ਬੋ ਨ ਪਯਿਰੁਪਾਸਿਤਬ੍ਬੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਹੀਨੋ ਹੋਤਿ ਸੀਲੇਨ ਸਮਾਧਿਨਾ ਪਞ੍ਞਾਯ। ਏਵਰੂਪੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਨ ਸੇਵਿਤਬ੍ਬੋ ਨ ਭਜਿਤਬ੍ਬੋ ਨ ਪਯਿਰੁਪਾਸਿਤਬ੍ਬੋ ਅਞ੍ਞਤ੍ਰ ਅਨੁਦ੍ਦਯਾ ਅਞ੍ਞਤ੍ਰ ਅਨੁਕਮ੍ਪਾ।

''ਕਤਮੋ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਸੇਵਿਤਬ੍ਬੋ ਭਜਿਤਬ੍ਬੋ ਪਯਿਰੁਪਾਸਿਤਬ੍ਬੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਸਦਿਸੋ ਹੋਤਿ ਸੀਲੇਨ ਸਮਾਧਿਨਾ ਪਞ੍ਞਾਯ। ਏਵਰੂਪੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਸੇਵਿਤਬ੍ਬੋ ਭਜਿਤਬ੍ਬੋ ਪਯਿਰੁਪਾਸਿਤਬ੍ਬੋ। ਤਂ ਕਿਸ੍ਸ ਹੇਤੁ? ਸੀਲਸਾਮਞ੍ਞਗਤਾਨਂ ਸਤਂ ਸੀਲਕਥਾ ਚ ਨੋ ਭਵਿਸ੍ਸਤਿ, ਸਾ ਚ ਨੋ ਪਵਤ੍ਤਿਨੀ [ਪਵਤ੍ਤੁਨੀ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰) ਪੁ॰ ਪ॰ ੧੨੨ ਪਸ੍ਸਿਤਬ੍ਬਂ] ਭਵਿਸ੍ਸਤਿ, ਸਾ ਚ ਨੋ ਫਾਸੁ ਭਵਿਸ੍ਸਤਿ। ਸਮਾਧਿਸਾਮਞ੍ਞਗਤਾਨਂ ਸਤਂ ਸਮਾਧਿਕਥਾ ਚ ਨੋ ਭਵਿਸ੍ਸਤਿ, ਸਾ ਚ ਨੋ ਪਵਤ੍ਤਿਨੀ ਭਵਿਸ੍ਸਤਿ, ਸਾ ਚ ਨੋ ਫਾਸੁ ਭਵਿਸ੍ਸਤਿ। ਪਞ੍ਞਾਸਾਮਞ੍ਞਗਤਾਨਂ ਸਤਂ ਪਞ੍ਞਾਕਥਾ ਚ ਨੋ ਭਵਿਸ੍ਸਤਿ, ਸਾ ਚ ਨੋ ਪਵਤ੍ਤਿਨੀ ਭਵਿਸ੍ਸਤਿ, ਸਾ ਚ ਨੋ ਫਾਸੁ ਭਵਿਸ੍ਸਤੀਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ ਏਵਰੂਪੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਸੇਵਿਤਬ੍ਬੋ ਭਜਿਤਬ੍ਬੋ ਪਯਿਰੁਪਾਸਿਤਬ੍ਬੋ।

''ਕਤਮੋ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਸਕ੍ਕਤ੍ਵਾ ਗਰੁਂ ਕਤ੍ਵਾ ਸੇਵਿਤਬ੍ਬੋ ਭਜਿਤਬ੍ਬੋ ਪਯਿਰੁਪਾਸਿਤਬ੍ਬੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ , ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਅਧਿਕੋ ਹੋਤਿ ਸੀਲੇਨ ਸਮਾਧਿਨਾ ਪਞ੍ਞਾਯ। ਏਵਰੂਪੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਸਕ੍ਕਤ੍ਵਾ ਗਰੁਂ ਕਤ੍ਵਾ ਸੇਵਿਤਬ੍ਬੋ ਭਜਿਤਬ੍ਬੋ ਪਯਿਰੁਪਾਸਿਤਬ੍ਬੋ। ਤਂ ਕਿਸ੍ਸ ਹੇਤੁ? ਇਤਿ ਅਪਰਿਪੂਰਂ ਵਾ ਸੀਲਕ੍ਖਨ੍ਧਂ ਪਰਿਪੂਰੇਸ੍ਸਾਮਿ, ਪਰਿਪੂਰਂ ਵਾ ਸੀਲਕ੍ਖਨ੍ਧਂ ਤਤ੍ਥ ਤਤ੍ਥ ਪਞ੍ਞਾਯ ਅਨੁਗ੍ਗਹੇਸ੍ਸਾਮਿ; ਅਪਰਿਪੂਰਂ ਵਾ ਸਮਾਧਿਕ੍ਖਨ੍ਧਂ ਪਰਿਪੂਰੇਸ੍ਸਾਮਿ, ਪਰਿਪੂਰਂ ਵਾ ਸਮਾਧਿਕ੍ਖਨ੍ਧਂ ਤਤ੍ਥ ਤਤ੍ਥ ਪਞ੍ਞਾਯ ਅਨੁਗ੍ਗਹੇਸ੍ਸਾਮਿ; ਅਪਰਿਪੂਰਂ ਵਾ ਪਞ੍ਞਾਕ੍ਖਨ੍ਧਂ ਪਰਿਪੂਰੇਸ੍ਸਾਮਿ, ਪਰਿਪੂਰਂ ਵਾ ਪਞ੍ਞਾਕ੍ਖਨ੍ਧਂ ਤਤ੍ਥ ਤਤ੍ਥ ਪਞ੍ਞਾਯ ਅਨੁਗ੍ਗਹੇਸ੍ਸਾਮੀਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ ਏਵਰੂਪੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਸਕ੍ਕਤ੍ਵਾ ਗਰੁਂ ਕਤ੍ਵਾ ਸੇਵਿਤਬ੍ਬੋ ਭਜਿਤਬ੍ਬੋ ਪਯਿਰੁਪਾਸਿਤਬ੍ਬੋ। ਇਮੇ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਯੋ ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸਂਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿ''ਨ੍ਤਿ।

''ਨਿਹੀਯਤਿ ਪੁਰਿਸੋ ਨਿਹੀਨਸੇਵੀ,
ਨ ਚ ਹਾਯੇਥ ਕਦਾਚਿ ਤੁਲ੍ਯਸੇਵੀ।
ਸੇਟ੍ਠਮੁਪਨਮਂ ਉਦੇਤਿ ਖਿਪ੍ਪਂ,
ਤਸ੍ਮਾ ਅਤ੍ਤਨੋ ਉਤ੍ਤਰਿਂ ਭਜੇਥਾ''ਤਿ॥ ਛਟ੍ਠਂ।

੭. ਜਿਗੁਚ੍ਛਿਤਬ੍ਬਸੁਤ੍ਤਂ

੨੭. ''ਤਯੋਮੇ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸਂਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿਂ। ਕਤਮੇ ਤਯੋ? ਅਤ੍ਥਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਜਿਗੁਚ੍ਛਿਤਬ੍ਬੋ ਨ ਸੇਵਿਤਬ੍ਬੋ ਨ ਭਜਿਤਬ੍ਬੋ ਨ ਪਯਿਰੁਪਾਸਿਤਬ੍ਬੋ। ਅਤ੍ਥਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਅਜ੍ਝੁਪੇਕ੍ਖਿਤਬ੍ਬੋ ਨ ਸੇਵਿਤਬ੍ਬੋ ਨ ਭਜਿਤਬ੍ਬੋ ਨ ਪਯਿਰੁਪਾਸਿਤਬ੍ਬੋ। ਅਤ੍ਥਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਸੇਵਿਤਬ੍ਬੋ ਭਜਿਤਬ੍ਬੋ ਪਯਿਰੁਪਾਸਿਤਬ੍ਬੋ। ਕਤਮੋ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਜਿਗੁਚ੍ਛਿਤਬ੍ਬੋ ਨ ਸੇਵਿਤਬ੍ਬੋ ਨ ਭਜਿਤਬ੍ਬੋ ਨ ਪਯਿਰੁਪਾਸਿਤਬ੍ਬੋ? ਇਧ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਦੁਸ੍ਸੀਲੋ ਹੋਤਿ ਪਾਪਧਮ੍ਮੋ

ਅਸੁਚਿ ਸਙ੍ਕਸ੍ਸਰਸਮਾਚਾਰੋ ਪਟਿਚ੍ਛਨ੍ਨਕਮ੍ਮਨ੍ਤੋ, ਅਸ੍ਸਮਣੋ ਸਮਣਪਟਿਞ੍ਞੋ, ਅਬ੍ਰਹ੍ਮਚਾਰੀ ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਾਰਿਪਟਿਞ੍ਞੋ, ਅਨ੍ਤੋਪੂਤਿ ਅਵਸ੍ਸੁਤੋ ਕਸਮ੍ਬੁਜਾਤੋ। ਏਵਰੂਪੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਜਿਗੁਚ੍ਛਿਤਬ੍ਬੋ ਨ ਸੇਵਿਤਬ੍ਬੋ ਨ ਭਜਿਤਬ੍ਬੋ ਨ ਪਯਿਰੁਪਾਸਿਤਬ੍ਬੋ। ਤਂ ਕਿਸ੍ਸ ਹੇਤੁ? ਕਿਞ੍ਚਾਪਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਵਰੂਪਸ੍ਸ ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਨ ਦਿਟ੍ਠਾਨੁਗਤਿਂ ਆਪਜ੍ਜਤਿ, ਅਥ ਖੋ ਨਂ ਪਾਪਕੋ ਕਿਤ੍ਤਿਸਦ੍ਦੋ ਅਬ੍ਭੁਗ੍ਗਚ੍ਛਤਿ – 'ਪਾਪਮਿਤ੍ਤੋ ਪੁਰਿਸਪੁਗ੍ਗਲੋ ਪਾਪਸਹਾਯੋ ਪਾਪਸਮ੍ਪਵਙ੍ਕੋ'ਤਿ। ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਹਿ ਗੂਥਗਤੋ ਕਿਞ੍ਚਾਪਿ ਨ ਦਂਸਤਿ [ਡਂਸਤਿ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰), ਡਸ੍ਸਤਿ (ਪੀ॰)], ਅਥ ਖੋ ਨਂ ਮਕ੍ਖੇਤਿ; ਏਵਮੇਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਿਞ੍ਚਾਪਿ ਏਵਰੂਪਸ੍ਸ ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਨ ਦਿਟ੍ਠਾਨੁਗਤਿਂ ਆਪਜ੍ਜਤਿ, ਅਥ ਖੋ ਨਂ ਪਾਪਕੋ ਕਿਤ੍ਤਿਸਦ੍ਦੋ ਅਬ੍ਭੁਗ੍ਗਚ੍ਛਤਿ – 'ਪਾਪਮਿਤ੍ਤੋ ਪੁਰਿਸਪੁਗ੍ਗਲੋ ਪਾਪਸਹਾਯੋ ਪਾਪਸਮ੍ਪਵਙ੍ਕੋ'ਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ ਏਵਰੂਪੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਜਿਗੁਚ੍ਛਿਤਬ੍ਬੋ ਨ ਸੇਵਿਤਬ੍ਬੋ ਨ ਭਜਿਤਬ੍ਬੋ ਨ ਪਯਿਰੁਪਾਸਿਤਬ੍ਬੋ।

''ਕਤਮੋ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਅਜ੍ਝੁਪੇਕ੍ਖਿਤਬ੍ਬੋ ਨ ਸੇਵਿਤਬ੍ਬੋ ਨ ਭਜਿਤਬ੍ਬੋ ਨ ਪਯਿਰੁਪਾਸਿਤਬ੍ਬੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਕੋਧਨੋ ਹੋਤਿ ਉਪਾਯਾਸਬਹੁਲੋ , ਅਪ੍ਪਮ੍ਪਿ ਵੁਤ੍ਤੋ ਸਮਾਨੋ ਅਭਿਸਜ੍ਜਤਿ ਕੁਪ੍ਪਤਿ ਬ੍ਯਾਪਜ੍ਜਤਿ ਪਤਿਟ੍ਠੀਯਤਿ, ਕੋਪਞ੍ਚ ਦੋਸਞ੍ਚ ਅਪ੍ਪਚ੍ਚਯਞ੍ਚ ਪਾਤੁਕਰੋਤਿ। ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦੁਟ੍ਠਾਰੁਕੋ ਕਟ੍ਠੇਨ ਵਾ ਕਠਲਾਯ ਵਾ ਘਟ੍ਟਿਤੋ ਭਿਯ੍ਯੋਸੋਮਤ੍ਤਾਯ ਆਸਵਂ ਦੇਤਿ; ਏਵਮੇਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ...ਪੇ॰... ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਿਨ੍ਦੁਕਾਲਾਤਂ ਕਟ੍ਠੇਨ ਵਾ ਕਠਲਾਯ ਵਾ ਘਟ੍ਟਿਤਂ ਭਿਯ੍ਯੋਸੋਮਤ੍ਤਾਯ ਚਿਚ੍ਚਿਟਾਯਤਿ ਚਿਟਿਚਿਟਾਯਤਿ; ਏਵਮੇਵਂ ਖੋ ਭਿਕ੍ਖਵੇ...ਪੇ॰... ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਗੂਥਕੂਪੋ ਕਟ੍ਠੇਨ ਵਾ ਕਠਲਾਯ ਵਾ ਘਟ੍ਟਿਤੋ ਭਿਯ੍ਯੋਸੋਮਤ੍ਤਾਯ ਦੁਗ੍ਗਨ੍ਧੋ ਹੋਤਿ; ਏਵਮੇਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਇਧੇਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਕੋਧਨੋ ਹੋਤਿ ਉਪਾਯਾਸਬਹੁਲੋ, ਅਪ੍ਪਮ੍ਪਿ ਵੁਤ੍ਤੋ ਸਮਾਨੋ ਅਭਿਸਜ੍ਜਤਿ ਕੁਪ੍ਪਤਿ ਬ੍ਯਾਪਜ੍ਜਤਿ ਪਤਿਟ੍ਠੀਯਤਿ, ਕੋਪਞ੍ਚ ਦੋਸਞ੍ਚ ਅਪ੍ਪਚ੍ਚਯਞ੍ਚ ਪਾਤੁਕਰੋਤਿ। ਏਵਰੂਪੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਅਜ੍ਝੁਪੇਕ੍ਖਿਤਬ੍ਬੋ ਨ ਸੇਵਿਤਬ੍ਬੋ ਨ ਭਜਿਤਬ੍ਬੋ ਨ ਪਯਿਰੁਪਾਸਿਤਬ੍ਬੋ। ਤਂ ਕਿਸ੍ਸ ਹੇਤੁ? ਅਕ੍ਕੋਸੇਯ੍ਯਪਿ ਮਂ ਪਰਿਭਾਸੇਯ੍ਯਪਿ ਮਂ ਅਨਤ੍ਥਮ੍ਪਿ ਮਂ ਕਰੇਯ੍ਯਾਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ ਏਵਰੂਪੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਅਜ੍ਝੁਪੇਕ੍ਖਿਤਬ੍ਬੋ ਨ ਸੇਵਿਤਬ੍ਬੋ ਨ ਭਜਿਤਬ੍ਬੋ ਨ ਪਯਿਰੁਪਾਸਿਤਬ੍ਬੋ।

''ਕਤਮੋ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਸੇਵਿਤਬ੍ਬੋ ਭਜਿਤਬ੍ਬੋ ਪਯਿਰੁਪਾਸਿਤਬ੍ਬੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਸੀਲਵਾ ਹੋਤਿ ਕਲ੍ਯਾਣਧਮ੍ਮੋ। ਏਵਰੂਪੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਸੇਵਿਤਬ੍ਬੋ ਭਜਿਤਬ੍ਬੋ ਪਯਿਰੁਪਾਸਿਤਬ੍ਬੋ। ਤਂ ਕਿਸ੍ਸ ਹੇਤੁ? ਕਿਞ੍ਚਾਪਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਵਰੂਪਸ੍ਸ ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਨ ਦਿਟ੍ਠਾਨੁਗਤਿਂ ਆਪਜ੍ਜਤਿ, ਅਥ ਖੋ ਨਂ ਕਲ੍ਯਾਣੋ ਕਿਤ੍ਤਿਸਦ੍ਦੋ ਅਬ੍ਭੁਗ੍ਗਚ੍ਛਤਿ – 'ਕਲ੍ਯਾਣਮਿਤ੍ਤੋ ਪੁਰਿਸਪੁਗ੍ਗਲੋ ਕਲ੍ਯਾਣਸਹਾਯੋ ਕਲ੍ਯਾਣਸਮ੍ਪਵਙ੍ਕੋ'ਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ ਏਵਰੂਪੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਸੇਵਿਤਬ੍ਬੋ ਭਜਿਤਬ੍ਬੋ ਪਯਿਰੁਪਾਸਿਤਬ੍ਬੋ। 'ਇਮੇ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਯੋ ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸਂਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿ''’ਨ੍ਤਿ।

> ''ਨਿਹੀਯਤਿ ਪੁਰਿਸੋ ਨਿਹੀਨਸੇਵੀ,
> ਨ ਚ ਹਾਯੇਥ ਕਦਾਚਿ ਤੁਲ੍ਯਸੇਵੀ।
> ਸੇਟ੍ਠਮੁਪਨਮਂ ਉਦੇਤਿ ਖਿਪ੍ਪਂ,
> ਤਸ੍ਮਾ ਅਤ੍ਤਨੋ ਉਤ੍ਤਰਿਂ ਭਜੇਥਾ''ਤਿ॥ ਸਤ੍ਤਮਂ।

੮. ਗੂਥਭਾਣੀਸੁਤ੍ਤਂ

੨੮. ''ਤਯੋਮੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸਂਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿਂ । ਕਤਮੇ ਤਯੋ? ਗੂਥਭਾਣੀ, ਪੁਪ੍ਫਭਾਣੀ, ਮਧੁਭਾਣੀ। ਕਤਮੋ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਗੂਥਭਾਣੀ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਸਭਗ੍ਗਤੋ ਵਾ ਪਰਿਸਗ੍ਗਤੋ ਵਾ [ਸਭਾਗਤੋ ਵਾ ਪਰਿਸਾਗਤੋ ਵਾ (ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰)] ਞਾਤਿਮਜ੍ਝਗਤੋ ਵਾ ਪੂਗਮਜ੍ਝਗਤੋ ਵਾ ਰਾਜਕੁਲਮਜ੍ਝਗਤੋ ਵਾ ਅਭਿਨੀਤੋ ਸਕ੍ਖਿਪੁਟ੍ਠੋ – 'ਏਹਮ੍ਭੋ ਪੁਰਿਸ, ਯਂ ਜਾਨਾਸਿ ਤਂ ਵਦੇਹੀ'ਤਿ। ਸੋ ਅਜਾਨਂ ਵਾ ਆਹ 'ਜਾਨਾਮੀ'ਤਿ, ਜਾਨਂ ਵਾ ਆਹ 'ਨ ਜਾਨਾਮੀ'ਤਿ, ਅਪਸ੍ਸਂ ਵਾ ਆਹ 'ਪਸ੍ਸਾਮੀ'ਤਿ, ਪਸ੍ਸਂ ਵਾ ਆਹ 'ਨ ਪਸ੍ਸਾਮੀ'ਤਿ [ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੪੪੦; ਪੁ॰ ਪ॰ ੯੧]; ਇਤਿ ਅਤ੍ਤਹੇਤੁ ਵਾ ਪਰਹੇਤੁ ਵਾ ਆਮਿਸਕਿਞ੍ਚਿਕ੍ਖਹੇਤੁ ਵਾ ਸਮ੍ਪਜਾਨਮੁਸਾ ਭਾਸਿਤਾ ਹੋਤਿ। ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਗੂਥਭਾਣੀ।

‘‘ਕਤਮੋ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਪੁਪ੍ਫਭਾਣੀ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਸਭਗ੍ਗਤੋ ਵਾ ਪਰਿਸਗ੍ਗਤੋ ਵਾ ਞਾਤਿਮਜ੍ਝਗਤੋ ਵਾ ਪੂਗਮਜ੍ਝਗਤੋ ਵਾ ਰਾਜਕੁਲਮਜ੍ਝਗਤੋ ਵਾ ਅਭਿਨੀਤੋ ਸਕ੍ਖਿਪੁਟ੍ਠੋ – ‘ਏਹਮ੍ਭੋ ਪੁਰਿਸ, ਯਂ ਪਜਾਨਾਸਿ ਤਂ ਵਦੇਹੀ’ਤਿ, ਸੋ ਅਜਾਨਂ ਵਾ ਆਹ ‘ਨ ਜਾਨਾਮੀ’ਤਿ, ਜਾਨਂ ਵਾ ਆਹ ‘ਜਾਨਾਮੀ’ਤਿ, ਅਪਸ੍ਸਂ ਵਾ ਆਹ ‘ਨ ਪਸ੍ਸਾਮੀ’ਤਿ, ਪਸ੍ਸਂ ਵਾ ਆਹ ‘ਪਸ੍ਸਾਮੀ’ਤਿ; ਇਤਿ ਅਤ੍ਤਹੇਤੁ ਵਾ ਪਰਹੇਤੁ ਵਾ ਆਮਿਸਕਿਞ੍ਚਿਕ੍ਖਹੇਤੁ ਵਾ ਨ ਸਮ੍ਪਜਾਨਮੁਸਾ ਭਾਸਿਤਾ ਹੋਤਿ। ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਪੁਪ੍ਫਭਾਣੀ।

‘‘ਕਤਮੋ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਮਧੁਭਾਣੀ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਫਰੁਸਂ ਵਾਚਂ ਪਹਾਯ ਫਰੁਸਾਯ ਵਾਚਾਯ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ; ਯਾ ਸਾ ਵਾਚਾ ਨੇਲਾ ਕਣ੍ਣਸੁਖਾ ਪੇਮਨੀਯਾ ਹਦਯਙ੍ਗਮਾ ਪੋਰੀ ਬਹੁਜਨਕਨ੍ਤਾ ਬਹੁਜਨਮਨਾਪਾ ਤਥਾਰੂਪਿਂ ਵਾਚਂ ਭਾਸਿਤਾ ਹੋਤਿ। ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਮਧੁਭਾਣੀ। ਇਮੇ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਯੋ ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸਂਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿ’’ਨ੍ਤਿ। ਅਟ੍ਠਮਂ।

੯. ਅਨ੍ਧਸੁਤ੍ਤਂ

੨੯. ‘‘ਤਯੋਮੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸਂਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿਂ। ਕਤਮੇ ਤਯੋ? ਅਨ੍ਧੋ, ਏਕਚਕ੍ਖੁ, ਦ੍ਵਿਚਕ੍ਖੁ। ਕਤਮੋ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਅਨ੍ਧੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚਸ੍ਸ ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਤਥਾਰੂਪਂ ਚਕ੍ਖੁ ਨ ਹੋਤਿ ਯਥਾਰੂਪੇਨ ਚਕ੍ਖੁਨਾ ਅਨਧਿਗਤਂ ਵਾ ਭੋਗਂ ਅਧਿਗਚ੍ਛੇਯ੍ਯ ਅਧਿਗਤਂ ਵਾ ਭੋਗਂ ਫਾਤਿਂ ਕਰੇਯ੍ਯ [ਫਾਤਿਕਰੇਯ੍ਯ (ਸੀ॰)]; ਤਥਾਰੂਪਮ੍ਪਿਸ੍ਸ ਚਕ੍ਖੁ ਨ ਹੋਤਿ ਯਥਾਰੂਪੇਨ ਚਕ੍ਖੁਨਾ ਕੁਸਲਾਕੁਸਲੇ ਧਮ੍ਮੇ ਜਾਨੇਯ੍ਯ, ਸਾਵਜ੍ਜਾਨਵਜ੍ਜੇ ਧਮ੍ਮੇ ਜਾਨੇਯ੍ਯ, ਹੀਨਪ੍ਪਣੀਤੇ ਧਮ੍ਮੇ ਜਾਨੇਯ੍ਯ, ਕਣ੍ਹਸੁਕ੍ਕਸਪ੍ਪਟਿਭਾਗੇ ਧਮ੍ਮੇ ਜਾਨੇਯ੍ਯ। ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਅਨ੍ਧੋ।

‘‘ਕਤਮੋ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਏਕਚਕ੍ਖੁ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚਸ੍ਸ ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਤਥਾਰੂਪਂ ਚਕ੍ਖੁ ਹੋਤਿ ਯਥਾਰੂਪੇਨ ਚਕ੍ਖੁਨਾ ਅਨਧਿਗਤਂ ਵਾ ਭੋਗਂ ਅਧਿਗਚ੍ਛੇਯ੍ਯ ਅਧਿਗਤਂ ਵਾ ਭੋਗਂ ਫਾਤਿਂ ਕਰੇਯ੍ਯ; ਤਥਾਰੂਪਂ ਪਨਸ੍ਸ [ਤਥਾਰੂਪਮ੍ਪਿਸ੍ਸ (ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰ ਕ॰)] ਚਕ੍ਖੁ ਨ ਹੋਤਿ ਯਥਾਰੂਪੇਨ ਚਕ੍ਖੁਨਾ ਕੁਸਲਾਕੁਸਲੇ ਧਮ੍ਮੇ ਜਾਨੇਯ੍ਯ, ਸਾਵਜ੍ਜਾਨਵਜ੍ਜੇ ਧਮ੍ਮੇ ਜਾਨੇਯ੍ਯ, ਹੀਨਪ੍ਪਣੀਤੇ ਧਮ੍ਮੇ ਜਾਨੇਯ੍ਯ, ਕਣ੍ਹਸੁਕ੍ਕਸਪ੍ਪਟਿਭਾਗੇ ਧਮ੍ਮੇ ਜਾਨੇਯ੍ਯ। ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਏਕਚਕ੍ਖੁ।

‘‘ਕਤਮੋ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਦ੍ਵਿਚਕ੍ਖੁ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚਸ੍ਸ ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਤਥਾਰੂਪਂ ਚਕ੍ਖੁ ਹੋਤਿ ਯਥਾਰੂਪੇਨ ਚਕ੍ਖੁਨਾ ਅਨਧਿਗਤਂ ਵਾ ਭੋਗਂ ਅਧਿਗਚ੍ਛੇਯ੍ਯ, ਅਧਿਗਤਂ ਵਾ ਭੋਗਂ ਫਾਤਿਂ ਕਰੇਯ੍ਯ; ਤਥਾਰੂਪਮ੍ਪਿਸ੍ਸ ਚਕ੍ਖੁ ਹੋਤਿ ਯਥਾਰੂਪੇਨ ਚਕ੍ਖੁਨਾ ਕੁਸਲਾਕੁਸਲੇ ਧਮ੍ਮੇ ਜਾਨੇਯ੍ਯ; ਸਾਵਜ੍ਜਾਨਵਜ੍ਜੇ ਧਮ੍ਮੇ ਜਾਨੇਯ੍ਯ, ਹੀਨਪ੍ਪਣੀਤੇ ਧਮ੍ਮੇ ਜਾਨੇਯ੍ਯ, ਕਣ੍ਹਸੁਕ੍ਕਸਪ੍ਪਟਿਭਾਗੇ ਧਮ੍ਮੇ ਜਾਨੇਯ੍ਯ। ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਦ੍ਵਿਚਕ੍ਖੁ। ‘ਇਮੇ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਯੋ ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸਂਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿ’’’ਨ੍ਤਿ।

‘‘ਨ ਚੇਵ ਭੋਗਾ ਤਥਾਰੂਪਾ, ਨ ਚ ਪੁਞ੍ਞਾਨਿ ਕੁਬ੍ਬਤਿ।
ਉਭਯਤ੍ਥ ਕਲਿਗ੍ਗਾਹੋ, ਅਨ੍ਧਸ੍ਸ ਹਤਚਕ੍ਖੁਨੋ॥

‘‘ਅਥਾਪਰਾਯਂ ਅਕ੍ਖਾਤੋ, ਏਕਚਕ੍ਖੁ ਚ ਪੁਗ੍ਗਲੋ।
ਧਮ੍ਮਾਧਮ੍ਮੇਨ ਸਠੋਸੋ [ਸਂਸਟ੍ਠੋ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰), ਸਠੋਤਿ (ਕ॰)], ਭੋਗਾਨਿ ਪਰਿਯੇਸਤਿ॥

‘‘ਥੇਯ੍ਯੇਨ ਕੂਟਕਮ੍ਮੇਨ, ਮੁਸਾਵਾਦੇਨ ਚੂਭਯਂ।
ਕੁਸਲੋ ਹੋਤਿ ਸਙ੍ਘਾਤੁਂ [ਸਂਹਾਤੁਂ (ਸ੍ਯਾ॰)], ਕਾਮਭੋਗੀ ਚ ਮਾਨਵੋ।

ਇਤੋ ਸੋ ਨਿਰਯਂ ਗਨ੍ਤ੍ਵਾ, ਏਕਚਕ੍ਖੁ ਵਿਹਞ੍ਞਤਿ॥

‘‘ਦ੍ਵਿਚਕ੍ਖੁ ਪਨ ਅਕ੍ਖਾਤੋ, ਸੇਟ੍ਠੋ ਪੁਰਿਸਪੁਗ੍ਗਲੋ।
ਧਮ੍ਮਲਦ੍ਧੇਹਿ ਭੋਗੇਹਿ, ਉਟ੍ਠਾਨਾਧਿਗਤਂ ਧਨਂ॥

‘‘ਦਦਾਤਿ ਸੇਟ੍ਠਸਙ੍ਕਪ੍ਪੋ, ਅਬ੍ਯਗ੍ਗਮਾਨਸੋ ਨਰੋ।
ਉਪੇਤਿ ਭਦ੍ਦਕਂ ਠਾਨਂ, ਯਤ੍ਥ ਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਨ ਸੋਚਤਿ॥

‘‘ਅਨ੍ਧਞ੍ਚ ਏਕਚਕ੍ਖੁਞ੍ਚ, ਆਰਕਾ ਪਰਿਵਜ੍ਜਯੇ।
ਦ੍ਵਿਚਕ੍ਖੁਂ ਪਨ ਸੇਵੇਥ, ਸੇਟ੍ਠਂ ਪੁਰਿਸਪੁਗ੍ਗਲ’’ਨ੍ਤਿ॥ ਨਵਮਂ।

੧੦. ਅਵਕੁਜ੍ਜਸੁਤ੍ਤਂ

੩੦. ‘‘ਤਯੋਮੇ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ [ਪੁ॰ ਪ॰ ੧੦੭-੧੦੮], ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸਂਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿਂ। ਕਤਮੇ ਤਯੋ? ਅਵਕੁਜ੍ਜਪਞ੍ਞੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ, ਉਚ੍ਛਙ੍ਗਪਞ੍ਞੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ, ਪੁਥੁਪਞ੍ਞੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ। ਕਤਮੋ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਵਕੁਜ੍ਜਪਞ੍ਞੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਆਰਾਮਂ ਗਨ੍ਤਾ ਹੋਤਿ ਅਭਿਕ੍ਖਣਂ ਭਿਕ੍ਖੂਨਂ ਸਨ੍ਤਿਕੇ ਧਮ੍ਮਸ੍ਸਵਨਾਯ। ਤਸ੍ਸ ਭਿਕ੍ਖੂ ਧਮ੍ਮਂ ਦੇਸੇਨ੍ਤਿ ਆਦਿਕਲ੍ਯਾਣਂ ਮਜ੍ਝੇਕਲ੍ਯਾਣਂ ਪਰਿਯੋਸਾਨਕਲ੍ਯਾਣਂ ਸਾਤ੍ਥਂ ਸਬ੍ਯਞ੍ਜਨਂ, ਕੇਵਲਪਰਿਪੁਣ੍ਣਂ ਪਰਿਸੁਦ੍ਧਂ ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਂ ਪਕਾਸੇਨ੍ਤਿ। ਸੋ ਤਸ੍ਮਿਂ ਆਸਨੇ ਨਿਸਿਨ੍ਨੋ ਤਸ੍ਸਾ ਕਥਾਯ ਨੇਵ ਆਦਿਂ ਮਨਸਿ ਕਰੋਤਿ, ਨ ਮਜ੍ਝਂ ਮਨਸਿ ਕਰੋਤਿ, ਨ ਪਰਿਯੋਸਾਨਂ ਮਨਸਿ ਕਰੋਤਿ; ਵੁਟ੍ਠਿਤੋਪਿ ਤਮ੍ਹਾ ਆਸਨਾ ਤਸ੍ਸਾ ਕਥਾਯ ਨੇਵ ਆਦਿਂ ਮਨਸਿ ਕਰੋਤਿ, ਨ ਮਜ੍ਝਂ ਮਨਸਿ ਕਰੋਤਿ, ਨ ਪਰਿਯੋਸਾਨਂ ਮਨਸਿ ਕਰੋਤਿ। ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕੁਮ੍ਭੋ ਨਿਕ੍ਕੁਜ੍ਜੋ [ਨਿਕ੍ਕੁਜ੍ਜੋ (ਸੀ॰ ਪੀ॰)] ਤਤ੍ਰ ਉਦਕਂ ਆਸਿਤ੍ਤਂ ਵਿਵਟ੍ਟਤਿ, ਨੋ ਸਣ੍ਠਾਤਿ; ਏਵਮੇਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਇਧੇਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਆਰਾਮਂ ਗਨ੍ਤਾ ਹੋਤਿ ਅਭਿਕ੍ਖਣਂ ਭਿਕ੍ਖੂਨਂ ਸਨ੍ਤਿਕੇ ਧਮ੍ਮਸ੍ਸਵਨਾਯ। ਤਸ੍ਸ ਭਿਕ੍ਖੂ ਧਮ੍ਮਂ ਦੇਸੇਨ੍ਤਿ ਆਦਿਕਲ੍ਯਾਣਂ ਮਜ੍ਝੇਕਲ੍ਯਾਣਂ ਪਰਿਯੋਸਾਨਕਲ੍ਯਾਣਂ ਸਾਤ੍ਥਂ ਸਬ੍ਯਞ੍ਜਨਂ, ਕੇਵਲਪਰਿਪੁਣ੍ਣਂ ਪਰਿਸੁਦ੍ਧਂ ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਂ ਪਕਾਸੇਨ੍ਤਿ। ਸੋ ਤਸ੍ਮਿਂ ਆਸਨੇ ਨਿਸਿਨ੍ਨੋ ਤਸ੍ਸਾ ਕਥਾਯ ਨੇਵ ਆਦਿਂ ਮਨਸਿ ਕਰੋਤਿ, ਨ ਮਜ੍ਝਂ ਮਨਸਿ ਕਰੋਤਿ, ਨ ਪਰਿਯੋਸਾਨਂ ਮਨਸਿ ਕਰੋਤਿ; ਵੁਟ੍ਠਿਤੋਪਿ ਤਮ੍ਹਾ ਆਸਨਾ ਤਸ੍ਸਾ ਕਥਾਯ ਨੇਵਾਦਿਂ ਮਨਸਿ ਕਰੋਤਿ, ਨ ਮਜ੍ਝਂ ਮਨਸਿ ਕਰੋਤਿ, ਨ ਪਰਿਯੋਸਾਨਂ ਮਨਸਿ ਕਰੋਤਿ। ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਵਕੁਜ੍ਜਪਞ੍ਞੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ।

‘‘ਕਤਮੋ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਉਚ੍ਛਙ੍ਗਪਞ੍ਞੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਆਰਾਮਂ ਗਨ੍ਤਾ ਹੋਤਿ ਅਭਿਕ੍ਖਣਂ ਭਿਕ੍ਖੂਨਂ ਸਨ੍ਤਿਕੇ ਧਮ੍ਮਸ੍ਸਵਨਾਯ। ਤਸ੍ਸ ਭਿਕ੍ਖੂ ਧਮ੍ਮਂ ਦੇਸੇਨ੍ਤਿ ਆਦਿਕਲ੍ਯਾਣਂ ਮਜ੍ਝੇਕਲ੍ਯਾਣਂ ਪਰਿਯੋਸਾਨਕਲ੍ਯਾਣਂ ਸਾਤ੍ਥਂ ਸਬ੍ਯਞ੍ਜਨਂ, ਕੇਵਲਪਰਿਪੁਣ੍ਣਂ ਪਰਿਸੁਦ੍ਧਂ ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਂ ਪਕਾਸੇਨ੍ਤਿ। ਸੋ ਤਸ੍ਮਿਂ ਆਸਨੇ ਨਿਸਿਨ੍ਨੋ ਤਸ੍ਸਾ ਕਥਾਯ ਆਦਿਮ੍ਪਿ ਮਨਸਿ ਕਰੋਤਿ, ਮਜ੍ਝਮ੍ਪਿ ਮਨਸਿ ਕਰੋਤਿ, ਪਰਿਯੋਸਾਨਮ੍ਪਿ ਮਨਸਿ ਕਰੋਤਿ; ਵੁਟ੍ਠਿਤੋ ਚ ਖੋ ਤਮ੍ਹਾ ਆਸਨਾ ਤਸ੍ਸਾ ਕਥਾਯ ਨੇਵਾਦਿਂ ਮਨਸਿ ਕਰੋਤਿ, ਨ ਮਜ੍ਝਂ ਮਨਸਿ ਕਰੋਤਿ, ਨ ਪਰਿਯੋਸਾਨਂ ਮਨਸਿ ਕਰੋਤਿ। ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਰਿਸਸ੍ਸ ਉਚ੍ਛਙ੍ਗੇ ਨਾਨਾਖਜ੍ਜਕਾਨਿ ਆਕਿਣ੍ਣਾਨਿ – ਤਿਲਾ ਤਣ੍ਡੁਲਾ ਮੋਦਕਾ ਬਦਰਾ। ਸੋ ਤਮ੍ਹਾ ਆਸਨਾ ਵੁਟ੍ਠਹਨ੍ਤੋ ਸਤਿਸਮ੍ਮੋਸਾ ਪਕਿਰੇਯ੍ਯ । ਏਵਮੇਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਇਧੇਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਆਰਾਮਂ ਗਨ੍ਤਾ ਹੋਤਿ ਅਭਿਕ੍ਖਣਂ ਭਿਕ੍ਖੂਨਂ ਸਨ੍ਤਿਕੇ ਧਮ੍ਮਸ੍ਸਵਨਾਯ। ਤਸ੍ਸ ਭਿਕ੍ਖੂ ਧਮ੍ਮਂ ਦੇਸੇਨ੍ਤਿ ਆਦਿਕਲ੍ਯਾਣਂ ਮਜ੍ਝੇਕਲ੍ਯਾਣਂ ਪਰਿਯੋਸਾਨਕਲ੍ਯਾਣਂ ਸਾਤ੍ਥਂ ਸਬ੍ਯਞ੍ਜਨਂ, ਕੇਵਲਪਰਿਪੁਣ੍ਣਂ ਪਰਿਸੁਦ੍ਧਂ ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਂ ਪਕਾਸੇਨ੍ਤਿ। ਸੋ ਤਸ੍ਮਿਂ ਆਸਨੇ ਨਿਸਿਨ੍ਨੋ ਤਸ੍ਸਾ ਕਥਾਯ ਆਦਿਮ੍ਪਿ ਮਨਸਿ ਕਰੋਤਿ, ਮਜ੍ਝਮ੍ਪਿ ਮਨਸਿ ਕਰੋਤਿ, ਪਰਿਯੋਸਾਨਮ੍ਪਿ ਮਨਸਿ ਕਰੋਤਿ; ਵੁਟ੍ਠਿਤੋ ਚ ਖੋ ਤਮ੍ਹਾ ਆਸਨਾ ਤਸ੍ਸਾ ਕਥਾਯ ਨੇਵ ਆਦਿਂ ਮਨਸਿ ਕਰੋਤਿ, ਨ ਮਜ੍ਝਂ ਮਨਸਿ ਕਰੋਤਿ, ਨ ਪਰਿਯੋਸਾਨਂ ਮਨਸਿ ਕਰੋਤਿ। ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਉਚ੍ਛਙ੍ਗਪਞ੍ਞੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ।

‘‘ਕਤਮੋ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਥੁਪਞ੍ਞੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਆਰਾਮਂ ਗਨ੍ਤਾ ਹੋਤਿ ਅਭਿਕ੍ਖਣਂ ਭਿਕ੍ਖੂਨਂ ਸਨ੍ਤਿਕੇ ਧਮ੍ਮਸ੍ਸਵਨਾਯ। ਤਸ੍ਸ ਭਿਕ੍ਖੂ ਧਮ੍ਮਂ ਦੇਸੇਨ੍ਤਿ ਆਦਿਕਲਜਾਣਂ ਮਜ੍ਝੇਕਲਜਾਣਂ ਪਰਿਯੋਸਾਨਕਲਜਾਣਂ ਸਾਤ੍ਥਂ ਸਬਜਞ੍ਜਨਂ, ਕੇਵਲਪਰਿਪੁਣ੍ਣਂ ਪਰਿਸੁਦ੍ਧਂ ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਂ ਪਕਾਸੇਨ੍ਤਿ। ਸੋ ਤਸ੍ਮਿਂ ਆਸਨੇ ਨਿਸਿਨ੍ਨੋ ਤਸ੍ਸਾ ਕਥਾਯ ਆਦਿਮ੍ਪਿ ਮਨਸਿ ਕਰੋਤਿ, ਮਜ੍ਝਮ੍ਪਿ ਮਨਸਿ ਕਰੋਤਿ, ਪਰਿਯੋਸਾਨਮ੍ਪਿ ਮਨਸਿ ਕਰੋਤਿ; ਵੁਟ੍ਠਿਤੋਪਿ ਤਮ੍ਹਾ ਆਸਨਾ ਤਸ੍ਸਾ ਕਥਾਯ ਆਦਿਮ੍ਪਿ ਮਨਸਿ ਕਰੋਤਿ, ਮਜ੍ਝਮ੍ਪਿ ਮਨਸਿ ਕਰੋਤਿ, ਪਰਿਯੋਸਾਨਮ੍ਪਿ ਮਨਸਿ ਕਰੋਤਿ। ਸੇਯਜਥਾਪਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕੁਮ੍ਭੋ ਉਕ੍ਕੁਜ੍ਜੋ ਤਤ੍ਰ ਉਦਕਂ ਆਸਿਤ੍ਤਂ ਸਣ੍ਠਾਤਿ ਨੋ ਵਿਵਟ੍ਟਤਿ; ਏਵਮੇਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਇਧੇਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਆਰਾਮਂ ਗਨ੍ਤਾ ਹੋਤਿ ਅਭਿਕ੍ਖਣਂ ਭਿਕ੍ਖੂਨਂ ਸਨ੍ਤਿਕੇ ਧਮ੍ਮਸ੍ਸਵਨਾਯ। ਤਸ੍ਸ ਭਿਕ੍ਖੂ ਧਮ੍ਮਂ ਦੇਸੇਨ੍ਤਿ ਆਦਿਕਲਜਾਣਂ ਮਜ੍ਝੇਕਲਜਾਣਂ ਪਰਿਯੋਸਾਨਕਲਜਾਣਂ ਸਾਤ੍ਥਂ ਸਬਜਞ੍ਜਨਂ, ਕੇਵਲਪਰਿਪੁਣ੍ਣਂ ਪਰਿਸੁਦ੍ਧਂ ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਂ ਪਕਾਸੇਨ੍ਤਿ। ਸੋ ਤਸ੍ਮਿਂ ਆਸਨੇ ਨਿਸਿਨ੍ਨੋ ਤਸ੍ਸਾ ਕਥਾਯ ਆਦਿਮ੍ਪਿ ਮਨਸਿ ਕਰੋਤਿ, ਮਜ੍ਝਮ੍ਪਿ ਮਨਸਿ ਕਰੋਤਿ, ਪਰਿਯੋਸਾਨਮ੍ਪਿ ਮਨਸਿ ਕਰੋਤਿ; ਵੁਟ੍ਠਿਤੋਪਿ ਤਮ੍ਹਾ ਆਸਨਾ ਤਸ੍ਸਾ ਕਥਾਯ ਆਦਿਮ੍ਪਿ ਮਨਸਿ ਕਰੋਤਿ, ਮਜ੍ਝਮ੍ਪਿ ਮਨਸਿ ਕਰੋਤਿ, ਪਰਿਯੋਸਾਨਮ੍ਪਿ ਮਨਸਿ ਕਰੋਤਿ। ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਥੁਪਞ੍ਞੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ। ‘ਇਮੇ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਯੋ ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸਂਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿ’’ਨ੍ਤਿ।

‘‘ਅਵਕੁਜ੍ਜਪਞ੍ਞੋ ਪੁਰਿਸੋ, ਦੁਮ੍ਮੇਧੋ ਅਵਿਚਕ੍ਖਣੋ।
ਅਭਿਕ੍ਖਣਮ੍ਪਿ ਚੇ ਹੋਤਿ, ਗਨ੍ਤਾ ਭਿਕ੍ਖੂਨ ਸਨ੍ਤਿਕੇ॥

‘‘ਆਦਿਂ ਕਥਾਯ ਮਜ੍ਝਞ੍ਚ, ਪਰਿਯੋਸਾਨਞ੍ਚ ਤਾਦਿਸੋ।
ਉਗ੍ਗਹੇਤੁਂ ਨ ਸਕ੍ਕੋਤਿ, ਪਞ੍ਞਾ ਹਿਸ੍ਸ ਨ ਵਿਜ੍ਜਤਿ॥

‘‘ਉਚ੍ਛਙ੍ਗਪਞ੍ਞੋ ਪੁਰਿਸੋ, ਸੇਯਜੋ ਏਤੇਨ ਵੁਚ੍ਚਤਿ।
ਅਭਿਕ੍ਖਣਮ੍ਪਿ ਚੇ ਹੋਤਿ, ਗਨ੍ਤਾ ਭਿਕ੍ਖੂਨ ਸਨ੍ਤਿਕੇ॥

‘‘ਆਦਿਂ ਕਥਾਯ ਮਜ੍ਝਞ੍ਚ, ਪਰਿਯੋਸਾਨਞ੍ਚ ਤਾਦਿਸੋ।
ਨਿਸਿਨ੍ਨੋ ਆਸਨੇ ਤਸ੍ਮਿਂ, ਉਗ੍ਗਹੇਤ੍ਵਾਨ ਬਜਞ੍ਜਨਂ।
ਵੁਟ੍ਠਿਤੋ ਨਪ੍ਪਜਾਨਾਤਿ, ਗਹਿਤਂ ਹਿਸ੍ਸ [ਗਹਿਤਮ੍ਪਿਸ੍ਸ (ਕ॰)] ਮੁਸ੍ਸਤਿ॥

‘‘ਪੁਥੁਪਞ੍ਞੋ ਚ ਪੁਰਿਸੋ, ਸੇਯਜੋ ਏਤੇਹਿ [ਏਤੇਨ (ਕ॰)] ਵੁਚ੍ਚਤਿ।
ਅਭਿਕ੍ਖਣਮ੍ਪਿ ਚੇ ਹੋਤਿ, ਗਨ੍ਤਾ ਭਿਕ੍ਖੂਨ ਸਨ੍ਤਿਕੇ॥

‘‘ਆਦਿਂ ਕਥਾਯ ਮਜ੍ਝਞ੍ਚ, ਪਰਿਯੋਸਾਨਞ੍ਚ ਤਾਦਿਸੋ।
ਨਿਸਿਨ੍ਨੋ ਆਸਨੇ ਤਸ੍ਮਿਂ, ਉਗ੍ਗਹੇਤ੍ਵਾਨ ਬਜਞ੍ਜਨਂ॥

‘‘ਧਾਰੇਤਿ ਸੇਟ੍ਠਸਙ੍ਕਪ੍ਪੋ, ਅਬਜਗ੍ਗਮਾਨਸੋ ਨਰੋ।
ਧਮ੍ਮਾਨੁਧਮ੍ਮਪ੍ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ, ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸਨ੍ਤਕਰੋ ਸਿਯਾ’’ਤਿ॥ ਦਸਮਂ।

ਪੁਗ੍ਗਲਵਗ੍ਗੋ ਤਤਿਯੋ।

ਤਸ੍ਸੁਦ੍ਦਾਨਂ –

ਸਮਿਦ੍ਧ [ਕਾਯਸਕ੍ਖਿ (ਸੀ॰), ਸਵਿਟ੍ਠ (ਸਜਾ॰ ਕਂ॰), ਸੇਟ੍ਠ (ਕ॰)] -ਗਿਲਾਨ-ਸਙ੍ਖਾਰਾ, ਬਹੁਕਾਰਾ ਵਜਿਰੇਨ ਚ।

ਸੇਵ◌ਿ-ਜਿਗੁਚ੍ਛ-ਗੂਥਭਾਣੀ, ਅਨ੍ਧੋ ਚ ਅਵਕੁਜ੍ਜਤਾਤਿ॥

੪. ਦੇਵਦੂਤਵੱਗੋ

੧.ਸਬ੍ਰਹ੍ਮਕਸੁਤ੍ਤੰ

੩੧. ''ਸਬ੍ਰਹ੍ਮਕਾਨਿ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਾਨਿ ਕੁਲਾਨਿ ਯੇਸੰ ਪੁਤ੍ਤਾਨੰ ਮਾਤਾਪਿਤਰੋ ਅਜ੍ਝਾਗਾਰੇ ਪੂਜਿਤਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਸਪੁਬ੍ਬਾਚਰਿਯਕਾਨਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਾਨਿ ਕੁਲਾਨਿ ਯੇਸੰ ਪੁਤ੍ਤਾਨੰ ਮਾਤਾਪਿਤਰੋ ਅਜ੍ਝਾਗਾਰੇ ਪੂਜਿਤਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਸਾਹੁਨੇਯ੍ਯਕਾਨਿ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਾਨਿ ਕੁਲਾਨਿ ਯੇਸੰ ਪੁਤ੍ਤਾਨੰ ਮਾਤਾਪਿਤਰੋ ਅਜ੍ਝਾਗਾਰੇ ਪੂਜਿਤਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। 'ਬ੍ਰਹ੍ਮਾ'ਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਮਾਤਾਪਿਤੂਨੰ ਏਤੰ ਅਧਿਵਚਨੰ। 'ਪੁਬ੍ਬਾਚਰਿਯਾ'ਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਮਾਤਾਪਿਤੂਨੰ ਏਤੰ ਅਧਿਵਚਨੰ। 'ਆਹੁਨੇਯ੍ਯਾ'ਤਿ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਮਾਤਾਪਿਤੂਨੰ ਏਤੰ ਅਧਿਵਚਨੰ। ਤੰ ਕਿਸ੍ਸ ਹੇਤੁ? ਬਹੁਕਾਰਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਮਾਤਾਪਿਤਰੋ ਪੁਤ੍ਤਾਨੰ, ਆਪਾਦਕਾ ਪੋਸਕਾ, ਇਮਸ੍ਸ ਲੋਕਸ੍ਸ ਦਸ੍ਸੇਤਾਰੋਤਿ।

''ਬ੍ਰਹ੍ਮਾਤਿ ਮਾਤਾਪਿਤਰੋ, ਪੁਬ੍ਬਾਚਰਿਯਾਤਿ ਵੁਚ੍ਚਰੇ।
ਆਹੁਨੇਯ੍ਯਾ ਚ ਪੁਤ੍ਤਾਨੰ, ਪਜਾਯ ਅਨੁਕਮ੍ਪਕਾ॥

''ਤਸ੍ਮਾ ਹਿ ਨੇ ਨਮਸ੍ਸੇਯ੍ਯ, ਸਕ੍ਕਰੇਯ੍ਯ ਚ ਪਣ੍ਡਿਤੋ।
ਅਨ੍ਨੇਨ ਅਥ ਪਾਨੇਨ, ਵਤ੍ਥੇਨ ਸਯਨੇਨ ਚ।
ਉਚ੍ਛਾਦਨੇਨ ਨ੍ਹਾਪਨੇਨ [ਨਹਾਪਨੇਨ (ਸੀ॰)], ਪਾਦਾਨੰ ਧੋਵਨੇਨ ਚ॥

''ਤਾਯ ਨੰ ਪਾਰਿਚਰਿਯਾਯ, ਮਾਤਾਪਿਤੂਸੁ ਪਣ੍ਡਿਤਾ।
ਇਧੇਵ [ਇਧ ਚੇਵ (ਸੀ॰)] ਨੰ ਪਸੰਸਨ੍ਤਿ, ਪੇਚ੍ਚ ਸਗ੍ਗੇ ਪਮੋਦਤੀ''ਤਿ [ਸਗ੍ਗੇ ਚ ਮੋਦਤੀਤਿ (ਸੀ॰) ਇਤਿਵੁ॰ ੧੦੬ ਇਤਿਵੁਤ੍ਤਕੇ]॥ ਪਠਮੰ।

੨. ਆਨਨ੍ਦਸੁਤ੍ਤੰ

੩੨. ਅਥ ਖੋ ਆਯਸ੍ਮਾ ਆਨਨ੍ਦੋ ਯੇਨ ਭਗਵਾ ਤੇਨੁਪਸਙ੍ਕਮਿ; ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਭਗਵਨ੍ਤੰ ਅਭਿਵਾਦੇਤ੍ਵਾ ਏਕਮਨ੍ਤੰ ਨਿਸੀਦਿ। ਏਕਮਨ੍ਤੰ ਨਿਸਿਨ੍ਨੋ ਖੋ ਆਯਸ੍ਮਾ ਆਨਨ੍ਦੋ ਭਗਵਨ੍ਤੰ ਏਤਦਵੋਚ –

''ਸਿਯਾ ਨੁ ਖੋ, ਭਨ੍ਤੇ, ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਤਥਾਰੂਪੋ ਸਮਾਧਿਪਟਿਲਾਭੋ ਯਥਾ ਇਮਸ੍ਮਿਞ੍ਚ ਸਵਿਞ੍ਞਾਣਕੇ ਕਾਯੇ ਅਹਙ੍ਕਾਰਮਮਙ੍ਕਾਰਮਾਨਾਨੁਸਯਾ ਨਾਸ੍ਸੁ, ਬਹਿਦ੍ਧਾ ਚ ਸਬ੍ਬਨਿਮਿਤ੍ਤੇਸੁ ਅਹਙ੍ਕਾਰਮਮਙ੍ਕਾਰਮਾਨਾਨੁਸਯਾ ਨਾਸ੍ਸੁ; ਯਞ੍ਚ ਚੇਤੋਵਿਮੁਤ੍ਤਿੰ ਪਞ੍ਞਾਵਿਮੁਤ੍ਤਿੰ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਤੋ ਅਹਙ੍ਕਾਰਮਮਙ੍ਕਾਰਮਾਨਾਨੁਸਯਾ ਨ ਹੋਨ੍ਤਿ ਤਞ੍ਚ ਚੇਤੋਵਿਮੁਤ੍ਤਿੰ ਪਞ੍ਞਾਵਿਮੁਤ੍ਤਿੰ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰੇਯ੍ਯਾ''ਤਿ? ''ਸਿਯਾ, ਆਨਨ੍ਦ, ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਤਥਾਰੂਪੋ ਸਮਾਧਿਪਟਿਲਾਭੋ ਯਥਾ ਇਮਸ੍ਮਿਞ੍ਚ ਸਵਿਞ੍ਞਾਣਕੇ ਕਾਯੇ ਅਹਙ੍ਕਾਰਮਮਙ੍ਕਾਰਮਾਨਾਨੁਸਯਾ ਨਾਸ੍ਸੁ, ਬਹਿਦ੍ਧਾ ਚ ਸਬ੍ਬਨਿਮਿਤ੍ਤੇਸੁ ਅਹਙ੍ਕਾਰਮਮਙ੍ਕਾਰਮਾਨਾਨੁਸਯਾ ਨਾਸ੍ਸੁ; ਯਞ੍ਚ ਚੇਤੋਵਿਮੁਤ੍ਤਿੰ ਪਞ੍ਞਾਵਿਮੁਤ੍ਤਿੰ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਤੋ ਅਹਙ੍ਕਾਰਮਮਙ੍ਕਾਰਮਾਨਾਨੁਸਯਾ ਨ ਹੋਨ੍ਤਿ ਤਞ੍ਚ ਚੇਤੋਵਿਮੁਤ੍ਤਿੰ ਪਞ੍ਞਾਵਿਮੁਤ੍ਤਿੰ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰੇਯ੍ਯਾ''ਤਿ।

''ਯਥਾ ਕਥੰ ਪਨ, ਭਨ੍ਤੇ, ਸਿਯਾ ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਤਥਾਰੂਪੋ ਸਮਾਧਿਪਟਿਲਾਭੋ ਯਥਾ ਇਮਸ੍ਮਿਞ੍ਚ ਸਵਿਞ੍ਞਾਣਕੇ ਕਾਯੇ ਅਹਙ੍ਕਾਰਮਮਙ੍ਕਾਰਮਾਨਾਨੁਸਯਾ ਨਾਸ੍ਸੁ, ਬਹਿਦ੍ਧਾ ਚ ਸਬ੍ਬਨਿਮਿਤ੍ਤੇਸੁ ਅਹਙ੍ਕਾਰਮਮਙ੍ਕਾਰਮਾਨਾਨੁਸਯਾ ਨਾਸ੍ਸੁ; ਯਞ੍ਚ ਚੇਤੋਵਿਮੁਤ੍ਤਿੰ ਪਞ੍ਞਾਵਿਮੁਤ੍ਤਿੰ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਤੋ ਅਹਙ੍ਕਾਰਮਮਙ੍ਕਾਰਮਾਨਾਨੁਸਯਾ ਨ ਹੋਨ੍ਤਿ ਤਞ੍ਚ ਚੇਤੋਵਿਮੁਤ੍ਤਿੰ ਪਞ੍ਞਾਵਿਮੁਤ੍ਤਿੰ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰੇਯ੍ਯਾ''ਤਿ?

‘‘ਇਧਾਨਨ੍ਦ , ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਏਵਂ ਹੋਤਿ – ‘ਏਤਂ ਸਨ੍ਤਂ ਏਤਂ ਪਣੀਤਂ ਯਦਿਦਂ ਸਬ੍ਬਸਙ੍ਖਾਰਸਮਥੋ ਸਬ੍ਬੂਪਧਿਪਟਿਨਿਸ੍ਸਗ੍ਗੋ ਤਣ੍ਹਾਕ੍ਖਯੋ ਵਿਰਾਗੋ ਨਿਰੋਧੋ ਨਿਬ੍ਬਾਨ’ਨ੍ਤਿ। ਏਵਂ ਖੋ, ਆਨਨ੍ਦ, ਸਿਯਾ ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਤਥਾਰੂਪੋ ਸਮਾਧਿਪਟਿਲਾਭੋ ਯਥਾ ਇਮਸ੍ਮਿਞ੍ਚ ਸਵਿਞ੍ਞਾਣਕੇ ਕਾਯੇ ਅਹਙ੍ਕਾਰਮਮਙ੍ਕਾਰਮਾਨਾਨੁਸਯਾ ਨਾਸ੍ਸੁ, ਬਹਿਦ੍ਧਾ ਚ ਸਬ੍ਬਨਿਮਿਤ੍ਤੇਸੁ ਅਹਙ੍ਕਾਰਮਮਙ੍ਕਾਰਮਾਨਾਨੁਸਯਾ ਨਾਸ੍ਸੁ; ਯਞ੍ਚ ਚੇਤੋਵਿਮੁਤ੍ਤਿਂ ਪਞ੍ਞਾਵਿਮੁਤ੍ਤਿਂ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਤੋ ਅਹਙ੍ਕਾਰਮਮਙ੍ਕਾਰਮਾਨਾਨੁਸਯਾ ਨ ਹੋਨ੍ਤਿ ਤਞ੍ਚ ਚੇਤੋਵਿਮੁਤ੍ਤਿਂ ਪਞ੍ਞਾਵਿਮੁਤ੍ਤਿਂ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰੇਯ੍ਯਾ’’ਤਿ।

‘‘ਇਦਞ੍ਚ ਪਨ ਮੇਤਂ, ਆਨਨ੍ਦ, ਸਨ੍ਧਾਯ ਭਾਸਿਤਂ ਪਾਰਾਯਨੇ ਪੁਣ੍ਣਕਪਞ੍ਹੇ –

‘‘ਸਙ੍ਖਾਯ ਲੋਕਸ੍ਮਿਂ ਪਰੋਪਰਾਨਿ [ਪਰੋਵਰਾਨਿ (ਸੀ॰ ਪੀ॰) ਸੁ॰ ਨਿ॰ ੧੦੫੪; ਚੂਲ਼ਨਿ॰ ਪੁਣ੍ਣਕਮਾਣਵਪੁਚ੍ਛਾ ੭੩],
ਯਸ੍ਸਿਞ੍ਜਿਤਂ ਨਤ੍ਥਿ ਕੁਹਿਞ੍ਚਿ ਲੋਕੇ।
ਸਨ੍ਤੋ ਵਿਧੂਮੋ ਅਨੀਘੋ [ਅਨਿਘੋ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰), ਅਨਘੋ (?)] ਨਿਰਾਸੋ,
ਅਤਾਰਿ ਸੋ ਜਾਤਿਜਰਨ੍ਤਿ ਬ੍ਰੂਮੀ’’ਤਿ॥ ਦੁਤਿਯਂ।

੩. ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤਸੁਤ੍ਤਂ

੩੩. ਅਥ ਖੋ ਆਯਸ੍ਮਾ ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤੋ ਯੇਨ ਭਗਵਾ ਤੇਨੁਪਸਙ੍ਕਮਿ; ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਭਗਵਨ੍ਤਂ ਅਭਿਵਾਦੇਤ੍ਵਾ ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਨਿਸੀਦਿ। ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਨਿਸਿਨ੍ਨਂ ਖੋ ਆਯਸ੍ਮਨ੍ਤਂ ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤਂ ਭਗਵਾ ਏਤਦਵੋਚ – ‘‘ਸਂਖਿਤ੍ਤੇਨਪਿ ਖੋ ਅਹਂ, ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤ, ਧਮ੍ਮਂ ਦੇਸੇਯ੍ਯਂ; ਵਿਤ੍ਥਾਰੇਨਪਿ ਖੋ ਅਹਂ, ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤ, ਧਮ੍ਮਂ ਦੇਸੇਯ੍ਯਂ; ਸਂਖਿਤ੍ਤਵਿਤ੍ਥਾਰੇਨਪਿ ਖੋ ਅਹਂ, ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤ, ਧਮ੍ਮਂ ਦੇਸੇਯ੍ਯਂ; ਅਞ੍ਞਾਤਾਰੋ ਚ ਦੁਲ੍ਲਭਾ’’ਤਿ। ‘‘ਏਤਸ੍ਸ, ਭਗਵਾ, ਕਾਲੋ, ਏਤਸ੍ਸ, ਸੁਗਤ, ਕਾਲੋ ਯਂ ਭਗਵਾ ਸਂਖਿਤ੍ਤੇਨਪਿ ਧਮ੍ਮਂ ਦੇਸੇਯ੍ਯ, ਵਿਤ੍ਥਾਰੇਨਪਿ ਧਮ੍ਮਂ ਦੇਸੇਯ੍ਯ, ਸਂਖਿਤ੍ਤਵਿਤ੍ਥਾਰੇਨਪਿ ਧਮ੍ਮਂ ਦੇਸੇਯ੍ਯ। ਭਵਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ ਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਅਞ੍ਞਾਤਾਰੋ’’ਤਿ।

‘‘ਤਸ੍ਮਾਤਿਹ, ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤ, ਏਵਂ ਸਿਕ੍ਖਿਤਬ੍ਬਂ – ‘ਇਮਸ੍ਮਿਞ੍ਚ ਸਵਿਞ੍ਞਾਣਕੇ ਕਾਯੇ ਅਹਙ੍ਕਾਰਮਮਙ੍ਕਾਰਮਾਨਾਨੁਸਯਾ ਨ ਭਵਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਬਹਿਦ੍ਧਾ ਚ ਸਬ੍ਬਨਿਮਿਤ੍ਤੇਸੁ ਅਹਙ੍ਕਾਰਮਮਙ੍ਕਾਰਮਾਨਾਨੁਸਯਾ ਨ ਭਵਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਯਞ੍ਚ ਚੇਤੋਵਿਮੁਤ੍ਤਿਂ ਪਞ੍ਞਾਵਿਮੁਤ੍ਤਿਂ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਤੋ ਅਹਙ੍ਕਾਰਮਮਙ੍ਕਾਰਮਾਨਾਨੁਸਯਾ ਨ ਹੋਨ੍ਤਿ ਤਞ੍ਚ ਚੇਤੋਵਿਮੁਤ੍ਤਿਂ ਪਞ੍ਞਾਵਿਮੁਤ੍ਤਿਂ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਿਸ੍ਸਾਮਾ’ਤਿ। ਏਵਞ੍ਹਿ ਖੋ, ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤ, ਸਿਕ੍ਖਿਤਬ੍ਬਂ।

‘‘ਯਤੋ ਚ ਖੋ, ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤ, ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਇਮਸ੍ਮਿਞ੍ਚ ਸਵਿਞ੍ਞਾਣਕੇ ਕਾਯੇ ਅਹਙ੍ਕਾਰਮਮਙ੍ਕਾਰਮਾਨਾਨੁਸਯਾ ਨ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਬਹਿਦ੍ਧਾ ਚ ਸਬ੍ਬਨਿਮਿਤ੍ਤੇਸੁ ਅਹਙ੍ਕਾਰਮਮਙ੍ਕਾਰਮਾਨਾਨੁਸਯਾ ਨ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਯਞ੍ਚ ਚੇਤੋਵਿਮੁਤ੍ਤਿਂ ਪਞ੍ਞਾਵਿਮੁਤ੍ਤਿਂ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਤੋ ਅਹਙ੍ਕਾਰਮਮਙ੍ਕਾਰਮਾਨਾਨੁਸਯਾ ਨ ਹੋਨ੍ਤਿ ਤਞ੍ਚ ਚੇਤੋਵਿਮੁਤ੍ਤਿਂ ਪਞ੍ਞਾਵਿਮੁਤ੍ਤਿਂ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਤਿ; ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤ – ‘ਭਿਕ੍ਖੁ ਅਚ੍ਛੇਚ੍ਛਿ [ਅਚ੍ਛੇਜ੍ਜਿ (ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਕ॰)] ਤਣ੍ਹਂ, ਵਿਵਤ੍ਤਯਿ [ਵਾਵਤ੍ਤਯਿ (ਸੀ॰ ਪੀ॰)] ਸਂਯੋਜਨਂ, ਸਮ੍ਮਾ ਮਾਨਾਭਿਸਮਯਾ ਅਨ੍ਤਮਕਾਸਿ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ’। ਇਦਞ੍ਚ ਪਨ ਮੇਤਂ, ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤ, ਸਨ੍ਧਾਯ ਭਾਸਿਤਂ ਪਾਰਾਯਨੇ [ਪਾਰਾਯਣੇ (ਸੀ॰)] ਉਦਯਪਞ੍ਹੇ –

‘‘ਪਹਾਨਂ ਕਾਮਸਞ੍ਞਾਨਂ, ਦੋਮਨਸ੍ਸਾਨ ਚੂਭਯਂ।
ਥਿਨਸ੍ਸ ਚ ਪਨੂਦਨਂ, ਕੁਕ੍ਕੁਚ੍ਚਾਨਂ ਨਿਵਾਰਣਂ॥

‘‘ਉਪੇਕ੍ਖਾਸਤਿਸਂਸੁਦ੍ਧਂ , ਧਮ੍ਮਤਕ੍ਕਪੁਰੇਜਵਂ।
ਅਞ੍ਞਾਵਿਮੋਕ੍ਖਂ ਪਬ੍ਰੂਮਿ, ਅਵਿਜ੍ਜਾਯ ਪਭੇਦਨ’’ਨ੍ਤਿ [ਸੁ॰ ਨਿ॰ ੧੧੧੨; ਚੂਲ਼ਨਿ॰ ਉਦਯਮਾਣਵਪੁਚ੍ਛਾ ੧੩੧]॥ ਤਤਿਯਂ।

੪. ਨਿਦਾਨਸੁਤ੍ਤਂ

੩੪. ‘‘ਤੀਣਿਮਾਨਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਨਿਦਾਨਾਨਿ ਕਮ੍ਮਾਨਂ ਸਮੁਦਯਾਯ। ਕਤਮਾਨਿ ਤੀਣਿ? ਲੋਭੋ ਨਿਦਾਨਂ ਕਮ੍ਮਾਨਂ ਸਮੁਦਯਾਯ, ਦੋਸੋ ਨਿਦਾਨਂ ਕਮ੍ਮਾਨਂ ਸਮੁਦਯਾਯ, ਮੋਹੋ ਨਿਦਾਨਂ ਕਮ੍ਮਾਨਂ ਸਮੁਦਯਾਯ।

‘‘ਯਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਲੋਭਪਕਤਂ ਕਮ੍ਮਂ ਲੋਭਜਂ ਲੋਭਨਿਦਾਨਂ ਲੋਭਸਮੁਦਯਂ, ਯਤ੍ਥਸ੍ਸ ਅਤ੍ਤਭਾਵੋ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਤਿ ਤਤ੍ਥ ਤਂ ਕਮ੍ਮਂ ਵਿਪਚ੍ਚਤਿ। ਯਤ੍ਥ ਤਂ ਕਮ੍ਮਂ ਵਿਪਚ੍ਚਤਿ ਤਤ੍ਥ ਤਸ੍ਸ ਕਮ੍ਮਸ੍ਸ ਵਿਪਾਕਂ ਪਟਿਸਂਵੇਦੇਤਿ, ਦਿਟ੍ਠੇ ਵਾ ਧਮ੍ਮੇ ਉਪਪਜ੍ਜ ਵਾ [ਉਪਪਜ੍ਜੇ ਵਾ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰) ਉਪਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾਤਿ ਮ॰ ਨਿ॰ ੩.੩੦੩ ਪਾਲ਼ਿਯਾ ਸਂਵਣ੍ਣਨਾ] ਅਪਰੇ ਵਾ [ਅਪਰਾਪਰੇ ਵਾ (ਕ॰)] ਪਰਿਯਾਯੇ।

‘‘ਯਂ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦੋਸਪਕਤਂ ਕਮ੍ਮਂ ਦੋਸਜਂ ਦੋਸਨਿਦਾਨਂ ਦੋਸਸਮੁਦਯਂ, ਯਤ੍ਥਸ੍ਸ ਅਤ੍ਤਭਾਵੋ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਤਿ ਤਤ੍ਥ ਤਂ ਕਮ੍ਮਂ ਵਿਪਚ੍ਚਤਿ। ਯਤ੍ਥ ਤਂ ਕਮ੍ਮਂ ਵਿਪਚ੍ਚਤਿ ਤਤ੍ਥ ਤਸ੍ਸ ਕਮ੍ਮਸ੍ਸ ਵਿਪਾਕਂ ਪਟਿਸਂਵੇਦੇਤਿ, ਦਿਟ੍ਠੇ ਵਾ ਧਮ੍ਮੇ ਉਪਪਜ੍ਜ ਵਾ ਅਪਰੇ ਵਾ ਪਰਿਯਾਯੇ।

‘‘ਯਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਮੋਹਪਕਤਂ ਕਮ੍ਮਂ ਮੋਹਜਂ ਮੋਹਨਿਦਾਨਂ ਮੋਹਸਮੁਦਯਂ, ਯਤ੍ਥਸ੍ਸ ਅਤ੍ਤਭਾਵੋ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਤਿ ਤਤ੍ਥ ਤਂ ਕਮ੍ਮਂ ਵਿਪਚ੍ਚਤਿ। ਯਤ੍ਥ ਤਂ ਕਮ੍ਮਂ ਵਿਪਚ੍ਚਤਿ ਤਤ੍ਥ ਤਸ੍ਸ ਕਮ੍ਮਸ੍ਸ ਵਿਪਾਕਂ ਪਟਿਸਂਵੇਦੇਤਿ, ਦਿਟ੍ਠੇ ਵਾ ਧਮ੍ਮੇ ਉਪਪਜ੍ਜ ਵਾ ਅਪਰੇ ਵਾ ਪਰਿਯਾਯੇ।

‘‘ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਬੀਜਾਨਿ ਅਖਣ੍ਡਾਨਿ ਅਪੂਤੀਨਿ ਅਵਾਤਾਤਪਹਤਾਨਿ ਸਾਰਾਦਾਨਿ ਸੁਖਸਯਿਤਾਨਿ ਸੁਖੇਤ੍ਤੇ ਸੁਪਰਿਕਮ੍ਮਕਤਾਯ ਭੂਮਿਯਾ ਨਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤਾਨਿ। ਦੇਵੋ ਚ ਸਮ੍ਮਾਧਾਰਂ ਅਨੁਪ੍ਪਵੇਚ੍ਛੇਯ੍ਯ। ਏਵਸ੍ਸੁ ਤਾਨਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਬੀਜਾਨਿ ਵੁਦ੍ਧਿਂ ਵਿਰੁਲ਼੍ਹਿਂ ਵੇਪੁਲ੍ਲਂ ਆਪਜ੍ਜੇਯ੍ਯੁਂ। ਏਵਮੇਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਯਂ ਲੋਭਪਕਤਂ ਕਮ੍ਮਂ ਲੋਭਜਂ ਲੋਭਨਿਦਾਨਂ ਲੋਭਸਮੁਦਯਂ, ਯਤ੍ਥਸ੍ਸ ਅਤ੍ਤਭਾਵੋ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਤਿ ਤਤ੍ਥ ਤਂ ਕਮ੍ਮਂ ਵਿਪਚ੍ਚਤਿ। ਯਤ੍ਥ ਤਂ ਕਮ੍ਮਂ ਵਿਪਚ੍ਚਤਿ ਤਤ੍ਥ ਤਸ੍ਸ ਕਮ੍ਮਸ੍ਸ ਵਿਪਾਕਂ ਪਟਿਸਂਵੇਦੇਤਿ, ਦਿਟ੍ਠੇ ਵਾ ਧਮ੍ਮੇ ਉਪਪਜ੍ਜ ਵਾ ਅਪਰੇ ਵਾ ਪਰਿਯਾਯੇ।

‘‘ਯਂ ਦੋਸਪਕਤਂ ਕਮ੍ਮਂ…ਪੇ॰… ਯਂ ਮੋਹਪਕਤਂ ਕਮ੍ਮਂ ਮੋਹਜਂ ਮੋਹਨਿਦਾਨਂ ਮੋਹਸਮੁਦਯਂ, ਯਤ੍ਥਸ੍ਸ ਅਤ੍ਤਭਾਵੋ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਤਿ ਤਤ੍ਥ ਤਂ ਕਮ੍ਮਂ ਵਿਪਚ੍ਚਤਿ। ਯਤ੍ਥ ਤਂ ਕਮ੍ਮਂ ਵਿਪਚ੍ਚਤਿ ਤਤ੍ਥ ਤਸ੍ਸ ਕਮ੍ਮਸ੍ਸ ਵਿਪਾਕਂ ਪਟਿਸਂਵੇਦੇਤਿ, ਦਿਟ੍ਠੇ ਵਾ ਧਮ੍ਮੇ ਉਪਪਜ੍ਜ ਵਾ ਅਪਰੇ ਵਾ ਪਰਿਯਾਯੇ। ਇਮਾਨਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤੀਣਿ ਨਿਦਾਨਾਨਿ ਕਮ੍ਮਾਨਂ ਸਮੁਦਯਾਯ।

‘‘ਤੀਣਿਮਾਨਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਨਿਦਾਨਾਨਿ ਕਮ੍ਮਾਨਂ ਸਮੁਦਯਾਯ। ਕਤਮਾਨਿ ਤੀਣਿ? ਅਲੋਭੋ ਨਿਦਾਨਂ ਕਮ੍ਮਾਨਂ ਸਮੁਦਯਾਯ, ਅਦੋਸੋ ਨਿਦਾਨਂ ਕਮ੍ਮਾਨਂ ਸਮੁਦਯਾਯ, ਅਮੋਹੋ ਨਿਦਾਨਂ ਕਮ੍ਮਾਨਂ ਸਮੁਦਯਾਯ।

‘‘ਯਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਲੋਭਪਕਤਂ ਕਮ੍ਮਂ ਅਲੋਭਜਂ ਅਲੋਭਨਿਦਾਨਂ ਅਲੋਭਸਮੁਦਯਂ, ਲੋਭੇ ਵਿਗਤੇ ਏਵਂ ਤਂ ਕਮ੍ਮਂ ਪਹੀਨਂ ਹੋਤਿ ਉਚ੍ਛਿਨ੍ਨਮੂਲਂ ਤਾਲਾਵਤ੍ਥੁਕਤਂ ਅਨਭਾਵਙ੍ਕਤਂ ਆਯਤਿਂ ਅਨੁਪ੍ਪਾਦਧਮ੍ਮਂ।

‘‘ਯਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਦੋਸਪਕਤਂ ਕਮ੍ਮਂ ਅਦੋਸਜਂ ਅਦੋਸਨਿਦਾਨਂ ਅਦੋਸਸਮੁਦਯਂ, ਦੋਸੇ ਵਿਗਤੇ ਏਵਂ ਤਂ ਕਮ੍ਮਂ ਪਹੀਨਂ ਹੋਤਿ ਉਚ੍ਛਿਨ੍ਨਮੂਲਂ ਤਾਲਾਵਤ੍ਥੁਕਤਂ ਅਨਭਾਵਙ੍ਕਤਂ ਆਯਤਿਂ ਅਨੁਪ੍ਪਾਦਧਮ੍ਮਂ।

‘‘ਯਂ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਮੋਹਪਕਤਂ ਕਮ੍ਮਂ ਅਮੋਹਜਂ ਅਮੋਹਨਿਦਾਨਂ ਅਮੋਹਸਮੁਦਯਂ, ਮੋਹੇ ਵਿਗਤੇ ਏਵਂ ਤਂ ਕਮ੍ਮਂ ਪਹੀਨਂ ਹੋਤਿ ਉਚ੍ਛਿਨ੍ਨਮੂਲਂ ਤਾਲਾਵਤ੍ਥੁਕਤਂ ਅਨਭਾਵਙ੍ਕਤਂ ਆਯਤਿਂ ਅਨੁਪ੍ਪਾਦਧਮ੍ਮਂ।

‘‘ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਬੀਜਾਨਿ ਅਖਣ੍ਡਾਨਿ ਅਪੂਤੀਨਿ ਅਵਾਤਾਤਪਹਤਾਨਿ ਸਾਰਾਦਾਨਿ ਸੁਖਸਯਿਤਾਨਿ। ਤਾਨਿ ਪੁਰਿਸੋ ਅਗ੍ਗਿਨਾ ਡਹੇਯ੍ਯ। ਅਗ੍ਗਿਨਾ ਡਹਿਤ੍ਵਾ ਮਸਿਂ ਕਰੇਯ੍ਯ। ਮਸਿਂ ਕਰਿਤ੍ਵਾ ਮਹਾਵਾਤੇ ਵਾ ਓਫੁਣੇਯ੍ਯ [ਓਪੁਨੇਯ੍ਯ (ਸੀ॰ ਪੀ॰)] ਨਦਿਯਾ ਵਾ ਸੀਘਸੋਤਾਯ ਪਵਾਹੇਯ੍ਯ। ਏਵਮਸ੍ਸੁ ਤਾਨਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਬੀਜਾਨਿ ਉਚ੍ਛਿਨ੍ਨਮੂਲਾਨਿ ਤਾਲਾਵਤ੍ਥੁਕਤਾਨਿ ਅਨਭਾਵਙ੍ਕਤਾਨਿ [ਅਨਭਾਵਕਤਾਨਿ (ਸੀ॰ ਪੀ॰)] ਆਯਤਿਂ ਅਨੁਪ੍ਪਾਦਧਮ੍ਮਾਨਿ। ਏਵਮੇਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਯਂ ਅਲੋਭਪਕਤਂ ਕਮ੍ਮਂ ਅਲੋਭਜਂ ਅਲੋਭਨਿਦਾਨਂ ਅਲੋਭਸਮੁਦਯਂ, ਲੋਭੇ ਵਿਗਤੇ ਏਵਂ ਤਂ ਕਮ੍ਮਂ ਪਹੀਨਂ ਹੋਤਿ ਉਚ੍ਛਿਨ੍ਨਮੂਲਂ ਤਾਲਾਵਤ੍ਥੁਕਤਂ ਅਨਭਾਵਙ੍ਕਤਂ ਆਯਤਿਂ ਅਨੁਪ੍ਪਾਦਧਮ੍ਮਂ।

‘‘ਯਂ ਅਦੋਸਪਕਤਂ ਕਮ੍ਮਂ...ਪੇ॰... ਯਂ ਅਮੋਹਪਕਤਂ ਕਮ੍ਮਂ ਅਮੋਹਜਂ ਅਮੋਹਨਿਦਾਨਂ ਅਮੋਹਸਮੁਦਯਂ, ਮੋਹੇ ਵਿਗਤੇ ਏਵਂ ਤਂ ਕਮ੍ਮਂ ਪਹੀਨਂ ਹੋਤਿ...ਪੇ॰... ਆਯਤਿਂ ਅਨੁਪ੍ਪਾਦਧਮ੍ਮਂ। ਇਮਾਨਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤੀਣਿ ਨਿਦਾਨਾਨਿ ਕਮ੍ਮਾਨਂ ਸਮੁਦਯਾਯਾ’’ਤਿ।

‘‘ਲੋਭਜਂ ਦੋਸਜਞ੍ਚੇਵ [ਦੋਸਜਂ ਕਮ੍ਮਂ (ਕ॰)], ਮੋਹਜਞ੍ਚਾਪਵਿਦ੍ਦਸੁ।
ਯਂ ਤੇਨ ਪਕਤਂ ਕਮ੍ਮਂ, ਅਪ੍ਪਂ ਵਾ ਯਦਿ ਵਾ ਬਹੁਂ।
ਇਧੇਵ ਤਂ ਵੇਦਨਿਯਂ, ਵਤ੍ਥੁ ਅਞ੍ਞਂ ਨ ਵਿਜ੍ਜਤਿ॥

‘‘ਤਸ੍ਮਾ ਲੋਭਞ੍ਚ ਦੋਸਞ੍ਚ, ਮੋਹਜਞ੍ਚਾਪਿ ਵਿਦ੍ਦਸੁ।
ਵਿਜ੍ਜਂ ਉਪ੍ਪਾਦਯਂ ਭਿਕ੍ਖੁ, ਸਬ੍ਬਾ ਦੁਗ੍ਗਤਿਯੋ ਜਹੇ’’ਤਿ॥ ਚਤੁਤ੍ਥਂ।

੫. ਹਤ੍ਥਕਸੁਤ੍ਤਂ

੩੫. ਏਵਂ ਮੇ ਸੁਤਂ – ਏਕਂ ਸਮਯਂ ਭਗਵਾ ਆਲ਼ਵਿਯਂ ਵਿਹਰਤਿ ਗੋਮਗ੍ਗੇ ਸਿਂਸਪਾਵਨੇ ਪਣ੍ਣਸਨ੍ਥਰੇ। ਅਥ ਖੋ ਹਤ੍ਥਕੋ ਆਲ਼ਵਕੋ ਜਙ੍ਘਾਵਿਹਾਰਂ ਅਨੁਚਙ੍ਕਮਮਾਨੋ ਅਨੁਵਿਚਰਮਾਨੋ ਅਦ੍ਦਸ ਭਗਵਨ੍ਤਂ ਗੋਮਗ੍ਗੇ ਸਿਂਸਪਾਵਨੇ ਪਣ੍ਣਸਨ੍ਥਰੇ ਨਿਸਿਨ੍ਨਂ। ਦਿਸ੍ਵਾ ਯੇਨ ਭਗਵਾ ਤੇਨੁਪਸਙ੍ਕਮਿ; ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਭਗਵਨ੍ਤਂ ਅਭਿਵਾਦੇਤ੍ਵਾ ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਨਿਸੀਦਿ। ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਨਿਸਿਨ੍ਨੋ ਖੋ ਹਤ੍ਥਕੋ ਆਲ਼ਵਕੋ ਭਗਵਨ੍ਤਂ ਏਤਦਵੋਚ – ‘‘ਕਚ੍ਚਿ, ਭਨ੍ਤੇ, ਭਗਵਾ ਸੁਖਮਸਯਿਤ੍ਥਾ’’ਤਿ? ‘‘ਏਵਂ , ਕੁਮਾਰ, ਸੁਖਮਸਯਿਤ੍ਥਂ। ਯੇ ਚ ਪਨ ਲੋਕੇ ਸੁਖਂ ਸੇਨ੍ਤਿ, ਅਹਂ ਤੇਸਂ ਅਞ੍ਞਤਰੋ’’ਤਿ।

‘‘ਸੀਤਾ, ਭਨ੍ਤੇ, ਹੇਮਨ੍ਤਿਕਾ ਰਤ੍ਤਿ, ਅਨ੍ਤਰਟ੍ਠਕੋ ਹਿਮਪਾਤਸਮਯੋ, ਖਰਾ ਗੋਕਣ੍ਟਕਹਤਾ ਭੂਮਿ, ਤਨੁਕੋ ਪਣ੍ਣਸਨ੍ਥਰੋ, ਵਿਰਲ਼ਾਨਿ ਰੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਪਤ੍ਤਾਨਿ, ਸੀਤਾਨਿ ਕਾਸਾਯਾਨਿ ਵਤ੍ਥਾਨਿ, ਸੀਤੋ ਚ ਵੇਰਮ੍ਭੋ ਵਾਤੋ ਵਾਯਤਿ। ਅਥ ਚ ਪਨ ਭਗਵਾ ਏਵਮਾਹ – ‘ਏਵਂ, ਕੁਮਾਰ, ਸੁਖਮਸਯਿਤ੍ਥਂ। ਯੇ ਚ ਪਨ ਲੋਕੇ ਸੁਖਂ ਸੇਨ੍ਤਿ, ਅਹਂ ਤੇਸਂ ਅਞ੍ਞਤਰੋ’’’ਤਿ।

‘‘ਤੇਨ ਹਿ, ਕੁਮਾਰ, ਤਞ੍ਞੇਵੇਤ੍ਥ ਪਟਿਪੁਚ੍ਛਿਸ੍ਸਾਮਿ। ਯਥਾ ਤੇ ਖਮੇਯ੍ਯ ਤਥਾ ਨਂ ਬ੍ਯਾਕਰੇਯ੍ਯਾਸਿ। ਤਂ ਕਿਂ ਮਞ੍ਞਸਿ, ਕੁਮਾਰ, ਇਧਸ੍ਸ ਗਹਪਤਿਸ੍ਸ ਵਾ ਗਹਪਤਿਪੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਵਾ ਕੂਟਾਗਾਰਂ ਉਲ੍ਲਿਤ੍ਤਾਵਲਿਤ੍ਤਂ ਨਿਵਾਤਂ ਫੁਸਿਤਗ੍ਗਲ਼ਂ ਪਿਹਿਤਵਾਤਪਾਨਂ। ਤਤ੍ਰਸ੍ਸ ਪਲ੍ਲਙ੍ਕੋ ਗੋਨਕਤ੍ਥਤੋ ਪਟਿਕਤ੍ਥਤੋ ਪਟਲਿਕਤ੍ਥਤੋ ਕਦਲਿਮਿਗਪਵਰਪਚ੍ਚਤ੍ਥਰਣੋ [ਕਾਦਲਿਮਿਗਪਵਰਪਚ੍ਚਤ੍ਥਰਣੋ (ਸੀ॰)] ਸਉਤ੍ਤਰਚ੍ਛਦੋ ਉਭਤੋ ਲੋਹਿਤਕੂਪਧਾਨੋ; ਤੇਲਪ੍ਪਦੀਪੋ ਚੇਤ੍ਥ ਝਾਯੇਯ੍ਯ [ਜਾਲੇਯ੍ਯ (ਕ॰)]; ਚਤਸ੍ਸੋ ਚ [ਤਸ੍ਸੇਵ (ਕ॰)] ਪਜਾਪਤਿਯੋ ਮਨਾਪਾਮਨਾਪੇਨ ਪਚ੍ਚੁਪਟ੍ਠਿਤਾ ਅਸ੍ਸੁ। ਤਂ ਕਿਂ ਮਞ੍ਞਸਿ, ਕੁਮਾਰ, ਸੁਖਂ ਵਾ ਸੋ ਸਯੇਯ੍ਯ ਨੋ ਵਾ? ਕਥਂ ਵਾ ਤੇ ਏਤ੍ਥ ਹੋਤੀ’’ਤਿ? ‘‘ਸੁਖਂ ਸੋ, ਭਨ੍ਤੇ, ਸਯੇਯ੍ਯ। ਯੇ ਚ ਪਨ ਲੋਕੇ ਸੁਖਂ ਸੇਨ੍ਤਿ, ਸੋ ਤੇਸਂ ਅਞ੍ਞਤਰੋ’’ਤਿ।

‘‘ਤਂ ਕਿਂ ਮਞ੍ਞਸਿ, ਕੁਮਾਰ, ਅਪਿ ਨੁ ਤਸ੍ਸ ਗਹਪਤਿਸ੍ਸ ਵਾ ਗਹਪਤਿਪੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਵਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜੇਯ੍ਯੁਂ ਰਾਗਜਾ ਪਰਿਲ਼ਾਹਾ ਕਾਯਿਕਾ ਵਾ ਚੇਤਸਿਕਾ ਵਾ ਯੇਹਿ ਸੋ ਰਾਗਜੇਹਿ ਪਰਿਲ਼ਾਹੇਹਿ ਪਰਿਡਯ੍ਹਮਾਨੋ ਦੁਕ੍ਖਂ ਸਯੇਯ੍ਯਾ’’ਤਿ? ‘‘ਏਵਂ, ਭਨ੍ਤੇ’’ਤਿ।

“ਯੇਹਿ ਖੋ ਸੋ, ਕੁਮਾਰ, ਗਹਪਤਿ ਵਾ ਗਹਪਤਿਪੁਤ੍ਤੋ ਵਾ ਰਾਗਜੇਹਿ ਪਰਿਲ਼ਾਹੇਹਿ ਪਰਿਡਯ੍ਹਮਾਨੋ ਦੁਕ੍ਖਂ ਸਯੇਯਜ, ਸੋ ਰਾਗੋ ਤਥਾਗਤਸ੍ਸ ਪਹੀਨੋ ਉਚ੍ਛਿਨ੍ਨਮੂਲੋ ਤਾਲਾਵਤ੍ਥੁਕਤੋ ਅਨਭਾਵਙ੍ਕਤੋ ਆਯਤਿਂ ਅਨੁਪ੍ਪਾਦਧਮ੍ਮੋ। ਤਸ੍ਮਾਹਂ ਸੁਖਮਸਯਿਤ੍ਥਂ।

“ਤਂ ਕਿਂ ਮਞ੍ਞਸਿ, ਕੁਮਾਰ, ਅਪਿ ਨੁ ਤਸ੍ਸ ਗਹਪਤਿਸ੍ਸ ਵਾ ਗਹਪਤਿਪੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਵਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜੇਯਜੁਂ ਦੋਸਜਾ ਪਰਿਲ਼ਾਹਾ... ਪੇ॰... ਮੋਹਜਾ ਪਰਿਲ਼ਾਹਾ ਕਾਯਿਕਾ ਵਾ ਚੇਤਸਿਕਾ ਵਾ ਯੇਹਿ ਸੋ ਮੋਹਜੇਹਿ ਪਰਿਲ਼ਾਹੇਹਿ ਪਰਿਡਯ੍ਹਮਾਨੋ ਦੁਕ੍ਖਂ ਸਯੇਯਜਾ”ਤਿ? “ਏਵਂ, ਭਨ੍ਤੇ”ਤਿ।

“ਯੇ ਹਿ ਖੋ ਸੋ, ਕੁਮਾਰ, ਗਹਪਤਿ ਵਾ ਗਹਪਤਿਪੁਤ੍ਤੋ ਵਾ ਮੋਹਜੇਹਿ ਪਰਿਲ਼ਾਹੇਹਿ ਪਰਿਡਯ੍ਹਮਾਨੋ ਦੁਕ੍ਖਂ ਸਯੇਯਜ, ਸੋ ਮੋਹੋ ਤਥਾਗਤਸ੍ਸ ਪਹੀਨੋ ਉਚ੍ਛਿਨ੍ਨਮੂਲੋ ਤਾਲਾਵਤ੍ਥੁਕਤੋ ਅਨਭਾਵਙ੍ਕਤੋ ਆਯਤਿਂ ਅਨੁਪ੍ਪਾਦਧਮ੍ਮੋ। ਤਸ੍ਮਾਹਂ ਸੁਖਮਸਯਿਤ੍ਥ”ਨ੍ਤਿ।

[ਚੂਲ਼ਵ॰ ੩੦੫; ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੪੨] “ਸਬ੍ਬਦਾ ਵੇ ਸੁਖਂ ਸੇਤਿ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬੁਤੋ।
ਯੋ ਨ ਲਿਮ੍ਪਤਿ [ਲਿਪ੍ਪਤਿ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਕ॰)] ਕਾਮੇਸੁ, ਸੀਤਿਭੂਤੋ ਨਿਰੂਪਧਿ॥

“ਸਬ੍ਬਾ ਆਸਤ੍ਤਿਯੋ ਛੇਤ੍ਵਾ, ਵਿਨੇਯਜ ਹਦਯੇ ਦਰਂ।
ਉਪਸਨ੍ਤੋ ਸੁਖਂ ਸੇਤਿ, ਸਨ੍ਤਿਂ ਪਪ੍ਪੁਯਜ ਚੇਤਸੋ”ਤਿ॥ ਪਞ੍ਚਮਂ।

੬. ਦੇਵਦੂਤਸੁਤ੍ਤਂ

੩੬. “ਤੀਣਿਮਾਨਿ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦੇਵਦੂਤਾਨਿ। ਕਤਮਾਨਿ ਤੀਣਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਕਾਯੇਨ ਦੁਚ੍ਚਰਿਤਂ ਚਰਤਿ, ਵਾਚਾਯ ਦੁਚ੍ਚਰਿਤਂ ਚਰਤਿ, ਮਨਸਾ ਦੁਚ੍ਚਰਿਤਂ ਚਰਤਿ। ਸੋ ਕਾਯੇਨ ਦੁਚ੍ਚਰਿਤਂ ਚਰਿਤ੍ਵਾ, ਵਾਚਾਯ ਦੁਚ੍ਚਰਿਤਂ ਚਰਿਤ੍ਵਾ, ਮਨਸਾ ਦੁਚ੍ਚਰਿਤਂ ਚਰਿਤ੍ਵਾ ਕਾਯਸ੍ਸ ਭੇਦਾ ਪਰਂ ਮਰਣਾ ਅਪਾਯਂ ਦੁਗ੍ਗਤਿਂ ਵਿਨਿਪਾਤਂ ਨਿਰਯਂ ਉਪਪਜ੍ਜਤਿ। ਤਮੇਨਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਨਿਰਯਪਾਲਾ ਨਾਨਾਬਾਹਾਸੁ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਯਮਸ੍ਸ ਰਞ੍ਞੋ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤਿ – ‘ਅਯਂ, ਦੇਵ, ਪੁਰਿਸੋ ਅਮਤ੍ਤੇਯਜੋ ਅਪੇਤ੍ਤੇਯਜੋ ਅਸਾਮਞ੍ਞੋ ਅਬ੍ਰਹ੍ਮਞ੍ਞੋ, ਨ ਕੁਲੇ ਜੇਟ੍ਠਾਪਚਾਯੀ। ਇਮਸ੍ਸ ਦੇਵੋ ਦਣ੍ਡਂ ਪਣੇਤੂ’’’ਤਿ।

“ਤਮੇਨਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਯਮੋ ਰਾਜਾ ਪਠਮਂ ਦੇਵਦੂਤਂ ਸਮਨੁਯੁਞ੍ਜਤਿ ਸਮਨੁਗਾਹਤਿ ਸਮਨੁਭਾਸਤਿ – ‘ਅਮ੍ਭੋ, ਪੁਰਿਸ, ਨ ਤ੍ਵਂ ਅਦ੍ਦਸ ਮਨੁਸ੍ਸੇਸੁ ਪਠਮਂ ਦੇਵਦੂਤਂ ਪਾਤੁਭੂਤ’ਨ੍ਤਿ? ਸੋ ਏਵਮਾਹ – ‘ਨਾਦ੍ਦਸਂ, ਭਨ੍ਤੇ’’’ਤਿ।

“ਤਮੇਨਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਯਮੋ ਰਾਜਾ ਏਵਮਾਹ – ‘ਅਮ੍ਭੋ ਪੁਰਿਸ, ਨ ਤ੍ਵਂ ਅਦ੍ਦਸ ਮਨੁਸ੍ਸੇਸੁ ਇਤ੍ਥਿਂ ਵਾ ਪੁਰਿਸਂ ਵਾ ਆਸੀਤਿਕਂ ਵਾ ਨਾਵੁਤਿਕਂ ਵਾ ਵਸ੍ਸਸਤਿਕਂ ਵਾ [ਪਸ੍ਸ ਮ॰ ਨਿ॰ ੩.੨੬੩] ਜਾਤਿਯਾ ਜਿਣ੍ਣਂ ਗੋਪਾਨਸਿਵਙ੍ਕਂ ਭੋਗ੍ਗਂ ਦਣ੍ਡਪਰਾਯਣਂ [ਦਣ੍ਡਪਰਾਯਨਂ (ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰)] ਪਵੇਧਮਾਨਂ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਂ ਆਤੁਰਂ ਗਤਯੋਬ੍ਬਨਂ ਖਣ੍ਡਦਨ੍ਤਂ ਪਲਿਤਕੇਸਂ ਵਿਲੂਨਂ ਖਲ੍ਲਿਤਸਿਰਂ [ਖਲਿਤਂ ਸਿਰੋ (ਸੀ॰ ਪੀ॰), ਖਲਿਤਸਿਰਂ (ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰) ਮ॰ ਨਿ॰ ੩.੨੬੩] ਵਲਿਤਂ ਤਿਲਕਾਹਤਗਤ੍ਤ’ਨ੍ਤਿ? ਸੋ ਏਵਮਾਹ – ‘ਅਦ੍ਦਸਂ, ਭਨ੍ਤੇ’’’ਤਿ।

“ਤਮੇਨਂ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਯਮੋ ਰਾਜਾ ਏਵਮਾਹ – ‘ਅਮ੍ਭੋ, ਪੁਰਿਸ, ਤਸ੍ਸ ਤੇ ਵਿਞ੍ਞੁਸ੍ਸ ਸਤੋ ਮਹਲ੍ਲਕਸ੍ਸ ਨ ਏਤਦਹੋਸਿ – ਅਹਮ੍ਪਿ ਖੋਮ੍ਹਿ ਜਰਾਧਮ੍ਮੋ ਜਰਂ ਅਨਤੀਤੋ, ਹਨ੍ਦਾਹਂ ਕਲ੍ਯਾਣਂ ਕਰੋਮਿ, ਕਾਯੇਨ ਵਾਚਾਯ ਮਨਸਾ’ਤਿ? ਸੋ ਏਵਮਾਹ – ‘ਨਾਸਕ੍ਖਿਸ੍ਸਂ, ਭਨ੍ਤੇ। ਪਮਾਦਸ੍ਸਂ, ਭਨ੍ਤੇ’’’ਤਿ।

“ਤਮੇਨਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਯਮੋ ਰਾਜਾ ਏਵਮਾਹ – ‘ਅਮ੍ਭੋ, ਪੁਰਿਸ, ਪਮਾਦਤਾਯ [ਪਮਾਦਵਤਾਯ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰) ਮ॰ ਨਿ॰ ੩.੨੬੨] ਨ ਕਲ੍ਯਾਣਮਕਾਸਿ ਕਾਯੇਨ ਵਾਚਾਯ ਮਨਸਾ। ਤਗ੍ਘ ਤ੍ਵਂ [ਤਂ (ਕ॰)], ਅਮ੍ਭੋ ਪੁਰਿਸ, ਤਥਾ ਕਰਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ ਯਥਾ ਤਂ [ਤੇ

(ਕ॰)] ਪਮਤ੍ਤੁੰ। ਤੰ ਖੋ ਪਨ ਤੇ ਏਤੰ [ਤੰ ਖੋ ਪਨੇਤੰ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕੰ॰ ਪੀ॰)] ਪਾਪਕਮ੍ਮੰ [ਪਾਪੰ ਕਮ੍ਮੰ (ਸੀ॰)] ਨੇਵ ਮਾਤਰਾ ਕਤੰ, ਨ ਪਿਤਰਾ ਕਤੰ, ਨ ਭਾਤਰਾ ਕਤੰ, ਨ ਭਗਿਨਿਯਾ ਕਤੰ, ਨ ਮਿਤ੍ਤਾਮਚ੍ਚੇਹਿ ਕਤੰ, ਨ ਞਾਤਿਸਾਲੋਹਿਤੇਹਿ ਕਤੰ, ਨ ਦੇਵਤਾਹਿ ਕਤੰ , ਨ ਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੇਹਿ ਕਤੰ; ਅਥ ਖੋ ਤਯਾਵੇਤੰ ਪਾਪਕਮ੍ਮੰ ਕਤੰ, ਤ੍ਵਞ੍ਞੇਵੇਤਸ੍ਸ ਵਿਪਾਕੰ ਪਟਿਸੰਵੇਦਿਸ੍ਸਸੀ'''ਤਿ।

''ਤਮੇਨੰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਯਮੋ ਰਾਜਾ ਪਠਮੰ ਦੇਵਦੂਤੰ ਸਮਨੁਯੁਞ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਸਮਨੁਗਾਹਿਤ੍ਵਾ ਸਮਨੁਭਾਸਿਤ੍ਵਾ, ਦੁਤਿਯੰ ਦੇਵਦੂਤੰ ਸਮਨੁਯੁਞ੍ਜਤਿ ਸਮਨੁਗਾਹਤਿ ਸਮਨੁਭਾਸਤਿ – 'ਅਮ੍ਭੋ ਪੁਰਿਸ, ਨ ਤ੍ਵੰ ਅਦ੍ਦਸ ਮਨੁਸ੍ਸੇਸੁ ਦੁਤਿਯੰ ਦੇਵਦੂਤੰ ਪਾਤੁਭੂਤ'ਨ੍ਤਿ? ਸੋ ਏਵਮਾਹ – 'ਨਾਦ੍ਦਸੰ, ਭਨ੍ਤੇ'ਤਿ। ''ਤਮੇਨੰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਯਮੋ ਰਾਜਾ ਏਵਮਾਹ – 'ਅਮ੍ਭੋ ਪੁਰਿਸ, ਨ ਤ੍ਵੰ ਅਦ੍ਦਸ ਮਨੁਸ੍ਸੇਸੁ ਇਤ੍ਥਿੰ ਵਾ ਪੁਰਿਸੰ ਵਾ ਆਬਾਧਿਕੰ ਦੁਕ੍ਖਿਤੰ ਬਾਲ੍ਹਗਿਲਾਨੰ, ਸਕੇ ਮੁਤ੍ਤਕਰੀਸੇ ਪਲਿਪਨ੍ਨੰ ਸੇਮਾਨੰ, ਅਞ੍ਞੇਹਿ ਵੁਟ੍ਠਾਪਿਯਮਾਨੰ, ਅਞ੍ਞੇਹਿ ਸੰਵੇਸਿਯਮਾਨ'ਨ੍ਤਿ? ਸੋ ਏਵਮਾਹ – 'ਅਦ੍ਦਸੰ, ਭਨ੍ਤੇ'''ਤਿ।

''ਤਮੇਨੰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਯਮੋ ਰਾਜਾ ਏਵਮਾਹ – 'ਅਮ੍ਭੋ ਪੁਰਿਸ, ਤਸ੍ਸ ਤੇ ਵਿਞ੍ਞੁਸ੍ਸ ਸਤੋ ਮਹਲ੍ਲਕਸ੍ਸ ਨ ਏਤਦਹੋਸਿ – ਅਹਮ੍ਪਿ ਖੋਮ੍ਹਿ ਬ੍ਯਾਧਿਧਮ੍ਮੋ ਬ੍ਯਾਧਿੰ ਅਨਤੀਤੋ, ਹਨ੍ਦਾਹੰ ਕਲ੍ਯਾਣੰ ਕਰੋਮਿ ਕਾਯੇਨ ਵਾਚਾਯ ਮਨਸਾ'ਤਿ? ਸੋ ਏਵਮਾਹ – 'ਨਾਸਕ੍ਖਿਸ੍ਸੰ, ਭਨ੍ਤੇ। ਪਮਾਦਸ੍ਸੰ, ਭਨ੍ਤੇ'''ਤਿ।

''ਤਮੇਨੰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਯਮੋ ਰਾਜਾ ਏਵਮਾਹ – 'ਅਮ੍ਭੋ ਪੁਰਿਸ , ਪਮਾਦਤਾਯ ਨ ਕਲ੍ਯਾਣਮਕਾਸਿ ਕਾਯੇਨ ਵਾਚਾਯ ਮਨਸਾ। ਤਗ੍ਘ ਤ੍ਵੰ, ਅਮ੍ਭੋ ਪੁਰਿਸ, ਤਥਾ ਕਰਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ ਯਥਾ ਤੰ ਪਮਤ੍ਤੁੰ। ਤੰ ਖੋ ਪਨ ਤੇ ਏਤੰ ਪਾਪਕਮ੍ਮੰ ਨੇਵ ਮਾਤਰਾ ਕਤੰ, ਨ ਪਿਤਰਾ ਕਤੰ, ਨ ਭਾਤਰਾ ਕਤੰ, ਨ ਭਗਿਨਿਯਾ ਕਤੰ, ਨ ਮਿਤ੍ਤਾਮਚ੍ਚੇਹਿ ਕਤੰ, ਨ ਞਾਤਿਸਾਲੋਹਿਤੇਹਿ ਕਤੰ, ਨ ਦੇਵਤਾਹਿ ਕਤੰ, ਨ ਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੇਹਿ ਕਤੰ; ਅਥ ਖੋ ਤਯਾਵੇਤੰ ਪਾਪਕਮ੍ਮੰ ਕਤੰ। ਤ੍ਵਞ੍ਞੇਵੇਤਸ੍ਸ ਵਿਪਾਕੰ ਪਟਿਸੰਵੇਦਿਸ੍ਸਸੀ'''ਤਿ।

''ਤਮੇਨੰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਯਮੋ ਰਾਜਾ ਦੁਤਿਯੰ ਦੇਵਦੂਤੰ ਸਮਨੁਯੁਞ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਸਮਨੁਗਾਹਿਤ੍ਵਾ ਸਮਨੁਭਾਸਿਤ੍ਵਾ, ਤਤਿਯੰ ਦੇਵਦੂਤੰ ਸਮਨੁਯੁਞ੍ਜਤਿ ਸਮਨੁਗਾਹਤਿ ਸਮਨੁਭਾਸਤਿ – 'ਅਮ੍ਭੋ ਪੁਰਿਸ, ਨ ਤ੍ਵੰ ਅਦ੍ਦਸ ਮਨੁਸ੍ਸੇਸੁ ਤਤਿਯੰ ਦੇਵਦੂਤੰ ਪਾਤੁਭੂਤ'ਨ੍ਤਿ? ਸੋ ਏਵਮਾਹ – 'ਨਾਦ੍ਦਸੰ, ਭਨ੍ਤੇ'''ਤਿ।

''ਤਮੇਨੰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਯਮੋ ਰਾਜਾ ਏਵਮਾਹ – 'ਅਮ੍ਭੋ ਪੁਰਿਸ, ਨ ਤ੍ਵੰ ਅਦ੍ਦਸ ਮਨੁਸ੍ਸੇਸੁ ਇਤ੍ਥਿੰ ਵਾ ਪੁਰਿਸੰ ਵਾ ਏਕਾਹਮਤੰ ਵਾ ਦ੍ਵੀਹਮਤੰ ਵਾ ਤੀਹਮਤੰ ਵਾ ਉਦ੍ਧੁਮਾਤਕੰ ਵਿਨੀਲਕੰ ਵਿਪੁਬ੍ਬਕਜਾਤ'ਨ੍ਤਿ? ਸੋ ਏਵਮਾਹ – 'ਅਦ੍ਦਸੰ, ਭਨ੍ਤੇ'''ਤਿ।

''ਤਮੇਨੰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਯਮੋ ਰਾਜਾ ਏਵਮਾਹ – 'ਅਮ੍ਭੋ ਪੁਰਿਸ, ਤਸ੍ਸ ਤੇ ਵਿਞ੍ਞੁਸ੍ਸ ਸਤੋ ਮਹਲ੍ਲਕਸ੍ਸ ਨ ਏਤਦਹੋਸਿ – ਅਹਮ੍ਪਿ ਖੋਮ੍ਹਿ ਮਰਣਧਮ੍ਮੋ ਮਰਣੰ ਅਨਤੀਤੋ, ਹਨ੍ਦਾਹੰ ਕਲ੍ਯਾਣੰ ਕਰੋਮਿ ਕਾਯੇਨ ਵਾਚਾਯ ਮਨਸਾ'ਤਿ? ਸੋ ਏਵਮਾਹ – 'ਨਾਸਕ੍ਖਿਸ੍ਸੰ, ਭਨ੍ਤੇ। ਪਮਾਦਸ੍ਸੰ, ਭਨ੍ਤੇ'''ਤਿ।

''ਤਮੇਨੰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਯਮੋ ਰਾਜਾ ਏਵਮਾਹ – 'ਅਮ੍ਭੋ ਪੁਰਿਸ, ਪਮਾਦਤਾਯ ਨ ਕਲ੍ਯਾਣਮਕਾਸਿ ਕਾਯੇਨ ਵਾਚਾਯ ਮਨਸਾ। ਤਗ੍ਘ ਤ੍ਵੰ, ਅਮ੍ਭੋ ਪੁਰਿਸ, ਤਥਾ ਕਰਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ ਯਥਾ ਤੰ ਪਮਤ੍ਤੁੰ। ਤੰ ਖੋ ਪਨ ਤੇ ਏਤੰ ਪਾਪਕਮ੍ਮੰ ਨੇਵ ਮਾਤਰਾ ਕਤੰ, ਨ ਪਿਤਰਾ ਕਤੰ, ਨ ਭਾਤਰਾ ਕਤੰ, ਨ ਭਗਿਨਿਯਾ ਕਤੰ, ਨ ਮਿਤ੍ਤਾਮਚ੍ਚੇਹਿ ਕਤੰ, ਨ ਞਾਤਿਸਾਲੋਹਿਤੇਹਿ ਕਤੰ, ਨ ਦੇਵਤਾਹਿ ਕਤੰ, ਨ ਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੇਹਿ ਕਤੰ; ਅਥ ਖੋ ਤਯਾਵੇਤੰ ਪਾਪਕਮ੍ਮੰ ਕਤੰ। ਤ੍ਵਞ੍ਞੇਵੇਤਸ੍ਸ ਵਿਪਾਕੰ ਪਟਿਸੰਵੇਦਿਸ੍ਸਸੀ'''ਤਿ।

''ਤਮੇਨੰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਯਮੋ ਰਾਜਾ ਤਤਿਯੰ ਦੇਵਦੂਤੰ ਸਮਨੁਯੁਞ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਸਮਨੁਗਾਹਿਤ੍ਵਾ ਸਮਨੁਭਾਸਿਤ੍ਵਾ ਤੁਣ੍ਹੀ ਹੋਤਿ। ਤਮੇਨੰ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਨਿਰਯਪਾਲਾ ਪਞ੍ਚਵਿਧਬਨ੍ਧਨੰ ਨਾਮ ਕਾਰਣੰ ਕਰੋਨ੍ਤਿ। ਤਤ੍ਤੰ ਅਯੋਖਿਲੰ ਹਤ੍ਥੇ ਗਮੇਨ੍ਤਿ। ਤਤ੍ਤੰ ਅਯੋਖਿਲੰ ਦੁਤਿਯਸ੍ਮਿੰ ਹਤ੍ਥੇ

ਗਮੇਨ੍ਤਿ। ਤਤ੍ਤੁਂ ਅਯੋਖਿਲਂ ਪਾਦੇ ਗਮੇਨ੍ਤਿ। ਤਤ੍ਤੁਂ ਅਯੋਖਿਲਂ ਦੁਤਿਯਸ੍ਮਿਂ ਪਾਦੇ ਗਮੇਨ੍ਤਿ। ਤਤ੍ਤੁਂ ਅਯੋਖਿਲਂ ਮਜ੍ਝੇ ਉਰਸ੍ਮਿਂ ਗਮੇਨ੍ਤਿ। ਸੋ ਤਤ੍ਥ ਦੁਕ੍ਖਾ ਤਿਬ੍ਬਾ [ਤਿਪ੍ਪਾ (ਸੀ॰)] ਖਰਾ ਕਟੁਕਾ ਵੇਦਨਾ ਵੇਦਿਯਤਿ, ਨ ਚ ਤਾਵ ਕਾਲਙ੍ਕਰੋਤਿ ਯਾਵ ਨ ਤਂ ਪਾਪਕਮ੍ਮਂ ਬ੍ਯਨ੍ਤੀਹੋਤਿ।

''ਤਮੇਨਂ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਨਿਰਯਪਾਲਾ ਸਂਵੇਸੇਤ੍ਵਾ [ਸਂਕਡ੍ਢਿਤ੍ਵਾ (ਕ॰)] ਕੁਧਾਰੀਹਿ ਤਚ੍ਛਨ੍ਤਿ। ਸੋ ਤਤ੍ਥ ਦੁਕ੍ਖਾ ਤਿਬ੍ਬਾ ਖਰਾ ਕਟੁਕਾ ਵੇਦਨਾ ਵੇਦਿਯਤਿ, ਨ ਚ ਤਾਵ ਕਾਲਙ੍ਕਰੋਤਿ ਯਾਵ ਨ ਤਂ ਪਾਪਕਮ੍ਮਂ ਬ੍ਯਨ੍ਤੀਹੋਤਿ।

''ਤਮੇਨਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਨਿਰਯਪਾਲਾ ਉਦ੍ਧਂਪਾਦਂ ਅਧੋਸਿਰਂ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਵਾਸੀਹਿ ਤਚ੍ਛਨ੍ਤਿ...ਪੇ॰... ਤਮੇਨਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਨਿਰਯਪਾਲਾ ਰਥੇ ਯੋਜੇਤ੍ਵਾ ਆਦਿਤ੍ਤਾਯ ਭੂਮਿਯਾ ਸਮ੍ਪਜ੍ਜਲਿਤਾਯ ਸਜੋਤਿਭੂਤਾਯ [ਸਞ੍ਜੋਤਿਭੂਤਾਯ (ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰)] ਸਾਰੇਨ੍ਤਿਪਿ ਪਚ੍ਚਾਸਾਰੇਨ੍ਤਿਪਿ...ਪੇ॰... ਤਮੇਨਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਨਿਰਯਪਾਲਾ ਮਹਨ੍ਤਂ ਅਙ੍ਗਾਰਪਬ੍ਬਤਂ ਆਦਿਤ੍ਤਂ ਸਮ੍ਪਜ੍ਜਲਿਤਂ ਸਜੋਤਿਭੂਤਂ ਆਰੋਪੇਨ੍ਤਿਪਿ ਓਰੋਪੇਨ੍ਤਿਪਿ...ਪੇ॰... ਤਮੇਨਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਨਿਰਯਪਾਲਾ ਉਦ੍ਧਂਪਾਦਂ ਅਧੋਸਿਰਂ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਤਤ੍ਤਾਯ ਲੋਹਕੁਮ੍ਭਿਯਾ ਪਕ੍ਖਿਪਨ੍ਤਿ, ਆਦਿਤ੍ਤਾਯ ਸਮ੍ਪਜ੍ਜਲਿਤਾਯ ਸਜੋਤਿਭੂਤਾਯ। ਸੋ ਤਤ੍ਥ ਫੇਣੁਦ੍ਦੇਹਕਂ ਪਚ੍ਚਮਾਨੋ ਸਕਿਮ੍ਪਿ ਉਦ੍ਧਂ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਸਕਿਮ੍ਪਿ ਅਧੋ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਸਕਿਮ੍ਪਿ ਤਿਰਿਯਂ ਗਚ੍ਛਤਿ। ਸੋ ਤਤ੍ਥ ਦੁਕ੍ਖਾ ਤਿਬ੍ਬਾ ਖਰਾ ਕਟੁਕਾ ਵੇਦਨਾ ਵੇਦਿਯਤਿ, ਨ ਚ ਤਾਵ ਕਾਲਂ ਕਰੋਤਿ ਯਾਵ ਨ ਤਂ ਪਾਪਕਮ੍ਮਂ ਬ੍ਯਨ੍ਤੀਹੋਤਿ। ਤਮੇਨਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਨਿਰਯਪਾਲਾ ਮਹਾਨਿਰਯੇ ਪਕ੍ਖਿਪਨ੍ਤਿ। ਸੋ ਖੋ ਪਨ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਮਹਾਨਿਰਯੋ –

''ਚਤੁਕ੍ਕਣ੍ਣੋ ਚਤੁਦ੍ਵਾਰੋ, ਵਿਭਤ੍ਤੋ ਭਾਗਸੋ ਮਿਤੋ।
ਅਯੋਪਾਕਾਰਪਰਿਯਨ੍ਤੋ, ਅਯਸਾ ਪਟਿਕੁਜ੍ਜਿਤੋ॥

''ਤਸ੍ਸ ਅਯੋਮਯਾ ਭੂਮਿ, ਜਲਿਤਾ ਤੇਜਸਾ ਯੁਤਾ।
ਸਮਨ੍ਤਾ ਯੋਜਨਸਤਂ, ਫਰਿਤ੍ਵਾ ਤਿਟ੍ਠਤਿ ਸਬ੍ਬਦਾ''ਤਿ [ਪੇ॰ ਵ॰ ੭੦-੭੧, ੨੪੦-੨੪੧]॥

''ਭੂਤਪੁਬ੍ਬਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਯਮਸ੍ਸ ਰਞ੍ਞੋ ਏਤਦਹੋਸਿ – 'ਯੇ ਕਿਰ, ਭੋ, ਲੋਕੇ ਪਾਪਕਾਨਿ ਕਮ੍ਮਾਨਿ ਕਰੋਨ੍ਤਿ ਤੇ ਏਵਰੂਪਾ ਵਿਵਿਧਾ ਕਮ੍ਮਕਾਰਣਾ ਕਰੀਯਨ੍ਤਿ। ਅਹੋ ਵਤਾਹਂ ਮਨੁਸ੍ਸਤ੍ਤਂ ਲਭੇਯ੍ਯਂ, ਤਥਾਗਤੋ ਚ ਲੋਕੇ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜੇਯ੍ਯ ਅਰਹਂ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੋ, ਤਞ੍ਚਾਹਂ ਭਗਵਨ੍ਤਂ ਪਯਿਰੁਪਾਸੇਯ੍ਯਂ। ਸੋ ਚ ਮੇ ਭਗਵਾ ਧਮ੍ਮਂ ਦੇਸੇਯ੍ਯ, ਤਸ੍ਸ ਚਾਹਂ ਭਗਵਤੋ ਧਮ੍ਮਂ ਆਜਾਨੇਯ੍ਯ'ਨ੍ਤਿ। ਤਂ ਖੋ ਪਨਾਹਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਨ ਅਞ੍ਞਸ੍ਸ ਸਮਣਸ੍ਸ ਵਾ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਸ੍ਸ ਵਾ ਸੁਤ੍ਵਾ ਏਵਂ ਵਦਾਮਿ, ਅਪਿ ਚ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਯਦੇਵ ਮੇ ਸਾਮਂ ਞਾਤਂ ਸਾਮਂ ਦਿਟ੍ਠਂ ਸਾਮਂ ਵਿਦਿਤਂ ਤਦੇਵਾਹਂ ਵਦਾਮੀ''ਤਿ।

''ਚੋਦਿਤਾ ਦੇਵਦੂਤੇਹਿ, ਯੇ ਪਮਜ੍ਜਨ੍ਤਿ ਮਾਣਵਾ।
ਤੇ ਦੀਘਰਤ੍ਤਂ ਸੋਚਨ੍ਤਿ, ਹੀਨਕਾਯੂਪਗਾ ਨਰਾ॥

''ਯੇ ਚ ਖੋ ਦੇਵਦੂਤੇਹਿ, ਸਨ੍ਤੋ ਸਪ੍ਪੁਰਿਸਾ ਇਧ।
ਚੋਦਿਤਾ ਨਪ੍ਪਮਜ੍ਜਨ੍ਤਿ, ਅਰਿਯਧਮ੍ਮੇ ਕੁਦਾਚਨਂ॥

''ਉਪਾਦਾਨੇ ਭਯਂ ਦਿਸ੍ਵਾ, ਜਾਤਿਮਰਣਸਮ੍ਭਵੇ।
ਅਨੁਪਾਦਾ ਵਿਮੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ, ਜਾਤਿਮਰਣਸਙ੍ਖਯੇ॥

''ਤੇ ਅਪ੍ਪਮਤ੍ਤਾ [ਤੇ ਖੋਪ੍ਪਮਤ੍ਤਾ (ਸੀ॰), ਤੇ ਖੇਮਪ੍ਪਤ੍ਤਾ (ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰) ਮ॰ ਨਿ॰ ੩.੨੭੧] ਸੁਖਿਨੋ [ਸੁਖਿਤਾ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰)], ਦਿਟ੍ਠਧਮ੍ਮਾਭਿਨਿਬ੍ਬੁਤਾ।
ਸਬ੍ਬਵੇਰਭਯਾਤੀਤਾ, ਸਬ੍ਬਦੁਕ੍ਖਂ ਉਪਚ੍ਚਗੁ''ਨ੍ਤਿ॥ ਛਟ੍ਠਂ।

੭. ਚਤੁਮਹਾਰਾਜਸੁਤ੍ਤਂ

੩੭. ''ਅਟ੍ਠਮਿਯਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਕ੍ਖਸ੍ਸ ਚਤੁਨ੍ਨਂ ਮਹਾਰਾਜਾਨਂ ਅਮਚ੍ਚਾ ਪਾਰਿਸਜ੍ਜਾ ਇਮਂ ਲੋਕਂ ਅਨੁਵਿਚਰਨ੍ਤਿ – 'ਕਚ੍ਚਿ ਬਹੂ ਮਨੁਸ੍ਸਾ ਮਨੁਸ੍ਸੇਸੁ ਮਤ੍ਤੇਯ੍ਯਾ ਪੇਤ੍ਤੇਯ੍ਯਾ ਸਾਮਞ੍ਞਾ ਬ੍ਰਹ੍ਮਞ੍ਞਾ ਕੁਲੇ ਜੇਟ੍ਠਾਪਚਾਯਿਨੋ ਉਪੋਸਥਂ ਉਪਵਸਨ੍ਤਿ ਪਟਿਜਾਗਰੋਨ੍ਤਿ ਪੁਞ੍ਞਾਨਿ ਕਰੋਨ੍ਤੀ'ਤਿ। ਚਾਤੁਦ੍ਦਸਿਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਕ੍ਖਸ੍ਸ ਚਤੁਨ੍ਨਂ ਮਹਾਰਾਜਾਨਂ ਪੁਤ੍ਤਾ ਇਮਂ ਲੋਕਂ ਅਨੁਵਿਚਰਨ੍ਤਿ – 'ਕਚ੍ਚਿ ਬਹੂ ਮਨੁਸ੍ਸਾ ਮਨੁਸ੍ਸੇਸੁ ਮਤ੍ਤੇਯ੍ਯਾ ਪੇਤ੍ਤੇਯ੍ਯਾ ਸਾਮਞ੍ਞਾ ਬ੍ਰਹ੍ਮਞ੍ਞਾ ਕੁਲੇ ਜੇਟ੍ਠਾਪਚਾਯਿਨੋ ਉਪੋਸਥਂ ਉਪਵਸਨ੍ਤਿ ਪਟਿਜਾਗਰੋਨ੍ਤਿ ਪੁਞ੍ਞਾਨਿ ਕਰੋਨ੍ਤੀ'ਤਿ। ਤਦਹੁ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਉਪੋਸਥੇ ਪਨ੍ਨਰਸੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਮਹਾਰਾਜਾਨੋ ਸਾਮਞ੍ਞੇਵ ਇਮਂ ਲੋਕਂ ਅਨੁਵਿਚਰਨ੍ਤਿ – 'ਕਚ੍ਚਿ ਬਹੂ ਮਨੁਸ੍ਸਾ ਮਨੁਸ੍ਸੇਸੁ ਮਤ੍ਤੇਯ੍ਯਾ ਪੇਤ੍ਤੇਯ੍ਯਾ ਸਾਮਞ੍ਞਾ ਬ੍ਰਹ੍ਮਞ੍ਞਾ ਕੁਲੇ ਜੇਟ੍ਠਾਪਚਾਯਿਨੋ ਉਪੋਸਥਂ ਉਪਵਸਨ੍ਤਿ ਪਟਿਜਾਗਰੋਨ੍ਤਿ ਪੁਞ੍ਞਾਨਿ ਕਰੋਨ੍ਤੀ'''ਤਿ।

''ਸਚੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਪ੍ਪਕਾ ਹੋਨ੍ਤਿ ਮਨੁਸ੍ਸਾ ਮਨੁਸ੍ਸੇਸੁ ਮਤ੍ਤੇਯ੍ਯਾ ਪੇਤ੍ਤੇਯ੍ਯਾ ਸਾਮਞ੍ਞਾ ਬ੍ਰਹ੍ਮਞ੍ਞਾ ਕੁਲੇ ਜੇਟ੍ਠਾਪਚਾਯਿਨੋ ਉਪੋਸਥਂ ਉਪਵਸਨ੍ਤਿ ਪਟਿਜਾਗਰੋਨ੍ਤਿ ਪੁਞ੍ਞਾਨਿ ਕਰੋਨ੍ਤਿ। ਤਮੇਨਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਮਹਾਰਾਜਾਨੋ ਦੇਵਾਨਂ ਤਾਵਤਿਂਸਾਨਂ ਸੁਧਮ੍ਮਾਯ ਸਭਾਯ ਸਨ੍ਨਿਸਿਨ੍ਨਾਨਂ ਸਨ੍ਨਿਪਤਿਤਾਨਂ ਆਰੋਚੇਨ੍ਤਿ – 'ਅਪ੍ਪਕਾ ਖੋ, ਮਾਰਿਸਾ, ਮਨੁਸ੍ਸਾ ਮਨੁਸ੍ਸੇਸੁ ਮਤ੍ਤੇਯ੍ਯਾ ਪੇਤ੍ਤੇਯ੍ਯਾ ਸਾਮਞ੍ਞਾ ਬ੍ਰਹ੍ਮਞ੍ਞਾ ਕੁਲੇ ਜੇਟ੍ਠਾਪਚਾਯਿਨੋ ਉਪੋਸਥਂ ਉਪਵਸਨ੍ਤਿ ਪਟਿਜਾਗਰੋਨ੍ਤਿ ਪੁਞ੍ਞਾਨਿ ਕਰੋਨ੍ਤੀ'ਤਿ। ਤੇਨ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ , ਦੇਵਾ ਤਾਵਤਿਂਸਾ ਅਨਤ੍ਤਮਨਾ ਹੋਨ੍ਤਿ – 'ਦਿਬ੍ਬਾ ਵਤ, ਭੋ, ਕਾਯਾ ਪਰਿਹਾਯਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਪਰਿਪੂਰਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ ਅਸੁਰਕਾਯਾ'''ਤਿ।

''ਸਚੇ ਪਨ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਬਹੂ ਹੋਨ੍ਤਿ ਮਨੁਸ੍ਸਾ ਮਨੁਸ੍ਸੇਸੁ ਮਤ੍ਤੇਯ੍ਯਾ ਪੇਤ੍ਤੇਯ੍ਯਾ ਸਾਮਞ੍ਞਾ ਬ੍ਰਹ੍ਮਞ੍ਞਾ ਕੁਲੇ ਜੇਟ੍ਠਾਪਚਾਯਿਨੋ ਉਪੋਸਥਂ ਉਪਵਸਨ੍ਤਿ ਪਟਿਜਾਗਰੋਨ੍ਤਿ ਪੁਞ੍ਞਾਨਿ ਕਰੋਨ੍ਤਿ। ਤਮੇਨਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ , ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਮਹਾਰਾਜਾਨੋ ਦੇਵਾਨਂ ਤਾਵਤਿਂਸਾਨਂ ਸੁਧਮ੍ਮਾਯ ਸਭਾਯ ਸਨ੍ਨਿਸਿਨ੍ਨਾਨਂ ਸਨ੍ਨਿਪਤਿਤਾਨਂ ਆਰੋਚੇਨ੍ਤਿ – 'ਬਹੂ ਖੋ , ਮਾਰਿਸਾ, ਮਨੁਸ੍ਸਾ ਮਨੁਸ੍ਸੇਸੁ ਮਤ੍ਤੇਯ੍ਯਾ ਪੇਤ੍ਤੇਯ੍ਯਾ ਸਾਮਞ੍ਞਾ ਬ੍ਰਹ੍ਮਞ੍ਞਾ ਕੁਲੇ ਜੇਟ੍ਠਾਪਚਾਯਿਨੋ ਉਪੋਸਥਂ ਉਪਵਸਨ੍ਤਿ ਪਟਿਜਾਗਰੋਨ੍ਤਿ ਪੁਞ੍ਞਾਨਿ ਕਰੋਨ੍ਤੀ'ਤਿ। ਤੇਨ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦੇਵਾ ਤਾਵਤਿਂਸਾ ਅਤ੍ਤਮਨਾ ਹੋਨ੍ਤਿ – 'ਦਿਬ੍ਬਾ ਵਤ, ਭੋ, ਕਾਯਾ ਪਰਿਪੂਰਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਪਰਿਹਾਯਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ ਅਸੁਰਕਾਯਾ'''ਤਿ।

''ਭੂਤਪੁਬ੍ਬਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਕ੍ਕੋ ਦੇਵਾਨਮਿਨ੍ਦੋ ਦੇਵੇ ਤਾਵਤਿਂਸੇ ਅਨੁਨਯਮਾਨੋ ਤਾਯਂ ਵੇਲਾਯਂ ਇਮਂ ਗਾਥਂ ਅਭਾਸਿ –

> ''ਚਾਤੁਦ੍ਦਸਿਂ ਪਞ੍ਚਦਸਿਂ, ਯਾ ਚ ਪਕ੍ਖਸ੍ਸ ਅਟ੍ਠਮੀ।
> ਪਾਟਿਹਾਰਿਯਪਕ੍ਖਞ੍ਚ, ਅਟ੍ਠਙ੍ਗਸੁਸਮਾਗਤਂ।
> ਉਪੋਸਥਂ ਉਪਵਸੇਯ੍ਯ, ਯੋਪਿਸ੍ਸ [ਯੋਪਸ੍ਸ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰)] ਮਾਦਿਸੋ ਨਰੋ''ਤਿ॥

''ਸਾ ਖੋ ਪਨੇਸਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਕ੍ਕੇਨ ਦੇਵਾਨਮਿਨ੍ਦੇਨ ਗਾਥਾ ਦੁਗ੍ਗੀਤਾ ਨ ਸੁਗੀਤਾ ਦੁਬ੍ਭਾਸਿਤਾ ਨ ਸੁਭਾਸਿਤਾ। ਤਂ ਕਿਸ੍ਸ ਹੇਤੁ? ਸਕ੍ਕੋ ਹਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦੇਵਾਨਮਿਨ੍ਦੋ ਅਵੀਤਰਾਗੋ ਅਵੀਤਦੋਸੋ ਅਵੀਤਮੋਹੋ।

''ਯੋ ਚ ਖੋ ਸੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਅਰਹਂ ਖੀਣਾਸਵੋ ਵੁਸਿਤਵਾ ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯੋ ਕਤਕਰਣੀਯੋ ਓਹਿਤਭਾਰੋ ਅਨੁਪ੍ਪਤ੍ਤਸਦਤ੍ਥੋ ਪਰਿਕ੍ਖੀਣਭਵਸਂਯੋਜਨੋ ਸਮ੍ਮਦਞ੍ਞਾ ਵਿਮੁਤ੍ਤੋ, ਤਸ੍ਸ ਖੋ ਏਤਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ [ਤਸ੍ਸ ਖੋ ਏਤਂ ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰), ਤਸ੍ਸ ਖੋ ਏਵਂ ਭਿਕ੍ਖਵੇ ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ (ਕ॰)] ਕਲ੍ਲਂ ਵਚਨਾਯ –

> ''ਚਾਤੁਦ੍ਦਸਿਂ ਪਞ੍ਚਦਸਿਂ, ਯਾ ਚ ਪਕ੍ਖਸ੍ਸ ਅਟ੍ਠਮੀ।
> ਪਾਟਿਹਾਰਿਯਪਕ੍ਖਞ੍ਚ, ਅਟ੍ਠਙ੍ਗਸੁਸਮਾਗਤਂ।
> ਉਪੋਸਥਂ ਉਪਵਸੇਯ੍ਯ, ਯੋਪਿਸ੍ਸ ਮਾਦਿਸੋ ਨਰੋ''ਤਿ॥

''ਤਂ ਕਿਸ੍ਸ ਹੇਤੁ? ਸੋ ਹਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਵੀਤਰਾਗੋ ਵੀਤਦੋਸੋ ਵੀਤਮੋਹੋ''ਤਿ। ਸਤ੍ਤਮਂ।

੮. ਦੁਤਿਯਚਤੁਮਹਾਰਾਜਸੁਤ੍ਤੰ

੩੮. ''ਭੂਤਪੁਬ੍ਬੰ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਕ੍ਕੋ ਦੇਵਾਨਮਿਨ੍ਦੋ ਦੇਵੇ ਤਾਵਤਿੰਸੇ ਅਨੁਨਯਮਾਨੋ ਤਾਯੰ ਵੇਲਾਯੰ ਇਮੰ ਗਾਥੰ ਅਭਾਸਿ –

''ਚਾਤੁਦ੍ਦਸਿੰ ਪਞ੍ਚਦਸਿੰ, ਯਾ ਚ ਪਕ੍ਖਸ੍ਸ ਅਟ੍ਠਮੀ।
ਪਾਟਿਹਾਰਿਯਪਕ੍ਖਞ੍ਚ, ਅਟ੍ਠਙ੍ਗਸੁਸਮਾਗਤੰ।
ਉਪੋਸਥੰ ਉਪਵਸੇਯ੍ਯ, ਯੋਪਿਸ੍ਸ ਮਾਦਿਸੋ ਨਰੋ''ਤਿ॥

''ਸਾ ਖੋ ਪਨੇਸਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਕ੍ਕੇਨ ਦੇਵਾਨਮਿਨ੍ਦੇਨ ਗਾਥਾ ਦੁਗ੍ਗੀਤਾ ਨ ਸੁਗੀਤਾ ਦੁਬ੍ਭਾਸਿਤਾ ਨ ਸੁਭਾਸਿਤਾ। ਤੰ ਕਿਸ੍ਸ ਹੇਤੁ? ਸਕ੍ਕੋ ਹਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦੇਵਾਨਮਿਨ੍ਦੋ ਅਪਰਿਮੁਤ੍ਤੋ ਜਾਤਿਯਾ ਜਰਾਯ ਮਰਣੇਨ ਸੋਕੇਹਿ ਪਰਿਦੇਵੇਹਿ ਦੁਕ੍ਖੇਹਿ ਦੋਮਨਸ੍ਸੇਹਿ ਉਪਾਯਾਸੇਹਿ, ਅਪਰਿਮੁਤ੍ਤੋ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਮਾਤਿ ਵਦਾਮਿ।

''ਯੋ ਚ ਖੋ ਸੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਅਰਹੰ ਖੀਣਾਸਵੋ ਵੁਸਿਤਵਾ ਕਤਕਰਣੀਯੋ ਓਹਿਤਭਾਰੋ ਅਨੁਪ੍ਪਤ੍ਤਸਦਤ੍ਥੋ ਪਰਿਕ੍ਖੀਣਭਵਸੰਯੋਜਨੋ ਸਮ੍ਮਦਞ੍ਞਾ ਵਿਮੁਤ੍ਤੋ, ਤਸ੍ਸ ਖੋ ਏਤੰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਕਲ੍ਲੰ ਵਚਨਾਯ –

''ਚਾਤੁਦ੍ਦਸਿੰ ਪਞ੍ਚਦਸਿੰ, ਯਾ ਚ ਪਕ੍ਖਸ੍ਸ ਅਟ੍ਠਮੀ।
ਪਾਟਿਹਾਰਿਯਪਕ੍ਖਞ੍ਚ, ਅਟ੍ਠਙ੍ਗਸੁਸਮਾਗਤੰ।
ਉਪੋਸਥੰ ਉਪਵਸੇਯ੍ਯ, ਯੋਪਿਸ੍ਸ ਮਾਦਿਸੋ ਨਰੋ''ਤਿ॥

''ਤੰ ਕਿਸ੍ਸ ਹੇਤੁ? ਸੋ ਹਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਪਰਿਮੁਤ੍ਤੋ ਜਾਤਿਯਾ ਜਰਾਯ ਮਰਣੇਨ ਸੋਕੇਹਿ ਪਰਿਦੇਵੇਹਿ ਦੁਕ੍ਖੇਹਿ ਦੋਮਨਸ੍ਸੇਹਿ ਉਪਾਯਾਸੇਹਿ, ਪਰਿਮੁਤ੍ਤੋ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਮਾਤਿ ਵਦਾਮੀ''ਤਿ। ਅਟ੍ਠਮੰ।

੯. ਸੁਖੁਮਾਲਸੁਤ੍ਤੰ

੩੯. ''ਸੁਖੁਮਾਲੋ ਅਹੰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਰਮਸੁਖੁਮਾਲੋ ਅਚ੍ਚਨ੍ਤਸੁਖੁਮਾਲੋ। ਮਮ ਸੁਦੰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਿਤੁ ਨਿਵੇਸਨੇ ਪੋਕ੍ਖਰਣਿਯੋ ਕਾਰਿਤਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਏਕਤ੍ਥ ਸੁਦੰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਉਪ੍ਪਲੰ ਵਪ੍ਪਤਿ [ਪੁਪ੍ਫਤਿ (ਸੀ॰ ਪੀ॰)], ਏਕਤ੍ਥ ਪਦੁਮੰ, ਏਕਤ੍ਥ ਪੁਣ੍ਡਰੀਕੰ, ਯਾਵਦੇਵ ਮਮਤ੍ਥਾਯ । ਨ ਖੋ ਪਨਸ੍ਸਾਹੰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਕਾਸਿਕੰ ਚਨ੍ਦਨੰ ਧਾਰੇਮਿ [ਕਾਸਿਕੰ ਚਨ੍ਦਨੰ ਧਾਰੇਮਿ (ਸ੍ਯਾ॰ ਕੰ॰ ਕ॰), ਅਕਾਸਿਕੰ ਧਾਰੇਮਿ (?)]। ਕਾਸਿਕੰ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸੁ ਮੇ ਤੰ ਵੇਠਨੰ ਹੋਤਿ, ਕਾਸਿਕਾ ਕਞ੍ਚੁਕਾ, ਕਾਸਿਕੰ ਨਿਵਾਸਨੰ, ਕਾਸਿਕੋ ਉਤ੍ਤਰਾਸਙ੍ਗੋ। ਰਤ੍ਤਿਨ੍ਦਿਵਂ [ਰਤ੍ਤਿਦਿਵਂ (ਕ॰)] ਖੋ ਪਨ ਮੇ ਸੁ ਤੰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸੇਤਚ੍ਛਤ੍ਤੰ ਧਾਰੀਯਤਿ – 'ਮਾ ਨੰ ਫੁਸਿ ਸੀਤੰ ਵਾ ਉਣ੍ਹੰ ਵਾ ਤਿਣੰ ਵਾ ਰਜੋ ਵਾ ਉਸ੍ਸਾਵੋ ਵਾ'''ਤਿ।

''ਤਸ੍ਸ ਮਯ੍ਹੰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਯੋ ਪਾਸਾਦਾ ਅਹੇਸੁੰ – ਏਕੋ ਹੇਮਨ੍ਤਿਕੋ, ਏਕੋ ਗਿਮ੍ਹਿਕੋ, ਏਕੋ ਵਸ੍ਸਿਕੋ। ਸੋ ਖੋ ਅਹੰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਵਸ੍ਸਿਕੇ ਪਾਸਾਦੇ ਵਸ੍ਸਿਕੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਮਾਸੇ ਨਿਪ੍ਪੁਰਿਸੇਹਿ ਤੂਰਿਯੇਹਿ ਪਰਿਚਾਰਯਮਾਨੋ [ਪਰਿਚਾਰਿਯਮਾਨੋ (ਸ੍ਯਾ॰ ਕੰ॰ ਪੀ॰ ਕ॰)] ਨ ਹੇਟ੍ਠਾਪਾਸਾਦੰ ਓਰੋਹਾਮਿ। ਯਥਾ ਖੋ ਪਨ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਞ੍ਞੇਸੰ ਨਿਵੇਸਨੇ ਦਾਸਕਮ੍ਮਕਰਪੋਰਿਸਸ੍ਸ ਕਣਾਜਕੰ ਭੋਜਨੰ ਦੀਯਤਿ ਬਿਲਙ੍ਗਦੁਤਿਯੰ, ਏਵਮੇਵਸ੍ਸੁ ਮੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਿਤੁ ਨਿਵੇਸਨੇ ਦਾਸਕਮ੍ਮਕਰਪੋਰਿਸਸ੍ਸ ਸਾਲਿਮੰਸੋਦਨੋ ਦੀਯਤਿ।

''ਤਸ੍ਸ ਮਯ੍ਹੰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਵਰੂਪਾਯ ਇਦ੍ਧਿਯਾ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤਸ੍ਸ ਏਵਰੂਪੇਨ ਚ ਸੁਖੁਮਾਲੇਨ ਏਤਦਹੋਸਿ – 'ਅਸ੍ਸੁਤਵਾ ਖੋ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨੋ ਅਤ੍ਤਨਾ ਜਰਾਧਮ੍ਮੋ ਸਮਾਨੋ ਜਰੰ ਅਨਤੀਤੋ ਪਰੰ ਜਿਣ੍ਣੰ ਦਿਸ੍ਵਾ ਅਟ੍ਟੀਯਤਿ ਹਰਾਯਤਿ ਜਿਗੁਚ੍ਛਤਿ ਅਤ੍ਤਾਨੰਯੇਵ ਅਤਿਸਿਤ੍ਵਾ, ਅਹਮ੍ਪਿ ਖੋਮ੍ਹਿ ਜਰਾਧਮ੍ਮੋ ਜਰੰ ਅਨਤੀਤੋ। ਅਹਞ੍ਚੇਵ [ਅਹਞ੍ਚੇ (?)] ਖੋ ਪਨ ਜਰਾਧਮ੍ਮੋ ਸਮਾਨੋ ਜਰੰ ਅਨਤੀਤੋ ਪਰੰ

ਜਿਣ੍ਣੰ ਦਿਸ੍ਵਾ ਅਟ੍ਟੀਯੇਯ੍ਯੰ ਹਰਾਯੇਯ੍ਯੰ ਜਿਗੁਚ੍ਛੇਯ੍ਯੰ ਨ ਮੇਤੰ ਅਸ੍ਸ ਪਤਿਰੂਪ'ਨ੍ਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਮਯ੍ਹੰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਇਤਿ ਪਟਿਸਞ੍ਚਿਕ੍ਖਤੋ ਯੋ ਯੋਬ੍ਬਨੇ ਯੋਬ੍ਬਨਮਦੋ ਸੋ ਸਬ੍ਬਸੋ ਪਹੀਯਿ।

''ਅਸ੍ਸੁਤਵਾ ਖੋ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨੋ ਅਤ੍ਤਨਾ ਬ੍ਯਾਧਿਧਮ੍ਮੋ ਸਮਾਨੋ ਬ੍ਯਾਧਿੰ ਅਨਤੀਤੋ ਪਰੰ ਬ੍ਯਾਧਿਤੰ ਦਿਸ੍ਵਾ ਅਟ੍ਟੀਯਤਿ ਹਰਾਯਤਿ ਜਿਗੁਚ੍ਛਤਿ ਅਤ੍ਤਾਨੰਯੇਵ ਅਤਿਸਿਤ੍ਵਾ – 'ਅਹਮ੍ਪਿ ਖੋਮ੍ਹਿ ਬ੍ਯਾਧਿਧਮ੍ਮੋ ਬ੍ਯਾਧਿੰ ਅਨਤੀਤੋ, ਅਹਞ੍ਚੇਵ ਖੋ ਪਨ ਬ੍ਯਾਧਿਧਮ੍ਮੋ ਸਮਾਨੋ ਬ੍ਯਾਧਿੰ ਅਨਤੀਤੋ ਪਰੰ ਬ੍ਯਾਧਿਕੰ ਦਿਸ੍ਵਾ ਅਟ੍ਟੀਯੇਯ੍ਯੰ ਹਰਾਯੇਯ੍ਯੰ ਜਿਗੁਚ੍ਛੇਯ੍ਯੰ, ਨ ਮੇਤੰ ਅਸ੍ਸ ਪਤਿਰੂਪ'ਨ੍ਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਮਯ੍ਹੰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਇਤਿ ਪਟਿਸਞ੍ਚਿਕ੍ਖਤੋ ਯੋ ਆਰੋਗ੍ਯੇ ਆਰੋਗ੍ਯਮਦੋ ਸੋ ਸਬ੍ਬਸੋ ਪਹੀਯਿ।

''ਅਸ੍ਸੁਤਵਾ ਖੋ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨੋ ਅਤ੍ਤਨਾ ਮਰਣਧਮ੍ਮੋ ਸਮਾਨੋ ਮਰਣੰ ਅਨਤੀਤੋ ਪਰੰ ਮਤੰ ਦਿਸ੍ਵਾ ਅਟ੍ਟੀਯਤਿ ਹਰਾਯਤਿ ਜਿਗੁਚ੍ਛਤਿ ਅਤ੍ਤਾਨੰਯੇਵ ਅਤਿਸਿਤ੍ਵਾ – 'ਅਹਮ੍ਪਿ ਖੋਮ੍ਹਿ ਮਰਣਧਮ੍ਮੋ, ਮਰਣੰ ਅਨਤੀਤੋ, ਅਹੰ ਚੇਵ ਖੋ ਪਨ ਮਰਣਧਮ੍ਮੋ ਸਮਾਨੋ ਮਰਣੰ ਅਨਤੀਤੋ ਪਰੰ ਮਤੰ ਦਿਸ੍ਵਾ ਅਟ੍ਟੀਯੇਯ੍ਯੰ ਹਰਾਯੇਯ੍ਯੰ ਜਿਗੁਚ੍ਛੇਯ੍ਯੰ, ਨ ਮੇਤੰ ਅਸ੍ਸ ਪਤਿਰੂਪ'ਨ੍ਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਮਯ੍ਹੰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਇਤਿ ਪਟਿਸਞ੍ਚਿਕ੍ਖਤੋ ਯੋ ਜੀਵਿਤੇ ਜੀਵਿਤਮਦੋ ਸੋ ਸਬ੍ਬਸੋ ਪਹੀਯੀ''ਤਿ।

''ਤਯੋਮੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਮਦਾ। ਕਤਮੇ ਤਯੋ? ਯੋਬ੍ਬਨਮਦੋ, ਆਰੋਗ੍ਯਮਦੋ, ਜੀਵਿਤਮਦੋ। ਯੋਬ੍ਬਨਮਦਮਤ੍ਤੋ ਵਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਸ੍ਸੁਤਵਾ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨੋ ਕਾਯੇਨ ਦੁਚ੍ਚਰਿਤੰ ਚਰਤਿ, ਵਾਚਾਯ ਦੁਚ੍ਚਰਿਤੰ ਚਰਤਿ, ਮਨਸਾ ਦੁਚ੍ਚਰਿਤੰ ਚਰਤਿ। ਸੋ ਕਾਯੇਨ ਦੁਚ੍ਚਰਿਤੰ ਚਰਿਤ੍ਵਾ, ਵਾਚਾਯ ਦੁਚ੍ਚਰਿਤੰ ਚਰਿਤ੍ਵਾ, ਮਨਸਾ ਦੁਚ੍ਚਰਿਤੰ ਚਰਿਤ੍ਵਾ ਕਾਯਸ੍ਸ ਭੇਦਾ ਪਰੰ ਮਰਣਾ ਅਪਾਯੰ ਦੁਗ੍ਗਤਿੰ ਵਿਨਿਪਾਤੰ ਨਿਰਯੰ ਉਪਪਜ੍ਜਤਿ। ਆਰੋਗ੍ਯਮਦਮਤ੍ਤੋ ਵਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਸ੍ਸੁਤਵਾ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨੋ...ਪੇ॰... ਜੀਵਿਤਮਦਮਤ੍ਤੋ ਵਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਸ੍ਸੁਤਵਾ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨੋ ਕਾਯੇਨ ਦੁਚ੍ਚਰਿਤੰ ਚਰਤਿ, ਵਾਚਾਯ ਦੁਚ੍ਚਰਿਤੰ ਚਰਤਿ, ਮਨਸਾ ਦੁਚ੍ਚਰਿਤੰ ਚਰਤਿ। ਸੋ ਕਾਯੇਨ ਦੁਚ੍ਚਰਿਤੰ ਚਰਿਤ੍ਵਾ , ਵਾਚਾਯ ਦੁਚ੍ਚਰਿਤੰ ਚਰਿਤ੍ਵਾ, ਮਨਸਾ ਦੁਚ੍ਚਰਿਤੰ ਚਰਿਤ੍ਵਾ ਕਾਯਸ੍ਸ ਭੇਦਾ ਪਰੰ ਮਰਣਾ ਅਪਾਯੰ ਦੁਗ੍ਗਤਿੰ ਵਿਨਿਪਾਤੰ ਨਿਰਯੰ ਉਪਪਜ੍ਜਤਿ।

''ਯੋਬ੍ਬਨਮਦਮਤ੍ਤੋ ਵਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਸਿਕ੍ਖੰ ਪਚ੍ਚਕ੍ਖਾਯ ਹੀਨਾਯਾਵਤ੍ਤਤਿ। ਆਰੋਗ੍ਯਮਦਮਤ੍ਤੋ ਵਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ... ਪੇ॰... ਜੀਵਿਤਮਦਮਤ੍ਤੋ ਵਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਸਿਕ੍ਖੰ ਪਚ੍ਚਕ੍ਖਾਯ ਹੀਨਾਯਾਵਤ੍ਤਤੀ''ਤਿ।

''ਬ੍ਯਾਧਿਧਮ੍ਮਾ ਜਰਾਧਮ੍ਮਾ, ਅਥੋ ਮਰਣਧਮ੍ਮਿਨੋ।
ਯਥਾਧਮ੍ਮਾ [ਬ੍ਯਾਧਿਧਮ੍ਮੋ ਜਰਾਧਮ੍ਮੋ, ਅਥੋ ਮਰਣਧਮ੍ਮਿਕੋ। ਯਥਾ ਧਮ੍ਮੋ (ਕ॰)] ਤਥਾਸਨ੍ਤਾ, ਜਿਗੁਚ੍ਛਨ੍ਤਿ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਾ॥

''ਅਹਞ੍ਚੇ ਤੰ ਜਿਗੁਚ੍ਛੇਯ੍ਯੰ, ਏਵੰਧਮ੍ਮੇਸੁ ਪਾਣਿਸੁ।
ਨ ਮੇਤੰ ਪਤਿਰੂਪਸ੍ਸ, ਮਮ ਏਵੰ ਵਿਹਾਰਿਨੋ॥

''ਸੋਹੰ ਏਵੰ ਵਿਹਰਨ੍ਤੋ, ਞਤ੍ਵਾ ਧਮ੍ਮੰ ਨਿਰੂਪਧਿੰ।
ਆਰੋਗ੍ਯੇ ਯੋਬ੍ਬਨਸ੍ਮਿਞ੍ਚ, ਜੀਵਿਤਸ੍ਮਿਞ੍ਚ ਯੇ ਮਦਾ॥

''ਸਬ੍ਬੇ ਮਦੇ ਅਭਿਭੋਸ੍ਮਿ [ਅਤੀਤੋਸ੍ਮਿ (ਕ॰)], ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮੇ ਦਟ੍ਠੁ ਖੇਮਤੰ।
ਤਸ੍ਸ ਮੇ ਅਹੁ ਉਸ੍ਸਾਹੋ, ਨਿਬ੍ਬਾਨੰ ਅਭਿਪਸ੍ਸਤੋ॥

''ਨਾਹੰ ਭਬ੍ਬੋ ਏਤਰਹਿ, ਕਾਮਾਨਿ ਪਟਿਸੇਵਿਤੁੰ।
ਅਨਿਵਤ੍ਤਿ ਭਵਿਸ੍ਸਾਮਿ, ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਪਰਾਯਣੋ''ਤਿ॥ ਨਵਮੰ।

੧੦. ਆਧਿਪਤੇਯ੍ਯਸੁਤ੍ਤਂ

੪੦. ‘‘ਤੀਣਿਮਾਨਿ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਆਧਿਪਤੇਯ੍ਯਾਨਿ। ਕਤਮਾਨਿ ਤੀਣਿ? ਅਤ੍ਤਾਧਿਪਤੇਯ੍ਯਂ, ਲੋਕਾਧਿਪਤੇਯ੍ਯਂ, ਧਮ੍ਮਾਧਿਪਤੇਯ੍ਯਂ। ਕਤਮਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਤ੍ਤਾਧਿਪਤੇਯ੍ਯਂ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਅਰਞ੍ਞਗਤੋ ਵਾ ਰੁਕ੍ਖਮੂਲਗਤੋ ਵਾ ਸੁਞ੍ਞਾਗਾਰਗਤੋ ਵਾ ਇਤਿ ਪਟਿਸਞ੍ਚਿਕ੍ਖਤਿ – ‘ਨ ਖੋ ਪਨਾਹਂ ਚੀਵਰਹੇਤੁ ਅਗਾਰਸ੍ਮਾ ਅਨਗਾਰਿਯਂ ਪਬ੍ਬਜਿਤੋ। ਨ ਪਿਣ੍ਡਪਾਤਹੇਤੁ, ਨ ਸੇਨਾਸਨਹੇਤੁ, ਨ ਇਤਿਭਵਾਭਵਹੇਤੁ ਅਗਾਰਸ੍ਮਾ ਅਨਗਾਰਿਯਂ ਪਬ੍ਬਜਿਤੋ। ਅਪਿ ਚ ਖੋਮ੍ਹਿ ਓਤਿਣ੍ਣੋ ਜਾਤਿਯਾ ਜਰਾਯ ਮਰਣੇਨ ਸੋਕੇਹਿ ਪਰਿਦੇਵੇਹਿ ਦੁਕ੍ਖੇਹਿ ਦੋਮਨਸ੍ਸੇਹਿ ਉਪਾਯਾਸੇਹਿ, ਦੁਕ੍ਖੋਤਿਣ੍ਣੋ ਦੁਕ੍ਖਪਰੇਤੋ। ਅਪ੍ਪੇਵ ਨਾਮ ਇਮਸ੍ਸ ਕੇਵਲਸ੍ਸ ਦੁਕ੍ਖਕ੍ਖਨ੍ਧਸ੍ਸ ਅਨ੍ਤਕਿਰਿਯਾ ਪਞ੍ਞਾਯੇਥਾਤਿ। ਅਹਞ੍ਚੇਵ ਖੋ ਪਨ ਯਾਦਿਸਕੇ [ਯਾਦਿਸਕੇ ਵਾ (ਸੀ॰ ਪੀ॰ ਕ॰)] ਕਾਮੇ ਓਹਾਯ ਅਗਾਰਸ੍ਮਾ ਅਨਗਾਰਿਯਂ ਪਬ੍ਬਜਿਤੋ ਤਾਦਿਸਕੇ ਵਾ [ਚ (ਕ॰)] ਕਾਮੇ ਪਰਿਯੇਸੇਯ੍ਯਂ ਤਤੋ ਵਾ [ਚ (ਕ॰)] ਪਾਪਿਟ੍ਠਤਰੇ, ਨ ਮੇਤਂ ਪਤਿਰੂਪ’ਨ੍ਤਿ। ਸੋ ਇਤਿ ਪਟਿਸਞ੍ਚਿਕ੍ਖਤਿ – ‘ਆਰਦ੍ਧਂ ਖੋ ਪਨ ਮੇ ਵੀਰਿਯਂ ਭਵਿਸ੍ਸਤਿ ਅਸਲ੍ਲੀਨਂ, ਉਪਟ੍ਠਿਤਾ ਸਤਿ ਅਸਮ੍ਮੁਟ੍ਠਾ, ਪਸ੍ਸਦ੍ਧੋ ਕਾਯੋ ਅਸਾਰਦ੍ਧੋ, ਸਮਾਹਿਤਂ ਚਿਤ੍ਤਂ ਏਕਗ੍ਗ’ਨ੍ਤਿ। ਸੋ ਅਤ੍ਤਾਨਂਯੇਵ ਅਧਿਪਤਿਂ ਕਰਿਤ੍ਵਾ ਅਕੁਸਲਂ ਪਜਹਤਿ, ਕੁਸਲਂ ਭਾਵੇਤਿ, ਸਾਵਜ੍ਜਂ ਪਜਹਤਿ, ਅਨਵਜ੍ਜਂ ਭਾਵੇਤਿ, ਸੁਦ੍ਧਂ ਅਤ੍ਤਾਨਂ ਪਰਿਹਰਤਿ। ਇਦਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਤ੍ਤਾਧਿਪਤੇਯ੍ਯਂ।

‘‘ਕਤਮਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਲੋਕਾਧਿਪਤੇਯ੍ਯਂ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਅਰਞ੍ਞਗਤੋ ਵਾ ਰੁਕ੍ਖਮੂਲਗਤੋ ਵਾ ਸੁਞ੍ਞਾਗਾਰਗਤੋ ਵਾ ਇਤਿ ਪਟਿਸਞ੍ਚਿਕ੍ਖਤਿ – ‘ਨ ਖੋ ਪਨਾਹਂ ਚੀਵਰਹੇਤੁ ਅਗਾਰਸ੍ਮਾ ਅਨਗਾਰਿਯਂ ਪਬ੍ਬਜਿਤੋ। ਨ ਪਿਣ੍ਡਪਾਤਹੇਤੁ, ਨ ਸੇਨਾਸਨਹੇਤੁ, ਨ ਇਤਿਭਵਾਭਵਹੇਤੁ ਅਗਾਰਸ੍ਮਾ ਅਨਗਾਰਿਯਂ ਪਬ੍ਬਜਿਤੋ। ਅਪਿ ਚ ਖੋਮ੍ਹਿ ਓਤਿਣ੍ਣੋ ਜਾਤਿਯਾ ਜਰਾਯ ਮਰਣੇਨ ਸੋਕੇਹਿ ਪਰਿਦੇਵੇਹਿ ਦੁਕ੍ਖੇਹਿ ਦੋਮਨਸ੍ਸੇਹਿ ਉਪਾਯਾਸੇਹਿ, ਦੁਕ੍ਖੋਤਿਣ੍ਣੋ ਦੁਕ੍ਖਪਰੇਤੋ। ਅਪ੍ਪੇਵ ਨਾਮ ਇਮਸ੍ਸ ਕੇਵਲਸ੍ਸ ਦੁਕ੍ਖਕ੍ਖਨ੍ਧਸ੍ਸ ਅਨ੍ਤਕਿਰਿਯਾ ਪਞ੍ਞਾਯੇਥਾ’ਤਿ। ਅਹਞ੍ਚੇਵ ਖੋ ਪਨ ਏਵਂ ਪਬ੍ਬਜਿਤੋ ਸਮਾਨੋ ਕਾਮਵਿਤਕ੍ਕਂ ਵਾ ਵਿਤਕ੍ਕੇਯ੍ਯਂ, ਬ੍ਯਾਪਾਦਵਿਤਕ੍ਕਂ ਵਾ ਵਿਤਕ੍ਕੇਯ੍ਯਂ, ਵਿਹਿਂਸਾਵਿਤਕ੍ਕਂ ਵਾ ਵਿਤਕ੍ਕੇਯ੍ਯਂ, ਮਹਾ ਖੋ ਪਨਾਯਂ ਲੋਕਸਨ੍ਨਿਵਾਸੋ। ਮਹਨ੍ਤਸ੍ਮਿਂ ਖੋ ਪਨ ਲੋਕਸਨ੍ਨਿਵਾਸੇ ਸਨ੍ਤਿ ਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾ ਇਦ੍ਧਿਮਨ੍ਤੋ ਦਿਬ੍ਬਚਕ੍ਖੁਕਾ ਪਰਚਿਤ੍ਤਵਿਦੁਨੋ। ਤੇ ਦੂਰਤੋਪਿ ਪਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਆਸਨ੍ਨਾਪਿ ਨ ਦਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਚੇਤਸਾਪਿ ਚਿਤ੍ਤਂ ਪਜਾਨਨ੍ਤਿ [ਜਾਨਨ੍ਤਿ (ਕ॰)]। ਤੇਪਿ ਮਂ ਏਵਂ ਜਾਨੇਯ੍ਯੁਂ – ‘ਪਸ੍ਸਥ, ਭੋ, ਇਮਂ ਕੁਲਪੁਤ੍ਤਂ ਸਦ੍ਧਾ ਅਗਾਰਸ੍ਮਾ ਅਨਗਾਰਿਯਂ ਪਬ੍ਬਜਿਤੋ ਸਮਾਨੋ ਵੋਕਿਣ੍ਣੋ ਵਿਹਰਤਿ ਪਾਪਕੇਹਿ ਅਕੁਸਲੇਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹੀ’ਤਿ। ਦੇਵਤਾਪਿ ਖੋ ਸਨ੍ਤਿ ਇਦ੍ਧਿਮਨ੍ਤਿਨਿਯੋ ਦਿਬ੍ਬਚਕ੍ਖੁਕਾ ਪਰਚਿਤ੍ਤਵਿਦੁਨਿਯੋ। ਤਾ ਦੂਰਤੋਪਿ ਪਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਆਸਨ੍ਨਾਪਿ ਨ ਦਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਚੇਤਸਾਪਿ ਚਿਤ੍ਤਂ ਜਾਨਨ੍ਤਿ। ਤਾਪਿ ਮਂ ਏਵਂ ਜਾਨੇਯ੍ਯੁਂ – ‘ਪਸ੍ਸਥ, ਭੋ, ਇਮਂ ਕੁਲਪੁਤ੍ਤਂ ਸਦ੍ਧਾ ਅਗਾਰਸ੍ਮਾ ਅਨਗਾਰਿਯਂ ਪਬ੍ਬਜਿਤੋ ਸਮਾਨੋ ਵੋਕਿਣ੍ਣੋ ਵਿਹਰਤਿ ਪਾਪਕੇਹਿ ਅਕੁਸਲੇਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹੀ’ਤਿ। ਸੋ ਇਤਿ ਪਟਿਸਞ੍ਚਿਕ੍ਖਤਿ – ‘ਆਰਦ੍ਧਂ ਖੋ ਪਨ ਮੇ ਵੀਰਿਯਂ ਭਵਿਸ੍ਸਤਿ ਅਸਲ੍ਲੀਨਂ, ਉਪਟ੍ਠਿਤਾ ਸਤਿ ਅਸਮ੍ਮੁਟ੍ਠਾ, ਪਸ੍ਸਦ੍ਧੋ ਕਾਯੋ ਅਸਾਰਦ੍ਧੋ, ਸਮਾਹਿਤਂ ਚਿਤ੍ਤਂ ਏਕਗ੍ਗ’ਨ੍ਤਿ। ਸੋ ਲੋਕਂਯੇਵ ਅਧਿਪਤਿਂ ਕਰਿਤ੍ਵਾ ਅਕੁਸਲਂ ਪਜਹਤਿ, ਕੁਸਲਂ ਭਾਵੇਤਿ, ਸਾਵਜ੍ਜਂ ਪਜਹਤਿ, ਅਨਵਜ੍ਜਂ ਭਾਵੇਤਿ, ਸੁਦ੍ਧਂ ਅਤ੍ਤਾਨਂ ਪਰਿਹਰਤਿ। ਇਦਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਲੋਕਾਧਿਪਤੇਯ੍ਯਂ।

‘‘ਕਤਮਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮਾਧਿਪਤੇਯ੍ਯਂ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਅਰਞ੍ਞਗਤੋ ਵਾ ਰੁਕ੍ਖਮੂਲਗਤੋ ਵਾ ਸੁਞ੍ਞਾਗਾਰਗਤੋ ਵਾ ਇਤਿ ਪਟਿਸਞ੍ਚਿਕ੍ਖਤਿ – ‘ਨ ਖੋ ਪਨਾਹਂ ਚੀਵਰਹੇਤੁ ਅਗਾਰਸ੍ਮਾ ਅਨਗਾਰਿਯਂ ਪਬ੍ਬਜਿਤੋ। ਨ ਪਿਣ੍ਡਪਾਤਹੇਤੁ, ਨ ਸੇਨਾਸਨਹੇਤੁ, ਨ ਇਤਿਭਵਾਭਵਹੇਤੁ ਅਗਾਰਸ੍ਮਾ ਅਨਗਾਰਿਯਂ ਪਬ੍ਬਜਿਤੋ। ਅਪਿ ਚ ਖੋਮ੍ਹਿ ਓਤਿਣ੍ਣੋ ਜਾਤਿਯਾ ਜਰਾਯ ਮਰਣੇਨ ਸੋਕੇਹਿ ਪਰਿਦੇਵੇਹਿ ਦੁਕ੍ਖੇਹਿ ਦੋਮਨਸ੍ਸੇਹਿ ਉਪਾਯਾਸੇਹਿ, ਦੁਕ੍ਖੋਤਿਣ੍ਣੋ ਦੁਕ੍ਖਪਰੇਤੋ। ਅਪ੍ਪੇਵ ਨਾਮ ਇਮਸ੍ਸ ਕੇਵਲਸ੍ਸ ਦੁਕ੍ਖਕ੍ਖਨ੍ਧਸ੍ਸ ਅਨ੍ਤਕਿਰਿਯਾ ਪਞ੍ਞਾਯੇਥਾਤਿ। ਸ੍ਵਾਕ੍ਖਾਤੋ ਭਗਵਤਾ ਧਮ੍ਮੋ ਸਨ੍ਦਿਟ੍ਠਿਕੋ ਅਕਾਲਿਕੋ ਏਹਿਪਸ੍ਸਿਕੋ ਓਪਨੇਯ੍ਯਿਕੋ ਪਚ੍ਚਤ੍ਤਂ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ ਵਿਞ੍ਞੂਹੀਤਿ। ਸਨ੍ਤਿ ਖੋ ਪਨ ਮੇ ਸਬ੍ਰਹ੍ਮਚਾਰੀ ਜਾਨਂ ਪਸ੍ਸਂ ਵਿਹਰਨ੍ਤਿ। ਅਹਞ੍ਚੇਵ ਖੋ ਪਨ ਏਵਂ ਸ੍ਵਾਕ੍ਖਾਤੇ ਧਮ੍ਮਵਿਨਯੇ ਪਬ੍ਬਜਿਤੋ ਸਮਾਨੋ ਕੁਸੀਤੋ ਵਿਹਰੇਯ੍ਯਂ ਪਮਤ੍ਤੋ, ਨ ਮੇਤਂ ਅਸ੍ਸ ਪਤਿਰੂਪ’ਨ੍ਤਿ। ਸੋ ਇਤਿ ਪਟਿਸਞ੍ਚਿਕ੍ਖਤਿ – ‘ਆਰਦ੍ਧਂ ਖੋ ਪਨ ਮੇ ਵੀਰਿਯਂ ਭਵਿਸ੍ਸਤਿ ਅਸਲ੍ਲੀਨਂ, ਉਪਟ੍ਠਿਤਾ ਸਤਿ ਅਸਮ੍ਮੁਟ੍ਠਾ, ਪਸ੍ਸਦ੍ਧੋ ਕਾਯੋ ਅਸਾਰਦ੍ਧੋ, ਸਮਾਹਿਤਂ ਚਿਤ੍ਤਂ ਏਕਗ੍ਗ’ਨ੍ਤਿ। ਸੋ ਧਮ੍ਮਂਯੇਵ ਅਧਿਪਤਿਂ

ਕਰਿਤ੍ਵਾ ਅਕੁਸਲਂ ਪਜਹਤਿ, ਕੁਸਲਂ ਭਾਵੇਤਿ, ਸਾਵਜ੍ਜਂ ਪਜਹਤਿ, ਅਨਵਜ੍ਜਂ ਭਾਵੇਤਿ, ਸੁਦ੍ਧਂ ਅਤ੍ਤਾਨਂ ਪਰਿਹਰਤਿ। ਇਦਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮਾਧਿਪਤੇਯ੍ਯਂ। ਇਮਾਨਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤੀਣਿ ਆਧਿਪਤੇਯ੍ਯਾਨੀ''ਤਿ।

''ਨਤ੍ਥਿ ਲੋਕੇ ਰਹੋ ਨਾਮ, ਪਾਪਕਮ੍ਮਂ ਪਕੁਬ੍ਬਤੋ।
ਅਤ੍ਤਾ ਤੇ ਪੁਰਿਸ ਜਾਨਾਤਿ, ਸਚ੍ਚਂ ਵਾ ਯਦਿ ਵਾ ਮੁਸਾ॥

''ਕਲ੍ਯਾਣਂ ਵਤ ਭੋ ਸਕ੍ਖਿ, ਅਤ੍ਤਾਨਂ ਅਤਿਮਞ੍ਞਸਿ।
ਯੋ ਸਨ੍ਤਂ ਅਤ੍ਤਨਿ ਪਾਪਂ, ਅਤ੍ਤਾਨਂ ਪਰਿਗੂਹਸਿ॥

''ਪਸ੍ਸਨ੍ਤਿ ਦੇਵਾ ਚ ਤਥਾਗਤਾ ਚ,
ਲੋਕਸ੍ਮਿਂ ਬਾਲਂ ਵਿਸਮਂ ਚਰਨ੍ਤਂ।
ਤਸ੍ਮਾ ਹਿ ਅਤ੍ਤਾਧਿਪਤੇਯ੍ਯਕੋ ਚ [ਅਤ੍ਤਾਧਿਪਕੋ ਸਕੋ ਚਰੇ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰)],
ਲੋਕਾਧਿਪੋ ਚ ਨਿਪਕੋ ਚ ਝਾਯੀ॥

''ਧਮ੍ਮਾਧਿਪੋ ਚ ਅਨੁਧਮ੍ਮਚਾਰੀ,
ਨ ਹੀਯਤਿ ਸਚ੍ਚਪਰਕ੍ਕਮੋ ਮੁਨਿ।
ਪਸਯ੍ਹ ਮਾਰਂ ਅਭਿਭੁਯ੍ਯ ਅਨ੍ਤਕਂ,
ਯੋ ਚ ਫੁਸੀ ਜਾਤਿਕ੍ਖਯਂ ਪਧਾਨਵਾ।
ਸੋ ਤਾਦਿਸੋ ਲੋਕਵਿਦੂ ਸੁਮੇਧੋ,
ਸਬ੍ਬੇਸੁ ਧਮ੍ਮੇਸੁ ਅਤਮ੍ਮਯੋ ਮੁਨੀ''ਤਿ॥ ਦਸਮਂ।

ਦੇਵਦੂਤਵਗ੍ਗੋ ਚਤੁਤ੍ਥੋ।

ਤਸ੍ਸੁਦ੍ਦਾਨਂ –

ਬ੍ਰਹ੍ਮ ਆਨਨ੍ਦ ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤੋ, ਨਿਦਾਨਂ ਹਤ੍ਥਕੇਨ ਚ।
ਦੂਤਾ ਦੁਵੇ ਚ ਰਾਜਾਨੋ, ਸੁਖੁਮਾਲਾਧਿਪਤੇਯ੍ਯੇਨ ਚਾਤਿ॥

੫. ਚੂਲ਼ਵਗ੍ਗੋ

੧. ਸਮ੍ਮੁਖੀਭਾਵਸੁਤ੍ਤਂ

੪੧. ‘‘ਤਿਣ੍ਣਂ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਮ੍ਮੁਖੀਭਾਵਾ ਸਦ੍ਧੋ ਕੁਲਪੁਤ੍ਤੋ ਬਹੁਂ ਪੁਞ੍ਞਂ ਪਸਵਤਿ। ਕਤਮੇਸਂ ਤਿਣ੍ਣਂ? ਸਦ੍ਧਾਯ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਮ੍ਮੁਖੀਭਾਵਾ ਸਦ੍ਧੋ ਕੁਲਪੁਤ੍ਤੋ ਬਹੁਂ ਪੁਞ੍ਞਂ ਪਸਵਤਿ। ਦੇਯ੍ਯਧਮ੍ਮਸ੍ਸ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਮ੍ਮੁਖੀਭਾਵਾ ਸਦ੍ਧੋ ਕੁਲਪੁਤ੍ਤੋ ਬਹੁਂ ਪੁਞ੍ਞਂ ਪਸਵਤਿ। ਦਕ੍ਖਿਣੇਯ੍ਯਾਨਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਮ੍ਮੁਖੀਭਾਵਾ ਸਦ੍ਧੋ ਕੁਲਪੁਤ੍ਤੋ ਬਹੁਂ ਪੁਞ੍ਞਂ ਪਸਵਤਿ। ਇਮੇਸਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਿਣ੍ਣਂ ਸਮ੍ਮੁਖੀਭਾਵਾ ਸਦ੍ਧੋ ਕੁਲਪੁਤ੍ਤੋ ਬਹੁਂ ਪੁਞ੍ਞਂ ਪਸਵਤੀ’’ਤਿ। ਪਠਮਂ।

੨. ਤਿਠਾਨਸੁਤ੍ਤਂ

੪੨. ‘‘ਤੀਹਿ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਠਾਨੇਹਿ ਸਦ੍ਧੋ ਪਸਨ੍ਨੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਕਤਮੇਹਿ ਤੀਹਿ? ਸੀਲਵਨ੍ਤਾਨਂ ਦਸ੍ਸਨਕਾਮੋ ਹੋਤਿ, ਸਦ੍ਧਮ੍ਮਂ ਸੋਤੁਕਾਮੋ ਹੋਤਿ , ਵਿਗਤਮਲਮਚ੍ਛੇਰੇਨ ਚੇਤਸਾ ਅਗਾਰਂ ਅਜ੍ਝਾਵਸਤਿ ਮੁਤ੍ਤਚਾਗੋ ਪਯਤਪਾਣਿ ਵੋਸ੍ਸਗ੍ਗਰਤੋ ਯਾਚਯੋਗੋ ਦਾਨਸਂਵਿਭਾਗਰਤੋ। ਇਮੇਹਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤੀਹਿ ਠਾਨੇਹਿ ਸਦ੍ਧੋ ਪਸਨ੍ਨੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ’’।

> ‘‘ਦਸ੍ਸਨਕਾਮੋ ਸੀਲਵਤਂ, ਸਦ੍ਧਮ੍ਮਂ ਸੋਤੁਮਿਚ੍ਛਤਿ।
> ਵਿਨਯੇ ਮਚ੍ਛੇਰਮਲਂ, ਸ ਵੇ ਸਦ੍ਧੋਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤੀ’’ਤਿ॥ ਦੁਤਿਯਂ।

੩. ਅਤ੍ਥਵਸਸੁਤ੍ਤਂ

੪੩. ‘‘ਤਯੋ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਤ੍ਥਵਸੇ ਸਮ੍ਪਸ੍ਸਮਾਨੇਨ ਅਲਮੇਵ ਪਰੇਸਂ ਧਮ੍ਮਂ ਦੇਸੇਤੁਂ। ਕਤਮੇ ਤਯੋ? ਯੋ ਧਮ੍ਮਂ ਦੇਸੇਤਿ ਸੋ ਅਤ੍ਥਪ੍ਪਟਿਸਂਵੇਦੀ ਚ ਹੋਤਿ ਧਮ੍ਮਪ੍ਪਟਿਸਂਵੇਦੀ ਚ। ਯੋ ਧਮ੍ਮਂ ਸੁਣਾਤਿ ਸੋ ਅਤ੍ਥਪ੍ਪਟਿਸਂਵੇਦੀ ਚ ਹੋਤਿ ਧਮ੍ਮਪ੍ਪਟਿਸਂਵੇਦੀ ਚ। ਯੋ ਚੇਵ ਧਮ੍ਮਂ ਦੇਸੇਤਿ ਯੋ ਚ ਧਮ੍ਮਂ ਸੁਣਾਤਿ ਉਭੋ ਅਤ੍ਥਪ੍ਪਟਿਸਂਵੇਦਿਨੋ ਚ ਹੋਨ੍ਤਿ ਧਮ੍ਮਪ੍ਪਟਿਸਂਵੇਦਿਨੋ ਚ। ਇਮੇ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਯੋ ਅਤ੍ਥਵਸੇ ਸਮ੍ਪਸ੍ਸਮਾਨੇਨ ਅਲਮੇਵ ਪਰੇਸਂ ਧਮ੍ਮਂ ਦੇਸੇਤੁ’’ਨ੍ਤਿ। ਤਤਿਯਂ।

੪. ਕਥਾਪਵਤ੍ਤਿਸੁਤ੍ਤਂ

੪੪. ‘‘ਤੀਹਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਠਾਨੇਹਿ ਕਥਾ ਪਵਤ੍ਤਿਨੀ ਹੋਤਿ। ਕਤਮੇਹਿ ਤੀਹਿ? ਯੋ ਧਮ੍ਮਂ ਦੇਸੇਤਿ ਸੋ ਅਤ੍ਥਪ੍ਪਟਿਸਂਵੇਦੀ ਚ ਹੋਤਿ ਧਮ੍ਮਪ੍ਪਟਿਸਂਵੇਦੀ ਚ। ਯੋ ਧਮ੍ਮਂ ਸੁਣਾਤਿ ਸੋ ਅਤ੍ਥਪ੍ਪਟਿਸਂਵੇਦੀ ਚ ਹੋਤਿ ਧਮ੍ਮਪ੍ਪਟਿਸਂਵੇਦੀ ਚ। ਯੋ ਚੇਵ ਧਮ੍ਮਂ ਦੇਸੇਤਿ ਯੋ ਚ ਧਮ੍ਮਂ ਸੁਣਾਤਿ ਉਭੋ ਅਤ੍ਥਪ੍ਪਟਿਸਂਵੇਦਿਨੋ ਚ ਹੋਨ੍ਤਿ ਧਮ੍ਮਪ੍ਪਟਿਸਂਵੇਦਿਨੋ ਚ। ਇਮੇਹਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤੀਹਿ ਠਾਨੇਹਿ ਕਥਾ ਪਵਤ੍ਤਿਨੀ ਹੋਤੀ’’ਤਿ। ਚਤੁਤ੍ਥਂ।

੫. ਪਣ੍ਡਿਤਸੁਤ੍ਤਂ

੪੫. ‘‘ਤੀਣਿਮਾਨਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਣ੍ਡਿਤਪਞ੍ਞਤ੍ਤਾਨਿ ਸਪ੍ਪੁਰਿਸਪਞ੍ਞਤ੍ਤਾਨਿ। ਕਤਮਾਨਿ ਤੀਣਿ? ਦਾਨਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਣ੍ਡਿਤਪਞ੍ਞਤ੍ਤਂ ਸਪ੍ਪੁਰਿਸਪਞ੍ਞਤ੍ਤਂ । ਪਬ੍ਬਜ੍ਜਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ , ਪਣ੍ਡਿਤਪਞ੍ਞਤ੍ਤਾ ਸਪ੍ਪੁਰਿਸਪਞ੍ਞਤ੍ਤਾ। ਮਾਤਾਪਿਤੂਨਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਉਪਟ੍ਠਾਨਂ ਪਣ੍ਡਿਤਪਞ੍ਞਤ੍ਤਂ ਸਪ੍ਪੁਰਿਸਪਞ੍ਞਤ੍ਤਂ। ਇਮਾਨਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤੀਣਿ ਪਣ੍ਡਿਤਪਞ੍ਞਤ੍ਤਾਨਿ ਸਪ੍ਪੁਰਿਸਪਞ੍ਞਤ੍ਤਾਨੀ’’ਤਿ।

> ‘‘ਸਬ੍ਭਿ ਦਾਨਂ ਉਪਞ੍ਞਤ੍ਤਂ, ਅਹਿਂਸਾ ਸਂਯਮੋ ਦਮੋ।

ਮਾਤਾਪਿਤੁ ਉਪਟ੍ਠਾਨੰ, ਸਨ੍ਤਾਨੰ ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਾਰਿਨੰ॥

‘‘ਸਤੰ ਏਤਾਨਿ ਠਾਨਾਨਿ, ਯਾਨਿ ਸੇਵੇਥ ਪਣ੍ਡਿਤੋ।
ਅਰਿਯੋ ਦਸ੍ਸਨਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ, ਸ ਲੋਕੰ ਭਜਤੇ ਸਿਵ’’ਨ੍ਤਿ॥ ਪਞ੍ਚਮੰ।

੬. ਸੀਲਵਨ੍ਤਸੁਤ੍ਤੰ

੪੬. ‘‘ਯੰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸੀਲਵਨ੍ਤੋ ਪਬ੍ਬਜਿਤਾ ਗਾਮੰ ਵਾ ਨਿਗਮੰ ਵਾ ਉਪਨਿਸ੍ਸਾਯ ਵਿਹਰਨ੍ਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਮਨੁਸ੍ਸਾ ਤੀਹਿ ਠਾਨੇਹਿ ਬਹੁੰ ਪੁਞ੍ਞੰ ਪਸਵਨ੍ਤਿ। ਕਤਮੇਹਿ ਤੀਹਿ? ਕਾਯੇਨ , ਵਾਚਾਯ , ਮਨਸਾ। ਯੰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸੀਲਵਨ੍ਤੋ ਪਬ੍ਬਜਿਤਾ ਗਾਮੰ ਵਾ ਨਿਗਮੰ ਵਾ ਉਪਨਿਸ੍ਸਾਯ ਵਿਹਰਨ੍ਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਮਨੁਸ੍ਸਾ ਇਮੇਹਿ ਤੀਹਿ ਠਾਨੇਹਿ ਬਹੁੰ ਪੁਞ੍ਞੰ ਪਸਵਨ੍ਤੀ’’ਤਿ। ਛਟ੍ਠੰ।

੭. ਸਙ੍ਖਤਲਕ੍ਖਣਸੁਤ੍ਤੰ

੪੭. ‘‘ਤੀਣਿਮਾਨਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਙ੍ਖਤਸ੍ਸ ਸਙ੍ਖਤਲਕ੍ਖਣਾਨਿ। ਕਤਮਾਨਿ ਤੀਣਿ? ਉਪ੍ਪਾਦੋ ਪਞ੍ਞਾਯਤਿ, ਵਯੋ ਪਞ੍ਞਾਯਤਿ, ਠਿਤਸ੍ਸ ਅਞ੍ਞਥਤ੍ਤੰ ਪਞ੍ਞਾਯਤਿ। ਇਮਾਨਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤੀਣਿ ਸਙ੍ਖਤਸ੍ਸ ਸਙ੍ਖਤਲਕ੍ਖਣਾਨੀ’’ਤਿ। ਸਤ੍ਤਮੰ।

੮. ਅਸਙ੍ਖਤਲਕ੍ਖਣਸੁਤ੍ਤੰ

੪੮. ‘‘ਤੀਣਿਮਾਨਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਸਙ੍ਖਤਸ੍ਸ ਅਸਙ੍ਖਤਲਕ੍ਖਣਾਨਿ। ਕਤਮਾਨਿ ਤੀਣਿ? ਨ ਉਪ੍ਪਾਦੋ ਪਞ੍ਞਾਯਤਿ, ਨ ਵਯੋ ਪਞ੍ਞਾਯਤਿ, ਨ ਠਿਤਸ੍ਸ ਅਞ੍ਞਥਤ੍ਤੰ ਪਞ੍ਞਾਯਤਿ। ਇਮਾਨਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤੀਣਿ ਅਸਙ੍ਖਤਸ੍ਸ ਅਸਙ੍ਖਤਲਕ੍ਖਣਾਨੀ’’ਤਿ। ਅਟ੍ਠਮੰ।

੯. ਪਬ੍ਬਤਰਾਜਸੁਤ੍ਤੰ

੪੯. ‘‘ਹਿਮਵਨ੍ਤੰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਬ੍ਬਤਰਾਜੰ ਨਿਸ੍ਸਾਯ ਮਹਾਸਾਲਾ ਤੀਹਿ ਵਡ੍ਢੀਹਿ ਵਡ੍ਢਨ੍ਤਿ। ਕਤਮਾਹਿ ਤੀਹਿ? ਸਾਖਾਪਤ੍ਤਪਲਾਸੇਨ ਵਡ੍ਢਨ੍ਤਿ, ਤਚਪਪਟਿਕਾਯ ਵਡ੍ਢਨ੍ਤਿ , ਫੇਗ੍ਗੁਸਾਰੇਨ ਵਡ੍ਢਨ੍ਤਿ। ਹਿਮਵਨ੍ਤੰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਬ੍ਬਤਰਾਜੰ ਨਿਸ੍ਸਾਯ ਮਹਾਸਾਲਾ ਇਮਾਹਿ ਤੀਹਿ ਵਡ੍ਢੀਹਿ ਵਡ੍ਢਨ੍ਤਿ।

‘‘ਏਵਮੇਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਦ੍ਧੰ ਕੁਲਪਤਿੰ ਨਿਸ੍ਸਾਯ ਅਨ੍ਤੋ ਜਨੋ ਤੀਹਿ ਵਡ੍ਢੀਹਿ ਵਡ੍ਢਤਿ। ਕਤਮਾਹਿ ਤੀਹਿ? ਸਦ੍ਧਾਯ ਵਡ੍ਢਤਿ, ਸੀਲੇਨ ਵਡ੍ਢਤਿ, ਪਞ੍ਞਾਯ ਵਡ੍ਢਤਿ। ਸਦ੍ਧੰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕੁਲਪਤਿੰ ਨਿਸ੍ਸਾਯ ਅਨ੍ਤੋ ਜਨੋ ਇਮਾਹਿ ਤੀਹਿ ਵਡ੍ਢੀਹਿ ਵਡ੍ਢਤੀ’’ਤਿ।

‘‘ਯਥਾਪਿ ਪਬ੍ਬਤੋ ਸੇਲੋ, ਅਰਞ੍ਞਸ੍ਮਿੰ ਬ੍ਰਹਾਵਨੇ।
ਤੰ ਰੁਕ੍ਖਾ ਉਪਨਿਸ੍ਸਾਯ, ਵਡ੍ਢਨ੍ਤੇ ਤੇ ਵਨਪ੍ਪਤੀ॥

‘‘ਤਥੇਵ ਸੀਲਸਮ੍ਪਨ੍ਨੰ, ਸਦ੍ਧੰ ਕੁਲਪਤਿੰ ਇਧ।
ਉਪਨਿਸ੍ਸਾਯ ਵਡ੍ਢਨ੍ਤਿ, ਪੁਤ੍ਤਦਾਰਾ ਚ ਬਨ੍ਧਵਾ।
ਅਮਚ੍ਚਾ ਞਾਤਿਸਙ੍ਘਾ ਚ, ਯੇ ਚਸ੍ਸ ਅਨੁਜੀਵਿਨੋ॥

‘‘ਤਜਾਸ੍ਸ ਸੀਲਵਤੋ ਸੀਲੰ, ਚਾਗੰ ਸੁਚਰਿਤਾਨਿ ਚ।
ਪਸ੍ਸਮਾਨਾਨੁਕੁਬ੍ਬਨ੍ਤਿ, ਅਤ੍ਤਮਤ੍ਥੰ [ਯੇ ਭਵਨ੍ਤਿ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰)] ਵਿਚਕ੍ਖਣਾ॥

‘‘ਇਧ ਧਮ੍ਮੰ ਚਰਿਤ੍ਵਾਨ, ਮਗ੍ਗੰ ਸੁਗਤਿਗਾਮਿਨੰ।
ਨਨ੍ਦਿਨੋ ਦੇਵਲੋਕਸ੍ਮਿੰ, ਮੋਦਨ੍ਤਿ ਕਾਮਕਾਮਿਨੋ’’ਤਿ॥ ਨਵਮੰ।

੧੦. ਆਤਪ੍ਪਕਰਣੀਯਸੁਤ੍ਤੰ

੫੦. ‘‘ਤੀਹਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਠਾਨੇਹਿ ਆਤਪ੍ਪੰ ਕਰਣੀਯੰ। ਕਤਮੇਹਿ ਤੀਹਿ? ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨੰ ਪਾਪਕਾਨੰ ਅਕੁਸਲਾਨੰ ਧਮ੍ਮਾਨੰ ਅਨੁਪ੍ਪਾਦਾਯ ਆਤਪ੍ਪੰ ਕਰਣੀਯੰ , ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨੰ ਕੁਸਲਾਨੰ ਧਮ੍ਮਾਨੰ ਉਪ੍ਪਾਦਾਯ ਆਤਪ੍ਪੰ ਕਰਣੀਯੰ, ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨੰ ਸਾਰੀਰਿਕਾਨੰ ਵੇਦਨਾਨੰ ਦੁਕ੍ਖਾਨੰ ਤਿਬ੍ਬਾਨੰ ਖਰਾਨੰ ਕਟੁਕਾਨੰ ਅਸਾਤਾਨੰ ਅਮਨਾਪਾਨੰ ਪਾਣਹਰਾਨੰ ਅਧਿਵਾਸਨਾਯ ਆਤਪ੍ਪੰ ਕਰਣੀਯੰ। ਇਮੇਹਿ ਤੀਹਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਠਾਨੇਹਿ ਆਤਪ੍ਪੰ ਕਰਣੀਯੰ।

‘‘ਯਤੋ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨੰ ਪਾਪਕਾਨੰ ਅਕੁਸਲਾਨੰ ਧਮ੍ਮਾਨੰ ਅਨੁਪ੍ਪਾਦਾਯ ਆਤਪ੍ਪੰ ਕਰੋਤਿ, ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨੰ ਕੁਸਲਾਨੰ ਧਮ੍ਮਾਨੰ ਉਪ੍ਪਾਦਾਯ ਆਤਪ੍ਪੰ ਕਰੋਤਿ, ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨੰ ਸਾਰੀਰਿਕਾਨੰ ਵੇਦਨਾਨੰ ਦੁਕ੍ਖਾਨੰ ਤਿਬ੍ਬਾਨੰ ਖਰਾਨੰ ਕਟੁਕਾਨੰ ਅਸਾਤਾਨੰ ਅਮਨਾਪਾਨੰ ਪਾਣਹਰਾਨੰ ਅਧਿਵਾਸਨਾਯ ਆਤਪ੍ਪੰ ਕਰੋਤਿ। ਅਯੰ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਆਤਾਪੀ ਨਿਪਕੋ ਸਤੋ ਸਮ੍ਮਾ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਅਨ੍ਤਕਿਰਿਯਾਯਾ’’ਤਿ। ਦਸਮੰ।

੧੧. ਮਹਾਚੋਰਸੁਤ੍ਤੰ

੫੧. ‘‘ਤੀਹਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਙ੍ਗੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਮਹਾਚੋਰੋ ਸਨ੍ਧਿਮ੍ਪਿ ਛਿਨ੍ਦਤਿ, ਨਿਲ੍ਲੋਪਮ੍ਪਿ ਹਰਤਿ, ਏਕਾਗਾਰਿਕਮ੍ਪਿ ਕਰੋਤਿ, ਪਰਿਪਨ੍ਥੇਪਿ ਤਿਟ੍ਠਤਿ। ਕਤਮੇਹਿ ਤੀਹਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਮਹਾਚੋਰੋ ਵਿਸਮਨਿਸ੍ਸਿਤੋ ਚ ਹੋਤਿ, ਗਹਨਨਿਸ੍ਸਿਤੋ ਚ ਹੋਤਿ, ਬਲਵਨਿਸ੍ਸਿਤੋ ਚ ਹੋਤਿ। ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਮਹਾਚੋਰੋ ਵਿਸਮਨਿਸ੍ਸਿਤੋ ਹੋਤਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਮਹਾਚੋਰੋ ਨਦੀਵਿਦੁਗ੍ਗੰ ਵਾ ਨਿਸ੍ਸਿਤੋ ਹੋਤਿ ਪਬ੍ਬਤਵਿਸਮੰ ਵਾ। ਏਵੰ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਮਹਾਚੋਰੋ ਵਿਸਮਨਿਸ੍ਸਿਤੋ ਹੋਤਿ।

‘‘ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਮਹਾਚੋਰੋ ਗਹਨਨਿਸ੍ਸਿਤੋ ਹੋਤਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਮਹਾਚੋਰੋ ਤਿਣਗਹਨੰ ਵਾ ਨਿਸ੍ਸਿਤੋ ਹੋਤਿ, ਰੁਕ੍ਖਗਹਨੰ ਵਾ ਰੋਧੰ [ਗੇਧੰ (ਸੀ॰ ਪੀ॰)] ਵਾ ਮਹਾਵਨਸਣ੍ਡੰ ਵਾ। ਏਵੰ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਮਹਾਚੋਰੋ ਗਹਨਨਿਸ੍ਸਿਤੋ ਹੋਤਿ।

‘‘ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਮਹਾਚੋਰੋ ਬਲਵਨਿਸ੍ਸਿਤੋ ਹੋਤਿ? ਇਧ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਮਹਾਚੋਰੋ ਰਾਜਾਨੰ ਵਾ ਰਾਜਮਹਾਮਤ੍ਤਾਨੰ ਵਾ ਨਿਸ੍ਸਿਤੋ ਹੋਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਏਵੰ ਹੋਤਿ – ‘ਸਚੇ ਮੰ ਕੋਚਿ ਕਿਞ੍ਚਿ ਵਕ੍ਖਤਿ, ਇਮੇ ਮੇ ਰਾਜਾਨੋ ਵਾ ਰਾਜਮਹਾਮਤ੍ਤਾ ਵਾ ਪਰਿਯੋਧਾਯ ਅਤ੍ਥੰ ਭਣਿਸ੍ਸਨ੍ਤੀ’ਤਿ। ਸਚੇ ਨੰ ਕੋਚਿ ਕਿਞ੍ਚਿ ਆਹ, ਤ੍ਯਾਸ੍ਸ ਰਾਜਾਨੋ ਵਾ ਰਾਜਮਹਾਮਤ੍ਤਾ ਵਾ ਪਰਿਯੋਧਾਯ ਅਤ੍ਥੰ ਭਣਨ੍ਤਿ। ਏਵੰ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਮਹਾਚੋਰੋ ਬਲਵਨਿਸ੍ਸਿਤੋ ਹੋਤਿ। ਇਮੇ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤੀਹਿ ਅਙ੍ਗੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਮਹਾਚੋਰੋ ਸਨ੍ਧਿਮ੍ਪਿ ਛਿਨ੍ਦਤਿ, ਨਿਲ੍ਲੋਪਮ੍ਪਿ ਹਰਤਿ, ਏਕਾਗਾਰਿਕਮ੍ਪਿ ਕਰੋਤਿ, ਪਰਿਪਨ੍ਥੇਪਿ ਤਿਟ੍ਠਤਿ।

‘‘ਏਵਮੇਵੰ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤੀਹਿ ਅਙ੍ਗੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਪਾਪਭਿਕ੍ਖੁ ਖਤੰ ਉਪਹਤੰ ਅਤ੍ਤਾਨੰ ਪਰਿਹਰਤਿ, ਸਾਵਜ੍ਜੋ ਚ ਹੋਤਿ ਸਾਨੁਵਜ੍ਜੋ ਚ ਵਿਞ੍ਞੂਨੰ, ਬਹੁਞ੍ਚ ਅਪੁਞ੍ਞੰ ਪਸਵਤਿ। ਕਤਮੇਹਿ ਤੀਹਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਾਪਭਿਕ੍ਖੁ ਵਿਸਮਨਿਸ੍ਸਿਤੋ ਚ ਹੋਤਿ ਗਹਨਨਿਸ੍ਸਿਤੋ ਚ ਬਲਵਨਿਸ੍ਸਿਤੋ ਚ।

‘‘ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਾਪਭਿਕ੍ਖੁ ਵਿਸਮਨਿਸ੍ਸਿਤੋ ਹੋਤਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਾਪਭਿਕ੍ਖੁ ਵਿਸਮੇਨ ਕਾਯਕਮ੍ਮੇਨ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਹੋਤਿ, ਵਿਸਮੇਨ ਵਚੀਕਮ੍ਮੇਨ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਹੋਤਿ, ਵਿਸਮੇਨ ਮਨੋਕਮ੍ਮੇਨ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਹੋਤਿ। ਏਵੰ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਾਪਭਿਕ੍ਖੁ ਵਿਸਮਨਿਸ੍ਸਿਤੋ ਹੋਤਿ।

‘‘ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਾਪਭਿਕ੍ਖੁ ਗਹਨਨਿਸ੍ਸਿਤੋ ਹੋਤਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਾਪਭਿਕ੍ਖੁ ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਕੋ ਹੋਤਿ, ਅਨ੍ਤੁਗ੍ਗਾਹਿਕਾਯ ਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਹੋਤਿ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਾਪਭਿਕ੍ਖੁ ਗਹਨਨਿਸ੍ਸਿਤੋ ਹੋਤਿ।

‘‘ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਾਪਭਿਕ੍ਖੁ ਬਲਵਨਿਸ੍ਸਿਤੋ ਹੋਤਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਾਪਭਿਕ੍ਖੁ ਰਾਜਾਨਂ ਵਾ ਰਾਜਮਹਾਮਤ੍ਤਾਨਂ ਵਾ ਨਿਸ੍ਸਿਤੋ ਹੋਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਏਵਂ ਹੋਤਿ – ‘ਸਚੇ ਮਂ ਕੋਚਿ ਕਿਞ੍ਚਿ ਵਕ੍ਖਤਿ, ਇਮੇ ਮੇ ਰਾਜਾਨੋ ਵਾ ਰਾਜਮਹਾਮਤ੍ਤਾ ਵਾ ਪਰਿਯੋਧਾਯ ਅਤ੍ਥਂ ਭਣਿਸ੍ਸਨ੍ਤੀ’ਤਿ। ਸਚੇ ਨਂ ਕੋਚਿ ਕਿਞ੍ਚਿ ਆਹ, ਤਜਾਸ੍ਸ ਰਾਜਾਨੋ ਵਾ ਰਾਜਮਹਾਮਤ੍ਤਾ ਵਾ ਪਰਿਯੋਧਾਯ ਅਤ੍ਥਂ ਭਣਨ੍ਤਿ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਾਪਭਿਕ੍ਖੁ ਬਲਵਨਿਸ੍ਸਿਤੋ ਹੋਤਿ। ਇਮੇਹਿ ਖੋ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤੀਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਪਾਪਭਿਕ੍ਖੁ ਖਤਂ ਉਪਹਤਂ ਅਤ੍ਤਾਨਂ ਪਰਿਹਰਤਿ, ਸਾਵਜ੍ਜੋ ਚ ਹੋਤਿ ਸਾਨੁਵਜ੍ਜੋ ਚ ਵਿਞ੍ਞੂਨਂ, ਬਹੁਞ੍ਚ ਅਪੁਞ੍ਞਂ ਪਸਵਤੀ’’ਤਿ। ਏਕਾਦਸਮਂ।

ਚੂਲ਼ਵਗ੍ਗੋ ਪਞ੍ਚਮੋ।

ਤਸ੍ਸੁਦ੍ਦਾਨਂ –

ਸਮ੍ਮੁਖੀ ਠਾਨਤ੍ਥਵਸਂ, ਪਵਤ੍ਤਿ ਪਣ੍ਡਿਤ ਸੀਲਵਂ।
ਸਙ੍ਖਤਂ ਪਬ੍ਬਤਾਤਪ੍ਪਂ, ਮਹਾਚੋਰੇਨੇਕਾਦਸਾਤਿ [ਮਹਾਚੋਰੇਨ ਤੇ ਦਸਾਤਿ (ਕ॰)]॥

ਪਠਮੋ ਪਣ੍ਣਾਸਕੋ ਸਮਤ੍ਤੋ।

੨. ਦੁਤਿਯਪਣ੍ਣਾਸਕਂ

(੬) ੧. ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਵੱਗੋ

੧. ਪਠਮਦ੍ਵੇਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਸੁੱਤੰ

੫੨. ਅਥ ਖੋ ਦ੍ਵੇ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾ ਜਿਣ੍ਣਾ ਵੁਦ੍ਧਾ ਮਹਲ੍ਲਕਾ ਅਦ੍ਧਗਤਾ ਵਯੋਅਨੁਪ੍ਪੱਤਾ ਵੀਸਵਸ੍ਸਸਤਿਕਾ ਜਾਤਿਯਾ ਯੇਨ ਭਗਵਾ ਤੇਨੁਪਸਙ੍ਕਮਿੰਸੁ; ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਭਗਵਤਾ ਸਦ੍ਧਿੰ ਸਮ੍ਮੋਦਿੰਸੁ। ਸਮ੍ਮੋਦਨੀਯੰ ਕਥੰ ਸਾਰਣੀਯੰ ਵੀਤਿਸਾਰੇਤ੍ਵਾ ਏਕਮਨ੍ਤੰ ਨਿਸੀਦਿੰਸੁ। ਏਕਮਨ੍ਤੰ ਨਿਸਿੰਨਾ ਖੋ ਤੇ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾ ਭਗਵਨ੍ਤੰ ਏਤਦਵੋਚੁੰ – ''ਮਯਮਸ੍ਸੁ, ਭੋ ਗੋਤਮ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾ ਜਿਣ੍ਣਾ ਵੁਦ੍ਧਾ ਮਹਲ੍ਲਕਾ ਅਦ੍ਧਗਤਾ ਵਯੋਅਨੁਪ੍ਪੱਤਾ ਵੀਸਵਸ੍ਸਸਤਿਕਾ ਜਾਤਿਯਾ; ਤੇ ਚਮ੍ਹਾ ਅਕਤਕਲ੍ਯਾਣਾ ਅਕਤਕੁਸਲਾ ਅਕਤਭੀਰੁੱਤਾਣਾ। ਓਵਦਤੁ ਨੋ ਭਵੰ ਗੋਤਮੋ, ਅਨੁਸਾਸਤੁ ਨੋ ਭਵੰ ਗੋਤਮੋ ਯੰ ਅਮ੍ਹਾਕੰ ਅਸ੍ਸ ਦੀਘਰੱਤੰ ਹਿਤਾਯ ਸੁਖਾਯਾ''ਤਿ।

''ਤਗ੍ਘ ਤੁਮ੍ਹੇ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾ, ਜਿਣ੍ਣਾ ਵੁਦ੍ਧਾ ਮਹਲ੍ਲਕਾ ਅਦ੍ਧਗਤਾ ਵਯੋਅਨੁਪ੍ਪੱਤਾ ਵੀਸਵਸ੍ਸਸਤਿਕਾ ਜਾਤਿਯਾ; ਤੇ ਚੱਥ ਅਕਤਕਲ੍ਯਾਣਾ ਅਕਤਕੁਸਲਾ ਅਕਤਭੀਰੁੱਤਾਣਾ। ਉਪਨੀਯਤਿ ਖੋ ਅਯੰ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾ, ਲੋਕੋ ਜਰਾਯ ਬ੍ਯਾਧਿਨਾ ਮਰਣੇਨ। ਏਵੰ ਉਪਨੀਯਮਾਨੇ ਖੋ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾ, ਲੋਕੇ ਜਰਾਯ ਬ੍ਯਾਧਿਨਾ ਮਰਣੇਨ, ਯੋ ਇਧ ਕਾਯੇਨ ਸੰਯਮੋ ਵਾਚਾਯ ਸੰਯਮੋ ਮਨਸਾ ਸੰਯਮੋ, ਤੰ ਤਸ੍ਸ ਪੇਤਸ੍ਸ ਤਾਣਞ੍ਚ ਲੇਣਞ੍ਚ ਦੀਪਞ੍ਚ ਸਰਣਞ੍ਚ ਪਰਾਯਣਞ੍ਚਾ''ਤਿ।

''ਉਪਨੀਯਤਿ ਜੀਵਿਤਮਪ੍ਪਮਾਯੁ,
ਜਰੂਪਨੀਤਸ੍ਸ ਨ ਸਨ੍ਤਿ ਤਾਣਾ।
ਏਤੰ ਭਯੰ ਮਰਣੇ ਪੇਕ੍ਖਮਾਨੋ,
ਪੁਞ੍ਞਾਨਿ ਕਯਿਰਾਥ ਸੁਖਾਵਹਾਨਿ॥

''ਯੋਧ ਕਾਯੇਨ ਸੰਯਮੋ, ਵਾਚਾਯ ਉਦ ਚੇਤਸਾ।
ਤੰ ਤਸ੍ਸ ਪੇਤਸ੍ਸ ਸੁਖਾਯ ਹੋਤਿ,
ਯੰ ਜੀਵਮਾਨੋ ਪਕਰੋਤਿ ਪੁਞ੍ਞ''ਨ੍ਤਿ॥ [ਸੰ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੦੦] ਪਠਮੰ।

੨. ਦੁਤਿਯਦ੍ਵੇਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਸੁੱਤੰ

੫੩. ਅਥ ਖੋ ਦ੍ਵੇ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾ ਜਿਣ੍ਣਾ ਵੁਦ੍ਧਾ ਮਹਲ੍ਲਕਾ ਅਦ੍ਧਗਤਾ ਵਯੋਅਨੁਪ੍ਪੱਤਾ ਵੀਸਵਸ੍ਸਸਤਿਕਾ ਜਾਤਿਯਾ ਯੇਨ ਭਗਵਾ ਤੇਨੁਪਸਙ੍ਕਮਿੰਸੁ; ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਭਗਵਨ੍ਤੰ ਅਭਿਵਾਦੇਤ੍ਵਾ ਏਕਮਨ੍ਤੰ ਨਿਸੀਦਿੰਸੁ। ਏਕਮਨ੍ਤੰ ਨਿਸਿੰਨਾ ਖੋ ਤੇ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾ ਭਗਵਨ੍ਤੰ ਏਤਦਵੋਚੁੰ – ''ਮਯਮਸ੍ਸੁ, ਭੋ ਗੋਤਮ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾ ਜਿਣ੍ਣਾ ਵੁਦ੍ਧਾ ਮਹਲ੍ਲਕਾ ਅਦ੍ਧਗਤਾ ਵਯੋਅਨੁਪ੍ਪੱਤਾ ਵੀਸਵਸ੍ਸਸਤਿਕਾ ਜਾਤਿਯਾ; ਤੇ ਚਮ੍ਹਾ ਅਕਤਕਲ੍ਯਾਣਾ ਅਕਤਕੁਸਲਾ ਅਕਤਭੀਰੁੱਤਾਣਾ। ਓਵਦਤੁ ਨੋ ਭਵੰ ਗੋਤਮੋ, ਅਨੁਸਾਸਤੁ ਨੋ ਭਵੰ ਗੋਤਮੋ ਯੰ ਅਮ੍ਹਾਕੰ ਅਸ੍ਸ ਦੀਘਰੱਤੰ ਹਿਤਾਯ ਸੁਖਾਯਾ''ਤਿ।

''ਤਗ੍ਘ ਤੁਮ੍ਹੇ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾ, ਜਿਣ੍ਣਾ ਵੁਦ੍ਧਾ ਮਹਲ੍ਲਕਾ ਅਦ੍ਧਗਤਾ ਵਯੋਅਨੁਪ੍ਪੱਤਾ ਵੀਸਵਸ੍ਸਸਤਿਕਾ ਜਾਤਿਯਾ; ਤੇ ਚੱਥ ਅਕਤਕਲ੍ਯਾਣਾ ਅਕਤਕੁਸਲਾ ਅਕਤਭੀਰੁੱਤਾਣਾ। ਆਦਿੱਤੋ ਖੋ ਅਯੰ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾ, ਲੋਕੋ ਜਰਾਯ ਬ੍ਯਾਧਿਨਾ ਮਰਣੇਨ। ਏਵੰ ਆਦਿੱਤੇ ਖੋ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾ, ਲੋਕੇ ਜਰਾਯ ਬ੍ਯਾਧਿਨਾ ਮਰਣੇਨ, ਯੋ ਇਧ ਕਾਯੇਨ ਸੰਯਮੋ ਵਾਚਾਯ ਸੰਯਮੋ ਮਨਸਾ ਸੰਯਮੋ, ਤੰ ਤਸ੍ਸ ਪੇਤਸ੍ਸ ਤਾਣਞ੍ਚ ਲੇਣਞ੍ਚ ਦੀਪਞ੍ਚ ਸਰਣਞ੍ਚ ਪਰਾਯਣਞ੍ਚਾ''ਤਿ।

''ਆਦਿੱਤਸ੍ਮਿੰ ਅਗਾਰਸ੍ਮਿੰ, ਯੰ ਨੀਹਰਤਿ ਭਾਜਨੰ।

ਤं ਤਸ੍ਸ ਹੋਤਿ ਅਤ੍ਥਾਯ, ਨੇ ਚ ਯं ਤਤ੍ਥ ਡਯ੍ਹਤਿ॥

''ਏਵ਼ਂ ਆਦਿਤ੍ਤੋ ਖੋ [ਏਵ਼ਂ ਆਦੀਵ਼ਿਤੋ (ਸੀ॰ ਪੀ॰), ਏਵ਼ਂ ਆਦਿਤ੍ਤਕੋ (ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰) ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੧.੪੧] ਲੋਕੋ, ਜਰਾਯ ਮਰਣੇਨ ਚ।
ਨੀਹਰੇਥੇਵ਼ ਦਾਨੇਨ, ਦਿਨ੍ਨਂ ਹੋਤਿ ਸੁਨੀਹਤਂ [ਸੁਨਿਬ੍ਭਤਂ (ਕ॰)]॥

''ਯੋਧ ਕਾਯੇਨ ਸਂਯਮੋ, ਵ਼ਾਚਾਯ ਉਦ ਚੇਤਸਾ।
ਤਂ ਤਸ੍ਸ ਪੇਤਸ੍ਸ ਸੁਖਾਯ ਹੋਤਿ,
ਯਂ ਜੀਵ਼ਮਾਨੋ ਪਕਰੋਤਿ ਪੁਞ੍ਞ''ਨ੍ਤਿ॥ ਦੁਤਿਯਂ।

੩. ਅਞ੍ਞਤਰਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਸੁਤ੍ਤਂ

੫੪. ਅਥ ਖੋ ਅਞ੍ਞਤਰੋ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋ ਯੇਨ ਭਗਵ਼ਾ ਤੇਨੁਪਸਙ੍ਕਮਿ; ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵ਼ਾ ਭਗਵ਼ਤਾ ਸਦ੍ਧਿਂ ਸਮ੍ਮੋਦਿ...ਪੇ॰... ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਨਿਸਿਨ੍ਨੋ ਖੋ ਸੋ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋ ਭਗਵ਼ਨ੍ਤਂ ਏਤਦਵ਼ੋਚ – '''ਸਨ੍ਦਿਟ੍ਠਿਕੋ ਧਮ੍ਮੋ ਸਨ੍ਦਿਟ੍ਠਿਕੋ ਧਮ੍ਮੋ'ਤਿ, ਭੋ ਗੋਤਮ, ਵ਼ੁਚ੍ਚਤਿ। ਕਿਤ੍ਤਾਵ਼ਤਾ ਨੁ ਖੋ, ਭੋ ਗੋਤਮ, ਸਨ੍ਦਿਟ੍ਠਿਕੋ ਧਮ੍ਮੋ ਹੋਤਿ ਅਕਾਲਿਕੋ ਏਹਿਪਸ੍ਸਿਕੋ ਓਪਨੇਯ੍ਯਿਕੋ [ਓਪਨਯਿਕੋ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰) ਪਞ੍ਚਮਸੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਟੀਕਾ ਓਲੋਕੇਤਬ੍ਬਾ] ਪਚ੍ਚਤ੍ਤਂ ਵ਼ੇਦਿਤਬ੍ਬੋ ਵ਼ਿਞ੍ਞੂਹੀ''ਤਿ?

''ਰਤ੍ਤੋ ਖੋ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਰਾਗੇਨ ਅਭਿਭੂਤੋ ਪਰਿਯਾਦਿਨ੍ਨਚਿਤ੍ਤੋ ਅਤ੍ਤਬ੍ਯਾਬਾਧਾਯਪਿ ਚੇਤੇਤਿ, ਪਰਬ੍ਯਾਬਾਧਾਯਪਿ ਚੇਤੇਤਿ, ਉਭਯਬ੍ਯਾਬਾਧਾਯਪਿ ਚੇਤੇਤਿ, ਚੇਤਸਿਕਮ੍ਪਿ ਦੁਕ੍ਖਂ ਦੋਮਨਸ੍ਸਂ ਪਟਿਸਂਵ਼ੇਦੇਤਿ। ਰਾਗੇ ਪਹੀਨੇ ਨੇਵ਼ਤ੍ਤਬ੍ਯਾਬਾਧਾਯਪਿ ਚੇਤੇਤਿ, ਨ ਪਰਬ੍ਯਾਬਾਧਾਯਪਿ ਚੇਤੇਤਿ, ਨ ਉਭਯਬ੍ਯਾਬਾਧਾਯਪਿ ਚੇਤੇਤਿ, ਨ ਚੇਤਸਿਕਂ ਦੁਕ੍ਖਂ ਦੋਮਨਸ੍ਸਂ ਪਟਿਸਂਵ਼ੇਦੇਤਿ। (ਰਤ੍ਤੋ ਖੋ...ਪੇ॰... ਕਾਯੇਨ ਦੁਚ੍ਚਰਿਤਂ ਚਰਤਿ, ਵ਼ਾਚਾਯ ਦੁਚ੍ਚਰਿਤਂ ਚਰਤਿ, ਮਨਸਾ ਦੁਚ੍ਚਰਿਤਂ ਚਰਤਿ। ਰਾਗੇ ਪਹੀਨਾ ਨੇਵ਼ ਕਾਯੇਨ ਦੁਚ੍ਚਰਿਤਂ ਚਰਤਿ, ਨ ਵ਼ਾਚਾਯ ਦੁਚ੍ਚਰਿਤਂ ਚਰਤਿ, ਨ ਮਨਸਾ ਦੁਚ੍ਚਰਿਤਂ ਚਰਤਿ। ਰਤ੍ਤੋ ਖੋ...ਪੇ॰... ਅਤ੍ਤਤ੍ਥਮ੍ਪਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਨਪ੍ਪਜਾਨਾਤਿ, ਪਰਤ੍ਥਮ੍ਪਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਨਪ੍ਪਜਾਨਾਤਿ, ਉਭਯਤ੍ਥਮ੍ਪਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਨਪ੍ਪਜਾਨਾਤਿ। ਰਾਗੇ ਪਹੀਨੇ ਅਤ੍ਤਤ੍ਥਮ੍ਪਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਪਜਾਨਾਤਿ, ਪਰਤ੍ਥਮ੍ਪਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਪਜਾਨਾਤਿ, ਉਭਯਤ੍ਥਮ੍ਪਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਪਜਾਨਾਤਿ।) [( ) ਏਤ੍ਥਨ੍ਤਰੇ ਪਾਠੋ ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰ ਪੋਤ੍ਥਕੇਸੁ ਨ ਦਿਸ੍ਸਤਿ, ਇਧਪਿ ਦੁਟ੍ਠਮੂਲ੍ਹਵ਼ਾਰੇਸੁ] ਏਵ਼ਮ੍ਪਿ ਖੋ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਸਨ੍ਦਿਟ੍ਠਿਕੋ ਧਮ੍ਮੋ ਹੋਤਿ...ਪੇ॰...।

''ਦੁਟ੍ਠੋ ਖੋ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਦੋਸੇਨ ਅਭਿਭੂਤੋ ਪਰਿਯਾਦਿਨ੍ਨਚਿਤ੍ਤੋ ਅਤ੍ਤਬ੍ਯਾਬਾਧਾਯਪਿ ਚੇਤੇਤਿ, ਪਰਬ੍ਯਾਬਾਧਾਯਪਿ ਚੇਤੇਤਿ, ਉਭਯਬ੍ਯਾਬਾਧਾਯਪਿ ਚੇਤੇਤਿ, ਚੇਤਸਿਕਮ੍ਪਿ ਦੁਕ੍ਖਂ ਦੋਮਨਸ੍ਸਂ ਪਟਿਸਂਵ਼ੇਦੇਤਿ। ਦੋਸੇ ਪਹੀਨੇ ਨੇਵ਼ਤ੍ਤਬ੍ਯਾਬਾਧਾਯਪਿ ਚੇਤੇਤਿ, ਨ ਪਰਬ੍ਯਾਬਾਧਾਯਪਿ ਚੇਤੇਤਿ, ਨ ਉਭਯਬ੍ਯਾਬਾਧਾਯਪਿ ਚੇਤੇਤਿ, ਨ ਚੇਤਸਿਕਮ੍ਪਿ [ਨ ਚੇਤਸਿਕਂ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕ॰)] ਦੁਕ੍ਖਂ ਦੋਮਨਸ੍ਸਂ ਪਟਿਸਂਵ਼ੇਦੇਤਿ। ਏਵ਼ਮ੍ਪਿ ਖੋ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਸਨ੍ਦਿਟ੍ਠਿਕੋ ਧਮ੍ਮੋ ਹੋਤਿ...ਪੇ॰...।

''ਮੂਲ੍ਹੋ ਖੋ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਮੋਹੇਨ ਅਭਿਭੂਤੋ ਪਰਿਯਾਦਿਨ੍ਨਚਿਤ੍ਤੋ ਅਤ੍ਤਬ੍ਯਾਬਾਧਾਯਪਿ ਚੇਤੇਤਿ, ਪਰਬ੍ਯਾਬਾਧਾਯਪਿ ਚੇਤੇਤਿ, ਉਭਯਬ੍ਯਾਬਾਧਾਯਪਿ ਚੇਤੇਤਿ, ਚੇਤਸਿਕਮ੍ਪਿ ਦੁਕ੍ਖਂ ਦੋਮਨਸ੍ਸਂ ਪਟਿਸਂਵ਼ੇਦੇਤਿ। ਮੋਹੇ ਪਹੀਨੇ ਨੇਵ਼ਤ੍ਤਬ੍ਯਾਬਾਧਾਯਪਿ ਚੇਤੇਤਿ, ਨ ਪਰਬ੍ਯਾਬਾਧਾਯਪਿ ਚੇਤੇਤਿ, ਨ ਉਭਯਬ੍ਯਾਬਾਧਾਯਪਿ ਚੇਤੇਤਿ, ਨ ਚੇਤਸਿਕਂ ਦੁਕ੍ਖਂ ਦੋਮਨਸ੍ਸਂ ਪਟਿਸਂਵ਼ੇਦੇਤਿ । ਏਵ਼ਂ ਖੋ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਸਨ੍ਦਿਟ੍ਠਿਕੋ ਧਮ੍ਮੋ ਹੋਤਿ ਅਕਾਲਿਕੋ ਏਹਿਪਸ੍ਸਿਕੋ ਓਪਨੇਯ੍ਯਿਕੋ ਪਚ੍ਚਤ੍ਤਂ ਵ਼ੇਦਿਤਬ੍ਬੋ ਵ਼ਿਞ੍ਞੂਹੀ''ਤਿ।

''ਅਭਿਕ੍ਕਨ੍ਤਂ, ਭੋ ਗੋਤਮ, ਅਭਿਕ੍ਕਨ੍ਤਂ, ਭੋ ਗੋਤਮ! ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ, ਭੋ ਗੋਤਮ, ਨਿਕ੍ਕੁਜ੍ਜਿਤਂ ਵ਼ਾ ਉਕ੍ਕੁਜ੍ਜੇਯ੍ਯ, ਪਟਿਚ੍ਛਨ੍ਨਂ ਵ਼ਾ ਵ਼ਿਵ਼ਰੇਯ੍ਯ, ਮੂਲ੍ਹਸ੍ਸ ਵ਼ਾ ਮਗ੍ਗਂ ਆਚਿਕ੍ਖੇਯ੍ਯ, ਅਨ੍ਧਕਾਰੇ ਵ਼ਾ ਤੇਲਪਜ੍ਜੋਤਂ ਧਾਰੇਯ੍ਯ – 'ਚਕ੍ਖੁਮਨ੍ਤੋ ਰੂਪਾਨਿ ਦਕ੍ਖਨ੍ਤੀ'ਤਿ;

ਏਵਮੇਵਂ ਭੋਤਾ ਗੋਤਮੇਨ ਅਨੇਕਪਰਿਯਾਯੇਨ ਧਮ੍ਮੋ ਪਕਾਸਿਤੋ। ਏਸਾਹਂ ਭਵਨ੍ਤਂ ਗੋਤਮਂ ਸਰਣਂ ਗਚ੍ਛਾਮਿ ਧਮ੍ਮਞ੍ਚ ਭਿਕ੍ਖੁਸਙ੍ਘਞ੍ਚ। ਉਪਾਸਕਂ ਮਂ ਭਵਂ ਗੋਤਮੋ ਧਾਰੇਤੁ ਅਜ੍ਜਤਗ੍ਗੇ ਪਾਣੁਪੇਤਂ ਸਰਣਂ ਗਤ''ਨ੍ਤਿ। ਤਤਿਯਂ।

੪. ਪਰਿਬ੍ਬਾਜਕਸੁਤ੍ਤਂ

੫੫. ਅਥ ਖੋ ਅਞ੍ਞਤਰੋ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਪਰਿਬ੍ਬਾਜਕੋ ਯੇਨ ਭਗਵਾ ਤੇਨੁਪਸਙ੍ਕਮਿ; ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ...ਪੇ॰... ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਨਿਸਿਨ੍ਨੋ ਖੋ ਸੋ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਪਰਿਬ੍ਬਾਜਕੋ ਭਗਵਨ੍ਤਂ ਏਤਦਵੋਚ – '''ਸਨ੍ਦਿਟ੍ਠਿਕੋ ਧਮ੍ਮੋ ਸਨ੍ਦਿਟ੍ਠਿਕੋ ਧਮ੍ਮੋ'ਤਿ, ਭੋ ਗੋਤਮ, ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਕਿਤ੍ਤਾਵਤਾ ਨੁ ਖੋ, ਭੋ ਗੋਤਮ, ਸਨ੍ਦਿਟ੍ਠਿਕੋ ਧਮ੍ਮੋ ਹੋਤਿ ਅਕਾਲਿਕੋ ਏਹਿਪਸ੍ਸਿਕੋ ਓਪਨੇਯ੍ਯਿਕੋ ਪਚ੍ਚਤ੍ਤਂ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ ਵਿਞ੍ਞੂਹੀ''ਤਿ?

''ਰਤ੍ਤੋ ਖੋ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਰਾਗੇਨ ਅਭਿਭੂਤੋ ਪਰਿਯਾਦਿਨ੍ਨਚਿਤ੍ਤੋ ਅਤ੍ਤਬ੍ਯਾਬਾਧਾਯਪਿ ਚੇਤੇਤਿ, ਪਰਬ੍ਯਾਬਾਧਾਯਪਿ ਚੇਤੇਤਿ, ਉਭਯਬ੍ਯਾਬਾਧਾਯਪਿ ਚੇਤੇਤਿ, ਚੇਤਸਿਕਮ੍ਪਿ ਦੁਕ੍ਖਂ ਦੋਮਨਸ੍ਸਂ ਪਟਿਸਂਵੇਦੇਤਿ। ਰਾਗੇ ਪਹੀਨੇ ਨੇਵਤ੍ਤਬ੍ਯਾਬਾਧਾਯਪਿ ਚੇਤੇਤਿ, ਨ ਪਰਬ੍ਯਾਬਾਧਾਯਪਿ ਚੇਤੇਤਿ, ਨ ਉਭਯਬ੍ਯਾਬਾਧਾਯਪਿ ਚੇਤੇਤਿ, ਨ ਚੇਤਸਿਕਮ੍ਪਿ ਦੁਕ੍ਖਂ ਦੋਮਨਸ੍ਸਂ ਪਟਿਸਂਵੇਦੇਤਿ।

''ਰਤ੍ਤੋ ਖੋ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਰਾਗੇਨ ਅਭਿਭੂਤੋ ਪਰਿਯਾਦਿਨ੍ਨਚਿਤ੍ਤੋ ਕਾਯੇਨ ਦੁਚ੍ਚਰਿਤਂ ਚਰਤਿ, ਵਾਚਾਯ ਦੁਚ੍ਚਰਿਤਂ ਚਰਤਿ, ਮਨਸਾ ਦੁਚ੍ਚਰਿਤਂ ਚਰਤਿ। ਰਾਗੇ ਪਹੀਨੇ ਨੇਵ ਕਾਯੇਨ ਦੁਚ੍ਚਰਿਤਂ ਚਰਤਿ, ਨ ਵਾਚਾਯ ਦੁਚ੍ਚਰਿਤਂ ਚਰਤਿ, ਨ ਮਨਸਾ ਦੁਚ੍ਚਰਿਤਂ ਚਰਤਿ।

''ਰਤ੍ਤੋ ਖੋ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਰਾਗੇਨ ਅਭਿਭੂਤੋ ਪਰਿਯਾਦਿਨ੍ਨਚਿਤ੍ਤੋ ਅਤ੍ਤਤ੍ਥਮ੍ਪਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਨਪ੍ਪਜਾਨਾਤਿ, ਪਰਤ੍ਥਮ੍ਪਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਨਪ੍ਪਜਾਨਾਤਿ, ਉਭਯਤ੍ਥਮ੍ਪਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਨਪ੍ਪਜਾਨਾਤਿ। ਰਾਗੇ ਪਹੀਨੇ ਅਤ੍ਤਤ੍ਥਮ੍ਪਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਪਜਾਨਾਤਿ , ਪਰਤ੍ਥਮ੍ਪਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਪਜਾਨਾਤਿ, ਉਭਯਤ੍ਥਮ੍ਪਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਪਜਾਨਾਤਿ। ਏਵਮ੍ਪਿ ਖੋ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਸਨ੍ਦਿਟ੍ਠਿਕੋ ਧਮ੍ਮੋ ਹੋਤਿ...ਪੇ॰...।

''ਦੁਟ੍ਠੋ ਖੋ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਦੋਸੇਨ...ਪੇ॰... ਮੂਲ੍ਹੋ ਖੋ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਮੋਹੇਨ ਅਭਿਭੂਤੋ ਪਰਿਯਾਦਿਨ੍ਨਚਿਤ੍ਤੋ ਅਤ੍ਤਬ੍ਯਾਬਾਧਾਯਪਿ ਚੇਤੇਤਿ, ਪਰਬ੍ਯਾਬਾਧਾਯਪਿ ਚੇਤੇਤਿ, ਉਭਯਬ੍ਯਾਬਾਧਾਯਪਿ ਚੇਤੇਤਿ, ਚੇਤਸਿਕਮ੍ਪਿ ਦੁਕ੍ਖਂ ਦੋਮਨਸ੍ਸਂ ਪਟਿਸਂਵੇਦੇਤਿ। ਮੋਹੇ ਪਹੀਨੇ ਨੇਵਤ੍ਤਬ੍ਯਾਬਾਧਾਯਪਿ ਚੇਤੇਤਿ, ਨ ਪਰਬ੍ਯਾਬਾਧਾਯਪਿ ਚੇਤੇਤਿ, ਨ ਉਭਯਬ੍ਯਾਬਾਧਾਯਪਿ ਚੇਤੇਤਿ, ਨ ਚੇਤਸਿਕਂ ਦੁਕ੍ਖਂ ਦੋਮਨਸ੍ਸਂ ਪਟਿਸਂਵੇਦੇਤਿ।

''ਮੂਲ੍ਹੋ ਖੋ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਮੋਹੇਨ ਅਭਿਭੂਤੋ ਪਰਿਯਾਦਿਨ੍ਨਚਿਤ੍ਤੋ, ਕਾਯੇਨ ਦੁਚ੍ਚਰਿਤਂ ਚਰਤਿ, ਵਾਚਾਯ ਦੁਚ੍ਚਰਿਤਂ ਚਰਤਿ, ਮਨਸਾ ਦੁਚ੍ਚਰਿਤਂ ਚਰਤਿ। ਮੋਹੇ ਪਹੀਨੇ ਨੇਵ ਕਾਯੇਨ ਦੁਚ੍ਚਰਿਤਂ ਚਰਤਿ, ਨ ਵਾਚਾਯ ਦੁਚ੍ਚਰਿਤਂ ਚਰਤਿ, ਨ ਮਨਸਾ ਦੁਚ੍ਚਰਿਤਂ ਚਰਤਿ।

''ਮੂਲ੍ਹੋ ਖੋ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਮੋਹੇਨ ਅਭਿਭੂਤੋ ਪਰਿਯਾਦਿਨ੍ਨਚਿਤ੍ਤੋ ਅਤ੍ਤਤ੍ਥਮ੍ਪਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਨਪ੍ਪਜਾਨਾਤਿ, ਪਰਤ੍ਥਮ੍ਪਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਨਪ੍ਪਜਾਨਾਤਿ , ਉਭਯਤ੍ਥਮ੍ਪਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਨਪ੍ਪਜਾਨਾਤਿ। ਮੋਹੇ ਪਹੀਨੇ ਅਤ੍ਤਤ੍ਥਮ੍ਪਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਪਜਾਨਾਤਿ, ਪਰਤ੍ਥਮ੍ਪਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਪਜਾਨਾਤਿ, ਉਭਯਤ੍ਥਮ੍ਪਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਪਜਾਨਾਤਿ। ਏਵਂ ਖੋ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਸਨ੍ਦਿਟ੍ਠਿਕੋ ਧਮ੍ਮੋ ਹੋਤਿ ਅਕਾਲਿਕੋ ਏਹਿਪਸ੍ਸਿਕੋ ਓਪਨੇਯ੍ਯਿਕੋ ਪਚ੍ਚਤ੍ਤਂ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ ਵਿਞ੍ਞੂਹੀ''ਤਿ।

''ਅਭਿਕ੍ਕਨ੍ਤਂ, ਭੋ ਗੋਤਮ...ਪੇ॰... ਉਪਾਸਕਂ ਮਂ ਭਵਂ ਗੋਤਮੋ ਧਾਰੇਤੁ ਅਜ੍ਜਤਗ੍ਗੇ ਪਾਣੁਪੇਤਂ ਸਰਣਂ ਗਤ''ਨ੍ਤਿ। ਚਤੁਤ੍ਥਂ।

੫. ਨਿਬ੍ਬੁਤਸੁਤ੍ਤਂ

੫੬. ਅਥ ਖੋ ਜਾਣੁਸ੍ਸੋਣਿ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋ ਯੇਨ ਭਗਵਾ ਤੇਨੁਪਸਙ੍ਕਮਿ; ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਭਗਵਨ੍ਤਂ ਅਭਿਵਾਦੇਤ੍ਵਾ ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਨਿਸੀਦਿ। ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਨਿਸਿਨ੍ਨੋ ਖੋ ਜਾਣੁਸ੍ਸੋਣਿ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋ ਭਗਵਨ੍ਤਂ ਏਤਦਵੋਚ – '''ਸਨ੍ਦਿਟ੍ਠਿਕਂ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ ਸਨ੍ਦਿਟ੍ਠਿਕਂ ਨਿਬ੍ਬਾਨ'ਨ੍ਤਿ, ਭੋ

ਗੋਤਮ, ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਕਿਤ੍ਤਾਵਤਾ ਨੁ ਖੋ, ਭੋ ਗੋਤਮ, ਸਨ੍ਦਿਟ੍ਠਿਕਂ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ ਹੋਤਿ ਅਕਾਲਿਕਂ ਏਹਿਪਸ੍ਸਿਕਂ ਓਪਨੇਯ੍ਯਿਕਂ ਪਚ੍ਚਤ੍ਤਂ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ ਵਿਞ੍ਞੂਹੀ''ਤਿ?

''ਰਤ੍ਤੋ ਖੋ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਰਾਗੇਨ ਅਭਿਭੂਤੋ ਪਰਿਯਾਦਿਨ੍ਨਚਿਤ੍ਤੋ ਅਤ੍ਤਬ੍ਯਾਬਾਧਾਯਪਿ ਚੇਤੇਤਿ, ਪਰਬ੍ਯਾਬਾਧਾਯਪਿ ਚੇਤੇਤਿ, ਉਭਯਬ੍ਯਾਬਾਧਾਯਪਿ ਚੇਤੇਤਿ, ਚੇਤਸਿਕਮ੍ਪਿ ਦੁਕ੍ਖਂ ਦੋਮਨਸ੍ਸਂ ਪਟਿਸਂਵੇਦੇਤਿ। ਰਾਗੇ ਪਹੀਨੇ ਨੇਵਤ੍ਤਬ੍ਯਾਬਾਧਾਯਪਿ ਚੇਤੇਤਿ, ਨ ਪਰਬ੍ਯਾਬਾਧਾਯਪਿ ਚੇਤੇਤਿ, ਨ ਉਭਯਬ੍ਯਾਬਾਧਾਯਪਿ ਚੇਤੇਤਿ, ਨ ਚੇਤਸਿਕਮ੍ਪਿ ਦੁਕ੍ਖਂ ਦੋਮਨਸ੍ਸਂ ਪਟਿਸਂਵੇਦੇਤਿ। ਏਵਮ੍ਪਿ ਖੋ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਸਨ੍ਦਿਟ੍ਠਿਕਂ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ ਹੋਤਿ।

''ਦੁਟ੍ਠੋ ਖੋ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ...ਪੇ॰... ਮੂਲ੍ਹੋ ਖੋ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਮੋਹੇਨ ਅਭਿਭੂਤੋ ਪਰਿਯਾਦਿਨ੍ਨਚਿਤ੍ਤੋ ਅਤ੍ਤਬ੍ਯਾਬਾਧਾਯਪਿ ਚੇਤੇਤਿ, ਪਰਬ੍ਯਾਬਾਧਾਯਪਿ ਚੇਤੇਤਿ, ਉਭਯਬ੍ਯਾਬਾਧਾਯਪਿ ਚੇਤੇਤਿ, ਚੇਤਸਿਕਮ੍ਪਿ ਦੁਕ੍ਖਂ ਦੋਮਨਸ੍ਸਂ ਪਟਿਸਂਵੇਦੇਤਿ। ਮੋਹੇ ਪਹੀਨੇ ਨੇਵਤ੍ਤਬ੍ਯਾਬਾਧਾਯਪਿ ਚੇਤੇਤਿ, ਨ ਪਰਬ੍ਯਾਬਾਧਾਯਪਿ ਚੇਤੇਤਿ, ਨ ਉਭਯਬ੍ਯਾਬਾਧਾਯਪਿ ਚੇਤੇਤਿ, ਨ ਚੇਤਸਿਕਂ ਦੁਕ੍ਖਂ ਦੋਮਨਸ੍ਸਂ ਪਟਿਸਂਵੇਦੇਤਿ। ਏਵਮ੍ਪਿ ਖੋ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਸਨ੍ਦਿਟ੍ਠਿਕਂ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ ਹੋਤਿ।

''ਯਤੋ ਖੋ ਅਯਂ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ [ਯਤੋ ਚ ਖੋ ਅਯਂ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ (ਸੀ॰), ਯਤੋ ਖੋ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ ਅਕਾਲਿਕਂ ਏਹਿਪਸ੍ਸਿਕਂ ਓਪਨੇਯ੍ਯਿਕਂ ਪਚ੍ਚਤ੍ਤਂ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ (ਕ॰)], ਅਨਵਸੇਸਂ ਰਾਗਕ੍ਖਯਂ ਪਟਿਸਂਵੇਦੇਤਿ, ਅਨਵਸੇਸਂ ਦੋਸਕ੍ਖਯਂ ਪਟਿਸਂਵੇਦੇਤਿ, ਅਨਵਸੇਸਂ ਮੋਹਕ੍ਖਯਂ ਪਟਿਸਂਵੇਦੇਤਿ; ਏਵਂ ਖੋ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਸਨ੍ਦਿਟ੍ਠਿਕਂ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ ਹੋਤਿ ਅਕਾਲਿਕਂ ਏਹਿਪਸ੍ਸਿਕਂ ਓਪਨੇਯ੍ਯਿਕਂ ਪਚ੍ਚਤ੍ਤਂ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ ਵਿਞ੍ਞੂਹੀ''ਤਿ। ''ਅਭਿਕ੍ਕਨ੍ਤਂ, ਭੋ ਗੋਤਮ...ਪੇ॰... ਉਪਾਸਕਂ ਮਂ ਭਵਂ ਗੋਤਮੋ ਧਾਰੇਤੁ ਅਜ੍ਜਤਗ੍ਗੇ ਪਾਣੁਪੇਤਂ ਸਰਣਂ ਗਤ''ਨ੍ਤਿ। ਪਞ੍ਚਮਂ।

੬. ਪਲੋਕਸੁਤ੍ਤਂ

੫੭. ਅਥ ਖੋ ਅਞ੍ਞਤਰੋ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਮਹਾਸਾਲੋ ਯੇਨ ਭਗਵਾ ਤੇਨੁਪਸਙ੍ਕਮਿ...ਪੇ॰... ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਨਿਸਿਨ੍ਨੋ ਖੋ ਸੋ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਮਹਾਸਾਲੋ ਭਗਵਨ੍ਤਂ ਏਤਦਵੋਚ – ''ਸੁਤਂ ਮੇਤਂ, ਭੋ ਗੋਤਮ, ਪੁਬ੍ਬਕਾਨਂ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾਨਂ ਵੁਦ੍ਧਾਨਂ ਮਹਲ੍ਲਕਾਨਂ ਆਚਰਿਯਪਾਚਰਿਯਾਨਂ ਭਾਸਮਾਨਾਨਂ – 'ਪੁਬ੍ਬੇ ਸੁਦਂ [ਪੁਬ੍ਬਸ੍ਸੁਦਂ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰)] ਅਯਂ ਲੋਕੋ ਅਵੀਚਿ ਮਞ੍ਞੇ ਫੁਟੋ ਅਹੋਸਿ ਮਨੁਸ੍ਸੇਹਿ, ਕੁਕ੍ਕੁਟਸਂਪਾਤਿਕਾ ਗਾਮਨਿਗਮਰਾਜਧਾਨਿਯੋ'ਤਿ। ਕੋ ਨੁ ਖੋ, ਭੋ ਗੋਤਮ, ਹੇਤੁ ਕੋ ਪਚ੍ਚਯੋ ਯੇਨੇਤਰਹਿ ਮਨੁਸ੍ਸਾਨਂ ਖਯੋ ਹੋਤਿ, ਤਨੁਤ੍ਤਂ ਪਞ੍ਞਾਯਤਿ, ਗਾਮਾਪਿ ਅਗਾਮਾ ਹੋਨ੍ਤਿ , ਨਿਗਮਾਪਿ ਅਨਿਗਮਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਨਗਰਾਪਿ ਅਨਗਰਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਜਨਪਦਾਪਿ ਅਜਨਪਦਾ ਹੋਨ੍ਤੀ''ਤਿ?

''ਏਤਰਹਿ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਮਨੁਸ੍ਸਾ ਅਧਮ੍ਮਰਾਗਰਤ੍ਤਾ ਵਿਸਮਲੋਭਾਭਿਭੂਤਾ ਮਿਚ੍ਛਾਧਮ੍ਮਪਰੇਤਾ। ਤੇ ਅਧਮ੍ਮਰਾਗਰਤ੍ਤਾ ਵਿਸਮਲੋਭਾਭਿਭੂਤਾ ਮਿਚ੍ਛਾਧਮ੍ਮਪਰੇਤਾ ਤਿਣ੍ਹਾਨਿ ਸਤ੍ਥਾਨਿ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਂ [ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਸ੍ਸ (ਸਬ੍ਬਤ੍ਥ)] ਜੀਵਿਤਾ ਵੋਰੋਪੇਨ੍ਤਿ, ਤੇਨ ਬਹੂ ਮਨੁਸ੍ਸਾ ਕਾਲਂ ਕਰੋਨ੍ਤਿ। ਅਯਮ੍ਪਿ ਖੋ , ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਹੇਤੁ ਅਯਂ ਪਚ੍ਚਯੋ ਯੇਨੇਤਰਹਿ ਮਨੁਸ੍ਸਾਨਂ ਖਯੋ ਹੋਤਿ, ਤਨੁਤ੍ਤਂ ਪਞ੍ਞਾਯਤਿ, ਗਾਮਾਪਿ ਅਗਾਮਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਨਿਗਮਾਪਿ ਅਨਿਗਮਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਨਗਰਾਪਿ ਅਨਗਰਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਜਨਪਦਾਪਿ ਅਜਨਪਦਾ ਹੋਨ੍ਤਿ।

''ਪੁਨ ਚਪਰਂ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਏਤਰਹਿ ਮਨੁਸ੍ਸਾ ਅਧਮ੍ਮਰਾਗਰਤ੍ਤਾ ਵਿਸਮਲੋਭਾਭਿਭੂਤਾ ਮਿਚ੍ਛਾਧਮ੍ਮਪਰੇਤਾ। ਤੇਸਂ ਅਧਮ੍ਮਰਾਗਰਤ੍ਤਾਨਂ ਵਿਸਮਲੋਭਾਭਿਭੂਤਾਨਂ ਮਿਚ੍ਛਾਧਮ੍ਮਪਰੇਤਾਨਂ ਦੇਵੋ ਨ ਸਮ੍ਮਾਧਾਰਂ ਅਨੁਪ੍ਪਵੇਚ੍ਛਤਿ। ਤੇਨ ਦੁਬ੍ਭਿਕ੍ਖਂ ਹੋਤਿ ਦੁਸ੍ਸਸ੍ਸਂ ਸੇਤਟ੍ਟਿਕਂ ਸਲਾਕਾਵੁਤ੍ਤਂ। ਤੇਨ ਬਹੂ ਮਨੁਸ੍ਸਾ ਕਾਲਂ ਕਰੋਨ੍ਤਿ। ਅਯਮ੍ਪਿ ਖੋ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਹੇਤੁ ਅਯਂ ਪਚ੍ਚਯੋ ਯੇਨੇਤਰਹਿ ਮਨੁਸ੍ਸਾਨਂ ਖਯੋ ਹੋਤਿ, ਤਨੁਤ੍ਤਂ ਪਞ੍ਞਾਯਤਿ, ਗਾਮਾਪਿ ਅਗਾਮਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਨਿਗਮਾਪਿ ਅਨਿਗਮਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਨਗਰਾਪਿ ਅਨਗਰਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਜਨਪਦਾਪਿ ਅਜਨਪਦਾ ਹੋਨ੍ਤਿ।

‘‘ਪੁਨ ਚਪਰਂ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਏਤਰਹਿ ਮਨੁਸ੍ਸਾ ਅਧਮ੍ਮਰਾਗਰਤ੍ਤਾ ਵਿਸਮਲੋਭਾਭਿਭੂਤਾ ਮਿਚ੍ਛਾਧਮ੍ਮਪਰੇਤਾ। ਤੇਸਂ ਅਧਮ੍ਮਰਾਗਰਤ੍ਤਾਨਂ ਵਿਸਮਲੋਭਾਭਿਭੂਤਾਨਂ ਮਿਚ੍ਛਾਧਮ੍ਮਪਰੇਤਾਨਂ ਯਕ੍ਖਾ ਵਾਲ਼ੇ ਅਮਨੁਸ੍ਸੇ ਓਸ੍ਸਜ੍ਜਨ੍ਤਿ [ਓਸ੍ਸਜਨ੍ਤਿ (ਸੀ॰)], ਤੇਨ ਬਹੂ ਮਨੁਸ੍ਸਾ ਕਾਲਂ ਕਰੋਨ੍ਤਿ। ਅਯਮ੍ਪਿ ਖੋ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਹੇਤੁ ਅਯਂ ਪਚ੍ਚਯੋ ਯੇਨੇਤਰਹਿ ਮਨੁਸ੍ਸਾਨਂ ਖਯੋ ਹੋਤਿ, ਤਨੁਤ੍ਤਂ ਪਞ੍ਞਾਯਤਿ, ਗਾਮਾਪਿ ਅਗਾਮਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਨਿਗਮਾਪਿ ਅਨਿਗਮਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਨਗਰਾਪਿ ਅਨਗਰਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਜਨਪਦਾਪਿ ਅਜਨਪਦਾ ਹੋਨ੍ਤੀ’’ਤਿ।

‘‘ਅਭਿਕ੍ਕਨ੍ਤਂ, ਭੋ ਗੋਤਮ...ਪੇ॰... ਉਪਾਸਕਂ ਮਂ ਭਵਂ ਗੋਤਮੋ ਧਾਰੇਤੁ ਅਜ੍ਜਤਗ੍ਗੇ ਪਾਣੁਪੇਤਂ ਸਰਣਂ ਗਤ’’ਨ੍ਤਿ। ਛਟ੍ਠਂ।

੭. ਵਚ੍ਛਗੋਤ੍ਤਸੁਤ੍ਤਂ

੫੮. ਅਥ ਖੋ ਵਚ੍ਛਗੋਤ੍ਤੋ [ਵਚ੍ਛਪੁਤ੍ਤੋ (ਕ॰)] ਪਰਿਬ੍ਬਾਜਕੋ ਯੇਨ ਭਗਵਾ ਤੇਨੁਪਸਙ੍ਕਮਿ ; ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਭਗਵਤਾ ਸਦ੍ਧਿਂ ਸਮ੍ਮੋਦਿ। ਸਮ੍ਮੋਦਨੀਯਂ ਕਥਂ ਸਾਰਣੀਯਂ ਵੀਤਿਸਾਰੇਤ੍ਵਾ ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਨਿਸੀਦਿ। ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਨਿਸਿਨ੍ਨੋ ਖੋ ਵਚ੍ਛਗੋਤ੍ਤੋ ਪਰਿਬ੍ਬਾਜਕੋ ਭਗਵਨ੍ਤਂ ਏਤਦਵੋਚ – ‘‘ਸੁਤਂ ਮੇਤਂ, ਭੋ ਗੋਤਮ, ਸਮਣੋ ਗੋਤਮੋ ਏਵਮਾਹ – ‘ਮਯ੍ਹਮੇਵ ਦਾਨਂ ਦਾਤਬ੍ਬਂ , ਨਾਞ੍ਞੇਸਂ ਦਾਨਂ ਦਾਤਬ੍ਬਂ; ਮਯ੍ਹਮੇਵ ਸਾਵਕਾਨਂ ਦਾਨਂ ਦਾਤਬ੍ਬਂ, ਨਾਞ੍ਞੇਸਂ ਸਾਵਕਾਨਂ ਦਾਨਂ ਦਾਤਬ੍ਬਂ; ਮਯ੍ਹਮੇਵ ਦਿਨ੍ਨਂ ਮਹਪ੍ਫਲਂ, ਨਾਞ੍ਞੇਸਂ ਦਿਨ੍ਨਂ ਮਹਪ੍ਫਲਂ; ਮਯ੍ਹਮੇਵ ਸਾਵਕਾਨਂ ਦਿਨ੍ਨਂ ਮਹਪ੍ਫਲਂ, ਨਾਞ੍ਞੇਸਂ ਸਾਵਕਾਨਂ ਦਿਨ੍ਨਂ ਮਹਪ੍ਫਲ’ਨ੍ਤਿ। ਯੇ ਤੇ, ਭੋ ਗੋਤਮ, ਏਵਮਾਹਂਸੁ ‘ਸਮਣੋ ਗੋਤਮੋ ਏਵਮਾਹ ਮਯ੍ਹਮੇਵ ਦਾਨਂ ਦਾਤਬ੍ਬਂ, ਨਾਞ੍ਞੇਸਂ ਦਾਨਂ ਦਾਤਬ੍ਬਂ। ਮਯ੍ਹਮੇਵ ਸਾਵਕਾਨਂ ਦਾਨਂ ਦਾਤਬ੍ਬਂ, ਨਾਞ੍ਞੇਸਂ ਸਾਵਕਾਨਂ ਦਾਨਂ ਦਾਤਬ੍ਬਂ। ਮਯ੍ਹਮੇਵ ਦਿਨ੍ਨਂ ਮਹਪ੍ਫਲਂ, ਨਾਞ੍ਞੇਸਂ ਦਿਨ੍ਨਂ ਮਹਪ੍ਫਲਂ। ਮਯ੍ਹਮੇਵ ਸਾਵਕਾਨਂ ਦਿਨ੍ਨਂ ਮਹਪ੍ਫਲਂ, ਨਾਞ੍ਞੇਸਂ ਸਾਵਕਾਨਂ ਦਿਨ੍ਨਂ ਮਹਪ੍ਫਲ’ਨ੍ਤਿ। ਕਚ੍ਚਿ ਤੇ ਭੋਤੋ ਗੋਤਮਸ੍ਸ ਵੁਤ੍ਤਵਾਦਿਨੋ ਚ ਭਵਨ੍ਤਂ ਗੋਤਮਂ ਅਭੂਤੇਨ ਅਬ੍ਭਾਚਿਕ੍ਖਨ੍ਤਿ, ਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਚਾਨੁਧਮ੍ਮਂ ਬ੍ਯਾਕਰੋਨ੍ਤਿ, ਨ ਚ ਕੋਚਿ ਸਹਧਮ੍ਮਿਕੋ ਵਾਦਾਨੁਪਾਤੋ [ਵਾਦਾਨੁਵਾਦੋ (ਕ॰)] ਗਾਰਯ੍ਹਂ ਠਾਨਂ ਆਗਚ੍ਛਤਿ? ਅਨਬ੍ਭਕ੍ਖਾਤੁਕਾਮਾ ਹਿ ਮਯਂ ਭਵਨ੍ਤਂ ਗੋਤਮ’’ਨ੍ਤਿ।

‘‘ਯੇ ਤੇ, ਵਚ੍ਛ, ਏਵਮਾਹਂਸੁ – ‘ਸਮਣੋ ਗੋਤਮੋ ਏਵਮਾਹ – ਮਯ੍ਹਮੇਵ ਦਾਨਂ ਦਾਤਬ੍ਬਂ...ਪੇ॰... ਨਾਞ੍ਞੇਸਂ ਸਾਵਕਾਨਂ ਦਿਨ੍ਨਂ ਮਹਪ੍ਫਲ’ਨ੍ਤਿ ਨ ਮੇ ਤੇ ਵੁਤ੍ਤਵਾਦਿਨੋ। ਅਬ੍ਭਾਚਿਕ੍ਖਨ੍ਤਿ ਚ ਪਨ ਮਂ [ਚ ਪਨ ਮਂ ਤੇ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰)] ਅਸਤਾ ਅਭੂਤੇਨ। ਯੋ ਖੋ, ਵਚ੍ਛ, ਪਰਂ ਦਾਨਂ ਦਦਨ੍ਤਂ ਵਾਰੇਤਿ ਸੋ ਤਿਣ੍ਣਂ ਅਨ੍ਤਰਾਯਕਰੋ ਹੋਤਿ, ਤਿਣ੍ਣਂ ਪਾਰਿਪਨ੍ਥਿਕੋ। ਕਤਮੇਸਂ ਤਿਣ੍ਣਂ? ਦਾਯਕਸ੍ਸ ਪੁਞ੍ਞਨ੍ਤਰਾਯਕਰੋ ਹੋਤਿ, ਪਟਿਗ੍ਗਾਹਕਾਨਂ ਲਾਭਨ੍ਤਰਾਯਕਰੋ ਹੋਤਿ, ਪੁਬ੍ਬੇਵ ਖੋ ਪਨਸ੍ਸ ਅਤ੍ਤਾ ਖਤੋ ਚ ਹੋਤਿ ਉਪਹਤੋ ਚ। ਯੋ ਖੋ, ਵਚ੍ਛ, ਪਰਂ ਦਾਨਂ ਦਦਨ੍ਤਂ ਵਾਰੇਤਿ ਸੋ ਇਮੇਸਂ ਤਿਣ੍ਣਂ ਅਨ੍ਤਰਾਯਕਰੋ ਹੋਤਿ, ਤਿਣ੍ਣਂ ਪਾਰਿਪਨ੍ਥਿਕੋ।

‘‘ਅਹਂ ਖੋ ਪਨ, ਵਚ੍ਛ, ਏਵਂ ਵਦਾਮਿ – ਯੇ ਹਿ ਤੇ ਚਨ੍ਦਨਿਕਾਯ ਵਾ ਓਲਿਗਲ੍ਲੇ ਵਾ ਪਾਣਾ, ਤਤ੍ਰਪਿ ਯੋ ਥਾਲਿਧੋਵਨਂ [ਥਾਲਕਧੋਵਨਂ (ਕ॰)] ਵਾ ਸਰਾਵਧੋਵਨਂ ਵਾ ਛਡ੍ਡੇਤਿ – ਯੇ ਤਤ੍ਥ ਪਾਣਾ ਤੇ ਤੇਨ ਯਾਪੇਨ੍ਤੂਤਿ, ਤਤੋ ਨਿਦਾਨਮ੍ਪਾਹਂ, ਵਚ੍ਛ, ਪੁਞ੍ਞਸ੍ਸ ਆਗਮਂ ਵਦਾਮਿ। ਕੋ ਪਨ ਵਾਦੋ ਮਨੁਸ੍ਸਭੂਤੇ! ਅਪਿ ਚਾਹਂ, ਵਚ੍ਛ, ਸੀਲਵਤੋ ਦਿਨ੍ਨਂ ਮਹਪ੍ਫਲਂ ਵਦਾਮਿ, ਨੋ ਤਥਾ ਦੁਸ੍ਸੀਲਸ੍ਸ, ਸੋ ਚ ਹੋਤਿ ਪਞ੍ਚਙ੍ਗਵਿਪ੍ਪਹੀਨੋ ਪਞ੍ਚਙ੍ਗਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ।

‘‘ਕਤਮਾਨਿ ਪਞ੍ਚਙ੍ਗਾਨਿ ਪਹੀਨਾਨਿ ਹੋਨ੍ਤਿ? ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦੋ ਪਹੀਨੋ ਹੋਤਿ, ਬ੍ਯਾਪਾਦੋ ਪਹੀਨੋ ਹੋਤਿ , ਥਿਨਮਿਦ੍ਧਂ ਪਹੀਨਂ ਹੋਤਿ, ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਕੁਕ੍ਕੁਚ੍ਚਂ ਪਹੀਨਂ ਹੋਤਿ, ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾ ਪਹੀਨਾ ਹੋਤਿ। ਇਮਾਨਿ ਪਞ੍ਚਙ੍ਗਾਨਿ ਵਿਪ੍ਪਹੀਨਾਨਿ ਹੋਨ੍ਤਿ।

‘‘ਕਤਮੇਹਿ ਪਞ੍ਚਹਿ ਅਙ੍ਗੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਹੋਤਿ? ਅਸੇਕ੍ਖੇਨ ਸੀਲਕ੍ਖਨ੍ਧੇਨ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਹੋਤਿ, ਅਸੇਕ੍ਖੇਨ ਸਮਾਧਿਕ੍ਖਨ੍ਧੇਨ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਹੋਤਿ, ਅਸੇਕ੍ਖੇਨ ਪਞ੍ਞਾਕ੍ਖਨ੍ਧੇਨ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਹੋਤਿ, ਅਸੇਕ੍ਖੇਨ ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਕ੍ਖਨ੍ਧੇਨ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਹੋਤਿ, ਅਸੇਕ੍ਖੇਨ ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਞਾਣਦਸ੍ਸਨਕ੍ਖਨ੍ਧੇਨ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਹੋਤਿ; ਇਮੇਹਿ ਪਞ੍ਚਹਿ ਅਙ੍ਗੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਹੋਤਿ। ਇਤਿ ਪਞ੍ਚਙ੍ਗਵਿਪ੍ਪਹੀਨੇ ਪਞ੍ਚਙ੍ਗਸਮਨ੍ਨਾਗਤੇ ਦਿਨ੍ਨਂ ਮਹਪ੍ਫਲਨ੍ਤਿ ਵਦਾਮੀ’’ਤਿ।

‘‘ਇਤਿ ਕਣ੍ਹਾਸੁ ਸੇਤਾਸੁ, ਰੋਹਿਣੀਸੁ ਹਰੀਸੁ ਵਾ।
ਕਮ੍ਮਾਸਾਸੁ ਸਰੂਪਾਸੁ, ਗੋਸੁ ਪਾਰੇਵਤਾਸੁ ਵਾ॥

‘‘ਯਾਸੁ ਕਾਸੁਚਿ ਏਤਾਸੁ, ਦਨ੍ਤੋ ਜਾਯਤਿ ਪੁਙ੍ਗਵੋ।
ਧੋਰਯ੍ਹੋ ਬਲਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ, ਕਲ੍ਯਾਣਜਵਨਿਕ੍ਕਮੋ।
ਤਮੇਵ ਭਾਰੇ ਯੁਞ੍ਜਨ੍ਤਿ, ਨਾਸ੍ਸ ਵਣ੍ਣੰ ਪਰਿਕ੍ਖਰੇ॥

‘‘ਏਵਮੇਵੰ ਮਨੁਸ੍ਸੇਸੁ, ਯਸ੍ਮਿਂ ਕਸ੍ਮਿਞ੍ਚਿ ਜਾਤਿਯੇ।
ਖਤ੍ਤਿਯੇ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੇ ਵੇਸ੍ਸੇ, ਸੁਦ੍ਦੇ ਚਣ੍ਡਾਲਪੁਕ੍ਕੁਸੇ॥

‘‘ਯਾਸੁ ਕਾਸੁਚਿ ਏਤਾਸੁ, ਦਨ੍ਤੋ ਜਾਯਤਿ ਸੁਬ੍ਬਤੋ।
ਧਮ੍ਮਟ੍ਠੋ ਸੀਲਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ, ਸਚ੍ਚਵਾਦੀ ਹਿਰੀਮਨੋ॥

‘‘ਪਹੀਨਜਾਤਿਮਰਣੋ, ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਸ੍ਸ ਕੇਵਲੀ।
ਪਨ੍ਨਭਾਰੋ ਵਿਸਂਯੁਤ੍ਤੋ, ਕਤਕਿਚ੍ਚੋ ਅਨਾਸਵੋ॥

‘‘ਪਾਰਗੂ ਸਬ੍ਬਧਮ੍ਮਾਨਂ, ਅਨੁਪਾਦਾਯ ਨਿਬ੍ਬੁਤੋ।
ਤਸ੍ਮਿਂਯੇਵ [ਤਸ੍ਮਿਂ ਵੇ (ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰)] ਵਿਰਜੇ ਖੇਤ੍ਤੇ, ਵਿਪੁਲਾ ਹੋਤਿ ਦਕ੍ਖਿਣਾ॥

‘‘ਬਾਲਾ ਚ ਅਵਿਜਾਨਨ੍ਤਾ, ਦੁਮ੍ਮੇਧਾ ਅਸ੍ਸੁਤਾਵਿਨੋ।
ਬਹਿਦ੍ਧਾ ਦੇਨ੍ਤਿ ਦਾਨਾਨਿ, ਨ ਹਿ ਸਨ੍ਤੇ ਉਪਾਸਰੇ॥

‘‘ਯੇ ਚ ਸਨ੍ਤੇ ਉਪਾਸਨ੍ਤਿ, ਸਪ੍ਪਞ੍ਞੇ ਧੀਰਸਮ੍ਮਤੇ।
ਸਦ੍ਧਾ ਚ ਨੇਸਂ ਸੁਗਤੇ, ਮੂਲਜਾਤਾ ਪਤਿਟ੍ਠਿਤਾ॥

‘‘ਦੇਵਲੋਕਞ੍ਚ ਤੇ ਯਨ੍ਤਿ, ਕੁਲੇ ਵਾ ਇਧ ਜਾਯਰੇ।
ਅਨੁਪੁਬ੍ਬੇਨ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ, ਅਧਿਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ ਪਣ੍ਡਿਤਾ’’ਤਿ॥ ਸਤ੍ਤਮਂ।

੮. ਤਿਕਣ੍ਣਸੁਤ੍ਤਂ

੫੯. ਅਥ ਖੋ ਤਿਕਣ੍ਣੋ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋ ਯੇਨ ਭਗਵਾ ਤੇਨੁਪਸਙ੍ਕਮਿ; ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਭਗਵਤਾ ਸਦ੍ਧਿਂ…ਪੇ॰… ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਨਿਸਿਨ੍ਨੋ ਖੋ ਤਿਕਣ੍ਣੋ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋ ਭਗਵਤੋ ਸਮ੍ਮੁਖਾ ਤੇਵਿਜ੍ਜਾਨਂ ਸੁਦਂ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾਨਂ ਵਣ੍ਣਂ ਭਾਸਤਿ – ‘‘ਏਵਮ੍ਪਿ ਤੇਵਿਜ੍ਜਾ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾ, ਇਤਿਪਿ ਤੇਵਿਜ੍ਜਾ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾ’’ਤਿ।

‘‘ਯਥਾ ਕਥਂ ਪਨ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਂ ਤੇਵਿਜ੍ਜਂ ਪਞ੍ਞਾਪੇਨ੍ਤੀ’’ਤਿ? ‘‘ਇਧ, ਭੋ ਗੋਤਮ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋ ਉਭਤੋ ਸੁਜਾਤੋ ਹੋਤਿ ਮਾਤਿਤੋ ਚ ਪਿਤਿਤੋ ਚ, ਸਂਸੁਦ੍ਧਗਹਣਿਕੋ ਯਾਵ ਸਤ੍ਤਮਾ ਪਿਤਾਮਹਯੁਗਾ, ਅਕ੍ਖਿਤ੍ਤੋ ਅਨੁਪਕ੍ਕੁਟ੍ਠੋ ਜਾਤਿਵਾਦੇਨ, ਅਜ੍ਝਾਯਕੋ, ਮਨ੍ਤਧਰੋ, ਤਿਣ੍ਣਂ ਵੇਦਾਨਂ ਪਾਰਗੂ ਸਨਿਘਣ੍ਡੁਕੇਟੁਭਾਨਂ ਸਾਕ੍ਖਰਪ੍ਪਭੇਦਾਨਂ ਇਤਿਹਾਸਪਞ੍ਚਮਾਨਂ, ਪਦਕੋ, ਵੇਯ੍ਯਾਕਰਣੋ, ਲੋਕਾਯਤਮਹਾਪੁਰਿਸਲਕ੍ਖਣੇਸੁ ਅਨਵਯੋਤਿ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭੋ ਗੋਤਮ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾ ਤੇਵਿਜ੍ਜਂ ਪਞ੍ਞਾਪੇਨ੍ਤੀ’’ਤਿ।

‘‘ਅਞ੍ਞਥਾ ਖੋ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਂ ਤੇਵਿਜ੍ਜਂ ਪਞ੍ਞਪੇਨ੍ਤਿ, ਅਞ੍ਞਥਾ ਚ ਪਨ ਅਰਿਯਸ੍ਸ ਵਿਨਯੇ ਤੇਵਿਜ੍ਜੋ ਹੋਤੀ’’ਤਿ। ‘‘ਯਥਾ ਕਥਂ ਪਨ, ਭੋ ਗੋਤਮ, ਅਰਿਯਸ੍ਸ ਵਿਨਯੇ ਤੇਵਿਜ੍ਜੋ ਹੋਤਿ? ਸਾਧੁ ਮੇ ਭਵਂ ਗੋਤਮੋ ਤਥਾ ਧਮ੍ਮਂ ਦੇਸੇਤੁ ਯਥਾ ਅਰਿਯਸ੍ਸ ਵਿਨਯੇ ਤੇਵਿਜ੍ਜੋ ਹੋਤੀ’’ਤਿ। ‘‘ਤੇਨ ਹਿ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਸੁਣਾਹਿ, ਸਾਧੁਕਂ ਮਨਸਿ ਕਰੋਹਿ; ਭਾਸਿਸ੍ਸਾਮੀ’’ਤਿ। ‘‘ਏਵਂ, ਭੋ’’ਤਿ ਖੋ ਤਿਕਣ੍ਣੋ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋ ਭਗਵਤੋ ਪਚ੍ਚਸ੍ਸੋਸਿ। ਭਗਵਾ ਏਤਦਵੋਚ –

‘‘ਇਧ , ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਵਿਵਿਚ੍ਚੇਵ ਕਾਮੇਹਿ ਵਿਵਿਚ੍ਚ ਅਕੁਸਲੇਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਵਿਤਕ੍ਕਂ ਸਵਿਚਾਰਂ ਵਿਵੇਕਜਂ ਪੀਤਿਸੁਖਂ ਪਠਮਂ ਝਾਨਂ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਤਿ। ਵਿਤਕ੍ਕਵਿਚਾਰਾਨਂ ਵੂਪਸਮਾ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਂ ਸਮ੍ਪਸਾਦਨਂ ਚੇਤਸੋ ਏਕੋਦਿਭਾਵਂ ਅਵਿਤਕ੍ਕਂ ਅਵਿਚਾਰਂ ਸਮਾਧਿਜਂ ਪੀਤਿਸੁਖਂ ਦੁਤਿਯਂ ਝਾਨਂ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਤਿ। ਪੀਤਿਯਾ ਚ ਵਿਰਾਗਾ ਉਪੇਕ੍ਖਕੋ ਚ ਵਿਹਰਤਿ ਸਤੋ ਚ ਸਮ੍ਪਜਾਨੋ, ਸੁਖਞ੍ਚ ਕਾਯੇਨ ਪਟਿਸਂਵੇਦੇਤਿ ਯਂ ਤਂ ਅਰਿਯਾ ਆਚਿਕ੍ਖਨ੍ਤਿ – ‘ਉਪੇਕ੍ਖਕੋ ਸਤਿਮਾ ਸੁਖਵਿਹਾਰੀ’ਤਿ ਤਤਿਯਂ ਝਾਨਂ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਤਿ। ਸੁਖਸ੍ਸ ਚ ਪਹਾਨਾ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਚ ਪਹਾਨਾ, ਪੁਬ੍ਬੇਵ ਸੋਮਨਸ੍ਸਦੋਮਨਸ੍ਸਾਨਂ ਅਤ੍ਥਙ੍ਗਮਾ ਅਦੁਕ੍ਖਮਸੁਖਂ ਉਪੇਕ੍ਖਾਸਤਿਪਾਰਿਸੁਦ੍ਧਿਂ ਚਤੁਤ੍ਥਂ ਝਾਨਂ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਤਿ।

‘‘ਸੋ ਏਵਂ ਸਮਾਹਿਤੇ ਚਿਤ੍ਤੇ ਪਰਿਸੁਦ੍ਧੇ ਪਰਿਯੋਦਾਤੇ ਅਨਙ੍ਗਣੇ ਵਿਗਤੂਪਕ੍ਕਿਲੇਸੇ ਮੁਦੁਭੂਤੇ ਕਮ੍ਮਨਿਯੇ ਠਿਤੇ ਆਨੇਞ੍ਜਪ੍ਪਤ੍ਤੇ ਪੁਬ੍ਬੇਨਿਵਾਸਾਨੁਸ੍ਸਤਿਞਾਣਾਯ ਚਿਤ੍ਤਂ ਅਭਿਨਿਨ੍ਨਾਮੇਤਿ। ਸੋ ਅਨੇਕਵਿਹਿਤਂ ਪੁਬ੍ਬੇਨਿਵਾਸਂ ਅਨੁਸ੍ਸਰਤਿ, ਸੇਯ੍ਯਥਿਦਂ – ਏਕਮ੍ਪਿ ਜਾਤਿਂ ਦ੍ਵੇਪਿ ਜਾਤਿਯੋ ਤਿਸ੍ਸੋਪਿ ਜਾਤਿਯੋ ਚਤਸ੍ਸੋਪਿ ਜਾਤਿਯੋ ਪਞ੍ਚਪਿ ਜਾਤਿਯੋ ਦਸਪਿ ਜਾਤਿਯੋ ਵੀਸਮ੍ਪਿ ਜਾਤਿਯੋ ਤਿਂਸਮ੍ਪਿ ਜਾਤਿਯੋ ਚਤ੍ਤਾਰੀਸਮ੍ਪਿ ਜਾਤਿਯੋ ਪਞ੍ਞਾਸਮ੍ਪਿ ਜਾਤਿਯੋ ਜਾਤਿਸਤਮ੍ਪਿ ਜਾਤਿਸਹਸ੍ਸਮ੍ਪਿ ਜਾਤਿਸਤਸਹਸ੍ਸਮ੍ਪਿ, ਅਨੇਕੇਪਿ ਸਂਵਟ੍ਟਕਪ੍ਪੇ ਅਨੇਕੇਪਿ ਵਿਵਟ੍ਟਕਪ੍ਪੇ ਅਨੇਕੇਪਿ ਸਂਵਟ੍ਟਵਿਵਟ੍ਟਕਪ੍ਪੇ – ‘ਅਮੁਤ੍ਰਾਸਿਂ ਏਵਂਨਾਮੋ ਏਵਂਗੋਤ੍ਤੋ ਏਵਂਵਣ੍ਣੋ ਏਵਮਾਹਾਰੋ ਏਵਂਸੁਖਦੁਕ੍ਖਪ੍ਪਟਿਸਂਵੇਦੀ ਏਵਮਾਯੁਪਰਿਯਨ੍ਤੋ, ਸੋ ਤਤੋ ਚੁਤੋ ਅਮੁਤ੍ਰ ਉਦਪਾਦਿਂ। ਤਤ੍ਰਾਪਾਸਿਂ ਏਵਂਨਾਮੋ ਏਵਂਗੋਤ੍ਤੋ ਏਵਂਵਣ੍ਣੋ ਏਵਮਾਹਾਰੋ ਏਵਂਸੁਖਦੁਕ੍ਖਪ੍ਪਟਿਸਂਵੇਦੀ ਏਵਮਾਯੁਪਰਿਯਨ੍ਤੋ, ਸੋ ਤਤੋ ਚੁਤੋ ਇਧੂਪਪਨ੍ਨੋ’ਤਿ। ਇਤਿ ਸਾਕਾਰਂ ਸਉਦ੍ਦੇਸਂ ਅਨੇਕਵਿਹਿਤਂ ਪੁਬ੍ਬੇਨਿਵਾਸਂ ਅਨੁਸ੍ਸਰਤਿ। ਅਯਮਸ੍ਸ ਪਠਮਾ ਵਿਜ੍ਜਾ ਅਧਿਗਤਾ ਹੋਤਿ; ਅਵਿਜ੍ਜਾ ਵਿਹਤਾ, ਵਿਜ੍ਜਾ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾ; ਤਮੋ ਵਿਹਤੋ, ਆਲੋਕੋ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੋ ਯਥਾ ਤਂ ਅਪ੍ਪਮਤ੍ਤਸ੍ਸ ਆਤਾਪਿਨੋ ਪਹਿਤਤ੍ਤਸ੍ਸ ਵਿਹਰਤੋ।

‘‘ਸੋ ਏਵਂ ਸਮਾਹਿਤੇ ਚਿਤ੍ਤੇ ਪਰਿਸੁਦ੍ਧੇ ਪਰਿਯੋਦਾਤੇ ਅਨਙ੍ਗਣੇ ਵਿਗਤੂਪਕ੍ਕਿਲੇਸੇ ਮੁਦੁਭੂਤੇ ਕਮ੍ਮਨਿਯੇ ਠਿਤੇ ਆਨੇਞ੍ਜਪ੍ਪਤ੍ਤੇ ਸਤ੍ਤਾਨਂ ਚੁਤੂਪਪਾਤਞਾਣਾਯ ਚਿਤ੍ਤਂ ਅਭਿਨਿਨ੍ਨਾਮੇਤਿ। ਸੋ ਦਿਬ੍ਬੇਨ ਚਕ੍ਖੁਨਾ ਵਿਸੁਦ੍ਧੇਨ ਅਤਿਕ੍ਕਨ੍ਤਮਾਨੁਸਕੇਨ ਸਤ੍ਤੇ ਪਸ੍ਸਤਿ ਚਵਮਾਨੇ ਉਪਪਜ੍ਜਮਾਨੇ ਹੀਨੇ ਪਣੀਤੇ ਸੁਵਣ੍ਣੇ ਦੁਬ੍ਬਣ੍ਣੇ, ਸੁਗਤੇ ਦੁਗ੍ਗਤੇ ਯਥਾਕਮ੍ਮੂਪਗੇ ਸਤ੍ਤੇ ਪਜਾਨਾਤਿ – ‘ਇਮੇ ਵਤ ਭੋਨ੍ਤੋ ਸਤ੍ਤਾ ਕਾਯਦੁਚ੍ਚਰਿਤੇਨ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤਾ…ਪੇ॰… ਮਨੋਦੁਚ੍ਚਰਿਤੇਨ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤਾ ਅਰਿਯਾਨਂ ਉਪਵਾਦਕਾ ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਕਾ ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਕਮ੍ਮਸਮਾਦਾਨਾ, ਤੇ ਕਾਯਸ੍ਸ ਭੇਦਾ ਪਰਂ ਮਰਣਾ ਅਪਾਯਂ ਦੁਗ੍ਗਤਿਂ ਵਿਨਿਪਾਤਂ ਨਿਰਯਂ ਉਪਪਨ੍ਨਾ। ਇਮੇ ਵਾ ਪਨ ਭੋਨ੍ਤੋ ਸਤ੍ਤਾ ਕਾਯਸੁਚਰਿਤੇਨ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤਾ, ਵਚੀਸੁਚਰਿਤੇਨ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤਾ, ਮਨੋਸੁਚਰਿਤੇਨ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤਾ ਅਰਿਯਾਨਂ ਅਨੁਪਵਾਦਕਾ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਕਾ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਕਮ੍ਮਸਮਾਦਾਨਾ, ਤੇ ਕਾਯਸ੍ਸ ਭੇਦਾ ਪਰਂ ਮਰਣਾ ਸੁਗਤਿਂ ਸਗ੍ਗਂ ਲੋਕਂ ਉਪਪਨ੍ਨਾ’ਤਿ। ਇਤਿ ਦਿਬ੍ਬੇਨ ਚਕ੍ਖੁਨਾ ਵਿਸੁਦ੍ਧੇਨ ਅਤਿਕ੍ਕਨ੍ਤਮਾਨੁਸਕੇਨ ਸਤ੍ਤੇ ਪਸ੍ਸਤਿ ਚਵਮਾਨੇ ਉਪਪਜ੍ਜਮਾਨੇ ਹੀਨੇ ਪਣੀਤੇ ਸੁਵਣ੍ਣੇ ਦੁਬ੍ਬਣ੍ਣੇ, ਸੁਗਤੇ ਦੁਗ੍ਗਤੇ ਯਥਾਕਮ੍ਮੂਪਗੇ ਸਤ੍ਤੇ ਪਜਾਨਾਤਿ। ਅਯਮਸ੍ਸ ਦੁਤਿਯਾ ਵਿਜ੍ਜਾ ਅਧਿਗਤਾ ਹੋਤਿ; ਅਵਿਜ੍ਜਾ ਵਿਹਤਾ, ਵਿਜ੍ਜਾ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾ; ਤਮੋ ਵਿਹਤੋ, ਆਲੋਕੋ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੋ ਯਥਾ ਤਂ ਅਪ੍ਪਮਤ੍ਤਸ੍ਸ ਆਤਾਪਿਨੋ ਪਹਿਤਤ੍ਤਸ੍ਸ ਵਿਹਰਤੋ।

‘‘ਸੋ ਏਵਂ ਸਮਾਹਿਤੇ ਚਿਤ੍ਤੇ ਪਰਿਸੁਦ੍ਧੇ ਪਰਿਯੋਦਾਤੇ ਅਨਙ੍ਗਣੇ ਵਿਗਤੂਪਕ੍ਕਿਲੇਸੇ ਮੁਦੁਭੂਤੇ ਕਮ੍ਮਨਿਯੇ ਠਿਤੇ ਆਨੇਞ੍ਜਪ੍ਪਤ੍ਤੇ ਆਸਵਾਨਂ ਖਯਞਾਣਾਯ ਚਿਤ੍ਤਂ ਅਭਿਨਿਨ੍ਨਾਮੇਤਿ। ਸੋ ‘ਇਦਂ ਦੁਕ੍ਖ’ਨ੍ਤਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਪਜਾਨਾਤਿ, ‘ਅਯਂ ਦੁਕ੍ਖਸਮੁਦਯੋ’ਤਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਪਜਾਨਾਤਿ, ‘ਅਯਂ ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧੋ’ਤਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਪਜਾਨਾਤਿ, ‘ਅਯਂ ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧਗਾਮਿਨੀ ਪਟਿਪਦਾ’ਤਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਪਜਾਨਾਤਿ; ‘ਇਮੇ ਆਸਵਾ’ਤਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਪਜਾਨਾਤਿ, ‘ਅਯਂ ਆਸਵਸਮੁਦਯੋ’ਤਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਪਜਾਨਾਤਿ, ‘ਅਯਂ ਆਸਵਨਿਰੋਧੋ’ਤਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਪਜਾਨਾਤਿ,

‘ਅਯਂ ਆਸਵਨਿਰੋਧਗਾਮਿਨੀ ਪਟਿਪਦਾ’ਤਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਪਜਾਨਾਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਏਵਂ ਜਾਨਤੋ ਏਵਂ ਪਸ੍ਸਤੋ ਕਾਮਾਸਵਾਪਿ ਚਿੱਤਂ ਵਿਮੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਵਾਸਵਾਪਿ ਚਿੱਤਂ ਵਿਮੁਚ੍ਚਤਿ, ਅਵਿਜ੍ਜਾਸਵਾਪਿ ਚਿੱਤਂ ਵਿਮੁਚ੍ਚਤਿ; ਵਿਮੁੱਤਸ੍ਮਿਂ ਵਿਮੁੱਤਮਿਤਿ ਞਾਣਂ ਹੋਤਿ। ‘ਖੀਣਾ ਜਾਤਿ, ਵੁਸਿਤਂ ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਂ, ਕਤਂ ਕਰਣੀਯਂ, ਨਾਪਰਂ ਇੱਥੱਤਾਯਾ’ਤਿ ਪਜਾਨਾਤਿ। ਅਯਮਸ੍ਸ ਤਤਿਯਾ ਵਿਜ੍ਜਾ ਅਧਿਗਤਾ ਹੋਤਿ; ਅਵਿਜ੍ਜਾ ਵਿਹਤਾ, ਵਿਜ੍ਜਾ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾ; ਤਮੋ ਵਿਹਤੋ, ਆਲੋਕੋ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੋ ਯਥਾ ਤਂ ਅਪ੍ਪਮੱਤਸ੍ਸ ਆਤਾਪਿਨੋ ਪਹਿਤੱਤਸ੍ਸ ਵਿਹਰਤੋ’’ਤਿ।

‘‘ਅਨੁੱਚਾਵਚਸੀਲਸ੍ਸ, ਨਿਪਕਸ੍ਸ ਚ ਝਾਯਿਨੋ।
ਚਿੱਤਂ ਯਸ੍ਸ ਵਸੀਭੂਤਂ, ਏਕੱਗ੍ਗਂ ਸੁਸਮਾਹਿਤਂ॥

‘‘ਤਂ ਵੇ ਤਮੋਨੁਦਂ ਧੀਰਂ, ਤੇਵਿਜ੍ਜਂ ਮੱਚੁਹਾਯਿਨਂ।
ਹਿਤਂ ਦੇਵਮਨੁਸ੍ਸਾਨਂ, ਆਹੁ ਸਬ੍ਬਪ੍ਪਹਾਯਿਨਂ॥

‘‘ਤੀਹਿ ਵਿਜ੍ਜਾਹਿ ਸਮ੍ਪਨ੍ਨਂ, ਅਸਮ੍ਮੂਲ੍ਹਵਿਹਾਰਿਨਂ।
ਬੁਦ੍ਧਂ ਅਨ੍ਤਿਮਦੇਹਿਨਂ [ਅਨ੍ਤਿਮਸਾਰੀਰਂ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰)], ਤਂ ਨਮਸ੍ਸਨ੍ਤਿ ਗੋਤਮਂ॥

[ਧ॰ ਪ॰ ੪੨੩; ਇਤਿਵੁ॰ ੯੯] ‘‘ਪੁਬ੍ਬੇਨਿਵਾਸਂ ਯੋ ਵੇਦੀ, ਸੱਗ੍ਗਾਪਾਯਞ੍ਚ ਪਸ੍ਸਤਿ।
ਅਥੋ ਜਾਤਿਕ੍ਖਯਂ ਪੱਤੋ, ਅਭਿਞ੍ਞਾਵੋਸਿਤੋ ਮੁਨਿ॥

‘‘ਏਤਾਹਿ ਤੀਹਿ ਵਿਜ੍ਜਾਹਿ, ਤੇਵਿਜ੍ਜੋ ਹੋਤਿ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋ।
ਤਮਹਂ ਵਦਾਮਿ ਤੇਵਿਜ੍ਜਂ, ਨਾਞ੍ਞਂ ਲਪਿਤਲਾਪਨ’’ਨ੍ਤਿ॥

‘‘ਏਵਂ ਖੋ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਅਰਿਯਸ੍ਸ ਵਿਨਯੇ ਤੇਵਿਜ੍ਜੋ ਹੋਤੀ’’ਤਿ। ‘‘ਅਞ੍ਞਥਾ, ਭੋ ਗੋਤਮ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾਨਂ ਤੇਵਿਜ੍ਜੋ, ਅਞ੍ਞਥਾ ਚ ਪਨ ਅਰਿਯਸ੍ਸ ਵਿਨਯੇ ਤੇਵਿਜ੍ਜੋ ਹੋਤਿ। ਇਮਸ੍ਸ ਚ ਪਨ, ਭੋ ਗੋਤਮ, ਅਰਿਯਸ੍ਸ ਵਿਨਯੇ ਤੇਵਿਜ੍ਜਸ੍ਸ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾਨਂ ਤੇਵਿਜ੍ਜੋ ਕਲਂ ਨਾਗ੍ਘਤਿ ਸੋਲ਼ਸਿਂ’’।

‘‘ਅਭਿੱਕਨ੍ਤਂ, ਭੋ ਗੋਤਮ...ਪੇ॰... ਉਪਾਸਕਂ ਮਂ ਭਵਂ ਗੋਤਮੋ ਧਾਰੇਤੁ ਅੱਜਤੱਗ੍ਗੇ ਪਾਣੁਪੇਤਂ ਸਰਣਂ ਗਤ’’ਨ੍ਤਿ। ਅੱਠਮਂ।

੯. ਜਾਣੁਸ੍ਸੋਣਿਸੁੱਤਂ

੬੦. ਅਥ ਖੋ ਜਾਣੁਸ੍ਸੋਣਿ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋ ਯੇਨ ਭਗਵਾ ਤੇਨੁਪਸਙ੍ਕਮਿ; ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਭਗਵਤਾ ਸੱਧਿਂ...ਪੇ॰... ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਨਿਸਿੰਨੋ ਖੋ ਜਾਣੁਸ੍ਸੋਣਿ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋ ਭਗਵਨ੍ਤਂ ਏਤਦਵੋਚ – ‘‘ਯਸ੍ਸਸ੍ਸੁ, ਭੋ ਗੋਤਮ, ਯਞ੍ਞੋ ਵਾ ਸੱਧਂ ਵਾ ਥਾਲਿਪਾਕੋ ਵਾ ਦੇਯ੍ਯਧਮ੍ਮਂ ਵਾ, ਤੇਵਿਜ੍ਜੇਸੁ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੇਸੁ ਦਾਨਂ ਦਦੇਯ੍ਯਾ’’ਤਿ। ‘‘ਯਥਾ ਕਥਂ ਪਨ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾ ਤੇਵਿਜ੍ਜਂ ਪਞ੍ਞਪੇਨ੍ਤੀ’’ਤਿ? ‘‘ਇਧ ਖੋ, ਭੋ ਗੋਤਮ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋ ਉਭਤੋ ਸੁਜਾਤੋ ਹੋਤਿ ਮਾਤਿਤੋ ਚ ਪਿਤਿਤੋ ਚ ਸਂਸੁੱਧਗਹਣਿਕੋ ਯਾਵ ਸੱਤਮਾ ਪਿਤਾਮਹਯੁਗਾ ਅੱਖਿੱਤੋ ਅਨੁਪੱਕੁੱਠੋ ਜਾਤਿਵਾਦੇਨ, ਅੱਜ੍ਝਾਯਕੋ ਮਨ੍ਤਧਰੋ, ਤਿਣ੍ਣਂ ਵੇਦਾਨਂ ਪਾਰਗੂ ਸਨਿਘਣ੍ਡੁਕੇਟੁਭਾਨਂ ਸਾੱਖਰਪ੍ਪਭੇਦਾਨਂ ਇਤਿਹਾਸਪਞ੍ਚਮਾਨਂ, ਪਦਕੋ, ਵੇਯ੍ਯਾਕਰਣੋ, ਲੋਕਾਯਤਮਹਾਪੁਰਿਸਲੱਖਣੇਸੁ ਅਨਵਯੋਤਿ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭੋ ਗੋਤਮ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾ ਤੇਵਿਜ੍ਜਂ ਪਞ੍ਞਪੇਨ੍ਤੀ’’ਤਿ।

‘‘ਅਞ੍ਞਥਾ ਖੋ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਂ ਤੇਵਿਜ੍ਜਂ ਪਞ੍ਞਪੇਨ੍ਤਿ, ਅਞ੍ਞਥਾ ਚ ਪਨ ਅਰਿਯਸ੍ਸ ਵਿਨਯੇ ਤੇਵਿਜ੍ਜੋ ਹੋਤੀ’’ਤਿ। ‘‘ਯਥਾ ਕਥਂ ਪਨ, ਭੋ ਗੋਤਮ, ਅਰਿਯਸ੍ਸ ਵਿਨਯੇ ਤੇਵਿਜ੍ਜੋ ਹੋਤਿ? ਸਾਧੁ ਮੇ ਭਵਂ ਗੋਤਮੋ ਤਥਾ ਧਮ੍ਮਂ ਦੇਸੇਤੁ ਯਥਾ

ਅਰਿਯਸ੍ਸ ਵਿਨਯੇ ਤੇਵਿਜ੍ਜੋ ਹੋਤੀ''ਤਿ। ''ਤੇਨ ਹਿ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਸੁਣਾਹਿ , ਸਾਧੁਕੰ ਮਨਸਿ ਕਰੋਹਿ; ਭਾਸਿਸ੍ਸਾਮੀ''ਤਿ। ''ਏਵਂ, ਭੋ''ਤਿ ਖੋ ਜਾਣੁਸ੍ਸੋਣਿ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋ ਭਗਵਤੋ ਪਚ੍ਚਸ੍ਸੋਸਿ। ਭਗਵਾ ਏਤਦਵੋਚ –

''ਇਧ ਪਨ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਵਿਵਿਚ੍ਚੇਵ ਕਾਮੇਹਿ...ਪੇ॰... ਚਤੁਤ੍ਥਂ ਝਾਨਂ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਤਿ।

''ਸੋ ਏਵਂ ਸਮਾਹਿਤੇ ਚਿਤ੍ਤੇ ਪਰਿਸੁਦ੍ਧੇ ਪਰਿਯੋਦਾਤੇ ਅਨਙ੍ਗਣੇ ਵਿਗਤੂਪਕ੍ਕਿਲੇਸੇ ਮੁਦੁਭੂਤੇ ਕਮ੍ਮਨਿਯੇ ਠਿਤੇ ਆਨੇਞ੍ਜਪ੍ਪਤ੍ਤੇ ਪੁਬ੍ਬੇਨਿਵਾਸਾਨੁਸ੍ਸਤਿਞਾਣਾਯ ਚਿਤ੍ਤਂ ਅਭਿਨਿਨ੍ਨਾਮੇਤਿ। ਸੋ ਅਨੇਕਵਿਹਿਤਂ ਪੁਬ੍ਬੇਨਿਵਾਸਂ ਅਨੁਸ੍ਸਰਤਿ, ਸੇਯ੍ਯਥਿਦਂ – ਏਕਮ੍ਪਿ ਜਾਤਿਂ ਦ੍ਵੇਪਿ ਜਾਤਿਯੋ...ਪੇ॰... ਇਤਿ ਸਾਕਾਰਂ ਸਉਦ੍ਦੇਸਂ ਅਨੇਕਵਿਹਿਤਂ ਪੁਬ੍ਬੇਨਿਵਾਸਂ ਅਨੁਸ੍ਸਰਤਿ। ਅਯਮਸ੍ਸ ਪਠਮਾ ਵਿਜ੍ਜਾ ਅਧਿਗਤਾ ਹੋਤਿ; ਅਵਿਜ੍ਜਾ ਵਿਹਤਾ, ਵਿਜ੍ਜਾ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾ; ਤਮੋ ਵਿਹਤੋ, ਆਲੋਕੋ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੋ ਯਥਾ ਤਂ ਅਪ੍ਪਮਤ੍ਤਸ੍ਸ ਆਤਾਪਿਨੋ ਪਹਿਤਤ੍ਤਸ੍ਸ ਵਿਹਰਤੋ।

''ਸੋ ਏਵਂ ਸਮਾਹਿਤੇ ਚਿਤ੍ਤੇ ਪਰਿਸੁਦ੍ਧੇ ਪਰਿਯੋਦਾਤੇ ਅਨਙ੍ਗਣੇ ਵਿਗਤੂਪਕ੍ਕਿਲੇਸੇ ਮੁਦੁਭੂਤੇ ਕਮ੍ਮਨਿਯੇ ਠਿਤੇ ਆਨੇਞ੍ਜਪ੍ਪਤ੍ਤੇ ਸਤ੍ਤਾਨਂ ਚੁਤੂਪਪਾਤਞਾਣਾਯ ਚਿਤ੍ਤਂ ਅਭਿਨਿਨ੍ਨਾਮੇਤਿ। ਸੋ ਦਿਬ੍ਬੇਨ ਚਕ੍ਖੁਨਾ ਵਿਸੁਦ੍ਧੇਨ ਅਤਿਕ੍ਕਨ੍ਤਮਾਨੁਸਕੇਨ...ਪੇ॰... ਯਥਾਕਮ੍ਮੂਪਗੇ ਸਤ੍ਤੇ ਪਜਾਨਾਤਿ। ਅਯਮਸ੍ਸ ਦੁਤਿਯਾ ਵਿਜ੍ਜਾ ਅਧਿਗਤਾ ਹੋਤਿ; ਅਵਿਜ੍ਜਾ ਵਿਹਤਾ, ਵਿਜ੍ਜਾ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾ; ਤਮੋ ਵਿਹਤੋ, ਆਲੋਕੋ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੋ ਯਥਾ ਤਂ ਅਪ੍ਪਮਤ੍ਤਸ੍ਸ ਆਤਾਪਿਨੋ ਪਹਿਤਤ੍ਤਸ੍ਸ ਵਿਹਰਤੋ।

''ਸੋ ਏਵਂ ਸਮਾਹਿਤੇ ਚਿਤ੍ਤੇ ਪਰਿਸੁਦ੍ਧੇ ਪਰਿਯੋਦਾਤੇ ਅਨਙ੍ਗਣੇ ਵਿਗਤੂਪਕ੍ਕਿਲੇਸੇ ਮੁਦੁਭੂਤੇ ਕਮ੍ਮਨਿਯੇ ਠਿਤੇ ਆਨੇਞ੍ਜਪ੍ਪਤ੍ਤੇ ਆਸਵਾਨਂ ਖਯਞਾਣਾਯ ਚਿਤ੍ਤਂ ਅਭਿਨਿਨ੍ਨਾਮੇਤਿ। ਸੋ 'ਇਦਂ ਦੁਕ੍ਖ'ਨ੍ਤਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਪਜਾਨਾਤਿ...ਪੇ॰... 'ਅਯਂ ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧਗਾਮਿਨੀ ਪਟਿਪਦਾ'ਤਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਪਜਾਨਾਤਿ; 'ਇਮੇ ਆਸਵਾ'ਤਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਪਜਾਨਾਤਿ...ਪੇ॰... 'ਅਯਂ ਆਸਵਨਿਰੋਧਗਾਮਿਨੀ ਪਟਿਪਦਾ'ਤਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਪਜਾਨਾਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਏਵਂ ਜਾਨਤੋ ਏਵਂ ਪਸ੍ਸਤੋ ਕਾਮਾਸਵਾਪਿ ਚਿਤ੍ਤਂ ਵਿਮੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਵਾਸਵਾਪਿ ਚਿਤ੍ਤਂ ਵਿਮੁਚ੍ਚਤਿ, ਅਵਿਜ੍ਜਾਸਵਾਪਿ ਚਿਤ੍ਤਂ ਵਿਮੁਚ੍ਚਤਿ; ਵਿਮੁਤ੍ਤਸ੍ਮਿਂ ਵਿਮੁਤ੍ਤਮਿਤਿ ਞਾਣਂ ਹੋਤਿ। 'ਖੀਣਾ ਜਾਤਿ, ਵੁਸਿਤਂ ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਂ, ਕਤਂ ਕਰਣੀਯਂ, ਨਾਪਰਂ ਇਤ੍ਥਤ੍ਤਾਯਾ'ਤਿ ਪਜਾਨਾਤਿ। ਅਯਮਸ੍ਸ ਤਤਿਯਾ ਵਿਜ੍ਜਾ ਅਧਿਗਤਾ ਹੋਤਿ; ਅਵਿਜ੍ਜਾ ਵਿਹਤਾ, ਵਿਜ੍ਜਾ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾ; ਤਮੋ ਵਿਹਤੋ , ਆਲੋਕੋ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੋ ਯਥਾ ਤਂ ਅਪ੍ਪਮਤ੍ਤਸ੍ਸ ਆਤਾਪਿਨੋ ਪਹਿਤਤ੍ਤਸ੍ਸ ਵਿਹਰਤੋ''ਤਿ।

> ''ਯੋ ਸੀਲਬ੍ਬਤਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ, ਪਹਿਤਤ੍ਤੋ ਸਮਾਹਿਤੋ।
> ਚਿਤ੍ਤਂ ਯਸ੍ਸ ਵਸੀਭੂਤਂ, ਏਕਗ੍ਗਂ ਸੁਸਮਾਹਿਤਂ॥
>
> [ਧ॰ ਪ॰ ੪੨੩; ਇਤਿਵੁ॰ ੯੯] ''ਪੁਬ੍ਬੇਨਿਵਾਸਂ ਯੋ ਵੇਦੀ, ਸਗ੍ਗਾਪਾਯਞ੍ਚ ਪਸ੍ਸਤਿ।
> ਅਥੋ ਜਾਤਿਕ੍ਖਯਂ ਪਤ੍ਤੋ, ਅਭਿਞ੍ਞਾਵੋਸਿਤੋ ਮੁਨਿ॥
>
> ''ਏਤਾਹਿ ਤੀਹਿ ਵਿਜ੍ਜਾਹਿ, ਤੇਵਿਜ੍ਜੋ ਹੋਤਿ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋ।
> ਤਮਹਂ ਵਦਾਮਿ ਤੇਵਿਜ੍ਜਂ, ਨਾਞ੍ਞਂ ਲਪਿਤਲਾਪਨ''ਨ੍ਤਿ॥

''ਏਵਂ ਖੋ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਅਰਿਯਸ੍ਸ ਵਿਨਯੇ ਤੇਵਿਜ੍ਜੋ ਹੋਤੀ''ਤਿ। ''ਅਞ੍ਞਥਾ, ਭੋ ਗੋਤਮ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾਨਂ ਤੇਵਿਜ੍ਜੋ, ਅਞ੍ਞਥਾ ਚ ਪਨ ਅਰਿਯਸ੍ਸ ਵਿਨਯੇ ਤੇਵਿਜ੍ਜੋ ਹੋਤਿ। ਇਮਸ੍ਸ ਚ, ਭੋ ਗੋਤਮ, ਅਰਿਯਸ੍ਸ ਵਿਨਯੇ ਤੇਵਿਜ੍ਜਸ੍ਸ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾਨਂ ਤੇਵਿਜ੍ਜੋ ਕਲਂ ਨਾਗ੍ਘਤਿ ਸੋਲ਼ਸਿਂ''।

''ਅਭਿਕ੍ਕਨ੍ਤਂ, ਭੋ ਗੋਤਮ...ਪੇ॰... ਉਪਾਸਕਂ ਮਂ ਭਵਂ ਗੋਤਮੋ ਧਾਰੇਤੁ ਅਜ੍ਜਤਗ੍ਗੇ ਪਾਣੁਪੇਤਂ ਸਰਣਂ ਗਤ''ਨ੍ਤਿ। ਨਵਮਂ।

੧੦. ਸਙ੍ਗਾਰਵਸੁਤ੍ਤਂ

੬੧. ਅਥ ਖੋ ਸਙ੍ਗਾਰਵੋ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋ ਯੇਨ ਭਗਵਾ ਤੇਨੁਪਸਙ੍ਕਮਿ; ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਭਗਵਤਾ ਸਦ੍ਧਿਂ ਸਮ੍ਮੋਦਿ। ਸਮ੍ਮੋਦਨੀਯਂ ਕਥਂ ਸਾਰਣੀਯਂ ਵੀਤਿਸਾਰੇਤ੍ਵਾ ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਨਿਸੀਦਿ। ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਨਿਸਿਨ੍ਨੋ ਖੋ ਸਙ੍ਗਾਰਵੋ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋ ਭਗਵਨ੍ਤਂ ਏਤਦਵੋਚ – ‘‘ਮਯਮਸ੍ਸੁ, ਭੋ ਗੋਤਮ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾ ਨਾਮ। ਯਞ੍ਞਂ ਯਜਾਮਪਿ ਯਜਾਪੇਮਪਿ। ਤਤ੍ਰ, ਭੋ ਗੋਤਮ, ਯੋ ਚੇਵ ਯਜਤਿ [ਯੋ ਚੇਵ ਯਞ੍ਞਂ ਯਜਤਿ (ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰)] ਯੋ ਚ ਯਜਾਪੇਤਿ ਸਬ੍ਬੇ ਤੇ ਅਨੇਕਸਾਰੀਰਿਕਂ ਪੁਞ੍ਞਪ੍ਪਟਿਪਦਂ ਪਟਿਪਨ੍ਨਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਯਦਿਦਂ ਯਞ੍ਞਾਧਿਕਰਣਂ। ਯੋ ਪਨਾਯਂ, ਭੋ ਗੋਤਮ, ਯਸ੍ਸ ਵਾ ਤਸ੍ਸ ਵਾ ਕੁਲਾ ਅਗਾਰਸ੍ਮਾ ਅਨਗਾਰਿਯਂ ਪਬ੍ਬਜਿਤੋ ਏਕਮਤ੍ਤਾਨਂ ਦਮੇਤਿ, ਏਕਮਤ੍ਤਾਨਂ ਸਮੇਤਿ, ਏਕਮਤ੍ਤਾਨਂ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਪੇਤਿ, ਏਵਮਸ੍ਸਾਯਂ ਏਕਸਾਰੀਰਿਕਂ ਪੁਞ੍ਞਪ੍ਪਟਿਪਦਂ ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ, ਯਦਿਦਂ ਪਬ੍ਬਜ੍ਜਾਧਿਕਰਣ’’ਨ੍ਤਿ।

‘‘ਤੇਨ ਹਿ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਤਞ੍ਞੇਵੇਤ੍ਥ ਪਟਿਪੁਚ੍ਛਿਸ੍ਸਾਮਿ। ਯਥਾ ਤੇ ਖਮੇਯ੍ਯ ਤਥਾ ਨਂ ਬ੍ਯਾਕਰੇਯ੍ਯਾਸਿ। ਤਂ ਕਿਂ ਮਞ੍ਞਸਿ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਇਧ ਤਥਾਗਤੋ ਲੋਕੇ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਅਰਹਂ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੋ ਵਿਜ੍ਜਾਚਰਣਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਸੁਗਤੋ ਲੋਕਵਿਦੂ ਅਨੁਤ੍ਤਰੋ ਪੁਰਿਸਦਮ੍ਮਸਾਰਥਿ ਸਤ੍ਥਾ ਦੇਵਮਨੁਸ੍ਸਾਨਂ ਬੁਦ੍ਧੋ ਭਗਵਾ। ਸੋ ਏਵਮਾਹ – ‘ਏਥਾਯਂ ਮਗ੍ਗੋ ਅਯਂ ਪਟਿਪਦਾ ਯਥਾਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ਅਹਂ ਅਨੁਤ੍ਤਰਂ ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯੋਗਧਂ ਸਯਂ ਅਭਿਞ੍ਞਾ ਸਚ੍ਛਿਕਤ੍ਵਾ ਪਵੇਦੇਮਿ; ਏਥ [ਏਤਂ (ਕ॰)], ਤੁਮ੍ਹੇਪਿ ਤਥਾ ਪਟਿਪਜ੍ਜਥ, ਯਥਾਪਟਿਪਨ੍ਨਾ ਤੁਮ੍ਹੇਪਿ ਅਨੁਤ੍ਤਰਂ ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯੋਗਧਂ ਸਯਂ ਅਭਿਞ੍ਞਾ ਸਚ੍ਛਿਕਤ੍ਵਾ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਿਸ੍ਸਥਾ’ਤਿ। ਇਤਿ ਅਯਞ੍ਚੇਵ [ਸਯਂ ਚੇਵ (ਕ॰)] ਸਤ੍ਥਾ ਧਮ੍ਮਂ ਦੇਸੇਤਿ, ਪਰੇ ਚ ਤਥਤ੍ਥਾਯ ਪਟਿਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ, ਤਾਨਿ ਖੋ ਪਨ ਹੋਨ੍ਤਿ ਅਨੇਕਾਨਿਪਿ ਸਤਾਨਿ ਅਨੇਕਾਨਿਪਿ ਸਹਸ੍ਸਾਨਿ ਅਨੇਕਾਨਿਪਿ ਸਤਸਹਸ੍ਸਾਨਿ।

‘‘ਤਂ ਕਿਂ ਮਞ੍ਞਸਿ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਇਚ੍ਚਾਯਂ ਏਵਂ ਸਨ੍ਤੇ ਏਕਸਾਰੀਰਿਕਾ ਵਾ ਪੁਞ੍ਞਪ੍ਪਟਿਪਦਾ ਹੋਤਿ ਅਨੇਕਸਾਰੀਰਿਕਾ ਵਾ, ਯਦਿਦਂ ਪਬ੍ਬਜ੍ਜਾਧਿਕਰਣ’’ਨ੍ਤਿ? ‘‘ਇਚ੍ਚਾਯਮ੍ਪਿ [ਇਚ੍ਚਾਯਨ੍ਤੇ (ਕ॰)], ਭੋ ਗੋਤਮ, ਏਵਂ ਸਨ੍ਤੇ ਅਨੇਕਸਾਰੀਰਿਕਾ ਪੁਞ੍ਞਪ੍ਪਟਿਪਦਾ ਹੋਤਿ, ਯਦਿਦਂ ਪਬ੍ਬਜ੍ਜਾਧਿਕਰਣ’’ਨ੍ਤਿ।

ਏਵਂ ਵੁਤ੍ਤੇ ਆਯਸ੍ਮਾ ਆਨਨ੍ਦੋ ਸਙ੍ਗਾਰਵਂ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਂ ਏਤਦਵੋਚ – ‘‘ਇਮਾਸਂ ਤੇ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਦ੍ਵਿਨ੍ਨਂ ਪਟਿਪਦਾਨਂ ਕਤਮਾ ਪਟਿਪਦਾ ਖਮਤਿ ਅਪ੍ਪਤ੍ਥਤਰਾ ਚ ਅਪ੍ਪਸਮਾਰਮ੍ਭਤਰਾ ਚ ਮਹਪ੍ਫਲਤਰਾ ਚ ਮਹਾਨਿਸਂਸਤਰਾ ਚਾ’’ਤਿ? ਏਵਂ ਵੁਤ੍ਤੇ ਸਙ੍ਗਾਰਵੋ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋ ਆਯਸ੍ਮਨ੍ਤਂ ਆਨਨ੍ਦਂ ਏਤਦਵੋਚ – ‘‘ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ ਭਵਂ ਗੋਤਮੋ ਭਵਂ ਚਾਨਨ੍ਦੋ। ਏਤੇ ਮੇ ਪੁਜ੍ਜਾ, ਏਤੇ ਮੇ ਪਾਸਂਸਾ’’ਤਿ।

ਦੁਤਿਯਮ੍ਪਿ ਖੋ ਆਯਸ੍ਮਾ ਆਨਨ੍ਦੋ ਸਙ੍ਗਾਰਵਂ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਂ ਏਤਦਵੋਚ – ‘‘ਨ ਖੋ ਤ੍ਯਾਹਂ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਏਵਂ ਪੁਚ੍ਛਾਮਿ – ‘ਕੇ ਵਾ ਤੇ ਪੁਜ੍ਜਾ ਕੇ ਵਾ ਤੇ ਪਾਸਂਸਾ’ਤਿ? ਏਵਂ ਖੋ ਤ੍ਯਾਹਂ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਪੁਚ੍ਛਾਮਿ – ‘ਇਮਾਸਂ ਤੇ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਦ੍ਵਿਨ੍ਨਂ ਪਟਿਪਦਾਨਂ ਕਤਮਾ ਪਟਿਪਦਾ ਖਮਤਿ ਅਪ੍ਪਤ੍ਥਤਰਾ ਚ ਅਪ੍ਪਸਮਾਰਮ੍ਭਤਰਾ ਚ ਮਹਪ੍ਫਲਤਰਾ ਚ ਮਹਾਨਿਸਂਸਤਰਾ ਚਾ’’’ਤਿ? ਦੁਤਿਯਮ੍ਪਿ ਖੋ ਸਙ੍ਗਾਰਵੋ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋ ਆਯਸ੍ਮਨ੍ਤਂ ਆਨਨ੍ਦਂ ਏਤਦਵੋਚ – ‘‘ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ ਭਵਂ ਗੋਤਮੋ ਭਵਂ ਚਾਨਨ੍ਦੋ। ਏਤੇ ਮੇ ਪੁਜ੍ਜਾ, ਏਤੇ ਮੇ ਪਾਸਂਸਾ’’ਤਿ।

ਤਤਿਯਮ੍ਪਿ ਖੋ ਆਯਸ੍ਮਾ ਆਨਨ੍ਦੋ ਸਙ੍ਗਾਰਵਂ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਂ ਏਤਦਵੋਚ – ‘‘ਨ ਖੋ ਤ੍ਯਾਹਂ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਏਵਂ ਪੁਚ੍ਛਾਮਿ – ‘ਕੇ ਵਾ ਤੇ ਪੁਜ੍ਜਾ ਕੇ ਵਾ ਤੇ ਪਾਸਂਸਾ’ਤਿ? ਏਵਂ ਖੋ ਤ੍ਯਾਹਂ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਪੁਚ੍ਛਾਮਿ – ‘ਇਮਾਸਂ ਤੇ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਦ੍ਵਿਨ੍ਨਂ ਪਟਿਪਦਾਨਂ ਕਤਮਾ ਪਟਿਪਦਾ ਖਮਤਿ ਅਪ੍ਪਤ੍ਥਤਰਾ ਚ ਅਪ੍ਪਸਮਾਰਮ੍ਭਤਰਾ ਚ ਮਹਪ੍ਫਲਤਰਾ ਚ ਮਹਾਨਿਸਂਸਤਰਾ ਚਾ’’’ਤਿ? ਤਤਿਯਮ੍ਪਿ ਖੋ ਸਙ੍ਗਾਰਵੋ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋ ਆਯਸ੍ਮਨ੍ਤਂ ਆਨਨ੍ਦਂ ਏਤਦਵੋਚ – ‘‘ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ ਭਵਂ ਗੋਤਮੋ ਭਵਂ ਚਾਨਨ੍ਦੋ। ਏਤੇ ਮੇ ਪੁਜ੍ਜਾ, ਏਤੇ ਮੇ ਪਾਸਂਸਾ’’ਤਿ।

ਅਥ ਖੋ ਭਗਵਤੋ ਏਤਦਹੋਸਿ – ''ਯਾਵ ਤਤਿਯਮ੍ਪਿ ਖੋ ਸਙ੍ਗਾਰਵੋ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋ ਆਨਨ੍ਦੇਨ ਸਹਧਮ੍ਮਿਕਂ ਪਞ੍ਹਂ ਪੁਟ੍ਠੋ ਸਂਸਾਦੇਤਿ [ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੩੩੭] ਨੋ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜੇਤਿ। ਯਂਨੂਨਾਹਂ ਪਰਿਮੋਚੇਯ੍ਯ''ਨ੍ਤਿ। ਅਥ ਖੋ ਭਗਵਾ ਸਙ੍ਗਾਰਵਂ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਂ ਏਤਦਵੋਚ – ''ਕਾ ਨ੍ਵਜ੍ਜ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਰਾਜਨ੍ਤੇਪੁਰੇ ਰਾਜਪੁਰਿਸਾਨਂ [ਰਾਜਪਰਿਸਾਯਂ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰)] ਸਨ੍ਨਿਸਿਨ੍ਨਾਨਂ ਸਨ੍ਨਿਪਤਿਤਾਨਂ ਅਨ੍ਤਰਾਕਥਾ ਉਦਪਾਦੀ''ਤਿ? ''ਅਯਂ ਖ੍ਵਜ੍ਜ, ਭੋ ਗੋਤਮ, ਰਾਜਨ੍ਤੇਪੁਰੇ ਰਾਜਪੁਰਿਸਾਨਂ ਸਨ੍ਨਿਸਿਨ੍ਨਾਨਂ ਸਨ੍ਨਿਪਤਿਤਾਨਂ ਅਨ੍ਤਰਾਕਥਾ ਉਦਪਾਦਿ – 'ਪੁਬ੍ਬੇ ਸੁਦਂ ਅਪ੍ਪਤਰਾ ਚੇਵ ਭਿਕ੍ਖੂ ਅਹੇਸੁਂ ਬਹੁਤਰਾ ਚ ਉਤ੍ਤਰਿ ਮਨੁਸ੍ਸਧਮ੍ਮਾ ਇਦ੍ਧਿਪਾਟਿਹਾਰਿਯਂ ਦਸ੍ਸੇਸੁਂ; ਏਤਰਹਿ ਪਨ ਬਹੁਤਰਾ ਚੇਵ ਭਿਕ੍ਖੂ ਅਪ੍ਪਤਰਾ ਚ ਉਤ੍ਤਰਿ ਮਨੁਸ੍ਸਧਮ੍ਮਾ ਇਦ੍ਧਿਪਾਟਿਹਾਰਿਯਂ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੀ'ਤਿ। ਅਯਂ ਖ੍ਵਜ੍ਜ, ਭੋ ਗੋਤਮ, ਰਾਜਨ੍ਤੇਪੁਰੇ ਰਾਜਪੁਰਿਸਾਨਂ ਸਨ੍ਨਿਸਿਨ੍ਨਾਨਂ ਸਨ੍ਨਿਪਤਿਤਾਨਂ ਅਨ੍ਤਰਾਕਥਾ ਉਦਪਾਦੀ''ਤਿ।

[ਪਟਿ॰ ਮ॰ ੩.੩੦; ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੧.੪੮੩] ''ਤੀਣਿ ਖੋ ਇਮਾਨਿ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਪਾਟਿਹਾਰਿਯਾਨਿ। ਕਤਮਾਨਿ ਤੀਣਿ? ਇਦ੍ਧਿਪਾਟਿਹਾਰਿਯਂ, ਆਦੇਸਨਾਪਾਟਿਹਾਰਿਯਂ , ਅਨੁਸਾਸਨੀਪਾਟਿਹਾਰਿਯਂ। ਕਤਮਞ੍ਚ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਇਦ੍ਧਿਪਾਟਿਹਾਰਿਯਂ? ਇਧ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਅਨੇਕਵਿਹਿਤਂ ਇਦ੍ਧਿਵਿਧਂ ਪਚ੍ਚਨੁਭੋਤਿ – 'ਏਕੋਪਿ ਹੁਤ੍ਵਾ ਬਹੁਧਾ ਹੋਤਿ, ਬਹੁਧਾਪਿ ਹੁਤ੍ਵਾ ਏਕੋ ਹੋਤਿ; ਆਵਿਭਾਵਂ, ਤਿਰੋਭਾਵਂ; ਤਿਰੋਕੁਟ੍ਟਂ ਤਿਰੋਪਾਕਾਰਂ ਤਿਰੋਪਬ੍ਬਤਂ ਅਸਜ੍ਜਮਾਨੋ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ ਆਕਾਸੇ; ਪਥਵਿਯਾਪਿ ਉਮ੍ਮੁਜ੍ਜਨਿਮੁਜ੍ਜਂ ਕਰੋਤਿ, ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ ਉਦਕੇ; ਉਦਕੇਪਿ ਅਭਿਜ੍ਜਮਾਨੇ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ ਪਥਵਿਯਂ; ਆਕਾਸੇਪਿ ਪਲ੍ਲਙ੍ਕੇਨ ਕਮਤਿ, ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ ਪਕ੍ਖੀ ਸਕੁਣੋ; ਇਮੇਪਿ ਚਨ੍ਦਿਮਸੂਰਿਯੇ ਏਵਂਮਹਿਦ੍ਧਿਕੇ ਏਵਂਮਹਾਨੁਭਾਵੇ ਪਾਣਿਨਾ ਪਰਿਮਸਤਿ [ਪਰਾਮਸਤਿ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੧.੪੮੪; ਪਟਿ॰ ਮ॰ ੧.੧੦੨] ਪਰਿਮਜ੍ਜਤਿ, ਯਾਵ ਬ੍ਰਹ੍ਮਲੋਕਾਪਿ ਕਾਯੇਨ ਵਸਂ ਵਤ੍ਤੇਤਿ'। ਇਦਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਇਦ੍ਧਿਪਾਟਿਹਾਰਿਯਂ।

''ਕਤਮਞ੍ਚ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਆਦੇਸਨਾਪਾਟਿਹਾਰਿਯਂ? ਇਧ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਨਿਮਿਤ੍ਤੇਨ ਆਦਿਸਤਿ – 'ਏਵਮ੍ਪਿ ਤੇ ਮਨੋ, ਇਤ੍ਥਮ੍ਪਿ ਤੇ ਮਨੋ, ਇਤਿਪਿ ਤੇ ਚਿਤ੍ਤ'ਨ੍ਤਿ। ਸੋ ਬਹੁਂ ਚੇਪਿ ਆਦਿਸਤਿ ਤਥੇਵ ਤਂ ਹੋਤਿ, ਨੋ ਅਞ੍ਞਥਾ।

''ਇਧ ਪਨ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਨ ਹੇਵ ਖੋ ਨਿਮਿਤ੍ਤੇਨ ਆਦਿਸਤਿ , ਅਪਿ ਚ ਖੋ ਮਨੁਸ੍ਸਾਨਂ ਵਾ ਅਮਨੁਸ੍ਸਾਨਂ ਵਾ ਦੇਵਤਾਨਂ ਵਾ ਸਦ੍ਦਂ ਸੁਤ੍ਵਾ ਆਦਿਸਤਿ – 'ਏਵਮ੍ਪਿ ਤੇ ਮਨੋ, ਇਤ੍ਥਮ੍ਪਿ ਤੇ ਮਨੋ, ਇਤਿਪਿ ਤੇ ਚਿਤ੍ਤ'ਨ੍ਤਿ। ਸੋ ਬਹੁਂ ਚੇਪਿ ਆਦਿਸਤਿ ਤਥੇਵ ਤਂ ਹੋਤਿ, ਨੋ ਅਞ੍ਞਥਾ।

''ਇਧ ਪਨ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਨ ਹੇਵ ਖੋ ਨਿਮਿਤ੍ਤੇਨ ਆਦਿਸਤਿ ਨਪਿ ਮਨੁਸ੍ਸਾਨਂ ਵਾ ਅਮਨੁਸ੍ਸਾਨਂ ਵਾ ਦੇਵਤਾਨਂ ਵਾ ਸਦ੍ਦਂ ਸੁਤ੍ਵਾ ਆਦਿਸਤਿ, ਅਪਿ ਚ ਖੋ ਵਿਤਕ੍ਕਯਤੋ ਵਿਚਾਰਯਤੋ ਵਿਤਕ੍ਕਵਿਪ੍ਫਾਰਸਦ੍ਦਂ ਸੁਤ੍ਵਾ ਆਦਿਸਤਿ – 'ਏਵਮ੍ਪਿ ਤੇ ਮਨੋ, ਇਤ੍ਥਮ੍ਪਿ ਤੇ ਮਨੋ, ਇਤਿਪਿ ਤੇ ਚਿਤ੍ਤ'ਨ੍ਤਿ। ਸੋ ਬਹੁਂ ਚੇਪਿ ਆਦਿਸਤਿ ਤਥੇਵ ਤਂ ਹੋਤਿ, ਨੋ ਅਞ੍ਞਥਾ।

''ਇਧ ਪਨ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਨ ਹੇਵ ਖੋ ਨਿਮਿਤ੍ਤੇਨ ਆਦਿਸਤਿ, ਨਪਿ ਮਨੁਸ੍ਸਾਨਂ ਵਾ ਅਮਨੁਸ੍ਸਾਨਂ ਵਾ ਦੇਵਤਾਨਂ ਵਾ ਸਦ੍ਦਂ ਸੁਤ੍ਵਾ ਆਦਿਸਤਿ, ਨਪਿ ਵਿਤਕ੍ਕਯਤੋ ਵਿਚਾਰਯਤੋ ਵਿਤਕ੍ਕਵਿਪ੍ਫਾਰਸਦ੍ਦਂ ਸੁਤ੍ਵਾ ਆਦਿਸਤਿ, ਅਪਿ ਚ ਖੋ ਅਵਿਤਕ੍ਕਂ ਅਵਿਚਾਰਂ ਸਮਾਧਿਂ ਸਮਾਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਚੇਤਸਾ ਚੇਤੋ ਪਰਿਚ੍ਚ ਪਜਾਨਾਤਿ – 'ਯਥਾ ਇਮਸ੍ਸ ਭੋਤੋ ਮਨੋਸਙ੍ਖਾਰਾ ਪਣਿਹਿਤਾ ਇਮਸ੍ਸ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਅਨਨ੍ਤਰਾ ਅਮੁਂ ਨਾਮ ਵਿਤਕ੍ਕਂ ਵਿਤਕ੍ਕੇਸ੍ਸਤੀ'ਤਿ। ਸੋ ਬਹੁਂ ਚੇਪਿ ਆਦਿਸਤਿ ਤਥੇਵ ਤਂ ਹੋਤਿ, ਨੋ ਅਞ੍ਞਥਾ। ਇਦਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਆਦੇਸਨਾਪਾਟਿਹਾਰਿਯਂ।

''ਕਤਮਞ੍ਚ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਅਨੁਸਾਸਨੀਪਾਟਿਹਾਰਿਯਂ? ਇਧ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ , ਏਕਚ੍ਚੋ ਏਵਮਨੁਸਾਸਤਿ – 'ਏਵਂ ਵਿਤਕ੍ਕੇਥ, ਮਾ ਏਵਂ ਵਿਤਕ੍ਕਯਿਤ੍ਥ; ਏਵਂ ਮਨਸਿ ਕਰੋਥ, ਮਾ ਏਵਂ ਮਨਸਾਕਤ੍ਥ; ਇਦਂ ਪਜਹਥ, ਇਦਂ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਥਾ'ਤਿ। ਇਦਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਅਨੁਸਾਸਨੀਪਾਟਿਹਾਰਿਯਂ। ਇਮਾਨਿ ਖੋ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਤੀਣਿ ਪਾਟਿਹਾਰਿਯਾਨਿ। ਇਮੇਸਂ ਤੇ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਤਿਣ੍ਣਂ ਪਾਟਿਹਾਰਿਯਾਨਂ ਕਤਮਂ ਪਾਟਿਹਾਰਿਯਂ ਖਮਤਿ ਅਭਿਕ੍ਕਨ੍ਤਤਰਞ੍ਚ ਪਣੀਤਤਰਞ੍ਚਾ''ਤਿ?

‘‘ਤਤ੍ਰ, ਭੋ ਗੋਤਮ, ਯਦਿਦੰ [ਯਮਿਦੰ (ਸ੍ਯਾ॰ ਕੰ॰ ਪੀ॰)] ਪਾਟਿਹਾਰਿਯੰ ਇਧੇਕਚ੍ਚੋ ਅਨੇਕਵਿਹਿਤੰ ਇਦ੍ਧਿਵਿਧੰ ਪਚ੍ਚਨੁਭੋਤਿ... ਪੇ॰... ਯਾਵ ਬ੍ਰਹ੍ਮਲੋਕਾਪਿ ਕਾਯੇਨ ਵਸੰ ਵਤ੍ਤੇਤਿ, ਇਦੰ, ਭੋ ਗੋਤਮ, ਪਾਟਿਹਾਰਿਯੰ ਯੋਵ [ਯੋ ਚ (ਸ੍ਯਾ॰ ਕੰ॰ ਪੀ॰ ਕ॰)] ਨੰ ਕਰੋਤਿ ਸੋਵ [ਸੋਚ ਚ (ਸ੍ਯਾ॰ ਕੰ ਪੀ॰ ਕ॰)] ਨੰ ਪਟਿਸੰਵੇਦੇਤਿ, ਯੋਵ [ਯੋ ਚ (ਸ੍ਯਾ॰ ਕੰ॰ ਪੀ॰ ਕ॰)] ਨੰ ਕਰੋਤਿ ਤਸ੍ਸੇਵ [ਤਸ੍ਸਮੇਵ (ਸੀ॰ ਕ॰), ਤਸ੍ਸ ਚੇਵ (ਸ੍ਯਾ॰ ਕੰ॰ ਪੀ॰)] ਤੰ ਹੋਤਿ। ਇਦੰ ਮੇ, ਭੋ ਗੋਤਮ, ਪਾਟਿਹਾਰਿਯੰ ਮਾਯਾਸਹਧਮ੍ਮਰੂਪੰ ਵਿਯ ਖਾਯਤਿ।

‘‘ਯਮ੍ਪਿਦੰ , ਭੋ ਗੋਤਮ, ਪਾਟਿਹਾਰਿਯੰ ਇਧੇਕਚ੍ਚੋ ਨਿਮਿਤ੍ਤੇਨ ਆਦਿਸਤਿ – ‘ਏਵਮ੍ਪਿ ਤੇ ਮਨੋ, ਇਤ੍ਥਮ੍ਪਿ ਤੇ ਮਨੋ, ਇਤਿਪਿ ਤੇ ਚਿਤ੍ਤ’ਨ੍ਤਿ, ਸੋ ਬਹੁੰ ਚੇਪਿ ਆਦਿਸਤਿ ਤਥੇਵ ਤੰ ਹੋਤਿ, ਨੋ ਅਞ੍ਞਥਾ। ਇਧ ਪਨ, ਭੋ ਗੋਤਮ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਨ ਹੇਵ ਖੋ ਨਿਮਿਤ੍ਤੇਨ ਆਦਿਸਤਿ, ਅਪਿ ਚ ਖੋ ਮਨੁਸ੍ਸਾਨੰ ਵਾ ਅਮਨੁਸ੍ਸਾਨੰ ਵਾ ਦੇਵਤਾਨੰ ਵਾ ਸਦ੍ਦੰ ਸੁਤ੍ਵਾ ਆਦਿਸਤਿ...ਪੇ॰... ਨਪਿ ਮਨੁਸ੍ਸਾਨੰ ਵਾ ਅਮਨੁਸ੍ਸਾਨੰ ਵਾ ਦੇਵਤਾਨੰ ਵਾ ਸਦ੍ਦੰ ਸੁਤ੍ਵਾ ਆਦਿਸਤਿ, ਅਪਿ ਚ ਖੋ ਵਿਤਕ੍ਕਯਤੋ ਵਿਚਾਰਯਤੋ ਵਿਤਕ੍ਕਵਿਪ੍ਫਾਰਸਦ੍ਦੰ ਸੁਤ੍ਵਾ ਆਦਿਸਤਿ... ਪੇ॰... ਨਪਿ ਵਿਤਕ੍ਕਯਤੋ ਵਿਚਾਰਯਤੋ ਵਿਤਕ੍ਕਵਿਪ੍ਫਾਰਸਦ੍ਦੰ ਸੁਤ੍ਵਾ ਆਦਿਸਤਿ, ਅਪਿ ਚ ਖੋ ਅਵਿਤਕ੍ਕੰ ਅਵਿਚਾਰੰ ਸਮਾਧਿੰ ਸਮਾਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਚੇਤਸਾ ਚੇਤੋ ਪਰਿਚ੍ਚ ਪਜਾਨਾਤਿ – ‘ਯਥਾ ਇਮਸ੍ਸ ਭੋਤੋ ਮਨੋਸਙ੍ਖਾਰਾ ਪਣਿਹਿਤਾ ਇਮਸ੍ਸ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਅਨਨ੍ਤਰਾ ਅਮੁੰ ਨਾਮ ਵਿਤਕ੍ਕੰ ਵਿਤਕ੍ਕੇਸ੍ਸਤੀ’ਤਿ, ਸੋ ਬਹੁੰ ਚੇਪਿ ਆਦਿਸਤਿ ਤਥੇਵ ਤੰ ਹੋਤਿ, ਨੋ ਅਞ੍ਞਥਾ। ਇਦਮ੍ਪਿ, ਭੋ ਗੋਤਮ, ਪਾਟਿਹਾਰਿਯੰ ਯੋਵ ਨੰ ਕਰੋਤਿ ਸੋਵ ਨੰ ਪਟਿਸੰਵੇਦੇਤਿ, ਯੋਵ ਨੰ ਕਰੋਤਿ ਤਸ੍ਸੇਵ ਤੰ ਹੋਤਿ। ਇਦਮ੍ਪਿ ਮੇ, ਭੋ ਗੋਤਮ, ਪਾਟਿਹਾਰਿਯੰ ਮਾਯਾਸਹਧਮ੍ਮਰੂਪੰ ਵਿਯ ਖਾਯਤਿ।

‘‘ਯਞ੍ਚ ਖੋ ਇਦੰ, ਭੋ ਗੋਤਮ, ਪਾਟਿਹਾਰਿਯੰ ਇਧੇਕਚ੍ਚੋ ਏਵੰ ਅਨੁਸਾਸਤਿ – ‘ਏਵੰ ਵਿਤਕ੍ਕੇਥ , ਮਾ ਏਵੰ ਵਿਤਕ੍ਕਯਿਤ੍ਥ; ਏਵੰ ਮਨਸਿ ਕਰੋਥ, ਮਾ ਏਵੰ ਮਨਸਾਕਤ੍ਥ; ਇਦੰ ਪਜਹਥ, ਇਦੰ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਥਾ’ਤਿ। ਇਦਮੇਵ, ਭੋ ਗੋਤਮ, ਪਾਟਿਹਾਰਿਯੰ ਖਮਤਿ ਇਮੇਸੰ ਤਿਣ੍ਣੰ ਪਾਟਿਹਾਰਿਯਾਨੰ ਅਭਿਕ੍ਕਨ੍ਤਤਰਞ੍ਚ ਪਣੀਤਤਰਞ੍ਚ।

‘‘ਅਚ੍ਛਰਿਯੰ, ਭੋ ਗੋਤਮ, ਅਬ੍ਭੁਤੰ, ਭੋ ਗੋਤਮ! ਯਾਵਸੁਭਾਸਿਤਮਿਦੰ ਭੋਤਾ ਗੋਤਮੇਨ ਇਮੇਹਿ ਚ ਮਯੰ ਤੀਹਿ ਪਾਟਿਹਾਰਿਯੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੰ ਭਵਨ੍ਤੰ ਗੋਤਮੰ ਧਾਰੇਮ। ਭਵਞ੍ਹਿ ਗੋਤਮੋ ਅਨੇਕਵਿਹਿਤੰ ਇਦ੍ਧਿਵਿਧੰ ਪਚ੍ਚਨੁਭੋਤਿ...ਪੇ॰... ਯਾਵ ਬ੍ਰਹ੍ਮਲੋਕਾਪਿ ਕਾਯੇਨ ਵਸੰ ਵਤ੍ਤੇਤਿ, ਭਵਞ੍ਹਿ ਗੋਤਮੋ ਅਵਿਤਕ੍ਕੰ ਅਵਿਚਾਰੰ ਸਮਾਧਿੰ ਸਮਾਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਚੇਤਸਾ ਚੇਤੋ ਪਰਿਚ੍ਚ ਪਜਾਨਾਤਿ – ‘ਯਥਾ ਇਮਸ੍ਸ ਭੋਤੋ ਮਨੋਸਙ੍ਖਾਰਾ ਪਣਿਹਿਤਾ ਇਮਸ੍ਸ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਅਨਨ੍ਤਰਾ ਅਮੁੰ ਨਾਮ ਵਿਤਕ੍ਕੰ ਵਿਤਕ੍ਕੇਸ੍ਸਤੀ’ਤਿ। ਭਵਞ੍ਹਿ ਗੋਤਮੋ ਏਵਮਨੁਸਾਸਤਿ – ‘ਏਵੰ ਵਿਤਕ੍ਕੇਥ, ਮਾ ਏਵੰ ਵਿਤਕ੍ਕਯਿਤ੍ਥ; ਏਵੰ ਮਨਸਿ ਕਰੋਥ, ਮਾ ਏਵੰ ਮਨਸਾਕਤ੍ਥ; ਇਦੰ ਪਜਹਥ, ਇਦੰ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਥਾ’’’ਤਿ।

‘‘ਅਦ੍ਧਾ ਖੋ ਤ੍ਯਾਹੰ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਆਸਜ੍ਜ ਉਪਨੀਯ ਵਾਚਾ ਭਾਸਿਤਾ; ਅਪਿ ਚ ਤ੍ਯਾਹੰ ਬ੍ਯਾਕਰਿਸ੍ਸਾਮਿ। ਅਹਞ੍ਹਿ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਅਨੇਕਵਿਹਿਤੰ ਇਦ੍ਧਿਵਿਧੰ ਪਚ੍ਚਨੁਭੋਮਿ...ਪੇ॰... ਯਾਵ ਬ੍ਰਹ੍ਮਲੋਕਾਪਿ ਕਾਯੇਨ ਵਸੰ ਵਤ੍ਤੇਮਿ। ਅਹਞ੍ਹਿ , ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਅਵਿਤਕ੍ਕੰ ਅਵਿਚਾਰੰ ਸਮਾਧਿੰ ਸਮਾਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਚੇਤਸਾ ਚੇਤੋ ਪਰਿਚ੍ਚ ਪਜਾਨਾਮਿ – ‘ਯਥਾ ਇਮਸ੍ਸ ਭੋਤੋ ਮਨੋਸਙ੍ਖਾਰਾ ਪਣਿਹਿਤਾ, ਇਮਸ੍ਸ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਅਨਨ੍ਤਰਾ ਅਮੁੰ ਨਾਮ ਵਿਤਕ੍ਕੰ ਵਿਤਕ੍ਕੇਸ੍ਸਤੀ’ਤਿ। ਅਹਞ੍ਹਿ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਏਵਮਨੁਸਾਸਾਮਿ – ‘ਏਵੰ ਵਿਤਕ੍ਕੇਥ, ਮਾ ਏਵੰ ਵਿਤਕ੍ਕਯਿਤ੍ਥ; ਏਵੰ ਮਨਸਿ ਕਰੋਥ, ਮਾ ਏਵੰ ਮਨਸਾਕਤ੍ਥ; ਇਦੰ ਪਜਹਥ, ਇਦੰ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਥਾ’’’ਤਿ।

‘‘ਅਤ੍ਥਿ ਪਨ, ਭੋ ਗੋਤਮ, ਅਞ੍ਞੋ ਏਕਭਿਕ੍ਖੁਪਿ ਯੋ ਇਮੇਹਿ ਤੀਹਿ ਪਾਟਿਹਾਰਿਯੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ, ਅਞ੍ਞਤ੍ਰ ਭੋਤਾ ਗੋਤਮੇਨਾ’’ਤਿ? ‘‘ਨ ਖੋ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਏਕੰਯੇਵ ਸਤੰ ਨ ਦ੍ਵੇ ਸਤਾਨਿ ਨ ਤੀਣਿ ਸਤਾਨਿ ਨ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਸਤਾਨਿ ਨ ਪਞ੍ਚ ਸਤਾਨਿ, ਅਥ ਖੋ ਭਿਯ੍ਯੋਵ, ਯੇ [ਤੇ (ਕ॰) ਪਸ੍ਸ ਮ॰ ਨਿ॰ ੨.੧੯੫] ਭਿਕ੍ਖੂ ਇਮੇਹਿ ਤੀਹਿ ਪਾਟਿਹਾਰਿਯੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤਾ’’ਤਿ। ‘‘ਕਹਂ ਪਨ, ਭੋ ਗੋਤਮ, ਏਤਰਹਿ ਤੇ ਭਿਕ੍ਖੂ ਵਿਹਰਨ੍ਤੀ’’ਤਿ? ‘‘ਇਮਸ੍ਮਿੰਯੇਵ ਖੋ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਭਿਕ੍ਖੁਸਙ੍ਘੇ’’ਤਿ।

‘‘ਅਭਿਕ੍ਕਨ੍ਤੰ, ਭੋ ਗੋਤਮ, ਅਭਿਕ੍ਕਨ੍ਤੰ, ਭੋ ਗੋਤਮ! ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ ਭੋ ਗੋਤਮ, ਨਿਕ੍ਕੁਜ੍ਜਿਤੰ ਵਾ ਉਕ੍ਕੁਜ੍ਜੇਯ੍ਯ, ਪਟਿਚ੍ਛਨ੍ਨੰ ਵਾ ਵਿਵਰੇਯ੍ਯ, ਮੂਲ੍ਹਸ੍ਸ ਵਾ ਮੱਗੰ ਆਚਿਕ੍ਖੇਯ੍ਯ, ਅਨ੍ਧਕਾਰੇ ਵਾ ਤੇਲਪਜ੍ਜੋਤੰ ਧਾਰੇਯ੍ਯ – ‘ਚਕ੍ਖੁਮਨ੍ਤੋ ਰੂਪਾਨਿ ਦਕ੍ਖਨ੍ਤੀ’ਤਿ, ਏਵਮੇਵੰ ਭੋਤਾ ਗੋਤਮੇਨ ਅਨੇਕਪਰਿਯਾਯੇਨ ਧਮ੍ਮੋ ਪਕਾਸਿਤੋ। ਏਸਾਹੰ ਭਵਨ੍ਤੰ ਗੋਤਮੰ ਸਰਣੰ ਗਚ੍ਛਾਮਿ, ਧਮ੍ਮਞ੍ਚ ਭਿਕ੍ਖੁਸਙ੍ਘਞ੍ਚ। ਉਪਾਸਕੰ ਮੰ ਭਵੰ ਗੋਤਮੋ ਧਾਰੇਤੁ ਅਜ੍ਜਤੱਗੇ ਪਾਣੁਪੇਤੰ ਸਰਣੰ ਗਤ’’ਨ੍ਤਿ। ਦਸਮੰ।

ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਵੱਗੋ ਪਠਮੋ।

ਤਸ੍ਸੁੱਦਾਨੰ –

ਦ੍ਵੇ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾ ਚਞ੍ਞਤਰੋ, ਪਰਿਬ੍ਬਾਜਕੇਨ ਨਿਬ੍ਬੁਤੰ।
ਪਲੋਕਵਚ੍ਛੋ ਤਿਕਣ੍ਣੋ, ਸੋਣਿ ਸਙ੍ਗਾਰਵੇਨ ਚਾਤਿ॥

(੭) ੨. ਮਹਾਵਗ੍ਗੋ

੧. ਤਿਤ੍ਥਾਯਤਨਾਦਿਸੁਤ੍ਤਂ

੬੨. ''ਤੀਣਿਮਾਨਿ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਿਤ੍ਥਾਯਤਨਾਨਿ ਯਾਨਿ ਪਣ੍ਡਿਤੇਹਿ ਸਮਨੁਯੁਞ੍ਜਿਯਮਾਨਾਨਿ [ਸਮਨੁਗ੍ਗਾਹਿਯਮਾਨਾਨਿ (ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਕ॰)] ਸਮਨੁਗਾਹਿਯਮਾਨਾਨਿ ਸਮਨੁਭਾਸਿਯਮਾਨਾਨਿ ਪਰਮ੍ਪਿ ਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਅਕਿਰਿਯਾਯ ਸਣ੍ਠਹਨ੍ਤਿ। ਕਤਮਾਨਿ ਤੀਣਿ? ਸਨ੍ਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕੇ ਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾ ਏਵਂਵਾਦਿਨੋ ਏਵਂਦਿਟ੍ਠਿਨੋ – 'ਯਂ ਕਿਞ੍ਚਾਯਂ ਪੁਰਿਸਪੁਗ੍ਗਲੋ ਪਟਿਸਂਵੇਦੇਤਿ ਸੁਖਂ ਵਾ ਦੁਕ੍ਖਂ ਵਾ ਅਦੁਕ੍ਖਮਸੁਖਂ ਵਾ ਸਬ੍ਬਂ ਤਂ ਪੁਬ੍ਬੇਕਤਹੇਤੂ'ਤਿ। ਸਨ੍ਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕੇ ਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾ ਏਵਂਵਾਦਿਨੋ ਏਵਂਦਿਟ੍ਠਿਨੋ – 'ਯਂ ਕਿਞ੍ਚਾਯਂ ਪੁਰਿਸਪੁਗ੍ਗਲੋ ਪਟਿਸਂਵੇਦੇਤਿ ਸੁਖਂ ਵਾ ਦੁਕ੍ਖਂ ਵਾ ਅਦੁਕ੍ਖਮਸੁਖਂ ਵਾ ਸਬ੍ਬਂ ਤਂ ਇਸ੍ਸਰਨਿਮ੍ਮਾਨਹੇਤੂ'ਤਿ। ਸਨ੍ਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕੇ ਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾ ਏਵਂਵਾਦਿਨੋ ਏਵਂਦਿਟ੍ਠਿਨੋ – 'ਯਂ ਕਿਞ੍ਚਾਯਂ ਪੁਰਿਸਪੁਗ੍ਗਲੋ ਪਟਿਸਂਵੇਦੇਤਿ ਸੁਖਂ ਵਾ ਦੁਕ੍ਖਂ ਵਾ ਅਦੁਕ੍ਖਮਸੁਖਂ ਵਾ ਸਬ੍ਬਂ ਤਂ ਅਹੇਤੁਅਪ੍ਪਚ੍ਚਯਾ'''ਤਿ।

''ਤਤ੍ਰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਯੇ ਤੇ ਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾ ਏਵਂਵਾਦਿਨੋ ਏਵਂਦਿਟ੍ਠਿਨੋ – 'ਯਂ ਕਿਞ੍ਚਾਯਂ ਪੁਰਿਸਪੁਗ੍ਗਲੋ ਪਟਿਸਂਵੇਦੇਤਿ ਸੁਖਂ ਵਾ ਦੁਕ੍ਖਂ ਵਾ ਅਦੁਕ੍ਖਮਸੁਖਂ ਵਾ ਸਬ੍ਬਂ ਤਂ ਪੁਬ੍ਬੇਕਤਹੇਤੂ'ਤਿ, ਤ੍ਯਾਹਂ ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਏਵਂ ਵਦਾਮਿ – 'ਸਚ੍ਚਂ ਕਿਰ ਤੁਮ੍ਹੇ ਆਯਸ੍ਮਨ੍ਤੋ ਏਵਂਵਾਦਿਨੋ ਏਵਂਦਿਟ੍ਠਿਨੋ – ਯਂ ਕਿਞ੍ਚਾਯਂ ਪੁਰਿਸਪੁਗ੍ਗਲੋ ਪਟਿਸਂਵੇਦੇਤਿ ਸੁਖਂ ਵਾ ਦੁਕ੍ਖਂ ਵਾ ਅਦੁਕ੍ਖਮਸੁਖਂ ਵਾ ਸਬ੍ਬਂ ਤਂ ਪੁਬ੍ਬੇਕਤਹੇਤੂ'ਤਿ ? ਤੇ ਚ ਮੇ [ਤੇ ਚੇ ਮੇ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰)] ਏਵਂ ਪੁਟ੍ਠਾ 'ਆਮਾ'ਤਿ [ਆਮੋਤਿ (ਸੀ॰)] ਪਟਿਜਾਨਨ੍ਤਿ। ਤ੍ਯਾਹਂ ਏਵਂ ਵਦਾਮਿ – 'ਤੇਨਹਾਯਸ੍ਮਨ੍ਤੋ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਿਨੋ ਭਵਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ ਪੁਬ੍ਬੇਕਤਹੇਤੁ, ਅਦਿਨ੍ਨਾਦਾਯਿਨੋ ਭਵਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ ਪੁਬ੍ਬੇਕਤਹੇਤੁ, ਅਬ੍ਰਹ੍ਮਚਾਰਿਨੋ ਭਵਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ ਪੁਬ੍ਬੇਕਤਹੇਤੁ, ਮੁਸਾਵਾਦਿਨੋ ਭਵਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ ਪੁਬ੍ਬੇਕਤਹੇਤੁ, ਪਿਸੁਣਵਾਚਾ ਭਵਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ ਪੁਬ੍ਬੇਕਤਹੇਤੁ, ਫਰੁਸਵਾਚਾ ਭਵਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ ਪੁਬ੍ਬੇਕਤਹੇਤੁ, ਸਮ੍ਫਪ੍ਪਲਾਪਿਨੋ ਭਵਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ ਪੁਬ੍ਬੇਕਤਹੇਤੁ, ਅਭਿਜ੍ਝਾਲੁਨੋ ਭਵਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ ਪੁਬ੍ਬੇਕਤਹੇਤੁ, ਬ੍ਯਾਪਨ੍ਨਚਿਤ੍ਤਾ ਭਵਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ ਪੁਬ੍ਬੇਕਤਹੇਤੁ, ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਕਾ ਭਵਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ ਪੁਬ੍ਬੇਕਤਹੇਤੁ'''।

''ਪੁਬ੍ਬੇਕਤਂ ਖੋ ਪਨ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਾਰਤੋ ਪਚ੍ਚਾਗਚ੍ਛਤਂ ਨ ਹੋਤਿ ਛਨ੍ਦੋ ਵਾ ਵਾਯਾਮੋ ਵਾ ਇਦਂ ਵਾ ਕਰਣੀਯਂ ਇਦਂ ਵਾ ਅਕਰਣੀਯਨ੍ਤਿ। ਇਤਿ ਕਰਣੀਯਾਕਰਣੀਯੇ ਖੋ ਪਨ ਸਚ੍ਚਤੋ ਥੇਤਤੋ ਅਨੁਪਲਬ੍ਭਿਯਮਾਨੇ ਮੁਟ੍ਠਸ੍ਸਤੀਨਂ ਅਨਾਰਕ੍ਖਾਨਂ ਵਿਹਰਤਂ ਨ ਹੋਤਿ ਪਚ੍ਚਤ੍ਤਂ ਸਹਧਮ੍ਮਿਕੋ ਸਮਣਵਾਦੋ । ਅਯਂ ਖੋ ਮੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤੇਸੁ ਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੇਸੁ ਏਵਂਵਾਦੀਸੁ ਏਵਂਦਿਟ੍ਠੀਸੁ ਪਠਮੋ ਸਹਧਮ੍ਮਿਕੋ ਨਿਗ੍ਗਹੋ ਹੋਤਿ।

''ਤਤ੍ਰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਯੇ ਤੇ ਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾ ਏਵਂਵਾਦਿਨੋ ਏਵਂਦਿਟ੍ਠਿਨੋ – 'ਯਂ ਕਿਞ੍ਚਾਯਂ ਪੁਰਿਸਪੁਗ੍ਗਲੋ ਪਟਿਸਂਵੇਦੇਤਿ ਸੁਖਂ ਵਾ ਦੁਕ੍ਖਂ ਵਾ ਅਦੁਕ੍ਖਮਸੁਖਂ ਵਾ ਸਬ੍ਬਂ ਤਂ ਇਸ੍ਸਰਨਿਮ੍ਮਾਨਹੇਤੂ'ਤਿ, ਤ੍ਯਾਹਂ ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਏਵਂ ਵਦਾਮਿ – 'ਸਚ੍ਚਂ ਕਿਰ ਤੁਮ੍ਹੇ ਆਯਸ੍ਮਨ੍ਤੋ ਏਵਂਵਾਦਿਨੋ ਏਵਦਿਟ੍ਠਿਨੋ – ਯਂ ਕਿਞ੍ਚਾਯਂ ਪੁਰਿਸਪੁਗ੍ਗਲੋ ਪਟਿਸਂਵੇਦੇਤਿ ਸੁਖਂ ਵਾ ਦੁਕ੍ਖਂ ਵਾ ਅਦੁਕ੍ਖਮਸੁਖਂ ਵਾ ਸਬ੍ਬਂ ਤਂ ਇਸ੍ਸਰਨਿਮ੍ਮਾਨਹੇਤੂ'ਤਿ? ਤੇ ਚ ਮੇ ਏਵਂ ਪੁਟ੍ਠਾ 'ਆਮਾ'ਤਿ ਪਟਿਜਾਨਨ੍ਤਿ। ਤ੍ਯਾਹਂ ਏਵਂ ਵਦਾਮਿ – 'ਤੇਨਹਾਯਸ੍ਮਨ੍ਤੋ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਿਨੋ ਭਵਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ ਇਸ੍ਸਰਨਿਮ੍ਮਾਨਹੇਤੁ, ਅਦਿਨ੍ਨਾਦਾਯਿਨੋ ਭਵਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ ਇਸ੍ਸਰਨਿਮ੍ਮਾਨਹੇਤੁ, ਅਬ੍ਰਹ੍ਮਚਾਰਿਨੋ ਭਵਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ ਇਸ੍ਸਰਨਿਮ੍ਮਾਨਹੇਤੁ, ਮੁਸਾਵਾਦਿਨੋ ਭਵਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ ਇਸ੍ਸਰਨਿਮ੍ਮਾਨਹੇਤੁ, ਪਿਸੁਣਵਾਚਾ ਭਵਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ ਇਸ੍ਸਰਨਿਮ੍ਮਾਨਹੇਤੁ, ਫਰੁਸਵਾਚਾ ਭਵਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ ਇਸ੍ਸਰਨਿਮ੍ਮਾਨਹੇਤੁ, ਸਮ੍ਫਪ੍ਪਲਾਪਿਨੋ ਭਵਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ ਇਸ੍ਸਰਨਿਮ੍ਮਾਨਹੇਤੁ, ਅਭਿਜ੍ਝਾਲੁਨੋ ਭਵਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ ਇਸ੍ਸਰਨਿਮ੍ਮਾਨਹੇਤੁ, ਬ੍ਯਾਪਨ੍ਨਚਿਤ੍ਤਾ ਭਵਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ ਇਸ੍ਸਰਨਿਮ੍ਮਾਨਹੇਤੁ, ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਕਾ ਭਵਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ ਇਸ੍ਸਰਨਿਮ੍ਮਾਨਹੇਤੁ'''।

“ਇਸ੍ਸਰਨਿਮ੍ਮਾਨਂ ਖੋ ਪਨ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਾਰਤੋ ਪਚ੍ਚਾਗਚ੍ਛਤਂ ਨ ਹੋਤਿ ਛਨ੍ਦੋ ਵਾ ਵਾਯਾਮੋ ਵਾ ਇਦਂ ਵਾ ਕਰਣੀਯਂ ਇਦਂ ਵਾ ਅਕਰਣੀਯਨ੍ਤਿ। ਇਤਿ ਕਰਣੀਯਾਕਰਣੀਯੇ ਖੋ ਪਨ ਸਚ੍ਚਤੋ ਥੇਤਤੋ ਅਨੁਪਲਬ੍ਭਿਯਮਾਨੇ ਮੁਟ੍ਠਸ੍ਸਤੀਨਂ ਅਨਾਰਕ੍ਖਾਨਂ ਵਿਹਰਤਂ ਨ ਹੋਤਿ ਪਚ੍ਚਤ੍ਤਂ ਸਹਧਮ੍ਮਿਕੋ ਸਮਣਵਾਦੋ। ਅਯਂ ਖੋ ਮੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤੇਸੁ ਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੇਸੁ ਏਵਂਵਾਦੀਸੁ ਏਵਂਦਿਟ੍ਠੀਸੁ ਦੁਤਿਯੋ ਸਹਧਮ੍ਮਿਕੋ ਨਿਗ੍ਗਹੋ ਹੋਤਿ।

“ਤਤ੍ਰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਯੇ ਤੇ ਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾ ਏਵਂਵਾਦਿਨੋ ਏਵਂਦਿਟ੍ਠਿਨੋ – ‘ਯਂ ਕਿਞ੍ਚਾਯਂ ਪੁਰਿਸਪੁਗ੍ਗਲੋ ਪਟਿਸਂਵੇਦੇਤਿ ਸੁਖਂ ਵਾ ਦੁਕ੍ਖਂ ਵਾ ਅਦੁਕ੍ਖਮਸੁਖਂ ਵਾ ਸਬ੍ਬਂ ਤਂ ਅਹੇਤੁਅਪ੍ਪਚ੍ਚਯਾ’ਤਿ, ਤਤ੍ਰਾਹਂ ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਏਵਂ ਵਦਾਮਿ – ‘ਸਚ੍ਚਂ ਕਿਰ ਤੁਮ੍ਹੇ ਆਯਸ੍ਮਨ੍ਤੋ ਏਵਂਵਾਦਿਨੋ ਏਵਂਦਿਟ੍ਠਿਨੋ – ਯਂ ਕਿਞ੍ਚਾਯਂ ਪੁਰਿਸਪੁਗ੍ਗਲੋ ਪਟਿਸਂਵੇਦੇਤਿ ਸੁਖਂ ਵਾ ਦੁਕ੍ਖਂ ਵਾ ਅਦੁਕ੍ਖਮਸੁਖਂ ਵਾ ਸਬ੍ਬਂ ਤਂ ਅਹੇਤੁਅਪ੍ਪਚ੍ਚਯਾ’ਤਿ? ਤੇ ਚ ਮੇ ਏਵਂ ਪੁਟ੍ਠਾ ‘ਆਮਾ’ਤਿ ਪਟਿਜਾਨਨ੍ਤਿ । ਤ੍ਯਾਹਂ ਏਵਂ ਵਦਾਮਿ – ‘ਤੇਨਹਾਯਸ੍ਮਨ੍ਤੋ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਿਨੋ ਭਵਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ ਅਹੇਤੁਅਪ੍ਪਚ੍ਚਯਾ...ਪੇ॰... ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਕਾ ਭਵਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ ਅਹੇਤੁਅਪ੍ਪਚ੍ਚਯਾ’’’।

“ਅਹੇਤੁਅਪ੍ਪਚ੍ਚਯਂ [ਅਹੇਤੁਂ (ਸੀ॰), ਅਹੇਤੁ (ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰), ਅਹੇਤੁਅਪ੍ਪਚ੍ਚਯਾ (ਪੀ॰), ਅਹੇਤੁਂ ਅਪ੍ਪਚ੍ਚਯਂ (ਕ॰)] ਖੋ ਪਨ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਾਰਤੋ ਪਚ੍ਚਾਗਚ੍ਛਤਂ ਨ ਹੋਤਿ ਛਨ੍ਦੋ ਵਾ ਵਾਯਾਮੋ ਵਾ ਇਦਂ ਵਾ ਕਰਣੀਯਂ ਇਦਂ ਵਾ ਅਕਰਣੀਯਨ੍ਤਿ। ਇਤਿ ਕਰਣੀਯਾਕਰਣੀਯੇ ਖੋ ਪਨ ਸਚ੍ਚਤੋ ਥੇਤਤੋ ਅਨੁਪਲਬ੍ਭਿਯਮਾਨੇ ਮੁਟ੍ਠਸ੍ਸਤੀਨਂ ਅਨਾਰਕ੍ਖਾਨਂ ਵਿਹਰਤਂ ਨ ਹੋਤਿ ਪਚ੍ਚਤ੍ਤਂ ਸਹਧਮ੍ਮਿਕੋ ਸਮਣਵਾਦੋ। ਅਯਂ ਖੋ ਮੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤੇਸੁ ਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੇਸੁ ਏਵਂਵਾਦੀਸੁ ਏਵਂਦਿਟ੍ਠੀਸੁ ਤਤਿਯੋ ਸਹਧਮ੍ਮਿਕੋ ਨਿਗ੍ਗਹੋ ਹੋਤਿ।

“ਇਮਾਨਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤੀਣਿ ਤਿਤ੍ਥਾਯਤਨਾਨਿ ਯਾਨਿ ਪਣ੍ਡਿਤੇਹਿ ਸਮਨੁਯੁਞ੍ਜਿਯਮਾਨਾਨਿ ਸਮਨੁਗਾਹਿਯਮਾਨਾਨਿ ਸਮਨੁਭਾਸਿਯਮਾਨਾਨਿ ਪਰਮ੍ਪਿ ਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਅਕਿਰਿਯਾਯ ਸਣ੍ਠਹਨ੍ਤਿ।

“ਅਯਂ ਖੋ ਪਨ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਮਯਾ ਧਮ੍ਮੋ ਦੇਸਿਤੋ ਅਨਿਗ੍ਗਹਿਤੋ ਅਸਂਕਿਲਿਟ੍ਠੋ ਅਨੁਪਵਜ੍ਜੋ ਅਪ੍ਪਟਿਕੁਟ੍ਠੋ ਸਮਣੇਹਿ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੇਹਿ ਵਿਞ੍ਞੂਹਿ। ਕਤਮੋ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਮਯਾ ਧਮ੍ਮੋ ਦੇਸਿਤੋ ਅਨਿਗ੍ਗਹਿਤੋ ਅਸਂਕਿਲਿਟ੍ਠੋ ਅਨੁਪਵਜ੍ਜੋ ਅਪ੍ਪਟਿਕੁਟ੍ਠੋ ਸਮਣੇਹਿ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੇਹਿ ਵਿਞ੍ਞੂਹਿ? ਇਮਾ ਛ ਧਾਤੁਯੋਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਮਯਾ ਧਮ੍ਮੋ ਦੇਸਿਤੋ ਅਨਿਗ੍ਗਹਿਤੋ ਅਸਂਕਿਲਿਟ੍ਠੋ ਅਨੁਪਵਜ੍ਜੋ ਅਪ੍ਪਟਿਕੁਟ੍ਠੋ ਸਮਣੇਹਿ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੇਹਿ ਵਿਞ੍ਞੂਹਿ। ਇਮਾਨਿ ਛ ਫਸ੍ਸਾਯਤਨਾਨੀਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਮਯਾ ਧਮ੍ਮੋ ਦੇਸਿਤੋ ਅਨਿਗ੍ਗਹਿਤੋ ਅਸਂਕਿਲਿਟ੍ਠੋ ਅਨੁਪਵਜ੍ਜੋ ਅਪ੍ਪਟਿਕੁਟ੍ਠੋ ਸਮਣੇਹਿ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੇਹਿ ਵਿਞ੍ਞੂਹਿ। ਇਮੇ ਅਟ੍ਠਾਰਸ ਮਨੋਪਵਿਚਾਰਾਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਮਯਾ ਧਮ੍ਮੋ ਦੇਸਿਤੋ ਅਨਿਗ੍ਗਹਿਤੋ ਅਸਂਕਿਲਿਟ੍ਠੋ ਅਨੁਪਵਜ੍ਜੋ ਅਪ੍ਪਟਿਕੁਟ੍ਠੋ ਸਮਣੇਹਿ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੇਹਿ ਵਿਞ੍ਞੂਹਿ। ਇਮਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਾਨੀਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਮਯਾ ਧਮ੍ਮੋ ਦੇਸਿਤੋ ਅਨਿਗ੍ਗਹਿਤੋ ਅਸਂਕਿਲਿਟ੍ਠੋ ਅਨੁਪਵਜ੍ਜੋ ਅਪ੍ਪਟਿਕੁਟ੍ਠੋ ਸਮਣੇਹਿ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੇਹਿ ਵਿਞ੍ਞੂਹਿ।

“ਇਮਾ ਛ ਧਾਤੁਯੋਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਮਯਾ ਧਮ੍ਮੋ ਦੇਸਿਤੋ ਅਨਿਗ੍ਗਹਿਤੋ ਅਸਂਕਿਲਿਟ੍ਠੋ ਅਨੁਪਵਜ੍ਜੋ ਅਪ੍ਪਟਿਕੁਟ੍ਠੋ ਸਮਣੇਹਿ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੇਹਿ ਵਿਞ੍ਞੂਹੀਤਿ। ਇਤਿ ਖੋ ਪਨੇਤਂ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਕਿਞ੍ਚੇਤਂ ਪਟਿਚ੍ਚ ਵੁਤ੍ਤਂ? ਛਯਿਮਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਾਤੁਯੋ – ਪਥਵੀਧਾਤੁ, ਆਪੋਧਾਤੁ, ਤੇਜੋਧਾਤੁ, ਵਾਯੋਧਾਤੁ, ਆਕਾਸਧਾਤੁ, ਵਿਞ੍ਞਾਣਧਾਤੁ। ਇਮਾ ਛ ਧਾਤੁਯੋਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਮਯਾ ਧਮ੍ਮੋ ਦੇਸਿਤੋ ਅਨਿਗ੍ਗਹਿਤੋ ਅਸਂਕਿਲਿਟ੍ਠੋ ਅਨੁਪਵਜ੍ਜੋ ਅਪ੍ਪਟਿਕੁਟ੍ਠੋ ਸਮਣੇਹਿ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੇਹਿ ਵਿਞ੍ਞੂਹੀਤਿ। ਇਤਿ ਯਂ ਤਂ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਇਦਮੇਤਂ ਪਟਿਚ੍ਚ ਵੁਤ੍ਤਂ।

“ਇਮਾਨਿ ਛ ਫਸ੍ਸਾਯਤਨਾਨੀਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਮਯਾ ਧਮ੍ਮੋ ਦੇਸਿਤੋ ਅਨਿਗ੍ਗਹਿਤੋ ਅਸਂਕਿਲਿਟ੍ਠੋ ਅਨੁਪਵਜ੍ਜੋ ਅਪ੍ਪਟਿਕੁਟ੍ਠੋ ਸਮਣੇਹਿ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੇਹਿ ਵਿਞ੍ਞੂਹੀਤਿ। ਇਤਿ ਖੋ ਪਨੇਤਂ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਕਿਞ੍ਚੇਤਂ ਪਟਿਚ੍ਚ ਵੁਤ੍ਤਂ? ਛਯਿਮਾਨਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਫਸ੍ਸਾਯਤਨਾਨਿ – ਚਕ੍ਖੁ ਫਸ੍ਸਾਯਤਨਂ, ਸੋਤਂ ਫਸ੍ਸਾਯਤਨਂ, ਘਾਨਂ ਫਸ੍ਸਾਯਤਨਂ, ਜਿਵ੍ਹਾ ਫਸ੍ਸਾਯਤਨਂ, ਕਾਯੋ ਫਸ੍ਸਾਯਤਨਂ, ਮਨੋ ਫਸ੍ਸਾਯਤਨਂ। ਇਮਾਨਿ ਛ ਫਸ੍ਸਾਯਤਨਾਨੀਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਮਯਾ ਧਮ੍ਮੋ ਦੇਸਿਤੋ ਅਨਿਗ੍ਗਹਿਤੋ ਅਸਂਕਿਲਿਟ੍ਠੋ ਅਨੁਪਵਜ੍ਜੋ ਅਪ੍ਪਟਿਕੁਟ੍ਠੋ ਸਮਣੇਹਿ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੇਹਿ ਵਿਞ੍ਞੂਹੀਤਿ। ਇਤਿ ਯਂ ਤਂ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਇਦਮੇਤਂ ਪਟਿਚ੍ਚ ਵੁਤ੍ਤਂ।

‘‘ਇਮੇ ਅਟ੍ਠਾਰਸ ਮਨੋਪਵਿਚਾਰਾਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਮਯਾ ਧਮ੍ਮੋ ਦੇਸਿਤੋ ਅਨਿਗ੍ਗਹਿਤੋ ਅਸਂਕਿਲਿਟ੍ਠੋ ਅਨੁਪਵਜ੍ਜੋ ਅਪ੍ਪਟਿਕੁਟ੍ਠੋ ਸਮਣੇਹਿ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੇਹਿ ਵਿਞ੍ਞੂਹੀਤਿ। ਇਤਿ ਖੋ ਪਨੇਤਂ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਕਿਞ੍ਚੇਤਂ ਪਟਿਚ੍ਚ ਵੁਤ੍ਤਂ? ਚਕ੍ਖੁਨਾ ਰੂਪਂ ਦਿਸ੍ਵਾ ਸੋਮਨਸ੍ਸਟ੍ਠਾਨਿਯਂ ਰੂਪਂ ਉਪਵਿਚਰਤਿ ਦੋਮਨਸ੍ਸਟ੍ਠਾਨਿਯਂ ਰੂਪਂ ਉਪਵਿਚਰਤਿ ਉਪੇਕ੍ਖਾਟ੍ਠਾਨਿਯਂ ਰੂਪਂ ਉਪਵਿਚਰਤਿ, ਸੋਤੇਨ ਸਦ੍ਦਂ ਸੁਤ੍ਵਾ... ਘਾਨੇਨ ਗਨ੍ਧਂ ਘਾਯਿਤ੍ਵਾ... ਜਿਵ੍ਹਾਯ ਰਸਂ ਸਾਯਿਤ੍ਵਾ... ਕਾਯੇਨ ਫੋਟ੍ਠਬ੍ਬਂ ਫੁਸਿਤ੍ਵਾ... ਮਨਸਾ ਧਮ੍ਮਂ ਵਿਞ੍ਞਾਯ ਸੋਮਨਸ੍ਸਟ੍ਠਾਨਿਯਂ ਧਮ੍ਮਂ ਉਪਵਿਚਰਤਿ ਦੋਮਨਸ੍ਸਟ੍ਠਾਨਿਯਂ ਧਮ੍ਮਂ ਉਪਵਿਚਰਤਿ ਉਪੇਕ੍ਖਾਟ੍ਠਾਨਿਯਂ ਧਮ੍ਮਂ ਉਪਵਿਚਰਤਿ। ਇਮੇ ਅਟ੍ਠਾਰਸ ਮਨੋਪਵਿਚਾਰਾਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਮਯਾ ਧਮ੍ਮੋ ਦੇਸਿਤੋ ਅਨਿਗ੍ਗਹਿਤੋ ਅਸਂਕਿਲਿਟ੍ਠੋ ਅਨੁਪਵਜ੍ਜੋ ਅਪ੍ਪਟਿਕੁਟ੍ਠੋ ਸਮਣੇਹਿ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੇਹਿ ਵਿਞ੍ਞੂਹੀਤਿ। ਇਤਿ ਯਂ ਤਂ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਇਦਮੇਤਂ ਪਟਿਚ੍ਚ ਵੁਤ੍ਤਂ।

‘‘ਇਮਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਾਨੀਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਮਯਾ ਧਮ੍ਮੋ ਦੇਸਿਤੋ ਅਨਿਗ੍ਗਹਿਤੋ ਅਸਂਕਿਲਿਟ੍ਠੋ ਅਨੁਪਵਜ੍ਜੋ ਅਪ੍ਪਟਿਕੁਟ੍ਠੋ ਸਮਣੇਹਿ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੇਹਿ ਵਿਞ੍ਞੂਹੀਤਿ। ਇਤਿ ਖੋ ਪਨੇਤਂ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਕਿਞ੍ਚੇਤਂ ਪਟਿਚ੍ਚ ਵੁਤ੍ਤਂ? ਛਨ੍ਨਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਾਤੂਨਂ ਉਪਾਦਾਯ ਗਬ੍ਭਸ੍ਸਾਵਕ੍ਕਨ੍ਤਿ ਹੋਤਿ; ਓਕ੍ਕਨ੍ਤਿਯਾ ਸਤਿ ਨਾਮਰੂਪਂ, ਨਾਮਰੂਪਪਚ੍ਚਯਾ ਸਲ਼ਾਯਤਨਂ, ਸਲ਼ਾਯਤਨਪਚ੍ਚਯਾ ਫਸ੍ਸੋ, ਫਸ੍ਸਪਚ੍ਚਯਾ ਵੇਦਨਾ। ਵੇਦਿਯਮਾਨਸ੍ਸ ਖੋ ਪਨਾਹਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਇਦਂ ਦੁਕ੍ਖਨ੍ਤਿ ਪਞ੍ਞਪੇਮਿ, ਅਯਂ ਦੁਕ੍ਖਸਮੁਦਯੋਤਿ ਪਞ੍ਞਪੇਮਿ, ਅਯਂ ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧੋਤਿ ਪਞ੍ਞਪੇਮਿ, ਅਯਂ ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧਗਾਮਿਨੀ ਪਟਿਪਦਾਤਿ ਪਞ੍ਞਪੇਮਿ।

‘‘ਕਤਮਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦੁਕ੍ਖਂ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਂ? ਜਾਤਿਪਿ ਦੁਕ੍ਖਾ, ਜਰਾਪਿ ਦੁਕ੍ਖਾ , ( ) [(ਬ੍ਯਾਧਿਪਿ ਦੁਕ੍ਖੋ) (ਸੀ॰ ਪੀ॰ ਕ॰) ਅਟ੍ਠਕਥਾਯ ਸਂਸਨ੍ਦੇਤਬ੍ਬਂ ਵਿਸੁਦ੍ਧਿ॰ ੨.੫੩੭] ਮਰਣਮ੍ਪਿ ਦੁਕ੍ਖਂ , ਸੋਕਪਰਿਦੇਵਦੁਕ੍ਖਦੋਮਨਸ੍ਸੁਪਾਯਾਸਾਪਿ ਦੁਕ੍ਖਾ, (ਅਪ੍ਪਿਯੇਹਿ ਸਮ੍ਪਯੋਗੋ ਦੁਕ੍ਖੋ, ਪਿਯੇਹਿ ਵਿਪ੍ਪਯੋਗੋ ਦੁਕ੍ਖੋ,) [(ਨਤ੍ਥਿ ਕਤ੍ਥਚਿ)] ਯਮ੍ਪਿਚ੍ਛਂ ਨ ਲਭਤਿ ਤਮ੍ਪਿ ਦੁਕ੍ਖਂ। ਸਂਖਿਤ੍ਤੇਨ ਪਞ੍ਚੁਪਾਦਾਨਕ੍ਖਨ੍ਧਾ ਦੁਕ੍ਖਾ। ਇਦਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦੁਕ੍ਖਂ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਂ।

‘‘ਕਤਮਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦੁਕ੍ਖਸਮੁਦਯਂ [ਦੁਕ੍ਖਸਮੁਦਯੋ (ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰)] ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਂ? ਅਵਿਜ੍ਜਾਪਚ੍ਚਯਾ ਸਙ੍ਖਾਰਾ, ਸਙ੍ਖਾਰਪਚ੍ਚਯਾ ਵਿਞ੍ਞਾਣਂ, ਵਿਞ੍ਞਾਣਪਚ੍ਚਯਾ ਨਾਮਰੂਪਂ, ਨਾਮਰੂਪਪਚ੍ਚਯਾ ਸਲ਼ਾਯਤਨਂ, ਸਲ਼ਾਯਤਨਪਚ੍ਚਯਾ ਫਸ੍ਸੋ, ਫਸ੍ਸਪਚ੍ਚਯਾ ਵੇਦਨਾ, ਵੇਦਨਾਪਚ੍ਚਯਾ ਤਣ੍ਹਾ, ਤਣ੍ਹਾਪਚ੍ਚਯਾ ਉਪਾਦਾਨਂ, ਉਪਾਦਾਨਪਚ੍ਚਯਾ ਭਵੋ, ਭਵਪਚ੍ਚਯਾ ਜਾਤਿ, ਜਾਤਿਪਚ੍ਚਯਾ ਜਰਾਮਰਣਂ ਸੋਕਪਰਿਦੇਵਦੁਕ੍ਖਦੋਮਨਸ੍ਸੁਪਾਯਾਸਾ ਸਮ੍ਭਵਨ੍ਤਿ। ਏਵਮੇਤਸ੍ਸ ਕੇਵਲਸ੍ਸ ਦੁਕ੍ਖਕ੍ਖਨ੍ਧਸ੍ਸ ਸਮੁਦਯੋ ਹੋਤਿ। ਇਦਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦੁਕ੍ਖਸਮੁਦਯਂ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਂ।

‘‘ਕਤਮਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧਂ [ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧੋ (ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰)] ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਂ? ਅਵਿਜ੍ਜਾਯ ਤ੍ਵੇਵ ਅਸੇਸਵਿਰਾਗਨਿਰੋਧਾ ਸਙ੍ਖਾਰਨਿਰੋਧੋ, ਸਙ੍ਖਾਰਨਿਰੋਧਾ ਵਿਞ੍ਞਾਣਨਿਰੋਧੋ, ਵਿਞ੍ਞਾਣਨਿਰੋਧਾ ਨਾਮਰੂਪਨਿਰੋਧੋ, ਨਾਮਰੂਪਨਿਰੋਧਾ ਸਲ਼ਾਯਤਨਨਿਰੋਧੋ, ਸਲ਼ਾਯਤਨਨਿਰੋਧਾ ਫਸ੍ਸਨਿਰੋਧੋ, ਫਸ੍ਸਨਿਰੋਧਾ ਵੇਦਨਾਨਿਰੋਧੋ, ਵੇਦਨਾਨਿਰੋਧਾ ਤਣ੍ਹਾਨਿਰੋਧੋ, ਤਣ੍ਹਾਨਿਰੋਧਾ ਉਪਾਦਾਨਨਿਰੋਧੋ, ਉਪਾਦਾਨਨਿਰੋਧਾ ਭਵਨਿਰੋਧੋ, ਭਵਨਿਰੋਧਾ ਜਾਤਿਨਿਰੋਧੋ, ਜਾਤਿਨਿਰੋਧਾ ਜਰਾਮਰਣਂ ਸੋਕਪਰਿਦੇਵਦੁਕ੍ਖਦੋਮਨਸ੍ਸੁਪਾਯਾਸਾ ਨਿਰੁਜ੍ਝਨ੍ਤਿ। ਏਵਮੇਤਸ੍ਸ ਕੇਵਲਸ੍ਸ ਦੁਕ੍ਖਕ੍ਖਨ੍ਧਸ੍ਸ ਨਿਰੋਧੋ ਹੋਤਿ। ਇਦਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧਂ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਂ।

‘‘ਕਤਮਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧਗਾਮਿਨੀ ਪਟਿਪਦਾ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਂ? ਅਯਮੇਵ ਅਰਿਯੋ ਅਟ੍ਠਙ੍ਗਿਕੋ ਮਗ੍ਗੋ, ਸੇਯ੍ਯਥਿਦਂ – ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿ, ਸਮ੍ਮਾਸਙ੍ਕਪ੍ਪੋ, ਸਮ੍ਮਾਵਾਚਾ, ਸਮ੍ਮਾਕਮ੍ਮਨ੍ਤੋ, ਸਮ੍ਮਾਆਜੀਵੋ, ਸਮ੍ਮਾਵਾਯਾਮੋ, ਸਮ੍ਮਾਸਤਿ, ਸਮ੍ਮਾਸਮਾਧਿ। ਇਦਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧਗਾਮਿਨੀ ਪਟਿਪਦਾ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਂ। ‘ਇਮਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਾਨੀ’ਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਮਯਾ ਧਮ੍ਮੋ ਦੇਸਿਤੋ ਅਨਿਗ੍ਗਹਿਤੋ ਅਸਂਕਿਲਿਟ੍ਠੋ ਅਨੁਪਵਜ੍ਜੋ ਅਪ੍ਪਟਿਕੁਟ੍ਠੋ ਸਮਣੇਹਿ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੇਹਿ ਵਿਞ੍ਞੂਹੀਤਿ। ਇਤਿ ਯਂ ਤਂ ਵੁਤ੍ਤਂ ਇਦਮੇਤਂ ਪਟਿਚ੍ਚ ਵੁਤ੍ਤ’’ਨ੍ਤਿ। ਪਠਮਂ।

੬੩. ''ਤੀਣਿਮਾਨਿ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਮਾਤਾਪੁਤ੍ਤਿਕਾਨਿ ਭਯਾਨੀਤਿ ਅਸ੍ਸੁਤਵਾ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨੋ ਭਾਸਤਿ। ਕਤਮਾਨਿ ਤੀਣਿ? ਹੋਤਿ ਸੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਮਯੋ ਯਂ ਮਹਾਅਗ੍ਗਿਡਾਹੋ ਵੁਟ੍ਠਾਤਿ। ਮਹਾਅਗ੍ਗਿਡਾਹੇ ਖੋ ਪਨ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਵੁਟ੍ਠਿਤੇ ਤੇਨ ਗਾਮਾਪਿ ਡਯ੍ਹਨ੍ਤਿ ਨਿਗਮਾਪਿ ਡਯ੍ਹਨ੍ਤਿ ਨਗਰਾਪਿ ਡਯ੍ਹਨ੍ਤਿ। ਗਾਮੇਸੁਪਿ ਡਯ੍ਹਮਾਨੇਸੁ ਨਿਗਮੇਸੁਪਿ ਡਯ੍ਹਮਾਨੇਸੁ ਨਗਰੇਸੁਪਿ ਡਯ੍ਹਮਾਨੇਸੁ ਤਤ੍ਥ ਮਾਤਾਪਿ ਪੁਤ੍ਤਂ ਨਪ੍ਪਟਿਲਭਤਿ, ਪੁਤ੍ਤੋਪਿ ਮਾਤਰਂ ਨਪ੍ਪਟਿਲਭਤਿ । ਇਦਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਠਮਂ ਅਮਾਤਾਪੁਤ੍ਤਿਕਂ ਭਯਨ੍ਤਿ ਅਸ੍ਸੁਤਵਾ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨੋ ਭਾਸਤਿ।

''ਪੁਨ ਚਪਰਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਹੋਤਿ ਸੋ ਸਮਯੋ ਯਂ ਮਹਾਮੇਘੋ ਵੁਟ੍ਠਾਤਿ। ਮਹਾਮੇਘੇ ਖੋ ਪਨ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਵੁਟ੍ਠਿਤੇ ਮਹਾਉਦਕਵਾਹਕੋ ਸਞ੍ਜਾਯਤਿ। ਮਹਾਉਦਕਵਾਹਕੇ ਖੋ ਪਨ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਞ੍ਜਾਯਨ੍ਤੇ ਤੇਨ ਗਾਮਾਪਿ ਵੁਯ੍ਹਨ੍ਤਿ ਨਿਗਮਾਪਿ ਵੁਯ੍ਹਨ੍ਤਿ ਨਗਰਾਪਿ ਵੁਯ੍ਹਨ੍ਤਿ। ਗਾਮੇਸੁਪਿ ਵੁਯ੍ਹਮਾਨੇਸੁ ਨਿਗਮੇਸੁਪਿ ਵੁਯ੍ਹਮਾਨੇਸੁ ਨਗਰੇਸੁਪਿ ਵੁਯ੍ਹਮਾਨੇਸੁ ਤਤ੍ਥ ਮਾਤਾਪਿ ਪੁਤ੍ਤਂ ਨਪ੍ਪਟਿਲਭਤਿ, ਪੁਤ੍ਤੋਪਿ ਮਾਤਰਂ ਨਪ੍ਪਟਿਲਭਤਿ। ਇਦਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦੁਤਿਯਂ ਅਮਾਤਾਪੁਤ੍ਤਿਕਂ ਭਯਨ੍ਤਿ ਅਸ੍ਸੁਤਵਾ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨੋ ਭਾਸਤਿ।

''ਪੁਨ ਚਪਰਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਹੋਤਿ ਸੋ ਸਮਯੋ ਯਂ ਭਯਂ ਹੋਤਿ ਅਟਵਿਸਙ੍ਕੋਪੋ, ਚਕ੍ਕਸਮਾਰੁਲ੍ਹਾ ਜਾਨਪਦਾ ਪਰਿਯਾਯਨ੍ਤਿ। ਭਯੇ ਖੋ ਪਨ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਤਿ ਅਟਵਿਸਙ੍ਕੋਪੇ ਚਕ੍ਕਸਮਾਰੁਲ੍ਹੇਸੁ ਜਾਨਪਦੇਸੁ ਪਰਿਯਾਯਨ੍ਤੇਸੁ ਤਤ੍ਥ ਮਾਤਾਪਿ ਪੁਤ੍ਤਂ ਨਪ੍ਪਟਿਲਭਤਿ, ਪੁਤ੍ਤੋਪਿ ਮਾਤਰਂ ਨਪ੍ਪਟਿਲਭਤਿ। ਇਦਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਤਿਯਂ ਅਮਾਤਾਪੁਤ੍ਤਿਕਂ ਭਯਨ੍ਤਿ ਅਸ੍ਸੁਤਵਾ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨੋ ਭਾਸਤਿ। ਇਮਾਨਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤੀਣਿ ਅਮਾਤਾਪੁਤ੍ਤਿਕਾਨਿ ਭਯਾਨੀਤਿ ਅਸ੍ਸੁਤਵਾ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨੋ ਭਾਸਤਿ।

''ਤਾਨਿ ਖੋ ਪਨਿਮਾਨਿ [ਇਮਾਨਿ ਖੋ (ਸੀ॰), ਇਮਾਨਿ ਖੋ ਪਨ (ਕ॰)], ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤੀਣਿ ਸਮਾਤਾਪੁਤ੍ਤਿਕਾਨਿਯੇਵ ਭਯਾਨਿ ਅਮਾਤਾਪੁਤ੍ਤਿਕਾਨਿ ਭਯਾਨੀਤਿ ਅਸ੍ਸੁਤਵਾ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨੋ ਭਾਸਤਿ। ਕਤਮਾਨਿ ਤੀਣਿ? ਹੋਤਿ ਸੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਮਯੋ ਯਂ ਮਹਾਅਗ੍ਗਿਡਾਹੋ ਵੁਟ੍ਠਾਤਿ। ਮਹਾਅਗ੍ਗਿਡਾਹੇ ਖੋ ਪਨ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਵੁਟ੍ਠਿਤੇ ਤੇਨ ਗਾਮਾਪਿ ਡਯ੍ਹਨ੍ਤਿ ਨਿਗਮਾਪਿ ਡਯ੍ਹਨ੍ਤਿ ਨਗਰਾਪਿ ਡਯ੍ਹਨ੍ਤਿ। ਗਾਮੇਸੁਪਿ ਡਯ੍ਹਮਾਨੇਸੁ ਨਿਗਮੇਸੁਪਿ ਡਯ੍ਹਮਾਨੇਸੁ ਨਗਰੇਸੁਪਿ ਡਯ੍ਹਮਾਨੇਸੁ ਹੋਤਿ ਸੋ ਸਮਯੋ ਯਂ ਕਦਾਚਿ ਕਰਹਚਿ ਮਾਤਾਪਿ ਪੁਤ੍ਤਂ ਪਟਿਲਭਤਿ, ਪੁਤ੍ਤੋਪਿ ਮਾਤਰਂ ਪਟਿਲਭਤਿ। ਇਦਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਠਮਂ ਸਮਾਤਾਪੁਤ੍ਤਿਕਂਯੇਵ ਭਯਂ ਅਮਾਤਾਪੁਤ੍ਤਿਕਂ ਭਯਨ੍ਤਿ ਅਸ੍ਸੁਤਵਾ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨੋ ਭਾਸਤਿ।

''ਪੁਨ ਚਪਰਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਹੋਤਿ ਸੋ ਸਮਯੋ ਯਂ ਮਹਾਮੇਘੋ ਵੁਟ੍ਠਾਤਿ। ਮਹਾਮੇਘੇ ਖੋ ਪਨ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਵੁਟ੍ਠਿਤੇ ਮਹਾਉਦਕਵਾਹਕੋ ਸਞ੍ਜਾਯਤਿ। ਮਹਾਉਦਕਵਾਹਕੇ ਖੋ ਪਨ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਞ੍ਜਾਤੇ ਤੇਨ ਗਾਮਾਪਿ ਵੁਯ੍ਹਨ੍ਤਿ ਨਿਗਮਾਪਿ ਵੁਯ੍ਹਨ੍ਤਿ ਨਗਰਾਪਿ ਵੁਯ੍ਹਨ੍ਤਿ। ਗਾਮੇਸੁਪਿ ਵੁਯ੍ਹਮਾਨੇਸੁ ਨਿਗਮੇਸੁਪਿ ਵੁਯ੍ਹਮਾਨੇਸੁ ਨਗਰੇਸੁਪਿ ਵੁਯ੍ਹਮਾਨੇਸੁ ਹੋਤਿ ਸੋ ਸਮਯੋ ਯਂ ਕਦਾਚਿ ਕਰਹਚਿ ਮਾਤਾਪਿ ਪੁਤ੍ਤਂ ਪਟਿਲਭਤਿ, ਪੁਤ੍ਤੋਪਿ ਮਾਤਰਂ ਪਟਿਲਭਤਿ। ਇਦਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦੁਤਿਯਂ ਸਮਾਤਾਪੁਤ੍ਤਿਕਂਯੇਵ ਭਯਂ ਅਮਾਤਾਪੁਤ੍ਤਿਕਂ ਭਯਨ੍ਤਿ ਅਸ੍ਸੁਤਵਾ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨੋ ਭਾਸਤਿ।

''ਪੁਨ ਚਪਰਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਹੋਤਿ ਸੋ ਸਮਯੋ ਯਂ ਭਯਂ ਹੋਤਿ ਅਟਵਿਸਙ੍ਕੋਪੋ, ਚਕ੍ਕਸਮਾਰੁਲ੍ਹਾ ਜਾਨਪਦਾ ਪਰਿਯਾਯਨ੍ਤਿ। ਭਯੇ ਖੋ ਪਨ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਤਿ ਅਟਵਿਸਙ੍ਕੋਪੇ ਚਕ੍ਕਸਮਾਰੁਲ੍ਹੇਸੁ ਜਾਨਪਦੇਸੁ ਪਰਿਯਾਯਨ੍ਤੇਸੁ ਹੋਤਿ ਸੋ ਸਮਯੋ ਯਂ ਕਦਾਚਿ ਕਰਹਚਿ ਮਾਤਾਪਿ ਪੁਤ੍ਤਂ ਪਟਿਲਭਤਿ, ਪੁਤ੍ਤੋਪਿ ਮਾਤਰਂ ਪਟਿਲਭਤਿ। ਇਦਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਤਿਯਂ ਸਮਾਤਾਪੁਤ੍ਤਿਕਂਯੇਵ ਭਯਂ ਅਮਾਤਾਪੁਤ੍ਤਿਕਂ ਭਯਨ੍ਤਿ ਅਸ੍ਸੁਤਵਾ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨੋ ਭਾਸਤਿ। ''ਇਮਾਨਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤੀਣਿ ਸਮਾਤਾਪੁਤ੍ਤਿਕਾਨਿਯੇਵ ਭਯਾਨਿ ਅਮਾਤਾਪੁਤ੍ਤਿਕਾਨਿ ਭਯਾਨੀਤਿ ਅਸ੍ਸੁਤਵਾ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨੋ ਭਾਸਤਿ''।

''ਤੀਣਿਮਾਨਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਮਾਤਾਪੁਤ੍ਤਿਕਾਨਿ ਭਯਾਨਿ। ਕਤਮਾਨਿ ਤੀਣਿ? ਜਰਾਭਯਂ, ਬ੍ਯਾਧਿਭਯਂ, ਮਰਣਭਯਨ੍ਤਿ। ਨ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਮਾਤਾ ਪੁਤ੍ਤਂ ਜੀਰਮਾਨਂ ਏਵਂ ਲਭਤਿ – 'ਅਹਂ ਜੀਰਾਮਿ, ਮਾ ਮੇ ਪੁਤ੍ਤੋ ਜੀਰੀ'ਤਿ; ਪੁਤ੍ਤੋ ਵਾ ਪਨ ਮਾਤਰਂ ਜੀਰਮਾਨਂ ਨ ਏਵਂ ਲਭਤਿ – 'ਅਹਂ ਜੀਰਾਮਿ, ਮਾ ਮੇ ਮਾਤਾ ਜੀਰੀ'''ਤਿ।

‘‘ਨ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਮਾਤਾ ਪੁਤ੍ਤੁਂ ਬਜ਼ਾਯਿਯਮਾਨਂ ਏਵਂ ਲਭਤਿ – ‘ਅਹਂ ਬਜ਼ਾਯਿਯਾਮਿ, ਮਾ ਮੇ ਪੁਤ੍ਤੋ ਬਜ਼ਾਯਿਯੀ’ਤਿ; ਪੁਤ੍ਤੋ ਵਾ ਪਨ ਮਾਤਰਂ ਬਜ਼ਾਯਿਯਮਾਨਂ ਨ ਏਵਂ ਲਭਤਿ – ‘ਅਹਂ ਬਜ਼ਾਯਿਯਾਮਿ, ਮਾ ਮੇ ਮਾਤਾ ਬਜ਼ਾਯਿਯੀ’’’ਤਿ।

‘‘ਨ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਮਾਤਾ ਪੁਤ੍ਤੁਂ ਮੀਯਮਾਨਂ ਏਵਂ ਲਭਤਿ – ‘ਅਹਂ ਮੀਯਾਮਿ, ਮਾ ਮੇ ਪੁਤ੍ਤੋ ਮੀਯੀ’ਤਿ; ਪੁਤ੍ਤੋ ਵਾ ਪਨ ਮਾਤਰਂ ਮੀਯਮਾਨਂ ਨ ਏਵਂ ਲਭਤਿ – ‘ਅਹਂ ਮੀਯਾਮਿ, ਮਾ ਮੇ ਮਾਤਾ ਮੀਯੀ’ਤਿ। ਇਮਾਨਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤੀਣਿ ਅਮਾਤਾਪੁਤ੍ਤਿਕਾਨਿ ਭਯਾਨੀ’’ਤਿ।

‘‘ਅਤ੍ਥਿ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਮਗ੍ਗੋ ਅਤ੍ਥਿ ਪਟਿਪਦਾ ਇਮੇਸਞ੍ਚ ਤਿਣ੍ਣਂ ਸਮਾਤਾਪੁਤ੍ਤਿਕਾਨਂ ਭਯਾਨਂ ਇਮੇਸਞ੍ਚ ਤਿਣ੍ਣਂ ਅਮਾਤਾਪੁਤ੍ਤਿਕਾਨਂ ਭਯਾਨਂ ਪਹਾਨਾਯ ਸਮਤਿਕ੍ਕਮਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਤਿ। ਕਤਮੋ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਮਗ੍ਗੋ ਕਤਮਾ ਚ ਪਟਿਪਦਾ ਇਮੇਸਞ੍ਚ ਤਿਣ੍ਣਂ ਸਮਾਤਾਪੁਤ੍ਤਿਕਾਨਂ ਭਯਾਨਂ ਇਮੇਸਞ੍ਚ ਤਿਣ੍ਣਂ ਅਮਾਤਾਪੁਤ੍ਤਿਕਾਨਂ ਭਯਾਨਂ ਪਹਾਨਾਯ ਸਮਤਿਕ੍ਕਮਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਤਿ? ਅਯਮੇਵ ਅਰਿਯੋ ਅਟ੍ਠਙ੍ਗਿਕੋ ਮਗ੍ਗੋ, ਸੇਯ੍ਯਥਿਦਂ – ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿ, ਸਮ੍ਮਾਸਙ੍ਕਪ੍ਪੋ, ਸਮ੍ਮਾਵਾਚਾ, ਸਮ੍ਮਾਕਮ੍ਮਨ੍ਤੋ, ਸਮ੍ਮਾਆਜੀਵੋ, ਸਮ੍ਮਾਵਾਯਾਮੋ, ਸਮ੍ਮਾਸਤਿ, ਸਮ੍ਮਾਸਮਾਧਿ। ਅਯਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਮਗ੍ਗੋ ਅਯਂ ਪਟਿਪਦਾ ਇਮੇਸਞ੍ਚ ਤਿਣ੍ਣਂ ਸਮਾਤਾਪੁਤ੍ਤਿਕਾਨਂ ਭਯਾਨਂ ਇਮੇਸਞ੍ਚ ਤਿਣ੍ਣਂ ਅਮਾਤਾਪੁਤ੍ਤਿਕਾਨਂ ਭਯਾਨਂ ਪਹਾਨਾਯ ਸਮਤਿਕ੍ਕਮਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਤੀ’’ਤਿ। ਦੁਤਿਯਂ।

੩. ਵੇਨਾਗਪੁਰਸੁਤ੍ਤਂ

੬੪. ਏਕਂ ਸਮਯਂ ਭਗਵਾ ਕੋਸਲੇਸੁ ਚਾਰਿਕਂ ਚਰਮਾਨੋ ਮਹਤਾ ਭਿਕ੍ਖੁਸਙ੍ਘੇਨ ਸਦ੍ਧਿਂ ਯੇਨ ਵੇਨਾਗਪੁਰਂ ਨਾਮ ਕੋਸਲਾਨਂ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਗਾਮੋ ਤਦਵਸਰਿ। ਅਸ੍ਸੋਸੁਂ ਖੋ ਵੇਨਾਗਪੁਰਿਕਾ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਗਹਪਤਿਕਾ – ‘‘ਸਮਣੋ ਖਲੁ , ਭੋ, ਗੋਤਮੋ ਸਕ੍ਯਪੁਤ੍ਤੋ ਸਕ੍ਯਕੁਲਾ ਪਬ੍ਬਜਿਤੋ ਵੇਨਾਗਪੁਰਂ ਅਨੁਪ੍ਪਤ੍ਤੋ। ਤਂ ਖੋ ਪਨ ਭਵਨ੍ਤਂ ਗੋਤਮਂ ਏਵਂ ਕਲ੍ਯਾਣੋ ਕਿਤ੍ਤਿਸਦ੍ਦੋ ਅਬ੍ਭੁਗ੍ਗਤੋ – ‘ਇਤਿਪਿ ਸੋ ਭਗਵਾ ਅਰਹਂ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੋ ਵਿਜ੍ਜਾਚਰਣਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਸੁਗਤੋ ਲੋਕਵਿਦੂ ਅਨੁਤ੍ਤਰੋ ਪੁਰਿਸਦਮ੍ਮਸਾਰਥਿ ਸਤ੍ਥਾ ਦੇਵਮਨੁਸ੍ਸਾਨਂ ਬੁਦ੍ਧੋ ਭਗਵਾ’ਤਿ [ਭਗਵਾ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ ਕਂ॰ ਪੀ॰) ਇਦਂ ਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾਯ ਅਟ੍ਠਕਥਾਯ ਸਂਸਨ੍ਦੇਤਬ੍ਬਂ ਪਾਰਾ॰ ੧; ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੫੫ ਪਸ੍ਸਿਤਬ੍ਬਂ]। ਸੋ ਇਮਂ ਲੋਕਂ ਸਦੇਵਕਂ ਸਮਾਰਕਂ ਸਬ੍ਰਹ੍ਮਕਂ ਸਸ੍ਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਿਂ ਪਜਂ ਸਦੇਵਮਨੁਸ੍ਸਂ ਸਯਂ ਅਭਿਞ੍ਞਾ ਸਚ੍ਛਿਕਤ੍ਵਾ ਪਵੇਦੇਤਿ। ਸੋ ਧਮ੍ਮਂ ਦੇਸੇਤਿ ਆਦਿਕਲ੍ਯਾਣਂ ਮਜ੍ਝੇਕਲ੍ਯਾਣਂ ਪਰਿਯੋਸਾਨਕਲ੍ਯਾਣਂ ਸਾਤ੍ਥਂ ਸਬ੍ਯਞ੍ਜਨਂ, ਕੇਵਲਪਰਿਪੁਣ੍ਣਂ ਪਰਿਸੁਦ੍ਧਂ ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਂ ਪਕਾਸੇਤਿ। ਸਾਧੁ ਖੋ ਪਨ ਤਥਾਰੂਪਾਨਂ ਅਰਹਤਂ ਦਸ੍ਸਨਂ ਹੋਤੀ’’ਤਿ।

ਅਥ ਖੋ ਵੇਨਾਗਪੁਰਿਕਾ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਗਹਪਤਿਕਾ ਯੇਨ ਭਗਵਾ ਤੇਨੁਪਸਙ੍ਕਮਿਂਸੁ; ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਅਪ੍ਪੇਕਚ੍ਚੇ ਭਗਵਨ੍ਤਂ ਅਭਿਵਾਦੇਤ੍ਵਾ ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਨਿਸੀਦਿਂਸੁ, ਅਪ੍ਪੇਕਚ੍ਚੇ ਭਗਵਤਾ ਸਦ੍ਧਿਂ ਸਮ੍ਮੋਦਿਂਸੁ, ਸਮ੍ਮੋਦਨੀਯਂ ਕਥਂ ਸਾਰਣੀਯਂ ਵੀਤਿਸਾਰੇਤ੍ਵਾ ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਨਿਸੀਦਿਂਸੁ, ਅਪ੍ਪੇਕਚ੍ਚੇ ਯੇਨ ਭਗਵਾ ਤੇਨਞ੍ਜਲਿਂ ਪਣਾਮੇਤ੍ਵਾ ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਨਿਸੀਦਿਂਸੁ, ਅਪ੍ਪੇਕਚ੍ਚੇ ਨਾਮਗੋਤ੍ਤਂ ਸਾਵੇਤ੍ਵਾ ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਨਿਸੀਦਿਂਸੁ, ਅਪ੍ਪੇਕਚ੍ਚੇ ਤੁਣ੍ਹੀਭੂਤਾ ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਨਿਸੀਦਿਂਸੁ। ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਨਿਸਿਨ੍ਨੋ ਖੋ ਵੇਨਾਗਪੁਰਿਕੋ ਵਚ੍ਛਗੋਤ੍ਤੋ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋ ਭਗਵਨ੍ਤਂ ਏਤਦਵੋਚ –

‘‘ਅਚ੍ਛਰਿਯਂ , ਭੋ ਗੋਤਮ, ਅਬ੍ਭੁਤਂ, ਭੋ ਗੋਤਮ! ਯਾਵਞ੍ਚਿਦਂ ਭੋਤੋ ਗੋਤਮਸ੍ਸ ਵਿਪ੍ਪਸਨ੍ਨਾਨਿ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਿ, ਪਰਿਸੁਦ੍ਧੋ ਛਵਿਵਣ੍ਣੋ ਪਰਿਯੋਦਾਤੋ। ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ, ਭੋ ਗੋਤਮ, ਸਾਰਦਂ ਬਦਰਪਣ੍ਡੁਂ [ਮਣ੍ਡੁਂ (ਕ॰)] ਪਰਿਸੁਦ੍ਧਂ ਹੋਤਿ ਪਰਿਯੋਦਾਤਂ; ਏਵਮੇਵਂ ਭੋਤੋ ਗੋਤਮਸ੍ਸ ਵਿਪ੍ਪਸਨ੍ਨਾਨਿ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਿ ਪਰਿਸੁਦ੍ਧੋ ਛਵਿਵਣ੍ਣੋ ਪਰਿਯੋਦਾਤੋ। ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ, ਭੋ ਗੋਤਮ, ਤਾਲਪਕ੍ਕਂ ਸਮ੍ਪਤਿ ਬਨ੍ਧਨਾ ਪਮੁਤ੍ਤਂ [ਮੁਤ੍ਤਂ (ਸੀ॰ ਪੀ॰ ਕ॰)] ਪਰਿਸੁਦ੍ਧਂ ਹੋਤਿ ਪਰਿਯੋਦਾਤਂ; ਏਵਮੇਵਂ ਭੋਤੋ ਗੋਤਮਸ੍ਸ ਵਿਪ੍ਪਸਨ੍ਨਾਨਿ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਿ ਪਰਿਸੁਦ੍ਧੋ ਛਵਿਵਣ੍ਣੋ ਪਰਿਯੋਦਾਤੋ। ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ, ਭੋ ਗੋਤਮ, ਨੇਕ੍ਖਂ [ਨਿਕ੍ਖਂ-ਇਤਿਪਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੩.੧੬੮)] ਜਮ੍ਬੋਨਦਂ ਦਕ੍ਖਕਮ੍ਮਾਰਪੁਤ੍ਤਸੁਪਰਿਕਮ੍ਮਕਤਂ ਉਕ੍ਕਾਮੁਖੇ ਸੁਕੁਸਲਸਮ੍ਪਹਟ੍ਠਂ ਪਣ੍ਡੁਕਮ੍ਬਲੇ ਨਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤਂ ਭਾਸਤੇ ਚ ਤਪਤੇ ਚ ਵਿਰੋਚਤਿ ਚ; ਏਵਮੇਵਂ ਭੋਤੋ ਗੋਤਮਸ੍ਸ ਵਿਪ੍ਪਸਨ੍ਨਾਨਿ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਿ ਪਰਿਸੁਦ੍ਧੋ ਛਵਿਵਣ੍ਣੋ ਪਰਿਯੋਦਾਤੋ। ਯਾਨਿ ਤਾਨਿ, ਭੋ ਗੋਤਮ, ਉਚ੍ਚਾਸਯਨਮਹਾਸਯਨਾਨਿ, ਸੇਯ੍ਯਥਿਦਂ –

ਆਸਨ੍ਦਿ ਪਲ੍ਲਙ੍ਕੋ ਗੋਨਕੋ ਚਿਤ੍ਤਕੋ ਪਟਿਕਾ ਪਟਲਿਕਾ ਤੂਲਿਕਾ ਵਿਕਤਿਕਾ ਉਦ੍ਦਲੋਮੀ ਏਕਨ੍ਤਲੋਮੀ ਕਟ੍ਟਿਸ੍ਸਂ ਕੋਸੇਯ੍ਯਂ ਕੁਤ੍ਤਕਂ ਹਤ੍ਥਤ੍ਥਰਂ ਅਸ੍ਸਤ੍ਥਰਂ ਰਥਤ੍ਥਰਂ ਅਜਿਨਪ੍ਪਵੇਣੀ ਕਦਲਿਮਿਗਪਵਰਪਚ੍ਚਤ੍ਥਰਣਂ [ਕਾਦਲਿਮਿਗਪਵਰਪਚ੍ਚਤ੍ਥਰਣਂ (ਸੀ॰)] ਸਉਤ੍ਤਰਚ੍ਛਦਂ ਉਭਤੋਲੋਹਿਤਕੂਪਧਾਨਂ, ਏਵਰੂਪਾਨਂ ਨੂਨ ਭਵਂ ਗੋਤਮੋ ਉਚ੍ਚਾਸਯਨਮਹਾਸਯਨਾਨਂ ਨਿਕਾਮਲਾਭੀ ਅਕਿਚ੍ਛਲਾਭੀ ਅਕਸਿਰਲਾਭੀ’’ਤਿ।

‘‘ਯਾਨਿ ਖੋ ਪਨ ਤਾਨਿ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਉਚ੍ਚਾਸਯਨਮਹਾਸਯਨਾਨਿ, ਸੇਯ੍ਯਥਿਦਂ – ਆਸਨ੍ਦਿ ਪਲ੍ਲਙ੍ਕੋ ਗੋਨਕੋ ਚਿਤ੍ਤਕੋ ਪਟਿਕਾ ਪਟਲਿਕਾ ਤੂਲਿਕਾ ਵਿਕਤਿਕਾ ਉਦ੍ਦਲੋਮੀ ਏਕਨ੍ਤਲੋਮੀ ਕਟ੍ਟਿਸ੍ਸਂ ਕੋਸੇਯ੍ਯਂ ਕੁਤ੍ਤਕਂ ਹਤ੍ਥਤ੍ਥਰਂ ਅਸ੍ਸਤ੍ਥਰਂ ਰਥਤ੍ਥਰਂ ਅਜਿਨਪ੍ਪਵੇਣੀ ਕਦਲਿਮਿਗਪਵਰਪਚ੍ਚਤ੍ਥਰਣਂ ਸਉਤ੍ਤਰਚ੍ਛਦਂ ਉਭਤੋਲੋਹਿਤਕੂਪਧਾਨਂ। ਦੁਲ੍ਲਭਾਨਿ ਤਾਨਿ ਪਬ੍ਬਜਿਤਾਨਂ ਲਦ੍ਧਾ ਚ ਪਨ [ਲਦ੍ਧਾਨਿ ਚ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰), ਲਦ੍ਧਾ ਚ (ਪੀ॰)] ਨ ਕਪ੍ਪਨ੍ਤਿ।

‘‘ਤੀਣਿ ਖੋ, ਇਮਾਨਿ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਉਚ੍ਚਾਸਯਨਮਹਾਸਯਨਾਨਿ, ਯੇਸਾਹਂ ਏਤਰਹਿ ਨਿਕਾਮਲਾਭੀ ਅਕਿਚ੍ਛਲਾਭੀ ਅਕਸਿਰਲਾਭੀ। ਕਤਮਾਨਿ ਤੀਣਿ? ਦਿਬ੍ਬਂ ਉਚ੍ਚਾਸਯਨਮਹਾਸਯਨਂ, ਬ੍ਰਹ੍ਮਂ ਉਚ੍ਚਾਸਯਨਮਹਾਸਯਨਂ, ਅਰਿਯਂ ਉਚ੍ਚਾਸਯਨਮਹਾਸਯਨਂ। ਇਮਾਨਿ ਖੋ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਤੀਣਿ ਉਚ੍ਚਾਸਯਨਮਹਾਸਯਨਾਨਿ, ਯੇਸਾਹਂ ਏਤਰਹਿ ਨਿਕਾਮਲਾਭੀ ਅਕਿਚ੍ਛਲਾਭੀ ਅਕਸਿਰਲਾਭੀ’’ਤਿ।

‘‘ਕਤਮਂ ਪਨ ਤਂ, ਭੋ ਗੋਤਮ, ਦਿਬ੍ਬਂ ਉਚ੍ਚਾਸਯਨਮਹਾਸਯਨਂ, ਯਸ੍ਸ ਭਵਂ ਗੋਤਮੋ ਏਤਰਹਿ ਨਿਕਾਮਲਾਭੀ ਅਕਿਚ੍ਛਲਾਭੀ ਅਕਸਿਰਲਾਭੀ’’ਤਿ? ‘‘ਇਧਾਹਂ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਯਂ ਗਾਮਂ ਵਾ ਨਿਗਮਂ ਵਾ ਉਪਨਿਸ੍ਸਾਯ ਵਿਹਰਾਮਿ, ਸੋ ਪੁਬ੍ਬਣ੍ਹਸਮਯਂ ਨਿਵਾਸੇਤ੍ਵਾ ਪਤ੍ਤਚੀਵਰਮਾਦਾਯ ਤਮੇਵ ਗਾਮਂ ਵਾ ਨਿਗਮਂ ਵਾ ਪਿਣ੍ਡਾਯ ਪਵਿਸਾਮਿ। ਸੋ ਪਚ੍ਛਾਭਤ੍ਤਂ ਪਿਣ੍ਡਪਾਤਪਟਿਕ੍ਕਨ੍ਤੋ ਵਨਨ੍ਤਞ੍ਞੇਵ ਪਵਿਸਾਮਿ [ਪਚਾਰਯਾਮਿ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰)]। ਸੋ ਯਦੇਵ ਤਤ੍ਥ ਹੋਨ੍ਤਿ ਤਿਣਾਨਿ ਵਾ ਪਣ੍ਣਾਨਿ ਵਾ ਤਾਨਿ ਏਕਜ੍ਝਂ ਸਙ੍ਘਰਿਤ੍ਵਾ ਨਿਸੀਦਾਮਿ ਪਲ੍ਲਙ੍ਕਂ ਆਭੁਜਿਤ੍ਵਾ ਉਜੁਂ ਕਾਯਂ ਪਣਿਧਾਯ ਪਰਿਮੁਖਂ ਸਤਿਂ ਉਪਟ੍ਠਪੇਤ੍ਵਾ। ਸੋ ਵਿਵਿਚ੍ਚੇਵ ਕਾਮੇਹਿ ਵਿਵਿਚ੍ਚ ਅਕੁਸਲੇਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਵਿਤਕ੍ਕਂ ਸਵਿਚਾਰਂ ਵਿਵੇਕਜਂ ਪੀਤਿਸੁਖਂ ਪਠਮਂ ਝਾਨਂ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਾਮਿ; ਵਿਤਕ੍ਕਵਿਚਾਰਾਨਂ ਵੂਪਸਮਾ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਂ ਸਮ੍ਪਸਾਦਨਂ ਚੇਤਸੋ ਏਕੋਦਿਭਾਵਂ ਅਵਿਤਕ੍ਕਂ ਅਵਿਚਾਰਂ ਸਮਾਧਿਜਂ ਪੀਤਿਸੁਖਂ ਦੁਤਿਯਂ ਝਾਨਂ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਾਮਿ; ਪੀਤਿਯਾ ਚ ਵਿਰਾਗਾ ਉਪੇਕ੍ਖਕੋ ਚ ਵਿਹਰਾਮਿ ਸਤੋ ਚ ਸਮ੍ਪਜਾਨੋ ਸੁਖਞ੍ਚ ਕਾਯੇਨ ਪਟਿਸਂਵੇਦੇਮਿ, ਯਂ ਤਂ ਅਰਿਯਾ ਆਚਿਕ੍ਖਨ੍ਤਿ – ‘ਉਪੇਕ੍ਖਕੋ ਸਤਿਮਾ ਸੁਖਵਿਹਾਰੀ’ਤਿ ਤਤਿਯਂ ਝਾਨਂ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਾਮਿ; ਸੁਖਸ੍ਸ ਚ ਪਹਾਨਾ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਚ ਪਹਾਨਾ ਪੁਬ੍ਬੇਵ ਸੋਮਨਸ੍ਸਦੋਮਨਸ੍ਸਾਨਂ ਅਤ੍ਥਙ੍ਗਮਾ ਅਦੁਕ੍ਖਮਸੁਖਂ ਉਪੇਕ੍ਖਾਸਤਿਪਾਰਿਸੁਦ੍ਧਿਂ ਚਤੁਤ੍ਥਂ ਝਾਨਂ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਾਮਿ। ਸੋ ਚੇ ਅਹਂ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਏਵਂਭੂਤੋ ਚਙ੍ਕਮਾਮਿ, ਦਿਬ੍ਬੋ ਮੇ ਏਸੋ ਤਸ੍ਮਿਂ ਸਮਯੇ ਚਙ੍ਕਮੋ ਹੋਤਿ। ਸੋ ਚੇ ਅਹਂ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਏਵਂਭੂਤੋ ਤਿਟ੍ਠਾਮਿ, ਦਿਬ੍ਬਂ ਮੇ ਏਤਂ ਤਸ੍ਮਿਂ ਸਮਯੇ ਠਾਨਂ ਹੋਤਿ। ਸੋ ਚੇ ਅਹਂ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਏਵਂਭੂਤੋ ਨਿਸੀਦਾਮਿ, ਦਿਬ੍ਬਂ ਮੇ ਏਤਂ ਤਸ੍ਮਿਂ ਸਮਯੇ ਆਸਨਂ ਹੋਤਿ। ਸੋ ਚੇ ਅਹਂ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਏਵਂਭੂਤੋ ਸੇਯ੍ਯਂ ਕਪ੍ਪੇਮਿ, ਦਿਬ੍ਬਂ ਮੇ ਏਤਂ ਤਸ੍ਮਿਂ ਸਮਯੇ ਉਚ੍ਚਾਸਯਨਮਹਾਸਯਨਂ ਹੋਤਿ। ਇਦਂ ਖੋ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਦਿਬ੍ਬਂ ਉਚ੍ਚਾਸਯਨਮਹਾਸਯਨਂ, ਯਸ੍ਸਾਹਂ ਏਤਰਹਿ ਨਿਕਾਮਲਾਭੀ ਅਕਿਚ੍ਛਲਾਭੀ ਅਕਸਿਰਲਾਭੀ’’ਤਿ।

‘‘ਅਚ੍ਛਰਿਯਂ, ਭੋ ਗੋਤਮ, ਅਬ੍ਭੁਤਂ, ਭੋ ਗੋਤਮ! ਕੋ ਚਞ੍ਞੋ ਏਵਰੂਪਸ੍ਸ ਦਿਬ੍ਬਸ੍ਸ ਉਚ੍ਚਾਸਯਨਮਹਾਸਯਨਸ੍ਸ ਨਿਕਾਮਲਾਭੀ ਭਵਿਸ੍ਸਤਿ ਅਕਿਚ੍ਛਲਾਭੀ ਅਕਸਿਰਲਾਭੀ, ਅਞ੍ਞਤ੍ਰ ਭੋਤਾ ਗੋਤਮੇਨ!

‘‘ਕਤਮਂ ਪਨ ਤਂ, ਭੋ ਗੋਤਮ, ਬ੍ਰਹ੍ਮਂ ਉਚ੍ਚਾਸਯਨਮਹਾਸਯਨਂ, ਯਸ੍ਸ ਭਵਂ ਗੋਤਮੋ ਏਤਰਹਿ ਨਿਕਾਮਲਾਭੀ ਅਕਿਚ੍ਛਲਾਭੀ ਅਕਸਿਰਲਾਭੀ’’ਤਿ? ‘‘ਇਧਾਹਂ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਯਂ ਗਾਮਂ ਵਾ ਨਿਗਮਂ ਵਾ ਉਪਨਿਸ੍ਸਾਯ ਵਿਹਰਾਮਿ, ਸੋ ਪੁਬ੍ਬਣ੍ਹਸਮਯਂ ਨਿਵਾਸੇਤ੍ਵਾ ਪਤ੍ਤਚੀਵਰਮਾਦਾਯ ਤਮੇਵ ਗਾਮਂ ਵਾ ਨਿਗਮਂ ਵਾ ਪਿਣ੍ਡਾਯ ਪਵਿਸਾਮਿ। ਸੋ ਪਚ੍ਛਾਭਤ੍ਤਂ ਪਿਣ੍ਡਪਾਤਪਟਿਕ੍ਕਨ੍ਤੋ ਵਨਨ੍ਤਞ੍ਞੇਵ ਪਵਿਸਾਮਿ। ਸੋ ਯਦੇਵ ਤਤ੍ਥ ਹੋਨ੍ਤਿ ਤਿਣਾਨਿ ਵਾ ਪਣ੍ਣਾਨਿ ਵਾ ਤਾਨਿ ਏਕਜ੍ਝਂ ਸਙ੍ਘਰਿਤ੍ਵਾ ਨਿਸੀਦਾਮਿ ਪਲ੍ਲਙ੍ਕਂ ਆਭੁਜਿਤ੍ਵਾ ਉਜੁਂ ਕਾਯਂ ਪਣਿਧਾਯ ਪਰਿਮੁਖਂ ਸਤਿਂ ਉਪਟ੍ਠਪੇਤ੍ਵਾ। ਸੋ ਮੇਤ੍ਤਾਸਹਗਤੇਨ ਚੇਤਸਾ ਏਕਂ ਦਿਸਂ ਫਰਿਤ੍ਵਾ ਵਿਹਰਾਮਿ, ਤਥਾ ਦੁਤਿਯਂ,

ਤਥਾ ਤਤਿਯਂ, ਤਥਾ ਚਤੁਤ੍ਥਂ, ਇਤਿ ਉਦ੍ਧਮਧੋ ਤਿਰਿਯਂ ਸਬ੍ਬਧਿ ਸਬ੍ਬਤ੍ਤਤਾਯ ਸਬ੍ਬਾਵਨ੍ਤਂ ਲੋਕਂ ਮੇਤ੍ਤਾਸਹਗਤੇਨ ਚੇਤਸਾ ਵਿਪੁਲੇਨ ਮਹਗ੍ਗਤੇਨ ਅਪ੍ਪਮਾਣੇਨ ਅਵੇਰੇਨ ਅਬਜਾਪਜ੍ਝੇਨ [ਅਬਜਾਪਜ੍ਝੇਨ (ਸਬ੍ਬਤ੍ਥ)] ਫਰਿਤ੍ਵਾ ਵਿਹਰਾਮਿ। ਕਰੁਣਾਸਹਗਤੇਨ ਚੇਤਸਾ...ਪੇ॰... ਮੁਦਿਤਾਸਹਗਤੇਨ ਚੇਤਸਾ...ਪੇ॰... ਉਪੇਕ੍ਖਾਸਹਗਤੇਨ ਚੇਤਸਾ ਏਕਂ ਦਿਸਂ ਫਰਿਤ੍ਵਾ ਵਿਹਰਾਮਿ, ਤਥਾ ਦੁਤਿਯਂ, ਤਥਾ ਤਤਿਯਂ , ਤਥਾ ਚਤੁਤ੍ਥਂ [ਚਤੁਤ੍ਥਿਂ (ਸੀ॰)], ਇਤਿ ਉਦ੍ਧਮਧੋ ਤਿਰਿਯਂ ਸਬ੍ਬਧਿ ਸਬ੍ਬਤ੍ਤਤਾਯ ਸਬ੍ਬਾਵਨ੍ਤਂ ਲੋਕਂ ਉਪੇਕ੍ਖਾਸਹਗਤੇਨ ਚੇਤਸਾ ਵਿਪੁਲੇਨ ਮਹਗ੍ਗਤੇਨ ਅਪ੍ਪਮਾਣੇਨ ਅਵੇਰੇਨ ਅਬਜਾਪਜ੍ਝੇਨ ਫਰਿਤ੍ਵਾ ਵਿਹਰਾਮਿ। ਸੋ ਚੇ ਅਹਂ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਏਵਂਭੂਤੋ ਚਙ੍ਕਮਾਮਿ, ਬ੍ਰਹ੍ਮਾ ਮੇ ਏਸੋ ਤਸ੍ਮਿਂ ਸਮਯੇ ਚਙ੍ਕਮੋ ਹੋਤਿ। ਸੋ ਚੇ ਅਹਂ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਏਵਂਭੂਤੋ ਤਿਟ੍ਠਾਮਿ...ਪੇ॰... ਨਿਸੀਦਾਮਿ...ਪੇ॰... ਸੇਯ੍ਯਂ ਕਪ੍ਪੇਮਿ, ਬ੍ਰਹ੍ਮਂ ਮੇ ਏਤਂ ਤਸ੍ਮਿਂ ਸਮਯੇ ਉਚ੍ਚਾਸਯਨਮਹਾਸਯਨਂ ਹੋਤਿ। ਇਦਂ ਖੋ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਬ੍ਰਹ੍ਮਂ ਉਚ੍ਚਾਸਯਨਮਹਾਸਯਨਂ, ਯਸ੍ਸਾਹਂ ਏਤਰਹਿ ਨਿਕਾਮਲਾਭੀ ਅਕਿਚ੍ਛਲਾਭੀ ਅਕਸਿਰਲਾਭੀ''ਤਿ।

''ਅਚ੍ਛਰਿਯਂ , ਭੋ ਗੋਤਮ, ਅਬ੍ਭੁਤਂ, ਭੋ ਗੋਤਮ! ਕੋ ਚਞ੍ਞੋ ਏਵਰੂਪਸ੍ਸ ਬ੍ਰਹ੍ਮਸ੍ਸ ਉਚ੍ਚਾਸਯਨਮਹਾਸਯਨਸ੍ਸ ਨਿਕਾਮਲਾਭੀ ਭਵਿਸ੍ਸਤਿ ਅਕਿਚ੍ਛਲਾਭੀ ਅਕਸਿਰਲਾਭੀ, ਅਞ੍ਞਤ੍ਰ ਭੋਤਾ ਗੋਤਮੇਨ!

''ਕਤਮਂ ਪਨ ਤਂ, ਭੋ ਗੋਤਮ, ਅਰਿਯਂ ਉਚ੍ਚਾਸਯਨਮਹਾਸਯਨਂ, ਯਸ੍ਸ ਭਵਂ ਗੋਤਮੋ ਏਤਰਹਿ ਨਿਕਾਮਲਾਭੀ ਅਕਿਚ੍ਛਲਾਭੀ ਅਕਸਿਰਲਾਭੀ''ਤਿ? ''ਇਧਾਹਂ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਯਂ ਗਾਮਂ ਵਾ ਨਿਗਮਂ ਵਾ ਉਪਨਿਸ੍ਸਾਯ ਵਿਹਰਾਮਿ, ਸੋ ਪੁਬ੍ਬਣ੍ਹਸਮਯਂ ਨਿਵਾਸੇਤ੍ਵਾ ਪਤ੍ਤਚੀਵਰਮਾਦਾਯ ਤਮੇਵ ਗਾਮਂ ਵਾ ਨਿਗਮਂ ਵਾ ਪਿਣ੍ਡਾਯ ਪਵਿਸਾਮਿ। ਸੋ ਪਚ੍ਛਾਭਤ੍ਤਂ ਪਿਣ੍ਡਪਾਤਪਟਿਕ੍ਕਨ੍ਤੋ ਵਨਨ੍ਤਞ੍ਞੇਵ ਪਵਿਸਾਮਿ। ਸੋ ਯਦੇਵ ਤਤ੍ਥ ਹੋਨ੍ਤਿ ਤਿਣਾਨਿ ਵਾ ਪਣ੍ਣਾਨਿ ਵਾ ਤਾਨਿ ਏਕਜ੍ਝਂ ਸਙ੍ਘਰਿਤ੍ਵਾ ਨਿਸੀਦਾਮਿ ਪਲ੍ਲਙ੍ਕਂ ਆਭੁਜਿਤ੍ਵਾ ਉਜੁਂ ਕਾਯਂ ਪਣਿਧਾਯ ਪਰਿਮੁਖਂ ਸਤਿਂ ਉਪਟ੍ਠਪੇਤ੍ਵਾ। ਸੋ ਏਵਂ ਜਾਨਾਮਿ – 'ਰਾਗੋ ਮੇ ਪਹੀਨੋ ਉਚ੍ਛਿਨ੍ਨਮੂਲੋ ਤਾਲਾਵਤ੍ਥੁਕਤੋ ਅਨਭਾਵਂਕਤੋ ਆਯਤਿਂ ਅਨੁਪ੍ਪਾਦਧਮ੍ਮੋ; ਦੋਸੋ ਮੇ ਪਹੀਨੋ ਉਚ੍ਛਿਨ੍ਨਮੂਲੋ ਤਾਲਾਵਤ੍ਥੁਕਤੋ ਅਨਭਾਵਙ੍ਕਤੋ ਆਯਤਿਂ ਅਨੁਪ੍ਪਾਦਧਮ੍ਮੋ; ਮੋਹੋ ਮੇ ਪਹੀਨੋ ਉਚ੍ਛਿਨ੍ਨਮੂਲੋ ਤਾਲਾਵਤ੍ਥੁਕਤੋ ਅਨਭਾਵਙ੍ਕਤੋ ਆਯਤਿਂ ਅਨੁਪ੍ਪਾਦਧਮ੍ਮੋ'। ਸੋ ਚੇ ਅਹਂ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਏਵਂਭੂਤੋ ਚਙ੍ਕਮਾਮਿ, ਅਰਿਯੋ ਮੇ ਏਸੋ ਤਸ੍ਮਿਂ ਸਮਯੇ ਚਙ੍ਕਮੋ ਹੋਤਿ। ਸੋ ਚੇ ਅਹਂ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਏਵਂਭੂਤੋ ਤਿਟ੍ਠਾਮਿ...ਪੇ॰... ਨਿਸੀਦਾਮਿ...ਪੇ॰... ਸੇਯ੍ਯਂ ਕਪ੍ਪੇਮਿ, ਅਰਿਯਂ ਮੇ ਏਤਂ ਤਸ੍ਮਿਂ ਸਮਯੇ ਉਚ੍ਚਾਸਯਨਮਹਾਸਯਨਂ ਹੋਤਿ। ਇਦਂ ਖੋ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਅਰਿਯਂ ਉਚ੍ਚਾਸਯਨਮਹਾਸਯਨਂ, ਯਸ੍ਸਾਹਂ ਏਤਰਹਿ ਨਿਕਾਮਲਾਭੀ ਅਕਿਚ੍ਛਲਾਭੀ ਅਕਸਿਰਲਾਭੀ''ਤਿ।

''ਅਚ੍ਛਰਿਯਂ, ਭੋ ਗੋਤਮ, ਅਬ੍ਭੁਤਂ, ਭੋ ਗੋਤਮ! ਕੋ ਚਞ੍ਞੋ ਏਵਰੂਪਸ੍ਸ ਅਰਿਯਸ੍ਸ ਉਚ੍ਚਾਸਯਨਮਹਾਸਯਨਸ੍ਸ ਨਿਕਾਮਲਾਮੀ ਭਵਿਸ੍ਸਤਿ ਅਕਿਚ੍ਛਲਾਭੀ ਅਕਸਿਰਲਾਭੀ, ਅਞ੍ਞਤ੍ਰ ਭੋਤਾ ਗੋਤਮੇਨ!

''ਅਭਿਕ੍ਕਨ੍ਤਂ, ਭੋ ਗੋਤਮ, ਅਭਿਕ੍ਕਨ੍ਤਂ, ਭੋ ਗੋਤਮ! ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ, ਭੋ ਗੋਤਮ, ਨਿਕ੍ਕੁਜ੍ਜਿਤਂ ਵਾ ਉਕ੍ਕੁਜ੍ਜੇਯ੍ਯ, ਪਟਿਚ੍ਛਨ੍ਨਂ ਵਾ ਵਿਵਰੇਯ੍ਯ, ਮੂਲ੍ਹਸ੍ਸ ਵਾ ਮਗ੍ਗਂ ਆਚਿਕ੍ਖੇਯ੍ਯ, ਅਨ੍ਧਕਾਰੇ ਵਾ ਤੇਲਪਜ੍ਜੋਤਂ ਧਾਰੇਯ੍ਯ – 'ਚਕ੍ਖੁਮਨ੍ਤੋ ਰੂਪਾਨਿ ਦਕ੍ਖਨ੍ਤੀ'ਤਿ; ਏਵਮੇਵਂ ਖੋ ਭੋਤਾ ਗੋਤਮੇਨ ਅਨੇਕਪਰਿਯਾਯੇਨ ਧਮ੍ਮੋ ਪਕਾਸਿਤੋ। ਏਤੇ ਮਯਂ ਭਵਨ੍ਤਂ ਗੋਤਮਂ ਸਰਣਂ ਗਚ੍ਛਾਮ ਧਮ੍ਮਞ੍ਚ ਭਿਕ੍ਖੁਸਙ੍ਘਞ੍ਚ। ਉਪਾਸਕੇ ਨੋ ਭਵਂ ਗੋਤਮੋ ਧਾਰੇਤੁ ਅਜ੍ਜਤਗ੍ਗੇ ਪਾਣੁਪੇਤੇ ਸਰਣਂ ਗਤੇ''ਤਿ। ਤਤਿਯਂ।

੪. ਸਰਭਸੁਤ੍ਤਂ

੬੫. ਏਵਂ ਮੇ ਸੁਤਂ – ਏਕਂ ਸਮਯਂ ਭਗਵਾ ਰਾਜਗਹੇ ਵਿਹਰਤਿ ਗਿਜ੍ਝਕੂਟੇ ਪਬ੍ਬਤੇ। ਤੇਨ ਖੋ ਪਨ ਸਮਯੇਨ ਸਰਭੋ ਨਾਮ ਪਰਿਬ੍ਬਾਜਕੋ ਅਚਿਰਪਕ੍ਕਨ੍ਤੋ ਹੋਤਿ ਇਮਸ੍ਮਾ ਧਮ੍ਮਵਿਨਯਾ। ਸੋ ਰਾਜਗਹੇ ਪਰਿਸਤਿ [ਪਰਿਸਤਿਂ (ਸੀ॰ ਪੀ॰)] ਏਵਂ ਵਾਚਂ ਭਾਸਤਿ – ''ਅਞ੍ਞਾਤੋ ਮਯਾ ਸਮਣਾਨਂ ਸਕ੍ਯਪੁਤ੍ਤਿਕਾਨਂ ਧਮ੍ਮੋ। ਅਞ੍ਞਾਯ ਚ ਪਨਾਹਂ ਸਮਣਾਨਂ ਸਕ੍ਯਪੁਤ੍ਤਿਕਾਨਂ ਧਮ੍ਮਂ ਏਵਾਹਂ ਤਸ੍ਮਾ ਧਮ੍ਮਵਿਨਯਾ ਅਪਕ੍ਕਨ੍ਤੋ''ਤਿ। ਅਥ ਖੋ ਸਮ੍ਬਹੁਲਾ ਭਿਕ੍ਖੂ ਪੁਬ੍ਬਣ੍ਹਸਮਯਂ ਨਿਵਾਸੇਤ੍ਵਾ ਪਤ੍ਤਚੀਵਰਮਾਦਾਯ ਰਾਜਗਹਂ ਪਿਣ੍ਡਾਯ ਪਵਿਸਿਂਸੁ। ਅਸ੍ਸੋਸੁਂ ਖੋ ਤੇ ਭਿਕ੍ਖੂ ਸਰਭਸ੍ਸ ਪਰਿਬ੍ਬਾਜਕਸ੍ਸ ਰਾਜਗਹੇ ਪਰਿਸਤਿ ਏਵਂ ਵਾਚਂ ਭਾਸਮਾਨਸ੍ਸ – ''ਅਞ੍ਞਾਤੋ ਮਯਾ

ਸਮਣਾਨਂ ਸਕ੍ਯਪੁਤ੍ਤਿਕਾਨਂ ਧਮ੍ਮੋ। ਅਞ੍ਞਾਯ ਚ ਪਨਾਹਂ ਸਮਣਾਨਂ ਸਕ੍ਯਪੁਤ੍ਤਿਕਾਨਂ ਧਮ੍ਮਂ ਏਵਾਹਂ ਤਸ੍ਮਾ ਧਮ੍ਮਵਿਨਯਾ ਅਪਕ੍ਕਨ੍ਤੋ''ਤਿ।

ਅਥ ਖੋ ਤੇ ਭਿਕ੍ਖੂ ਰਾਜਗਹੇ ਪਿਣ੍ਡਾਯ ਚਰਿਤ੍ਵਾ ਪਚ੍ਛਾਭਤ੍ਤਂ ਪਿਣ੍ਡਪਾਤਪਟਿਕ੍ਕਨ੍ਤਾ ਯੇਨ ਭਗਵਾ ਤੇਨੁਪਸਙ੍ਕਮਿਂਸੁ; ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਭਗਵਨ੍ਤਂ ਅਭਿਵਾਦੇਤ੍ਵਾ ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਨਿਸੀਦਿਂਸੁ। ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਨਿਸਿਨ੍ਨਾ ਖੋ ਤੇ ਭਿਕ੍ਖੂ ਭਗਵਨ੍ਤਂ ਏਤਦਵੋਚੁਂ – ''ਸਰਭੋ ਨਾਮ, ਭਨ੍ਤੇ, ਪਰਿਬ੍ਬਾਜਕੋ ਅਚਿਰਪਕ੍ਕਨ੍ਤੋ ਇਮਸ੍ਮਾ ਧਮ੍ਮਵਿਨਯਾ। ਸੋ ਰਾਜਗਹੇ ਪਰਿਸਤਿ ਏਵਂ ਵਾਚਂ ਭਾਸਤਿ – 'ਅਞ੍ਞਾਤੋ ਮਯਾ ਸਮਣਾਨਂ ਸਕ੍ਯਪੁਤ੍ਤਿਕਾਨਂ ਧਮ੍ਮੋ। ਅਞ੍ਞਾਯ ਚ ਪਨਾਹਂ ਸਮਣਾਨਂ ਸਕ੍ਯਪੁਤ੍ਤਿਕਾਨਂ ਧਮ੍ਮਂ ਏਵਾਹਂ ਤਸ੍ਮਾ ਧਮ੍ਮਵਿਨਯਾ ਅਪਕ੍ਕਨ੍ਤੋ'ਤਿ। ਸਾਧੁ ਭਨ੍ਤੇ, ਭਗਵਾ ਯੇਨ ਸਿਪ੍ਪਿਨਿਕਾਤੀਰਂ [ਸਪ੍ਪਿਨਿਕਾਤੀਰਂ (ਸੀ॰ ਪੀ॰), ਸਪ੍ਪਿਨਿਯਾ ਤੀਰਂ (ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰)] ਪਰਿਬ੍ਬਾਜਕਾਰਾਮੋ ਯੇਨ ਸਰਭੋ ਪਰਿਬ੍ਬਾਜਕੋ ਤੇਨੁਪਸਙ੍ਕਮਤੁ ਅਨੁਕਮ੍ਪਂ ਉਪਾਦਾਯਾ''ਤਿ। ਅਧਿਵਾਸੇਸਿ ਭਗਵਾ ਤੁਣ੍ਹੀਭਾਵੇਨ।

ਅਥ ਖੋ ਭਗਵਾ ਸਾਯਨ੍ਹਸਮਯਂ ਪਟਿਸਲ੍ਲਾਨਾ ਵੁਟ੍ਠਿਤੋ ਯੇਨ ਸਿਪ੍ਪਿਨਿਕਾਤੀਰਂ ਪਰਿਬ੍ਬਾਜਕਾਰਾਮੋ ਯੇਨ ਸਰਭੋ ਪਰਿਬ੍ਬਾਜਕੋ ਤੇਨੁਪਸਙ੍ਕਮਿ; ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤੇ ਆਸਨੇ ਨਿਸੀਦਿ । ਨਿਸਜ੍ਜ ਖੋ ਭਗਵਾ ਸਰਭਂ ਪਰਿਬ੍ਬਾਜਕਂ ਏਤਦਵੋਚ – ''ਸਚ੍ਚਂ ਕਿਰ ਤ੍ਵਂ, ਸਰਭ, ਏਵਂ ਵਦੇਸਿ – 'ਅਞ੍ਞਾਤੋ ਮਯਾ ਸਮਣਾਨਂ ਸਕ੍ਯਪੁਤ੍ਤਿਕਾਨਂ ਧਮ੍ਮੋ। ਅਞ੍ਞਾਯ ਚ ਪਨਾਹਂ ਸਮਣਾਨਂ ਸਕ੍ਯਪੁਤ੍ਤਿਕਾਨਂ ਧਮ੍ਮਂ ਏਵਾਹਂ ਤਸ੍ਮਾ ਧਮ੍ਮਵਿਨਯਾ ਅਪਕ੍ਕਨ੍ਤੋ'''ਤਿ? ਏਵਂ ਵੁਤ੍ਤੇ ਸਰਭੋ ਪਰਿਬ੍ਬਾਜਕੋ ਤੁਣ੍ਹੀ ਅਹੋਸਿ।

ਦੁਤਿਯਮ੍ਪਿ ਖੋ, ਭਗਵਾ ਸਰਭਂ ਪਰਿਬ੍ਬਾਜਕਂ ਏਤਦਵੋਚ – ''ਵਦੇਹਿ, ਸਰਭ, ਕਿਨ੍ਤਿ ਤੇ ਅਞ੍ਞਾਤੋ ਸਮਣਾਨਂ ਸਕ੍ਯਪੁਤ੍ਤਿਕਾਨਂ ਧਮ੍ਮੋ? ਸਚੇ ਤੇ ਅਪਰਿਪੂਰਂ ਭਵਿਸ੍ਸਤਿ, ਅਹਂ ਪਰਿਪੂਰੇਸ੍ਸਾਮਿ। ਸਚੇ ਪਨ ਤੇ ਪਰਿਪੂਰਂ ਭਵਿਸ੍ਸਤਿ, ਅਹਂ ਅਨੁਮੋਦਿਸ੍ਸਾਮੀ''ਤਿ। ਦੁਤਿਯਮ੍ਪਿ ਖੋ ਸਰਭੋ ਪਰਿਬ੍ਬਾਜਕੋ ਤੁਣ੍ਹੀ ਅਹੋਸਿ।

ਤਤਿਯਮ੍ਪਿ ਖੋ ਭਗਵਾ ਸਰਭਂ ਪਰਿਬ੍ਬਾਜਕਂ ਏਤਦਵੋਚ – (''ਯੋ [ਮਯਾ (ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰)] ਖੋ ਸਰਭ ਪਞ੍ਞਾਯਤਿ ਸਮਣਾਨਂ ਸਕ੍ਯਪੁਤ੍ਤਿਕਾਨਂ ਧਮ੍ਮੋ) [( ) ਸੀ॰ ਪੋਤ੍ਥਕੇ ਨਤ੍ਥਿ] ''ਵਦੇਹਿ, ਸਰਭ, ਕਿਨ੍ਤਿ ਤੇ ਅਞ੍ਞਾਤੋ ਸਮਣਾਨਂ ਸਕ੍ਯਪੁਤ੍ਤਿਕਾਨਂ ਧਮ੍ਮੋ? ਸਚੇ ਤੇ ਅਪਰਿਪੂਰਂ ਭਵਿਸ੍ਸਤਿ, ਅਹਂ ਪਰਿਪੂਰੇਸ੍ਸਾਮਿ। ਸਚੇ ਪਨ ਤੇ ਪਰਿਪੂਰਂ ਭਵਿਸ੍ਸਤਿ, ਅਹਂ ਅਨੁਮੋਦਿਸ੍ਸਾਮੀ''ਤਿ। ਤਤਿਯਮ੍ਪਿ ਖੋ ਸਰਭੋ ਪਰਿਬ੍ਬਾਜਕੋ ਤੁਣ੍ਹੀ ਅਹੋਸਿ।

ਅਥ ਖੋ ਤੇ ਪਰਿਬ੍ਬਾਜਕਾ ਸਰਭਂ ਪਰਿਬ੍ਬਾਜਕਂ ਏਤਦਵੋਚੁਂ – ''ਯਦੇਵ ਖੋ ਤ੍ਵਂ, ਆਵੁਸੋ ਸਰਭ, ਸਮਣਂ ਗੋਤਮਂ ਯਾਚੇਯ੍ਯਾਸਿ ਤਦੇਵ ਤੇ ਸਮਣੋ ਗੋਤਮੋ ਪਵਾਰੇਤਿ। ਵਦੇਹਾਵੁਸੋ ਸਰਭ, ਕਿਨ੍ਤਿ ਤੇ ਅਞ੍ਞਾਤੋ ਸਮਣਾਨਂ ਸਕ੍ਯਪੁਤ੍ਤਿਕਾਨਂ ਧਮ੍ਮੋ? ਸਚੇ ਤੇ ਅਪਰਿਪੂਰਂ ਭਵਿਸ੍ਸਤਿ, ਸਮਣੋ ਗੋਤਮੋ ਪਰਿਪੂਰੇਸ੍ਸਤਿ। ਸਚੇ ਪਨ ਤੇ ਪਰਿਪੂਰਂ ਭਵਿਸ੍ਸਤਿ, ਸਮਣੋ ਗੋਤਮੋ ਅਨੁਮੋਦਿਸ੍ਸਤੀ''ਤਿ। ਏਵਂ ਵੁਤ੍ਤੇ ਸਰਭੋ ਪਰਿਬ੍ਬਾਜਕੋ ਤੁਣ੍ਹੀਭੂਤੋ ਮਙ੍ਕੁਭੂਤੋ ਪਤ੍ਤਕ੍ਖਨ੍ਧੋ ਅਧੋਮੁਖੋ ਪਜ੍ਝਾਯਨ੍ਤੋ ਅਪ੍ਪਟਿਭਾਨੋ ਨਿਸੀਦਿ।

ਅਥ ਖੋ ਭਗਵਾ ਸਰਭਂ ਪਰਿਬ੍ਬਾਜਕਂ ਤੁਣ੍ਹੀਭੂਤਂ ਮਙ੍ਕੁਭੂਤਂ ਪਤ੍ਤਕ੍ਖਨ੍ਧਂ ਅਧੋਮੁਖਂ ਪਜ੍ਝਾਯਨ੍ਤਂ ਅਪ੍ਪਟਿਭਾਨਂ ਵਿਦਿਤ੍ਵਾ ਤੇ ਪਰਿਬ੍ਬਾਜਕੇ ਏਤਦਵੋਚ –

''ਯੋ ਖੋ ਮਂ, ਪਰਿਬ੍ਬਾਜਕਾ [ਪਰਿਬ੍ਬਾਜਕੋ (ਪੀ॰ ਕ॰)], ਏਵਂ ਵਦੇਯ੍ਯ – 'ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਸ੍ਸ ਤੇ ਪਟਿਜਾਨਤੋ ਇਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਅਨਭਿਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਾ'ਤਿ, ਤਮਹਂ ਤਤ੍ਥ ਸਾਧੁਕਂ ਸਮਨੁਯੁਞ੍ਜੇਯ੍ਯਂ ਸਮਨੁਗਾਹੇਯ੍ਯਂ ਸਮਨੁਭਾਸੇਯ੍ਯਂ। ਸੋ ਵਤ ਮਯਾ ਸਾਧੁਕਂ ਸਮਨੁਯੁਞ੍ਜਿਯਮਾਨੋ ਸਮਨੁਗਾਹਿਯਮਾਨੋ ਸਮਨੁਭਾਸਿਯਮਾਨੋ ਅਟ੍ਠਾਨਮੇਤਂ ਅਨਵਕਾਸੋ ਯਂ ਸੋ ਤਿਣ੍ਣਂ ਠਾਨਾਨਂ ਨਾਞ੍ਞਤਰਂ [ਅਞ੍ਞਤਰਂ (ਕ॰)] ਠਾਨਂ ਨਿਗਚ੍ਛੇਯ੍ਯ, ਅਞ੍ਞੇਨ ਵਾ ਅਞ੍ਞਂ ਪਟਿਚਰਿਸ੍ਸਤਿ, ਬਹਿਦ੍ਧਾ ਕਥਂ ਅਪਨਾਮੇਸ੍ਸਤਿ, ਕੋਪਞ੍ਚ ਦੋਸਞ੍ਚ ਅਪ੍ਪਚ੍ਚਯਞ੍ਚ ਪਾਤੁਕਰਿਸ੍ਸਤਿ, ਤੁਣ੍ਹੀਭੂਤੋ ਮਙ੍ਕੁਭੂਤੋ [ਤੁਣ੍ਹੀਭੂਤੋ ਵਾ ਮਙ੍ਕੁਭੂਤੋ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰), ਤੁਣ੍ਹੀਭੂਤੋ ਵਾ ਮਙ੍ਕੁਭੂਤੋ ਵਾ (ਪੀ॰)] ਪਤ੍ਤਕ੍ਖਨ੍ਧੋ ਅਧੋਮੁਖੋ ਪਜ੍ਝਾਯਨ੍ਤੋ ਅਪ੍ਪਟਿਭਾਨੋ ਨਿਸੀਦਿਸ੍ਸਤਿ, ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ ਸਰਭੋ ਪਰਿਬ੍ਬਾਜਕੋ।

''ਯੋ ਖੋ ਮਂ, ਪਰਿਬ੍ਬਾਜਕਾ, ਏਵਂ ਵਦੇਯ੍ਯ – 'ਖੀਣਾਸਵਸ੍ਸ ਤੇ ਪਟਿਜਾਨਤੋ ਇਮੇ ਆਸਵਾ ਅਪਰਿਕ੍ਖੀਣਾ'ਤਿ, ਤਮਹਂ ਤਤ੍ਥ ਸਾਧੁਕਂ ਸਮਨੁਯੁਞ੍ਜੇਯ੍ਯਂ ਸਮਨੁਗਾਹੇਯ੍ਯਂ ਸਮਨੁਭਾਸੇਯ੍ਯਂ। ਸੋ ਵਤ ਮਯਾ ਸਾਧੁਕਂ ਸਮਨੁਯੁਞ੍ਜਿਯਮਾਨੋ ਸਮਨੁਗਾਹਿਯਮਾਨੋ ਸਮਨੁਭਾਸਿਯਮਾਨੋ ਅਟ੍ਠਾਨਮੇਤਂ ਅਨਵਕਾਸੋ ਯਂ ਸੋ ਤਿਣ੍ਣਂ ਠਾਨਾਨਂ ਨਾਞ੍ਞਤਰਂ ਠਾਨਂ ਨਿਗਚ੍ਛੇਯ੍ਯ, ਅਞ੍ਞੇਨ ਵਾ ਅਞ੍ਞਂ ਪਟਿਚਰਿਸ੍ਸਤਿ, ਬਹਿਦ੍ਧਾ ਕਥਂ ਅਪਨਾਮੇਸ੍ਸਤਿ, ਕੋਪਞ੍ਚ ਦੋਸਞ੍ਚ ਅਪ੍ਪਚ੍ਚਯਞ੍ਚ ਪਾਤੁਕਰਿਸ੍ਸਤਿ, ਤੁਣ੍ਹੀਭੂਤੋ ਮਙ੍ਕੁਭੂਤੋ ਪਤ੍ਤਕ੍ਖਨ੍ਧੋ ਅਧੋਮੁਖੋ ਪਜ੍ਝਾਯਨ੍ਤੋ ਅਪ੍ਪਟਿਭਾਨੋ ਨਿਸੀਦਿਸ੍ਸਤਿ, ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ ਸਰਭੋ ਪਰਿਬ੍ਬਾਜਕੋ।

''ਯੋ ਖੋ ਮਂ, ਪਰਿਬ੍ਬਾਜਕਾ, ਏਵਂ ਵਦੇਯ੍ਯ – 'ਯਸ੍ਸ ਖੋ ਪਨ ਤੇ ਅਤ੍ਥਾਯ ਧਮ੍ਮੋ ਦੇਸਿਤੋ, ਸੋ ਨ ਨਿਯ੍ਯਾਤਿ ਤਕ੍ਕਰਸ੍ਸ ਸਮ੍ਮਾ ਦੁਕ੍ਖਕ੍ਖਯਾਯਾ'ਤਿ, ਤਮਹਂ ਤਤ੍ਥ ਸਾਧੁਕਂ ਸਮਨੁਯੁਞ੍ਜੇਯ੍ਯਂ ਸਮਨੁਗਾਹੇਯ੍ਯਂ ਸਮਨੁਭਾਸੇਯ੍ਯਂ। ਸੋ ਵਤ ਮਯਾ ਸਾਧੁਕਂ ਸਮਨੁਯੁਞ੍ਜਿਯਮਾਨੋ ਸਮਨੁਗਾਹਿਯਮਾਨੋ ਸਮਨੁਭਾਸਿਯਮਾਨੋ ਅਟ੍ਠਾਨਮੇਤਂ ਅਨਵਕਾਸੋ ਯਂ ਸੋ ਤਿਣ੍ਣਂ ਠਾਨਾਨਂ ਨਾਞ੍ਞਤਰਂ ਠਾਨਂ ਨਿਗਚ੍ਛੇਯ੍ਯ, ਅਞ੍ਞੇਨ ਵਾ ਅਞ੍ਞਂ ਪਟਿਚਰਿਸ੍ਸਤਿ, ਬਹਿਦ੍ਧਾ ਕਥਂ ਅਪਨਾਮੇਸ੍ਸਤਿ, ਕੋਪਞ੍ਚ ਦੋਸਞ੍ਚ ਅਪ੍ਪਚ੍ਚਯਞ੍ਚ ਪਾਤੁਕਰਿਸ੍ਸਤਿ, ਤੁਣ੍ਹੀਭੂਤੋ ਮਙ੍ਕੁਭੂਤੋ ਪਤ੍ਤਕ੍ਖਨ੍ਧੋ ਅਧੋਮੁਖੋ ਪਜ੍ਝਾਯਨ੍ਤੋ ਅਪ੍ਪਟਿਭਾਨੋ ਨਿਸੀਦਿਸ੍ਸਤਿ, ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ ਸਰਭੋ ਪਰਿਬ੍ਬਾਜਕੋ''ਤਿ। ਅਥ ਖੋ ਭਗਵਾ ਸਿਪ੍ਪਿਨਿਕਾਤੀਰੇ ਪਰਿਬ੍ਬਾਜਕਾਰਾਮੇ ਤਿਕ੍ਖਤ੍ਤੁਂ ਸੀਹਨਾਦਂ ਨਦਿਤ੍ਵਾ ਵੇਹਾਸਂ ਪਕ੍ਕਾਮਿ।

ਅਥ ਖੋ ਤੇ ਪਰਿਬ੍ਬਾਜਕਾ ਅਚਿਰਪਕ੍ਕਨ੍ਤਸ੍ਸ ਭਗਵਤੋ ਸਰਭਂ ਪਰਿਬ੍ਬਾਜਕਂ ਸਮਨ੍ਤਤੋ ਵਾਚਾਯਸਨ੍ਨਿਤੋਦਕੇਨ [ਵਾਚਾਸਤ੍ਤਿਤੋਦਕੇਨ (ਸੀ॰)] ਸਞ੍ਜਮ੍ਭਰਿਮਕਂਸੁ [ਸਞ੍ਚੁਮ੍ਭਰਿਮਕਂਸੁ (ਪੀ॰, ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੧.੪੨੧) ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੨.੨੪੩ ਉਪਰਿਪਾਠੋ ਵਿਯ] – ''ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ, ਆਵੁਸੋ ਸਰਭ, ਬ੍ਰਹਾਰਞ੍ਞੇ ਜਰਸਿਙ੍ਗਾਲੋ 'ਸੀਹਨਾਦਂ ਨਦਿਸ੍ਸਾਮੀ'ਤਿ ਸਿਙ੍ਗਾਲਕਂਯੇਵ [ਸੇਗਾਲਕਂਯੇਵ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰)] ਨਦਤਿ, ਭੇਰਣ੍ਡਕਂਯੇਵ ਨਦਤਿ [ਭੇਦਣ੍ਡਕਂ (ਕ॰)]; ਏਵਮੇਵਂ ਖੋ ਤ੍ਵਂ, ਆਵੁਸੋ ਸਰਭ, ਅਞ੍ਞਤ੍ਰੇਵ ਸਮਣੇਨ ਗੋਤਮੇਨ 'ਸੀਹਨਾਦਂ ਨਦਿਸ੍ਸਾਮੀ'ਤਿ ਸਿਙ੍ਗਾਲਕਂਯੇਵ ਨਦਸਿ ਭੇਰਣ੍ਡਕਂਯੇਵ ਨਦਸਿ। ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ, ਆਵੁਸੋ ਸਰਭ, ਅਮ੍ਬੁਕਸਞ੍ਚਰੀ [ਅਮ੍ਬਕਮਦ੍ਦਰੀ (ਸੀ॰)] 'ਪੁਰਿਸਕਰਵਿਤਂ [ਫੁਸ੍ਸਕਰਵਿਤਂ (ਸੀ॰), ਪੁਸ੍ਸਕਰਵਿਤਂ (ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰)] ਰਵਿਸ੍ਸਾਮੀ'ਤਿ ਅਮ੍ਬੁਕਸਞ੍ਚਰਿਰਵਿਤਂਯੇਵ ਰਵਤਿ; ਏਵਮੇਵਂ ਖੋ ਤ੍ਵਂ, ਆਵੁਸੋ ਸਰਭ, ਅਞ੍ਞਤ੍ਰੇਵ ਸਮਣੇਨ ਗੋਤਮੇਨ 'ਪੁਰਿਸਕਰਵਿਤਂ ਰਵਿਸ੍ਸਾਮੀ'ਤਿ, ਅਮ੍ਬੁਕਸਞ੍ਚਰਿਰਵਿਤਂਯੇਵ ਰਵਸਿ। ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ, ਆਵੁਸੋ ਸਰਭ, ਉਸਭੋ ਸੁਞ੍ਞਾਯ ਗੋਸਾਲਾਯ ਗਮ੍ਭੀਰਂ ਨਦਿਤਬ੍ਬਂ ਮਞ੍ਞਤਿ; ਏਵਮੇਵਂ ਖੋ ਤ੍ਵਂ, ਆਵੁਸੋ ਸਰਭ, ਅਞ੍ਞਤ੍ਰੇਵ ਸਮਣੇਨ ਗੋਤਮੇਨ ਗਮ੍ਭੀਰਂ ਨਦਿਤਬ੍ਬਂ ਮਞ੍ਞਸੀ''ਤਿ। ਅਥ ਖੋ ਤੇ ਪਰਿਬ੍ਬਾਜਕਾ ਸਰਭਂ ਪਰਿਬ੍ਬਾਜਕਂ ਸਮਨ੍ਤਤੋ ਵਾਚਾਯਸਨ੍ਨਿਤੋਦਕੇਨ ਸਞ੍ਜਮ੍ਭਰਿਮਕਂਸੂਤਿ। ਚਤੁਤ੍ਥਂ।

੫. ਕੇਸਮੁਤ੍ਤਿਸੁਤ੍ਤਂ

੬੬. ਏਵਂ ਮੇ ਸੁਤਂ – ਏਕਂ ਸਮਯਂ ਭਗਵਾ ਕੋਸਲੇਸੁ ਚਾਰਿਕਂ ਚਰਮਾਨੋ ਮਹਤਾ ਭਿਕ੍ਖੁਸਙ੍ਘੇਨ ਸਦ੍ਧਿਂ ਯੇਨ ਕੇਸਮੁਤ੍ਤਂ [ਕੇਸਪੁਤ੍ਤਂ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰)] ਨਾਮ ਕਾਲਾਮਾਨਂ ਨਿਗਮੋ ਤਦਵਸਰਿ। ਅਸ੍ਸੋਸੁਂ ਖੋ ਕੇਸਮੁਤ੍ਤਿਯਾ ਕਾਲਾਮਾ – ''ਸਮਣੋ ਖਲੁ, ਭੋ, ਗੋਤਮੋ ਸਕ੍ਯਪੁਤ੍ਤੋ ਸਕ੍ਯਕੁਲਾ ਪਬ੍ਬਜਿਤੋ ਕੇਸਮੁਤ੍ਤਂ ਅਨੁਪ੍ਪਤ੍ਤੋ। ਤਂ ਖੋ ਪਨ ਭਵਨ੍ਤਂ ਗੋਤਮਂ ਏਵਂ ਕਲ੍ਯਾਣੋ ਕਿਤ੍ਤਿਸਦ੍ਦੋ ਅਬ੍ਭੁਗ੍ਗਤੋ – 'ਇਤਿਪਿ ਸੋ ਭਗਵਾ...ਪੇ॰... ਸਾਧੁ ਖੋ ਪਨ ਤਥਾਰੂਪਾਨਂ ਅਰਹਤਂ ਦਸ੍ਸਨਂ ਹੋਤੀ'''ਤਿ।

ਅਥ ਖੋ ਕੇਸਮੁਤ੍ਤਿਯਾ ਕਾਲਾਮਾ ਯੇਨ ਭਗਵਾ ਤੇਨੁਪਸਙ੍ਕਮਿਂਸੁ; ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਅਪ੍ਪੇਕਚ੍ਚੇ ਭਗਵਨ੍ਤਂ ਅਭਿਵਾਦੇਤ੍ਵਾ ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਨਿਸੀਦਿਂਸੁ, ਅਪ੍ਪੇਕਚ੍ਚੇ ਭਗਵਤਾ ਸਦ੍ਧਿਂ ਸਮ੍ਮੋਦਿਂਸੁ, ਸਮ੍ਮੋਦਨੀਯਂ ਕਥਂ ਸਾਰਣੀਯਂ ਵੀਤਿਸਾਰੇਤ੍ਵਾ ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਨਿਸੀਦਿਂਸੁ, ਅਪ੍ਪੇਕਚ੍ਚੇ ਯੇਨ ਭਗਵਾ ਤੇਨਞ੍ਜਲਿਂ ਪਣਾਮੇਤ੍ਵਾ ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਨਿਸੀਦਿਂਸੁ, ਅਪ੍ਪੇਕਚ੍ਚੇ ਨਾਮਗੋਤ੍ਤਂ ਸਾਵੇਤ੍ਵਾ ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਨਿਸੀਦਿਂਸੁ, ਅਪ੍ਪੇਕਚ੍ਚੇ ਤੁਣ੍ਹੀਭੂਤਾ ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਨਿਸੀਦਿਂਸੁ। ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਨਿਸਿਨ੍ਨਾ ਖੋ ਤੇ ਕੇਸਮੁਤ੍ਤਿਯਾ ਕਾਲਾਮਾ ਭਗਵਨ੍ਤਂ ਏਤਦਵੋਚੁਂ –

''ਸਨ੍ਤਿ, ਭਨ੍ਤੇ, ਏਕੇ ਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾ ਕੇਸਮੁਤ੍ਤਂ ਆਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ। ਤੇ ਸਕਂਯੇਵ ਵਾਦਂ ਦੀਪੇਨ੍ਤਿ ਜੋਤੇਨ੍ਤਿ, ਪਰਪ੍ਪਵਾਦਂ ਪਨ ਖੁਂਸੇਨ੍ਤਿ ਵਮ੍ਭੇਨ੍ਤਿ ਪਰਿਭਵਨ੍ਤਿ ਓਮਕ੍ਖਿਂ [ਓਪਪਕ੍ਖਿਂ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰), ਓਮਕ੍ਖਿਕਂ (ਕ॰)] ਕਰੋਨ੍ਤਿ। ਅਪਰੇਪਿ, ਭਨ੍ਤੇ, ਏਕੇ ਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾ

ਕੇਸਮੁਤ੍ਤੁਂ ਆਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ । ਤੇਪਿ ਸਕਂਯੇਵ ਵਾਦਂ ਦੀਪੇਨ੍ਤਿ ਜੋਤੇਨ੍ਤਿ, ਪਰਪ੍ਪਵਾਦਂ ਪਨ ਖੁਂਸੇਨ੍ਤਿ ਵਮ੍ਭੇਨ੍ਤਿ ਪਰਿਭਵਨ੍ਤਿ ਓਮਕ੍ਖਿਂ ਕਰੋਨ੍ਤਿ। ਤੇਸਂ ਨੋ, ਭਨ੍ਤੇ , ਅਮ੍ਹਾਕਂ ਹੋਤੇਵ ਕਙ੍ਖਾ ਹੋਤਿ ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾ – 'ਕੋ ਸੁ ਨਾਮ ਇਮੇਸਂ ਭਵਤਂ ਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾਨਂ ਸਚ੍ਚਂ ਆਹ, ਕੋ ਮੁਸਾ'''ਤਿ? ''ਅਲਞ੍ਹਿ ਵੋ, ਕਾਲਾਮਾ, ਕਙ੍ਖਿਤੁਂ ਅਲਂ ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਿਤੁਂ। ਕਙ੍ਖਨੀਯੇਵ ਪਨ [ਕਙ੍ਖਨੀਯੇਵ ਚ ਪਨ (ਸਂਯੁਤ੍ਤਨਿਕਾਯੇ)] ਵੋ ਠਾਨੇ ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾ''।

''ਏਥ ਤੁਮ੍ਹੇ, ਕਾਲਾਮਾ, ਮਾ ਅਨੁਸ੍ਸਵੇਨ, ਮਾ ਪਰਮ੍ਪਰਾਯ, ਮਾ ਇਤਿਕਿਰਾਯ, ਮਾ ਪਿਟਕਸਮ੍ਪਦਾਨੇਨ, ਮਾ ਤਕ੍ਕਹੇਤੁ, ਮਾ ਨਯਹੇਤੁ, ਮਾ ਆਕਾਰਪਰਿਵਿਤਕ੍ਕੇਨ , ਮਾ ਦਿਟ੍ਠਿਨਿਜ੍ਝਾਨਕ੍ਖਨ੍ਤਿਯਾ, ਮਾ ਭਬ੍ਬਰੂਪਤਾਯ, ਮਾ ਸਮਣੋ ਨੋ ਗਰੂਤਿ। ਯਦਾ ਤੁਮ੍ਹੇ, ਕਾਲਾਮਾ, ਅਤ੍ਤਨਾਵ ਜਾਨੇਯ੍ਯਾਥ – 'ਇਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਅਕੁਸਲਾ, ਇਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਸਾਵਜ੍ਜਾ, ਇਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਵਿਞ੍ਞੁਗਰਹਿਤਾ, ਇਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਸਮਤ੍ਤਾ ਸਮਾਦਿਨ੍ਨਾ [ਸਮਾਦਿਣ੍ਣਾ (ਕ॰)] ਅਹਿਤਾਯ ਦੁਕ੍ਖਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਨ੍ਤੀ'''ਤਿ, ਅਥ ਤੁਮ੍ਹੇ, ਕਾਲਾਮਾ, ਪਜਹੇਯ੍ਯਾਥ।

''ਤਂ ਕਿਂ ਮਞ੍ਞਥ, ਕਾਲਾਮਾ, ਲੋਭੋ ਪੁਰਿਸਸ੍ਸ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨੋ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਹਿਤਾਯ ਵਾ ਅਹਿਤਾਯ ਵਾ''ਤਿ?

''ਅਹਿਤਾਯ, ਭਨ੍ਤੇ''।

''ਲੁਦ੍ਧੋ ਪਨਾਯਂ, ਕਾਲਾਮਾ, ਪੁਰਿਸਪੁਗ੍ਗਲੋ ਲੋਭੇਨ ਅਭਿਭੂਤੋ ਪਰਿਯਾਦਿਨ੍ਨਚਿਤ੍ਤੋ ਪਾਣਮ੍ਪਿ ਹਨਤਿ, ਅਦਿਨ੍ਨਮ੍ਪਿ ਆਦਿਯਤਿ, ਪਰਦਾਰਮ੍ਪਿ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਮੁਸਾਪਿ ਭਣਤਿ, ਪਰਮ੍ਪਿ ਤਥਤ੍ਤਾਯ [ਤਦਤ੍ਥਾਯ (ਕ॰)] ਸਮਾਦਪੇਤਿ, ਯਂ ਸ [ਯਂ ਤਸ੍ਸ (ਕ॰) ਅਨਨ੍ਤਰਸੁਤ੍ਤੇ ਪਨ ''ਯਂ' ਸ'' ਇਤ੍ਵੇਵ ਸਬ੍ਬਤ੍ਥਪਿ ਦਿਸ੍ਸਤਿ] ਹੋਤਿ ਦੀਘਰਤ੍ਤਂ ਅਹਿਤਾਯ ਦੁਕ੍ਖਾਯਾ''ਤਿ।

''ਏਵਂ, ਭਨ੍ਤੇ''।

''ਤਂ ਕਿਂ ਮਞ੍ਞਥ, ਕਾਲਾਮਾ, ਦੋਸੋ ਪੁਰਿਸਸ੍ਸ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨੋ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਹਿਤਾਯ ਵਾ ਅਹਿਤਾਯ ਵਾ''ਤਿ?

''ਅਹਿਤਾਯ, ਭਨ੍ਤੇ''।

''ਦੁਟ੍ਠੋ ਪਨਾਯਂ, ਕਾਲਾਮਾ, ਪੁਰਿਸਪੁਗ੍ਗਲੋ ਦੋਸੇਨ ਅਭਿਭੂਤੋ ਪਰਿਯਾਦਿਨ੍ਨਚਿਤ੍ਤੋ ਪਾਣਮ੍ਪਿ ਹਨਤਿ [ਹਨ੍ਤਿ (ਸੀ॰ ਪੀ॰)], ਅਦਿਨ੍ਨਮ੍ਪਿ ਆਦਿਯਤਿ, ਪਰਦਾਰਮ੍ਪਿ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਮੁਸਾਪਿ ਭਣਤਿ, ਪਰਮ੍ਪਿ ਤਥਤ੍ਤਾਯ ਸਮਾਦਪੇਤਿ, ਯਂ ਸ ਹੋਤਿ ਦੀਘਰਤ੍ਤਂ ਅਹਿਤਾਯ ਦੁਕ੍ਖਾਯਾ''ਤਿ।

''ਏਵਂ, ਭਨ੍ਤੇ''।

''ਤਂ ਕਿਂ ਮਞ੍ਞਥ, ਕਾਲਾਮਾ, ਮੋਹੋ ਪੁਰਿਸਸ੍ਸ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨੋ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਹਿਤਾਯ ਵਾ ਅਹਿਤਾਯ ਵਾ''ਤਿ?

''ਅਹਿਤਾਯ, ਭਨ੍ਤੇ''।

''ਮੂਲ੍ਹੋ ਪਨਾਯਂ, ਕਾਲਾਮਾ, ਪੁਰਿਸਪੁਗ੍ਗਲੋ ਮੋਹੇਨ ਅਭਿਭੂਤੋ ਪਰਿਯਾਦਿਨ੍ਨਚਿਤ੍ਤੋ ਪਾਣਮ੍ਪਿ ਹਨਤਿ, ਅਦਿਨ੍ਨਮ੍ਪਿ ਆਦਿਯਤਿ, ਪਰਦਾਰਮ੍ਪਿ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਮੁਸਾਪਿ ਭਣਤਿ, ਪਰਮ੍ਪਿ ਤਥਤ੍ਤਾਯ ਸਮਾਦਪੇਤਿ, ਯਂ ਸ ਹੋਤਿ ਦੀਘਰਤ੍ਤਂ ਅਹਿਤਾਯ ਦੁਕ੍ਖਾਯਾ''ਤਿ।

''ਏਵਂ, ਭਨ੍ਤੇ''।

''ਤਂ ਕਿਂ ਮਞ੍ਞਥ, ਕਾਲਾਮਾ, ਇਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਕੁਸਲਾ ਵਾ ਅਕੁਸਲਾ ਵਾ''ਤਿ?

‘‘ਅਕੁਸਲਾ, ਭਨ੍ਤੇ’’।

‘‘ਸਾਵਜ੍ਜਾ ਵਾ ਅਨਵਜ੍ਜਾ ਵਾ’’ਤਿ?

‘‘ਸਾਵਜ੍ਜਾ, ਭਨ੍ਤੇ’’।

‘‘ਵਿਞ੍ਞੁਗਰਹਿਤਾ ਵਾ ਵਿਞ੍ਞੁਪ੍ਪਸਤ੍ਥਾ ਵਾ’’ਤਿ?

‘‘ਵਿਞ੍ਞੁਗਰਹਿਤਾ, ਭਨ੍ਤੇ’’।

‘‘ਸਮਤ੍ਤਾ ਸਮਾਦਿਨ੍ਨਾ ਅਹਿਤਾਯ ਦੁਕ੍ਖਾਯ ਸੰਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ, ਨੋ ਵਾ? ਕਥਂ ਵਾ [ਕਥਂ ਵਾ ਵੋ (?)] ਏਤ੍ਥ ਹੋਤੀ’’ਤਿ ?

‘‘ਸਮਤ੍ਤਾ, ਭਨ੍ਤੇ, ਸਮਾਦਿਨ੍ਨਾ ਅਹਿਤਾਯ ਦੁਕ੍ਖਾਯ ਸੰਵਤ੍ਤਨ੍ਤੀਤਿ। ਏਵਂ ਨੋ ਏਤ੍ਥ ਹੋਤੀ’’ਤਿ।

‘‘ਇਤਿ ਖੋ, ਕਾਲਾਮਾ, ਯਂ ਤਂ ਅਵੋਚੁਮ੍ਹਾ [ਅਵੋਚੁਮ੍ਹ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰) ਅ॰ ਨਿ॰ ੪.੧੯੩] – ‘ਏਥ ਤੁਮ੍ਹੇ, ਕਾਲਾਮਾ! ਮਾ ਅਨੁਸ੍ਸਵੇਨ, ਮਾ ਪਰਮ੍ਪਰਾਯ, ਮਾ ਇਤਿਕਿਰਾਯ, ਮਾ ਪਿਟਕਸਮ੍ਪਦਾਨੇਨ, ਮਾ ਤਕ੍ਕਹੇਤੁ, ਮਾ ਨਯਹੇਤੁ, ਮਾ ਆਕਾਰਪਰਿਵਿਤਕ੍ਕੇਨ, ਮਾ ਦਿਟ੍ਠਿਨਿਜ੍ਝਾਨਕ੍ਖਨ੍ਤਿਯਾ, ਮਾ ਭਬ੍ਬਰੂਪਤਾਯ, ਮਾ ਸਮਣੋ ਨੋ ਗਰੂਤਿ। ਯਦਾ ਤੁਮ੍ਹੇ ਕਾਲਾਮਾ ਅਤ੍ਤਨਾਵ ਜਾਨੇਯ੍ਯਾਥ – ‘ਇਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਅਕੁਸਲਾ, ਇਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਸਾਵਜ੍ਜਾ, ਇਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਵਿਞ੍ਞੁਗਰਹਿਤਾ, ਇਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਸਮਤ੍ਤਾ ਸਮਾਦਿਨ੍ਨਾ ਅਹਿਤਾਯ ਦੁਕ੍ਖਾਯ ਸੰਵਤ੍ਤਨ੍ਤੀਤਿ, ਅਥ ਤੁਮ੍ਹੇ, ਕਾਲਾਮਾ, ਪਜਹੇਯ੍ਯਾਥਾ’ਤਿ, ਇਤਿ ਯਂ ਤਂ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਇਦਮੇਤਂ ਪਟਿਚ੍ਚ ਵੁਤ੍ਤਂ।

‘‘ਏਥ ਤੁਮ੍ਹੇ, ਕਾਲਾਮਾ, ਮਾ ਅਨੁਸ੍ਸਵੇਨ, ਮਾ ਪਰਮ੍ਪਰਾਯ, ਮਾ ਇਤਿਕਿਰਾਯ, ਮਾ ਪਿਟਕਸਮ੍ਪਦਾਨੇਨ, ਮਾ ਤਕ੍ਕਹੇਤੁ, ਮਾ ਨਯਹੇਤੁ, ਮਾ ਆਕਾਰਪਰਿਵਿਤਕ੍ਕੇਨ, ਮਾ ਦਿਟ੍ਠਿਨਿਜ੍ਝਾਨਕ੍ਖਨ੍ਤਿਯਾ, ਮਾ ਭਬ੍ਬਰੂਪਤਾਯ, ਮਾ ਸਮਣੋ ਨੋ ਗਰੂਤਿ। ਯਦਾ ਤੁਮ੍ਹੇ, ਕਾਲਾਮਾ, ਅਤ੍ਤਨਾਵ ਜਾਨੇਯ੍ਯਾਥ – ‘ਇਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਕੁਸਲਾ, ਇਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਅਨਵਜ੍ਜਾ, ਇਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਵਿਞ੍ਞੁਪ੍ਪਸਤ੍ਥਾ, ਇਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਸਮਤ੍ਤਾ ਸਮਾਦਿਨ੍ਨਾ ਹਿਤਾਯ ਸੁਖਾਯ ਸੰਵਤ੍ਤਨ੍ਤੀ’ਤਿ, ਅਥ ਤੁਮ੍ਹੇ, ਕਾਲਾਮਾ, ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰੇਯ੍ਯਾਥ।

‘‘ਤਂ ਕਿਂ ਮਞ੍ਞਥ, ਕਾਲਾਮਾ, ਅਲੋਭੋ ਪੁਰਿਸਸ੍ਸ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨੋ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਹਿਤਾਯ ਵਾ ਅਹਿਤਾਯ ਵਾ’’ਤਿ?

‘‘ਹਿਤਾਯ, ਭਨ੍ਤੇ’’।

‘‘ਅਲੁਦ੍ਧੋ ਪਨਾਯਂ, ਕਾਲਾਮਾ, ਪੁਰਿਸਪੁਗ੍ਗਲੋ ਲੋਭੇਨ ਅਨਭਿਭੂਤੋ ਅਪਰਿਯਾਦਿਨ੍ਨਚਿਤ੍ਤੋ ਨੇਵ ਪਾਣਂ ਹਨਤਿ, ਨ ਅਦਿਨ੍ਨਂ ਆਦਿਯਤਿ, ਨ ਪਰਦਾਰਂ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਨ ਮੁਸਾ ਭਣਤਿ, ਨ ਪਰਮ੍ਪਿ ਤਥਤ੍ਤਾਯ ਸਮਾਦਪੇਤਿ , ਯਂ ਸ ਹੋਤਿ ਦੀਘਰਤ੍ਤਂ ਹਿਤਾਯ ਸੁਖਾਯਾ’’ਤਿ।

‘‘ਏਵਂ, ਭਨ੍ਤੇ’’।

‘‘ਤਂ ਕਿਂ ਮਞ੍ਞਥ, ਕਾਲਾਮਾ, ਅਦੋਸੋ ਪੁਰਿਸਸ੍ਸ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨੋ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ...ਪੇ॰... ਅਮੋਹੋ ਪੁਰਿਸਸ੍ਸ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨੋ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ...ਪੇ॰... ਹਿਤਾਯ ਸੁਖਾਯਾ’’ਤਿ।

‘‘ਏਵਂ ਭਨ੍ਤੇ’’ ।

‘‘ਤਂ ਕਿਂ ਮਞ੍ਞਥ, ਕਾਲਾਮਾ, ਇਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਕੁਸਲਾ ਵਾ ਅਕੁਸਲਾ ਵਾ’’ਤਿ?

‘‘ਕੁਸਲਾ , ਭਨ੍ਤੇ’’।

‘‘ਸਾਵਜ੍ਜਾ ਵਾ ਅਨਵਜ੍ਜਾ ਵਾ’’ਤਿ?

‘‘ਅਨਵਜ੍ਜਾ, ਭਨ੍ਤੇ’’।

‘‘ਵਿਞ੍ਞੁਗਰਹਿਤਾ ਵਾ ਵਿਞ੍ਞੁਪ੍ਪਸਤ੍ਥਾ ਵਾ’’ਤਿ?

‘‘ਵਿਞ੍ਞੁਪ੍ਪਸਤ੍ਥਾ, ਭਨ੍ਤੇ’’।

‘‘ਸਮਤ੍ਤਾ ਸਮਾਦਿਨ੍ਨਾ ਹਿਤਾਯ ਸੁਖਾਯ ਸੰਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਨੋ ਵਾ? ਕਥਂ ਵਾ ਏਤ੍ਥ ਹੋਤੀ’’ਤਿ?

‘‘ਸਮਤ੍ਤਾ, ਭਨ੍ਤੇ, ਸਮਾਦਿਨ੍ਨਾ ਹਿਤਾਯ ਸੁਖਾਯ ਸੰਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ। ਏਵਂ ਨੋ ਏਤ੍ਥ ਹੋਤੀ’’ਤਿ।

‘‘ਇਤਿ ਖੋ, ਕਾਲਾਮਾ, ਯਂ ਤਂ ਅਵੋਚੁਮ੍ਹਾ – ‘ਏਥ ਤੁਮ੍ਹੇ, ਕਾਲਾਮਾ! ਮਾ ਅਨੁਸ੍ਸਵੇਨ, ਮਾ ਪਰਮ੍ਪਰਾਯ, ਮਾ ਇਤਿਕਿਰਾਯ, ਮਾ ਪਿਟਕਸਮ੍ਪਦਾਨੇਨ, ਮਾ ਤਕ੍ਕਹੇਤੁ, ਮਾ ਨਯਹੇਤੁ, ਮਾ ਆਕਾਰਪਰਿਵਿਤਕ੍ਕੇਨ, ਮਾ ਦਿਟ੍ਠਿਨਿਜ੍ਝਾਨਕ੍ਖਨ੍ਤਿਯਾ, ਮਾ ਭਬ੍ਬਰੂਪਤਾਯ, ਮਾ ਸਮਣੋ ਨੋ ਗਰੂਤਿ। ਯਦਾ ਤੁਮ੍ਹੇ, ਕਾਲਾਮਾ, ਅਤ੍ਤਨਾਵ ਜਾਨੇਯ੍ਯਾਥ – ਇਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਕੁਸਲਾ, ਇਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਅਨਵਜ੍ਜਾ, ਇਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਵਿਞ੍ਞੁਪ੍ਪਸਤ੍ਥਾ, ਇਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਸਮਤ੍ਤਾ ਸਮਾਦਿਨ੍ਨਾ ਹਿਤਾਯ ਸੁਖਾਯ ਸੰਵਤ੍ਤਨ੍ਤੀਤਿ, ਅਥ ਤੁਮ੍ਹੇ, ਕਾਲਾਮਾ, ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰੇਯ੍ਯਾਥਾ’ਤਿ, ਇਤਿ ਯਂ ਤਂ ਵੁਤ੍ਤਂ ਇਦਮੇਤਂ ਪਟਿਚ੍ਚ ਵੁਤ੍ਤਂ।

‘‘ਸ ਖੋ ਸੋ [ਯੋ ਖੋ (ਕ॰)], ਕਾਲਾਮਾ, ਅਰਿਯਸਾਵਕੋ ਏਵਂ ਵਿਗਤਾਭਿਜ੍ਝੋ ਵਿਗਤਬ੍ਯਾਪਾਦੋ ਅਸਮ੍ਮੂਲ੍ਹੋ ਸਮ੍ਪਜਾਨੋ ਪਤਿਸ੍ਸਤੋ [ਸਤੋ (ਕ॰)] ਮੇਤ੍ਤਾਸਹਗਤੇਨ ਚੇਤਸਾ ਏਕਂ ਦਿਸਂ ਫਰਿਤ੍ਵਾ ਵਿਹਰਤਿ, ਤਥਾ ਦੁਤਿਯਂ, ਤਥਾ ਤਤਿਯਂ, ਤਥਾ ਚਤੁਤ੍ਥਂ, ਇਤਿ ਉਦ੍ਧਮਧੋ ਤਿਰਿਯਂ ਸਬ੍ਬਧਿ ਸਬ੍ਬਤ੍ਤਤਾਯ ਸਬ੍ਬਾਵਨ੍ਤਂ ਲੋਕਂ ਮੇਤ੍ਤਾਸਹਗਤੇਨ ਚੇਤਸਾ ਵਿਪੁਲੇਨ ਮਹਗ੍ਗਤੇਨ ਅਪ੍ਪਮਾਣੇਨ ਅਵੇਰੇਨ ਅਬ੍ਯਾਪਜ੍ਝੇਨ ਫਰਿਤ੍ਵਾ ਵਿਹਰਤਿ। ਕਰੁਣਾਸਹਗਤੇਨ ਚੇਤਸਾ...ਪੇ॰... ਮੁਦਿਤਾਸਹਗਤੇਨ ਚੇਤਸਾ...ਪੇ॰... ਉਪੇਕ੍ਖਾਸਹਗਤੇਨ ਚੇਤਸਾ ਏਕਂ ਦਿਸਂ ਫਰਿਤ੍ਵਾ ਵਿਹਰਤਿ, ਤਥਾ ਦੁਤਿਯਂ , ਤਥਾ ਤਤਿਯਂ, ਤਥਾ ਚਤੁਤ੍ਥਂ, ਇਤਿ ਉਦ੍ਧਮਧੋ ਤਿਰਿਯਂ ਸਬ੍ਬਧਿ ਸਬ੍ਬਤ੍ਤਤਾਯ ਸਬ੍ਬਾਵਨ੍ਤਂ ਲੋਕਂ ਉਪੇਕ੍ਖਾਸਹਗਤੇਨ ਚੇਤਸਾ ਵਿਪੁਲੇਨ ਮਹਗ੍ਗਤੇਨ ਅਪ੍ਪਮਾਣੇਨ ਅਵੇਰੇਨ ਅਬ੍ਯਾਪਜ੍ਝੇਨ ਫਰਿਤ੍ਵਾ ਵਿਹਰਤਿ।

‘‘ਸ [ਸਚੇ (ਕ॰)] ਖੋ ਸੋ, ਕਾਲਾਮਾ, ਅਰਿਯਸਾਵਕੋ ਏਵਂ ਅਵੇਰਚਿਤ੍ਤੋ ਏਵਂ ਅਬ੍ਯਾਪਜ੍ਝਚਿਤ੍ਤੋ ਏਵਂ ਅਸਂਕਿਲਿਟ੍ਠਚਿਤ੍ਤੋ ਏਵਂ ਵਿਸੁਦ੍ਧਚਿਤ੍ਤੋ। ਤਸ੍ਸ ਦਿਟ੍ਠੇਵ ਧਮ੍ਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਅਸ੍ਸਾਸਾ ਅਧਿਗਤਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। ‘ਸਚੇ ਖੋ ਪਨ ਅਤ੍ਥਿ ਪਰੋ ਲੋਕੋ, ਅਤ੍ਥਿ ਸੁਕਤਦੁਕ੍ਕਟਾਨਂ [ਸੁਕਟਦੁਕ੍ਕਟਾਨਂ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰)] ਕਮ੍ਮਾਨਂ ਫਲਂ ਵਿਪਾਕੋ, ਅਥਾਹਂ [ਠਾਨਮਹਂ (ਸੀ॰ ਪੀ॰), ਠਾਨਮੇਤਂ ਯੇਨਾਹਂ (ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰)] ਕਾਯਸ੍ਸ ਭੇਦਾ ਪਰਂ ਮਰਣਾ ਸੁਗਤਿਂ ਸਗ੍ਗਂ ਲੋਕਂ ਉਪਪਜ੍ਜਿਸ੍ਸਾਮੀ’ਤਿ, ਅਯਮਸ੍ਸ ਪਠਮੋ ਅਸ੍ਸਾਸੋ ਅਧਿਗਤੋ ਹੋਤਿ।

‘‘‘ਸਚੇ ਖੋ ਪਨ ਨਤ੍ਥਿ ਪਰੋ ਲੋਕੋ, ਨਤ੍ਥਿ ਸੁਕਤਦੁਕ੍ਕਟਾਨਂ ਕਮ੍ਮਾਨਂ ਫਲਂ ਵਿਪਾਕੋ, ਅਥਾਹਂ [ਇਧਾਹਂ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰)] ਦਿਟ੍ਠੇਵ ਧਮ੍ਮੇ ਅਵੇਰਂ ਅਬ੍ਯਾਪਜ੍ਝਂ ਅਨੀਘਂ ਸੁਖਿਂ [ਸੁਖਂ (ਸੀ॰), ਸੁਖੀ (ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰)] ਅਤ੍ਤਾਨਂ ਪਰਿਹਰਾਮੀ’ਤਿ, ਅਯਮਸ੍ਸ ਦੁਤਿਯੋ ਅਸ੍ਸਾਸੋ ਅਧਿਗਤੋ ਹੋਤਿ।

‘‘‘ਸਚੇ ਖੋ ਪਨ ਕਰੋਤੋ ਕਰੀਯਤਿ ਪਾਪਂ, ਨ ਖੋ ਪਨਾਹਂ ਕਸ੍ਸਚਿ ਪਾਪਂ ਚੇਤੇਮਿ। ਅਕਰੋਨ੍ਤਂ ਖੋ ਪਨ ਮਂ ਪਾਪਕਮ੍ਮਂ ਕੁਤੋ ਦੁਕ੍ਖਂ ਫੁਸਿਸ੍ਸਤੀ’ਤਿ, ਅਯਮਸ੍ਸ ਤਤਿਯੋ ਅਸ੍ਸਾਸੋ ਅਧਿਗਤੋ ਹੋਤਿ।

‘‘‘ਸਚੇ ਖੋ ਪਨ ਕਰੋਤੋ ਨ ਕਰੀਯਤਿ ਪਾਪਂ, ਅਥਾਹਂ ਉਭਯੇਨੇਵ ਵਿਸੁਦ੍ਧਂ ਅਤ੍ਤਾਨਂ ਸਮਨੁਪਸ੍ਸਾਮੀ’ਤਿ, ਅਯਮਸ੍ਸ ਚਤੁਤ੍ਥੋ ਅਸ੍ਸਾਸੋ ਅਧਿਗਤੋ ਹੋਤਿ।

‘‘ਸ ਖੋ ਸੋ, ਕਾਲਾਮਾ, ਅਰਿਯਸਾਵਕੋ ਏਵਂ ਅਵੇਰਚਿਤ੍ਤੋ ਏਵਂ ਅਬ੍ਯਾਪਜ੍ਝਚਿਤ੍ਤੋ ਏਵਂ ਅਸਂਕਿਲਿਟ੍ਠਚਿਤ੍ਤੋ ਏਵਂ ਵਿਸੁਦ੍ਧਚਿਤ੍ਤੋ। ਤਸ੍ਸ ਦਿਟ੍ਠੇਵ ਧਮ੍ਮੇ ਇਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਅਸ੍ਸਾਸਾ ਅਧਿਗਤਾ ਹੋਨ੍ਤੀ’’ਤਿ।

‘‘ਏਵਮੇਤਂ, ਭਗਵਾ, ਏਵਮੇਤਂ, ਸੁਗਤ! ਸ ਖੋ ਸੋ, ਭਨ੍ਤੇ, ਅਰਿਯਸਾਵਕੋ ਏਵਂ ਅਵੇਰਚਿਤ੍ਤੋ ਏਵਂ ਅਬ੍ਯਾਪਜ੍ਝਚਿਤ੍ਤੋ ਏਵਂ ਅਸਂਕਿਲਿਟ੍ਠਚਿਤ੍ਤੋ ਏਵਂ ਵਿਸੁਦ੍ਧਚਿਤ੍ਤੋ। ਤਸ੍ਸ ਦਿਟ੍ਠੇਵ ਧਮ੍ਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਅਸ੍ਸਾਸਾ ਅਧਿਗਤਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। ‘ਸਚੇ ਖੋ ਪਨ ਅਤ੍ਥਿ ਪਰੋ ਲੋਕੋ, ਅਤ੍ਥਿ ਸੁਕਤਦੁਕ੍ਕਟਾਨਂ ਕਮ੍ਮਾਨਂ ਫਲਂ ਵਿਪਾਕੋ, ਅਥਾਹਂ ਕਾਯਸ੍ਸ ਭੇਦਾ ਪਰਂ ਮਰਣਾ ਸੁਗਤਿਂ ਸਗ੍ਗਂ ਲੋਕਂ ਉਪਪਜ੍ਜਿਸ੍ਸਾਮੀ’ਤਿ, ਅਯਮਸ੍ਸ ਪਠਮੋ ਅਸ੍ਸਾਸੋ ਅਧਿਗਤੋ ਹੋਤਿ।

‘‘‘ਸਚੇ ਖੋ ਪਨ ਨਤ੍ਥਿ ਪਰੋ ਲੋਕੋ, ਨਤ੍ਥਿ ਸੁਕਤਦੁਕ੍ਕਟਾਨਂ ਕਮ੍ਮਾਨਂ ਫਲਂ ਵਿਪਾਕੋ, ਅਥਾਹਂ ਦਿਟ੍ਠੇਵ ਧਮ੍ਮੇ ਅਵੇਰਂ ਅਬ੍ਯਾਪਜ੍ਝਂ ਅਨੀਘਂ ਸੁਖਿਂ ਅਤ੍ਤਾਨਂ ਪਰਿਹਰਾਮੀ’ਤਿ, ਅਯਮਸ੍ਸ ਦੁਤਿਯੋ ਅਸ੍ਸਾਸੋ ਅਧਿਗਤੋ ਹੋਤਿ।

‘‘ਸਚੇ ਖੋ ਪਨ ਕਰੋਤੋ ਕਰੀਯਤਿ ਪਾਪਂ, ਨ ਖੋ ਪਨਾਹਂ – ਕਸ੍ਸਚਿ ਪਾਪਂ ਚੇਤੇਮਿ, ਅਕਰੋਨ੍ਤਂ ਖੋ ਪਨ ਮਂ ਪਾਪਕਮ੍ਮਂ ਕੁਤੋ ਦੁਕ੍ਖਂ ਫੁਸਿਸ੍ਸਤੀ’ਤਿ, ਅਯਮਸ੍ਸ ਤਤਿਯੋ ਅਸ੍ਸਾਸੋ ਅਧਿਗਤੋ ਹੋਤਿ।

‘‘‘ਸਚੇ ਖੋ ਪਨ ਕਰੋਤੋ ਨ ਕਰੀਯਤਿ ਪਾਪਂ, ਅਥਾਹਂ ਉਭਯੇਨੇਵ ਵਿਸੁਦ੍ਧਂ ਅਤ੍ਤਾਨਂ ਸਮਨੁਪਸ੍ਸਾਮੀ’ਤਿ, ਅਯਮਸ੍ਸ ਚਤੁਤ੍ਥੋ ਅਸ੍ਸਾਸੋ ਅਧਿਗਤੋ ਹੋਤਿ।

‘‘ਸ ਖੋ ਸੋ, ਭਨ੍ਤੇ, ਅਰਿਯਸਾਵਕੋ ਏਵਂ ਅਵੇਰਚਿਤ੍ਤੋ ਏਵਂ ਅਬ੍ਯਾਪਜ੍ਝਚਿਤ੍ਤੋ ਏਵਂ ਅਸਂਕਿਲਿਟ੍ਠਚਿਤ੍ਤੋ ਏਵਂ ਵਿਸੁਦ੍ਧਚਿਤ੍ਤੋ। ਤਸ੍ਸ ਦਿਟ੍ਠੇਵ ਧਮ੍ਮੇ ਇਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਅਸ੍ਸਾਸਾ ਅਧਿਗਤਾ ਹੋਨ੍ਤਿ।

‘‘ਅਭਿਕ੍ਕਨ੍ਤਂ, ਭਨ੍ਤੇ...ਪੇ॰... ਏਤੇ ਮਯਂ, ਭਨ੍ਤੇ, ਭਗਵਨ੍ਤਂ ਸਰਣਂ ਗਚ੍ਛਾਮ ਧਮ੍ਮਞ੍ਚ ਭਿਕ੍ਖੁਸਙ੍ਘਞ੍ਚ। ਉਪਾਸਕੇ ਨੋ, ਭਨ੍ਤੇ, ਭਗਵਾ ਧਾਰੇਤੁ ਅਜ੍ਜਤਗ੍ਗੇ ਪਾਣੁਪੇਤੇ ਸਰਣਂ ਗਤੇ’’ਤਿ। ਪਞ੍ਚਮਂ।

੬. ਸਾਲ਼੍ਹਸੁਤ੍ਤਂ

੬੭. ਏਵਂ ਮੇ ਸੁਤਂ – ਏਕਂ ਸਮਯਂ ਆਯਸ੍ਮਾ ਨਨ੍ਦਕੋ ਸਾਵਤ੍ਥਿਯਂ ਵਿਹਰਤਿ ਪੁਬ੍ਬਾਰਾਮੇ ਮਿਗਾਰਮਾਤੁਪਾਸਾਦੇ। ਅਥ ਖੋ ਸਾਲ਼੍ਹੋ ਚ ਮਿਗਾਰਨਤ੍ਤਾ ਸਾਣੋ ਚ ਸੇਖੁਨਿਯਨਤ੍ਤਾ [ਰੋਹਣੋ ਚ ਪੇਖੁਣਿਯਨਤ੍ਤਾ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰)] ਯੇਨਾਯਸ੍ਮਾ ਨਨ੍ਦਕੋ ਤੇਨੁਪਸਙ੍ਕਮਿਂਸੁ; ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਆਯਸ੍ਮਨ੍ਤਂ ਨਨ੍ਦਕਂ ਅਭਿਵਾਦੇਤ੍ਵਾ ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਨਿਸੀਦਿਂਸੁ। ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਨਿਸਿਨ੍ਨਂ ਖੋ ਸਾਲ਼੍ਹਂ ਮਿਗਾਰਨਤ੍ਤਾਰਂ ਆਯਸ੍ਮਾ ਨਨ੍ਦਕੋ ਏਤਦਵੋਚ –

‘‘ਏਥ ਤੁਮ੍ਹੇ, ਸਾਲ਼੍ਹਾ, ਮਾ ਅਨੁਸ੍ਸਵੇਨ, ਮਾ ਪਰਮ੍ਪਰਾਯ, ਮਾ ਇਤਿਕਿਰਾਯ, ਮਾ ਪਿਟਕਸਮ੍ਪਦਾਨੇਨ, ਮਾ ਤਕ੍ਕਹੇਤੁ, ਮਾ ਨਯਹੇਤੁ, ਮਾ ਆਕਾਰਪਰਿਵਿਤਕ੍ਕੇਨ, ਮਾ ਦਿਟ੍ਠਿਨਿਜ੍ਝਾਨਕ੍ਖਨ੍ਤਿਯਾ, ਮਾ ਭਬ੍ਬਰੂਪਤਾਯ, ਮਾ ਸਮਣੋ ਨੋ ਗਰੂਤਿ। ਯਦਾ ਤੁਮ੍ਹੇ, ਸਾਲ਼੍ਹਾ , ਅਤ੍ਤਨਾਵ ਜਾਨੇਯ੍ਯਾਥ ‘ਇਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਅਕੁਸਲਾ, ਇਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਸਾਵਜ੍ਜਾ, ਇਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਵਿਞ੍ਞੁਗਰਹਿਤਾ, ਇਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਸਮਤ੍ਤਾ ਸਮਾਦਿਨ੍ਨਾ ਅਹਿਤਾਯ ਦੁਕ੍ਖਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਨ੍ਤੀ’ਤਿ, ਅਥ ਤੁਮ੍ਹੇ ਸਾਲ਼੍ਹਾ ਪਜਹੇਯ੍ਯਾਥ।

‘‘ਤਂ ਕਿਂ ਮਞ੍ਞਥ, ਸਾਲ਼੍ਹਾ, ਅਤ੍ਥਿ ਲੋਭੋ’’ਤਿ?

‘‘ਏਵਂ, ਭਨ੍ਤੇ’’।

‘‘ਅਭਿਜ੍ਝਾਤਿ ਖੋ ਅਹਂ, ਸਾਲ੍ਹਾ, ਏਤਮਤ੍ਥਂ ਵਦਾਮਿ। ਲੁਦ੍ਧੋ ਖੋ ਅਯਂ, ਸਾਲ੍ਹਾ, ਅਭਿਜ੍ਝਾਲੁ ਪਾਣਮ੍ਪਿ ਹਨਤਿ, ਅਦਿਨ੍ਨਮ੍ਪਿ ਆਦਿਯਤਿ, ਪਰਦਾਰਮ੍ਪਿ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਮੁਸਾਪਿ ਭਣਤਿ, ਪਰਮ੍ਪਿ ਤਥਤ੍ਤਾਯ ਸਮਾਦਪੇਤਿ, ਯਂ ਸ ਹੋਤਿ ਦੀਘਰਤ੍ਤਂ ਅਹਿਤਾਯ ਦੁਕ੍ਖਾਯਾ’’ਤਿ।

‘‘ਏਵਂ, ਭਨ੍ਤੇ’’।

‘‘ਤਂ ਕਿਂ ਮਞ੍ਞਥ, ਸਾਲ੍ਹਾ, ਅਤ੍ਥਿ ਦੋਸੋ’’ਤਿ?

‘‘ਏਵਂ, ਭਨ੍ਤੇ’’।

‘‘ਬ੍ਯਾਪਾਦੋਤਿ ਖੋ ਅਹਂ, ਸਾਲ੍ਹਾ, ਏਤਮਤ੍ਥਂ ਵਦਾਮਿ। ਦੁਟ੍ਠੋ ਖੋ ਅਯਂ, ਸਾਲ੍ਹਾ, ਬ੍ਯਾਪਨ੍ਨਚਿਤ੍ਤੋ ਪਾਣਮ੍ਪਿ ਹਨਤਿ, ਅਦਿਨ੍ਨਮ੍ਪਿ ਆਦਿਯਤਿ, ਪਰਦਾਰਮ੍ਪਿ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਮੁਸਾਪਿ ਭਣਤਿ, ਪਰਮ੍ਪਿ ਤਥਤ੍ਤਾਯ ਸਮਾਦਪੇਤਿ, ਯਂ ਸ ਹੋਤਿ ਦੀਘਰਤ੍ਤਂ ਅਹਿਤਾਯ ਦੁਕ੍ਖਾਯਾ’’ਤਿ।

‘‘ਏਵਂ, ਭਨ੍ਤੇ’’।

‘‘ਤਂ ਕਿਂ ਮਞ੍ਞਥ, ਸਾਲ੍ਹਾ, ਅਤ੍ਥਿ ਮੋਹੋ’’ਤਿ?

‘‘ਏਵਂ, ਭਨ੍ਤੇ’’।

‘‘ਅਵਿਜ੍ਜਾਤਿ ਖੋ ਅਹਂ, ਸਾਲ੍ਹਾ, ਏਤਮਤ੍ਥਂ ਵਦਾਮਿ। ਮੂਲ੍ਹੋ ਖੋ ਅਯਂ, ਸਾਲ੍ਹਾ , ਅਵਿਜ੍ਜਾਗਤੋ ਪਾਣਮ੍ਪਿ ਹਨਤਿ, ਅਦਿਨ੍ਨਮ੍ਪਿ ਆਦਿਯਤਿ, ਪਰਦਾਰਮ੍ਪਿ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਮੁਸਾਪਿ ਭਣਤਿ, ਪਰਮ੍ਪਿ ਤਥਤ੍ਤਾਯ ਸਮਾਦਪੇਤਿ, ਯਂ ਸ ਹੋਤਿ ਦੀਘਰਤ੍ਤਂ ਅਹਿਤਾਯ ਦੁਕ੍ਖਾਯਾ’’ਤਿ।

‘‘ਏਵਂ, ਭਨ੍ਤੇ’’।

‘‘ਤਂ ਕਿਂ ਮਞ੍ਞਥ, ਸਾਲ੍ਹਾ, ਇਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਕੁਸਲਾ ਵਾ ਅਕੁਸਲਾ ਵਾ’’ਤਿ?

‘‘ਅਕੁਸਲਾ, ਭਨ੍ਤੇ’’।

‘‘ਸਾਵਜ੍ਜਾ ਵਾ ਅਨਵਜ੍ਜਾ ਵਾ’’ਤਿ?

‘‘ਸਾਵਜ੍ਜਾ, ਭਨ੍ਤੇ’’।

‘‘ਵਿਞ੍ਞੁਗਰਹਿਤਾ ਵਾ ਵਿਞ੍ਞੁਪ੍ਪਸਤ੍ਥਾ ਵਾ’’ਤਿ?

‘‘ਵਿਞ੍ਞੁਗਰਹਿਤਾ, ਭਨ੍ਤੇ’’।

‘‘ਸਮਤ੍ਤਾ ਸਮਾਦਿਨ੍ਨਾ ਅਹਿਤਾਯ ਦੁਕ੍ਖਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ, ਨੋ ਵਾ? ਕਥਂ ਵਾ ਏਤ੍ਥ ਹੋਤੀ’’ਤਿ?

‘‘ਸਮਤ੍ਤਾ , ਭਨ੍ਤੇ, ਸਮਾਦਿਨ੍ਨਾ ਅਹਿਤਾਯ ਦੁਕ੍ਖਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਨ੍ਤੀਤਿ। ਏਵਂ ਨੋ ਏਤ੍ਥ ਹੋਤੀ’’ਤਿ।

‘‘ਇਤਿ ਖੋ, ਸਾਲ੍ਹਾ, ਯਂ ਤਂ ਅਵੋਚੁਮ੍ਹਾ – ‘ਏਥ ਤੁਮ੍ਹੇ, ਸਾਲ੍ਹਾ, ਮਾ ਅਨੁਸ੍ਸਵੇਨ, ਮਾ ਪਰਮ੍ਪਰਾਯ, ਮਾ ਇਤਿਕਿਰਾਯ, ਮਾ ਪਿਟਕਸਮ੍ਪਦਾਨੇਨ, ਮਾ ਤਕ੍ਕਹੇਤੁ, ਮਾ ਨਯਹੇਤੁ, ਮਾ ਆਕਾਰਪਰਿਵਿਤਕ੍ਕੇਨ, ਮਾ ਦਿਟ੍ਠਿਨਿਜ੍ਝਾਨਕ੍ਖਨ੍ਤਿਯਾ, ਮਾ ਭਬ੍ਬਰੂਪਤਾਯ, ਮਾ ਸਮਣੋ ਨੋ ਗਰੂਤਿ। ਯਦਾ ਤੁਮ੍ਹੇ, ਸਾਲ੍ਹਾ, ਅਤ੍ਤਨਾਵ ਜਾਨੇਯ੍ਯਾਥ – ਇਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਅਕੁਸਲਾ, ਇਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਸਾਵਜ੍ਜਾ, ਇਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਵਿਞ੍ਞੁਗਰਹਿਤਾ, ਇਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਸਮਤ੍ਤਾ ਸਮਾਦਿਨ੍ਨਾ ਅਹਿਤਾਯ ਦੁਕ੍ਖਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਨ੍ਤੀਤਿ, ਅਥ ਤੁਮ੍ਹੇ, ਸਾਲ੍ਹਾ, ਪਜਹੇਯ੍ਯਾਥਾ’ਤਿ, ਇਤਿ ਯਂ ਤਂ ਵੁਤ੍ਤਂ ਇਦਮੇਤਂ ਪਟਿਚ੍ਚ ਵੁਤ੍ਤਂ।

‘‘ਏਥ ਤੁਮ੍ਹੇ, ਸਾਲ੍ਹਾ, ਮਾ ਅਨੁਸ੍ਸਵੇਨ, ਮਾ ਪਰਮ੍ਪਰਾਯ, ਮਾ ਇਤਿਕਿਰਾਯ, ਮਾ ਪਿਟਕਸਮ੍ਪਦਾਨੇਨ, ਮਾ ਤਕ੍ਕਹੇਤੁ, ਮਾ ਨਯਹੇਤੁ, ਮਾ ਆਕਾਰਪਰਿਵਿਤਕ੍ਕੇਨ, ਮਾ ਦਿਟ੍ਠਿਨਿਜ੍ਝਾਨਕ੍ਖਨ੍ਤਿਯਾ, ਮਾ ਭਬ੍ਬਰੂਪਤਾਯ, ਮਾ ਸਮਣੋ ਨੋ ਗਰੂਤਿ। ਯਦਾ ਤੁਮ੍ਹੇ, ਸਾਲ੍ਹਾ, ਅਤ੍ਤਨਾਵ ਜਾਨੇਯ੍ਯਾਥ – ‘ਇਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਕੁਸਲਾ, ਇਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਅਨਵਜ੍ਜਾ, ਇਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਵਿਞ੍ਞੁਪ੍ਪਸਤ੍ਥਾ, ਇਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਸਮਤ੍ਤਾ ਸਮਾਦਿਨ੍ਨਾ ਹਿਤਾਯ ਸੁਖਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਨ੍ਤੀ’ਤਿ, ਅਥ ਤੁਮ੍ਹੇ, ਸਾਲ੍ਹਾ, ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰੇਯ੍ਯਾਥ।

‘‘ਤਂ ਕਿਂ ਮਞ੍ਞਥ, ਸਾਲ੍ਹਾ, ਅਤ੍ਥਿ ਅਲੋਭੋ’’ਤਿ?

‘‘ਏਵਂ, ਭਨ੍ਤੇ’’।

‘‘ਅਨਭਿਜ੍ਝਾਤਿ ਖੋ ਅਹਂ, ਸਾਲ੍ਹਾ, ਏਤਮਤ੍ਥਂ ਵਦਾਮਿ। ਅਲੁਦ੍ਧੋ ਖੋ ਅਯਂ, ਸਾਲ੍ਹਾ, ਅਨਭਿਜ੍ਝਾਲੁ ਨੇਵ ਪਾਣਂ ਹਨਤਿ, ਨ ਅਦਿਨ੍ਨਂ ਆਦਿਯਤਿ, ਨ ਪਰਦਾਰਂ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਨ ਮੁਸਾ ਭਣਤਿ, ਪਰਮ੍ਪਿ ਨ ਤਥਤ੍ਤਾਯ ਸਮਾਦਪੇਤਿ, ਯਂ ਸ ਹੋਤਿ ਦੀਘਰਤ੍ਤਂ ਹਿਤਾਯ ਸੁਖਾਯਾ’’ਤਿ।

‘‘ਏਵਂ, ਭਨ੍ਤੇ’’।

‘‘ਤਂ ਕਿਂ ਮਞ੍ਞਥ, ਸਾਲ੍ਹਾ, ਅਤ੍ਥਿ ਅਦੋਸੋ’’ਤਿ?

‘‘ਏਵਂ, ਭਨ੍ਤੇ’’।

‘‘ਅਬ੍ਯਾਪਾਦੋਤਿ ਖੋ ਅਹਂ, ਸਾਲ੍ਹਾ, ਏਤਮਤ੍ਥਂ ਵਦਾਮਿ। ਅਦੁਟ੍ਠੋ ਖੋ ਅਯਂ, ਸਾਲ੍ਹਾ, ਅਬ੍ਯਾਪਨ੍ਨਚਿਤ੍ਤੋ ਨੇਵ ਪਾਣਂ ਹਨਤਿ, ਨ ਅਦਿਨ੍ਨਂ ਆਦਿਯਤਿ, ਨ ਪਰਦਾਰਂ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਨ ਮੁਸਾ ਭਣਤਿ, ਪਰਮ੍ਪਿ ਨ ਤਥਤ੍ਤਾਯ ਸਮਾਦਪੇਤਿ, ਯਂ ਸ ਹੋਤਿ ਦੀਘਰਤ੍ਤਂ ਹਿਤਾਯ ਸੁਖਾਯਾ’’ਤਿ।

‘‘ਏਵਂ, ਭਨ੍ਤੇ’’।

‘‘ਤਂ ਕਿਂ ਮਞ੍ਞਥ, ਸਾਲ੍ਹਾ, ਅਤ੍ਥਿ ਅਮੋਹੋ’’ਤਿ?

‘‘ਏਵਂ, ਭਨ੍ਤੇ’’।

‘‘ਵਿਜ੍ਜਾਤਿ ਖੋ ਅਹਂ, ਸਾਲ੍ਹਾ, ਏਤਮਤ੍ਥਂ ਵਦਾਮਿ। ਅਮੂਲ੍ਹੋ ਖੋ ਅਯਂ, ਸਾਲ੍ਹਾ, ਵਿਜ੍ਜਾਗਤੋ ਨੇਵ ਪਾਣਂ ਹਨਤਿ, ਨ ਅਦਿਨ੍ਨਂ ਆਦਿਯਤਿ, ਨ ਪਰਦਾਰਂ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਨ ਮੁਸਾ ਭਣਤਿ, ਪਰਮ੍ਪਿ ਨ ਤਥਤ੍ਤਾਯ ਸਮਾਦਪੇਤਿ, ਯਂ ਸ ਹੋਤਿ ਦੀਘਰਤ੍ਤਂ ਹਿਤਾਯ ਸੁਖਾਯਾ’’ਤਿ।

‘‘ਏਵਂ, ਭਨ੍ਤੇ’’।

‘‘ਤਂ ਕਿਂ ਮਞ੍ਞਥ, ਸਾਲ੍ਹਾ, ਇਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਕੁਸਲਾ ਵਾ ਅਕੁਸਲਾ ਵਾ’’ਤਿ?

‘‘ਕੁਸਲਾ, ਭਨ੍ਤੇ’’।

‘‘ਸਾਵਜ੍ਜਾ ਵਾ ਅਨਵਜ੍ਜਾ ਵਾ’’ਤਿ?

‘‘ਅਨਵਜ੍ਜਾ, ਭਨ੍ਤੇ’’।

‘‘ਵਿਞ੍ਞੁਗਰਹਿਤਾ ਵਾ ਵਿਞ੍ਞੁਪ੍ਪਸਤ੍ਥਾ ਵਾ’’ਤਿ?

‘‘ਵਿਞ੍ਞੁਪ੍ਪਸਤ੍ਥਾ , ਭਨ੍ਤੇ’’।

‘‘ਸਮਤ੍ਤਾ ਸਮਾਦਿਨ੍ਨਾ ਹਿਤਾਯ ਸੁਖਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ, ਨੋ ਵਾ? ਕਥਂ ਵਾ ਏਤ੍ਥ ਹੋਤੀ’’ਤਿ?

‘‘ਸਮਤ੍ਤਾ, ਭਨ੍ਤੇ, ਸਮਾਦਿਨ੍ਨਾ ਹਿਤਾਯ ਸੁਖਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਨ੍ਤੀਤਿ। ਏਵਂ ਨੋ ਏਤ੍ਥ ਹੋਤੀ’’ਤਿ।

‘‘ਇਤਿ ਖੋ, ਸਾਲ੍ਹਾ, ਯਂ ਤਂ ਅਵੋਚੁਮ੍ਹਾ – ‘ਏਥ ਤੁਮ੍ਹੇ, ਸਾਲ੍ਹਾ, ਮਾ ਅਨੁਸ੍ਸਵੇਨ, ਮਾ ਪਰਮ੍ਪਰਾਯ, ਮਾ ਇਤਿਕਿਰਾਯ, ਮਾ ਪਿਟਕਸਮ੍ਪਦਾਨੇਨ, ਮਾ ਤਕ੍ਕਹੇਤੁ, ਮਾ ਨਯਹੇਤੁ, ਮਾ ਆਕਾਰਪਰਿਵਿਤਕ੍ਕੇਨ, ਮਾ ਦਿਟ੍ਠਿਨਿਜ੍ਝਾਨਕ੍ਖਨ੍ਤਿਯਾ, ਮਾ ਭਬ੍ਬਰੂਪਤਾਯ, ਮਾ ਸਮਣੋ ਨੋ ਗਰੂਤਿ। ਯਦਾ ਤੁਮ੍ਹੇ, ਸਾਲ੍ਹਾ, ਅਤ੍ਤਨਾਵ ਜਾਨੇਯ੍ਯਾਥ – ਇਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਕੁਸਲਾ, ਇਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਅਨਵਜ੍ਜਾ, ਇਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਵਿਞ੍ਞੁਪ੍ਪਸਤ੍ਥਾ, ਇਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਸਮਤ੍ਤਾ ਸਮਾਦਿਨ੍ਨਾ ਦੀਘਰਤ੍ਤਂ ਹਿਤਾਯ ਸੁਖਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਨ੍ਤੀਤਿ, ਅਥ ਤੁਮ੍ਹੇ, ਸਾਲ੍ਹਾ, ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰੇਯ੍ਯਾਥਾ’ਤਿ, ਇਤਿ ਯਂ ਤਂ ਵੁਤ੍ਤਂ ਇਦਮੇਤਂ ਪਟਿਚ੍ਚ ਵੁਤ੍ਤਂ।

‘‘ਸ ਖੋ ਸੋ, ਸਾਲ੍ਹਾ, ਅਰਿਯਸਾਵਕੋ ਏਵਂ ਵਿਗਤਾਭਿਜ੍ਝੋ ਵਿਗਤਬ੍ਯਾਪਾਦੋ ਅਸਮ੍ਮੂਲ੍ਹੋ ਸਮ੍ਪਜਾਨੋ ਪਤਿਸ੍ਸਤੋ ਮੇਤ੍ਤਾਸਹਗਤੇਨ ਚੇਤਸਾ…ਪੇ॰… ਕਰੁਣਾ…ਪੇ॰… ਮੁਦਿਤਾ…ਪੇ॰… ਉਪੇਕ੍ਖਾਸਹਗਤੇਨ ਚੇਤਸਾ ਏਕਂ ਦਿਸਂ ਫਰਿਤ੍ਵਾ ਵਿਹਰਤਿ, ਤਥਾ ਦੁਤਿਯਂ, ਤਥਾ ਤਤਿਯਂ, ਤਥਾ ਚਤੁਤ੍ਥਂ, ਇਤਿ ਉਦ੍ਧਮਧੋ ਤਿਰਿਯਂ ਸਬ੍ਬਧਿ ਸਬ੍ਬਤ੍ਤਤਾਯ ਸਬ੍ਬਾਵਨ੍ਤਂ ਲੋਕਂ ਉਪੇਕ੍ਖਾਸਹਗਤੇਨ ਚੇਤਸਾ ਵਿਪੁਲੇਨ ਮਹਗ੍ਗਤੇਨ ਅਪ੍ਪਮਾਣੇਨ ਅਵੇਰੇਨ ਅਬ੍ਯਾਪਜ੍ਝੇਨ ਫਰਿਤ੍ਵਾ ਵਿਹਰਤਿ। ਸੋ ਏਵਂ ਪਜਾਨਾਤਿ – ‘ਅਤ੍ਥਿ ਇਦਂ, ਅਤ੍ਥਿ ਹੀਨਂ, ਅਤ੍ਥਿ ਪਣੀਤਂ, ਅਤ੍ਥਿ ਇਮਸ੍ਸ ਸਞ੍ਞਾਗਤਸ੍ਸ ਉਤ੍ਤਰਿ [ਉਤ੍ਤਰਿਂ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰)] ਨਿਸ੍ਸਰਣ’ਨ੍ਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਏਵਂ ਜਾਨਤੋ ਏਵਂ ਪਸ੍ਸਤੋ ਕਾਮਾਸਵਾਪਿ ਚਿਤ੍ਤਂ ਵਿਮੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਵਾਸਵਾਪਿ ਚਿਤ੍ਤਂ ਵਿਮੁਚ੍ਚਤਿ, ਅਵਿਜ੍ਜਾਸਵਾਪਿ ਚਿਤ੍ਤਂ ਵਿਮੁਚ੍ਚਤਿ; ਵਿਮੁਤ੍ਤਸ੍ਮਿਂ ਵਿਮੁਤ੍ਤਮਿਤਿ ਞਾਣਂ ਹੋਤਿ। ‘ਖੀਣਾ ਜਾਤਿ, ਵੁਸਿਤਂ ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਂ, ਕਤਂ ਕਰਣੀਯਂ, ਨਾਪਰਂ ਇਤ੍ਥਤ੍ਤਾਯਾ’ਤਿ ਪਜਾਨਾਤਿ।

‘‘ਸੋ ਏਵਂ ਪਜਾਨਾਤਿ – ‘ਅਹੁ ਪੁਬ੍ਬੇ ਲੋਭੋ, ਤਦਹੁ ਅਕੁਸਲਂ, ਸੋ ਏਤਰਹਿ ਨਤ੍ਥਿ, ਇਚ੍ਚੇਤਂ ਕੁਸਲਂ; ਅਹੁ ਪੁਬ੍ਬੇ ਦੋਸੋ…ਪੇ॰… ਅਹੁ ਪੁਬ੍ਬੇ ਮੋਹੋ, ਤਦਹੁ ਅਕੁਸਲਂ, ਸੋ ਏਤਰਹਿ ਨਤ੍ਥਿ, ਇਚ੍ਚੇਤਂ ਕੁਸਲ’ਨ੍ਤਿ। ਸੋ ਦਿਟ੍ਠੇਵ ਧਮ੍ਮੇ ਨਿਚ੍ਛਾਤੋ ਨਿਬ੍ਬੁਤੋ ਸੀਤਿਭੂਤੋ ਸੁਖਪ੍ਪਟਿਸਂਵੇਦੀ ਬ੍ਰਹ੍ਮਭੂਤੇਨ ਅਤ੍ਤਨਾ ਵਿਹਰਤੀ’’ਤਿ। ਛਟ੍ਠਂ।

੭. ਕਥਾਵਤ੍ਥੁਸੁਤ੍ਤਂ

੬੮. ‘‘ਤੀਣਿਮਾਨਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਥਾਵਤ੍ਥੂਨਿ। ਕਤਮਾਨਿ ਤੀਣਿ? ਅਤੀਤਂ ਵਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਦ੍ਧਾਨਂ ਆਰਬ੍ਭ ਕਥਂ ਕਥੇਯ੍ਯ – ‘ਏਵਂ ਅਹੋਸਿ ਅਤੀਤਮਦ੍ਧਾਨ’ਨ੍ਤਿ। ਅਨਾਗਤਂ ਵਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਦ੍ਧਾਨਂ ਆਰਬ੍ਭ ਕਥਂ ਕਥੇਯ੍ਯ – ‘ਏਵਂ ਭਵਿਸ੍ਸਤਿ ਅਨਾਗਤਮਦ੍ਧਾਨ’ਨ੍ਤਿ। ਏਤਰਹਿ ਵਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਂ ਅਦ੍ਧਾਨਂ ਆਰਬ੍ਭ ਕਥਂ ਕਥੇਯ੍ਯ – ‘ਏਵਂ ਹੋਤਿ ਏਤਰਹਿ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਮਦ੍ਧਾਨ’’’ਨ੍ਤਿ [ਏਵਂ ਏਤਰਹਿ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਨ੍ਤਿ (ਸੀ॰ ਪੀ॰ ਕ॰), ਏਵਂ ਹੋਤਿ ਏਤਰਹਿ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਨ੍ਤਿ (ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰)]।

‘‘ਕਥਾਸਮ੍ਪਯੋਗੇਨ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ ਯਦਿ ਵਾ ਕਚ੍ਛੋ ਯਦਿ ਵਾ ਅਕਚ੍ਛੋਤਿ। ਸਚਾਯਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਪਞ੍ਹਂ ਪੁਟ੍ਠੋ ਸਮਾਨੋ ਏਕਂਸਬ੍ਯਾਕਰਣੀਯਂ ਪਞ੍ਹਂ ਨ ਏਕਂਸੇਨ ਬ੍ਯਾਕਰੋਤਿ, ਵਿਭਜ੍ਜਬ੍ਯਾਕਰਣੀਯਂ ਪਞ੍ਹਂ ਨ ਵਿਭਜ੍ਜ ਬ੍ਯਾਕਰੋਤਿ, ਪਟਿਪੁਚ੍ਛਾਬ੍ਯਾਕਰਣੀਯਂ ਪਞ੍ਹਂ ਨ ਪਟਿਪੁਚ੍ਛਾ ਬ੍ਯਾਕਰੋਤਿ, ਠਪਨੀਯਂ ਪਞ੍ਹਂ ਨ ਠਪੇਤਿ [ਥਪਨੀਯਂ ਪਞ੍ਹਂ ਨ ਥਪੇਤਿ (ਕ॰)], ਏਵਂ ਸਨ੍ਤਾਯਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਅਕਚ੍ਛੋ ਹੋਤਿ। ਸਚੇ ਪਨਾਯਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਪਞ੍ਹਂ ਪੁਟ੍ਠੋ ਸਮਾਨੋ ਏਕਂਸਬ੍ਯਾਕਰਣੀਯਂ ਪਞ੍ਹਂ ਏਕਂਸੇਨ ਬ੍ਯਾਕਰੋਤਿ, ਵਿਭਜ੍ਜਬ੍ਯਾਕਰਣੀਯਂ ਪਞ੍ਹਂ ਵਿਭਜ੍ਜ ਬ੍ਯਾਕਰੋਤਿ, ਪਟਿਪੁਚ੍ਛਾਬ੍ਯਾਕਰਣੀਯਂ ਪਞ੍ਹਂ ਪਟਿਪੁਚ੍ਛਾ ਬ੍ਯਾਕਰੋਤਿ , ਠਪਨੀਯਂ ਪਞ੍ਹਂ ਠਪੇਤਿ, ਏਵਂ ਸਨ੍ਤਾਯਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਕਚ੍ਛੋ ਹੋਤਿ।

‘‘ਕਥਾਸਮ੍ਪਯੋਗੇਨ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ ਯਦਿ ਵਾ ਕਚ੍ਛੋ ਯਦਿ ਵਾ ਅਕਚ੍ਛੋਤਿ। ਸਚਾਯਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਪਞ੍ਹਂ ਪੁਟ੍ਠੋ ਸਮਾਨੋ ਠਾਨਾਠਾਨੇ ਨ ਸਣ੍ਠਾਤਿ ਪਰਿਕਪ੍ਪੇ ਨ ਸਣ੍ਠਾਤਿ ਅਞ੍ਞਾਤਵਾਦੇ [ਅਞ੍ਞਵਾਦੇ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰), ਅਞ੍ਞਾਤਵਾਰੇ (ਕ॰)] ਨ ਸਣ੍ਠਾਤਿ ਪਟਿਪਦਾਯ ਨ ਸਣ੍ਠਾਤਿ, ਏਵਂ ਸਨ੍ਤਾਯਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਅਕਚ੍ਛੋ ਹੋਤਿ। ਸਚੇ ਪਨਾਯਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਪਞ੍ਹਂ ਪੁਟ੍ਠੋ ਸਮਾਨੋ ਠਾਨਾਠਾਨੇ ਸਣ੍ਠਾਤਿ ਪਰਿਕਪ੍ਪੇ ਸਣ੍ਠਾਤਿ ਅਞ੍ਞਾਤਵਾਦੇ ਸਣ੍ਠਾਤਿ ਪਟਿਪਦਾਯ ਸਣ੍ਠਾਤਿ, ਏਵਂ ਸਨ੍ਤਾਯਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਕਚ੍ਛੋ ਹੋਤਿ।

‘‘ਕਥਾਸਮ੍ਪਯੋਗੇਨ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ ਯਦਿ ਵਾ ਕਚ੍ਛੋ ਯਦਿ ਵਾ ਅਕਚ੍ਛੋਤਿ। ਸਚਾਯਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਪਞ੍ਹਂ ਪੁਟ੍ਠੋ ਸਮਾਨੋ ਅਞ੍ਞੇਨਞ੍ਞਂ ਪਟਿਚਰਤਿ, ਬਹਿਦ੍ਧਾ ਕਥਂ ਅਪਨਾਮੇਤਿ, ਕੋਪਞ੍ਚ ਦੋਸਞ੍ਚ ਅਪ੍ਪਚ੍ਚਯਞ੍ਚ ਪਾਤੁਕਰੋਤਿ, ਏਵਂ ਸਨ੍ਤਾਯਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਅਕਚ੍ਛੋ ਹੋਤਿ। ਸਚੇ ਪਨਾਯਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਪਞ੍ਹਂ ਪੁਟ੍ਠੋ ਸਮਾਨੋ ਨ ਅਞ੍ਞੇਨਞ੍ਞਂ ਪਟਿਚਰਤਿ ਨ ਬਹਿਦ੍ਧਾ ਕਥਂ ਅਪਨਾਮੇਤਿ, ਨ ਕੋਪਞ੍ਚ ਦੋਸਞ੍ਚ ਅਪ੍ਪਚ੍ਚਯਞ੍ਚ ਪਾਤੁਕਰੋਤਿ, ਏਵਂ ਸਨ੍ਤਾਯਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਕਚ੍ਛੋ ਹੋਤਿ।

‘‘ਕਥਾਸਮ੍ਪਯੋਗੇਨ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ ਯਦਿ ਵਾ ਕਚ੍ਛੋ ਯਦਿ ਵਾ ਅਕਚ੍ਛੋਤਿ। ਸਚਾਯਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਪਞ੍ਹਂ ਪੁਟ੍ਠੋ ਸਮਾਨੋ ਅਭਿਹਰਤਿ ਅਭਿਮਦ੍ਦਤਿ ਅਨੁਪਜਗ੍ਘਤਿ [ਅਨੁਸਂਜਗ੍ਘਤਿ (ਕ॰)] ਖਲਿਤਂ ਗਣ੍ਹਾਤਿ, ਏਵਂ ਸਨ੍ਤਾਯਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਅਕਚ੍ਛੋ ਹੋਤਿ। ਸਚੇ ਪਨਾਯਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਪਞ੍ਹਂ ਪੁਟ੍ਠੋ ਸਮਾਨੋ ਨਾਭਿਹਰਤਿ ਨਾਭਿਮਦ੍ਦਤਿ ਨ ਅਨੁਪਜਗ੍ਘਤਿ ਨ ਖਲਿਤਂ ਗਣ੍ਹਾਤਿ, ਏਵਂ ਸਨ੍ਤਾਯਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਕਚ੍ਛੋ ਹੋਤਿ।

‘‘ਕਥਾਸਮ੍ਪਯੋਗੇਨ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ ਯਦਿ ਵਾ ਸਉਪਨਿਸੋ ਯਦਿ ਵਾ ਅਨੁਪਨਿਸੋਤਿ। ਅਨੋਹਿਤਸੋਤੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਨੁਪਨਿਸੋ ਹੋਤਿ, ਓਹਿਤਸੋਤੋ ਸਉਪਨਿਸੋ ਹੋਤਿ। ਸੋ ਸਉਪਨਿਸੋ ਸਮਾਨੋ ਅਭਿਜਾਨਾਤਿ ਏਕਂ ਧਮ੍ਮਂ, ਪਰਿਜਾਨਾਤਿ ਏਕਂ ਧਮ੍ਮਂ, ਪਜਹਤਿ ਏਕਂ ਧਮ੍ਮਂ, ਸਚ੍ਛਿਕਰੋਤਿ ਏਕਂ ਧਮ੍ਮਂ। ਸੋ ਅਭਿਜਾਨਨ੍ਤੋ ਏਕਂ ਧਮ੍ਮਂ, ਪਰਿਜਾਨਨ੍ਤੋ ਏਕਂ ਧਮ੍ਮਂ, ਪਜਹਨ੍ਤੋ ਏਕਂ ਧਮ੍ਮਂ, ਸਚ੍ਛਿਕਰੋਨ੍ਤੋ ਏਕਂ ਧਮ੍ਮਂ ਸਮ੍ਮਾਵਿਮੁਤ੍ਤਿਂ ਫੁਸਤਿ। ਏਤਦਤ੍ਥਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਥਾ; ਏਤਦਤ੍ਥਾ ਮਨ੍ਤਨਾ; ਏਤਦਤ੍ਥਾ ਉਪਨਿਸਾ; ਏਤਦਤ੍ਥਂ ਸੋਤਾਵਧਾਨਂ, ਯਦਿਦਂ ਅਨੁਪਾਦਾ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਵਿਮੋਕ੍ਖੋਤਿ।

‘‘ਯੇ ਵਿਰੁਦ੍ਧਾ ਸਲ੍ਲਪਨ੍ਤਿ, ਵਿਨਿਵਿਟ੍ਠਾ ਸਮੁਸ੍ਸਿਤਾ।
ਅਨਰਿਯਗੁਣਮਾਸਜ੍ਜ, ਅਞ੍ਞੋਞ੍ਞਵਿਵਰੇਸਿਨੋ॥

‘‘ਦੁਬ੍ਭਾਸਿਤਂ ਵਿਕ੍ਖਲਿਤਂ, ਸਮ੍ਪਮੋਹਂ [ਸਸਮ੍ਮੋਹਂ (ਕ॰)] ਪਰਾਜਯਂ।
ਅਞ੍ਞੋਞ੍ਞਸ੍ਸਾਭਿਨਨ੍ਦਨ੍ਤਿ, ਤਦਰਿਯੋ ਕਥਨਾਚਰੇ [ਤਦਰਿਯੋ ਨ ਕਥਂ ਵਦੇ (ਕ॰)]॥

‘‘ਸਚੇ ਚਸ੍ਸ ਕਥਾਕਾਮੋ, ਕਾਲਮਞ੍ਞਾਯ ਪਣ੍ਡਿਤੋ।
ਧਮ੍ਮਟ੍ਠਪਟਿਸਂਯੁਤ੍ਤਾ, ਯਾ ਅਰਿਯਚਰਿਤਾ [ਅਰਿਯਵੁਤ੍ਤਿਤਾ (ਸੀ॰), ਅਰਿਯਾਦਿਕਾ (ਕ॰)] ਕਥਾ॥

‘‘ਤਂ ਕਥਂ ਕਥਯੇ ਧੀਰੋ, ਅਵਿਰੁਦ੍ਧੋ ਅਨੁਸ੍ਸਿਤੋ।
ਅਨੁਨ੍ਨਤੇਨ ਮਨਸਾ, ਅਪਲ਼ਾਸੋ ਅਸਾਹਸੋ॥

‘‘ਅਨੁਸੂਯਾਯਮਾਨੋ ਸੋ, ਸਮ੍ਮਦਞ੍ਞਾਯ ਭਾਸਤਿ।
ਸੁਭਾਸਿਤਂ ਅਨੁਮੋਦੇਯ੍ਯ, ਦੁਬ੍ਭਟ੍ਠੇ ਨਾਪਸਾਦਯੇ [ਨਾਵਸਾਦਯੇ (ਸੀ॰ ਪੀ॰)]॥

‘‘ਉਪਾਰਮ੍ਭਂ ਨ ਸਿਕ੍ਖੇਯ੍ਯ, ਖਲਿਤਞ੍ਚ ਨ ਗਾਹਯੇ [ਨ ਭਾਸਯੇ (ਕ॰)]।
ਨਾਭਿਹਰੇ ਨਾਭਿਮਦ੍ਦੇ, ਨ ਵਾਚਂ ਪਯੁਤਂ ਭਣੇ॥

‘‘ਅਞ੍ਞਾਤਤ੍ਥਂ ਪਸਾਦਤ੍ਥਂ, ਸਤਂ ਵੇ ਹੋਤਿ ਮਨ੍ਤਨਾ।
ਏਵਂ ਖੋ ਅਰਿਯਾ ਮਨ੍ਤੇਨ੍ਤਿ, ਏਸਾ ਅਰਿਯਾਨ ਮਨ੍ਤਨਾ।
ਏਤਦਞ੍ਞਾਯ ਮੇਧਾਵੀ, ਨ ਸਮੁਸ੍ਸੇਯ੍ਯ ਮਨ੍ਤਯੇ’’ਤਿ॥ ਸਤ੍ਤਮਂ।

੮. ਅਞ੍ਞਤਿਤ੍ਥਿਯਸੁਤ੍ਤਂ

੬੯. ‘‘ਸਚੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਞ੍ਞਤਿਤ੍ਥਿਯਾ ਪਰਿਬ੍ਬਾਜਕਾ ਏਵਂ ਪੁਚ੍ਛੇਯ੍ਯੁਂ – ‘ਤਯੋਮੇ, ਆਵੁਸੋ, ਧਮ੍ਮਾ। ਕਤਮੇ ਤਯੋ? ਰਾਗੋ, ਦੋਸੋ, ਮੋਹੋ – ਇਮੇ ਖੋ, ਆਵੁਸੋ, ਤਯੋ ਧਮ੍ਮਾ। ਇਮੇਸਂ, ਆਵੁਸੋ, ਤਿਣ੍ਣਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਕੋ ਵਿਸੇਸੋ ਕੋ ਅਧਿਪ੍ਪਯਾਸੋ [ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ (ਸੀ॰) ਅਧਿਪ੍ਪਾਯਾਸੋ (ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰) ਅਧਿ + ਪ + ਯਸੁ + ਣ = ਅਧਿਪ੍ਪਯਾਸੋ] ਕਿਂ ਨਾਨਾਕਰਣ’ਨ੍ਤਿ? ਏਵਂ ਪੁਟ੍ਠਾ ਤੁਮ੍ਹੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤੇਸਂ ਅਞ੍ਞਤਿਤ੍ਥਿਯਾਨਂ ਪਰਿਬ੍ਬਾਜਕਾਨਂ ਕਿਨ੍ਤਿ ਬ੍ਯਾਕਰੇਯ੍ਯਾਥਾ’’ਤਿ? ‘‘ਭਗਵਂਮੂਲਕਾ ਨੋ, ਭਨ੍ਤੇ, ਧਮ੍ਮਾ ਭਗਵਂਨੇਤ੍ਤਿਕਾ ਭਗਵਂਪਟਿਸਰਣਾ। ਸਾਧੁ ਵਤ, ਭਨ੍ਤੇ, ਭਗਵਨ੍ਤਂਯੇਵ ਪਟਿਭਾਤੁ ਏਤਸ੍ਸ ਭਾਸਿਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੋ। ਭਗਵਤੋ ਸੁਤ੍ਵਾ ਭਿਕ੍ਖੂ ਧਾਰੇਸ੍ਸਨ੍ਤੀ’’ਤਿ। ‘‘ਤੇਨ ਹਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸੁਣਾਥ, ਸਾਧੁਕਂ ਮਨਸਿ ਕਰੋਥ; ਭਾਸਿਸ੍ਸਾਮੀ’’ਤਿ। ‘‘ਏਵਂ, ਭਨ੍ਤੇ’’ਤਿ ਖੋ ਤੇ ਭਿਕ੍ਖੂ ਭਗਵਤੋ ਪਚ੍ਚਸ੍ਸੋਸੁਂ। ਭਗਵਾ ਏਤਦਵੋਚ –

‘‘ਸਚੇ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਞ੍ਞਤਿਤ੍ਥਿਯਾ ਪਰਿਬ੍ਬਾਜਕਾ ਏਵਂ ਪੁਚ੍ਛੇਯ੍ਯੁਂ – ‘ਤਯੋਮੇ, ਆਵੁਸੋ, ਧਮ੍ਮਾ। ਕਤਮੇ ਤਯੋ? ਰਾਗੋ, ਦੋਸੋ, ਮੋਹੋ – ਇਮੇ ਖੋ, ਆਵੁਸੋ, ਤਯੋ ਧਮ੍ਮਾ; ਇਮੇਸਂ, ਆਵੁਸੋ, ਤਿਣ੍ਣਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਕੋ ਵਿਸੇਸੋ ਕੋ ਅਧਿਪ੍ਪਯਾਸੋ ਕਿਂ ਨਾਨਾਕਰਣ’ਨ੍ਤਿ? ਏਵਂ ਪੁਟ੍ਠਾ ਤੁਮ੍ਹੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤੇਸਂ ਅਞ੍ਞਤਿਤ੍ਥਿਯਾਨਂ ਪਰਿਬ੍ਬਾਜਕਾਨਂ ਏਵਂ ਬ੍ਯਾਕਰੇਯ੍ਯਾਥ – ‘ਰਾਗੋ ਖੋ, ਆਵੁਸੋ, ਅਪ੍ਪਸਾਵਜ੍ਜੋ ਦਨ੍ਧਵਿਰਾਗੀ, ਦੋਸੋ ਮਹਾਸਾਵਜ੍ਜੋ ਖਿਪ੍ਪਵਿਰਾਗੀ, ਮੋਹੋ ਮਹਾਸਾਵਜ੍ਜੋ ਦਨ੍ਧਵਿਰਾਗੀ’’’ ਤਿ।

‘‘‘ਕੋ ਪਨਾਵੁਸੋ, ਹੇਤੁ ਕੋ ਪਚ੍ਚਯੋ ਯੇਨ ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨੋ ਵਾ ਰਾਗੋ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੋ ਵਾ ਰਾਗੋ ਭਿਯ੍ਯੋਭਾਵਾਯ ਵੇਪੁਲ੍ਲਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਤੀ’ਤਿ? ‘ਸੁਭਨਿਮਿਤ੍ਤਨ੍ਤਿਸ੍ਸ ਵਚਨੀਯਂ। ਤਸ੍ਸ ਸੁਭਨਿਮਿਤ੍ਤਂ ਅਯੋਨਿਸੋ ਮਨਸਿ ਕਰੋਤੋ ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨੋ ਵਾ ਰਾਗੋ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੋ ਵਾ ਰਾਗੋ ਭਿਯ੍ਯੋਭਾਵਾਯ ਵੇਪੁਲ੍ਲਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਤਿ। ਅਯਂ ਖੋ, ਆਵੁਸੋ, ਹੇਤੁ ਅਯਂ ਪਚ੍ਚਯੋ ਯੇਨ ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨੋ ਵਾ ਰਾਗੋ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੋ ਵਾ ਰਾਗੋ ਭਿਯ੍ਯੋਭਾਵਾਯ ਵੇਪੁਲ੍ਲਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਤੀ’’’ਤਿ।

‘‘‘ਕੋ ਪਨਾਵੁਸੋ, ਹੇਤੁ ਕੋ ਪਚ੍ਚਯੋ ਯੇਨ ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨੋ ਵਾ ਦੋਸੋ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੋ ਵਾ ਦੋਸੋ ਭਿਯ੍ਯੋਭਾਵਾਯ ਵੇਪੁਲ੍ਲਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਤੀ’ਤਿ? ‘ਪਟਿਘਨਿਮਿਤ੍ਤਂ ਤਿਸ੍ਸ ਵਚਨੀਯਂ। ਤਸ੍ਸ ਪਟਿਘਨਿਮਿਤ੍ਤਂ ਅਯੋਨਿਸੋ ਮਨਸਿ ਕਰੋਤੋ ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨੋ ਵਾ ਦੋਸੋ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੋ ਵਾ ਦੋਸੋ ਭਿਯ੍ਯੋਭਾਵਾਯ ਵੇਪੁਲ੍ਲਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਤਿ। ਅਯਂ ਖੋ, ਆਵੁਸੋ, ਹੇਤੁ ਅਯਂ ਪਚ੍ਚਯੋ ਯੇਨ ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨੋ ਵਾ ਦੋਸੋ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੋ ਵਾ ਦੋਸੋ ਭਿਯ੍ਯੋਭਾਵਾਯ ਵੇਪੁਲ੍ਲਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਤੀ’’’ਤਿ।

‘‘‘ਕੋ ਪਨਾਵੁਸੋ, ਹੇਤੁ ਕੋ ਪਚ੍ਚਯੋ ਯੇਨ ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨੋ ਵਾ ਮੋਹੋ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੋ ਵਾ ਮੋਹੋ ਭਿਯ੍ਯੋਭਾਵਾਯ ਵੇਪੁਲ੍ਲਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਤੀ’ਤਿ? ‘ਅਯੋਨਿਸੋ ਮਨਸਿਕਾਰੋ ਤਿਸ੍ਸ ਵਚਨੀਯਂ। ਤਸ੍ਸ ਅਯੋਨਿਸੋ ਮਨਸਿ ਕਰੋਤੋ ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨੋ ਵਾ ਮੋਹੋ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੋ ਵਾ ਮੋਹੋ ਭਿਯ੍ਯੋਭਾਵਾਯ ਵੇਪੁਲ੍ਲਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਤਿ। ਅਯਂ ਖੋ, ਆਵੁਸੋ, ਹੇਤੁ ਅਯਂ ਪਚ੍ਚਯੋ ਯੇਨ ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨੋ ਵਾ ਮੋਹੋ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੋ ਵਾ ਮੋਹੋ ਭਿਯ੍ਯੋਭਾਵਾਯ ਵੇਪੁਲ੍ਲਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਤੀ’’’ਤਿ।

‘‘‘ਕੋ ਪਨਾਵੁਸੋ, ਹੇਤੁ ਕੋ ਪਚ੍ਚਯੋ ਯੇਨ ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨੋ ਚੇਵ ਰਾਗੋ ਨੁਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੋ ਚ ਰਾਗੋ ਪਹੀਯਤੀ’ਤਿ? ‘ਅਸੁਭਨਿਮਿਤ੍ਤਨ੍ਤਿਸ੍ਸ ਵਚਨੀਯਂ। ਤਸ੍ਸ ਅਸੁਭਨਿਮਿਤ੍ਤਂ ਯੋਨਿਸੋ ਮਨਸਿ ਕਰੋਤੋ ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨੋ ਚੇਵ ਰਾਗੋ ਨੁਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੋ ਚ ਰਾਗੋ ਪਹੀਯਤਿ। ਅਯਂ ਖੋ, ਆਵੁਸੋ , ਹੇਤੁ ਅਯਂ ਪਚ੍ਚਯੋ ਯੇਨ ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨੋ ਚੇਵ ਰਾਗੋ ਨੁਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੋ ਚ ਰਾਗੋ ਪਹੀਯਤੀ’’’ਤਿ।

‘‘‘ਕੋ ਪਨਾਵੁਸੋ, ਹੇਤੁ ਕੋ ਪਚ੍ਚਯੋ ਯੇਨ ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨੋ ਚੇਵ ਦੋਸੋ ਨੁਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੋ ਚ ਦੋਸੋ ਪਹੀਯਤੀ’ਤਿ? ‘ਮੇਤ੍ਤਾ ਚੇਤੋਵਿਮੁਤ੍ਤੀ ਤਿਸ੍ਸ ਵਚਨੀਯਂ। ਤਸ੍ਸ ਮੇਤ੍ਤਂ ਚੇਤੋਵਿਮੁਤ੍ਤਿਂ ਯੋਨਿਸੋ ਮਨਸਿ ਕਰੋਤੋ ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨੋ ਚੇਵ ਦੋਸੋ ਨੁਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੋ ਚ ਦੋਸੋ ਪਹੀਯਤਿ। ਅਯਂ ਖੋ, ਆਵੁਸੋ, ਹੇਤੁ ਅਯਂ ਪਚ੍ਚਯੋ ਯੇਨ ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨੋ ਚੇਵ ਦੋਸੋ ਨੁਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੋ ਚ ਦੋਸੋ ਪਹੀਯਤੀ’’’ਤਿ।

‘‘‘ਕੋ ਪਨਾਵੁਸੋ, ਹੇਤੁ ਕੋ ਪਚ੍ਚਯੋ ਯੇਨ ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨੋ ਚੇਵ ਮੋਹੋ ਨੁਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੋ ਚ ਮੋਹੋ ਪਹੀਯਤੀ’ਤਿ? ‘ਯੋਨਿਸੋਮਨਸਿਕਾਰੋ ਤਿਸ੍ਸ ਵਚਨੀਯਂ। ਤਸ੍ਸ ਯੋਨਿਸੋ ਮਨਸਿ ਕਰੋਤੋ ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨੋ ਚੇਵ ਮੋਹੋ ਨੁਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੋ ਚ ਮੋਹੋ ਪਹੀਯਤਿ। ਅਯਂ ਖੋ, ਆਵੁਸੋ, ਹੇਤੁ ਅਯਂ ਪਚ੍ਚਯੋ ਯੇਨ ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨੋ ਵਾ ਮੋਹੋ ਨੁਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੋ ਚ ਮੋਹੋ ਪਹੀਯਤੀ’’’ਤਿ। ਅਟ੍ਠਮਂ।

੯. ਅਕੁਸਲਮੂਲਸੁਤ੍ਤਂ

੧੦. ‘‘ਤੀਣਿਮਾਨਿ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਕੁਸਲਮੂਲਾਨਿ। ਕਤਮਾਨਿ ਤੀਣਿ? ਲੋਭੋ ਅਕੁਸਲਮੂਲਂ, ਦੋਸੋ ਅਕੁਸਲਮੂਲਂ, ਮੋਹੋ ਅਕੁਸਲਮੂਲਂ।

‘‘ਯਦਪਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਲੋਭੋ ਤਦਪਿ ਅਕੁਸਲਮੂਲਂ [ਅਕੁਸਲਂ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰)]; ਯਦਪਿ ਲੁਦ੍ਧੋ ਅਭਿਸਙ੍ਖਰੋਤਿ ਕਾਯੇਨ ਵਾਚਾਯ ਮਨਸਾ ਤਦਪਿ ਅਕੁਸਲਂ [ਅਕੁਸਲਮੂਲਂ (ਕ॰)]; ਯਦਪਿ ਲੁਦ੍ਧੋ ਲੋਭੇਨ ਅਭਿਭੂਤੋ ਪਰਿਯਾਦਿਨ੍ਨਚਿਤ੍ਤੋ ਪਰਸ੍ਸ ਅਸਤਾ ਦੁਕ੍ਖਂ ਉਪ੍ਪਾਦਯਤਿ [ਉਪਦਹਤਿ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰)] ਵਧੇਨ ਵਾ ਬਨ੍ਧਨੇਨ ਵਾ ਜਾਨਿਯਾ ਵਾ ਗਰਹਾਯ ਵਾ ਪਬ੍ਬਾਜਨਾਯ ਵਾ ਬਲਵਮ੍ਹਿ ਬਲਤ੍ਥੋ ਇਤਿਪਿ ਤਦਪਿ ਅਕੁਸਲਂ [ਇਦਂ ਪਨ ਸਬ੍ਬਤ੍ਥਪਿ ਏਵਮੇਵ ਦਿਸ੍ਸਤਿ]। ਇਤਿਸ੍ਸਮੇ ਲੋਭਜਾ ਲੋਭਨਿਦਾਨਾ ਲੋਭਸਮੁਦਯਾ ਲੋਭਪਚ੍ਚਯਾ ਅਨੇਕੇ ਪਾਪਕਾ ਅਕੁਸਲਾ ਧਮ੍ਮਾ ਸਮ੍ਭਵਨ੍ਤਿ।

‘‘ਯਦਪਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦੋਸੋ ਤਦਪਿ ਅਕੁਸਲਮੂਲਂ; ਯਦਪਿ ਦੁਟ੍ਠੋ ਅਭਿਸਙ੍ਖਰੋਤਿ ਕਾਯੇਨ ਵਾਚਾਯ ਮਨਸਾ ਤਦਪਿ ਅਕੁਸਲਂ; ਯਦਪਿ ਦੁਟ੍ਠੋ ਦੋਸੇਨ ਅਭਿਭੂਤੋ ਪਰਿਯਾਦਿਨ੍ਨਚਿਤ੍ਤੋ ਪਰਸ੍ਸ ਅਸਤਾ ਦੁਕ੍ਖਂ ਉਪ੍ਪਾਦਯਤਿ ਵਧੇਨ ਵਾ ਬਨ੍ਧਨੇਨ ਵਾ ਜਾਨਿਯਾ ਵਾ ਗਰਹਾਯ ਵਾ ਪਬ੍ਬਾਜਨਾਯ ਵਾ ਬਲਵਮ੍ਹਿ ਬਲਤ੍ਥੋ ਇਤਿਪਿ ਤਦਪਿ ਅਕੁਸਲਂ। ਇਤਿਸ੍ਸਮੇ ਦੋਸਜਾ ਦੋਸਨਿਦਾਨਾ ਦੋਸਸਮੁਦਯਾ ਦੋਸਪਚ੍ਚਯਾ ਅਨੇਕੇ ਪਾਪਕਾ ਅਕੁਸਲਾ ਧਮ੍ਮਾ ਸਮ੍ਭਵਨ੍ਤਿ।

‘‘ਯਦਪਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਮੋਹੋ ਤਦਪਿ ਅਕੁਸਲਮੂਲਂ; ਯਦਪਿ ਮੂਲ੍ਹੋ ਅਭਿਸਙ੍ਖਰੋਤਿ ਕਾਯੇਨ ਵਾਚਾਯ ਮਨਸਾ ਤਦਪਿ ਅਕੁਸਲਂ; ਯਦਪਿ ਮੂਲ੍ਹੋ ਮੋਹੇਨ ਅਭਿਭੂਤੋ ਪਰਿਯਾਦਿਨ੍ਨਚਿਤ੍ਤੋ ਪਰਸ੍ਸ ਅਸਤਾ ਦੁਕ੍ਖਂ ਉਪ੍ਪਾਦਯਤਿ ਵਧੇਨ ਵਾ ਬਨ੍ਧਨੇਨ ਵਾ ਜਾਨਿਯਾ ਵਾ ਗਰਹਾਯ ਵਾ ਪਬ੍ਬਾਜਨਾਯ ਵਾ ਬਲਵਮ੍ਹਿ ਬਲਤ੍ਥੋ ਇਤਿਪਿ ਤਦਪਿ ਅਕੁਸਲਂ। ਇਤਿਸ੍ਸਮੇ ਮੋਹਜਾ ਮੋਹਨਿਦਾਨਾ ਮੋਹਸਮੁਦਯਾ ਮੋਹਪਚ੍ਚਯਾ ਅਨੇਕੇ ਪਾਪਕਾ ਅਕੁਸਲਾ ਧਮ੍ਮਾ ਸਮ੍ਭਵਨ੍ਤਿ। ਏਵਰੂਪੋ ਚਾਯਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਅਕਾਲਵਾਦੀਤਿਪਿ, ਅਭੂਤਵਾਦੀਤਿਪਿ, ਅਨਤ੍ਥਵਾਦੀਤਿਪਿ, ਅਧਮ੍ਮਵਾਦੀਤਿਪਿ, ਅਵਿਨਯਵਾਦੀਤਿਪਿ।

“ਕਸ੍ਮਾ ਚਾਯੰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਵਰੂਪੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਅਕਾਲਵਾਦੀਤਿਪਿ, ਅਭੂਤਵਾਦੀਤਿਪਿ, ਅਨਤ੍ਥਵਾਦੀਤਿਪਿ, ਅਧਮ੍ਮਵਾਦੀਤਿਪਿ, ਅਵਿਨਯਵਾਦੀਤਿਪਿ? ਤਥਾਹਾਯੰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਪਰਸ੍ਸ ਅਸਤਾ ਦੁਕ੍ਖੰ ਉਪ੍ਪਾਦਯਤਿ ਵਧੇਨ ਵਾ ਬਨ੍ਧਨੇਨ ਵਾ ਜਾਨਿਯਾ ਵਾ ਗਰਹਾਯ ਵਾ ਪਬ੍ਬਾਜਨਾਯ ਵਾ ਬਲਵਮ੍ਹਿ ਬਲਤ੍ਥੋ ਇਤਿਪਿ। ਭੂਤੇਨ ਖੋ ਪਨ ਵੁਚ੍ਚਮਾਨੋ ਅਵਜਾਨਾਤਿ, ਨੋ ਪਟਿਜਾਨਾਤਿ; ਅਭੂਤੇਨ ਵੁਚ੍ਚਮਾਨੋ ਨ ਆਤਪ੍ਪੰ ਕਰੋਤਿ, ਤਸ੍ਸ ਨਿਬ੍ਬੇਠਨਾਯ ਇਤਿਪੇਤੰ ਅਤਚ੍ਛੰ ਇਤਿਪੇਤੰ ਅਭੂਤਨ੍ਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ ਏਵਰੂਪੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਅਕਾਲਵਾਦੀਤਿਪਿ, ਅਭੂਤਵਾਦੀਤਿਪਿ, ਅਨਤ੍ਥਵਾਦੀਤਿਪਿ, ਅਧਮ੍ਮਵਾਦੀਤਿਪਿ, ਅਵਿਨਯਵਾਦੀਤਿਪਿ।

“ਏਵਰੂਪੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਲੋਭਜੇਹਿ ਪਾਪਕੇਹਿ ਅਕੁਸਲੇਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਅਭਿਭੂਤੋ ਪਰਿਯਾਦਿਨ੍ਨਚਿਤ੍ਤੋ ਦਿਟ੍ਠੇ ਚੇਵ ਧਮ੍ਮੇ ਦੁਕ੍ਖੰ ਵਿਹਰਤਿ, ਸਵਿਘਾਤੰ ਸਉਪਾਯਾਸੰ ਸਪਰਿਲ਼ਾਹੰ। ਕਾਯਸ੍ਸ ਚ ਭੇਦਾ ਪਰੰ ਮਰਣਾ ਦੁਗ੍ਗਤਿ ਪਾਟਿਕਙ੍ਖਾ।

“ਦੋਸਜੇਹਿ...ਪੇ॰... ਮੋਹਜੇਹਿ ਪਾਪਕੇਹਿ ਅਕੁਸਲੇਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਅਭਿਭੂਤੋ ਪਰਿਯਾਦਿਨ੍ਨਚਿਤ੍ਤੋ ਦਿਟ੍ਠੇ ਚੇਵ ਧਮ੍ਮੇ ਦੁਕ੍ਖੰ ਵਿਹਰਤਿ, ਸਵਿਘਾਤੰ ਸਉਪਾਯਾਸੰ ਸਪਰਿਲ਼ਾਹੰ। ਕਾਯਸ੍ਸ ਚ ਭੇਦਾ ਪਰੰ ਮਰਣਾ ਦੁਗ੍ਗਤਿ ਪਾਟਿਕਙ੍ਖਾ। ਸੇਯਜਥਾਪਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਾਲੋ ਵਾ ਧਵੋ ਵਾ ਫਨ੍ਦਨੋ ਵਾ ਤੀਹਿ ਮਾਲੁਵਾਲਤਾਹਿ ਉਦ੍ਧਸ੍ਤੋ ਪਰਿਯੋਨਦ੍ਧੋ ਅਨਯੰ ਆਪਜ੍ਜਤਿ, ਬਜਸਨੰ ਆਪਜ੍ਜਤਿ, ਅਨਯਬਜਸਨੰ ਆਪਜ੍ਜਤਿ; ਏਵਮੇਵੰ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਵਰੂਪੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਲੋਭਜੇਹਿ ਪਾਪਕੇਹਿ ਅਕੁਸਲੇਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਅਭਿਭੂਤੋ ਪਰਿਯਾਦਿਨ੍ਨਚਿਤ੍ਤੋ ਦਿਟ੍ਠੇ ਚੇਵ ਧਮ੍ਮੇ ਦੁਕ੍ਖੰ ਵਿਹਰਤਿ, ਸਵਿਘਾਤੰ ਸਉਪਾਯਾਸੰ ਸਪਰਿਲ਼ਾਹੰ। ਕਾਯਸ੍ਸ ਚ ਭੇਦਾ ਪਰੰ ਮਰਣਾ ਦੁਗ੍ਗਤਿ ਪਾਟਿਕਙ੍ਖਾ।

“ਦੋਸਜੇਹਿ...ਪੇ॰... ਮੋਹਜੇਹਿ ਪਾਪਕੇਹਿ ਅਕੁਸਲੇਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਅਭਿਭੂਤੋ ਪਰਿਯਾਦਿਨ੍ਨਚਿਤ੍ਤੋ ਦਿਟ੍ਠੇ ਚੇਵ ਧਮ੍ਮੇ ਦੁਕ੍ਖੰ ਵਿਹਰਤਿ ਸਵਿਘਾਤੰ ਸਉਪਾਯਾਸੰ ਸਪਰਿਲ਼ਾਹੰ। ਕਾਯਸ੍ਸ ਚ ਭੇਦਾ ਪਰੰ ਮਰਣਾ ਦੁਗ੍ਗਤਿ ਪਾਟਿਕਙ੍ਖਾ। ਇਮਾਨਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤੀਣਿ ਅਕੁਸਲਮੂਲਾਨੀਤਿ।

“ਤੀਣਿਮਾਨਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕੁਸਲਮੂਲਾਨਿ। ਕਤਮਾਨਿ ਤੀਣਿ? ਅਲੋਭੋ ਕੁਸਲਮੂਲੰ, ਅਦੋਸੋ ਕੁਸਲਮੂਲੰ, ਅਮੋਹੋ ਕੁਸਲਮੂਲੰ।

“ਯਦਪਿ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਲੋਭੋ ਤਦਪਿ ਕੁਸਲਮੂਲੰ [ਕੁਸਲੰ (ਸੀ॰ ਸਜਾ॰ ਕੰ॰ ਪੀ॰)]; ਯਦਪਿ ਅਲੁਦ੍ਧੋ ਅਭਿਸਙ੍ਖਰੋਤਿ ਕਾਯੇਨ ਵਾਚਾਯ ਮਨਸਾ ਤਦਪਿ ਕੁਸਲੰ [ਕੁਸਲਮੂਲੰ (ਕ॰)]; ਯਦਪਿ ਅਲੁਦ੍ਧੋ ਲੋਭੇਨ ਅਨਭਿਭੂਤੋ ਅਪਰਿਯਾਦਿਨ੍ਨਚਿਤ੍ਤੋ ਨ ਪਰਸ੍ਸ ਅਸਤਾ ਦੁਕ੍ਖੰ ਉਪ੍ਪਾਦਯਤਿ ਵਧੇਨ ਵਾ ਬਨ੍ਧਨੇਨ ਵਾ ਜਾਨਿਯਾ ਵਾ ਗਰਹਾਯ ਵਾ ਪਬ੍ਬਾਜਨਾਯ ਵਾ ਬਲਵਮ੍ਹਿ ਬਲਤ੍ਥੋ ਇਤਿਪਿ ਤਦਪਿ ਕੁਸਲੰ। ਇਤਿਸ੍ਸਮੇ ਅਲੋਭਜਾ ਅਲੋਭਨਿਦਾਨਾ ਅਲੋਭਸਮੁਦਯਾ ਅਲੋਭਪਚ੍ਚਯਾ ਅਨੇਕੇ ਕੁਸਲਾ ਧਮ੍ਮਾ ਸਮ੍ਭਵਨ੍ਤਿ।

“ਯਦਪਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਦੋਸੋ ਤਦਪਿ ਕੁਸਲਮੂਲੰ; ਯਦਪਿ ਅਦੁਟ੍ਠੋ ਅਭਿਸਙ੍ਖਰੋਤਿ ਕਾਯੇਨ ਵਾਚਾਯ ਮਨਸਾ ਤਦਪਿ ਕੁਸਲੰ; ਯਦਪਿ ਅਦੁਟ੍ਠੋ ਦੋਸੇਨ ਅਨਭਿਭੂਤੋ ਅਪਰਿਯਾਦਿਨ੍ਨਚਿਤ੍ਤੋ ਨ ਪਰਸ੍ਸ ਅਸਤਾ ਦੁਕ੍ਖੰ ਉਪ੍ਪਾਦਯਤਿ ਵਧੇਨ ਵਾ ਬਨ੍ਧਨੇਨ ਵਾ ਜਾਨਿਯਾ ਵਾ ਗਰਹਾਯ ਵਾ ਪਬ੍ਬਾਜਨਾਯ ਵਾ ਬਲਵਮ੍ਹਿ ਬਲਤ੍ਥੋ ਇਤਿਪਿ ਤਦਪਿ ਕੁਸਲੰ। ਇਤਿਸ੍ਸਮੇ ਅਦੋਸਜਾ ਅਦੋਸਨਿਦਾਨਾ ਅਦੋਸਸਮੁਦਯਾ ਅਦੋਸਪਚ੍ਚਯਾ ਅਨੇਕੇ ਕੁਸਲਾ ਧਮ੍ਮਾ ਸਮ੍ਭਵਨ੍ਤਿ।

“ਯਦਪਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਮੋਹੋ ਤਦਪਿ ਕੁਸਲਮੂਲੰ; ਯਦਪਿ ਅਮੂਲ਼੍ਹੋ ਅਭਿਸਙ੍ਖਰੋਤਿ ਕਾਯੇਨ ਵਾਚਾਯ ਮਨਸਾ ਤਦਪਿ ਕੁਸਲੰ; ਯਦਪਿ ਅਮੂਲ਼੍ਹੋ ਮੋਹੇਨ ਅਨਭਿਭੂਤੋ ਅਪਰਿਯਾਦਿਨ੍ਨਚਿਤ੍ਤੋ ਨ ਪਰਸ੍ਸ ਅਸਤਾ ਦੁਕ੍ਖੰ ਉਪ੍ਪਾਦਯਤਿ ਵਧੇਨ ਵਾ ਬਨ੍ਧਨੇਨ ਵਾ ਜਾਨਿਯਾ ਵਾ ਗਰਹਾਯ ਵਾ ਪਬ੍ਬਾਜਨਾਯ ਵਾ ਬਲਵਮ੍ਹਿ ਬਲਤ੍ਥੋ ਇਤਿਪਿ ਤਦਪਿ ਕੁਸਲੰ। ਇਤਿਸ੍ਸਮੇ ਅਮੋਹਜਾ ਅਮੋਹਨਿਦਾਨਾ ਅਮੋਹਸਮੁਦਯਾ ਅਮੋਹਪਚ੍ਚਯਾ ਅਨੇਕੇ ਕੁਸਲਾ ਧਮ੍ਮਾ ਸਮ੍ਭਵਨ੍ਤਿ। ਏਵਰੂਪੋ ਚਾਯੰ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਕਾਲਵਾਦੀਤਿਪਿ, ਭੂਤਵਾਦੀਤਿਪਿ, ਅਤ੍ਥਵਾਦੀਤਿਪਿ, ਧਮ੍ਮਵਾਦੀਤਿਪਿ, ਵਿਨਯਵਾਦੀਤਿਪਿ।

‘‘ਕਸ੍ਮਾ ਚਾਯਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਵਰੂਪੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਕਾਲਵਾਦੀਤਿਪਿ, ਭੂਤਵਾਦੀਤਿਪਿ, ਅਤ੍ਥਵਾਦੀਤਿਪਿ, ਧਮ੍ਮਵਾਦੀਤਿਪਿ, ਵਿਨਯਵਾਦੀਤਿਪਿ? ਤਥਾਹਾਯਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਨ ਪਰਸ੍ਸ ਅਸਤਾ ਦੁਕ੍ਖਂ ਉਪ੍ਪਾਦਯਤਿ ਵਧੇਨ ਵਾ ਬਨ੍ਧਨੇਨ ਵਾ ਜਾਨਿਯਾ ਵਾ ਗਰਹਾਯ ਵਾ ਪਬ੍ਬਾਜਨਾਯ ਵਾ ਬਲਵਮ੍ਹਿ ਬਲਤ੍ਥੋ ਇਤਿਪਿ। ਭੂਤੇਨ ਖੋ ਪਨ ਵੁਚ੍ਚਮਾਨੋ ਪਟਿਜਾਨਾਤਿ ਨੋ ਅਵਜਾਨਾਤਿ; ਅਭੂਤੇਨ ਵੁਚ੍ਚਮਾਨੋ ਆਤਪ੍ਪਂ ਕਰੋਤਿ ਤਸ੍ਸ ਨਿਬ੍ਬੇਠਨਾਯ – ‘ਇਤਿਪੇਤਂ ਅਤਚ੍ਛਂ, ਇਤਿਪੇਤਂ ਅਭੂਤ’ਨ੍ਤਿ । ਤਸ੍ਮਾ ਏਵਰੂਪੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਕਾਲਵਾਦੀਤਿਪਿ, ਅਤ੍ਥਵਾਦੀਤਿਪਿ, ਧਮ੍ਮਵਾਦੀਤਿਪਿ, ਵਿਨਯਵਾਦੀਤਿਪਿ।

‘‘ਏਵਰੂਪਸ੍ਸ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਲੋਭਜਾ ਪਾਪਕਾ ਅਕੁਸਲਾ ਧਮ੍ਮਾ ਪਹੀਨਾ ਉਚ੍ਛਿਨ੍ਨਮੂਲਾ ਤਾਲਾਵਤ੍ਥੁਕਤਾ ਅਨਭਾਵਂਕਤਾ ਆਯਤਿਂ ਅਨੁਪ੍ਪਾਦਧਮ੍ਮਾ। ਦਿਟ੍ਠੇਵ ਧਮ੍ਮੇ ਸੁਖਂ ਵਿਹਰਤਿ ਅਵਿਘਾਤਂ ਅਨੁਪਾਯਾਸਂ ਅਪਰਿਲ਼ਾਹਂ। ਦਿਟ੍ਠੇਵ ਧਮ੍ਮੇ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯਤਿ।

‘‘ਦੋਸਜਾ...ਪੇ॰... ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯਤਿ। ਮੋਹਜਾ...ਪੇ॰... ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯਤਿ। ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਾਲੋ ਵਾ ਧਵੋ ਵਾ ਫਨ੍ਦਨੋ ਵਾ ਤੀਹਿ ਮਾਲੁਵਾਲਤਾਹਿ ਉਦ੍ਧਸ੍ਤੋ ਪਰਿਯੋਨਦ੍ਧੋ। ਅਥ ਪੁਰਿਸੋ ਆਗਚ੍ਛੇਯ੍ਯ ਕੁਦ੍ਦਾਲ-ਪਿਟਕਂ [ਕੁਦ੍ਦਾਲਪਿਟਕਂ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰)] ਆਦਾਯ। ਸੋ ਤਂ ਮਾਲੁਵਾਲਤਂ ਮੂਲੇ ਛਿਨ੍ਦੇਯ੍ਯ, ਮੂਲੇ ਛੇਤ੍ਵਾ ਪਲਿਖਣੇਯ੍ਯ, ਪਲਿਖਣਿਤ੍ਵਾ ਮੂਲਾਨਿ ਉਦ੍ਧਰੇਯ੍ਯ, ਅਨ੍ਤਮਸੋ ਉਸੀਰਨਾਲ਼ਿਮਤ੍ਤਾਨਿਪਿ [ਉਸੀਰਨਾਲ਼ਮਤ੍ਤਾਨਿਪਿ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰)]। ਸੋ ਤਂ ਮਾਲੁਵਾਲਤਂ ਖਣ੍ਡਾਖਣ੍ਡਿਕਂ ਛਿਨ੍ਦੇਯ੍ਯ, ਖਣ੍ਡਾਖਣ੍ਡਿਕਂ ਛੇਤ੍ਵਾ ਫਾਲੇਯ੍ਯ, ਫਾਲੇਤ੍ਵਾ ਸਕਲਿਕਂ ਸਕਲਿਕਂ ਕਰੇਯ੍ਯ, ਸਕਲਿਕਂ ਸਕਲਿਕਂ ਕਰਿਤ੍ਵਾ ਵਾਤਾਤਪੇ ਵਿਸੋਸੇਯ੍ਯ, ਵਾਤਾਤਪੇ ਵਿਸੋਸੇਤ੍ਵਾ ਅਗ੍ਗਿਨਾ ਡਹੇਯ੍ਯ, ਅਗ੍ਗਿਨਾ ਡਹਿਤ੍ਵਾ ਮਸਿਂ ਕਰੇਯ੍ਯ, ਮਸਿਂ ਕਰਿਤ੍ਵਾ ਮਹਾਵਾਤੇ ਵਾ ਓਫੁਣੇਯ੍ਯ ਨਦਿਯਾ ਵਾ ਸੀਘਸੋਤਾਯ ਪਵਾਹੇਯ੍ਯ। ਏਵਮਸ੍ਸ [ਏਵਮਸ੍ਸੁ (ਸੀ॰), ਏਵਸ੍ਸੁ (ਕ॰)] ਤਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਮਾਲੁਵਾਲਤਾ ਉਚ੍ਛਿਨ੍ਨਮੂਲਾ ਤਾਲਾਵਤ੍ਥੁਕਤਾ ਅਨਭਾਵਂਕਤਾ ਆਯਤਿਂ ਅਨੁਪ੍ਪਾਦਧਮ੍ਮਾ। ਏਵਮੇਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਵਰੂਪਸ੍ਸ ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਲੋਭਜਾ ਪਾਪਕਾ ਅਕੁਸਲਾ ਧਮ੍ਮਾ ਪਹੀਨਾ ਉਚ੍ਛਿਨ੍ਨਮੂਲਾ ਤਾਲਾਵਤ੍ਥੁਕਤਾ ਅਨਭਾਵਂਕਤਾ ਆਯਤਿਂ ਅਨੁਪ੍ਪਾਦਧਮ੍ਮਾ। ਦਿਟ੍ਠੇਵ ਧਮ੍ਮੇ ਸੁਖਂ ਵਿਹਰਤਿ ਅਵਿਘਾਤਂ ਅਨੁਪਾਯਾਸਂ ਅਪਰਿਲ਼ਾਹਂ। ਦਿਟ੍ਠੇਵ ਧਮ੍ਮੇ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯਤਿ।

‘‘ਦੋਸਜਾ ...ਪੇ॰... ਮੋਹਜਾ ਪਾਪਕਾ ਅਕੁਸਲਾ ਧਮ੍ਮਾ ਪਹੀਨਾ ਉਚ੍ਛਿਨ੍ਨਮੂਲਾ ਤਾਲਾਵਤ੍ਥੁਕਤਾ ਅਨਭਾਵਂਕਤਾ ਆਯਤਿਂ ਅਨੁਪ੍ਪਾਦਧਮ੍ਮਾ। ਦਿਟ੍ਠੇਵ ਧਮ੍ਮੇ ਸੁਖਂ ਵਿਹਰਤਿ ਅਵਿਘਾਤਂ ਅਨੁਪਾਯਾਸਂ ਅਪਰਿਲ਼ਾਹਂ। ਦਿਟ੍ਠੇਵ ਧਮ੍ਮੇ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯਤਿ। ਇਮਾਨਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤੀਣਿ ਕੁਸਲਮੂਲਾਨੀ’’ਤਿ। ਨਵਮਂ।

੧੦. ਉਪੋਸਥਸੁਤ੍ਤਂ

੭੧. ਏਵਂ ਮੇ ਸੁਤਂ – ਏਕਂ ਸਮਯਂ ਭਗਵਾ ਸਾਵਤ੍ਥਿਯਂ ਵਿਹਰਤਿ ਪੁਬ੍ਬਾਰਾਮੇ ਮਿਗਾਰਮਾਤੁਪਾਸਾਦੇ। ਅਥ ਖੋ ਵਿਸਾਖਾ ਮਿਗਾਰਮਾਤਾ ਤਦਹੁਪੋਸਥੇ ਯੇਨ ਭਗਵਾ ਤੇਨੁਪਸਙ੍ਕਮਿ; ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਭਗਵਨ੍ਤਂ ਅਭਿਵਾਦੇਤ੍ਵਾ ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਨਿਸੀਦਿ। ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਨਿਸਿਨ੍ਨਂ ਖੋ ਵਿਸਾਖਂ ਮਿਗਾਰਮਾਤਰਂ ਭਗਵਾ ਏਤਦਵੋਚ – ‘‘ਹਨ੍ਦ ਕੁਤੋ ਨੁ ਤ੍ਵਂ, ਵਿਸਾਖੇ, ਆਗਚ੍ਛਸਿ ਦਿਵਾ ਦਿਵਸ੍ਸਾ’’ਤਿ? ‘‘ਉਪੋਸਥਾਹਂ, ਭਨ੍ਤੇ, ਅਜ੍ਜ ਉਪਵਸਾਮੀ’’ਤਿ।

‘‘ਤਯੋ ਖੋਮੇ, ਵਿਸਾਖੇ, ਉਪੋਸਥਾ। ਕਤਮੇ ਤਯੋ? ਗੋਪਾਲਕੁਪੋਸਥੋ, ਨਿਗਣ੍ਠੁਪੋਸਥੋ, ਅਰਿਯੁਪੋਸਥੋ। ਕਥਞ੍ਚ, ਵਿਸਾਖੇ, ਗੋਪਾਲਕੁਪੋਸਥੋ ਹੋਤਿ? ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ, ਵਿਸਾਖੇ, ਗੋਪਾਲਕੋ ਸਾਯਨ੍ਹਸਮਯੇ ਸਾਮਿਕਾਨਂ ਗਾਵੋ ਨਿਯ੍ਯਾਤੇਤ੍ਵਾ ਇਤਿ ਪਟਿਸਞ੍ਚਿਕ੍ਖਤਿ – ‘ਅਜ੍ਜ ਖੋ ਗਾਵੋ ਅਮੁਕਸ੍ਮਿਞ੍ਚ ਅਮੁਕਸ੍ਮਿਞ੍ਚ ਪਦੇਸੇ ਚਰਿਂਸੁ, ਅਮੁਕਸ੍ਮਿਞ੍ਚ ਅਮੁਕਸ੍ਮਿਞ੍ਚ ਪਦੇਸੇ ਪਾਨੀਯਾਨਿ ਪਿਵਿਂਸੁ; ਸ੍ਵੇ ਦਾਨਿ ਗਾਵੋ ਅਮੁਕਸ੍ਮਿਞ੍ਚ ਅਮੁਕਸ੍ਮਿਞ੍ਚ ਪਦੇਸੇ ਚਰਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਅਮੁਕਸ੍ਮਿਞ੍ਚ ਅਮੁਕਸ੍ਮਿਞ੍ਚ ਪਦੇਸੇ ਪਾਨੀਯਾਨਿ ਪਿਵਿਸ੍ਸਨ੍ਤੀ’ਤਿ; ਏਵਮੇਵਂ ਖੋ, ਵਿਸਾਖੇ, ਇਧੇਕਚ੍ਚੋ ਉਪੋਸਥਿਕੋ ਇਤਿ ਪਟਿਸਞ੍ਚਿਕ੍ਖਤਿ – ‘ਅਹਂ ਖ੍ਵਜ੍ਜ ਇਦਞ੍ਚਿਦਞ੍ਚ ਖਾਦਨੀਯਂ ਖਾਦਿਂ, ਇਦਞ੍ਚਿਦਞ੍ਚ ਭੋਜਨੀਯਂ ਭੁਞ੍ਜਿਂ ; ਸ੍ਵੇ ਦਾਨਾਹਂ ਇਦਞ੍ਚਿਦਞ੍ਚ ਖਾਦਨੀਯਂ ਖਾਦਿਸ੍ਸਾਮਿ, ਇਦਂ ਚਿਦਞ੍ਚ ਭੋਜਨੀਯਂ ਭੁਞ੍ਜਿਸ੍ਸਾਮੀ’ਤਿ। ਸੋ ਤੇਨ

ਅਭਿਜ੍ਝਾਸਹਗਤੇਨ ਚੇਤਸਾ ਦਿਵਸਂ ਅਤਿਨਾਮੇਤਿ। ਏਵਂ ਖੋ ਵਿਸਾਖੇ, ਗੋਪਾਲਕੁਪੋਸਥੋ ਹੋਤਿ। ਏਵਂ ਉਪਵੁਤ੍ਥੋ ਖੋ, ਵਿਸਾਖੇ, ਗੋਪਾਲਕੁਪੋਸਥੋ ਨ ਮਹਪ੍ਫਲੋ ਹੋਤਿ ਨ ਮਹਾਨਿਸਂਸੋ ਨ ਮਹਾਜੁਤਿਕੋ ਨ ਮਹਾਵਿਪ੍ਫਾਰੋ।

''ਕਥਞ੍ਚ, ਵਿਸਾਖੇ, ਨਿਗਣ੍ਠੁਪੋਸਥੋ ਹੋਤਿ? ਅਤ੍ਥਿ, ਵਿਸਾਖੇ, ਨਿਗਣ੍ਠਾ ਨਾਮ ਸਮਣਜਾਤਿਕਾ। ਤੇ ਸਾਵਕਂ ਏਵਂ ਸਮਾਦਪੇਨ੍ਤਿ – 'ਏਹਿ ਤ੍ਵਂ, ਅਮ੍ਭੋ ਪੁਰਿਸ, ਯੇ ਪੁਰਤ੍ਥਿਮਾਯ ਦਿਸਾਯ ਪਾਣਾ ਪਰਂ ਯੋਜਨਸਤਂ ਤੇਸੁ ਦਣ੍ਡਂ ਨਿਕ੍ਖਿਪਾਹਿ; ਯੇ ਪਚ੍ਛਿਮਾਯ ਦਿਸਾਯ ਪਾਣਾ ਪਰਂ ਯੋਜਨਸਤਂ ਤੇਸੁ ਦਣ੍ਡਂ ਨਿਕ੍ਖਿਪਾਹਿ; ਯੇ ਉਤ੍ਤਰਾਯ ਦਿਸਾਯ ਪਾਣਾ ਪਰਂ ਯੋਜਨਸਤਂ ਤੇਸੁ ਦਣ੍ਡਂ ਨਿਕ੍ਖਿਪਾਹਿ; ਯੇ ਦਕ੍ਖਿਣਾਯ ਦਿਸਾਯ ਪਾਣਾ ਪਰਂ ਯੋਜਨਸਤਂ ਤੇਸੁ ਦਣ੍ਡਂ ਨਿਕ੍ਖਿਪਾਹੀ'ਤਿ। ਇਤਿ ਏਕਚ੍ਚਾਨਂ ਪਾਣਾਨਂ ਅਨੁਦ੍ਦਯਾਯ ਅਨੁਕਮ੍ਪਾਯ ਸਮਾਦਪੇਨ੍ਤਿ, ਏਕਚ੍ਚਾਨਂ ਪਾਣਾਨਂ ਨਾਨੁਦ੍ਦਯਾਯ ਨਾਨੁਕਮ੍ਪਾਯ ਸਮਾਦਪੇਨ੍ਤਿ। ਤੇ ਤਦਹੁਪੋਸਥੇ ਸਾਵਕਂ ਏਵਂ ਸਮਾਦਪੇਨ੍ਤਿ – 'ਏਹਿ ਤ੍ਵਂ, ਅਮ੍ਭੋ ਪੁਰਿਸ, ਸਬ੍ਬਚੇਲਾਨਿ [ਸਬ੍ਬਵੇਰਾਨਿ (ਕ॰)] ਨਿਕ੍ਖਿਪਿਤ੍ਵਾ ਏਵਂ ਵਦੇਹਿ – ਨਾਹਂ ਕ੍ਵਚਨਿ ਕਸ੍ਸਚਿ ਕਿਞ੍ਚਨਤਸ੍ਮਿਂ [ਕਿਞ੍ਚਨਤਸ੍ਮਿ (?) ਕਿਰਿਯਾਪਦਮੇਤਂ ਯਥਾ ਕਿਞ੍ਚਨਤਤ੍ਥੀਤਿ], ਨ ਚ ਮਮ ਕ੍ਵਚਨਿ ਕਤ੍ਥਚਿ ਕਿਞ੍ਚਨਤਤ੍ਥੀ'ਤਿ। ਜਾਨਨ੍ਤਿ ਖੋ ਪਨਸ੍ਸ ਮਾਤਾਪਿਤਰੋ – 'ਅਯਂ ਅਮ੍ਹਾਕਂ ਪੁਤ੍ਤੋ'ਤਿ; ਸੋਪਿ ਜਾਨਾਤਿ – 'ਇਮੇ ਮਯ੍ਹਂ ਮਾਤਾਪਿਤਰੋ'ਤਿ। ਜਾਨਾਤਿ ਖੋ ਪਨਸ੍ਸ ਪੁਤ੍ਤਦਾਰੋ – 'ਅਯਂ ਮਯ੍ਹਂ ਭਤ੍ਤਾ'ਤਿ; ਸੋਪਿ ਜਾਨਾਤਿ – 'ਅਯਂ ਮਯ੍ਹਂ ਪੁਤ੍ਤਦਾਰੋ'ਤਿ। ਜਾਨਨ੍ਤਿ ਖੋ ਪਨਸ੍ਸ ਦਾਸਕਮ੍ਮਕਰਪੋਰਿਸਾ – 'ਅਯਂ ਅਮ੍ਹਾਕਂ ਅਯਯੋ'ਤਿ; ਸੋਪਿ ਜਾਨਾਤਿ – 'ਇਮੇ ਮਯ੍ਹਂ ਦਾਸਕਮ੍ਮਕਰਪੋਰਿਸਾ'ਤਿ। ਇਤਿ ਯਸ੍ਮਿਂ ਸਮਯੇ ਸਚ੍ਚੇ ਸਮਾਦਪੇਤਬ੍ਬਾ ਮੁਸਾਵਾਦੇ ਤਸ੍ਮਿਂ ਸਮਯੇ ਸਮਾਦਪੇਨ੍ਤਿ। ਇਦਂ ਤਸ੍ਸ ਮੁਸਾਵਾਦਸ੍ਮਿਂ ਵਦਾਮਿ। ਸੋ ਤਸ੍ਸਾ ਰਤ੍ਤਿਯਾ ਅਚ੍ਚਯੇਨ ਭੋਗੇ ਅਦਿਨ੍ਨਂਯੇਵ ਪਰਿਭੁਞ੍ਜਤਿ। ਇਦਂ ਤਸ੍ਸ ਅਦਿਨ੍ਨਾਦਾਨਸ੍ਮਿਂ ਵਦਾਮਿ। ਏਵਂ ਖੋ, ਵਿਸਾਖੇ, ਨਿਗਣ੍ਠੁਪੋਸਥੋ ਹੋਤਿ। ਏਵਂ ਉਪਵੁਤ੍ਥੋ ਖੋ, ਵਿਸਾਖੇ, ਨਿਗਣ੍ਠੁਪੋਸਥੋ ਨ ਮਹਪ੍ਫਲੋ ਹੋਤਿ ਨ ਮਹਾਨਿਸਂਸੋ ਨ ਮਹਾਜੁਤਿਕੋ ਨ ਮਹਾਵਿਪ੍ਫਾਰੋ।

''ਕਥਞ੍ਚ, ਵਿਸਾਖੇ, ਅਰਿਯੁਪੋਸਥੋ ਹੋਤਿ? ਉਪਕ੍ਕਿਲਿਟ੍ਠਸ੍ਸ , ਵਿਸਾਖੇ, ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਉਪਕ੍ਕਮੇਨ ਪਰਿਯੋਦਪਨਾ ਹੋਤਿ। ਕਥਞ੍ਚ, ਵਿਸਾਖੇ, ਉਪਕ੍ਕਿਲਿਟ੍ਠਸ੍ਸ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਉਪਕ੍ਕਮੇਨ ਪਰਿਯੋਦਪਨਾ [ਪਰਿਯੋਦਾਪਨਾ (?)] ਹੋਤਿ? ਇਧ, ਵਿਸਾਖੇ, ਅਰਿਯਸਾਵਕੋ ਤਥਾਗਤਂ ਅਨੁਸ੍ਸਰਤਿ – 'ਇਤਿਪਿ ਸੋ ਭਗਵਾ ਅਰਹਂ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੋ ਵਿਜ੍ਜਾਚਰਣਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਸੁਗਤੋ ਲੋਕਵਿਦੂ ਅਨੁਤ੍ਤਰੋ ਪੁਰਿਸਦਮ੍ਮਸਾਰਥਿ ਸਤ੍ਥਾ ਦੇਵਮਨੁਸ੍ਸਾਨਂ ਬੁਦ੍ਧੋ ਭਗਵਾ'ਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਤਥਾਗਤਂ ਅਨੁਸ੍ਸਰਤੋ ਚਿਤ੍ਤਂ ਪਸੀਦਤਿ, ਪਾਮੋਜ੍ਜਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ। ਯੇ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸਾ ਤੇ ਪਹੀਯਨ੍ਤਿ, ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ, ਵਿਸਾਖੇ, ਉਪਕ੍ਕਿਲਿਟ੍ਠਸ੍ਸ ਸੀਸਸ੍ਸ ਉਪਕ੍ਕਮੇਨ ਪਰਿਯੋਦਪਨਾ ਹੋਤਿ।

''ਕਥਞ੍ਚ, ਵਿਸਾਖੇ, ਉਪਕ੍ਕਿਲਿਟ੍ਠਸ੍ਸ ਸੀਸਸ੍ਸ ਉਪਕ੍ਕਮੇਨ ਪਰਿਯੋਦਪਨਾ ਹੋਤਿ? ਕਕ੍ਕਞ੍ਚ ਪਟਿਚ੍ਚ ਮਤ੍ਤਿਕਞ੍ਚ ਪਟਿਚ੍ਚ ਉਦਕਞ੍ਚ ਪਟਿਚ੍ਚ ਪੁਰਿਸਸ੍ਸ ਚ ਤਜ੍ਜਂ ਵਾਯਾਮਂ ਪਟਿਚ੍ਚ, ਏਵਂ ਖੋ, ਵਿਸਾਖੇ, ਉਪਕ੍ਕਿਲਿਟ੍ਠਸ੍ਸ ਸੀਸਸ੍ਸ ਉਪਕ੍ਕਮੇਨ ਪਰਿਯੋਦਪਨਾ ਹੋਤਿ। ਏਵਮੇਵਂ ਖੋ , ਵਿਸਾਖੇ, ਉਪਕ੍ਕਿਲਿਟ੍ਠਸ੍ਸ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਉਪਕ੍ਕਮੇਨ ਪਰਿਯੋਦਪਨਾ ਹੋਤਿ।

''ਕਥਞ੍ਚ , ਵਿਸਾਖੇ, ਉਪਕ੍ਕਿਲਿਟ੍ਠਸ੍ਸ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਉਪਕ੍ਕਮੇਨ ਪਰਿਯੋਦਪਨਾ ਹੋਤਿ? ਇਧ, ਵਿਸਾਖੇ, ਅਰਿਯਸਾਵਕੋ ਤਥਾਗਤਂ ਅਨੁਸ੍ਸਰਤਿ – 'ਇਤਿਪਿ ਸੋ ਭਗਵਾ ਅਰਹਂ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੋ ਵਿਜ੍ਜਾਚਰਣਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਸੁਗਤੋ ਲੋਕਵਿਦੂ ਅਨੁਤ੍ਤਰੋ ਪੁਰਿਸਦਮ੍ਮਸਾਰਥਿ ਸਤ੍ਥਾ ਦੇਵਮਨੁਸ੍ਸਾਨਂ ਬੁਦ੍ਧੋ ਭਗਵਾ'ਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਤਥਾਗਤਂ ਅਨੁਸ੍ਸਰਤੋ ਚਿਤ੍ਤਂ ਪਸੀਦਤਿ, ਪਾਮੋਜ੍ਜਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਯੇ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸਾ ਤੇ ਪਹੀਯਨ੍ਤਿ। ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਵਿਸਾਖੇ – 'ਅਰਿਯਸਾਵਕੋ ਬ੍ਰਹ੍ਮੁਪੋਸਥਂ ਉਪਵਸਤਿ, ਬ੍ਰਹ੍ਮੁਨਾ ਸਦ੍ਧਿਂ ਸਂਵਸਤਿ, ਬ੍ਰਹ੍ਮਞ੍ਚਸ੍ਸ [ਬ੍ਰਹ੍ਮਞ੍ਚ (ਕ॰)] ਆਰਬ੍ਭ ਚਿਤ੍ਤਂ ਪਸੀਦਤਿ, ਪਾਮੋਜ੍ਜਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਯੇ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸਾ ਤੇ ਪਹੀਯਨ੍ਤਿ'। ਏਵਂ ਖੋ, ਵਿਸਾਖੇ, ਉਪਕ੍ਕਿਲਿਟ੍ਠਸ੍ਸ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਉਪਕ੍ਕਮੇਨ ਪਰਿਯੋਦਪਨਾ ਹੋਤਿ।

''ਉਪਕ੍ਕਿਲਿਟ੍ਠਸ੍ਸ, ਵਿਸਾਖੇ, ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਉਪਕ੍ਕਮੇਨ ਪਰਿਯੋਦਪਨਾ ਹੋਤਿ। ਕਥਞ੍ਚ, ਵਿਸਾਖੇ, ਉਪਕ੍ਕਿਲਿਟ੍ਠਸ੍ਸ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਉਪਕ੍ਕਮੇਨ ਪਰਿਯੋਦਪਨਾ ਹੋਤਿ? ਇਧ, ਵਿਸਾਖੇ, ਅਰਿਯਸਾਵਕੋ ਧਮ੍ਮਂ ਅਨੁਸ੍ਸਰਤਿ – 'ਸ੍ਵਾਕ੍ਖਾਤੋ ਭਗਵਤਾ ਧਮ੍ਮੋ ਸਨ੍ਦਿਟ੍ਠਿਕੋ

ਅਕਾਲਿਕੋ ਏਹਿਪਸ੍ਸਿਕੋ ਓਪਨੇਯ੍ਯਿਕੋ ਪਚ੍ਚਤ੍ਤੰ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ ਵਿਞ੍ਞੂਹੀ'ਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਧਮ੍ਮੰ ਅਨੁਸ੍ਸਰਤੋ ਚਿਤ੍ਤੰ ਪਸੀਦਤਿ, ਪਾਮੋਜ੍ਜੰ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਯੇ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸਾ ਤੇ ਪਹੀਯਨ੍ਤਿ, ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ, ਵਿਸਾਖੇ, ਉਪਕ੍ਕਿਲਿਟ੍ਠਸ੍ਸ ਕਾਯਸ੍ਸ ਉਪਕ੍ਕਮੇਨ ਪਰਿਯੋਦਪਨਾ ਹੋਤਿ।

''ਕਥਞ੍ਚ, ਵਿਸਾਖੇ, ਉਪਕ੍ਕਿਲਿਟ੍ਠਸ੍ਸ ਕਾਯਸ੍ਸ ਉਪਕ੍ਕਮੇਨ ਪਰਿਯੋਦਪਨਾ ਹੋਤਿ? ਸੋਤ੍ਤਿਞ੍ਚ ਪਟਿਚ੍ਚ, ਚੁਣ੍ਣਞ੍ਚ ਪਟਿਚ੍ਚ, ਉਦਕਞ੍ਚ ਪਟਿਚ੍ਚ, ਪੁਰਿਸਸ੍ਸ ਚ ਤਜ੍ਜੰ ਵਾਯਾਮੰ ਪਟਿਚ੍ਚ। ਏਵੰ ਖੋ, ਵਿਸਾਖੇ, ਉਪਕ੍ਕਿਲਿਟ੍ਠਸ੍ਸ ਕਾਯਸ੍ਸ ਉਪਕ੍ਕਮੇਨ ਪਰਿਯੋਦਪਨਾ ਹੋਤਿ। ਏਵਮੇਵੰ ਖੋ, ਵਿਸਾਖੇ, ਉਪਕ੍ਕਿਲਿਟ੍ਠਸ੍ਸ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਉਪਕ੍ਕਮੇਨ ਪਰਿਯੋਦਪਨਾ ਹੋਤਿ।

''ਕਥਞ੍ਚ, ਵਿਸਾਖੇ, ਉਪਕ੍ਕਿਲਿਟ੍ਠਸ੍ਸ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਉਪਕ੍ਕਮੇਨ ਪਰਿਯੋਦਪਨਾ ਹੋਤਿ? ਇਧ, ਵਿਸਾਖੇ, ਅਰਿਯਸਾਵਕੋ ਧਮ੍ਮੰ ਅਨੁਸ੍ਸਰਤਿ – 'ਸ੍ਵਾਕ੍ਖਾਤੋ ਭਗਵਤਾ ਧਮ੍ਮੋ ਸਨ੍ਦਿਟ੍ਠਿਕੋ ਅਕਾਲਿਕੋ ਏਹਿਪਸ੍ਸਿਕੋ ਓਪਨੇਯ੍ਯਿਕੋ ਪਚ੍ਚਤ੍ਤੰ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ ਵਿਞ੍ਞੂਹੀ'ਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਧਮ੍ਮੰ ਅਨੁਸ੍ਸਰਤੋ ਚਿਤ੍ਤੰ ਪਸੀਦਤਿ, ਪਾਮੋਜ੍ਜੰ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਯੇ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸਾ ਤੇ ਪਹੀਯਨ੍ਤਿ। ਅਯੰ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਵਿਸਾਖੇ, 'ਅਰਿਯਸਾਵਕੋ ਧਮ੍ਮੁਪੋਸਥੰ ਉਪਵਸਤਿ, ਧਮ੍ਮੇਨ ਸਦ੍ਧਿੰ ਸੰਵਸਤਿ, ਧਮ੍ਮਞ੍ਚਸ੍ਸ ਆਰਬ੍ਭ ਚਿਤ੍ਤੰ ਪਸੀਦਤਿ, ਪਾਮੋਜ੍ਜੰ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਯੇ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸਾ ਤੇ ਪਹੀਯਨ੍ਤਿ'। ਏਵੰ ਖੋ, ਵਿਸਾਖੇ, ਉਪਕ੍ਕਿਲਿਟ੍ਠਸ੍ਸ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਉਪਕ੍ਕਮੇਨ ਪਰਿਯੋਦਪਨਾ ਹੋਤਿ।

''ਉਪਕ੍ਕਿਲਿਟ੍ਠਸ੍ਸ , ਵਿਸਾਖੇ, ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਉਪਕ੍ਕਮੇਨ ਪਰਿਯੋਦਪਨਾ ਹੋਤਿ। ਕਥਞ੍ਚ, ਵਿਸਾਖੇ, ਉਪਕ੍ਕਿਲਿਟ੍ਠਸ੍ਸ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਉਪਕ੍ਕਮੇਨ ਪਰਿਯੋਦਪਨਾ ਹੋਤਿ? ਇਧ, ਵਿਸਾਖੇ, ਅਰਿਯਸਾਵਕੋ ਸਙ੍ਘੰ ਅਨੁਸ੍ਸਰਤਿ – 'ਸੁਪ੍ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ਭਗਵਤੋ ਸਾਵਕਸਙ੍ਘੋ, ਉਜੁਪ੍ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ਭਗਵਤੋ ਸਾਵਕਸਙ੍ਘੋ, ਞਾਯਪ੍ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ਭਗਵਤੋ ਸਾਵਕਸਙ੍ਘੋ, ਸਾਮੀਚਿਪ੍ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ਭਗਵਤੋ ਸਾਵਕਸਙ੍ਘੋ, ਯਦਿਦੰ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਪੁਰਿਸਯੁਗਾਨਿ ਅਟ੍ਠ ਪੁਰਿਸਪੁਗ੍ਗਲਾ ਏਸ ਭਗਵਤੋ ਸਾਵਕਸਙ੍ਘੋ ਆਹੁਨੇਯ੍ਯੋ ਪਾਹੁਨੇਯ੍ਯੋ ਦਕ੍ਖਿਣੇਯ੍ਯੋ ਅਞ੍ਜਲਿਕਰਣੀਯੋ ਅਨੁੱਤਰੰ ਪੁਞ੍ਞਕ੍ਖੇਤ੍ਤੰ ਲੋਕਸ੍ਸਾ'ਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਸਙ੍ਘੰ ਅਨੁਸ੍ਸਰਤੋ ਚਿਤ੍ਤੰ ਪਸੀਦਤਿ, ਪਾਮੋਜ੍ਜੰ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਯੇ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸਾ ਤੇ ਪਹੀਯਨ੍ਤਿ, ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ, ਵਿਸਾਖੇ, ਉਪਕ੍ਕਿਲਿਟ੍ਠਸ੍ਸ ਵਤ੍ਥਸ੍ਸ ਉਪਕ੍ਕਮੇਨ ਪਰਿਯੋਦਪਨਾ ਹੋਤਿ।

''ਕਥਞ੍ਚ, ਵਿਸਾਖੇ, ਉਪਕ੍ਕਿਲਿਟ੍ਠਸ੍ਸ ਵਤ੍ਥਸ੍ਸ ਉਪਕ੍ਕਮੇਨ ਪਰਿਯੋਦਪਨਾ ਹੋਤਿ? ਉਸ੍ਮਞ੍ਚ [ਊਸਞ੍ਚ (ਸ੍ਯਾ॰ ਕੰ॰ ਅਟ੍ਠਕਥਾਯਮ੍ਪਿ ਪਾਠਨ੍ਤਰੰ, ਸੰ॰ ਨਿ॰ ੩.੮੯ ਖੇਮਕਸੁਤ੍ਤਪਾਲ਼ਿਯਾਪਿ ਸਮੇਤਿ।) ਉਸੁਮਞ੍ਚ (ਸੀ॰)] ਪਟਿਚ੍ਚ, ਖਾਰਞ੍ਚ ਪਟਿਚ੍ਚ, ਗੋਮਯਞ੍ਚ ਪਟਿਚ੍ਚ, ਉਦਕਞ੍ਚ ਪਟਿਚ੍ਚ, ਪੁਰਿਸਸ੍ਸ ਚ ਤਜ੍ਜੰ ਵਾਯਾਮੰ ਪਟਿਚ੍ਚ। ਏਵੰ ਖੋ, ਵਿਸਾਖੇ, ਉਪਕ੍ਕਿਲਿਟ੍ਠਸ੍ਸ ਵਤ੍ਥਸ੍ਸ ਉਪਕ੍ਕਮੇਨ ਪਰਿਯੋਦਪਨਾ ਹੋਤਿ। ਏਵਮੇਵੰ ਖੋ, ਵਿਸਾਖੇ, ਉਪਕ੍ਕਿਲਿਟ੍ਠਸ੍ਸ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਉਪਕ੍ਕਮੇਨ ਪਰਿਯੋਦਪਨਾ ਹੋਤਿ।

''ਕਥਞ੍ਚ, ਵਿਸਾਖੇ, ਉਪਕ੍ਕਿਲਿਟ੍ਠਸ੍ਸ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਉਪਕ੍ਕਮੇਨ ਪਰਿਯੋਦਪਨਾ ਹੋਤਿ? ਇਧ, ਵਿਸਾਖੇ, ਅਰਿਯਸਾਵਕੋ ਸਙ੍ਘੰ ਅਨੁਸ੍ਸਰਤਿ – 'ਸੁਪ੍ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ਭਗਵਤੋ ਸਾਵਕਸਙ੍ਘੋ...ਪੇ॰... ਅਨੁੱਤਰੰ ਪੁਞ੍ਞਕ੍ਖੇਤ੍ਤੰ ਲੋਕਸ੍ਸਾ'ਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਸਙ੍ਘੰ ਅਨੁਸ੍ਸਰਤੋ ਚਿਤ੍ਤੰ ਪਸੀਦਤਿ, ਪਾਮੋਜ੍ਜੰ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਯੇ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸਾ ਤੇ ਪਹੀਯਨ੍ਤਿ। ਅਯੰ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਵਿਸਾਖੇ, 'ਅਰਿਯਸਾਵਕੋ ਸਙ੍ਘੁਪੋਸਥੰ ਉਪਵਸਤਿ, ਸਙ੍ਘੇਨ ਸਦ੍ਧਿੰ ਸੰਵਸਤਿ, ਸਙ੍ਘਞ੍ਚਸ੍ਸ ਆਰਬ੍ਭ ਚਿਤ੍ਤੰ ਪਸੀਦਤਿ, ਪਾਮੋਜ੍ਜੰ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਯੇ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸਾ ਤੇ ਪਹੀਯਨ੍ਤਿ'। ਏਵੰ ਖੋ, ਵਿਸਾਖੇ, ਉਪਕ੍ਕਿਲਿਟ੍ਠਸ੍ਸ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਉਪਕ੍ਕਮੇਨ ਪਰਿਯੋਦਪਨਾ ਹੋਤਿ।

''ਉਪਕ੍ਕਿਲਿਟ੍ਠਸ੍ਸ, ਵਿਸਾਖੇ, ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਉਪਕ੍ਕਮੇਨ ਪਰਿਯੋਦਪਨਾ ਹੋਤਿ। ਕਥਞ੍ਚ, ਵਿਸਾਖੇ, ਉਪਕ੍ਕਿਲਿਟ੍ਠਸ੍ਸ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਉਪਕ੍ਕਮੇਨ ਪਰਿਯੋਦਪਨਾ ਹੋਤਿ? ਇਧ, ਵਿਸਾਖੇ, ਅਰਿਯਸਾਵਕੋ ਅੱਤਨੋ ਸੀਲਾਨਿ ਅਨੁਸ੍ਸਰਤਿ ਅਖਣ੍ਡਾਨਿ ਅਚ੍ਛਿਦ੍ਦਾਨਿ ਅਸਬਲਾਨਿ ਅਕਮ੍ਮਾਸਾਨਿ ਭੁਜਿਸ੍ਸਾਨਿ ਵਿਞ੍ਞੁਪ੍ਪਸਤ੍ਥਾਨਿ ਅਪਰਾਮਟ੍ਠਾਨਿ ਸਮਾਧਿਸੰਵੱਤਨਿਕਾਨਿ। ਤਸ੍ਸ ਸੀਲੰ ਅਨੁਸ੍ਸਰਤੋ ਚਿਤ੍ਤੰ ਪਸੀਦਤਿ, ਪਾਮੋਜ੍ਜੰ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਯੇ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸਾ ਤੇ ਪਹੀਯਨ੍ਤਿ, ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ, ਵਿਸਾਖੇ, ਉਪਕ੍ਕਿਲਿਟ੍ਠਸ੍ਸ ਆਦਾਸਸ੍ਸ ਉਪਕ੍ਕਮੇਨ ਪਰਿਯੋਦਪਨਾ ਹੋਤਿ।

‘‘ਕਥਞ੍ਚ , ਵਿਸਾਖੇ, ਉਪਕ੍ਕਿਲਿਟ੍ਠਸ੍ਸ ਆਦਾਸਸ੍ਸ ਉਪਕ੍ਕਮੇਨ ਪਰਿਯੋਦਪਨਾ ਹੋਤਿ? ਤੇਲਞ੍ਚ ਪਟਿਚ੍ਚ , ਛਾਰਿਕਞ੍ਚ ਪਟਿਚ੍ਚ, ਵਾਲਣ੍ਡੁਪਕਞ੍ਚ ਪਟਿਚ੍ਚ, ਪੁਰਿਸਸ੍ਸ ਚ ਤਜ੍ਜਂ ਵਾਯਾਮਂ ਪਟਿਚ੍ਚ। ਏਵਂ ਖੋ, ਵਿਸਾਖੇ, ਉਪਕ੍ਕਿਲਿਟ੍ਠਸ੍ਸ ਆਦਾਸਸ੍ਸ ਉਪਕ੍ਕਮੇਨ ਪਰਿਯੋਦਪਨਾ ਹੋਤਿ। ਏਵਮੇਵਂ ਖੋ, ਵਿਸਾਖੇ, ਉਪਕ੍ਕਿਲਿਟ੍ਠਸ੍ਸ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਉਪਕ੍ਕਮੇਨ ਪਰਿਯੋਦਪਨਾ ਹੋਤਿ।

‘‘ਕਥਞ੍ਚ, ਵਿਸਾਖੇ, ਉਪਕ੍ਕਿਲਿਟ੍ਠਸ੍ਸ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਉਪਕ੍ਕਮੇਨ ਪਰਿਯੋਦਪਨਾ ਹੋਤਿ? ਇਧ , ਵਿਸਾਖੇ, ਅਰਿਯਸਾਵਕੋ ਅਤ੍ਤਨੋ ਸੀਲਾਨਿ ਅਨੁਸ੍ਸਰਤਿ ਅਖਣ੍ਡਾਨਿ...ਪੇ॰... ਸਮਾਧਿਸਂਵਤ੍ਤਨਿਕਾਨਿ। ਤਸ੍ਸ ਸੀਲਂ ਅਨੁਸ੍ਸਰਤੋ ਚਿਤ੍ਤਂ ਪਸੀਦਤਿ, ਪਾਮੋਜ੍ਜਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਯੇ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸਾ ਤੇ ਪਹੀਯਨ੍ਤਿ। ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਵਿਸਾਖੇ, ‘ਅਰਿਯਸਾਵਕੋ ਸੀਲੁਪੋਸਥਂ ਉਪਵਸਤਿ, ਸੀਲੇਨ ਸਦ੍ਧਿਂ ਸਂਵਸਤਿ, ਸੀਲਞ੍ਚਸ੍ਸ ਆਰਬ੍ਭ ਚਿਤ੍ਤਂ ਪਸੀਦਤਿ, ਪਾਮੋਜ੍ਜਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਯੇ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸਾ ਤੇ ਪਹੀਯਨ੍ਤਿ’। ਏਵਂ ਖੋ, ਵਿਸਾਖੇ, ਉਪਕ੍ਕਿਲਿਟ੍ਠਸ੍ਸ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਉਪਕ੍ਕਮੇਨ ਪਰਿਯੋਦਪਨਾ ਹੋਤਿ।

‘‘ਉਪਕ੍ਕਿਲਿਟ੍ਠਸ੍ਸ, ਵਿਸਾਖੇ, ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਉਪਕ੍ਕਮੇਨ ਪਰਿਯੋਦਪਨਾ ਹੋਤਿ। ਕਥਞ੍ਚ, ਵਿਸਾਖੇ, ਉਪਕ੍ਕਿਲਿਟ੍ਠਸ੍ਸ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਉਪਕ੍ਕਮੇਨ ਪਰਿਯੋਦਪਨਾ ਹੋਤਿ? ਇਧ ਵਿਸਾਖੇ, ਅਰਿਯਸਾਵਕੋ ਦੇਵਤਾ ਅਨੁਸ੍ਸਰਤਿ – ‘ਸਨ੍ਤਿ ਦੇਵਾ ਚਾਤੁਮਹਾਰਾਜਿਕਾ [ਚਾਤੁਮ੍ਮਹਾਰਾਜਿਕਾ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰)], ਸਨ੍ਤਿ ਦੇਵਾ ਤਾਵਤਿਂਸਾ, ਸਨ੍ਤਿ ਦੇਵਾ ਯਾਮਾ, ਸਨ੍ਤਿ ਦੇਵਾ ਤੁਸਿਤਾ, ਸਨ੍ਤਿ ਦੇਵਾ ਨਿਮ੍ਮਾਨਰਤਿਨੋ, ਸਨ੍ਤਿ ਦੇਵਾ ਪਰਨਿਮ੍ਮਿਤਵਸਵਤ੍ਤਿਨੋ, ਸਨ੍ਤਿ ਦੇਵਾ ਬ੍ਰਹ੍ਮਕਾਯਿਕਾ, ਸਨ੍ਤਿ ਦੇਵਾ ਤਤੁਤ੍ਤਰਿ [ਤਤੁਤ੍ਤਰਿਂ (ਸੀ॰ ਪੀ॰)]। ਯਥਾਰੂਪਾਯ ਸਦ੍ਧਾਯ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤਾ ਤਾ ਦੇਵਤਾ ਇਤੋ ਚੁਤਾ ਤਤ੍ਥੁਪਪਨ੍ਨਾ [ਤਤ੍ਥੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾ (ਸੀ॰ ਪੀ॰)], ਮਯ੍ਹਮ੍ਪਿ ਤਥਾਰੂਪਾ ਸਦ੍ਧਾ ਸਂਵਿਜ੍ਜਤਿ। ਯਥਾਰੂਪੇਨ ਸੀਲੇਨ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤਾ ਤਾ ਦੇਵਤਾ ਇਤੋ ਚੁਤਾ ਤਤ੍ਥੁਪਪਨ੍ਨਾ, ਮਯ੍ਹਮ੍ਪਿ ਤਥਾਰੂਪਂ ਸੀਲਂ ਸਂਵਿਜ੍ਜਤਿ। ਯਥਾਰੂਪੇਨ ਸੁਤੇਨ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤਾ ਤਾ ਦੇਵਤਾ ਇਤੋ ਚੁਤਾ ਤਤ੍ਥੁਪਪਨ੍ਨਾ, ਮਯ੍ਹਮ੍ਪਿ ਤਥਾਰੂਪਂ ਸੁਤਂ ਸਂਵਿਜ੍ਜਤਿ। ਯਥਾਰੂਪੇਨ ਚਾਗੇਨ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤਾ ਤਾ ਦੇਵਤਾ ਇਤੋ ਚੁਤਾ ਤਤ੍ਥੁਪਪਨ੍ਨਾ, ਮਯ੍ਹਮ੍ਪਿ ਤਥਾਰੂਪੋ ਚਾਗੋ ਸਂਵਿਜ੍ਜਤਿ। ਯਥਾਰੂਪਾਯ ਪਞ੍ਞਾਯ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤਾ ਤਾ ਦੇਵਤਾ ਇਤੋ ਚੁਤਾ ਤਤ੍ਥੁਪਪਨ੍ਨਾ, ਮਯ੍ਹਮ੍ਪਿ ਤਥਾਰੂਪਾ ਪਞ੍ਞਾ ਸਂਵਿਜ੍ਜਤੀ’ਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਤਨੋ ਚ ਤਾਸਞ੍ਚ ਦੇਵਤਾਨਂ ਸਦ੍ਧਞ੍ਚ ਸੀਲਞ੍ਚ ਸੁਤਞ੍ਚ ਚਾਗਞ੍ਚ ਪਞ੍ਞਞ੍ਚ ਅਨੁਸ੍ਸਰਤੋ ਚਿਤ੍ਤਂ ਪਸੀਦਤਿ, ਪਾਮੋਜ੍ਜਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਯੇ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸਾ ਤੇ ਪਹੀਯਨ੍ਤਿ, ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ, ਵਿਸਾਖੇ, ਉਪਕ੍ਕਿਲਿਟ੍ਠਸ੍ਸ ਜਾਤਰੂਪਸ੍ਸ ਉਪਕ੍ਕਮੇਨ ਪਰਿਯੋਦਪਨਾ ਹੋਤਿ।

‘‘ਕਥਞ੍ਚ , ਵਿਸਾਖੇ, ਉਪਕ੍ਕਿਲਿਟ੍ਠਸ੍ਸ ਜਾਤਰੂਪਸ੍ਸ ਉਪਕ੍ਕਮੇਨ ਪਰਿਯੋਦਪਨਾ ਹੋਤਿ? ਉਕ੍ਕਞ੍ਚ ਪਟਿਚ੍ਚ, ਲੋਣਞ੍ਚ ਪਟਿਚ੍ਚ, ਗੇਰੁਕਞ੍ਚ ਪਟਿਚ੍ਚ, ਨਾਲ਼ਿਕਸਣ੍ਡਾਸਞ੍ਚ [ਨਾਲ਼ਿਕਞ੍ਚ ਪਟਿਚ੍ਚ ਸਣ੍ਡਾਸਞ੍ਚ (ਪੀ॰ ਕ॰)] ਪਟਿਚ੍ਚ, ਪੁਰਿਸਸ੍ਸ ਚ ਤਜ੍ਜਂ ਵਾਯਾਮਂ ਪਟਿਚ੍ਚ। ਏਵਂ ਖੋ, ਵਿਸਾਖੇ, ਉਪਕ੍ਕਿਲਿਟ੍ਠਸ੍ਸ ਜਾਤਰੂਪਸ੍ਸ ਉਪਕ੍ਕਮੇਨ ਪਰਿਯੋਦਪਨਾ ਹੋਤਿ। ਏਵਮੇਵਂ ਖੋ, ਵਿਸਾਖੇ, ਉਪਕ੍ਕਿਲਿਟ੍ਠਸ੍ਸ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਉਪਕ੍ਕਮੇਨ ਪਰਿਯੋਦਪਨਾ ਹੋਤਿ।

‘‘ਕਥਞ੍ਚ , ਵਿਸਾਖੇ, ਉਪਕ੍ਕਿਲਿਟ੍ਠਸ੍ਸ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਉਪਕ੍ਕਮੇਨ ਪਰਿਯੋਦਪਨਾ ਹੋਤਿ? ਇਧ, ਵਿਸਾਖੇ, ਅਰਿਯਸਾਵਕੋ ਦੇਵਤਾ ਅਨੁਸ੍ਸਰਤਿ – ‘ਸਨ੍ਤਿ ਦੇਵਾ ਚਾਤੁਮਹਾਰਾਜਿਕਾ, ਸਨ੍ਤਿ ਦੇਵਾ ਤਾਵਤਿਂਸਾ...ਪੇ॰... ਸਨ੍ਤਿ ਦੇਵਾ ਤਤੁਤ੍ਤਰਿ। ਯਥਾਰੂਪਾਯ ਸਦ੍ਧਾਯ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤਾ ਤਾ ਦੇਵਤਾ ਇਤੋ ਚੁਤਾ ਤਤ੍ਥੁਪਪਨ੍ਨਾ, ਮਯ੍ਹਮ੍ਪਿ ਤਥਾਰੂਪਾ ਸਦ੍ਧਾ ਸਂਵਿਜ੍ਜਤਿ। ਯਥਾਰੂਪੇਨ ਸੀਲੇਨ...ਪੇ॰... ਸੁਤੇਨ... ਪੇ॰... ਚਾਗੇਨ...ਪੇ॰... ਪਞ੍ਞਾਯ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤਾ ਤਾ ਦੇਵਤਾ ਇਤੋ ਚੁਤਾ ਤਤ੍ਥੁਪਪਨ੍ਨਾ, ਮਯ੍ਹਮ੍ਪਿ ਤਥਾਰੂਪਾ ਪਞ੍ਞਾ ਸਂਵਿਜ੍ਜਤੀ’ਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਤਨੋ ਚ ਤਾਸਞ੍ਚ ਦੇਵਤਾਨਂ ਸਦ੍ਧਞ੍ਚ ਸੀਲਞ੍ਚ ਸੁਤਞ੍ਚ ਚਾਗਞ੍ਚ ਪਞ੍ਞਞ੍ਚ ਅਨੁਸ੍ਸਰਤੋ ਚਿਤ੍ਤਂ ਪਸੀਦਤਿ, ਪਾਮੋਜ੍ਜਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਯੇ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸਾ ਤੇ ਪਹੀਯਨ੍ਤਿ। ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਵਿਸਾਖੇ, ‘ਅਰਿਯਸਾਵਕੋ ਦੇਵਤੁਪੋਸਥਂ ਉਪਵਸਤਿ, ਦੇਵਤਾਹਿ ਸਦ੍ਧਿਂ ਸਂਵਸਤਿ, ਦੇਵਤਾ ਆਰਬ੍ਭ ਚਿਤ੍ਤਂ ਪਸੀਦਤਿ, ਪਾਮੋਜ੍ਜਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਯੇ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸਾ ਤੇ ਪਹੀਯਨ੍ਤਿ’। ਏਵਂ ਖੋ, ਵਿਸਾਖੇ, ਉਪਕ੍ਕਿਲਿਟ੍ਠਸ੍ਸ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਉਪਕ੍ਕਮੇਨ ਪਰਿਯੋਦਪਨਾ ਹੋਤਿ।

‘‘ਸ ਖੋ ਸੋ, ਵਿਸਾਖੇ, ਅਰਿਯਸਾਵਕੋ ਇਤਿ ਪਟਿਸਞ੍ਚਿਕ੍ਖਤਿ – ‘ਯਾਵਜੀਵਂ ਅਰਹਨ੍ਤੋ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਂ ਪਹਾਯ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਾ ਪਟਿਵਿਰਤਾ ਨਿਹਿਤਦਣ੍ਡਾ ਨਿਹਿਤਸਤ੍ਥਾ ਲਜ੍ਜੀ ਦਯਾਪਨ੍ਨਾ ਸਬ੍ਬਪਾਣਭੂਤਹਿਤਾਨੁਕਮ੍ਪੀ ਵਿਹਰਨ੍ਤਿ; ਅਹਮ੍ਪਜ੍ਜ ਇਮਞ੍ਚ ਰਤ੍ਤਿਂ ਇਮਞ੍ਚ ਦਿਵਸਂ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਂ ਪਹਾਯ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਨਿਹਿਤਦਣ੍ਡੋ ਨਿਹਿਤਸਤ੍ਥੋ ਲਜ੍ਜੀ ਦਯਾਪਨ੍ਨੋ ਸਬ੍ਬਪਾਣਭੂਤਹਿਤਾਨੁਕਮ੍ਪੀ ਵਿਹਰਾਮਿ। ਇਮਿਨਾਪਿ [ਇਮਿਨਾਪਹਂ (ਸੀ॰) ਅ॰ ਨਿ॰ ੮.੪੧] ਅਙ੍ਗੇਨ ਅਰਹਤਂ ਅਨੁਕਰੋਮਿ, ਉਪੋਸਥੋ ਚ ਮੇ ਉਪਵੁਤ੍ਥੋ ਭਵਿਸ੍ਸਤਿ।

‘‘ਯਾਵਜੀਵਂ ਅਰਹਨ੍ਤੋ ਅਦਿਨ੍ਨਾਦਾਨਂ ਪਹਾਯ ਅਦਿਨ੍ਨਾਦਾਨਾ ਪਟਿਵਿਰਤਾ ਦਿਨ੍ਨਾਦਾਯੀ ਦਿਨ੍ਨਪਾਟਿਕਙ੍ਖੀ, ਅਥੇਨੇਨ ਸੁਚਿਭੂਤੇਨ ਅਤ੍ਤਨਾ ਵਿਹਰਨ੍ਤਿ; ਅਹਮ੍ਪਜ੍ਜ ਇਮਞ੍ਚ ਰਤ੍ਤਿਂ ਇਮਞ੍ਚ ਦਿਵਸਂ ਅਦਿਨ੍ਨਾਦਾਨਂ ਪਹਾਯ ਅਦਿਨ੍ਨਾਦਾਨਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਦਿਨ੍ਨਾਦਾਯੀ ਦਿਨ੍ਨਪਾਟਿਕਙ੍ਖੀ, ਅਥੇਨੇਨ ਸੁਚਿਭੂਤੇਨ ਅਤ੍ਤਨਾ ਵਿਹਰਾਮਿ। ਇਮਿਨਾਪਿ ਅਙ੍ਗੇਨ ਅਰਹਤਂ ਅਨੁਕਰੋਮਿ, ਉਪੋਸਥੋ ਚ ਮੇ ਉਪਵੁਤ੍ਥੋ ਭਵਿਸ੍ਸਤਿ।

‘‘ਯਾਵਜੀਵਂ ਅਰਹਨ੍ਤੋ ਅਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਂ ਪਹਾਯ ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਾਰੀ ਆਰਾਚਾਰੀ [ਅਨਾਚਾਰੀ (ਪੀ॰)] ਵਿਰਤਾ ਮੇਥੁਨਾ ਗਾਮਧਮ੍ਮਾ; ਅਹਮ੍ਪਜ੍ਜ ਇਮਞ੍ਚ ਰਤ੍ਤਿਂ ਇਮਞ੍ਚ ਦਿਵਸਂ ਅਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਂ ਪਹਾਯ ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਾਰੀ ਆਰਾਚਾਰੀ ਵਿਰਤੋ ਮੇਥੁਨਾ ਗਾਮਧਮ੍ਮਾ। ਇਮਿਨਾਪਿ ਅਙ੍ਗੇਨ ਅਰਹਤਂ ਅਨੁਕਰੋਮਿ, ਉਪੋਸਥੋ ਚ ਮੇ ਉਪਵੁਤ੍ਥੋ ਭਵਿਸ੍ਸਤਿ।

‘‘ਯਾਵਜੀਵਂ ਅਰਹਨ੍ਤੋ ਮੁਸਾਵਾਦਂ ਪਹਾਯ ਮੁਸਾਵਾਦਾ ਪਟਿਵਿਰਤਾ ਸਚ੍ਚਵਾਦੀ ਸਚ੍ਚਸਨ੍ਧਾ ਥੇਤਾ ਪਚ੍ਚਯਿਕਾ ਅਵਿਸਂਵਾਦਕਾ ਲੋਕਸ੍ਸ; ਅਹਮ੍ਪਜ੍ਜ ਇਮਞ੍ਚ ਰਤ੍ਤਿਂ ਇਮਞ੍ਚ ਦਿਵਸਂ ਮੁਸਾਵਾਦਂ ਪਹਾਯ ਮੁਸਾਵਾਦਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਸਚ੍ਚਵਾਦੀ ਸਚ੍ਚਸਨ੍ਧੋ ਥੇਤੋ ਪਚ੍ਚਯਿਕੋ ਅਵਿਸਂਵਾਦਕੋ ਲੋਕਸ੍ਸ। ਇਮਿਨਾਪਿ ਅਙ੍ਗੇਨ ਅਰਹਤਂ ਅਨੁਕਰੋਮਿ, ਉਪੋਸਥੋ ਚ ਮੇ ਉਪਵੁਤ੍ਥੋ ਭਵਿਸ੍ਸਤਿ।

‘‘ਯਾਵਜੀਵਂ ਅਰਹਨ੍ਤੋ ਸੁਰਾਮੇਰਯਮਜ੍ਜਪਮਾਦਟ੍ਠਾਨਂ ਪਹਾਯ ਸੁਰਾਮੇਰਯਮਜ੍ਜਪਮਾਦਟ੍ਠਾਨਾ ਪਟਿਵਿਰਤਾ; ਅਹਮ੍ਪਜ੍ਜ ਇਮਞ੍ਚ ਰਤ੍ਤਿਂ ਇਮਞ੍ਚ ਦਿਵਸਂ ਸੁਰਾਮੇਰਯਮਜ੍ਜਪਮਾਦਟ੍ਠਾਨਂ ਪਹਾਯ ਸੁਰਾਮੇਰਯਮਜ੍ਜਪਮਾਦਟ੍ਠਾਨਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ। ਇਮਿਨਾਪਿ ਅਙ੍ਗੇਨ ਅਰਹਤਂ ਅਨੁਕਰੋਮਿ, ਉਪੋਸਥੋ ਚ ਮੇ ਉਪਵੁਤ੍ਥੋ ਭਵਿਸ੍ਸਤਿ।

‘‘ਯਾਵਜੀਵਂ ਅਰਹਨ੍ਤੋ ਏਕਭਤ੍ਤਿਕਾ ਰਤ੍ਤੂਪਰਤਾ ਵਿਰਤਾ ਵਿਕਾਲਭੋਜਨਾ; ਅਹਮ੍ਪਜ੍ਜ ਇਮਞ੍ਚ ਰਤ੍ਤਿਂ ਇਮਞ੍ਚ ਦਿਵਸਂ ਏਕਭਤ੍ਤਿਕੋ ਰਤ੍ਤੂਪਰਤੋ ਵਿਰਤੋ ਵਿਕਾਲਭੋਜਨਾ। ਇਮਿਨਾਪਿ ਅਙ੍ਗੇਨ ਅਰਹਤਂ ਅਨੁਕਰੋਮਿ, ਉਪੋਸਥੋ ਚ ਮੇ ਉਪਵੁਤ੍ਥੋ ਭਵਿਸ੍ਸਤਿ।

‘‘ਯਾਵਜੀਵਂ ਅਰਹਨ੍ਤੋ ਨਚ੍ਚਗੀਤਵਾਦਿਤਵਿਸੂਕਦਸ੍ਸਨਮਾਲਾਗਨ੍ਧਵਿਲੇਪਨਧਾਰਣਮਣ੍ਡਨਵਿਭੂਸਨਟ੍ਠਾਨਾ ਪਟਿਵਿਰਤਾ; ਅਹਮ੍ਪਜ੍ਜ ਇਮਞ੍ਚ ਰਤ੍ਤਿਂ ਇਮਞ੍ਚ ਦਿਵਸਂ ਨਚ੍ਚਗੀਤਵਾਦਿਤਵਿਸੂਕਦਸ੍ਸਨਮਾਲਾਗਨ੍ਧਵਿਲੇਪਨਧਾਰਣਮਣ੍ਡਨਵਿਭੂਸਨਟ੍ਠਾਨਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ । ਇਮਿਨਾਪਿ ਅਙ੍ਗੇਨ ਅਰਹਤਂ ਅਨੁਕਰੋਮਿ, ਉਪੋਸਥੋ ਚ ਮੇ ਉਪਵੁਤ੍ਥੋ ਭਵਿਸ੍ਸਤਿ।

‘‘ਯਾਵਜੀਵਂ ਅਰਹਨ੍ਤੋ ਉਚ੍ਚਾਸਯਨਮਹਾਸਯਨਂ ਪਹਾਯ ਉਚ੍ਚਾਸਯਨਮਹਾਸਯਨਾ ਪਟਿਵਿਰਤਾ ਨੀਚਸੇਯ੍ਯਂ ਕਪ੍ਪੇਨ੍ਤਿ ਮਞ੍ਚਕੇ ਵਾ ਤਿਣਸਨ੍ਥਾਰਕੇ ਵਾ; ਅਹਮ੍ਪਜ੍ਜ ਇਮਞ੍ਚ ਰਤ੍ਤਿਂ ਇਮਞ੍ਚ ਦਿਵਸਂ ਉਚ੍ਚਾਸਯਨਮਹਾਸਯਨਂ ਪਹਾਯ ਉਚ੍ਚਾਸਯਨਮਹਾਸਯਨਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਨੀਚਸੇਯ੍ਯਂ ਕਪ੍ਪੇਮਿ ਮਞ੍ਚਕੇ ਵਾ ਤਿਣਸਨ੍ਥਾਰਕੇ ਵਾ। ਇਮਿਨਾਪਿ ਅਙ੍ਗੇਨ ਅਰਹਤਂ ਅਨੁਕਰੋਮਿ, ਉਪੋਸਥੋ ਚ ਮੇ ਉਪਵੁਤ੍ਥੋ ਭਵਿਸ੍ਸਤੀ’’ਤਿ।

‘‘ਏਵਂ ਖੋ, ਵਿਸਾਖੇ, ਅਰਿਯੁਪੋਸਥੋ ਹੋਤਿ। ਏਵਂ ਉਪਵੁਤ੍ਥੋ ਖੋ, ਵਿਸਾਖੇ, ਅਰਿਯੁਪੋਸਥੋ ਮਹਪ੍ਫਲੋ ਹੋਤਿ ਮਹਾਨਿਸਂਸੋ ਮਹਾਜੁਤਿਕੋ ਮਹਾਵਿਪ੍ਫਾਰੋ’’।

‘‘ਕੀਵਮਹਪ੍ਫਲੋ ਹੋਤਿ ਕੀਵਮਹਾਨਿਸੰਸੋ ਕੀਵਮਹਾਜੁਤਿਕੋ ਕੀਵਮਹਾਵਿਪ੍ਫਾਰੋ’’? ‘‘ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ, ਵਿਸਾਖੇ, ਯੋ ਇਮੇਸੰ ਸੋਲ਼ਸਨ੍ਨੰ ਮਹਾਜਨਪਦਾਨੰ ਪਹੂਤਰਤ੍ਤਰਤਨਾਨੰ [ਪਹੂਤਸਤ੍ਤਰਤਨਾਨੰ (ਕ॰ ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕੰ॰ ਪੀ॰) ਟੀਕਾਯੰ ਦਸ੍ਸਿਤਪਾਲ਼ਿਯੇਵ। ਅ॰ ਨਿ॰ ੮.੪੨] ਇਸ੍ਸਰਿਯਾਧਿਪਚ੍ਚੰ ਰਜ੍ਜੰ ਕਾਰੇਯ੍ਯ , ਸੇਯ੍ਯਥਿਦੰ – ਅਙ੍ਗਾਨੰ, ਮਗਧਾਨੰ, ਕਾਸੀਨੰ, ਕੋਸਲਾਨੰ, ਵਜ੍ਜੀਨੰ, ਮਲ੍ਲਾਨੰ, ਚੇਤੀਨੰ, ਵਙ੍ਗਾਨੰ, ਕੁਰੂਨੰ, ਪਞ੍ਚਾਲਾਨੰ, ਮਚ੍ਛਾਨੰ [ਮਚ੍ਚਾਨੰ (ਕ॰)], ਸੂਰਸੇਨਾਨੰ, ਅਸ੍ਸਕਾਨੰ, ਅਵਨ੍ਤੀਨੰ, ਗਨ੍ਧਾਰਾਨੰ, ਕਮ੍ਬੋਜਾਨੰ, ਅਟ੍ਠਙ੍ਗਸਮਨ੍ਨਾਗਤਸ੍ਸ ਉਪੋਸਥਸ੍ਸ ਏਤੰ [ਏਕੰ (ਕ॰)] ਕਲੰ ਨਾਗ੍ਘਤਿ ਸੋਲ਼ਸਿੰ। ਤੰ ਕਿਸ੍ਸ ਹੇਤੁ? ਕਪਣੰ, ਵਿਸਾਖੇ, ਮਾਨੁਸਕੰ ਰਜ੍ਜੰ ਦਿਬ੍ਬੰ ਸੁਖੰ ਉਪਨਿਧਾਯ’’।

‘‘ਯਾਨਿ, ਵਿਸਾਖੇ, ਮਾਨੁਸਕਾਨਿ ਪਞ੍ਞਾਸ ਵਸ੍ਸਾਨਿ, ਚਾਤੁਮਹਾਰਾਜਿਕਾਨੰ ਦੇਵਾਨੰ ਏਸੋ ਏਕੋ ਰਤ੍ਤਿਨ੍ਦਿਵੋ [ਰਤ੍ਤਿਦਿਵੋ (ਕ॰)]। ਤਾਯ ਰਤ੍ਤਿਯਾ ਤਿੰਸਰਤ੍ਤਿਯੋ ਮਾਸੋ। ਤੇਨ ਮਾਸੇਨ ਦ੍ਵਾਦਸਮਾਸਿਯੋ ਸੰਵਚ੍ਛਰੋ। ਤੇਨ ਸੰਵਚ੍ਛਰੇਨ ਦਿਬ੍ਬਾਨਿ ਪਞ੍ਚ ਵਸ੍ਸਸਤਾਨਿ ਚਾਤੁਮਹਾਰਾਜਿਕਾਨੰ ਦੇਵਾਨੰ ਆਯੁਪ੍ਪਮਾਣੰ। ਠਾਨੰ ਖੋ ਪਨੇਤੰ, ਵਿਸਾਖੇ, ਵਿਜ੍ਜਤਿ ਯੰ ਇਧੇਕਚ੍ਚੋ ਇਤ੍ਥੀ ਵਾ ਪੁਰਿਸੋ ਵਾ ਅਟ੍ਠਙ੍ਗਸਮਨ੍ਨਾਗਤੰ ਉਪੋਸਥੰ ਉਪਵਸਿਤ੍ਵਾ ਕਾਯਸ੍ਸ ਭੇਦਾ ਪਰੰ ਮਰਣਾ ਚਾਤੁਮਹਾਰਾਜਿਕਾਨੰ ਦੇਵਾਨੰ ਸਹਬ੍ਯਤੰ ਉਪਪਜ੍ਜੇਯ੍ਯ। ਇਦੰ ਖੋ ਪਨੇਤੰ, ਵਿਸਾਖੇ, ਸਨ੍ਧਾਯ ਭਾਸਿਤੰ – ‘ਕਪਣੰ ਮਾਨੁਸਕੰ ਰਜ੍ਜੰ ਦਿਬ੍ਬੰ ਸੁਖੰ ਉਪਨਿਧਾਯ’’’।

‘‘ਯੰ , ਵਿਸਾਖੇ, ਮਾਨੁਸਕੰ ਵਸ੍ਸਸਤੰ, ਤਾਵਤਿੰਸਾਨੰ ਦੇਵਾਨੰ ਏਸੋ ਏਕੋ ਰਤ੍ਤਿਨ੍ਦਿਵੋ। ਤਾਯ ਰਤ੍ਤਿਯਾ ਤਿੰਸਰਤ੍ਤਿਯੋ ਮਾਸੋ। ਤੇਨ ਮਾਸੇਨ ਦ੍ਵਾਦਸਮਾਸਿਯੋ ਸੰਵਚ੍ਛਰੋ। ਤੇਨ ਸੰਵਚ੍ਛਰੇਨ ਦਿਬ੍ਬੰ ਵਸ੍ਸਸਹਸ੍ਸੰ ਤਾਵਤਿੰਸਾਨੰ ਦੇਵਾਨੰ ਆਯੁਪ੍ਪਮਾਣੰ। ਠਾਨੰ ਖੋ ਪਨੇਤੰ, ਵਿਸਾਖੇ, ਵਿਜ੍ਜਤਿ ਯੰ ਇਧੇਕਚ੍ਚੋ ਇਤ੍ਥੀ ਵਾ ਪੁਰਿਸੋ ਵਾ ਅਟ੍ਠਙ੍ਗਸਮਨ੍ਨਾਗਤੰ ਉਪੋਸਥੰ ਉਪਵਸਿਤ੍ਵਾ ਕਾਯਸ੍ਸ ਭੇਦਾ ਪਰੰ ਮਰਣਾ ਤਾਵਤਿੰਸਾਨੰ ਦੇਵਾਨੰ ਸਹਬ੍ਯਤੰ ਉਪਪਜ੍ਜੇਯ੍ਯ। ਇਦੰ ਖੋ ਪਨੇਤੰ, ਵਿਸਾਖੇ, ਸਨ੍ਧਾਯ ਭਾਸਿਤੰ – ‘ਕਪਣੰ ਮਾਨੁਸਕੰ ਰਜ੍ਜੰ ਦਿਬ੍ਬੰ ਸੁਖੰ ਉਪਨਿਧਾਯ’’’।

‘‘ਯਾਨਿ, ਵਿਸਾਖੇ, ਮਾਨੁਸਕਾਨਿ ਦ੍ਵੇ ਵਸ੍ਸਸਤਾਨਿ, ਯਾਮਾਨੰ ਦੇਵਾਨੰ ਏਸੋ ਏਕੋ ਰਤ੍ਤਿਨ੍ਦਿਵੋ। ਤਾਯ ਰਤ੍ਤਿਯਾ ਤਿੰਸਰਤ੍ਤਿਯੋ ਮਾਸੋ। ਤੇਨ ਮਾਸੇਨ ਦ੍ਵਾਦਸਮਾਸਿਯੋ ਸੰਵਚ੍ਛਰੋ। ਤੇਨ ਸੰਵਚ੍ਛਰੇਨ ਦਿਬ੍ਬਾਨਿ ਦ੍ਵੇ ਵਸ੍ਸਸਹਸ੍ਸਾਨਿ ਯਾਮਾਨੰ ਦੇਵਾਨੰ ਆਯੁਪ੍ਪਮਾਣੰ। ਠਾਨੰ ਖੋ ਪਨੇਤੰ, ਵਿਸਾਖੇ, ਵਿਜ੍ਜਤਿ ਯੰ ਇਧੇਕਚ੍ਚੋ ਇਤ੍ਥੀ ਵਾ ਪੁਰਿਸੋ ਵਾ ਅਟ੍ਠਙ੍ਗਸਮਨ੍ਨਾਗਤੰ ਉਪੋਸਥੰ ਉਪਵਸਿਤ੍ਵਾ ਕਾਯਸ੍ਸ ਭੇਦਾ ਪਰੰ ਮਰਣਾ ਯਾਮਾਨੰ ਦੇਵਾਨੰ ਸਹਬ੍ਯਤੰ ਉਪਪਜ੍ਜੇਯ੍ਯ। ਇਦੰ ਖੋ ਪਨੇਤੰ, ਵਿਸਾਖੇ, ਸਨ੍ਧਾਯ ਭਾਸਿਤੰ – ‘ਕਪਣੰ ਮਾਨੁਸਕੰ ਰਜ੍ਜੰ ਦਿਬ੍ਬੰ ਸੁਖੰ ਉਪਨਿਧਾਯ’’’।

‘‘ਯਾਨਿ, ਵਿਸਾਖੇ, ਮਾਨੁਸਕਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਵਸ੍ਸਸਤਾਨਿ, ਤੁਸਿਤਾਨੰ ਦੇਵਾਨੰ ਏਸੋ ਏਕੋ ਰਤ੍ਤਿਨ੍ਦਿਵੋ। ਤਾਯ ਰਤ੍ਤਿਯਾ ਤਿੰਸਰਤ੍ਤਿਯੋ ਮਾਸੋ। ਤੇਨ ਮਾਸੇਨ ਦ੍ਵਾਦਸਮਾਸਿਯੋ ਸੰਵਚ੍ਛਰੋ। ਤੇਨ ਸੰਵਚ੍ਛਰੇਨ ਦਿਬ੍ਬਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਵਸ੍ਸਸਹਸ੍ਸਾਨਿ ਤੁਸਿਤਾਨੰ ਦੇਵਾਨੰ ਆਯੁਪ੍ਪਮਾਣੰ। ਠਾਨੰ ਖੋ ਪਨੇਤੰ, ਵਿਸਾਖੇ, ਵਿਜ੍ਜਤਿ ਯੰ ਇਧੇਕਚ੍ਚੋ ਇਤ੍ਥੀ ਵਾ ਪੁਰਿਸੋ ਵਾ ਅਟ੍ਠਙ੍ਗਸਮਨ੍ਨਾਗਤੰ ਉਪੋਸਥੰ ਉਪਵਸਿਤ੍ਵਾ ਕਾਯਸ੍ਸ ਭੇਦਾ ਪਰੰ ਮਰਣਾ ਤੁਸਿਤਾਨੰ ਦੇਵਾਨੰ ਸਹਬ੍ਯਤੰ ਉਪਪਜ੍ਜੇਯ੍ਯ। ਇਦੰ ਖੋ ਪਨੇਤੰ, ਵਿਸਾਖੇ, ਸਨ੍ਧਾਯ ਭਾਸਿਤੰ – ‘ਕਪਣੰ ਮਾਨੁਸਕੰ ਰਜ੍ਜੰ ਦਿਬ੍ਬੰ ਸੁਖੰ ਉਪਨਿਧਾਯ’’’।

‘‘ਯਾਨਿ, ਵਿਸਾਖੇ, ਮਾਨੁਸਕਾਨਿ ਅਟ੍ਠ ਵਸ੍ਸਸਤਾਨਿ, ਨਿਮ੍ਮਾਨਰਤੀਨੰ ਦੇਵਾਨੰ ਏਸੋ ਏਕੋ ਰਤ੍ਤਿਨ੍ਦਿਵੋ। ਤਾਯ ਰਤ੍ਤਿਯਾ ਤਿੰਸਰਤ੍ਤਿਯੋ ਮਾਸੋ। ਤੇਨ ਮਾਸੇਨ ਦ੍ਵਾਦਸਮਾਸਿਯੋ ਸੰਵਚ੍ਛਰੋ। ਤੇਨ ਸੰਵਚ੍ਛਰੇਨ ਦਿਬ੍ਬਾਨਿ ਅਟ੍ਠ ਵਸ੍ਸਸਹਸ੍ਸਾਨਿ ਨਿਮ੍ਮਾਨਰਤੀਨੰ ਦੇਵਾਨੰ ਆਯੁਪ੍ਪਮਾਣੰ। ਠਾਨੰ ਖੋ ਪਨੇਤੰ, ਵਿਸਾਖੇ, ਵਿਜ੍ਜਤਿ ਯੰ ਇਧੇਕਚ੍ਚੋ ਇਤ੍ਥੀ ਵਾ ਪੁਰਿਸੋ ਵਾ ਅਟ੍ਠਙ੍ਗਸਮਨ੍ਨਾਗਤੰ ਉਪੋਸਥੰ ਉਪਵਸਿਤ੍ਵਾ ਕਾਯਸ੍ਸ ਭੇਦਾ ਪਰੰ ਮਰਣਾ ਨਿਮ੍ਮਾਨਰਤੀਨੰ ਦੇਵਾਨੰ ਸਹਬ੍ਯਤੰ ਉਪਪਜ੍ਜੇਯ੍ਯ। ਇਦੰ ਖੋ ਪਨੇਤੰ, ਵਿਸਾਖੇ, ਸਨ੍ਧਾਯ ਭਾਸਿਤੰ – ‘ਕਪਣੰ ਮਾਨੁਸਕੰ ਰਜ੍ਜੰ ਦਿਬ੍ਬੰ ਸੁਖੰ ਉਪਨਿਧਾਯ’’’।

‘‘ਯਾਨਿ, ਵਿਸਾਖੇ, ਮਾਨੁਸਕਾਨਿ ਸੋਲ਼ਸ ਵਸ੍ਸਸਤਾਨਿ, ਪਰਨਿਮ੍ਮਿਤਵਸਵਤ੍ਤੀਨੰ ਦੇਵਾਨੰ ਏਸੋ ਏਕੋ ਰਤ੍ਤਿਨ੍ਦਿਵੋ। ਤਾਯ ਰਤ੍ਤਿਯਾ ਤਿੰਸਰਤ੍ਤਿਯੋ ਮਾਸੋ। ਤੇਨ ਮਾਸੇਨ ਦ੍ਵਾਦਸਮਾਸਿਯੋ ਸੰਵਚ੍ਛਰੋ। ਤੇਨ ਸੰਵਚ੍ਛਰੇਨ ਦਿਬ੍ਬਾਨਿ ਸੋਲ਼ਸ ਵਸ੍ਸਸਹਸ੍ਸਾਨਿ ਪਰਨਿਮ੍ਮਿਤਵਸਵਤ੍ਤੀਨੰ ਦੇਵਾਨੰ ਆਯੁਪ੍ਪਮਾਣੰ। ਠਾਨੰ ਖੋ ਪਨੇਤੰ, ਵਿਸਾਖੇ, ਵਿਜ੍ਜਤਿ ਯੰ ਇਧੇਕਚ੍ਚੋ ਇਤ੍ਥੀ ਵਾ ਪੁਰਿਸੋ ਵਾ ਅਟ੍ਠਙ੍ਗਸਮਨ੍ਨਾਗਤੰ ਉਪੋਸਥੰ ਉਪਵਸਿਤ੍ਵਾ ਕਾਯਸ੍ਸ ਭੇਦਾ ਪਰੰ ਮਰਣਾ ਪਰਨਿਮ੍ਮਿਤਵਸਵਤ੍ਤੀਨੰ ਦੇਵਾਨੰ ਸਹਬ੍ਯਤੰ ਉਪਪਜ੍ਜੇਯ੍ਯ। ਇਦੰ ਖੋ ਪਨੇਤੰ, ਵਿਸਾਖੇ, ਸਨ੍ਧਾਯ ਭਾਸਿਤੰ – ‘ਕਪਣੰ ਮਾਨੁਸਕੰ ਰਜ੍ਜੰ ਦਿਬ੍ਬੰ ਸੁਖੰ ਉਪਨਿਧਾਯਾ’’’ਤਿ।

‘‘ਪਾਣੰ ਨ ਹਞ੍ਞੇ [ਨ ਹਾਨੇ (ਸੀ॰ ਪੀ॰), ਨ ਹਨੇ (ਕ॰)] ਨ ਚਦਿਨ੍ਨਮਾਦਿਯੇ,
ਮੁਸਾ ਨ ਭਾਸੇ ਨ ਚ ਮਜ੍ਜਪੋ ਸਿਯਾ।
ਅਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਾ ਵਿਰਮੇਯ੍ਯ ਮੇਥੁਨਾ,
ਰਤ੍ਤਿੰ ਨ ਭੁਞ੍ਜੇਯ੍ਯ ਵਿਕਾਲਭੋਜਨੰ॥

‘‘ਮਾਲੰ ਨ ਧਾਰੇ ਨ ਚ ਗਨ੍ਧਮਾਚਰੇ,
ਮਞ੍ਚੇ ਛਮਾਯੰ ਵ ਸਯੇਥ ਸਨ੍ਥਤੇ।
ਏਤਞ੍ਹਿ ਅਟ੍ਠਙ੍ਗਿਕਮਾਹੁਪੋਸਥੰ,
ਬੁਦ੍ਧੇਨ ਦੁਕ੍ਖਨ੍ਤਗੁਨਾ ਪਕਾਸਿਤੰ॥

‘‘ਚਨ੍ਦੋ ਚ ਸੂਰਿਯੋ ਚ ਉਭੋ ਸੁਦਸ੍ਸਨਾ,
ਓਭਾਸਯੰ ਅਨੁਪਰਿਯਨ੍ਤਿ ਯਾਵਤਾ।
ਤਮੋਨੁਦਾ ਤੇ ਪਨ ਅਨ੍ਤਲਿਕ੍ਖਗਾ,
ਨਭੇ ਪਭਾਸਨ੍ਤਿ ਦਿਸਾਵਿਰੋਚਨਾ॥

‘‘ਏਤਸ੍ਮਿੰ ਯੰ ਵਿਜ੍ਜਤਿ ਅਨ੍ਤਰੇ ਧਨੰ,
ਮੁਤ੍ਤਾ ਮਣਿ ਵੇਲ਼ੁਰਿਯਞ੍ਚ ਭਦ੍ਦਕੰ।
ਸਿਙ੍ਗੀ ਸੁਵਣ੍ਣੰ ਅਥ ਵਾਪਿ ਕਞ੍ਚਨੰ,
ਯੰ ਜਾਤਰੂਪੰ ਹਟਕਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ॥

‘‘ਅਟ੍ਠਙ੍ਗੁਪੇਤਸ੍ਸ ਉਪੋਸਥਸ੍ਸ,
ਕਲਮ੍ਪਿ ਤੇ ਨਾਨੁਭਵਨ੍ਤਿ ਸੋਲ਼ਸਿੰ।
ਚਨ੍ਦਪ੍ਪਭਾ ਤਾਰਗਣਾ ਚ ਸਬ੍ਬੇ॥
‘‘ਤਸ੍ਮਾ ਹਿ ਨਾਰੀ ਚ ਨਰੋ ਚ ਸੀਲਵਾ,
ਅਟ੍ਠਙ੍ਗੁਪੇਤੰ ਉਪਵਸ੍ਸੁਪੋਸਥੰ।
ਪੁਞ੍ਞਾਨਿ ਕਤ੍ਵਾਨ ਸੁਖੁਦ੍ਰਯਾਨਿ,
ਅਨਿਨ੍ਦਿਤਾ ਸਗ੍ਗਮੁਪੇਨ੍ਤਿ ਠਾਨ’’ਨ੍ਤਿ॥ ਦਸਮੰ।

ਮਹਾਵਗ੍ਗੋ ਸਤ੍ਤਮੋ।

ਤਸ੍ਸੁਦ੍ਦਾਨੰ –

ਤਿਤ੍ਥਭਯਞ੍ਞੂ ਵ◌ੇਨਾਗੋ, ਸਰਭੋ ਕੇਸਮੁਤ੍ਤਿਯਾ।
ਸਾਲ਼੍ਹੋ ਚਾਪਿ ਕਥਾਵਤ੍ਥੁ, ਤਿਤ੍ਥਿਯਮੂਲੁਪੋਸਥੋਤਿ॥

(੮) ੩. ਆਨਨ੍ਦਵਗ੍ਗੋ

੧. ਛਨ੍ਨਸੁਤ੍ਤਂ

੭੨. ਏਕਂ ਸਮਯਂ ਭਗਵਾ ਸਾਵਤ੍ਥਿਯਂ ਵਿਹਰਤਿ ਜੇਤਵਨੇ ਅਨਾਥਪਿਣ੍ਡਿਕਸ੍ਸ ਆਰਾਮੇ। ਅਥ ਖੋ ਛਨ੍ਨੋ ਪਰਿਬ੍ਬਾਜਕੋ ਯੇਨਾਯਸ੍ਮਾ ਆਨਨ੍ਦੋ ਤੇਨੁਪਸਙ੍ਕਮਿ; ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਆਯਸ੍ਮਤਾ ਆਨਨ੍ਦੇਨ ਸਦ੍ਧਿਂ ਸਮ੍ਮੋਦਿ। ਸਮ੍ਮੋਦਨੀਯਂ ਕਥਂ ਸਾਰਣੀਯਂ ਵੀਤਿਸਾਰੇਤ੍ਵਾ ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਨਿਸੀਦਿ। ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਨਿਸਿਨ੍ਨੋ ਖੋ ਛਨ੍ਨੋ ਪਰਿਬ੍ਬਾਜਕੋ ਆਯਸ੍ਮਨ੍ਤਂ ਆਨਨ੍ਦਂ ਏਤਦਵੋਚ – ''ਤੁਮ੍ਹੇਪਿ, ਆਵੁਸੋ ਆਨਨ੍ਦ, ਰਾਗਸ੍ਸ ਪਹਾਨਂ ਪਞ੍ਞਾਪੇਥ, ਦੋਸਸ੍ਸ ਪਹਾਨਂ ਪਞ੍ਞਾਪੇਥ, ਮੋਹਸ੍ਸ ਪਹਾਨਂ ਪਞ੍ਞਾਪੇਥਾਤਿ। ਮਯਂ ਖੋ, ਆਵੁਸੋ, ਰਾਗਸ੍ਸ ਪਹਾਨਂ ਪਞ੍ਞਾਪੇਮ, ਦੋਸਸ੍ਸ ਪਹਾਨਂ ਪਞ੍ਞਾਪੇਮ, ਮੋਹਸ੍ਸ ਪਹਾਨਂ ਪਞ੍ਞਪੇਮਾ''ਤਿ।

''ਕਿਂ ਪਨ ਤੁਮ੍ਹੇ, ਆਵੁਸੋ, ਰਾਗੇ ਆਦੀਨਵਂ ਦਿਸ੍ਵਾ ਰਾਗਸ੍ਸ ਪਹਾਨਂ ਪਞ੍ਞਾਪੇਥ, ਕਿਂ ਦੋਸੇ ਆਦੀਨਵਂ ਦਿਸ੍ਵਾ ਦੋਸਸ੍ਸ ਪਹਾਨਂ ਪਞ੍ਞਾਪੇਥ, ਕਿਂ ਮੋਹੇ ਆਦੀਨਵਂ ਦਿਸ੍ਵਾ ਮੋਹਸ੍ਸ ਪਹਾਨਂ ਪਞ੍ਞਾਪੇਥਾ''ਤਿ?

''ਰਤ੍ਤੋ ਖੋ, ਆਵੁਸੋ, ਰਾਗੇਨ ਅਭਿਭੂਤੋ ਪਰਿਯਾਦਿਨ੍ਨਚਿਤ੍ਤੋ ਅਤ੍ਤਬ੍ਯਾਬਾਧਾਯਪਿ ਚੇਤੇਤਿ, ਪਰਬ੍ਯਾਬਾਧਾਯਪਿ ਚੇਤੇਤਿ, ਉਭਯਬ੍ਯਾਬਾਧਾਯਪਿ ਚੇਤੇਤਿ, ਚੇਤਸਿਕਮ੍ਪਿ ਦੁਕ੍ਖਂ ਦੋਮਨਸ੍ਸਂ ਪਟਿਸਂਵੇਦੇਤਿ; ਰਾਗੇ ਪਹੀਨੇ ਨੇਵਤ੍ਤਬ੍ਯਾਬਾਧਾਯਪਿ ਚੇਤੇਤਿ, ਨ ਪਰਬ੍ਯਾਬਾਧਾਯਪਿ ਚੇਤੇਤਿ, ਨ ਉਭਯਬ੍ਯਾਬਾਧਾਯਪਿ ਚੇਤੇਤਿ, ਨ ਚੇਤਸਿਕਂ ਦੁਕ੍ਖਂ ਦੋਮਨਸ੍ਸਂ ਪਟਿਸਂਵੇਦੇਤਿ। ਰਤ੍ਤੋ ਖੋ, ਆਵੁਸੋ, ਰਾਗੇਨ ਅਭਿਭੂਤੋ ਪਰਿਯਾਦਿਨ੍ਨਚਿਤ੍ਤੋ ਕਾਯੇਨ ਦੁਚ੍ਚਰਿਤਂ ਚਰਤਿ, ਵਾਚਾਯ ਦੁਚ੍ਚਰਿਤਂ ਚਰਤਿ, ਮਨਸਾ ਦੁਚ੍ਚਰਿਤਂ ਚਰਤਿ; ਰਾਗੇ ਪਹੀਨੇ ਨੇਵ ਕਾਯੇਨ ਦੁਚ੍ਚਰਿਤਂ ਚਰਤਿ, ਨ ਵਾਚਾਯ ਦੁਚ੍ਚਰਿਤਂ ਚਰਤਿ, ਨ ਮਨਸਾ ਦੁਚ੍ਚਰਿਤਂ ਚਰਤਿ। ਰਤ੍ਤੋ ਖੋ, ਆਵੁਸੋ, ਰਾਗੇਨ ਅਭਿਭੂਤੋ ਪਰਿਯਾਦਿਨ੍ਨਚਿਤ੍ਤੋ ਅਤ੍ਤਤ੍ਥਮ੍ਪਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਨਪ੍ਪਜਾਨਾਤਿ, ਪਰਤ੍ਥਮ੍ਪਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਨਪ੍ਪਜਾਨਾਤਿ, ਉਭਯਤ੍ਥਮ੍ਪਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਨਪ੍ਪਜਾਨਾਤਿ; ਰਾਗੇ ਪਹੀਨੇ ਅਤ੍ਤਤ੍ਥਮ੍ਪਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਪਜਾਨਾਤਿ, ਪਰਤ੍ਥਮ੍ਪਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਪਜਾਨਾਤਿ, ਉਭਯਤ੍ਥਮ੍ਪਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਪਜਾਨਾਤਿ। ਰਾਗੋ ਖੋ, ਆਵੁਸੋ, ਅਨ੍ਧਕਰਣੋ ਅਚਕ੍ਖੁਕਰਣੋ ਅਞ੍ਞਾਣਕਰਣੋ ਪਞ੍ਞਾਨਿਰੋਧਿਕੋ ਵਿਘਾਤਪਕ੍ਖਿਕੋ ਅਨਿਬ੍ਬਾਨਸਂਵਤ੍ਤਨਿਕੋ।

''ਦੁਟ੍ਠੋ ਖੋ, ਆਵੁਸੋ, ਦੋਸੇਨ...ਪੇ॰... ਮੂਲ੍ਹੋ ਖੋ, ਆਵੁਸੋ, ਮੋਹੇਨ ਅਭਿਭੂਤੋ ਪਰਿਯਾਦਿਨ੍ਨਚਿਤ੍ਤੋ ਅਤ੍ਤਬ੍ਯਾਬਾਧਾਯਪਿ ਚੇਤੇਤਿ, ਪਰਬ੍ਯਾਬਾਧਾਯਪਿ ਚੇਤੇਤਿ, ਉਭਯਬ੍ਯਾਬਾਧਾਯਪਿ ਚੇਤੇਤਿ, ਚੇਤਸਿਕਮ੍ਪਿ ਦੁਕ੍ਖਂ ਦੋਮਨਸ੍ਸਂ ਪਟਿਸਂਵੇਦੇਤਿ; ਮੋਹੇ ਪਹੀਨੇ ਨੇਵਤ੍ਤਬ੍ਯਾਬਾਧਾਯਪਿ ਚੇਤੇਤਿ, ਨ ਪਰਬ੍ਯਾਬਾਧਾਯਪਿ ਚੇਤੇਤਿ, ਨ ਉਭਯਬ੍ਯਾਬਾਧਾਯਪਿ ਚੇਤੇਤਿ, ਨ ਚੇਤਸਿਕਂ ਦੁਕ੍ਖਂ ਦੋਮਨਸ੍ਸਂ ਪਟਿਸਂਵੇਦੇਤਿ। ਮੂਲ੍ਹੋ ਖੋ, ਆਵੁਸੋ, ਮੋਹੇਨ ਅਭਿਭੂਤੋ ਪਰਿਯਾਦਿਨ੍ਨਚਿਤ੍ਤੋ ਕਾਯੇਨ ਦੁਚ੍ਚਰਿਤਂ ਚਰਤਿ, ਵਾਚਾਯ ਦੁਚ੍ਚਰਿਤਂ ਚਰਤਿ, ਮਨਸਾ ਦੁਚ੍ਚਰਿਤਂ ਚਰਤਿ; ਮੋਹੇ ਪਹੀਨੇ ਨੇਵ ਕਾਯੇਨ ਦੁਚ੍ਚਰਿਤਂ ਚਰਤਿ, ਨ ਵਾਚਾਯ ਦੁਚ੍ਚਰਿਤਂ ਚਰਤਿ, ਨ ਮਨਸਾ ਦੁਚ੍ਚਰਿਤਂ ਚਰਤਿ। ਮੂਲ੍ਹੋ ਖੋ, ਆਵੁਸੋ, ਮੋਹੇਨ ਅਭਿਭੂਤੋ ਪਰਿਯਾਦਿਨ੍ਨਚਿਤ੍ਤੋ ਅਤ੍ਤਤ੍ਥਮ੍ਪਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਨਪ੍ਪਜਾਨਾਤਿ, ਪਰਤ੍ਥਮ੍ਪਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਨਪ੍ਪਜਾਨਾਤਿ, ਉਭਯਤ੍ਥਮ੍ਪਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਨਪ੍ਪਜਾਨਾਤਿ; ਮੋਹੇ ਪਹੀਨੇ ਅਤ੍ਤਤ੍ਥਮ੍ਪਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਪਜਾਨਾਤਿ, ਪਰਤ੍ਥਮ੍ਪਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਪਜਾਨਾਤਿ, ਉਭਯਤ੍ਥਮ੍ਪਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਪਜਾਨਾਤਿ। ਮੋਹੋ ਖੋ, ਆਵੁਸੋ, ਅਨ੍ਧਕਰਣੋ ਅਚਕ੍ਖੁਕਰਣੋ ਅਞ੍ਞਾਣਕਰਣੋ ਪਞ੍ਞਾਨਿਰੋਧਿਕੋ ਵਿਘਾਤਪਕ੍ਖਿਕੋ ਅਨਿਬ੍ਬਾਨਸਂਵਤ੍ਤਨਿਕੋ। ਇਦਂ ਖੋ ਮਯਂ, ਆਵੁਸੋ, ਰਾਗੇ ਆਦੀਨਵਂ ਦਿਸ੍ਵਾ ਰਾਗਸ੍ਸ ਪਹਾਨਂ ਪਞ੍ਞਾਪੇਮ। ਇਦਂ ਦੋਸੇ ਆਦੀਨਵਂ ਦਿਸ੍ਵਾ ਦੋਸਸ੍ਸ ਪਹਾਨਂ ਪਞ੍ਞਾਪੇਮ। ਇਦਂ ਮੋਹੇ ਆਦੀਨਵਂ ਦਿਸ੍ਵਾ ਮੋਹਸ੍ਸ ਪਹਾਨਂ ਪਞ੍ਞਾਪੇਮਾ''ਤਿ।

''ਅਤ੍ਥਿ ਪਨਾਵੁਸੋ, ਮਗ੍ਗੋ ਅਤ੍ਥਿ ਪਟਿਪਦਾ ਏਤਸ੍ਸ ਰਾਗਸ੍ਸ ਦੋਸਸ੍ਸ ਮੋਹਸ੍ਸ ਪਹਾਨਾਯਾ''ਤਿ? ''ਅਤ੍ਥਾਵੁਸੋ, ਮਗ੍ਗੋ ਅਤ੍ਥਿ ਪਟਿਪਦਾ ਏਤਸ੍ਸ ਰਾਗਸ੍ਸ ਦੋਸਸ੍ਸ ਮੋਹਸ੍ਸ ਪਹਾਨਾਯਾ''ਤਿ। ''ਕਤਮੋ ਪਨਾਵੁਸੋ, ਮਗ੍ਗੋ ਕਤਮਾ ਪਟਿਪਦਾ ਏਤਸ੍ਸ ਰਾਗਸ੍ਸ ਦੋਸਸ੍ਸ ਮੋਹਸ੍ਸ ਪਹਾਨਾਯਾ''ਤਿ? ''ਅਯਮੇਵ ਅਰਿਯੋ ਅਟ੍ਠਙ੍ਗਿਕੋ ਮਗ੍ਗੋ, ਸੇਯ੍ਯਥਿਦਂ – ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿ...ਪੇ॰... ਸਮ੍ਮਾਸਮਾਧਿ। ਅਯਂ ਖੋ,

ਆਵੁਸੋ, ਮਗ੍ਗੋ ਅਯਂ ਪਟਿਪਦਾ ਏਤਸ੍ਸ ਰਾਗਸ੍ਸ ਦੋਸਸ੍ਸ ਮੋਹਸ੍ਸ ਪਹਾਨਾਯਾ''ਤਿ। ''ਭਦ੍ਦਕੋ ਖੋ, ਆਵੁਸੋ, ਮਗ੍ਗੋ ਭਦ੍ਦਿਕਾ ਪਟਿਪਦਾ ਏਤਸ੍ਸ ਰਾਗਸ੍ਸ ਦੋਸਸ੍ਸ ਮੋਹਸ੍ਸ ਪਹਾਨਾਯ। ਅਲਞ੍ਚ ਪਨਾਵੁਸੋ ਆਨਨ੍ਦ, ਅਪ੍ਪਮਾਦਾਯਾ''ਤਿ। ਪਠਮਂ।

੨. ਆਜੀਵਕਸੁਤ੍ਤਂ

੧੩. ਏਕਂ ਸਮਯਂ ਆਯਸ੍ਮਾ ਆਨਨ੍ਦੋ ਕੋਸਮ੍ਬਿਯਂ ਵਿਹਰਤਿ ਘੋਸਿਤਾਰਾਮੇ। ਅਥ ਖੋ ਅਞ੍ਞਤਰੋ ਆਜੀਵਕਸਾਵਕੋ ਗਹਪਤਿ ਯੇਨਾਯਸ੍ਮਾ ਆਨਨ੍ਦੋ ਤੇਨੁਪਸਙ੍ਕਮਿ; ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਆਯਸ੍ਮਨ੍ਤਂ ਆਨਨ੍ਦਂ ਅਭਿਵਾਦੇਤ੍ਵਾ ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਨਿਸੀਦਿ। ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਨਿਸਿਨ੍ਨੋ ਖੋ ਸੋ ਆਜੀਵਕਸਾਵਕੋ ਗਹਪਤਿ ਆਯਸ੍ਮਨ੍ਤਂ ਆਨਨ੍ਦਂ ਏਤਦਵੋਚ –

''ਕੇਸਂ ਨੋ, ਭਨ੍ਤੇ ਆਨਨ੍ਦ, ਧਮ੍ਮੋ ਸ੍ਵਾਕ੍ਖਾਤੋ? ਕੇ ਲੋਕੇ ਸੁਪ੍ਪਟਿਪਨ੍ਨਾ? ਕੇ ਲੋਕੇ ਸੁਕਤਾ''ਤਿ [ਸੁਗਤਾਤਿ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰)]? ''ਤੇਨ ਹਿ, ਗਹਪਤਿ, ਤਞ੍ਞੇਵੇਤ੍ਥ ਪਟਿਪੁਚ੍ਛਿਸ੍ਸਾਮਿ, ਯਥਾ ਤੇ ਖਮੇਯ੍ਯ ਤਥਾ ਨਂ ਬ੍ਯਾਕਰੇਯ੍ਯਾਸਿ। ਤਂ ਕਿਂ ਮਞ੍ਞਸਿ, ਗਹਪਤਿ, ਯੇ ਰਾਗਸ੍ਸ ਪਹਾਨਾਯ ਧਮ੍ਮਂ ਦੇਸੇਨ੍ਤਿ, ਦੋਸਸ੍ਸ ਪਹਾਨਾਯ ਧਮ੍ਮਂ ਦੇਸੇਨ੍ਤਿ, ਮੋਹਸ੍ਸ ਪਹਾਨਾਯ ਧਮ੍ਮਂ ਦੇਸੇਨ੍ਤਿ, ਤੇਸਂ ਧਮ੍ਮੋ ਸ੍ਵਾਕ੍ਖਾਤੋ ਨੋ ਵਾ? ਕਥਂ ਵਾ ਤੇ ਏਤ੍ਥ ਹੋਤੀ''ਤਿ? ''ਯੇ , ਭਨ੍ਤੇ, ਰਾਗਸ੍ਸ ਪਹਾਨਾਯ ਧਮ੍ਮਂ ਦੇਸੇਨ੍ਤਿ, ਦੋਸਸ੍ਸ ਪਹਾਨਾਯ ਧਮ੍ਮਂ ਦੇਸੇਨ੍ਤਿ, ਮੋਹਸ੍ਸ ਪਹਾਨਾਯ ਧਮ੍ਮਂ ਦੇਸੇਨ੍ਤਿ, ਤੇਸਂ ਧਮ੍ਮੋ ਸ੍ਵਾਕ੍ਖਾਤੋ। ਏਵਂ ਮੇ ਏਤ੍ਥ ਹੋਤੀ''ਤਿ।

''ਤਂ ਕਿਂ ਮਞ੍ਞਸਿ, ਗਹਪਤਿ, ਯੇ ਰਾਗਸ੍ਸ ਪਹਾਨਾਯ ਪਟਿਪਨ੍ਨਾ, ਦੋਸਸ੍ਸ ਪਹਾਨਾਯ ਪਟਿਪਨ੍ਨਾ, ਮੋਹਸ੍ਸ ਪਹਾਨਾਯ ਪਟਿਪਨ੍ਨਾ, ਤੇ ਲੋਕੇ ਸੁਪ੍ਪਟਿਪਨ੍ਨਾ ਨੋ ਵਾ? ਕਥਂ ਵਾ ਤੇ ਏਤ੍ਥ ਹੋਤੀ''ਤਿ? ''ਯੇ, ਭਨ੍ਤੇ, ਰਾਗਸ੍ਸ ਪਹਾਨਾਯ ਪਟਿਪਨ੍ਨਾ, ਦੋਸਸ੍ਸ ਪਹਾਨਾਯ ਪਟਿਪਨ੍ਨਾ, ਮੋਹਸ੍ਸ ਪਹਾਨਾਯ ਪਟਿਪਨ੍ਨਾ, ਤੇ ਲੋਕੇ ਸੁਪ੍ਪਟਿਪਨ੍ਨਾ। ਏਵਂ ਮੇ ਏਤ੍ਥ ਹੋਤੀ''ਤਿ।

''ਤਂ ਕਿਂ ਮਞ੍ਞਸਿ, ਗਹਪਤਿ, ਯੇਸਂ ਰਾਗੋ ਪਹੀਨੋ ਉਚ੍ਛਿਨ੍ਨਮੂਲੋ ਤਾਲਾਵਤ੍ਥੁਕਤੋ ਅਨਭਾਵਂਕਤੋ ਆਯਤਿਂ ਅਨੁਪ੍ਪਾਦਧਮ੍ਮੋ, ਯੇਸਂ ਦੋਸੋ ਪਹੀਨੋ ਉਚ੍ਛਿਨ੍ਨਮੂਲੋ ਤਾਲਾਵਤ੍ਥੁਕਤੋ ਅਨਭਾਵਙ੍ਕਤੋ ਆਯਤਿਂ ਅਨੁਪ੍ਪਾਦਧਮ੍ਮੋ, ਯੇਸਂ ਮੋਹੋ ਪਹੀਨੋ ਉਚ੍ਛਿਨ੍ਨਮੂਲੋ ਤਾਲਾਵਤ੍ਥੁਕਤੋ ਅਨਭਾਵਂਕਤੋ ਆਯਤਿਂ ਅਨੁਪ੍ਪਾਦਧਮ੍ਮੋ, ਤੇ ਲੋਕੇ ਸੁਕਤਾ ਨੋ ਵਾ? ਕਥਂ ਵਾ ਤੇ ਏਤ੍ਥ ਹੋਤੀ''ਤਿ? ''ਯੇਸਂ, ਭਨ੍ਤੇ, ਰਾਗੋ ਪਹੀਨੋ ਉਚ੍ਛਿਨ੍ਨਮੂਲੋ ਤਾਲਾਵਤ੍ਥੁਕਤੋ ਅਨਭਾਵਂਕਤੋ ਆਯਤਿਂ ਅਨੁਪ੍ਪਾਦਧਮ੍ਮੋ, ਯੇਸਂ ਦੋਸੋ ਪਹੀਨੋ...ਪੇ॰... ਯੇਸਂ ਮੋਹੋ ਪਹੀਨੋ ਉਚ੍ਛਿਨ੍ਨਮੂਲੋ ਤਾਲਾਵਤ੍ਥੁਕਤੋ ਅਨਭਾਵਂਕਤੋ ਆਯਤਿਂ ਅਨੁਪ੍ਪਾਦਧਮ੍ਮੋ, ਤੇ ਲੋਕੇ ਸੁਕਤਾ। ਏਵਂ ਮੇ ਏਤ੍ਥ ਹੋਤੀ''ਤਿ।

''ਇਤਿ ਖੋ, ਗਹਪਤਿ, ਤਯਾਵੇਤਂ [ਤਯਾ ਚੇਤਂ (ਸੀ॰ ਪੀ॰ ਕ॰)] ਬ੍ਯਾਕਤਂ – 'ਯੇ, ਭਨ੍ਤੇ, ਰਾਗਸ੍ਸ ਪਹਾਨਾਯ ਧਮ੍ਮਂ ਦੇਸੇਨ੍ਤਿ, ਦੋਸਸ੍ਸ ਪਹਾਨਾਯ ਧਮ੍ਮਂ ਦੇਸੇਨ੍ਤਿ, ਮੋਹਸ੍ਸ ਪਹਾਨਾਯ ਧਮ੍ਮਂ ਦੇਸੇਨ੍ਤਿ, ਤੇਸਂ ਧਮ੍ਮੋ ਸ੍ਵਾਕ੍ਖਾਤੋ'ਤਿ। ਤਯਾਵੇਤਂ ਬ੍ਯਾਕਤਂ – 'ਯੇ, ਭਨ੍ਤੇ, ਰਾਗਸ੍ਸ ਪਹਾਨਾਯ ਪਟਿਪਨ੍ਨਾ, ਦੋਸਸ੍ਸ ਪਹਾਨਾਯ ਪਟਿਪਨ੍ਨਾ, ਮੋਹਸ੍ਸ ਪਹਾਨਾਯ ਪਟਿਪਨ੍ਨਾ, ਤੇ ਲੋਕੇ ਸੁਪ੍ਪਟਿਪਨ੍ਨਾ'ਤਿ। ਤਯਾਵੇਤਂ ਬ੍ਯਾਕਤਂ – 'ਯੇਸਂ, ਭਨ੍ਤੇ, ਰਾਗੋ ਪਹੀਨੋ ਉਚ੍ਛਿਨ੍ਨਮੂਲੋ ਤਾਲਾਵਤ੍ਥੁਕਤੋ ਅਨਭਾਵਙ੍ਕਤੋ ਆਯਤਿਂ ਅਨੁਪ੍ਪਾਦਧਮ੍ਮੋ, ਯੇਸਂ ਦੋਸੋ ਪਹੀਨੋ...ਪੇ॰... ਯੇਸਂ ਮੋਹੋ ਪਹੀਨੋ ਉਚ੍ਛਿਨ੍ਨਮੂਲੋ ਤਾਲਾਵਤ੍ਥੁਕਤੋ ਅਨਭਾਵਙ੍ਕਤੋ ਆਯਤਿਂ ਅਨੁਪ੍ਪਾਦਧਮ੍ਮੋ, ਤੇ ਲੋਕੇ ਸੁਕਤਾ'''ਤਿ।

''ਅਚ੍ਛਰਿਯਂ, ਭਨ੍ਤੇ, ਅਬ੍ਭੁਤਂ, ਭਨ੍ਤੇ! ਨ ਚੇਵ ਨਾਮ ਸਧਮ੍ਮੁਕ੍ਕਂਸਨਾ ਭਵਿਸ੍ਸਤਿ, ਨ ਚ ਪਰਧਮ੍ਮਾਪਸਾਦਨਾ [ਨ ਪਰਧਮ੍ਮਾਪਸਾਦਨਾ (ਸੀ॰ ਪੀ॰), ਨ ਪਰਧਮ੍ਮਵਮ੍ਭਨਾ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੨.੨੩੬)]। ਆਯਤਨੇਵ [ਆਯਤਨੇ ਚ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੨.੨੩੬)] ਧਮ੍ਮਦੇਸਨਾ, ਅਤ੍ਥੋ ਚ ਵੁਤ੍ਤੋ, ਅਤ੍ਤਾ ਚ ਅਨੁਪਨੀਤੋ। ਤੁਮ੍ਹੇ, ਭਨ੍ਤੇ ਆਨਨ੍ਦ, ਰਾਗਸ੍ਸ ਪਹਾਨਾਯ ਧਮ੍ਮਂ ਦੇਸੇਥ, ਦੋਸਸ੍ਸ...ਪੇ॰... ਮੋਹਸ੍ਸ ਪਹਨਾਯ ਧਮ੍ਮਂ ਦੇਸੇਥ। ਤੁਮ੍ਹਾਕਂ, ਭਨ੍ਤੇ ਆਨਨ੍ਦ, ਧਮ੍ਮੋ ਸ੍ਵਾਕ੍ਖਾਤੋ। ਤੁਮ੍ਹੇ, ਭਨ੍ਤੇ ਆਨਨ੍ਦ, ਰਾਗਸ੍ਸ ਪਹਾਨਾਯ ਪਟਿਪਨ੍ਨਾ, ਦੋਸਸ੍ਸ... ਪੇ॰... ਮੋਹਸ੍ਸ ਪਹਾਨਾਯ ਪਟਿਪਨ੍ਨਾ। ਤੁਮ੍ਹੇ, ਭਨ੍ਤੇ, ਲੋਕੇ ਸੁਪ੍ਪਟਿਪਨ੍ਨਾ। ਤੁਮ੍ਹਾਕਂ, ਭਨ੍ਤੇ ਆਨਨ੍ਦ, ਰਾਗੋ ਪਹੀਨੋ ਉਚ੍ਛਿਨ੍ਨਮੂਲੋ ਤਾਲਾਵਤ੍ਥੁਕਤੋ ਅਨਭਾਵਙ੍ਕਤੋ ਆਯਤਿਂ ਅਨੁਪ੍ਪਾਦਧਮ੍ਮੋ, ਤੁਮ੍ਹਾਕਂ ਦੋਸੋ ਪਹੀਨੋ...ਪੇ॰... ਤੁਮ੍ਹਾਕਂ ਮੋਹੋ ਪਹੀਨੋ ਉਚ੍ਛਿਨ੍ਨਮੂਲੋ ਤਾਲਾਵਤ੍ਥੁਕਤੋ ਅਨਭਾਵਙ੍ਕਤੋ ਆਯਤਿਂ ਅਨੁਪ੍ਪਾਦਧਮ੍ਮੋ। ਤੁਮ੍ਹੇ ਲੋਕੇ ਸੁਕਤਾ।

‘‘ਅਭਿਕ੍ਕਨ੍ਤੰ, ਭਨ੍ਤੇ, ਅਭਿਕ੍ਕਨ੍ਤੰ, ਭਨ੍ਤੇ! ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ, ਭਨ੍ਤੇ, ਨਿਕ੍ਕੁਜ੍ਜਿਤੰ ਵਾ ਉਕ੍ਕੁਜ੍ਜੇਯ੍ਯ, ਪਟਿਚ੍ਛਨ੍ਨੰ ਵਾ ਵਿਵਰੇਯ੍ਯ, ਮੂਲ੍ਹਸ੍ਸ ਵਾ ਮਗ੍ਗੰ ਆਚਿਕ੍ਖੇਯ੍ਯ, ਅਨ੍ਧਕਾਰੇ ਵਾ ਤੇਲਪਜ੍ਜੋਤੰ ਧਾਰੇਯ੍ਯ – ‘ਚਕ੍ਖੁਮਨ੍ਤੋ ਰੂਪਾਨਿ ਦਕ੍ਖਨ੍ਤੀ’ਤਿ; ਏਵਮੇਵੰ ਅਯ੍ਯੇਨ ਆਨਨ੍ਦੇਨ ਅਨੇਕਪਰਿਯਾਯੇਨ ਧਮ੍ਮੋ ਪਕਾਸਿਤੋ। ਏਸਾਹੰ, ਭਨ੍ਤੇ ਆਨਨ੍ਦ, ਤੰ ਭਗਵਨ੍ਤੰ ਸਰਣੰ ਗਚ੍ਛਾਮਿ ਧਮ੍ਮਞ੍ਚ ਭਿਕ੍ਖੁਸਙ੍ਘਞ੍ਚ। ਉਪਾਸਕੰ ਮੰ ਅਯ੍ਯੋ ਆਨਨ੍ਦੋ ਧਾਰੇਤੁ, ਅਜ੍ਜਤਗ੍ਗੇ ਪਾਣੁਪੇਤੰ ਸਰਣੰ ਗਤ’’ਨ੍ਤਿ। ਦੁਤਿਯੰ।

੩. ਮਹਾਨਾਮਸਕ੍ਕਸੁਤ੍ਤੰ

੭੪. ਏਵੰ ਮੇ ਸੁਤੰ – ਏਕੰ ਸਮਯੰ ਭਗਵਾ ਸਕ੍ਕੇਸੁ ਵਿਹਰਤਿ ਕਪਿਲਵਤ੍ਥੁਸ੍ਮਿੰ ਨਿਗ੍ਰੋਧਾਰਾਮੇ। ਤੇਨ ਖੋ ਪਨ ਸਮਯੇਨ ਭਗਵਾ ਗਿਲਾਨਾਵੁਟ੍ਠਿਤੋ [ਗਿਲਾਨਵੁਟ੍ਠਿਤੋ (ਸਦ੍ਦਨੀਤਿ)] ਹੋਤਿ ਅਚਿਰਵੁਟ੍ਠਿਤੋ ਗੇਲਞ੍ਞਾ। ਅਥ ਖੋ ਮਹਾਨਾਮੋ ਸਕ੍ਕੋ ਯੇਨ ਭਗਵਾ ਤੇਨੁਪਸਙ੍ਕਮਿ; ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਭਗਵਨ੍ਤੰ ਅਭਿਵਾਦੇਤ੍ਵਾ ਏਕਮਨ੍ਤੰ ਨਿਸੀਦਿ। ਏਕਮਨ੍ਤੰ ਨਿਸਿਨ੍ਨੋ ਖੋ ਮਹਾਨਾਮੋ ਸਕ੍ਕੋ ਭਗਵਨ੍ਤੰ ਏਤਦਵੋਚ – ‘‘ਦੀਘਰਤ੍ਤਾਹੰ, ਭਨ੍ਤੇ, ਭਗਵਤਾ ਏਵੰ ਧਮ੍ਮੰ ਦੇਸਿਤੰ ਆਜਾਨਾਮਿ – ‘ਸਮਾਹਿਤਸ੍ਸ ਞਾਣੰ, ਨੋ ਅਸਮਾਹਿਤਸ੍ਸਾ’ਤਿ। ਸਮਾਧਿ ਨੁ ਖੋ, ਭਨ੍ਤੇ, ਪੁਬ੍ਬੇ, ਪਚ੍ਛਾ ਞਾਣੰ; ਉਦਾਹੁ ਞਾਣੰ ਪੁਬ੍ਬੇ, ਪਚ੍ਛਾ ਸਮਾਧੀ’’ਤਿ? ਅਥ ਖੋ ਆਯਸ੍ਮਤੋ ਆਨਨ੍ਦਸ੍ਸ ਏਤਦਹੋਸਿ – ‘‘ਭਗਵਾ ਖੋ ਗਿਲਾਨਵੁਟ੍ਠਿਤੋ ਅਚਿਰਵੁਟ੍ਠਿਤੋ ਗੇਲਞ੍ਞਾ । ਅਯਞ੍ਚ ਮਹਾਨਾਮੋ ਸਕ੍ਕੋ ਭਗਵਨ੍ਤੰ ਅਤਿਗਮ੍ਭੀਰੰ ਪਞ੍ਹੰ ਪੁਚ੍ਛਤਿ। ਯੰਨੂਨਾਹੰ ਮਹਾਨਾਮੰ ਸਕ੍ਕੰ ਏਕਮਨ੍ਤੰ ਅਪਨੇਤ੍ਵਾ ਧਮ੍ਮੰ ਦੇਸੇਯ੍ਯ’’ਨ੍ਤਿ।

ਅਥ ਖੋ ਆਯਸ੍ਮਾ ਆਨਨ੍ਦੋ ਮਹਾਨਾਮੰ ਸਕ੍ਕੰ ਬਾਹਾਯੰ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਏਕਮਨ੍ਤੰ ਅਪਨੇਤ੍ਵਾ ਮਹਾਨਾਮੰ ਸਕ੍ਕੰ ਏਤਦਵੋਚ – ‘‘ਸੇਖਮ੍ਪਿ ਖੋ, ਮਹਾਨਾਮ, ਸੀਲੰ ਵੁਤ੍ਤੰ ਭਗਵਤਾ, ਅਸੇਖਮ੍ਪਿ ਸੀਲੰ ਵੁਤ੍ਤੰ ਭਗਵਤਾ; ਸੇਖੋਪਿ ਸਮਾਧਿ ਵੁਤ੍ਤੋ ਭਗਵਤਾ , ਅਸੇਖੋਪਿ ਸਮਾਧਿ ਵੁਤ੍ਤੋ ਭਗਵਤਾ; ਸੇਖਾਪਿ ਪਞ੍ਞਾ ਵੁਤ੍ਤਾ ਭਗਵਤਾ, ਅਸੇਖਾਪਿ ਪਞ੍ਞਾ ਵੁਤ੍ਤਾ ਭਗਵਤਾ। ਕਤਮਞ੍ਚ, ਮਹਾਨਾਮ , ਸੇਖੰ ਸੀਲੰ? ਇਧ, ਮਹਾਨਾਮ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਸੀਲਵਾ ਹੋਤਿ ਪਾਤਿਮੋਕ੍ਖਸੰਵਰਸੰਵੁਤੋ ਵਿਹਰਤਿ…ਪੇ॰… ਸਮਾਦਾਯ ਸਿਕ੍ਖਤਿ ਸਿਕ੍ਖਾਪਦੇਸੁ। ਇਦੰ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਮਹਾਨਾਮ, ਸੇਖੰ ਸੀਲੰ’’।

‘‘ਕਤਮੋ ਚ, ਮਹਾਨਾਮ, ਸੇਖੋ ਸਮਾਧਿ? ਇਧ, ਮਹਾਨਾਮ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਵਿਵਿਚ੍ਚੇਵ ਕਾਮੇਹਿ…ਪੇ॰… ਚਤੁਤ੍ਥੰ ਝਾਨੰ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਤਿ। ਅਯੰ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਮਹਾਨਾਮ, ਸੇਖੋ ਸਮਾਧਿ।

‘‘ਕਤਮਾ ਚ, ਮਹਾਨਾਮ, ਸੇਖਾ ਪਞ੍ਞਾ? ਇਧ, ਮਹਾਨਾਮ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਇਦੰ ਦੁਕ੍ਖਨ੍ਤਿ ਯਥਾਭੂਤੰ ਪਜਾਨਾਤਿ…ਪੇ॰… ਅਯੰ ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧਗਾਮਿਨੀ ਪਟਿਪਦਾਤਿ ਯਥਾਭੂਤੰ ਪਜਾਨਾਤਿ। ਅਯੰ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਮਹਾਨਾਮ, ਸੇਖਾ ਪਞ੍ਞਾ।

‘‘ਸ ਖੋ ਸੋ, ਮਹਾਨਾਮ, ਅਰਿਯਸਾਵਕੋ ਏਵੰ ਸੀਲਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਏਵੰ ਸਮਾਧਿਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਏਵੰ ਪਞ੍ਞਾਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਆਸਵਾਨੰ ਖਯਾ ਅਨਾਸਵੰ ਚੇਤੋਵਿਮੁਤ੍ਤਿੰ ਪਞ੍ਞਾਵਿਮੁਤ੍ਤਿੰ ਦਿਟ੍ਠੇਵ ਧਮ੍ਮੇ ਸਯੰ ਅਭਿਞ੍ਞਾ ਸਚ੍ਛਿਕਤ੍ਵਾ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਤਿ। ਏਵੰ ਖੋ, ਮਹਾਨਾਮ, ਸੇਖਮ੍ਪਿ ਸੀਲੰ ਵੁਤ੍ਤੰ ਭਗਵਤਾ, ਅਸੇਖਮ੍ਪਿ ਸੀਲੰ ਵੁਤ੍ਤੰ ਭਗਵਤਾ; ਸੇਖੋਪਿ ਸਮਾਧਿ ਵੁਤ੍ਤੋ ਭਗਵਤਾ, ਅਸੇਖੋਪਿ ਸਮਾਧਿ ਵੁਤ੍ਤੋ ਭਗਵਤਾ; ਸੇਖਾਪਿ ਪਞ੍ਞਾ ਵੁਤ੍ਤਾ ਭਗਵਤਾ, ਅਸੇਖਾਪਿ ਪਞ੍ਞਾ ਵੁਤ੍ਤਾ ਭਗਵਤਾ’’ਤਿ। ਤਤਿਯੰ।

੪. ਨਿਗਣ੍ਠਸੁਤ੍ਤੰ

੭੫. ਏਕੰ ਸਮਯੰ ਆਯਸ੍ਮਾ ਆਨਨ੍ਦੋ ਵੇਸਾਲਿਯੰ ਵਿਹਰਤਿ ਮਹਾਵਨੇ ਕੂਟਾਗਾਰਸਾਲਾਯੰ। ਅਥ ਖੋ ਅਭਯੋ ਚ ਲਿਚ੍ਛਵਿ ਪਣ੍ਡਿਤਕੁਮਾਰਕੋ ਚ ਲਿਚ੍ਛਵਿ ਯੇਨਾਯਸ੍ਮਾ ਆਨਨ੍ਦੋ ਤੇਨੁਪਸਙ੍ਕਮਿੰਸੁ; ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਆਯਸ੍ਮਨ੍ਤੰ ਆਨਨ੍ਦੰ ਅਭਿਵਾਦੇਤ੍ਵਾ ਏਕਮਨ੍ਤੰ ਨਿਸੀਦਿੰਸੁ। ਏਕਮਨ੍ਤੰ ਨਿਸਿਨ੍ਨੋ ਖੋ ਅਭਯੋ ਲਿਚ੍ਛਵਿ ਆਯਸ੍ਮਨ੍ਤੰ ਆਨਨ੍ਦੰ ਏਤਦਵੋਚ – ‘‘ਨਿਗਣ੍ਠੋ, ਭਨ੍ਤੇ, ਨਾਟਪੁਤ੍ਤੋ [ਨਾਥਪੁਤ੍ਤੋ (ਸੀ॰ ਪੀ॰)] ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੂ ਸਬ੍ਬਦਸ੍ਸਾਵੀ ਅਪਰਿਸੇਸੰ ਞਾਣਦਸ੍ਸਨੰ ਪਟਿਜਾਨਾਤਿ – ‘ਚਰਤੋ ਚ ਮੇ ਤਿਟ੍ਠਤੋ ਚ ਸੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਚ

ਜਾਗਰਸ੍ਸ ਚ ਸਤਤਂ ਸਮਿਤਂ ਞਾਣਦਸ੍ਸਨਂ ਪਚ੍ਚੁਪਟ੍ਠਿਤ'ਨ੍ਤਿ। ਸੋ ਪੁਰਾਣਾਨਂ ਕਮ੍ਮਾਨਂ ਤਪਸਾ ਬ੍ਯਨ੍ਤੀਭਾਵਂ ਪਞ੍ਞਪੇਤਿ ਨਵਾਨਂ ਕਮ੍ਮਾਨਂ ਅਕਰਣਾ ਸੇਤੁਘਾਤਂ । ਇਤਿ ਕਮ੍ਮਕ੍ਖਯਾ ਦੁਕ੍ਖਕ੍ਖਯੋ, ਦੁਕ੍ਖਕ੍ਖਯਾ ਵੇਦਨਾਕ੍ਖਯੋ, ਵੇਦਨਾਕ੍ਖਯਾ ਸਬ੍ਬਂ ਦੁਕ੍ਖਂ ਨਿਜ੍ਜਿਣ੍ਣਂ ਭਵਿਸ੍ਸਤਿ – ਏਵਮੇਤਿਸ੍ਸਾ ਸਨ੍ਦਿਟ੍ਠਿਕਾਯ ਨਿਜ੍ਜਰਾਯ ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਯਾ ਸਮਤਿਕ੍ਕਮੋ ਹੋਤਿ। ਇਧ, ਭਨ੍ਤੇ, ਭਗਵਾ ਕਿਮਾਹਾ''ਤਿ?

''ਤਿਸ੍ਸੋ ਖੋ ਇਮਾ, ਅਭਯ, ਨਿਜ੍ਜਰਾ ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਯੋ ਤੇਨ ਭਗਵਤਾ ਜਾਨਤਾ ਪਸ੍ਸਤਾ ਅਰਹਤਾ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੇਨ ਸਮ੍ਮਦਕ੍ਖਾਤਾ ਸਤ੍ਤਾਨਂ ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਯਾ ਸੋਕਪਰਿਦੇਵਾਨਂ ਸਮਤਿਕ੍ਕਮਾਯ ਦੁਕ੍ਖਦੋਮਨਸ੍ਸਾਨਂ ਅਤ੍ਥਙ੍ਗਮਾਯ ਞਾਯਸ੍ਸ ਅਧਿਗਮਾਯ ਨਿਬ੍ਬਾਨਸ੍ਸ ਸਚ੍ਛਿਕਿਰਿਯਾਯ। ਕਤਮਾ ਤਿਸ੍ਸੋ? ਇਧ, ਅਭਯ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਸੀਲਵਾ ਹੋਤਿ...ਪੇ॰... ਸਮਾਦਾਯ ਸਿਕ੍ਖਤਿ ਸਿਕ੍ਖਾਪਦੇਸੁ। ਸੋ ਨਵਞ੍ਚ ਕਮ੍ਮਂ ਨ ਕਰੋਤਿ, ਪੁਰਾਣਞ੍ਚ ਕਮ੍ਮਂ ਫੁਸ੍ਸ ਫੁਸ੍ਸ ਬ੍ਯਨ੍ਤੀਕਰੋਤਿ। ਸਨ੍ਦਿਟ੍ਠਿਕਾ ਨਿਜ੍ਜਰਾ ਅਕਾਲਿਕਾ ਏਹਿਪਸ੍ਸਿਕਾ ਓਪਨੇਯ੍ਯਿਕਾ ਪਚ੍ਚਤ੍ਤਂ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ ਵਿਞ੍ਞੂਹੀਤਿ।

''ਸ ਖੋ ਸੋ, ਅਭਯ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਏਵਂ ਸੀਲਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਵਿਵਿਚ੍ਚੇਵ ਕਾਮੇਹਿ ਵਿਵਿਚ੍ਚ ਅਕੁਸਲੇਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਵਿਤਕ੍ਕਂ ਸਵਿਚਾਰਂ ਵਿਵੇਕਜਂ ਪੀਤਿਸੁਖਂ ਪਠਮਂ ਝਾਨਂ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਤਿ। ਵਿਤਕ੍ਕਵਿਚਾਰਾਨਂ ਵੂਪਸਮਾ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਂ ਸਮ੍ਪਸਾਦਨਂ ਚੇਤਸੋ ਏਕੋਦਿਭਾਵਂ ਅਵਿਤਕ੍ਕਂ ਅਵਿਚਾਰਂ ਸਮਾਧਿਜਂ ਪੀਤਿਸੁਖਂ ਦੁਤਿਯਂ ਝਾਨਂ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਤਿ। ਪੀਤਿਯਾ ਚ ਵਿਰਾਗਾ ਉਪੇਕ੍ਖਕੋ ਚ ਵਿਹਰਤਿ ਸਤੋ ਚ ਸਮ੍ਪਜਾਨੋ, ਸੁਖਞ੍ਚ ਕਾਯੇਨ ਪਟਿਸਂਵੇਦੇਤਿ ਯਂ ਤਂ ਅਰਿਯਾ ਆਚਿਕ੍ਖਨ੍ਤਿ – 'ਉਪੇਕ੍ਖਕੋ ਸਤਿਮਾ ਸੁਖਵਿਹਾਰੀ'ਤਿ ਤਤਿਯਂ ਝਾਨਂ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਤਿ। ਸੁਖਸ੍ਸ ਚ ਪਹਾਨਾ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਚ ਪਹਾਨਾ, ਪੁਬ੍ਬੇਵ ਸੋਮਨਸ੍ਸਦੋਮਨਸ੍ਸਾਨਂ ਅਤ੍ਥਙ੍ਗਮਾ ਅਦੁਕ੍ਖਮਸੁਖਂ ਉਪੇਕ੍ਖਾਸਤਿਪਾਰਿਸੁਦ੍ਧਿਂ ਚਤੁਤ੍ਥਂ ਝਾਨਂ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਤਿ। ਸੋ ਨਵਞ੍ਚ ਕਮ੍ਮਂ ਨ ਕਰੋਤਿ, ਪੁਰਾਣਞ੍ਚ ਕਮ੍ਮਂ ਫੁਸ੍ਸ ਫੁਸ੍ਸ ਬ੍ਯਨ੍ਤੀਕਰੋਤਿ। ਸਨ੍ਦਿਟ੍ਠਿਕਾ ਨਿਜ੍ਜਰਾ ਅਕਾਲਿਕਾ ਏਹਿਪਸ੍ਸਿਕਾ ਓਪਨੇਯ੍ਯਿਕਾ ਪਚ੍ਚਤ੍ਤਂ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ ਵਿਞ੍ਞੂਹੀਤਿ।

''ਸ ਖੋ ਸੋ, ਅਭਯ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਏਵਂ ਸਮਾਧਿਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ [ਏਵਂ ਸੀਲਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਏਵਂ ਸਮਾਧਿਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰)] ਆਸਵਾਨਂ ਖਯਾ ਅਨਾਸਵਂ ਚੇਤੋਵਿਮੁਤ੍ਤਿਂ ਪਞ੍ਞਾਵਿਮੁਤ੍ਤਿਂ ਦਿਟ੍ਠੇਵ ਧਮ੍ਮੇ ਸਯਂ ਅਭਿਞ੍ਞਾ ਸਚ੍ਛਿਕਤ੍ਵਾ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਤਿ। ਸੋ ਨਵਞ੍ਚ ਕਮ੍ਮਂ ਨ ਕਰੋਤਿ, ਪੁਰਾਣਞ੍ਚ ਕਮ੍ਮਂ ਫੁਸ੍ਸ ਫੁਸ੍ਸ ਬ੍ਯਨ੍ਤੀਕਰੋਤਿ। ਸਨ੍ਦਿਟ੍ਠਿਕਾ ਨਿਜ੍ਜਰਾ ਅਕਾਲਿਕਾ ਏਹਿਪਸ੍ਸਿਕਾ ਓਪਨੇਯ੍ਯਿਕਾ ਪਚ੍ਚਤ੍ਤਂ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ ਵਿਞ੍ਞੂਹੀਤਿ। ਇਮਾ ਖੋ, ਅਭਯ, ਤਿਸ੍ਸੋ ਨਿਜ੍ਜਰਾ ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਯੋ ਤੇਨ ਭਗਵਤਾ ਜਾਨਤਾ ਪਸ੍ਸਤਾ ਅਰਹਤਾ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੇਨ ਸਮ੍ਮਦਕ੍ਖਾਤਾ ਸਤ੍ਤਾਨਂ ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਯਾ ਸੋਕਪਰਿਦੇਵਾਨਂ ਸਮਤਿਕ੍ਕਮਾਯ ਦੁਕ੍ਖਦੋਮਨਸ੍ਸਾਨਂ ਅਤ੍ਥਙ੍ਗਮਾਯ ਞਾਯਸ੍ਸ ਅਧਿਗਮਾਯ ਨਿਬ੍ਬਾਨਸ੍ਸ ਸਚ੍ਛਿਕਿਰਿਯਾਯਾ''ਤਿ।

ਏਵਂ ਵੁਤ੍ਤੇ ਪਣ੍ਡਿਤਕੁਮਾਰਕੋ ਲਿਚ੍ਛਵਿ ਅਭਯਂ ਲਿਚ੍ਛਵਿ ਏਤਦਵੋਚ – ''ਕਿਂ ਪਨ ਤ੍ਵਂ, ਸਮ੍ਮ ਅਭਯ, ਆਯਸ੍ਮਤੋ ਆਨਨ੍ਦਸ੍ਸ ਸੁਭਾਸਿਤਂ ਸੁਭਾਸਿਤਤੋ ਨਾਬ੍ਭਨੁਮੋਦਸੀ''ਤਿ? ''ਕ੍ਯਾਹਂ, ਸਮ੍ਮ ਪਣ੍ਡਿਤਕੁਮਾਰਕ, ਆਯਸ੍ਮਤੋ ਆਨਨ੍ਦਸ੍ਸ ਸੁਭਾਸਿਤਂ ਸੁਭਾਸਿਤਤੋ ਨਾਬ੍ਭਨੁਮੋਦਿਸ੍ਸਾਮਿ! ਮੁਦ੍ਧਾਪਿ ਤਸ੍ਸ ਵਿਪਤੇਯ੍ਯ ਯੋ ਆਯਸ੍ਮਤੋ ਆਨਨ੍ਦਸ੍ਸ ਸੁਭਾਸਿਤਂ ਸੁਭਾਸਿਤਤੋ ਨਾਬ੍ਭਨੁਮੋਦੇਯ੍ਯਾ''ਤਿ। ਚਤੁਤ੍ਥਂ।

੫. ਨਿਵੇਸਕਸੁਤ੍ਤਂ

੭੬. ਅਥ ਖੋ ਆਯਸ੍ਮਾ ਆਨਨ੍ਦੋ ਯੇਨ ਭਗਵਾ ਤੇਨੁਪਸਙ੍ਕਮਿ; ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਭਗਵਨ੍ਤਂ ਅਭਿਵਾਦੇਤ੍ਵਾ ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਨਿਸੀਦਿ। ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਨਿਸਿਨ੍ਨਂ ਖੋ ਆਯਸ੍ਮਨ੍ਤਂ ਆਨਨ੍ਦਂ ਭਗਵਾ ਏਤਦਵੋਚ –

“ਯੇ, ਆਨਨ੍ਦ, ਅਨੁਕਮ੍ਪੇਯਜਾਥ ਯੇ ਚ ਸੋਤਬ੍ਬਂ ਮਞ੍ਞੇਯਜੁਂ ਮਿਤ੍ਤਾ ਵਾ ਅਮਚ੍ਚਾ ਵਾ ਞਾਤੀ ਵਾ ਸਾਲੋਹਿਤਾ ਵਾ ਤੇ ਵੋ, ਆਨਨ੍ਦ, ਤੀਸੁ ਠਾਨੇਸੁ ਸਮਾਦਪੇਤਬ੍ਬਾ [ਸਮਾਦਾਪੇਤਬ੍ਬਾ (?)] ਨਿਵੇਸੇਤਬ੍ਬਾ ਪਤਿਟ੍ਠਾਪੇਤਬ੍ਬਾ। ਕਤਮੇਸੁ ਤੀਸੁ? ਬੁਦ੍ਧੇ ਅਵੇਚ੍ਚਪ੍ਪਸਾਦੇ ਸਮਾਦਪੇਤਬ੍ਬਾ ਨਿਵੇਸੇਤਬ੍ਬਾ ਪਤਿਟ੍ਠਾਪੇਤਬ੍ਬਾ – ‘ਇਤਿਪਿ ਸੋ ਭਗਵਾ ਅਰਹਂ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੋ ਵਿਜ੍ਜਾਚਰਣਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਸੁਗਤੋ ਲੋਕਵਿਦੂ ਅਨੁਤ੍ਤਰੋ ਪੁਰਿਸਦਮ੍ਮਸਾਰਥਿ; ਸਤ੍ਥਾ ਦੇਵਮਨੁਸ੍ਸਾਨਂ, ਬੁਦ੍ਧੋ ਭਗਵਾ’ਤਿ, ਧਮ੍ਮੇ ਅਵੇਚ੍ਚਪ੍ਪਸਾਦੇ ਸਮਾਦਪੇਤਬ੍ਬਾ ਨਿਵੇਸੇਤਬ੍ਬਾ ਪਤਿਟ੍ਠਾਪੇਤਬ੍ਬਾ – ‘ਸ੍ਵਾਕ੍ਖਾਤੋ ਭਗਵਤਾ ਧਮ੍ਮੋ ਸਨ੍ਦਿਟ੍ਠਿਕੋ ਅਕਾਲਿਕੋ ਏਹਿਪਸ੍ਸਿਕੋ ਓਪਨੇਯਿਜਕੋ ਪਚ੍ਚਤ੍ਤਂ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ ਵਿਞ੍ਞੂਹੀ’ਤਿ, ਸਙ੍ਘੇ ਅਵੇਚ੍ਚਪ੍ਪਸਾਦੇ ਸਮਾਦਪੇਤਬ੍ਬਾ ਨਿਵੇਸੇਤਬ੍ਬਾ ਪਤਿਟ੍ਠਾਪੇਤਬ੍ਬਾ – ‘ਸੁਪ੍ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ਭਗਵਤੋ ਸਾਵਕਸਙ੍ਘੋ ਉਜੁਪ੍ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ਭਗਵਤੋ ਸਾਵਕਸਙ੍ਘੋ ਞਾਯਪ੍ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ਭਗਵਤੋ ਸਾਵਕਸਙ੍ਘੋ ਸਾਮੀਚਿਪ੍ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ਭਗਵਤੋ ਸਾਵਕਸਙ੍ਘੋ, ਯਦਿਦਂ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਪੁਰਿਸਯੁਗਾਨਿ ਅਟ੍ਠ ਪੁਰਿਸਪੁਗ੍ਗਲਾ ਏਸ ਭਗਵਤੋ ਸਾਵਕਸਙ੍ਘੋ ਆਹੁਨੇਯਜੋ ਪਾਹੁਨੇਯਜੋ ਦਕ੍ਖਿਣੇਯਜੋ ਅਞ੍ਜਲਿਕਰਣੀਯੋ ਅਨੁਤ੍ਤਰਂ ਪੁਞ੍ਞਕ੍ਖੇਤ੍ਤਂ ਲੋਕਸ੍ਸਾ’’’ਤਿ।

“ਸਿਯਾ, ਆਨਨ੍ਦ, ਚਤੁਨ੍ਨਂ ਮਹਾਭੂਤਾਨਂ ਅਞ੍ਞਥਤ੍ਤਂ – ਪਥਵੀਧਾਤੁਯਾ ਆਪੋਧਾਤੁਯਾ ਤੇਜੋਧਾਤੁਯਾ ਵਾਯੋਧਾਤੁਯਾ, ਨ ਤ੍ਵੇਵ ਬੁਦ੍ਧੇ ਅਵੇਚ੍ਚਪ੍ਪਸਾਦੇਨ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤਸ੍ਸ ਅਰਿਯਸਾਵਕਸ੍ਸ ਸਿਯਾ ਅਞ੍ਞਥਤ੍ਤਂ ਤਤ੍ਰਿਦਂ ਅਞ੍ਞਥਤ੍ਤਂ। ਸੋ ਵਤਾਨਨ੍ਦ, ਬੁਦ੍ਧੇ ਅਵੇਚ੍ਚਪ੍ਪਸਾਦੇਨ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਅਰਿਯਸਾਵਕੋ ਨਿਰਯਂ ਵਾ ਤਿਰਚ੍ਛਾਨਯੋਨਿਂ ਵਾ ਪੇਤ੍ਤਿਵਿਸਯਂ ਵਾ ਉਪਪਜ੍ਜਿਸ੍ਸਤੀਤਿ ਨੇਤਂ ਠਾਨਂ ਵਿਜ੍ਜਤਿ।

“ਸਿਯਾ , ਆਨਨ੍ਦ, ਚਤੁਨ੍ਨਂ ਮਹਾਭੂਤਾਨਂ ਅਞ੍ਞਥਤ੍ਤਂ – ਪਥਵੀਧਾਤੁਯਾ ਆਪੋਧਾਤੁਯਾ ਤੇਜੋਧਾਤੁਯਾ ਵਾਯੋਧਾਤੁਯਾ, ਨ ਤ੍ਵੇਵ ਧਮ੍ਮੇ...ਪੇ॰... ਨ ਤ੍ਵੇਵ ਸਙ੍ਘੇ ਅਵੇਚ੍ਚਪ੍ਪਸਾਦੇਨ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤਸ੍ਸ ਅਰਿਯਸਾਵਕਸ੍ਸ ਸਿਯਾ ਅਞ੍ਞਥਤ੍ਤਂ ਤਤ੍ਰਿਦਂ ਅਞ੍ਞਥਤ੍ਤਂ। ਸੋ ਵਤਾਨਨ੍ਦ, ਸਙ੍ਘੇ ਅਵੇਚ੍ਚਪ੍ਪਸਾਦੇਨ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਅਰਿਯਸਾਵਕੋ ਨਿਰਯਂ ਵਾ ਤਿਰਚ੍ਛਾਨਯੋਨਿਂ ਵਾ ਪੇਤ੍ਤਿਵਿਸਯਂ ਵਾ ਉਪਪਜ੍ਜਿਸ੍ਸਤੀਤਿ ਨੇਤਂ ਠਾਨਂ ਵਿਜ੍ਜਤਿ।

“ਯੇ, ਆਨਨ੍ਦ, ਅਨੁਕਮ੍ਪੇਯਜਾਥ ਯੇ ਚ ਸੋਤਬ੍ਬਂ ਮਞ੍ਞੇਯਜੁਂ ਮਿਤ੍ਤਾ ਵਾ ਅਮਚ੍ਚਾ ਵਾ ਞਾਤੀ ਵਾ ਸਾਲੋਹਿਤਾ ਵਾ ਤੇ ਵੋ, ਆਨਨ੍ਦ, ਇਮੇਸੁ ਤੀਸੁ ਠਾਨੇਸੁ ਸਮਾਦਪੇਤਬ੍ਬਾ ਨਿਵੇਸੇਤਬ੍ਬਾ ਪਤਿਟ੍ਠਾਪੇਤਬ੍ਬਾ’’ਤਿ। ਪਞ੍ਚਮਂ।

੬. ਪਠਮਭਵਸੁਤ੍ਤਂ

੭੭. ਅਥ ਖੋ ਆਯਸ੍ਮਾ ਆਨਨ੍ਦੋ ਯੇਨ ਭਗਵਾ ਤੇਨੁਪਸਙ੍ਕਮਿ; ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਭਗਵਨ੍ਤਂ ਅਭਿਵਾਦੇਤ੍ਵਾ ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਨਿਸੀਦਿ। ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਨਿਸਿਨ੍ਨੋ ਖੋ ਆਯਸ੍ਮਾ ਆਨਨ੍ਦੋ ਭਗਵਨ੍ਤਂ ਏਤਦਵੋਚ – “ਭਵੋ, ਭਵੋਤਿ, ਭਨ੍ਤੇ, ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਕਿਤ੍ਤਾਵਤਾ ਨੁ ਖੋ, ਭਨ੍ਤੇ, ਭਵੋ ਹੋਤੀ’’ਤਿ?

“ਕਾਮਧਾਤੁਵੇਪਕ੍ਕਞ੍ਚ, ਆਨਨ੍ਦ, ਕਮ੍ਮਂ ਨਾਭਵਿਸ੍ਸ, ਅਪਿ ਨੁ ਖੋ ਕਾਮਭਵੋ ਪਞ੍ਞਾਯੇਥਾ’’ਤਿ? “ਨੋ ਹੇਤਂ, ਭਨ੍ਤੇ’’। “ਇਤਿ ਖੋ, ਆਨਨ੍ਦ, ਕਮ੍ਮਂ ਖੇਤ੍ਤਂ, ਵਿਞ੍ਞਾਣਂ ਬੀਜਂ, ਤਣ੍ਹਾ ਸ੍ਨੇਹੋ [ਸਿਨੇਹੋ (ਸੀ॰ ਸਜਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰)]। ਅਵਿਜ੍ਜਾਨੀਵਰਣਾਨਂ ਸਤ੍ਤਾਨਂ ਤਣ੍ਹਾਸਂਯੋਜਨਾਨਂ ਹੀਨਾਯ ਧਾਤੁਯਾ ਵਿਞ੍ਞਾਣਂ ਪਤਿਟ੍ਠਿਤਂ ਏਵਂ ਆਯਤਿਂ [ਆਯਤਿ (ਸੀ॰)] ਪੁਨਬ੍ਭਵਾਭਿਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਿ ਹੋਤਿ। ( ) [(ਏਵਂ ਖੋ ਆਨਨ੍ਦ ਭਵੋ ਹੋਤੀਤਿ) (ਕ॰) ਦੁਤਿਯਸੁਤ੍ਤੇ ਪਨ ਇਦਂ ਪਾਠਨਾਨਤ੍ਤਂ ਨਤ੍ਥਿ]

“ਰੂਪਧਾਤੁਵੇਪਕ੍ਕਞ੍ਚ, ਆਨਨ੍ਦ, ਕਮ੍ਮਂ ਨਾਭਵਿਸ੍ਸ, ਅਪਿ ਨੁ ਖੋ ਰੂਪਭਵੋ ਪਞ੍ਞਾਯੇਥਾ’’ਤਿ? “ਨੋ ਹੇਤਂ, ਭਨ੍ਤੇ’’। “ਇਤਿ ਖੋ ਆਨਨ੍ਦ, ਕਮ੍ਮਂ ਖੇਤ੍ਤਂ, ਵਿਞ੍ਞਾਣਂ ਬੀਜਂ, ਤਣ੍ਹਾ ਸ੍ਨੇਹੋ। ਅਵਿਜ੍ਜਾਨੀਵਰਣਾਨਂ ਸਤ੍ਤਾਨਂ ਤਣ੍ਹਾਸਂਯੋਜਨਾਨਂ ਮਜ੍ਝਿਮਾਯ ਧਾਤੁਯਾ ਵਿਞ੍ਞਾਣਂ ਪਤਿਟ੍ਠਿਤਂ ਏਵਂ ਆਯਤਿਂ ਪੁਨਬ੍ਭਵਾਭਿਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਿ ਹੋਤਿ। ( ) [(ਏਵਂ ਖੋ ਆਨਨ੍ਦ ਭਵੋ ਹੋਤੀਤਿ) (ਕ॰) ਦੁਤਿਯਸੁਤ੍ਤੇ ਪਨ ਇਦਂ ਪਾਠਨਾਨਤ੍ਤਂ ਨਤ੍ਥਿ]

“ਅਰੂਪਧਾਤੁਵੇਪਕ੍ਕਞ੍ਚ, ਆਨਨ੍ਦ, ਕਮ੍ਮਂ ਨਾਭਵਿਸ੍ਸ, ਅਪਿ ਨੁ ਖੋ ਅਰੂਪਭਵੋ ਪਞ੍ਞਾਯੇਥਾ”ਤਿ? “ਨੋ ਹੇਤਂ, ਭਨ੍ਤੇ”। “ਇਤਿ ਖੋ, ਆਨਨ੍ਦ, ਕਮ੍ਮਂ ਖੇਤ੍ਤਂ, ਵਿਞ੍ਞਾਣਂ ਬੀਜਂ, ਤਣ੍ਹਾ ਸ੍ਨੇਹੋ। ਅਵਿਜ੍ਜਾਨੀਵਰਣਾਨਂ ਸਤ੍ਤਾਨਂ ਤਣ੍ਹਾਸਂਯੋਜਨਾਨਂ ਪਣੀਤਾਯ ਧਾਤੁਯਾ ਵਿਞ੍ਞਾਣਂ ਪਤਿਟ੍ਠਿਤਂ ਏਵਂ ਆਯਤਿਂ ਪੁਨਬ੍ਭਵਾਭਿਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਿ ਹੋਤਿ। ਏਵਂ ਖੋ, ਆਨਨ੍ਦ, ਭਵੋ ਹੋਤੀ”ਤਿ। ਛਟ੍ਠਂ।

੭. ਦੁਤਿਯਭਵਸੁਤ੍ਤਂ

੭੮. ਅਥ ਖੋ ਆਯਸ੍ਮਾ ਆਨਨ੍ਦੋ ਯੇਨ ਭਗਵਾ ਤੇਨੁਪਸਙ੍ਕਮਿ...ਪੇ॰... ਆਯਸ੍ਮਾ ਆਨਨ੍ਦੋ ਭਗਵਨ੍ਤਂ ਏਤਦਵੋਚ – “ਭਵੋ, ਭਵੋਤਿ, ਭਨ੍ਤੇ, ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਕਿਤ੍ਤਾਵਤਾ ਨੁ ਖੋ, ਭਨ੍ਤੇ, ਭਵੋ ਹੋਤੀ”ਤਿ?

“ਕਾਮਧਾਤੁਵੇਪਕ੍ਕਞ੍ਚ, ਆਨਨ੍ਦ, ਕਮ੍ਮਂ ਨਾਭਵਿਸ੍ਸ, ਅਪਿ ਨੁ ਖੋ ਕਾਮਭਵੋ ਪਞ੍ਞਾਯੇਥਾ”ਤਿ? “ਨੋ ਹੇਤਂ ਭਨ੍ਤੇ”। “ਇਤਿ ਖੋ, ਆਨਨ੍ਦ, ਕਮ੍ਮਂ ਖੇਤ੍ਤਂ, ਵਿਞ੍ਞਾਣਂ ਬੀਜਂ, ਤਣ੍ਹਾ ਸ੍ਨੇਹੋ। ਅਵਿਜ੍ਜਾਨੀਵਰਣਾਨਂ ਸਤ੍ਤਾਨਂ ਤਣ੍ਹਾਸਂਯੋਜਨਾਨਂ ਹੀਨਾਯ ਧਾਤੁਯਾ ਚੇਤਨਾ ਪਤਿਟ੍ਠਿਤਾ ਪਤ੍ਥਨਾ ਪਤਿਟ੍ਠਿਤਾ ਏਵਂ ਆਯਤਿਂ ਪੁਨਬ੍ਭਵਾਭਿਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਿ ਹੋਤਿ”।

“ਰੂਪਧਾਤੁਵੇਪਕ੍ਕਞ੍ਚ, ਆਨਨ੍ਦ, ਕਮ੍ਮਂ ਨਾਭਵਿਸ੍ਸ, ਅਪਿ ਨੁ ਖੋ ਰੂਪਭਵੋ ਪਞ੍ਞਾਯੇਥਾ”ਤਿ? “ਨੋ ਹੇਤਂ, ਭਨ੍ਤੇ”। “ਇਤਿ ਖੋ, ਆਨਨ੍ਦ, ਕਮ੍ਮਂ ਖੇਤ੍ਤਂ, ਵਿਞ੍ਞਾਣਂ ਬੀਜਂ, ਤਣ੍ਹਾ ਸ੍ਨੇਹੋ। ਅਵਿਜ੍ਜਾਨੀਵਰਣਾਨਂ ਸਤ੍ਤਾਨਂ ਤਣ੍ਹਾਸਂਯੋਜਨਾਨਂ ਮਜ੍ਝਿਮਾਯ ਧਾਤੁਯਾ ਚੇਤਨਾ ਪਤਿਟ੍ਠਿਤਾ ਪਤ੍ਥਨਾ ਪਤਿਟ੍ਠਿਤਾ ਏਵਂ ਆਯਤਿਂ ਪੁਨਬ੍ਭਵਾਭਿਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਿ ਹੋਤਿ”।

“ਅਰੂਪਧਾਤੁਵੇਪਕ੍ਕਞ੍ਚ, ਆਨਨ੍ਦ, ਕਮ੍ਮਂ ਨਾਭਵਿਸ੍ਸ, ਅਪਿ ਨੁ ਖੋ ਅਰੂਪਭਵੋ ਪਞ੍ਞਾਯੇਥਾ”ਤਿ? “ਨੋ ਹੇਤਂ, ਭਨ੍ਤੇ”। “ਇਤਿ ਖੋ, ਆਨਨ੍ਦ, ਕਮ੍ਮਂ ਖੇਤ੍ਤਂ, ਵਿਞ੍ਞਾਣਂ ਬੀਜਂ, ਤਣ੍ਹਾ ਸ੍ਨੇਹੋ। ਅਵਿਜ੍ਜਾਨੀਵਰਣਾਨਂ ਸਤ੍ਤਾਨਂ ਤਣ੍ਹਾਸਂਯੋਜਨਾਨਂ ਪਣੀਤਾਯ ਧਾਤੁਯਾ ਚੇਤਨਾ ਪਤਿਟ੍ਠਿਤਾ ਪਤ੍ਥਨਾ ਪਤਿਟ੍ਠਿਤਾ ਏਵਂ ਆਯਤਿਂ ਪੁਨਬ੍ਭਵਾਭਿਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਿ ਹੋਤਿ। ਏਵਂ ਖੋ, ਆਨਨ੍ਦ, ਭਵੋ ਹੋਤੀ”ਤਿ। ਸਤ੍ਤਮਂ।

੮. ਸੀਲਬ੍ਬਤਸੁਤ੍ਤਂ

੭੯. ਅਥ ਖੋ ਆਯਸ੍ਮਾ ਆਨਨ੍ਦੋ ਯੇਨ ਭਗਵਾ ਤੇਨੁਪਸਙ੍ਕਮਿ; ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਭਗਵਨ੍ਤਂ ਅਭਿਵਾਦੇਤ੍ਵਾ ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਨਿਸੀਦਿ। ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਨਿਸਿਨ੍ਨਂ ਖੋ ਆਯਸ੍ਮਨ੍ਤਂ ਆਨਨ੍ਦਂ ਭਗਵਾ ਏਤਦਵੋਚ – “ਸਬ੍ਬਂ ਨੁ ਖੋ, ਆਨਨ੍ਦ, ਸੀਲਬ੍ਬਤਂ ਜੀਵਿਤਂ ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਂ ਉਪਟ੍ਠਾਨਸਾਰਂ ਸਫਲ”ਨ੍ਤਿ? “ਨ ਖ੍ਵੇਤ੍ਥ, ਭਨ੍ਤੇ, ਏਕਂਸੇਨਾ”ਤਿ। “ਤੇਨ ਹਾਨਨ੍ਦ, ਵਿਭਜਸ੍ਸੂ”ਤਿ।

“ਯਞ੍ਹਿਸ੍ਸ [ਯਥਾਰੂਪਂ ਹਿਸ੍ਸ (?) ਸੇਵਿਤਬ੍ਬਾਸੇਵਿਤਬ੍ਬਸੁਤ੍ਤਾਨੁਰੂਪਂ], ਭਨ੍ਤੇ, ਸੀਲਬ੍ਬਤਂ ਜੀਵਿਤਂ ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਂ ਉਪਟ੍ਠਾਨਸਾਰਂ ਸੇਵਤੋ ਅਕੁਸਲਾ ਧਮ੍ਮਾ ਅਭਿਵਡ੍ਢਨ੍ਤਿ ਕੁਸਲਾ ਧਮ੍ਮਾ ਪਰਿਹਾਯਨ੍ਤਿ, ਏਵਰੂਪਂ ਸੀਲਬ੍ਬਤਂ ਜੀਵਿਤਂ ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਂ ਉਪਟ੍ਠਾਨਸਾਰਂ ਅਫਲਂ। ਯਞ੍ਚ ਖ੍ਵਾਸ੍ਸ [ਯਞ੍ਹਿਸ੍ਸ (ਕ॰), ਯਥਾਰੂਪਞ੍ਚ ਖ੍ਵਾਸ੍ਸ (?)], ਭਨ੍ਤੇ, ਸੀਲਬ੍ਬਤਂ ਜੀਵਿਤਂ ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਂ ਉਪਟ੍ਠਾਨਸਾਰਂ ਸੇਵਤੋ ਅਕੁਸਲਾ ਧਮ੍ਮਾ ਪਰਿਹਾਯਨ੍ਤਿ, ਕੁਸਲਾ ਧਮ੍ਮਾ ਅਭਿਵਡ੍ਢਨ੍ਤਿ, ਏਵਰੂਪਂ ਸੀਲਬ੍ਬਤਂ ਜੀਵਿਤਂ ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਂ ਉਪਟ੍ਠਾਨਸਾਰਂ ਸਫਲ”ਨ੍ਤਿ। ਇਦਮਵੋਚ ਆਯਸ੍ਮਾ ਆਨਨ੍ਦੋ; ਸਮਨੁਞ੍ਞੋ ਸਤ੍ਥਾ ਅਹੋਸਿ।

ਅਥ ਖੋ ਆਯਸ੍ਮਾ ਆਨਨ੍ਦੋ “ਸਮਨੁਞ੍ਞੋ ਮੇ ਸਤ੍ਥਾ”ਤਿ, ਉਟ੍ਠਾਯਾਸਨਾ ਭਗਵਨ੍ਤਂ ਅਭਿਵਾਦੇਤ੍ਵਾ ਪਦਕ੍ਖਿਣਂ ਕਤ੍ਵਾ ਪਕ੍ਕਾਮਿ। ਅਥ ਖੋ ਭਗਵਾ ਅਚਿਰਪਕ੍ਕਨ੍ਤੇ ਆਯਸ੍ਮਨ੍ਤੇ ਆਨਨ੍ਦੇ ਭਿਕ੍ਖੂ ਆਮਨ੍ਤੇਸਿ – “ਸੇਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਆਨਨ੍ਦੋ; ਨ ਚ ਪਨਸ੍ਸ ਸੁਲਭਰੂਪੋ ਸਮਸਮੋ ਪਞ੍ਞਾਯਾ”ਤਿ। ਅਟ੍ਠਮਂ।

੯. ਗਨ੍ਧਜਾਤਸੁਤ੍ਤਂ

੮੦. ਅਥ ਖੋ ਆਯਸ੍ਮਾ ਆਨਨ੍ਦੋ ਯੇਨ ਭਗਵਾ ਤੇਨੁਪਸਙ੍ਕਮਿ; ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਭਗਵਨ੍ਤੰ ਅਭਿਵਾਦੇਤ੍ਵਾ ਏਕਮਨ੍ਤੰ ਨਿਸੀਦਿ। ਏਕਮਨ੍ਤੰ ਨਿਸਿਨ੍ਨੋ ਖੋ ਆਯਸ੍ਮਾ ਆਨਨ੍ਦੋ ਭਗਵਨ੍ਤੰ ਏਤਦਵੋਚ –

''ਤੀਣਿਮਾਨਿ, ਭਨ੍ਤੇ, ਗਨ੍ਧਜਾਤਾਨਿ, ਯੇਸੰ ਅਨੁਵਾਤੰਯੇਵ ਗਨ੍ਧੋ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਨੋ ਪਟਿਵਾਤੰ। ਕਤਮਾਨਿ ਤੀਣਿ? ਮੂਲਗਨ੍ਧੋ, ਸਾਰਗਨ੍ਧੋ, ਪੁਪ੍ਫਗਨ੍ਧੋ – ਇਮਾਨਿ ਖੋ, ਭਨ੍ਤੇ, ਤੀਣਿ ਗਨ੍ਧਜਾਤਾਨਿ, ਯੇਸੰ ਅਨੁਵਾਤੰਯੇਵ ਗਨ੍ਧੋ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਨੋ ਪਟਿਵਾਤੰ। ਅਤ੍ਥਿ ਨੁ ਖੋ, ਭਨ੍ਤੇ, ਕਿਞ੍ਚਿ ਗਨ੍ਧਜਾਤੰ ਯਸ੍ਸ ਅਨੁਵਾਤਮ੍ਪਿ ਗਨ੍ਧੋ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਪਟਿਵਾਤਮ੍ਪਿ ਗਨ੍ਧੋ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਅਨੁਵਾਤਪਟਿਵਾਤਮ੍ਪਿ ਗਨ੍ਧੋ ਗਚ੍ਛਤੀ''ਤਿ?

''ਅਤ੍ਥਾਨਨ੍ਦ, ਕਿਞ੍ਚਿ ਗਨ੍ਧਜਾਤੰ [ਅਤ੍ਥਾਨਨ੍ਦ ਗਨ੍ਧਜਾਤੰ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕੰ॰ ਪੀ॰)] ਯਸ੍ਸ ਅਨੁਵਾਤਮ੍ਪਿ ਗਨ੍ਧੋ ਗਚ੍ਛਤਿ , ਪਟਿਵਾਤਮ੍ਪਿ ਗਨ੍ਧੋ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਅਨੁਵਾਤਪਟਿਵਾਤਮ੍ਪਿ ਗਨ੍ਧੋ ਗਚ੍ਛਤੀ''ਤਿ। ''ਕਤਮਞ੍ਚ ਪਨ, ਭਨ੍ਤੇ, ਗਨ੍ਧਜਾਤੰ ਯਸ੍ਸ ਅਨੁਵਾਤਮ੍ਪਿ ਗਨ੍ਧੋ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਪਟਿਵਾਤਮ੍ਪਿ ਗਨ੍ਧੋ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਅਨੁਵਾਤਪਟਿਵਾਤਮ੍ਪਿ ਗਨ੍ਧੋ ਗਚ੍ਛਤੀ''ਤਿ?

''ਇਧਾਨਨ੍ਦ , ਯਸ੍ਮਿੰ ਗਾਮੇ ਵਾ ਨਿਗਮੇ ਵਾ ਇਤ੍ਥੀ ਵਾ ਪੁਰਿਸੋ ਵਾ ਬੁਦ੍ਧੰ ਸਰਣੰ ਗਤੋ ਹੋਤਿ, ਧਮ੍ਮੰ ਸਰਣੰ ਗਤੋ ਹੋਤਿ, ਸਙ੍ਘੰ ਸਰਣੰ ਗਤੋ ਹੋਤਿ, ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ, ਅਦਿਨ੍ਨਾਦਾਨਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ, ਕਾਮੇਸੁਮਿਚ੍ਛਾਚਾਰਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ, ਮੁਸਾਵਾਦਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ, ਸੁਰਾਮੇਰਯਮਜ੍ਜਪਮਾਦਟ੍ਠਾਨਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ , ਸੀਲਵਾ ਹੋਤਿ ਕਲ੍ਯਾਣਧਮ੍ਮੋ, ਵਿਗਤਮਲਮਚ੍ਛੇਰੇਨ ਚੇਤਸਾ ਅਗਾਰੰ ਅਜ੍ਝਾਵਸਤਿ ਮੁਤ੍ਤਚਾਗੋ ਪਯਤਪਾਣਿ ਵੋਸ੍ਸਗ੍ਗਰਤੋ ਯਾਚਯੋਗੋ ਦਾਨਸੰਵਿਭਾਗਰਤੋ।

''ਤਸ੍ਸ ਦਿਸਾਸੁ ਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾ ਵਣ੍ਣੰ ਭਾਸਨ੍ਤਿ – 'ਅਮੁਕਸ੍ਮਿੰ [ਅਸੁਕਸ੍ਮਿੰ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕੰ॰ ਪੀ॰)] ਨਾਮ ਗਾਮੇ ਵਾ ਨਿਗਮੇ ਵਾ ਇਤ੍ਥੀ ਵਾ ਪੁਰਿਸੋ ਵਾ ਬੁਦ੍ਧੰ ਸਰਣੰ ਗਤੋ ਹੋਤਿ, ਧਮ੍ਮੰ ਸਰਣੰ ਗਤੋ ਹੋਤਿ, ਸਙ੍ਘੰ ਸਰਣੰ ਗਤੋ ਹੋਤਿ, ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ, ਅਦਿਨ੍ਨਾਦਾਨਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ, ਕਾਮੇਸੁਮਿਚ੍ਛਾਚਾਰਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ, ਮੁਸਾਵਾਦਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ, ਸੁਰਾਮੇਰਯਮਜ੍ਜਪਮਾਦਟ੍ਠਾਨਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ, ਸੀਲਵਾ ਹੋਤਿ ਕਲ੍ਯਾਣਧਮ੍ਮੋ, ਵਿਗਤਮਲਮਚ੍ਛੇਰੇਨ ਚੇਤਸਾ ਅਗਾਰੰ ਅਜ੍ਝਾਵਸਤਿ ਮੁਤ੍ਤਚਾਗੋ ਪਯਤਪਾਣਿ ਵੋਸ੍ਸਗ੍ਗਰਤੋ ਯਾਚਯੋਗੋ ਦਾਨਸੰਵਿਭਾਗਰਤੋ'''ਤਿ।

''ਦੇਵਤਾਪਿਸ੍ਸ [ਦੇਵਤਾਪਿਸ੍ਸ ਅਮਨੁਸ੍ਸਾ (ਸੀ॰ ਪੀ॰), ਦੇਵਤਾਪਿਸ੍ਸ ਅਮਨੁਸ੍ਸਾਪਿ (ਕ॰), ਦੇਵਤਾਪਿਸ੍ਸ...ਪੇ॰... ਮਨੁਸ੍ਸਾਪਿਸ੍ਸ (?)] ਵਣ੍ਣੰ ਭਾਸਨ੍ਤਿ – 'ਅਮੁਕਸ੍ਮਿੰ ਨਾਮ ਗਾਮੇ ਵਾ ਨਿਗਮੇ ਵਾ ਇਤ੍ਥੀ ਵਾ ਪੁਰਿਸੋ ਵਾ ਬੁਦ੍ਧੰ ਸਰਣੰ ਗਤੋ ਹੋਤਿ, ਧਮ੍ਮੰ ਸਰਣੰ ਗਤੋ ਹੋਤਿ, ਸਙ੍ਘੰ ਸਰਣੰ ਗਤੋ ਹੋਤਿ, ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ...ਪੇ॰... ਸੁਰਾਮੇਰਯਮਜ੍ਜਪਮਾਦਟ੍ਠਾਨਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ, ਸੀਲਵਾ ਹੋਤਿ ਕਲ੍ਯਾਣਧਮ੍ਮੋ, ਵਿਗਤਮਲਮਚ੍ਛੇਰੇਨ ਚੇਤਸਾ ਅਗਾਰੰ ਅਜ੍ਝਾਵਸਤਿ ਮੁਤ੍ਤਚਾਗੋ ਪਯਤਪਾਣਿ ਵੋਸ੍ਸਗ੍ਗਰਤੋ ਯਾਚਯੋਗੋ ਦਾਨਸੰਵਿਭਾਗਰਤੋ'ਤਿ। ਇਦੰ ਖੋ ਤੰ, ਆਨਨ੍ਦ, ਗਨ੍ਧਜਾਤੰ ਯਸ੍ਸ ਅਨੁਵਾਤਮ੍ਪਿ ਗਨ੍ਧੋ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਪਟਿਵਾਤਮ੍ਪਿ ਗਨ੍ਧੋ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਅਨੁਵਾਤਪਟਿਵਾਤਮ੍ਪਿ ਗਨ੍ਧੋ ਗਚ੍ਛਤੀ''ਤਿ।

''ਨ ਪੁਪ੍ਫਗਨ੍ਧੋ ਪਟਿਵਾਤਮੇਤਿ,
ਨ ਚਨ੍ਦਨੰ ਤਗਰਮਲ੍ਲਿਕਾ [ਤਗ੍ਗਰਮਲ੍ਲਿਕਾ (ਪੀ॰)] ਵਾ।
ਸਤਞ੍ਚ ਗਨ੍ਧੋ ਪਟਿਵਾਤਮੇਤਿ,
ਸਬ੍ਬਾ ਦਿਸਾ ਸਪ੍ਪੁਰਿਸੋ ਪਵਾਯਤੀ''ਤਿ॥ ਨਵਮੰ।

੧੦. ਚੂਲ਼ਨਿਕਾਸੁਤ੍ਤੰ

੮੧. ਅਥ ਖੋ ਆਯਸ੍ਮਾ ਆਨਨ੍ਦੋ ਯੇਨ ਭਗਵਾ ਤੇਨੁਪਸਙ੍ਕਮਿ; ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਭਗਵਨ੍ਤੰ ਅਭਿਵਾਦੇਤ੍ਵਾ ਏਕਮਨ੍ਤੰ ਨਿਸੀਦਿ। ਏਕਮਨ੍ਤੰ ਨਿਸਿਨ੍ਨੋ ਖੋ ਆਯਸ੍ਮਾ ਆਨਨ੍ਦੋ ਭਗਵਨ੍ਤੰ ਏਤਦਵੋਚ – ''ਸਮ੍ਮੁਖਾਮੇਤੰ, ਭਨ੍ਤੇ, ਭਗਵਤੋ ਸੁਤੰ ਸਮ੍ਮੁਖਾ ਪਟਿਗ੍ਗਹਿਤੰ – 'ਭਗਵਤੋ, ਆਨਨ੍ਦ, ਸਿਖਿਸ੍ਸ ਅਭਿਭੂ ਨਾਮ ਸਾਵਕੋ ਬ੍ਰਹ੍ਮਲੋਕੇ ਠਿਤੋ ਸਹਸ੍ਸਿਲੋਕਧਾਤੁੰ [ਸਹਸ੍ਸੀਲੋਕਧਾਤੁੰ (ਪੀ॰) ਸੰ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੮੫ ਵਿਤ੍ਥਾਰੋ] ਸਰੇਨ ਵਿਞ੍ਞਾਪੇਸੀ'ਤਿ। ਭਗਵਾ ਪਨ, ਭਨ੍ਤੇ, ਅਰਹੰ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੋ ਕੀਵਤਕੰ ਪਹੋਤਿ ਸਰੇਨ ਵਿਞ੍ਞਾਪੇਤੁ''ਨ੍ਤਿ? ''ਸਾਵਕੋ ਸੋ, ਆਨਨ੍ਦ, ਅਪ੍ਪਮੇਯ੍ਯਾ ਤਥਾਗਤਾ''ਤਿ।

ਦੁਤਿਯਮ੍ਪਿ ਖੋ ਆਯਸ੍ਮਾ ਆਨਨ੍ਦੋ ਭਗਵਨ੍ਤੰ ਏਤਦਵੋਚ – ''ਸਮ੍ਮੁਖਾ ਮੇਤੰ, ਭਨ੍ਤੇ, ਭਗਵਤੋ ਸੁਤੰ ਸਮ੍ਮੁਖਾ ਪਟਿਗ੍ਗਹਿਤੰ – 'ਭਗਵਤੋ, ਆਨਨ੍ਦ, ਸਿਖਿਸ੍ਸ ਅਭਿਭੂ ਨਾਮ ਸਾਵਕੋ ਬ੍ਰਹ੍ਮਲੋਕੇ ਠਿਤੋ ਸਹਸ੍ਸਿਲੋਕਧਾਤੁੰ ਸਰੇਨ ਵਿਞ੍ਞਾਪੇਸੀ'ਤਿ। ਭਗਵਾ ਪਨ, ਭਨ੍ਤੇ, ਅਰਹੰ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੋ ਕੀਵਤਕੰ ਪਹੋਤਿ ਸਰੇਨ ਵਿਞ੍ਞਾਪੇਤੁ''ਨ੍ਤਿ? ''ਸਾਵਕੋ ਸੋ, ਆਨਨ੍ਦ, ਅਪ੍ਪਮੇਯ੍ਯਾ ਤਥਾਗਤਾ''ਤਿ।

ਤਤਿਯਮ੍ਪਿ ਖੋ ਆਯਸ੍ਮਾ ਆਨਨ੍ਦੋ ਭਗਵਨ੍ਤੰ ਏਤਦਵੋਚ – ''ਸਮ੍ਮੁਖਾਮੇਤੰ, ਭਨ੍ਤੇ, ਭਗਵਤੋ ਸੁਤੰ ਸਮ੍ਮੁਖਾ ਪਟਿਗ੍ਗਹਿਤੰ – 'ਭਗਵਤੋ, ਆਨਨ੍ਦ, ਸਿਖਿਸ੍ਸ ਅਭਿਭੂ ਨਾਮ ਸਾਵਕੋ ਬ੍ਰਹ੍ਮਲੋਕੇ ਠਿਤੋ ਸਹਸ੍ਸਿਲੋਕਧਾਤੁੰ ਸਰੇਨ ਵਿਞ੍ਞਾਪੇਸੀ'ਤਿ। ਭਗਵਾ ਪਨ, ਭਨ੍ਤੇ, ਅਰਹੰ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੋ ਕੀਵਤਕੰ ਪਹੋਤਿ ਸਰੇਨ ਵਿਞ੍ਞਾਪੇਤੁ''ਨ੍ਤਿ? ''ਸੁਤਾ ਤੇ, ਆਨਨ੍ਦ, ਸਹਸ੍ਸੀ ਚੂਲ਼ਨਿਕਾ ਲੋਕਧਾਤੂ''ਤਿ? ''ਏਤਸ੍ਸ, ਭਗਵਾ, ਕਾਲੋ; ਏਤਸ੍ਸ, ਸੁਗਤ, ਕਾਲੋ! ਯੰ ਭਗਵਾ ਭਾਸੇਯ੍ਯ। ਭਗਵਤੋ ਸੁਤ੍ਵਾ ਭਿਕ੍ਖੂ ਧਾਰੇਸ੍ਸਨ੍ਤੀ''ਤਿ। ''ਤੇਨਹਾਨਨ੍ਦ, ਸੁਣਾਹਿ ਸਾਧੁਕੰ ਮਨਸਿ ਕਰੋਹਿ, ਭਾਸਿਸ੍ਸਾਮੀ''ਤਿ। ''ਏਵੰ, ਭਨ੍ਤੇ''ਤਿ ਖੋ ਆਯਸ੍ਮਾ ਆਨਨ੍ਦੋ ਭਗਵਤੋ ਪਚ੍ਚਸ੍ਸੋਸਿ। ਭਗਵਾ ਏਤਦਵੋਚ –

''ਯਾਵਤਾ, ਆਨਨ੍ਦ, ਚਨ੍ਦਿਮਸੂਰਿਯਾ [ਚਨ੍ਦਿਮਸੁਰਿਯਾ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕੰ॰ ਪੀ॰)] ਪਰਿਹਰਨ੍ਤਿ, ਦਿਸਾ ਭਨ੍ਤਿ ਵਿਰੋਚਨਾ, ਤਾਵ ਸਹਸ੍ਸਧਾ ਲੋਕੋ। ਤਸ੍ਮਿੰ ਸਹਸ੍ਸਧਾ ਲੋਕੇ ਸਹਸ੍ਸੰ [ਤਸ੍ਮਿੰ ਸਹਸ੍ਸੰ (ਸ੍ਯਾ॰ ਕੰ॰ ਪੀ॰)] ਚਨ੍ਦਾਨੰ, ਸਹਸ੍ਸੰ ਸੂਰਿਯਾਨੰ, ਸਹਸ੍ਸੰ ਸਿਨੇਰੁਪਬ੍ਬਤਰਾਜਾਨੰ, ਸਹਸ੍ਸੰ ਜਮ੍ਬੁਦੀਪਾਨੰ, ਸਹਸ੍ਸੰ ਅਪਰਗੋਯਾਨਾਨੰ, ਸਹਸ੍ਸੰ ਉਤ੍ਤਰਕੁਰੂਨੰ, ਸਹਸ੍ਸੰ ਪੁਬ੍ਬਵਿਦੇਹਾਨੰ, ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਮਹਾਸਮੁਦ੍ਦਸਹਸ੍ਸਾਨਿ, ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਮਹਾਰਾਜਸਹਸ੍ਸਾਨਿ, ਸਹਸ੍ਸੰ ਚਾਤੁਮਹਾਰਾਜਿਕਾਨੰ, ਸਹਸ੍ਸੰ ਤਾਵਤਿੰਸਾਨੰ , ਸਹਸ੍ਸੰ ਯਾਮਾਨੰ , ਸਹਸ੍ਸੰ ਤੁਸਿਤਾਨੰ, ਸਹਸ੍ਸੰ ਨਿਮ੍ਮਾਨਰਤੀਨੰ, ਸਹਸ੍ਸੰ ਪਰਨਿਮ੍ਮਿਤਵਸਵਤ੍ਤੀਨੰ, ਸਹਸ੍ਸੰ ਬ੍ਰਹ੍ਮਲੋਕਾਨੰ – ਅਯੰ ਵੁਚ੍ਚਤਾਨਨ੍ਦ, ਸਹਸ੍ਸੀ ਚੂਲ਼ਨਿਕਾ ਲੋਕਧਾਤੁ।

''ਯਾਵਤਾਨਨ੍ਦ , ਸਹਸ੍ਸੀ ਚੂਲ਼ਨਿਕਾ ਲੋਕਧਾਤੁ ਤਾਵ ਸਹਸ੍ਸਧਾ ਲੋਕੋ। ਅਯੰ ਵੁਚ੍ਚਤਾਨਨ੍ਦ, ਦ੍ਵਿਸਹਸ੍ਸੀ ਮਜ੍ਝਿਮਿਕਾ ਲੋਕਧਾਤੁ।

''ਯਾਵਤਾਨਨ੍ਦ, ਦ੍ਵਿਸਹਸ੍ਸੀ ਮਜ੍ਝਿਮਿਕਾ ਲੋਕਧਾਤੁ ਤਾਵ ਸਹਸ੍ਸਧਾ ਲੋਕੋ। ਅਯੰ ਵੁਚ੍ਚਤਾਨਨ੍ਦ, ਤਿਸਹਸ੍ਸੀ ਮਹਾਸਹਸ੍ਸੀ ਲੋਕਧਾਤੁ।

''ਆਕਙ੍ਖਮਾਨੋ, ਆਨਨ੍ਦ, ਤਥਾਗਤੋ ਤਿਸਹਸ੍ਸਿਮਹਾਸਹਸ੍ਸਿਲੋਕਧਾਤੁੰ [ਤਿਸਹਸ੍ਸਿ ਮਹਾਸਹਸ੍ਸਿੰ ਲੋਕਧਾਤੁੰ (ਸ੍ਯਾ॰ ਕੰ॰), ਤਿਸਹਸ੍ਸੀਮਹਾਸਹਸ੍ਸੀਲੋਕਧਾਤੁੰ (ਪੀ॰)] ਸਰੇਨ ਵਿਞ੍ਞਾਪੇਯ੍ਯ, ਯਾਵਤਾ ਪਨ ਆਕਙ੍ਖੇਯ੍ਯਾ''ਤਿ।

''ਯਥਾ ਕਥੰ ਪਨ, ਭਨ੍ਤੇ, ਭਗਵਾ ਤਿਸਹਸ੍ਸਿਮਹਾਸਹਸ੍ਸਿਲੋਕਧਾਤੁੰ ਸਰੇਨ ਵਿਞ੍ਞਾਪੇਯ੍ਯ, ਯਾਵਤਾ ਪਨ ਆਕਙ੍ਖੇਯ੍ਯਾ''ਤਿ? ''ਇਧਾਨਨ੍ਦ, ਤਥਾਗਤੋ ਤਿਸਹਸ੍ਸਿਮਹਾਸਹਸ੍ਸਿਲੋਕਧਾਤੁੰ ਓਭਾਸੇਨ ਫਰੇਯ੍ਯ। ਯਦਾ ਤੇ ਸਤ੍ਤਾ ਤੰ ਆਲੋਕੰ ਸਞ੍ਜਾਨੇਯ੍ਯੁੰ, ਅਥ ਤਥਾਗਤੋ ਘੋਸੰ ਕਰੇਯ੍ਯ ਸਦ੍ਦਮਨੁਸ੍ਸਾਵੇਯ੍ਯ। ਏਵੰ ਖੋ, ਆਨਨ੍ਦ, ਤਥਾਗਤੋ ਤਿਸਹਸ੍ਸਿਮਹਾਸਹਸ੍ਸਿਲੋਕਧਾਤੁੰ ਸਰੇਨ ਵਿਞ੍ਞਾਪੇਯ੍ਯ, ਯਾਵਤਾ ਪਨ ਆਕਙ੍ਖੇਯ੍ਯਾ''ਤਿ।

ਏਵੰ ਵੁਤ੍ਤੇ ਆਯਸ੍ਮਾ ਆਨਨ੍ਦੋ (ਆਯਸ੍ਮਨ੍ਤੰ ਉਦਾਯਿੰ) [(ਭਗਵਨ੍ਤੰ) (ਸੀ॰), ( ) ਨਤ੍ਥਿ ਸ੍ਯਾ॰ ਕੰ॰ ਪੋਤ੍ਥਕੇਸੁ। ਅਟ੍ਠਕਥਾਯ ਸਮੇਤਿ] ਏਤਦਵੋਚ – ''ਲਾਭਾ ਵਤ ਮੇ, ਸੁਲਦ੍ਧੰ ਵਤ ਮੇ, ਯਸ੍ਸ ਮੇ ਸਤ੍ਥਾ ਏਵੰਮਹਿਦ੍ਧਿਕੋ ਏਵੰਮਹਾਨੁਭਾਵੋ''ਤਿ। ਏਵੰ ਵੁਤ੍ਤੇ ਆਯਸ੍ਮਾ ਉਦਾਯੀ ਆਯਸ੍ਮਨ੍ਤੰ ਆਨਨ੍ਦੰ ਏਤਦਵੋਚ – ''ਕਿੰ ਤੁਯ੍ਹੇਤ੍ਥ, ਆਵੁਸੋ ਆਨਨ੍ਦ, ਯਦਿ ਤੇ ਸਤ੍ਥਾ ਏਵੰਮਹਿਦ੍ਧਿਕੋ ਏਵੰਮਹਾਨੁਭਾਵੋ''ਤਿ? ਏਵੰ ਵੁਤ੍ਤੇ ਭਗਵਾ ਆਯਸ੍ਮਨ੍ਤੰ ਉਦਾਯਿੰ ਏਤਦਵੋਚ – ''ਮਾ ਹੇਵੰ, ਉਦਾਯਿ, ਮਾ ਹੇਵੰ, ਉਦਾਯਿ। ਸਚੇ, ਉਦਾਯਿ, ਆਨਨ੍ਦੋ ਅਵੀਤਰਾਗੋ ਕਾਲੰ ਕਰੇਯ੍ਯ, ਤੇਨ ਚਿਤ੍ਤਪ੍ਪਸਾਦੇਨ ਸਤ੍ਤਕ੍ਖਤ੍ਤੁੰ ਦੇਵੇਸੁ ਦੇਵਰਜ੍ਜੰ ਕਾਰੇਯ੍ਯ, ਸਤ੍ਤਕ੍ਖਤ੍ਤੁੰ ਇਮਸ੍ਮਿੰਯੇਵ ਜਮ੍ਬੁਦੀਪੇ ਮਹਾਰਜ੍ਜੰ ਕਾਰੇਯ੍ਯ। ਅਪਿ ਚ, ਉਦਾਯਿ, ਆਨਨ੍ਦੋ ਦਿਟ੍ਠੇਵ ਧਮ੍ਮੇ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯਿਸ੍ਸਤੀ''ਤਿ। ਦਸਮੰ।

ਆਨਨ੍ਦਵਗ੍ਗੋ ਤਤਿਯੋ।

ਤਸ੍ਸੁਦ੍ਦਾਨੰ –

ਛਨ੍ਨੋ ਆਜੀਵਕੋ ਸਕ੍ਕੋ, ਨਿਗਣ੍ਠੋ ਚ ਨਿਵੇਸਕੋ।
ਦੁਵੇ ਭਵਾ ਸੀਲਬ੍ਬਤੰ, ਗਨ੍ਧਜਾਤਞ੍ਚ ਚੂਲ਼ਨੀਤਿ॥

(੯) ੪. ਸਮਣਵਗ੍ਗੋ

੧. ਸਮਣਸੁਤ੍ਤਂ

੮੨. ‘‘ਤੀਣਿਮਾਨਿ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਮਣਸ੍ਸ ਸਮਣਿਯਾਨਿ ਸਮਣਕਰਣੀਯਾਨਿ। ਕਤਮਾਨਿ ਤੀਣਿ? ਅਧਿਸੀਲਸਿਕ੍ਖਾਸਮਾਦਾਨਂ, ਅਧਿਚਿਤ੍ਤਸਿਕ੍ਖਾਸਮਾਦਾਨਂ, ਅਧਿਪਞ੍ਞਾਸਿਕ੍ਖਾਸਮਾਦਾਨਂ – ਇਮਾਨਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤੀਣਿ ਸਮਣਸ੍ਸ ਸਮਣਿਯਾਨਿ ਸਮਣਕਰਣੀਯਾਨਿ।

‘‘ਤਸ੍ਮਾਤਿਹ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਵਂ ਸਿਕ੍ਖਿਤਬ੍ਬਂ – ‘ਤਿਬ੍ਬੋ ਨੋ ਛਨ੍ਦੋ ਭਵਿਸ੍ਸਤਿ ਅਧਿਸੀਲਸਿਕ੍ਖਾਸਮਾਦਾਨੇ, ਤਿਬ੍ਬੋ ਨੋ ਛਨ੍ਦੋ ਭਵਿਸ੍ਸਤਿ ਅਧਿਚਿਤ੍ਤਸਿਕ੍ਖਾਸਮਾਦਾਨੇ, ਤਿਬ੍ਬੋ ਨੋ ਛਨ੍ਦੋ ਭਵਿਸ੍ਸਤਿ ਅਧਿਪਞ੍ਞਾਸਿਕ੍ਖਾਸਮਾਦਾਨੇ’ਤਿ। ਏਵਞ੍ਹਿ ਵੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਿਕ੍ਖਿਤਬ੍ਬ’’ਨ੍ਤਿ। ਪਠਮਂ।

੨. ਗਦ੍ਰਭਸੁਤ੍ਤਂ

੮੩. ‘‘ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਗਦ੍ਰਭੋ ਗੋਗਣਂ ਪਿਟ੍ਠਿਤੋ ਪਿਟ੍ਠਿਤੋ ਅਨੁਬਨ੍ਧੋ ਹੋਤਿ – ‘ਅਹਮ੍ਪਿ ਦਮ੍ਮੋ, ਅਹਮ੍ਪਿ ਦਮ੍ਮੋ’ਤਿ [ਅਹਮ੍ਪਿ ਗੋ ਅਮ੍ਮਾ ਅਹਮ੍ਪਿ ਗੋ ਅਮ੍ਮਾਤਿ (ਸੀ॰), ਅਹਮ੍ਪਿ ਅਮ੍ਮਾ ਅਹਮ੍ਪਿ ਅਮ੍ਮਾਤਿ (ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰), ਅਹਮ੍ਪਿ ਗੋ ਅਹਮ੍ਪਿ ਗੋਤਿ (?)]। ਤਸ੍ਸ ਨ ਤਾਦਿਸੋ ਵਣ੍ਣੋ ਹੋਤਿ ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ ਗੁਨ੍ਨਂ, ਨ ਤਾਦਿਸੋ ਸਰੋ ਹੋਤਿ ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ ਗੁਨ੍ਨਂ, ਨ ਤਾਦਿਸਂ ਪਦਂ ਹੋਤਿ ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ ਗੁਨ੍ਨਂ। ਸੋ ਗੋਗਣਂਯੇਵ ਪਿਟ੍ਠਿਤੋ ਪਿਟ੍ਠਿਤੋ ਅਨੁਬਨ੍ਧੋ ਹੋਤਿ – ‘ਅਹਮ੍ਪਿ ਦਮ੍ਮੋ, ਅਹਮ੍ਪਿ ਦਮ੍ਮੋ’’’ਤਿ।

‘‘ਏਵਮੇਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਇਧੇਕਚ੍ਚੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਭਿਕ੍ਖੁਸਙ੍ਘਂ ਪਿਟ੍ਠਿਤੋ ਪਿਟ੍ਠਿਤੋ ਅਨੁਬਨ੍ਧੋ ਹੋਤਿ – ‘ਅਹਮ੍ਪਿ ਭਿਕ੍ਖੁ, ਅਹਮ੍ਪਿ ਭਿਕ੍ਖੂ’ਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਨ ਤਾਦਿਸੋ ਛਨ੍ਦੋ ਹੋਤਿ ਅਧਿਸੀਲਸਿਕ੍ਖਾਸਮਾਦਾਨੇ ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ ਅਞ੍ਞੇਸਂ ਭਿਕ੍ਖੂਨਂ, ਨ ਤਾਦਿਸੋ ਛਨ੍ਦੋ ਹੋਤਿ ਅਧਿਚਿਤ੍ਤਸਿਕ੍ਖਾਸਮਾਦਾਨੇ ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ ਅਞ੍ਞੇਸਂ ਭਿਕ੍ਖੂਨਂ, ਨ ਤਾਦਿਸੋ ਛਨ੍ਦੋ ਹੋਤਿ ਅਧਿਪਞ੍ਞਾਸਿਕ੍ਖਾਸਮਾਦਾਨੇ ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ ਅਞ੍ਞੇਸਂ ਭਿਕ੍ਖੂਨਂ। ਸੋ ਭਿਕ੍ਖੁਸਙ੍ਘਂਯੇਵ ਪਿਟ੍ਠਿਤੋ ਪਿਟ੍ਠਿਤੋ ਅਨੁਬਨ੍ਧੋ ਹੋਤਿ – ‘ਅਹਮ੍ਪਿ ਭਿਕ੍ਖੁ, ਅਹਮ੍ਪਿ ਭਿਕ੍ਖੂ’’’ਤਿ।

‘‘ਤਸ੍ਮਾਤਿਹ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਵਂ ਸਿਕ੍ਖਿਤਬ੍ਬਂ – ‘ਤਿਬ੍ਬੋ ਨੋ ਛਨ੍ਦੋ ਭਵਿਸ੍ਸਤਿ ਅਧਿਸੀਲਸਿਕ੍ਖਾਸਮਾਦਾਨੇ, ਤਿਬ੍ਬੋ ਨੋ ਛਨ੍ਦੋ ਭਵਿਸ੍ਸਤਿ ਅਧਿਚਿਤ੍ਤਸਿਕ੍ਖਾਸਮਾਦਾਨੇ, ਤਿਬ੍ਬੋ ਨੋ ਛਨ੍ਦੋ ਭਵਿਸ੍ਸਤਿ ਅਧਿਪਞ੍ਞਾਸਿਕ੍ਖਾਸਮਾਦਾਨੇ’ਤਿ। ਏਵਞ੍ਹਿ ਵੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਿਕ੍ਖਿਤਬ੍ਬ’’ਨ੍ਤਿ। ਦੁਤਿਯਂ।

੩. ਖੇਤ੍ਤਸੁਤ੍ਤਂ

੮੪. ‘‘ਤੀਣਿਮਾਨਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਸ੍ਸਕਸ੍ਸ ਗਹਪਤਿਸ੍ਸ ਪੁਬ੍ਬੇ ਕਰਣੀਯਾਨਿ। ਕਤਮਾਨਿ ਤੀਣਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਸ੍ਸਕੋ ਗਹਪਤਿ ਪਟਿਕਚ੍ਚੇਵ [ਪਟਿਗਚ੍ਚੇਵ (ਸੀ॰ ਪੀ॰)] ਖੇਤ੍ਤਂ ਸੁਕਟ੍ਠਂ ਕਰੋਤਿ ਸੁਮਤਿਕਤਂ [ਸੁਮਤ੍ਤਿਕਤਂ (ਕ॰), ਏਤ੍ਥ ਮਤਿਸਦ੍ਦੋ ਕਟ੍ਠਖੇਤ੍ਤਸ੍ਸ ਸਮੀਕਰਣਸਾਧਨੇ ਦਾਰੁਭਣ੍ਡੇ ਵਤ੍ਤਤੀਤਿ ਸਕ੍ਕਤਅਭਿਧਾਨੇਸੁ ਆਗਤਂ। ਤਂ ‘‘ਮਤਿਯਾ ਸੁਟ੍ਠੁ ਸਮੀਕਤ’’ਨ੍ਤਿ ਅਟ੍ਠਕਥਾਯ ਸਮੇਤਿ]। ਪਟਿਕਚ੍ਚੇਵ ਖੇਤ੍ਤਂ ਸੁਕਟ੍ਠਂ ਕਰਿਤ੍ਵਾ ਸੁਮਤਿਕਤਂ ਕਾਲੇਨ ਬੀਜਾਨਿ ਪਤਿਟ੍ਠਾਪੇਤਿ। ਕਾਲੇਨ ਬੀਜਾਨਿ ਪਤਿਟ੍ਠਾਪੇਤ੍ਵਾ ਸਮਯੇਨ ਉਦਕਂ ਅਭਿਨੇਤਿਪਿ ਅਪਨੇਤਿਪਿ। ਇਮਾਨਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤੀਣਿ ਕਸ੍ਸਕਸ੍ਸ ਗਹਪਤਿਸ੍ਸ ਪੁਬ੍ਬੇ ਕਰਣੀਯਾਨਿ।

‘‘ਏਵਮੇਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤੀਣਿਮਾਨਿ ਭਿਕ੍ਖੁਸ੍ਸ ਪੁਬ੍ਬੇ ਕਰਣੀਯਾਨਿ। ਕਤਮਾਨਿ ਤੀਣਿ? ਅਧਿਸੀਲਸਿਕ੍ਖਾਸਮਾਦਾਨਂ, ਅਧਿਚਿਤ੍ਤਸਿਕ੍ਖਾਸਮਾਦਾਨਂ, ਅਧਿਪਞ੍ਞਾਸਿਕ੍ਖਾਸਮਾਦਾਨਂ – ਇਮਾਨਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤੀਣਿ ਭਿਕ੍ਖੁਸ੍ਸ ਪੁਬ੍ਬੇ ਕਰਣੀਯਾਨਿ।

‘‘ਤਸ੍ਮਾਤਿਹ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਵਂ ਸਿਕ੍ਖਿਤਬ੍ਬਂ – ‘ਤਿਬ੍ਬੋ ਨੋ ਛਨ੍ਦੋ ਭਵਿਸ੍ਸਤਿ ਅਧਿਸੀਲਸਿਕ੍ਖਾਸਮਾਦਾਨੇ, ਤਿਬ੍ਬੋ ਨੋ ਛਨ੍ਦੋ ਭਵਿਸ੍ਸਤਿ ਅਧਿਚਿਤ੍ਤਸਿਕ੍ਖਾਸਮਾਦਾਨੇ, ਤਿਬ੍ਬੋ ਨੋ ਛਨ੍ਦੋ ਭਵਿਸ੍ਸਤਿ ਅਧਿਪਞ੍ਞਾਸਿਕ੍ਖਾਸਮਾਦਾਨੇ’ਤਿ। ਏਵਞ੍ਹਿ ਵੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਿਕ੍ਖਿਤਬ੍ਬ’’ਨ੍ਤਿ। ਤਤਿਯਂ।

੪. ਵਜ੍ਜਿਪੁਤ੍ਤਸੁਤ੍ਤਂ

੮੫. ਏਕਂ ਸਮਯਂ ਭਗਵਾ ਵੇਸਾਲਿਯਂ ਵਿਹਰਤਿ ਮਹਾਵਨੇ ਕੂਟਾਗਾਰਸਾਲਾਯਂ। ਅਥ ਖੋ ਅਞ੍ਞਤਰੋ ਵਜ੍ਜਿਪੁਤ੍ਤਕੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਯੇਨ ਭਗਵਾ ਤੇਨੁਪਸਙ੍ਕਮਿ; ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਭਗਵਨ੍ਤਂ ਅਭਿਵਾਦੇਤ੍ਵਾ ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਨਿਸੀਦਿ। ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਨਿਸਿਨ੍ਨੋ ਖੋ ਸੋ ਵਜ੍ਜਿਪੁਤ੍ਤਕੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਭਗਵਨ੍ਤਂ ਏਤਦਵੋਚ – ‘‘ਸਾਧਿਕਮਿਦਂ, ਭਨ੍ਤੇ, ਦਿਯਡ੍ਢਸਿਕ੍ਖਾਪਦਸਤਂ [ਦਿਯਡ੍ਢਂ ਸਿਕ੍ਖਾਪਦਸਤਂ (ਸੀ॰)] ਅਨ੍ਵਦ੍ਧਮਾਸਂ ਉਦ੍ਦੇਸਂ ਆਗਚ੍ਛਤਿ। ਨਾਹਂ , ਭਨ੍ਤੇ, ਏਤ੍ਥ ਸਕ੍ਕੋਮਿ ਸਿਕ੍ਖਿਤੁ’’ਨ੍ਤਿ। ‘‘ਸਕ੍ਖਿਸ੍ਸਸਿ ਪਨ ਤ੍ਵਂ, ਭਿਕ੍ਖੁ, ਤੀਸੁ ਸਿਕ੍ਖਾਸੁ ਸਿਕ੍ਖਿਤੁਂ – ਅਧਿਸੀਲਸਿਕ੍ਖਾਯ, ਅਧਿਚਿਤ੍ਤਸਿਕ੍ਖਾਯ ਅਧਿਪਞ੍ਞਾਸਿਕ੍ਖਾਯਾ’’ਤਿ? ‘‘ਸਕ੍ਕੋਮਹਂ, ਭਨ੍ਤੇ, ਤੀਸੁ ਸਿਕ੍ਖਾਸੁ ਸਿਕ੍ਖਿਤੁਂ – ਅਧਿਸੀਲਸਿਕ੍ਖਾਯ, ਅਧਿਚਿਤ੍ਤਸਿਕ੍ਖਾਯ, ਅਧਿਪਞ੍ਞਾਸਿਕ੍ਖਾਯਾ’’ਤਿ। ‘‘ਤਸ੍ਮਾਤਿਹ ਤ੍ਵਂ, ਭਿਕ੍ਖੁ, ਤੀਸੁ ਸਿਕ੍ਖਾਸੁ ਸਿਕ੍ਖਸ੍ਸੁ – ਅਧਿਸੀਲਸਿਕ੍ਖਾਯ, ਅਧਿਚਿਤ੍ਤਸਿਕ੍ਖਾਯ, ਅਧਿਪਞ੍ਞਾਸਿਕ੍ਖਾਯ’’।

‘‘ਯਤੋ ਖੋ ਤ੍ਵਂ, ਭਿਕ੍ਖੁ, ਅਧਿਸੀਲਮ੍ਪਿ ਸਿਕ੍ਖਿਸ੍ਸਸਿ, ਅਧਿਚਿਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਸਿਕ੍ਖਿਸ੍ਸਸਿ, ਅਧਿਪਞ੍ਞਮ੍ਪਿ ਸਿਕ੍ਖਿਸ੍ਸਸਿ, ਤਸ੍ਸ ਤੁਯ੍ਹਂ ਭਿਕ੍ਖੁ ਅਧਿਸੀਲਮ੍ਪਿ ਸਿਕ੍ਖਤੋ ਅਧਿਚਿਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਸਿਕ੍ਖਤੋ ਅਧਿਪਞ੍ਞਮ੍ਪਿ ਸਿਕ੍ਖਤੋ ਰਾਗੋ ਪਹੀਯਿਸ੍ਸਤਿ, ਦੋਸੋ ਪਹੀਯਿਸ੍ਸਤਿ, ਮੋਹੋ ਪਹੀਯਿਸ੍ਸਤਿ। ਸੋ ਤ੍ਵਂ ਰਾਗਸ੍ਸ ਪਹਾਨਾ ਦੋਸਸ੍ਸ ਪਹਾਨਾ ਮੋਹਸ੍ਸ ਪਹਾਨਾ ਯਂ ਅਕੁਸਲਂ ਨ ਤਂ ਕਰਿਸ੍ਸਸਿ, ਯਂ ਪਾਪਂ ਨ ਤਂ ਸੇਵਿਸ੍ਸਸੀ’’ਤਿ।

ਅਥ ਖੋ ਸੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਅਪਰੇਨ ਸਮਯੇਨ ਅਧਿਸੀਲਮ੍ਪਿ ਸਿਕ੍ਖਿ, ਅਧਿਚਿਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਸਿਕ੍ਖਿ, ਅਧਿਪਞ੍ਞਮ੍ਪਿ ਸਿਕ੍ਖਿ। ਤਸ੍ਸ ਅਧਿਸੀਲਮ੍ਪਿ ਸਿਕ੍ਖਤੋ ਅਧਿਚਿਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਸਿਕ੍ਖਤੋ ਅਧਿਪਞ੍ਞਮ੍ਪਿ ਸਿਕ੍ਖਤੋ ਰਾਗੋ ਪਹੀਯਿ, ਦੋਸੋ ਪਹੀਯਿ, ਮੋਹੋ ਪਹੀਯਿ। ਸੋ ਰਾਗਸ੍ਸ ਪਹਾਨਾ ਦੋਸਸ੍ਸ ਪਹਾਨਾ ਮੋਹਸ੍ਸ ਪਹਾਨਾ ਯਂ ਅਕੁਸਲਂ ਤਂ ਨਾਕਾਸਿ, ਯਂ ਪਾਪਂ ਤਂ ਨ ਸੇਵੀਤਿ। ਚਤੁਤ੍ਥਂ।

੫. ਸੇਕ੍ਖਸੁਤ੍ਤਂ

੮੬. ਅਥ ਖੋ ਅਞ੍ਞਤਰੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਯੇਨ ਭਗਵਾ ਤੇਨੁਪਸਙ੍ਕਮਿ; ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਭਗਵਨ੍ਤਂ ਅਭਿਵਾਦੇਤ੍ਵਾ ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਨਿਸੀਦਿ। ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਨਿਸਿਨ੍ਨੋ ਖੋ ਸੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਭਗਵਨ੍ਤਂ ਏਤਦਵੋਚ –

‘‘‘ਸੇਖੋ, ਸੇਖੋ’ਤਿ, ਭਨ੍ਤੇ, ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਕਿਤ੍ਤਾਵਤਾ ਨੁ ਖੋ, ਭਨ੍ਤੇ, ਸੇਖੋ ਹੋਤੀ’’ਤਿ? ‘‘ਸਿਕ੍ਖਤੀਤਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖੁ, ਤਸ੍ਮਾ ਸੇਖੋਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਕਿਞ੍ਚ ਸਿਕ੍ਖਤਿ? ਅਧਿਸੀਲਮ੍ਪਿ ਸਿਕ੍ਖਤਿ, ਅਧਿਚਿਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਸਿਕ੍ਖਤਿ, ਅਧਿਪਞ੍ਞਮ੍ਪਿ ਸਿਕ੍ਖਤਿ। ਸਿਕ੍ਖਤੀਤਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖੁ, ਤਸ੍ਮਾ ਸੇਖੋਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤੀ’’ਤਿ।

‘‘ਸੇਖਸ੍ਸ ਸਿਕ੍ਖਮਾਨਸ੍ਸ, ਉਜੁਮਗ੍ਗਾਨੁਸਾਰਿਨੋ।
ਖਯਸ੍ਮਿਂ ਪਠਮਂ ਞਾਣਂ, ਤਤੋ ਅਞ੍ਞਾ ਅਨਨ੍ਤਰਾ॥

‘‘ਤਤੋ ਅਞ੍ਞਾਵਿਮੁਤ੍ਤਸ੍ਸ [ਅਞ੍ਞਾਵਿਮੁਤ੍ਤਿਯਾ (ਕ॰)], ਞਾਣਂ ਵੇ [ਞਾਣਞ੍ਚ (ਕ॰)] ਹੋਤਿ ਤਾਦਿਨੋ।
ਅਕੁਪ੍ਪਾ ਮੇ ਵਿਮੁਤ੍ਤੀਤਿ, ਭਵਸਂਯੋਜਨਕ੍ਖਯੇ’’ਤਿ॥ ਪਞ੍ਚਮਂ। ( ) [(ਅਟ੍ਠਮਂ ਭਾਣਵਾਰਂ ਨਿਟ੍ਠਿਤਂ) (ਕ॰)]

੬. ਪਠਮਸਿਕ੍ਖਾਸੁਤ੍ਤਂ

੮੭. ‘‘ਸਾਧਿਕਮਿਦਂ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦਿਯਡ੍ਢਸਿਕ੍ਖਾਪਦਸਤਂ ਅਨ੍ਵਦ੍ਧਮਾਸਂ ਉਦ੍ਦੇਸਂ ਆਗਚ੍ਛਤਿ, ਯਤ੍ਥ ਅਤ੍ਤਕਾਮਾ ਕੁਲਪੁਤ੍ਤਾ ਸਿਕ੍ਖਨ੍ਤਿ। ਤਿਸ੍ਸੋ ਇਮਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਿਕ੍ਖਾ ਯਤ੍ਥੇਤਂ ਸਬ੍ਬਂ ਸਮੋਧਾਨਂ ਗਚ੍ਛਤਿ। ਕਤਮਾ ਤਿਸ੍ਸੋ? ਅਧਿਸੀਲਸਿਕ੍ਖਾ, ਅਧਿਚਿਤ੍ਤਸਿਕ੍ਖਾ ਅਧਿਪਞ੍ਞਾਸਿਕ੍ਖਾ – ਇਮਾ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਿਸ੍ਸੋ ਸਿਕ੍ਖਾ, ਯਤ੍ਥੇਤਂ ਸਬ੍ਬਂ ਸਮੋਧਾਨਂ ਗਚ੍ਛਤਿ।

‘‘ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਸੀਲੇਸੁ ਪਰਿਪੂਰਕਾਰੀ ਹੋਤਿ ਸਮਾਧਿਸ੍ਮਿਂ ਮਤ੍ਤਸੋ ਕਾਰੀ ਪਞ੍ਞਾਯ ਮਤ੍ਤਸੋ ਕਾਰੀ। ਸੋ ਯਾਨਿ ਤਾਨਿ ਖੁਦ੍ਦਾਨੁਖੁਦ੍ਦਕਾਨਿ ਸਿਕ੍ਖਾਪਦਾਨਿ ਤਾਨਿ ਆਪਜ੍ਜਤਿਪਿ ਵੁਟ੍ਠਾਤਿਪਿ। ਤਂ ਕਿਸ੍ਸ ਹੇਤੁ? ਨ ਹਿ ਮੇਤ੍ਥ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਭਬ੍ਬਤਾ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਯਾਨਿ ਚ ਖੋ ਤਾਨਿ ਸਿਕ੍ਖਾਪਦਾਨਿ ਆਦਿਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਕਾਨਿ ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਸਾਰੁਪ੍ਪਾਨਿ, ਤਤ੍ਥ ਧੁਵਸੀਲੋ [ਧੁਵਸੀਲੀ (ਸੀ॰) ਪੁ॰ ਪ॰ ੧੨੭-੧੨੯ (ਥੋਕਂ ਵਿਸਦਿਸਂ)] ਚ ਹੋਤਿ ਠਿਤਸੀਲੋ [ਠਿਤਸੀਲੀ (ਸੀ॰)] ਚ, ਸਮਾਦਾਯ ਸਿਕ੍ਖਤਿ ਸਿਕ੍ਖਾਪਦੇਸੁ। ਸੋ ਤਿਣ੍ਣਂ ਸਂਯੋਜਨਾਨਂ ਪਰਿਕ੍ਖਯਾ ਸੋਤਾਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ ਅਵਿਨਿਪਾਤਧਮ੍ਮੋ ਨਿਯਤੋ ਸਮ੍ਬੋਧਿਪਰਾਯਣੋ।

‘‘ਇਧ ਪਨ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਸੀਲੇਸੁ ਪਰਿਪੂਰਕਾਰੀ ਹੋਤਿ ਸਮਾਧਿਸ੍ਮਿਂ ਮਤ੍ਤਸੋ ਕਾਰੀ ਪਞ੍ਞਾਯ ਮਤ੍ਤਸੋ ਕਾਰੀ। ਸੋ ਯਾਨਿ ਤਾਨਿ ਖੁਦ੍ਦਾਨੁਖੁਦ੍ਦਕਾਨਿ ਸਿਕ੍ਖਾਪਦਾਨਿ ਤਾਨਿ ਆਪਜ੍ਜਤਿਪਿ ਵੁਟ੍ਠਾਤਿਪਿ। ਤਂ ਕਿਸ੍ਸ ਹੇਤੁ? ਨ ਹਿ ਮੇਤ੍ਥ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਭਬ੍ਬਤਾ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਯਾਨਿ ਚ ਖੋ ਤਾਨਿ ਸਿਕ੍ਖਾਪਦਾਨਿ ਆਦਿਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਕਾਨਿ ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਸਾਰੁਪ੍ਪਾਨਿ ਤਤ੍ਥ ਧੁਵਸੀਲੋ ਚ ਹੋਤਿ ਠਿਤਸੀਲੋ ਚ, ਸਮਾਦਾਯ ਸਿਕ੍ਖਤਿ ਸਿਕ੍ਖਾਪਦੇਸੁ। ਸੋ ਤਿਣ੍ਣਂ ਸਂਯੋਜਨਾਨਂ ਪਰਿਕ੍ਖਯਾ ਰਾਗਦੋਸਮੋਹਾਨਂ ਤਨੁਤ੍ਤਾ ਸਕਦਾਗਾਮੀ ਹੋਤਿ, ਸਕਿਦੇਵ ਇਮਂ ਲੋਕਂ ਆਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸਨ੍ਤਂ ਕਰੋਤਿ।

‘‘ਇਧ ਪਨ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਸੀਲੇਸੁ ਪਰਿਪੂਰਕਾਰੀ ਹੋਤਿ ਸਮਾਧਿਸ੍ਮਿਂ ਪਰਿਪੂਰਕਾਰੀ ਪਞ੍ਞਾਯ ਮਤ੍ਤਸੋ ਕਾਰੀ। ਸੋ ਯਾਨਿ ਤਾਨਿ ਖੁਦ੍ਦਾਨੁਖੁਦ੍ਦਕਾਨਿ ਸਿਕ੍ਖਾਪਦਾਨਿ ਤਾਨਿ ਆਪਜ੍ਜਤਿਪਿ ਵੁਟ੍ਠਾਤਿਪਿ। ਤਂ ਕਿਸ੍ਸ ਹੇਤੁ? ਨ ਹਿ ਮੇਤ੍ਥ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਭਬ੍ਬਤਾ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਯਾਨਿ ਚ ਖੋ ਤਾਨਿ ਸਿਕ੍ਖਾਪਦਾਨਿ ਆਦਿਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਕਾਨਿ ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਸਾਰੁਪ੍ਪਾਨਿ ਤਤ੍ਥ ਧੁਵਸੀਲੋ ਚ ਹੋਤਿ ਠਿਤਸੀਲੋ ਚ, ਸਮਾਦਾਯ ਸਿਕ੍ਖਤਿ ਸਿਕ੍ਖਾਪਦੇਸੁ। ਸੋ ਪਞ੍ਚਨ੍ਨਂ ਓਰਮ੍ਭਾਗਿਯਾਨਂ ਸਂਯੋਜਨਾਨਂ ਪਰਿਕ੍ਖਯਾ ਓਪਪਾਤਿਕੋ ਹੋਤਿ ਤਤ੍ਥ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯੀ ਅਨਾਵਤ੍ਤਿਧਮ੍ਮੋ ਤਸ੍ਮਾ ਲੋਕਾ।

‘‘ਇਧ ਪਨ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਸੀਲੇਸੁ ਪਰਿਪੂਰਕਾਰੀ ਹੋਤਿ ਸਮਾਧਿਸ੍ਮਿਂ ਪਰਿਪੂਰਕਾਰੀ ਪਞ੍ਞਾਯ ਪਰਿਪੂਰਕਾਰੀ। ਸੋ ਯਾਨਿ ਤਾਨਿ ਖੁਦ੍ਦਾਨੁਖੁਦ੍ਦਕਾਨਿ ਸਿਕ੍ਖਾਪਦਾਨਿ ਤਾਨਿ ਆਪਜ੍ਜਤਿਪਿ ਵੁਟ੍ਠਾਤਿਪਿ। ਤਂ ਕਿਸ੍ਸ ਹੇਤੁ? ਨ ਹਿ ਮੇਤ੍ਥ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਭਬ੍ਬਤਾ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਯਾਨਿ ਚ ਖੋ ਤਾਨਿ ਸਿਕ੍ਖਾਪਦਾਨਿ ਆਦਿਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਕਾਨਿ ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਸਾਰੁਪ੍ਪਾਨਿ ਤਤ੍ਥ ਧੁਵਸੀਲੋ ਚ ਹੋਤਿ ਠਿਤਸੀਲੋ ਚ, ਸਮਾਦਾਯ ਸਿਕ੍ਖਤਿ ਸਿਕ੍ਖਾਪਦੇਸੁ। ਸੋ ਆਸਵਾਨਂ ਖਯਾ ਅਨਾਸਵਂ ਚੇਤੋਵਿਮੁਤ੍ਤਿਂ ਪਞ੍ਞਾਵਿਮੁਤ੍ਤਿਂ ਦਿਟ੍ਠੇਵ ਧਮ੍ਮੇ ਸਯਂ ਅਭਿਞ੍ਞਾ ਸਚ੍ਛਿਕਤ੍ਵਾ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਤਿ।

‘‘ਇਤਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਦੇਸਂ ਪਦੇਸਕਾਰੀ ਆਰਾਧੇਤਿ ਪਰਿਪੂਰਂ ਪਰਿਪੂਰਕਾਰੀ। ਅਵਞ੍ਝਾਨਿ ਤ੍ਵੇਵਾਹਂ [ਅਵਞ੍ਝਾਨੇਵਾਹਂ (ਕ॰)], ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਿਕ੍ਖਾਪਦਾਨਿ ਵਦਾਮੀ’’ਤਿ। ਛਟ੍ਠਂ।

੭. ਦੁਤਿਯਸਿਕ੍ਖਾਸੁਤ੍ਤਂ

੮੮. ‘‘ਸਾਧਿਕਮਿਦਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦਿਯਡ੍ਢਸਿਕ੍ਖਾਪਦਸਤਂ ਅਨ੍ਵਦ੍ਧਮਾਸਂ ਉਦ੍ਦੇਸਂ ਆਗਚ੍ਛਤਿ ਯਤ੍ਥ ਅਤ੍ਤਕਾਮਾ ਕੁਲਪੁਤ੍ਤਾ ਸਿਕ੍ਖਨ੍ਤਿ। ਤਿਸ੍ਸੋ ਇਮਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਿਕ੍ਖਾ ਯਤ੍ਥੇਤਂ ਸਬ੍ਬਂ ਸਮੋਧਾਨਂ ਗਚ੍ਛਤਿ। ਕਤਮਾ ਤਿਸ੍ਸੋ? ਅਧਿਸੀਲਸਿਕ੍ਖਾ, ਅਧਿਚਿਤ੍ਤਸਿਕ੍ਖਾ, ਅਧਿਪਞ੍ਞਾਸਿਕ੍ਖਾ – ਇਮਾ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਿਸ੍ਸੋ ਸਿਕ੍ਖਾ ਯਤ੍ਥੇਤਂ ਸਬ੍ਬਂ ਸਮੋਧਾਨਂ ਗਚ੍ਛਤਿ।

‘‘ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਸੀਲੇਸੁ ਪਰਿਪੂਰਕਾਰੀ ਹੋਤਿ ਸਮਾਧਿਸ੍ਮਿਂ ਮਤ੍ਤਸੋ ਕਾਰੀ ਪਞ੍ਞਾਯ ਮਤ੍ਤਸੋ ਕਾਰੀ। ਸੋ ਯਾਨਿ ਤਾਨਿ ਖੁਦ੍ਦਾਨੁਖੁਦ੍ਦਕਾਨਿ ਸਿਕ੍ਖਾਪਦਾਨਿ ਤਾਨਿ ਆਪਜ੍ਜਤਿਪਿ ਵੁਟ੍ਠਾਤਿਪਿ। ਤਂ ਕਿਸ੍ਸ ਹੇਤੁ? ਨ ਹਿ ਮੇਤ੍ਥ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਭਬ੍ਬਤਾ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਯਾਨਿ ਚ ਖੋ ਤਾਨਿ ਸਿਕ੍ਖਾਪਦਾਨਿ ਆਦਿਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਕਾਨਿ ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਸਾਰੁਪ੍ਪਾਨਿ ਤਤ੍ਥ ਧੁਵਸੀਲੋ ਚ ਹੋਤਿ ਠਿਤਸੀਲੋ ਚ, ਸਮਾਦਾਯ ਸਿਕ੍ਖਤਿ ਸਿਕ੍ਖਾਪਦੇਸੁ। ਸੋ ਤਿਣ੍ਣਂ ਸਂਯੋਜਨਾਨਂ ਪਰਿਕ੍ਖਯਾ ਸਤ੍ਤਕ੍ਖਤ੍ਤੁਪਰਮੋ ਹੋਤਿ । ਸਤ੍ਤਕ੍ਖਤ੍ਤੁਪਰਮਂ ਦੇਵੇ ਚ ਮਨੁਸ੍ਸੇ ਚ ਸਨ੍ਧਾਵਿਤ੍ਵਾ ਸਂਸਰਿਤ੍ਵਾ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸਨ੍ਤਂ ਕਰੋਤਿ। ਸੋ ਤਿਣ੍ਣਂ ਸਂਯੋਜਨਾਨਂ ਪਰਿਕ੍ਖਯਾ ਕੋਲਂਕੋਲੋ ਹੋਤਿ, ਦ੍ਵੇ ਵਾ ਤੀਣਿ ਵਾ ਕੁਲਾਨਿ ਸਨ੍ਧਾਵਿਤ੍ਵਾ ਸਂਸਰਿਤ੍ਵਾ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸਨ੍ਤਂ ਕਰੋਤਿ। ਸੋ ਤਿਣ੍ਣਂ ਸਂਯੋਜਨਾਨਂ ਪਰਿਕ੍ਖਯਾ ਏਕਬੀਜੀ ਹੋਤਿ, ਏਕਂਯੇਵ ਮਾਨੁਸਕਂ ਭਵਂ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤੇਤ੍ਵਾ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸਨ੍ਤਂ ਕਰੋਤਿ। ਸੋ ਤਿਣ੍ਣਂ ਸਂਯੋਜਨਾਨਂ ਪਰਿਕ੍ਖਯਾ ਰਾਗਦੋਸਮੋਹਾਨਂ ਤਨੁਤ੍ਤਾ ਸਕਦਾਗਾਮੀ ਹੋਤਿ, ਸਕਿਦੇਵ ਇਮਂ ਲੋਕਂ ਆਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸਨ੍ਤਂ ਕਰੋਤਿ।

‘‘ਇਧ ਪਨ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਸੀਲੇਸੁ ਪਰਿਪੂਰਕਾਰੀ ਹੋਤਿ ਸਮਾਧਿਸ੍ਮਿਂ ਪਰਿਪੂਰਕਾਰੀ ਪਞ੍ਞਾਯ ਮਤ੍ਤਸੋ ਕਾਰੀ। ਸੋ ਯਾਨਿ ਤਾਨਿ ਖੁਦ੍ਦਾਨੁਖੁਦ੍ਦਕਾਨਿ ਸਿਕ੍ਖਾਪਦਾਨਿ ਤਾਨਿ ਆਪਜ੍ਜਤਿਪਿ ਵੁਟ੍ਠਾਤਿਪਿ। ਤਂ ਕਿਸ੍ਸ ਹੇਤੁ? ਨ ਹਿ ਮੇਤ੍ਥ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਭਬ੍ਬਤਾ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਯਾਨਿ ਚ ਖੋ ਤਾਨਿ ਸਿਕ੍ਖਾਪਦਾਨਿ ਆਦਿਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਕਾਨਿ ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਸਾਰੁਪ੍ਪਾਨਿ ਤਤ੍ਥ ਧੁਵਸੀਲੋ ਚ ਹੋਤਿ ਠਿਤਸੀਲੋ ਚ, ਸਮਾਦਾਯ ਸਿਕ੍ਖਤਿ ਸਿਕ੍ਖਾਪਦੇਸੁ। ਸੋ ਪਞ੍ਚਨ੍ਨਂ ਓਰਮ੍ਭਾਗਿਯਾਨਂ ਸਂਯੋਜਨਾਨਂ ਪਰਿਕ੍ਖਯਾ ਉਦ੍ਧਂਸੋਤੋ ਅਕਨਿਟ੍ਠਗਾਮੀ। ਸੋ ਪਞ੍ਚਨ੍ਨਂ ਓਰਮ੍ਭਾਗਿਯਾਨਂ ਸਂਯੋਜਨਾਨਂ ਪਰਿਕ੍ਖਯਾ ਸਸਙ੍ਖਾਰਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯੀ ਹੋਤਿ। ਸੋ ਪਞ੍ਚਨ੍ਨਂ ਓਰਮ੍ਭਾਗਿਯਾਨਂ ਸਂਯੋਜਨਾਨਂ ਪਰਿਕ੍ਖਯਾ ਅਸਙ੍ਖਾਰਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯੀ ਹੋਤਿ। ਸੋ ਪਞ੍ਚਨ੍ਨਂ ਓਰਮ੍ਭਾਗਿਯਾਨਂ ਸਂਯੋਜਨਾਨਂ ਪਰਿਕ੍ਖਯਾ ਉਪਹਚ੍ਚਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯੀ ਹੋਤਿ। ਸੋ ਪਞ੍ਚਨ੍ਨਂ ਓਰਮ੍ਭਾਗਿਯਾਨਂ ਸਂਯੋਜਨਾਨਂ ਪਰਿਕ੍ਖਯਾ ਅਨ੍ਤਰਾਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯੀ ਹੋਤਿ।

‘‘ਇਧ ਪਨ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਸੀਲੇਸੁ ਪਰਿਪੂਰਕਾਰੀ ਹੋਤਿ ਸਮਾਧਿਸ੍ਮਿਂ ਪਰਿਪੂਰਕਾਰੀ ਪਞ੍ਞਾਯ ਪਰਿਪੂਰਕਾਰੀ। ਸੋ ਯਾਨਿ ਤਾਨਿ ਧੁਵਸੀਲੋ ਚ ਹੋਤਿ ਠਿਤਸੀਲੋ ਚ, ਸਮਾਦਾਯ ਸਿਕ੍ਖਤਿ ਸਿਕ੍ਖਾਪਦੇਸੁ। ਸੋ ਆਸਵਾਨਂ ਖਯਾ ਅਨਾਸਵਂ ਚੇਤੋਵਿਮੁਤ੍ਤਿਂ ਪਞ੍ਞਾਵਿਮੁਤ੍ਤਿਂ ਦਿਟ੍ਠੇਵ ਧਮ੍ਮੇ ਸਯਂ ਅਭਿਞ੍ਞਾ ਸਚ੍ਛਿਕਤ੍ਵਾ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਤਿ।

‘‘ਇਤਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਦੇਸਂ ਪਦੇਸਕਾਰੀ ਆਰਾਧੇਤਿ, ਪਰਿਪੂਰਂ ਪਰਿਪੂਰਕਾਰੀ, ਅਵਞ੍ਝਾਨਿ ਤ੍ਵੇਵਾਹਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਿਕ੍ਖਾਪਦਾਨਿ ਵਦਾਮੀ’’ਤਿ। ਸਤ੍ਤਮਂ।

੮. ਤਤਿਯਸਿਕ੍ਖਾਸੁਤ੍ਤਂ

੮੯. ‘‘ਸਾਧਿਕਮਿਦਂ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦਿਯਡ੍ਢਸਿਕ੍ਖਾਪਦਸਤਂ ਅਨ੍ਵਦ੍ਧਮਾਸਂ ਉਦ੍ਦੇਸਂ ਆਗਚ੍ਛਤਿ ਯਤ੍ਥ ਅਤ੍ਤਕਾਮਾ ਕੁਲਪੁਤ੍ਤਾ ਸਿਕ੍ਖਨ੍ਤਿ। ਤਿਸ੍ਸੋ ਇਮਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਿਕ੍ਖਾ ਯਤ੍ਥੇਤਂ ਸਬ੍ਬਂ ਸਮੋਧਾਨਂ ਗਚ੍ਛਤਿ। ਕਤਮਾ ਤਿਸ੍ਸੋ? ਅਧਿਸੀਲਸਿਕ੍ਖਾ, ਅਧਿਚਿਤ੍ਤਸਿਕ੍ਖਾ, ਅਧਿਪਞ੍ਞਾਸਿਕ੍ਖਾ – ਇਮਾ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਿਸ੍ਸੋ ਸਿਕ੍ਖਾ ਯਤ੍ਥੇਤਂ ਸਬ੍ਬਂ ਸਮੋਧਾਨਂ ਗਚ੍ਛਤਿ।

‘‘ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਸੀਲੇਸੁ ਪਰਿਪੂਰਕਾਰੀ ਹੋਤਿ ਸਮਾਧਿਸ੍ਮਿਂ ਪਰਿਪੂਰਕਾਰੀ ਪਞ੍ਞਾਯ ਪਰਿਪੂਰਕਾਰੀ। ਸੋ ਯਾਨਿ ਤਾਨਿ ਖੁਦ੍ਦਾਨੁਖੁਦ੍ਦਕਾਨਿ ਸਿਕ੍ਖਾਪਦਾਨਿ ਤਾਨਿ ਆਪਜ੍ਜਤਿਪਿ ਵੁਟ੍ਠਾਤਿਪਿ। ਤਂ ਕਿਸ੍ਸ ਹੇਤੁ? ਨ ਹਿ ਮੇਤ੍ਥ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਭਬ੍ਬਤਾ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਯਾਨਿ ਚ ਖੋ ਤਾਨਿ ਸਿਕ੍ਖਾਪਦਾਨਿ ਆਦਿਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਕਾਨਿ ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਸਾਰੁਪ੍ਪਾਨਿ ਤਤ੍ਥ ਧੁਵਸੀਲੋ ਚ ਹੋਤਿ ਠਿਤਸੀਲੋ ਚ, ਸਮਾਦਾਯ ਸਿਕ੍ਖਤਿ ਸਿਕ੍ਖਾਪਦੇਸੁ। ਸੋ ਆਸਵਾਨਂ ਖਯਾ ਅਨਾਸਵਂ ਚੇਤੋਵਿਮੁਤ੍ਤਿਂ ਪਞ੍ਞਾਵਿਮੁਤ੍ਤਿਂ ਦਿਟ੍ਠੇਵ ਧਮ੍ਮੇ ਸਯਂ ਅਭਿਞ੍ਞਾ ਸਚ੍ਛਿਕਤ੍ਵਾ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਤਿ। ਤਂ ਵਾ ਪਨ ਅਨਭਿਸਮ੍ਭਵਂ ਅਪ੍ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਂ ਪਞ੍ਚਨ੍ਨਂ ਓਰਮ੍ਭਾਗਿਯਾਨਂ ਸਂਯੋਜਨਾਨਂ ਪਰਿਕ੍ਖਯਾ ਅਨ੍ਤਰਾਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯੀ ਹੋਤਿ। ਤਂ ਵਾ ਪਨ ਅਨਭਿਸਮ੍ਭਵਂ ਅਪ੍ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਂ ਪਞ੍ਚਨ੍ਨਂ ਓਰਮ੍ਭਾਗਿਯਾਨਂ ਸਂਯੋਜਨਾਨਂ ਪਰਿਕ੍ਖਯਾ ਉਪਹਚ੍ਚਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯੀ ਹੋਤਿ। ਤਂ ਵਾ ਪਨ ਅਨਭਿਸਮ੍ਭਵਂ ਅਪ੍ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਂ ਪਞ੍ਚਨ੍ਨਂ ਓਰਮ੍ਭਾਗਿਯਾਨਂ ਸਂਯੋਜਨਾਨਂ ਪਰਿਕ੍ਖਯਾ ਅਸਙ੍ਖਾਰਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯੀ ਹੋਤਿ। ਤਂ ਵਾ ਪਨ ਅਨਭਿਸਮ੍ਭਵਂ ਅਪ੍ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਂ ਪਞ੍ਚਨ੍ਨਂ ਓਰਮ੍ਭਾਗਿਯਾਨਂ ਸਂਯੋਜਨਾਨਂ

ਪਰਿਕ੍ਖਯਾ ਸਸਙ੍ਖਾਰਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯੀ ਹੋਤਿ। ਤਂ ਵਾ ਪਨ ਅਨਭਿਸਮ੍ਭਵਂ ਅਪ੍ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਂ ਪਞ੍ਚਨ੍ਨਂ ਓਰਮ੍ਭਾਗਿਯਾਨਂ ਸਂਯੋਜਨਾਨਂ ਪਰਿਕ੍ਖਯਾ ਉਦ੍ਧਂਸੋਤੋ ਹੋਤਿ ਅਕਨਿਟ੍ਠਗਾਮੀ ਤਂ ਵਾ ਪਨ ਅਨਭਿਸਮ੍ਭਵਂ ਅਪ੍ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਂ ਤਿਣ੍ਣਂ ਸਂਯੋਜਨਾਨਂ ਪਰਿਕ੍ਖਯਾ, ਰਾਗਦੋਸਮੋਹਾਨਂ ਤਨੁਤ੍ਤਾ ਸਕਦਾਗਾਮੀ ਹੋਤਿ, ਸਕਿਦੇਵ ਇਮਂ ਲੋਕਂ ਆਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸਨ੍ਤਂ ਕਰੋਤਿ। ਤਂ ਵਾ ਪਨ ਅਨਭਿਸਮ੍ਭਵਂ ਅਪ੍ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਂ ਤਿਣ੍ਣਂ ਸਂਯੋਜਨਾਨਂ ਪਰਿਕ੍ਖਯਾ ਏਕਬੀਜੀ ਹੋਤਿ, ਏਕਂਯੇਵ ਮਾਨੁਸਕਂ ਭਵਂ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤੇਤ੍ਵਾ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸਨ੍ਤਂ ਕਰੋਤਿ। ਤਂ ਵਾ ਪਨ ਅਨਭਿਸਮ੍ਭਵਂ ਅਪ੍ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਂ ਤਿਣ੍ਣਂ ਸਂਯੋਜਨਾਨਂ ਪਰਿਕ੍ਖਯਾ ਕੋਲਂਕੋਲੋ ਹੋਤਿ, ਦ੍ਵੇ ਵਾ ਤੀਣਿ ਵਾ ਕੁਲਾਨਿ ਸਨ੍ਧਾਵਿਤ੍ਵਾ ਸਂਸਰਿਤ੍ਵਾ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸਨ੍ਤਂ ਕਰੋਤਿ। ਤਂ ਵਾ ਪਨ ਅਨਭਿਸਮ੍ਭਵਂ ਅਪ੍ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਂ ਤਿਣ੍ਣਂ ਸਂਯੋਜਨਾਨਂ ਪਰਿਕ੍ਖਯਾ ਸਤ੍ਤਕ੍ਖਤ੍ਤੁਪਰਮੋ ਹੋਤਿ, ਸਤ੍ਤਕ੍ਖਤ੍ਤੁਪਰਮਂ ਦੇਵੇ ਚ ਮਨੁਸ੍ਸੇ ਚ ਸਨ੍ਧਾਵਿਤ੍ਵਾ ਸਂਸਰਿਤ੍ਵਾ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸਨ੍ਤਂ ਕਰੋਤਿ।

''ਇਤਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਰਿਪੂਰਂ ਪਰਿਪੂਰਕਾਰੀ ਆਰਾਧੇਤਿ ਪਦੇਸਂ ਪਦੇਸਕਾਰੀ। ਅਵਞ੍ਝਾਨਿਤ੍ਵੇਵਾਹਂ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਿਕ੍ਖਾਪਦਾਨਿ ਵਦਾਮੀ''ਤਿ। ਅਟ੍ਠਮਂ।

੯. ਪਠਮਸਿਕ੍ਖਤ੍ਤਯਸੁਤ੍ਤਂ

੯੦. ''ਤਿਸ੍ਸੋ ਇਮਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਿਕ੍ਖਾ। ਕਤਮਾ ਤਿਸ੍ਸੋ? ਅਧਿਸੀਲਸਿਕ੍ਖਾ, ਅਧਿਚਿਤ੍ਤਸਿਕ੍ਖਾ, ਅਧਿਪਞ੍ਞਾਸਿਕ੍ਖਾ।

''ਕਤਮਾ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਧਿਸੀਲਸਿਕ੍ਖਾ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਸੀਲਵਾ ਹੋਤਿ...ਪੇ॰... ਸਮਾਦਾਯ ਸਿਕ੍ਖਤਿ ਸਿਕ੍ਖਾਪਦੇਸੁ। ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਧਿਸੀਲਸਿਕ੍ਖਾ।

''ਕਤਮਾ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਧਿਚਿਤ੍ਤਸਿਕ੍ਖਾ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਵਿਵਿਚ੍ਚੇਵ ਕਾਮੇਹਿ...ਪੇ॰... ਚਤੁਤ੍ਥਂ ਝਾਨਂ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਤਿ। ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਧਿਚਿਤ੍ਤਸਿਕ੍ਖਾ।

''ਕਤਮਾ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਧਿਪਞ੍ਞਾਸਿਕ੍ਖਾ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ 'ਇਦਂ ਦੁਕ੍ਖ'ਨ੍ਤਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਪਜਾਨਾਤਿ...ਪੇ॰... 'ਅਯਂ ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧਗਾਮਿਨੀ ਪਟਿਪਦਾ'ਤਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਪਜਾਨਾਤਿ। ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਧਿਪਞ੍ਞਾਸਿਕ੍ਖਾ। ਇਮਾ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਿਸ੍ਸੋ ਸਿਕ੍ਖਾ''ਤਿ। ਨਵਮਂ।

੧੦. ਦੁਤਿਯਸਿਕ੍ਖਤ੍ਤਯਸੁਤ੍ਤਂ

੯੧. ''ਤਿਸ੍ਸੋ ਇਮਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਿਕ੍ਖਾ। ਕਤਮਾ ਤਿਸ੍ਸੋ? ਅਧਿਸੀਲਸਿਕ੍ਖਾ, ਅਧਿਚਿਤ੍ਤਸਿਕ੍ਖਾ, ਅਧਿਪਞ੍ਞਾਸਿਕ੍ਖਾ।

''ਕਤਮਾ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਧਿਸੀਲਸਿਕ੍ਖਾ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਸੀਲਵਾ ਹੋਤਿ...ਪੇ॰... ਸਮਾਦਾਯ ਸਿਕ੍ਖਤਿ ਸਿਕ੍ਖਾਪਦੇਸੁ। ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਧਿਸੀਲਸਿਕ੍ਖਾ।

''ਕਤਮਾ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਧਿਚਿਤ੍ਤਸਿਕ੍ਖਾ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਵਿਵਿਚ੍ਚੇਵ ਕਾਮੇਹਿ...ਪੇ॰... ਚਤੁਤ੍ਥਂ ਝਾਨਂ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਤਿ। ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਧਿਚਿਤ੍ਤਸਿਕ੍ਖਾ।

''ਕਤਮਾ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਧਿਪਞ੍ਞਾਸਿਕ੍ਖਾ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਆਸਵਾਨਂ ਖਯਾ ਅਨਾਸਵਂ ਚੇਤੋਵਿਮੁਤ੍ਤਿਂ ਪਞ੍ਞਾਵਿਮੁਤ੍ਤਿਂ ਦਿਟ੍ਠੇਵ ਧਮ੍ਮੇ ਸਯਂ ਅਭਿਞ੍ਞਾ ਸਚ੍ਛਿਕਤ੍ਵਾ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਤਿ। ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਧਿਪਞ੍ਞਾ ਸਿਕ੍ਖਾ। ਇਮਾ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਿਸ੍ਸੋ ਸਿਕ੍ਖਾ''ਤਿ।

''ਅਧਿਸੀਲਂ ਅਧਿਚਿਤ੍ਤਂ, ਅਧਿਪਞ੍ਞਞ੍ਚ ਵੀਰਿਯਵਾ।

ਥਾਮਵਾ ਧਿਤਿਮਾ ਝਾਯੀ, ਸਤੋ ਗੁਤ੍ਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੋ [ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੋ (ਕ॰)] ਚਰੇ॥

‘‘ਯਥਾ ਪੁਰੇ ਤਥਾ ਪਚ੍ਛਾ, ਯਥਾ ਪਚ੍ਛਾ ਤਥਾ ਪੁਰੇ।
ਯਥਾ ਅਧੋ ਤਥਾ ਉਦ੍ਧਂ, ਯਥਾ ਉਦ੍ਧਂ ਤਥਾ ਅਧੋ॥

‘‘ਯਥਾ ਦਿਵਾ ਤਥਾ ਰਤ੍ਤਿਂ, ਯਥਾ ਰਤ੍ਤਿਂ ਤਥਾ ਦਿਵਾ।
ਅਭਿਭੁਯ੍ਯ ਦਿਸਾ ਸਬ੍ਬਾ, ਅਪ੍ਪਮਾਣਸਮਾਧਿਨਾ॥

‘‘ਤਮਾਹੁ ਸੇਖਂ ਪਟਿਪਦਂ [ਪਾਟਿਪਦਂ (?) ਮ॰ ਨਿ॰ ੨.੨੭ ਪਸ੍ਸਿਤਬ੍ਬਂ], ਅਥੋ ਸਂਸੁਦ੍ਧਚਾਰਿਯਂ [ਸਂਸੁਦ੍ਧਚਾਰਣਂ (ਸੀ॰ ਪੀ॰), ਸਂਸੁਦ੍ਧਚਾਰਿਨਂ (ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰)]।
ਤਮਾਹੁ ਲੋਕੇ ਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਂ, ਧੀਰਂ ਪਟਿਪਦਨ੍ਤਗੁਂ॥

‘‘ਵਿਞ੍ਞਾਣਸ੍ਸ ਨਿਰੋਧੇਨ, ਤਣ੍ਹਾਕ੍ਖਯਵਿਮੁਤ੍ਤਿਨੋ।
ਪਜ੍ਜੋਤਸ੍ਸੇਵ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ, ਵਿਮੋਕ੍ਖੋ ਹੋਤਿ ਚੇਤਸੋ’’ਤਿ॥ ਦਸਮਂ।

੧੧. ਸਙ੍ਕਵਾਸੁਤ੍ਤਂ

੯੨. ਏਕਂ ਸਮਯਂ ਭਗਵਾ ਕੋਸਲੇਸੁ ਚਾਰਿਕਂ ਚਰਮਾਨੋ ਮਹਤਾ ਭਿਕ੍ਖੁਸਙ੍ਘੇਨ ਸਦ੍ਧਿਂ ਯੇਨ ਸਙ੍ਕਵਾ [ਪਙ੍ਕਧਾ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰)] ਨਾਮ ਕੋਸਲਾਨਂ ਨਿਗਮੋ ਤਦਵਸਰਿ। ਤਤ੍ਰ ਸੁਦਂ ਭਗਵਾ ਸਙ੍ਕਵਾਯਂ ਵਿਹਰਤਿ। ਤੇਨ ਖੋ ਪਨ ਸਮਯੇਨ ਕਸ੍ਸਪਗੋਤ੍ਤੋ ਨਾਮ ਭਿਕ੍ਖੁ ਸਙ੍ਕਵਾਯਂ ਆਵਾਸਿਕੋ ਹੋਤਿ। ਤਤ੍ਰ ਸੁਦਂ ਭਗਵਾ ਸਿਕ੍ਖਾਪਦਪਟਿਸਂਯੁਤ੍ਤਾਯ ਧਮ੍ਮਿਯਾ ਕਥਾਯ ਭਿਕ੍ਖੂ ਸਨ੍ਦਸ੍ਸੇਤਿ ਸਮਾਦਪੇਤਿ ਸਮੁਤ੍ਤੇਜੇਤਿ ਸਮ੍ਪਹਂਸੇਤਿ। ਅਥ ਖੋ ਕਸ੍ਸਪਗੋਤ੍ਤਸ੍ਸ ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਭਗਵਤਿ ਸਿਕ੍ਖਾਪਦਪਟਿਸਂਯੁਤ੍ਤਾਯ ਧਮ੍ਮਿਯਾ ਕਥਾਯ ਭਿਕ੍ਖੂ ਸਨ੍ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੇ ਸਮਾਦਪੇਨ੍ਤੇ ਸਮੁਤ੍ਤੇਜੇਨ੍ਤੇ ਸਮ੍ਪਹਂਸੇਨ੍ਤੇ ਅਹੁਦੇਵ ਅਕ੍ਖਨ੍ਤਿ ਅਹੁ ਅਪ੍ਪਚ੍ਚਯੋ – ‘‘ਅਧਿਸਲ੍ਲਿਖਤੇਵਾਯਂ [ਅਧਿਸਲ੍ਲੇਖਤੇਵਾਯਂ (ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਕ॰)] ਸਮਣੋ’’ਤਿ। ਅਥ ਖੋ ਭਗਵਾ ਸਙ੍ਕਵਾਯਂ ਯਥਾਭਿਰਨ੍ਤਂ ਵਿਹਰਿਤ੍ਵਾ ਯੇਨ ਰਾਜਗਹਂ ਤੇਨ ਚਾਰਿਕਂ ਪਕ੍ਕਾਮਿ। ਅਨੁਪੁਬ੍ਬੇਨ ਚਾਰਿਕਂ ਚਰਮਾਨੋ ਯੇਨ ਰਾਜਗਹਂ ਤਦਵਸਰਿ। ਤਤ੍ਰ ਸੁਦਂ ਭਗਵਾ ਰਾਜਗਹੇ ਵਿਹਰਤਿ।

ਅਥ ਖੋ ਕਸ੍ਸਪਗੋਤ੍ਤਸ੍ਸ ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਅਚਿਰਪਕ੍ਕਨ੍ਤਸ੍ਸ ਭਗਵਤੋ ਅਹੁਦੇਵ ਕੁਕ੍ਕੁਚ੍ਚਂ ਅਹੁ ਵਿਪ੍ਪਟਿਸਾਰੋ – ‘‘ਅਲਾਭਾ ਵਤ ਮੇ, ਨ ਵਤ ਮੇ ਲਾਭਾ ; ਦੁਲ੍ਲਦ੍ਧਂ ਵਤ ਮੇ, ਨ ਵਤ ਮੇ ਸੁਲਦ੍ਧਂ; ਯਸ੍ਸ ਮੇ ਭਗਵਤਿ ਸਿਕ੍ਖਾਪਦਪਟਿਸਂਯੁਤ੍ਤਾਯ ਧਮ੍ਮਿਯਾ ਕਥਾਯ ਭਿਕ੍ਖੂ ਸਨ੍ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੇ ਸਮਾਦਪੇਨ੍ਤੇ ਸਮੁਤ੍ਤੇਜੇਨ੍ਤੇ ਸਮ੍ਪਹਂਸੇਨ੍ਤੇ ਅਹੁਦੇਵ ਅਕ੍ਖਨ੍ਤਿ ਅਹੁ ਅਪ੍ਪਚ੍ਚਯੋ – ‘ਅਧਿਸਲ੍ਲਿਖਤੇਵਾਯਂ ਸਮਣੋ’ਤਿ। ਯਂਨੂਨਾਹਂ ਯੇਨ ਭਗਵਾ ਤੇਨੁਪਸਙ੍ਕਮੇਯ੍ਯਂ; ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਭਗਵਤੋ ਸਨ੍ਤਿਕੇ ਅਚ੍ਚਯਂ ਅਚ੍ਚਯਤੋ ਦੇਸੇਯ੍ਯ’’ਨ੍ਤਿ। ਅਥ ਖੋ ਕਸ੍ਸਪਗੋਤ੍ਤੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਸੇਨਾਸਨਂ ਸਂਸਾਮੇਤ੍ਵਾ ਪਤ੍ਤਚੀਵਰਮਾਦਾਯ ਯੇਨ ਰਾਜਗਹਂ ਤੇਨ ਪਕ੍ਕਾਮਿ। ਅਨੁਪੁਬ੍ਬੇਨ ਯੇਨ ਰਾਜਗਹਂ ਯੇਨ ਗਿਜ੍ਝਕੂਟੋ ਪਬ੍ਬਤੋ ਯੇਨ ਭਗਵਾ ਤੇਨੁਪਸਙ੍ਕਮਿ ; ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਭਗਵਨ੍ਤਂ ਅਭਿਵਾਦੇਤ੍ਵਾ ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਨਿਸੀਦਿ। ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਨਿਸਿਨ੍ਨੋ ਖੋ ਕਸ੍ਸਪਗੋਤ੍ਤੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਭਗਵਨ੍ਤਂ ਏਤਦਵੋਚ –

‘‘ਏਕਮਿਦਂ, ਭਨ੍ਤੇ, ਸਮਯਂ ਭਗਵਾ ਸਙ੍ਕਵਾਯਂ ਵਿਹਰਤਿ, ਸਙ੍ਕਵਾ ਨਾਮ ਕੋਸਲਾਨਂ ਨਿਗਮੋ। ਤਤ੍ਰ, ਭਨ੍ਤੇ, ਭਗਵਾ ਸਿਕ੍ਖਾਪਦਪਟਿਸਂਯੁਤ੍ਤਾਯ ਧਮ੍ਮਿਯਾ ਕਥਾਯ ਭਿਕ੍ਖੂ ਸਨ੍ਦਸ੍ਸੇਸਿ ਸਮਾਦਪੇਸਿ ਸਮੁਤ੍ਤੇਜੇਸਿ ਸਮ੍ਪਹਂਸੇਸਿ। ਤਸ੍ਸ ਮਯ੍ਹਂ ਭਗਵਤਿ ਸਿਕ੍ਖਾਪਦਪਟਿਸਂਯੁਤ੍ਤਾਯ ਧਮ੍ਮਿਯਾ ਕਥਾਯ ਭਿਕ੍ਖੂ ਸਨ੍ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੇ ਸਮਾਦਪੇਨ੍ਤੇ ਸਮੁਤ੍ਤੇਜੇਨ੍ਤੇ ਸਮ੍ਪਹਂਸੇਨ੍ਤੇ ਅਹੁਦੇਵ ਅਕ੍ਖਨ੍ਤਿ ਅਹੁ ਅਪ੍ਪਚ੍ਚਯੋ – ‘ਅਧਿਸਲ੍ਲਿਖਤੇਵਾਯਂ ਸਮਣੋ’ਤਿ। ਅਥ ਖੋ ਭਗਵਾ ਸਙ੍ਕਵਾਯਂ ਯਥਾਭਿਰਨ੍ਤਂ ਵਿਹਰਿਤ੍ਵਾ ਯੇਨ ਰਾਜਗਹਂ ਤੇਨ ਚਾਰਿਕਂ ਪਕ੍ਕਾਮਿ। ( ) [(ਅਨੁਪੁਬ੍ਬੇਨ ਚਾਰਿਕਂ ਚਰਮਾਨੋ ਯੇਨ ਰਾਜਗਹਂ ਤਦਵਸਰਿ। ਤਤ੍ਰ ਸੁਦਂ ਭਗਵਾ ਰਾਜਗਹੇ ਵਿਹਰਤਿ। ਅਥ

ਖੋ (ਕ॰)] ਤਸ੍ਸ ਮਯ੍ਹੰ, ਭਨ੍ਤੇ, ਅਚਿਰਪਕ੍ਕਨ੍ਤਸ੍ਸ ਭਗਵਤੋ ਅਹੁਦੇਵ ਕੁਕ੍ਕੁਚ੍ਚੰ ਅਹੁ ਵਿਪ੍ਪਟਿਸਾਰੋ – ਅਲਾਭਾ ਵਤ ਮੇ, ਨ ਵਤ ਮੇ ਲਾਭਾ; ਦੁਲ੍ਲਦ੍ਧੰ ਵਤ ਮੇ, ਨ ਵਤ ਮੇ ਸੁਲਦ੍ਧੰ; ਯਸ੍ਸ ਮੇ ਭਗਵਤਿ ਸਿਕ੍ਖਾਪਦਪਟਿਸੰਯੁਤ੍ਤਾਯ ਧਮ੍ਮਿਯਾ ਕਥਾਯ ਭਿਕ੍ਖੂ ਸਨ੍ਨਸ੍ਸੇਨ੍ਤੇ ਸਮਾਦਪੇਨ੍ਤੇ ਸਮੁਤ੍ਤੇਜੇਨ੍ਤੇ ਸਮ੍ਪਹੰਸੇਨ੍ਤੇ ਅਹੁਦੇਵ ਅਕ੍ਖਨ੍ਤਿ ਅਹੁ ਅਪ੍ਪਚ੍ਚਯੋ – 'ਅਧਿਸਲ੍ਲਿਖਤੇਵਾਯੰ ਸਮਣੋ'ਤਿ। ਯੰਨੂਨਾਹੰ ਯੇਨ ਭਗਵਾ ਤੇਨੁਪਸਙ੍ਕਮੇਯ੍ਯੰ; ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਭਗਵਤੋ ਸਨ੍ਤਿਕੇ ਅਚ੍ਚਯੰ ਅਚ੍ਚਯਤੋ ਦੇਸੇਯ੍ਯਨ੍ਤਿ। ਅਚ੍ਚਯੋ ਮੰ, ਭਨ੍ਤੇ , ਅਚ੍ਚਗਮਾ ਯਥਾਬਾਲੰ ਯਥਾਮੂਲ੍ਹੰ ਯਥਾਅਕੁਸਲੰ ਯਸ੍ਸ ਮੇ ਭਗਵਤਿ ਸਿਕ੍ਖਾਪਦਪਟਿਸੰਯੁਤ੍ਤਾਯ ਧਮ੍ਮਿਯਾ ਕਥਾਯ ਭਿਕ੍ਖੂ ਸਨ੍ਨਸ੍ਸੇਨ੍ਤੇ ਸਮਾਦਪੇਨ੍ਤੇ ਸਮੁਤ੍ਤੇਜੇਨ੍ਤੇ ਸਮ੍ਪਹੰਸੇਨ੍ਤੇ ਅਹੁਦੇਵ ਅਕ੍ਖਨ੍ਤਿ ਅਹੁ ਅਪ੍ਪਚ੍ਚਯੋ – 'ਅਧਿਸਲ੍ਲਿਖਤੇਵਾਯੰ ਸਮਣੋ'ਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਮੇ, ਭਨ੍ਤੇ, ਭਗਵਾ ਅਚ੍ਚਯੰ ਅਚ੍ਚਯਤੋ ਪਟਿਗ੍ਗਣ੍ਹਾਤੁ, ਆਯਤਿੰ ਸੰਵਰਾਯਾ''ਤਿ।

''ਤਗ੍ਘ ਤੰ [ਤਗ੍ਘ ਤ੍ਵੰ (ਸੀ॰ ਪੀ॰)], ਕਸ੍ਸਪ, ਅਚ੍ਚਯੋ ਅਚ੍ਚਗਮਾ ਯਥਾਬਾਲੰ ਯਥਾਮੂਲ੍ਹੰ ਯਥਾਅਕੁਸਲੰ, ਯਸ੍ਸ ਤੇ ਮਯਿ ਸਿਕ੍ਖਾਪਦਪਟਿਸੰਯੁਤ੍ਤਾਯ ਧਮ੍ਮਿਯਾ ਕਥਾਯ ਭਿਕ੍ਖੂ ਸਨ੍ਨਸ੍ਸੇਨ੍ਤੇ ਸਮਾਦਪੇਨ੍ਤੇ ਸਮੁਤ੍ਤੇਜੇਨ੍ਤੇ ਸਮ੍ਪਹੰਸੇਨ੍ਤੇ ਅਹੁਦੇਵ ਅਕ੍ਖਨ੍ਤਿ ਅਹੁ ਅਪ੍ਪਚ੍ਚਯੋ – 'ਅਧਿਸਲ੍ਲਿਖਤੇਵਾਯੰ ਸਮਣੋ'ਤਿ। ਯਤੋ ਚ ਖੋ ਤ੍ਵੰ, ਕਸ੍ਸਪ, ਅਚ੍ਚਯੰ ਅਚ੍ਚਯਤੋ ਦਿਸ੍ਵਾ ਯਥਾਧਮ੍ਮੰ ਪਟਿਕਰੋਸਿ, ਤੰ ਤੇ ਮਯੰ ਪਟਿਗ੍ਗਣ੍ਹਾਮ। ਵੁਦ੍ਧਿਹੇਸਾ, ਕਸ੍ਸਪ, ਅਰਿਯਸ੍ਸ ਵਿਨਯੇ ਯੋ ਅਚ੍ਚਯੰ ਅਚ੍ਚਯਤੋ ਦਿਸ੍ਵਾ ਯਥਾਧਮ੍ਮੰ ਪਟਿਕਰੋਤਿ, ਆਯਤਿੰ ਸੰਵਰੰ ਆਪਜ੍ਜਤਿ।

''ਥੇਰੋ ਚੇਪਿ , ਕਸ੍ਸਪ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਹੋਤਿ ਨ ਸਿਕ੍ਖਾਕਾਮੋ ਨ ਸਿਕ੍ਖਾਸਮਾਦਾਨਸ੍ਸ ਵਣ੍ਣਵਾਦੀ, ਯੇ ਚਞ੍ਞੇ ਭਿਕ੍ਖੂ ਨ ਸਿਕ੍ਖਾਕਾਮਾ ਤੇ ਚ ਨ ਸਿਕ੍ਖਾਯ ਸਮਾਦਪੇਤਿ, ਯੇ ਚਞ੍ਞੇ ਭਿਕ੍ਖੂ ਸਿਕ੍ਖਾਕਾਮਾ ਤੇਸਞ੍ਚ ਨ ਵਣ੍ਣੰ ਭਣਤਿ ਭੂਤੰ ਤਚ੍ਛੰ ਕਾਲੇਨ, ਏਵਰੂਪਸ੍ਸਾਹੰ, ਕਸ੍ਸਪ, ਥੇਰਸ੍ਸ ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਨ ਵਣ੍ਣੰ ਭਣਾਮਿ। ਤੰ ਕਿਸ੍ਸ ਹੇਤੁ? ਸਤ੍ਥਾ ਹਿਸ੍ਸ ਵਣ੍ਣੰ ਭਣਤੀਤਿ ਅਞ੍ਞੇ ਨੰ [ਤੰ (ਸੀ॰ ਪੀ॰)] ਭਿਕ੍ਖੂ ਭਜੇਯ੍ਯੁੰ, ਯੇ ਨੰ ਭਜੇਯ੍ਯੁੰ ਤ੍ਯਾਸ੍ਸ ਦਿਟ੍ਠਾਨੁਗਤਿੰ ਆਪਜ੍ਜੇਯ੍ਯੁੰ, ਯ੍ਯਾਸ੍ਸ ਦਿਟ੍ਠਾਨੁਗਤਿੰ ਆਪਜ੍ਜੇਯ੍ਯੁੰ ਤੇਸੰ ਤੰ ਅਸ੍ਸ ਦੀਘਰਤ੍ਤੰ ਅਹਿਤਾਯ ਦੁਕ੍ਖਾਯਾਤਿ। ਤਸ੍ਮਾਹੰ, ਕਸ੍ਸਪ, ਏਵਰੂਪਸ੍ਸ ਥੇਰਸ੍ਸ ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਨ ਵਣ੍ਣੰ ਭਣਾਮਿ।

''ਮਜ੍ਝਿਮੋ ਚੇਪਿ, ਕਸ੍ਸਪ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਹੋਤਿ...ਪੇ॰... ਨਵੋ ਚੇਪਿ, ਕਸ੍ਸਪ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਹੋਤਿ ਨ ਸਿਕ੍ਖਾਕਾਮੋ ਨ ਸਿਕ੍ਖਾਸਮਾਦਾਨਸ੍ਸ ਵਣ੍ਣਵਾਦੀ, ਯੇ ਚਞ੍ਞੇ ਭਿਕ੍ਖੂ ਨ ਸਿਕ੍ਖਾਕਾਮਾ ਤੇ ਚ ਨ ਸਿਕ੍ਖਾਯ ਸਮਾਦਪੇਤਿ, ਯੇ ਚਞ੍ਞੇ ਭਿਕ੍ਖੂ ਸਿਕ੍ਖਾਕਾਮਾ ਤੇਸਞ੍ਚ ਨ ਵਣ੍ਣੰ ਭਣਤਿ ਭੂਤੰ ਤਚ੍ਛੰ ਕਾਲੇਨ, ਏਵਰੂਪਸ੍ਸਾਹੰ, ਕਸ੍ਸਪ, ਨਵਸ੍ਸ ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਨ ਵਣ੍ਣੰ ਭਣਾਮਿ। ਤੰ ਕਿਸ੍ਸ ਹੇਤੁ? ਸਤ੍ਥਾ ਹਿਸ੍ਸ ਵਣ੍ਣੰ ਭਣਤੀਤਿ ਅਞ੍ਞੇ ਨੰ ਭਿਕ੍ਖੂ ਭਜੇਯ੍ਯੁੰ, ਯੇ ਨੰ ਭਜੇਯ੍ਯੁੰ ਤ੍ਯਾਸ੍ਸ ਦਿਟ੍ਠਾਨੁਗਤਿੰ ਆਪਜ੍ਜੇਯ੍ਯੁੰ, ਯ੍ਯਾਸ੍ਸ ਦਿਟ੍ਠਾਨੁਗਤਿੰ ਆਪਜ੍ਜੇਯ੍ਯੁੰ ਤੇਸੰ ਤੰ ਅਸ੍ਸ ਦੀਘਰਤ੍ਤੰ ਅਹਿਤਾਯ ਦੁਕ੍ਖਾਯਾਤਿ। ਤਸ੍ਮਾਹੰ, ਕਸ੍ਸਪ, ਏਵਰੂਪਸ੍ਸ ਨਵਸ੍ਸ ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਨ ਵਣ੍ਣੰ ਭਣਾਮਿ।

''ਥੇਰੋ ਚੇਪਿ, ਕਸ੍ਸਪ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਹੋਤਿ ਸਿਕ੍ਖਾਕਾਮੋ ਸਿਕ੍ਖਾਸਮਾਦਾਨਸ੍ਸ ਵਣ੍ਣਵਾਦੀ, ਯੇ ਚਞ੍ਞੇ ਭਿਕ੍ਖੂ ਨ ਸਿਕ੍ਖਾਕਾਮਾ ਤੇ ਚ ਸਿਕ੍ਖਾਯ ਸਮਾਦਪੇਤਿ, ਯੇ ਚਞ੍ਞੇ ਭਿਕ੍ਖੂ ਸਿਕ੍ਖਾਕਾਮਾ ਤੇਸਞ੍ਚ ਵਣ੍ਣੰ ਭਣਤਿ ਭੂਤੰ ਤਚ੍ਛੰ ਕਾਲੇਨ, ਏਵਰੂਪਸ੍ਸਾਹੰ, ਕਸ੍ਸਪ, ਥੇਰਸ੍ਸ ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਵਣ੍ਣੰ ਭਣਾਮਿ। ਤੰ ਕਿਸ੍ਸ ਹੇਤੁ? ਸਤ੍ਥਾ ਹਿਸ੍ਸ ਵਣ੍ਣੰ ਭਣਤੀਤਿ ਅਞ੍ਞੇ ਨੰ ਭਿਕ੍ਖੂ ਭਜੇਯ੍ਯੁੰ, ਯੇ ਨੰ ਭਜੇਯ੍ਯੁੰ ਤ੍ਯਾਸ੍ਸ ਦਿਟ੍ਠਾਨੁਗਤਿੰ ਆਪਜ੍ਜੇਯ੍ਯੁੰ, ਯ੍ਯਾਸ੍ਸ ਦਿਟ੍ਠਾਨੁਗਤਿੰ ਆਪਜ੍ਜੇਯ੍ਯੁੰ ਤੇਸੰ ਤੰ ਅਸ੍ਸ ਦੀਘਰਤ੍ਤੰ ਹਿਤਾਯ ਸੁਖਾਯਾਤਿ। ਤਸ੍ਮਾਹੰ, ਕਸ੍ਸਪ, ਏਵਰੂਪਸ੍ਸ ਥੇਰਸ੍ਸ ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਵਣ੍ਣੰ ਭਣਾਮਿ।

''ਮਜ੍ਝਿਮੋ ਚੇਪਿ, ਕਸ੍ਸਪ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਹੋਤਿ ਸਿਕ੍ਖਾਕਾਮੋ...ਪੇ॰... ਨਵੋ ਚੇਪਿ, ਕਸ੍ਸਪ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਹੋਤਿ ਸਿਕ੍ਖਾਕਾਮੋ ਸਿਕ੍ਖਾਸਮਾਦਾਨਸ੍ਸ ਵਣ੍ਣਵਾਦੀ, ਯੇ ਚਞ੍ਞੇ ਭਿਕ੍ਖੂ ਨ ਸਿਕ੍ਖਾਕਾਮਾ ਤੇ ਚ ਸਿਕ੍ਖਾਯ ਸਮਾਦਪੇਤਿ, ਯੇ ਚਞ੍ਞੇ ਭਿਕ੍ਖੂ ਸਿਕ੍ਖਾਕਾਮਾ ਤੇਸਞ੍ਚ ਵਣ੍ਣੰ ਭਣਤਿ ਭੂਤੰ ਤਚ੍ਛੰ ਕਾਲੇਨ, ਏਵਰੂਪਸ੍ਸਾਹੰ, ਕਸ੍ਸਪ, ਨਵਸ੍ਸ ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਵਣ੍ਣੰ ਭਣਾਮਿ। ਤੰ ਕਿਸ੍ਸ ਹੇਤੁ? ਸਤ੍ਥਾ ਹਿਸ੍ਸ ਵਣ੍ਣੰ ਭਣਤੀਤਿ ਅਞ੍ਞੇ ਨੰ ਭਿਕ੍ਖੂ ਭਜੇਯ੍ਯੁੰ, ਯੇ ਨੰ ਭਜੇਯ੍ਯੁੰ ਤ੍ਯਾਸ੍ਸ ਦਿਟ੍ਠਾਨੁਗਤਿੰ ਆਪਜ੍ਜੇਯ੍ਯੁੰ, ਯ੍ਯਾਸ੍ਸ ਦਿਟ੍ਠਾਨੁਗਤਿੰ

ਆਪਜ੍ਜੇਯ੍ਯੁਂ ਤੇਸਂ ਤਂ ਅਸ੍ਸ ਦੀਘਰਤ੍ਤਂ ਹਿਤਾਯ ਸੁਖਾਯਾਤਿ। ਤਸ੍ਮਾਹਂ, ਕਸ੍ਸਪ, ਏਵਰੂਪਸ੍ਸ ਨਵਸ੍ਸ ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਵਣ੍ਣਂ ਭਣਾਮੀ’’ਤਿ। ਏਕਾਦਸਮਂ।

ਸਮਣਵਗ੍ਗੋ ਨਵਮੋ।

ਤਸ੍ਸੁਦ੍ਦਾਨਂ –

ਸਮਣੋ ਗਦ੍ਰਭੋ ਖੇਤ੍ਤਂ, ਵਜ੍ਜਿਪੁਤ੍ਤੋ ਚ ਸੇਕ੍ਖਕਂ।
ਤਯੋ ਚ ਸਿਕ੍ਖਨਾ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਦ੍ਵੇ ਸਿਕ੍ਖਾ ਸਙ੍ਕਵਾਯ ਚਾਤਿ॥

(੧੦) ੫. ਲੋਣਕਪਲ੍ਲਵਗ੍ਗੋ

੧. ਅਚ੍ਚਾਯਿਕਸੁਤ੍ਤਂ

੯੩. ''ਤੀਣਿਮਾਨਿ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਸ੍ਸਕਸ੍ਸ ਗਹਪਤਿਸ੍ਸ ਅਚ੍ਚਾਯਿਕਾਨਿ ਕਰਣੀਯਾਨਿ। ਕਤਮਾਨਿ ਤੀਣਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਸ੍ਸਕੋ ਗਹਪਤਿ ਸੀਘਂ ਸੀਘਂ ਖੇਤ੍ਤਂ ਸੁਕਟ੍ਠਂ ਕਰੋਤਿ ਸੁਮਤਿਕਤਂ। ਸੀਘਂ ਸੀਘਂ ਖੇਤ੍ਤਂ ਸੁਕਟ੍ਠਂ ਕਰਿਤ੍ਵਾ ਸੁਮਤਿਕਤਂ ਸੀਘਂ ਸੀਘਂ ਬੀਜਾਨਿ ਪਤਿਟ੍ਠਾਪੇਤਿ। ਸੀਘਂ ਸੀਘਂ ਬੀਜਾਨਿ ਪਤਿਟ੍ਠਾਪੇਤ੍ਵਾ ਸੀਘਂ ਸੀਘਂ ਉਦਕਂ ਅਭਿਨੇਤਿਪਿ ਅਪਨੇਤਿਪਿ। ਇਮਾਨਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤੀਣਿ ਕਸ੍ਸਕਸ੍ਸ ਗਹਪਤਿਸ੍ਸ ਅਚ੍ਚਾਯਿਕਾਨਿ ਕਰਣੀਯਾਨਿ। ਤਸ੍ਸ ਖੋ ਤਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਸ੍ਸਕਸ੍ਸ ਗਹਪਤਿਸ੍ਸ ਨਤ੍ਥਿ ਸਾ ਇਦ੍ਧਿ ਵਾ ਆਨੁਭਾਵੋ ਵਾ – 'ਅਜ੍ਜੇਵ ਮੇ ਧਞ੍ਞਾਨਿ ਜਾਯਨ੍ਤੁ, ਸ੍ਵੇਵ ਗਬ੍ਭੀਨਿ ਹੋਨ੍ਤੁ, ਉਤ੍ਤਰਸ੍ਵੇਵ ਪਚ੍ਚਨ੍ਤੂ'ਤਿ। ਅਥ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਹੋਤਿ ਸੋ ਸਮਯੋ ਯਂ ਤਸ੍ਸ ਕਸ੍ਸਕਸ੍ਸ ਗਹਪਤਿਸ੍ਸ ਤਾਨਿ ਧਞ੍ਞਾਨਿ ਉਤੁਪਰਿਣਾਮੀਨਿ ਜਾਯਨ੍ਤਿਪਿ ਗਬ੍ਭੀਨਿਪਿ ਹੋਨ੍ਤਿ ਪਚ੍ਚਨ੍ਤਿਪਿ।

''ਏਵਮੇਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤੀਣਿਮਾਨਿ ਭਿਕ੍ਖੁਸ੍ਸ ਅਚ੍ਚਾਯਿਕਾਨਿ ਕਰਣੀਯਾਨਿ। ਕਤਮਾਨਿ ਤੀਣਿ? ਅਧਿਸੀਲਸਿਕ੍ਖਾਸਮਾਦਾਨਂ, ਅਧਿਚਿਤ੍ਤਸਿਕ੍ਖਾਸਮਾਦਾਨਂ, ਅਧਿਪਞ੍ਞਾਸਿਕ੍ਖਾਸਮਾਦਾਨਂ – ਇਮਾਨਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤੀਣਿ ਭਿਕ੍ਖੁਸ੍ਸ ਅਚ੍ਚਾਯਿਕਾਨਿ ਕਰਣੀਯਾਨਿ। ਤਸ੍ਸ ਖੋ ਤਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਨਤ੍ਥਿ ਸਾ ਇਦ੍ਧਿ ਵਾ ਅਨੁਭਾਵੋ ਵਾ – 'ਅਜ੍ਜੇਵ ਮੇ ਅਨੁਪਾਦਾਯ ਆਸਵੇਹਿ ਚਿਤ੍ਤਂ ਵਿਮੁਚ੍ਚਤੁ ਸ੍ਵੇ ਵਾ ਉਤ੍ਤਰਸ੍ਵੇ ਵਾ'ਤਿ। ਅਥ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਹੋਤਿ ਸੋ ਸਮਯੋ ਯਂ ਤਸ੍ਸ ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਅਧਿਸੀਲਮ੍ਪਿ ਸਿਕ੍ਖਤੋ ਅਧਿਚਿਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਸਿਕ੍ਖਤੋ ਅਧਿਪਞ੍ਞਮ੍ਪਿ ਸਿਕ੍ਖਤੋ ਅਨੁਪਾਦਾਯ ਆਸਵੇਹਿ ਚਿਤ੍ਤਂ ਵਿਮੁਚ੍ਚਤਿ।

''ਤਸ੍ਮਾਤਿਹ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਵਂ ਸਿਕ੍ਖਿਤਬ੍ਬਂ – 'ਤਿਬ੍ਬੋ ਨੋ ਛਨ੍ਦੋ ਭਵਿਸ੍ਸਤਿ ਅਧਿਸੀਲਸਿਕ੍ਖਾਸਮਾਦਾਨੇ, ਤਿਬ੍ਬੋ ਛਨ੍ਦੋ ਭਵਿਸ੍ਸਤਿ ਅਧਿਚਿਤ੍ਤਸਿਕ੍ਖਾਸਮਾਦਾਨੇ , ਤਿਬ੍ਬੋ ਛਨ੍ਦੋ ਭਵਿਸ੍ਸਤਿ ਅਧਿਪਞ੍ਞਾਸਿਕ੍ਖਾਸਮਾਦਾਨੇ'ਤਿ। ਏਵਞ੍ਹਿ ਵੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਿਕ੍ਖਿਤਬ੍ਬ''ਨ੍ਤਿ। ਪਠਮਂ।

੨. ਪਵਿਵੇਕਸੁਤ੍ਤਂ

੯੪. ''ਤੀਣਿਮਾਨਿ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਞ੍ਞਤਿਤ੍ਥਿਯਾ ਪਰਿਬ੍ਬਾਜਕਾ ਪਵਿਵੇਕਾਨਿ ਪਞ੍ਞਾਪੇਨ੍ਤਿ। ਕਤਮਾਨਿ ਤੀਣਿ? ਚੀਵਰਪਵਿਵੇਕਂ, ਪਿਣ੍ਡਪਾਤਪਵਿਵੇਕਂ, ਸੇਨਾਸਨਪਵਿਵੇਕਂ।

''ਤਤ੍ਰਿਦਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਞ੍ਞਤਿਤ੍ਥਿਯਾ ਪਰਿਬ੍ਬਾਜਕਾ ਚੀਵਰਪਵਿਵੇਕਸ੍ਮਿਂ ਪਞ੍ਞਾਪੇਨ੍ਤਿ, ਸਾਣਾਨਿਪਿ ਧਾਰੇਨ੍ਤਿ, ਮਸਾਣਾਨਿਪਿ ਧਾਰੇਨ੍ਤਿ, ਛਵਦੁਸ੍ਸਾਨਿਪਿ ਧਾਰੇਨ੍ਤਿ, ਪਂਸੁਕੂਲਾਨਿਪਿ ਧਾਰੇਨ੍ਤਿ, ਤਿਰੀਟਾਨਿਪਿ ਧਾਰੇਨ੍ਤਿ, ਅਜਿਨਮ੍ਪਿ ਧਾਰੇਨ੍ਤਿ, ਅਜਿਨਕ੍ਖਿਪਮ੍ਪਿ ਧਾਰੇਨ੍ਤਿ, ਕੁਸਚੀਰਮ੍ਪਿ ਧਾਰੇਨ੍ਤਿ, ਵਾਕਚੀਰਮ੍ਪਿ ਧਾਰੇਨ੍ਤਿ, ਫਲਕਚੀਰਮ੍ਪਿ ਧਾਰੇਨ੍ਤਿ, ਕੇਸਕਮ੍ਬਲਮ੍ਪਿ ਧਾਰੇਨ੍ਤਿ, ਵਾਲਕਮ੍ਬਲਮ੍ਪਿ ਧਾਰੇਨ੍ਤਿ , ਉਲੂਕਪਕ੍ਖਿਕਮ੍ਪਿ ਧਾਰੇਨ੍ਤਿ। ਇਦਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਞ੍ਞਤਿਤ੍ਥਿਯਾ ਪਰਿਬ੍ਬਾਜਕਾ ਚੀਵਰਪਵਿਵੇਕਸ੍ਮਿਂ ਪਞ੍ਞਾਪੇਨ੍ਤਿ।

''ਤਤ੍ਰਿਦਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਞ੍ਞਤਿਤ੍ਥਿਯਾ ਪਰਿਬ੍ਬਾਜਕਾ ਪਿਣ੍ਡਪਾਤਪਵਿਵੇਕਸ੍ਮਿਂ ਪਞ੍ਞਾਪੇਨ੍ਤਿ। ਸਾਕਭਕ੍ਖਾਪਿ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਸਾਮਾਕਭਕ੍ਖਾਪਿ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਨੀਵਾਰਭਕ੍ਖਾਪਿ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਦਦ੍ਦੁਲਭਕ੍ਖਾਪਿ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਹਟਭਕ੍ਖਾਪਿ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਕਣਭਕ੍ਖਾਪਿ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਆਚਾਮਭਕ੍ਖਾਪਿ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਪਿਞ੍ਞਾਕਭਕ੍ਖਾਪਿ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਤਿਣਭਕ੍ਖਾਪਿ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਗੋਮਯਭਕ੍ਖਾਪਿ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਵਨਮੂਲਫਲਾਹਾਰਾ ਯਾਪੇਨ੍ਤਿ ਪਵਤ੍ਤਫਲਭੋਜੀ। ਇਦਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਞ੍ਞਤਿਤ੍ਥਿਯਾ ਪਰਿਬ੍ਬਾਜਕਾ ਪਿਣ੍ਡਪਾਤਪਵਿਵੇਕਸ੍ਮਿਂ ਪਞ੍ਞਾਪੇਨ੍ਤਿ।

''ਤਤ੍ਰਿਦਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਞ੍ਞਤਿਤ੍ਥਿਯਾ ਪਰਿਬ੍ਬਾਜਕਾ ਸੇਨਾਸਨਪਵਿਵੇਕਸ੍ਮਿਂ ਪਞ੍ਞਾਪੇਨ੍ਤਿ ਅਰਞ੍ਞਂ ਰੁਕ੍ਖਮੂਲਂ ਸੁਸਾਨਂ [ਰੁਕ੍ਖਮੂਲਂ ਭੁਸਾਗਾਰਂ ਸੁਸਾਨਂ (ਕ॰)] ਵਨਪਤ੍ਥਂ ਅਬ੍ਭੋਕਾਸਂ ਪਲਾਲਪੁਞ੍ਜਂ ਭੁਸਾਗਾਰਂ [ਸੁਞ੍ਞਾਗਾਰਂ (ਕ॰)]। ਇਦਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ,

ਅਞ੍ਞਤਿਤ੍ਥਿਯਾ ਪਰਿਬ੍ਬਾਜਕਾ ਸੇਨਾਸਨਪਵਿਵੇਕਸ੍ਮਿਂ ਪਞ੍ਞਾਪੇਨ੍ਤਿ। ਇਮਾਨਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤੀਣਿ ਅਞ੍ਞਤਿਤ੍ਥਿਯਾ ਪਰਿਬ੍ਬਾਜਕਾ ਪਵਿਵੇਕਾਨਿ ਪਞ੍ਞਾਪੇਨ੍ਤਿ।

''ਤੀਣਿ ਖੋ ਪਨਿਮਾਨਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਧਮ੍ਮਵਿਨਯੇ ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਪਵਿਵੇਕਾਨਿ। ਕਤਮਾਨਿ ਤੀਣਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਸੀਲਵਾ ਚ ਹੋਤਿ, ਦੁਸ੍ਸੀਲ੍ਯਞ੍ਚਸ੍ਸ ਪਹੀਨਂ ਹੋਤਿ, ਤੇਨ ਚ ਵਿਵਿਤ੍ਤੋ ਹੋਤਿ; ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਕੋ ਚ ਹੋਤਿ, ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿ ਚਸ੍ਸ ਪਹੀਨਾ ਹੋਤਿ, ਤਾਯ ਚ ਵਿਵਿਤ੍ਤੋ ਹੋਤਿ; ਖੀਣਾਸਵੋ ਚ ਹੋਤਿ, ਆਸਵਾ ਚਸ੍ਸ ਪਹੀਨਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਤੇਹਿ ਚ ਵਿਵਿਤ੍ਤੋ ਹੋਤਿ । ਯਤੋ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਸੀਲਵਾ ਹੋਤਿ, ਦੁਸ੍ਸੀਲ੍ਯਞ੍ਚਸ੍ਸ ਪਹੀਨਂ ਹੋਤਿ, ਤੇਨ ਚ ਵਿਵਿਤ੍ਤੋ ਹੋਤਿ; ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਕੋ ਚ ਹੋਤਿ, ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿ ਚਸ੍ਸ ਪਹੀਨਾ ਹੋਤਿ, ਤਾਯ ਚ ਵਿਵਿਤ੍ਤੋ ਹੋਤਿ; ਖੀਣਾਸਵੋ ਚ ਹੋਤਿ, ਆਸਵਾ ਚਸ੍ਸ ਪਹੀਨਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਤੇਹਿ ਚ ਵਿਵਿਤ੍ਤੋ ਹੋਤਿ। ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, 'ਭਿਕ੍ਖੁ ਅਗ੍ਗਪ੍ਪਤ੍ਤੋ ਸਾਰਪ੍ਪਤ੍ਤੋ ਸੁਦ੍ਧੋ ਸਾਰੇ ਪਤਿਟ੍ਠਿਤੋ'''।

''ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਸ੍ਸਕਸ੍ਸ ਗਹਪਤਿਸ੍ਸ ਸਮ੍ਪਨ੍ਨਂ ਸਾਲਿਕ੍ਖੇਤ੍ਤਂ। ਤਮੇਨਂ ਕਸ੍ਸਕੋ ਗਹਪਤਿ ਸੀਘਂ ਸੀਘਂ [ਸੀਘਸੀਘਂ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰)] ਲਵਾਪੇਯ੍ਯ। ਸੀਘਂ ਸੀਘਂ ਲਵਾਪੇਤ੍ਵਾ ਸੀਘਂ ਸੀਘਂ ਸਙ੍ਘਰਾਪੇਯ੍ਯ। ਸੀਘਂ ਸੀਘਂ ਸਙ੍ਘਰਾਪੇਤ੍ਵਾ ਸੀਘਂ ਸੀਘਂ ਉਬ੍ਬਹਾਪੇਯ੍ਯ [ਉਬ੍ਬਾਹਾਪੇਯ੍ਯ (ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰)]। ਸੀਘਂ ਸੀਘਂ ਉਬ੍ਬਹਾਪੇਤ੍ਵਾ ਸੀਘਂ ਸੀਘਂ ਪੁਞ੍ਜਂ ਕਾਰਾਪੇਯ੍ਯ। ਸੀਘਂ ਸੀਘਂ ਪੁਞ੍ਜਂ ਕਾਰਾਪੇਤ੍ਵਾ ਸੀਘਂ ਸੀਘਂ ਮਦ੍ਦਾਪੇਯ੍ਯ। ਸੀਘਂ ਸੀਘਂ ਮਦ੍ਦਾਪੇਤ੍ਵਾ ਸੀਘਂ ਸੀਘਂ ਪਲਾਲਾਨਿ ਉਦ੍ਧਰਾਪੇਯ੍ਯ। ਸੀਘਂ ਸੀਘਂ ਪਲਾਲਾਨਿ ਉਦ੍ਧਰਾਪੇਤ੍ਵਾ ਸੀਘਂ ਸੀਘਂ ਭੁਸਿਕਂ ਉਦ੍ਧਰਾਪੇਯ੍ਯ। ਸੀਘਂ ਸੀਘਂ ਭੁਸਿਕਂ ਉਦ੍ਧਰਾਪੇਤ੍ਵਾ ਸੀਘਂ ਸੀਘਂ ਓਪੁਨਾਪੇਯ੍ਯ। ਸੀਘਂ ਸੀਘਂ ਓਪੁਨਾਪੇਤ੍ਵਾ ਸੀਘਂ ਸੀਘਂ ਅਤਿਹਰਾਪੇਯ੍ਯ। ਸੀਘਂ ਸੀਘਂ ਅਤਿਹਰਾਪੇਤ੍ਵਾ ਸੀਘਂ ਸੀਘਂ ਕੋਟ੍ਟਾਪੇਯ੍ਯ। ਸੀਘਂ ਸੀਘਂ ਕੋਟ੍ਟਾਪੇਤ੍ਵਾ ਸੀਘਂ ਸੀਘਂ ਥੁਸਾਨਿ ਉਦ੍ਧਰਾਪੇਯ੍ਯ। ਏਵਮਸ੍ਸੁ [ਏਵਸ੍ਸੁ (ਕ॰)] ਤਾਨਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਸ੍ਸਕਸ੍ਸ ਗਹਪਤਿਸ੍ਸ ਧਞ੍ਞਾਨਿ ਅਗ੍ਗਪ੍ਪਤ੍ਤਾਨਿ ਸਾਰਪ੍ਪਤ੍ਤਾਨਿ ਸੁਦ੍ਧਾਨਿ ਸਾਰੇ ਪਤਿਟ੍ਠਿਤਾਨਿ।

''ਏਵਮੇਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਯਤੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਸੀਲਵਾ ਚ ਹੋਤਿ, ਦੁਸ੍ਸੀਲ੍ਯਞ੍ਚਸ੍ਸ ਪਹੀਨਂ ਹੋਤਿ, ਤੇਨ ਚ ਵਿਵਿਤ੍ਤੋ ਹੋਤਿ; ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਕੋ ਚ ਹੋਤਿ, ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿ ਚਸ੍ਸ ਪਹੀਨਾ ਹੋਤਿ, ਤਾਯ ਚ ਵਿਵਿਤ੍ਤੋ ਹੋਤਿ; ਖੀਣਾਸਵੋ ਚ ਹੋਤਿ, ਆਸਵਾ ਚਸ੍ਸ ਪਹੀਨਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਤੇਹਿ ਚ ਵਿਵਿਤ੍ਤੋ ਹੋਤਿ। ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, 'ਭਿਕ੍ਖੁ ਅਗ੍ਗਪ੍ਪਤ੍ਤੋ ਸਾਰਪ੍ਪਤ੍ਤੋ ਸੁਦ੍ਧੋ ਸਾਰੇ ਪਤਿਟ੍ਠਿਤੋ'''ਤਿ। ਦੁਤਿਯਂ।

੩. ਸਰਦਸੁਤ੍ਤਂ

੯੫. ''ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਰਦਸਮਯੇ ਵਿਦ੍ਧੇ ਵਿਗਤਵਲਾਹਕੇ ਦੇਵੇ ਆਦਿਚ੍ਚੋ ਨਭਂ ਅਬ੍ਭੁਸ੍ਸਕ੍ਕਮਾਨੋ [ਅਬ੍ਭੁਸ੍ਸੁਕ੍ਕਮਾਨੋ (ਸੀ॰ ਪੀ॰)] ਸਬ੍ਬਂ ਆਕਾਸਗਤਂ ਤਮਗਤਂ ਅਭਿਵਿਹਚ੍ਚ ਭਾਸਤੇ ਚ ਤਪਤੇ ਚ ਵਿਰੋਚਤਿ ਚ।

''ਏਵਮੇਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਯਤੋ ਅਰਿਯਸਾਵਕਸ੍ਸ ਵਿਰਜਂ ਵੀਤਮਲਂ ਧਮ੍ਮਚਕ੍ਖੁਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ [ਉਦਪਾਦਿ (ਸਬ੍ਬਤ੍ਥ)], ਸਹ ਦਸ੍ਸਨੁਪ੍ਪਾਦਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਰਿਯਸਾਵਕਸ੍ਸ ਤੀਣਿ ਸਂਯੋਜਨਾਨਿ ਪਹੀਯਨ੍ਤਿ – ਸਕ੍ਕਾਯਦਿਟ੍ਠਿ, ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾ, ਸੀਲਬ੍ਬਤਪਰਾਮਾਸੋ।

''ਅਥਾਪਰਂ ਦ੍ਵੀਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਨਿਯ੍ਯਾਤਿ ਅਭਿਜ੍ਝਾਯ ਚ ਬ੍ਯਾਪਾਦੇਨ ਚ। ਸੋ ਵਿਵਿਚ੍ਚੇਵ ਕਾਮੇਹਿ ਵਿਵਿਚ੍ਚ ਅਕੁਸਲੇਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਵਿਤਕ੍ਕਂ ਸਵਿਚਾਰਂ ਵਿਵੇਕਜਂ ਪੀਤਿਸੁਖਂ ਪਠਮਂ ਝਾਨਂ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਤਿ। ਤਸ੍ਮਿਂ ਚੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਮਯੇ ਅਰਿਯਸਾਵਕੋ ਕਾਲਂ ਕਰੇਯ੍ਯ, ਨਤ੍ਥਿ ਤਂ [ਤਸ੍ਸ (ਕ॰)] ਸਂਯੋਜਨਂ ਯੇਨ ਸਂਯੋਜਨੇਨ ਸਂਯੁਤ੍ਤੋ ਅਰਿਯਸਾਵਕੋ ਪੁਨ ਇਮਂ [ਪੁਨਯਿਮਂ (ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਕ॰)] ਲੋਕਂ ਆਗਚ੍ਛੇਯ੍ਯਾ''ਤਿ। ਤਤਿਯਂ।

੪. ਪਰਿਸਾਸੁਤ੍ਤੰ

੯੬. ‘‘ਤਿਸ੍ਸੋ ਇਮਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਰਿਸਾ। ਕਤਮਾ ਤਿਸ੍ਸੋ? ਅਗ੍ਗਵਤੀ ਪਰਿਸਾ, ਵਗ੍ਗਾ ਪਰਿਸਾ, ਸਮਗ੍ਗਾ ਪਰਿਸਾ।

‘‘ਕਤਮਾ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਗ੍ਗਵਤੀ ਪਰਿਸਾ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਯਸ੍ਸੰ ਪਰਿਸਾਯੰ ਥੇਰਾ ਭਿਕ੍ਖੂ ਨ ਬਾਹੁਲਿਕਾ ਹੋਨ੍ਤਿ ਨ ਸਾਥਲਿਕਾ, ਓਕ੍ਕਮਨੇ ਨਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤਧੁਰਾ ਪਵਿਵੇਕੇ ਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਾ, ਵੀਰਿਯੰ ਆਰਭਨ੍ਤਿ ਅਪ੍ਪਤ੍ਤਸ੍ਸ ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਅਨਧਿਗਤਸ੍ਸ ਅਧਿਗਮਾਯ ਅਸਚ੍ਛਿਕਤਸ੍ਸ ਸਚ੍ਛਿਕਿਰਿਯਾਯ, ਤੇਸੰ ਪਚ੍ਛਿਮਾ ਜਨਤਾ ਦਿਟ੍ਠਾਨੁਗਤਿੰ ਆਪਜ੍ਜਤਿ। ਸਾਪਿ ਹੋਤਿ ਨ ਬਾਹੁਲਿਕਾ ਨ ਸਾਥਲਿਕਾ ਓਕ੍ਕਮਨੇ ਨਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤਧੁਰਾ ਪਵਿਵੇਕੇ ਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਾ, ਵੀਰਿਯੰ ਆਰਭਤਿ ਅਪ੍ਪਤ੍ਤਸ੍ਸ ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਅਨਧਿਗਤਸ੍ਸ ਅਧਿਗਮਾਯ ਅਸਚ੍ਛਿਕਤਸ੍ਸ ਸਚ੍ਛਿਕਿਰਿਯਾਯ। ਅਯੰ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਗ੍ਗਵਤੀ ਪਰਿਸਾ।

‘‘ਕਤਮਾ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਵਗ੍ਗਾ ਪਰਿਸਾ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਯਸ੍ਸੰ ਪਰਿਸਾਯੰ ਭਿਕ੍ਖੂ ਭਣ੍ਡਨਜਾਤਾ ਕਲਹਜਾਤਾ ਵਿਵਾਦਾਪਨ੍ਨਾ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞੰ ਮੁਖਸਤ੍ਤੀਹਿ ਵਿਤੁਦਨ੍ਤਾ ਵਿਹਰਨ੍ਤਿ, ਅਯੰ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਵਗ੍ਗਾ ਪਰਿਸਾ।

‘‘ਕਤਮਾ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਮਗ੍ਗਾ ਪਰਿਸਾ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਯਸ੍ਸੰ ਪਰਿਸਾਯੰ ਭਿਕ੍ਖੂ ਸਮਗ੍ਗਾ ਸਮ੍ਮੋਦਮਾਨਾ ਅਵਿਵਦਮਾਨਾ ਖੀਰੋਦਕੀਭੂਤਾ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞੰ ਪਿਯਚਕ੍ਖੂਹਿ ਸਮ੍ਪਸ੍ਸਨ੍ਤਾ ਵਿਹਰਨ੍ਤਿ, ਅਯੰ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਮਗ੍ਗਾ ਪਰਿਸਾ।

‘‘ਯਸ੍ਮਿਂ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਮਯੇ ਭਿਕ੍ਖੂ ਸਮਗ੍ਗਾ ਸਮ੍ਮੋਦਮਾਨਾ ਅਵਿਵਦਮਾਨਾ ਖੀਰੋਦਕੀਭੂਤਾ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞੰ ਪਿਯਚਕ੍ਖੂਹਿ ਸਮ੍ਪਸ੍ਸਨ੍ਤਾ ਵਿਹਰਨ੍ਤਿ, ਬਹੁਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੂ ਤਸ੍ਮਿਂ ਸਮਯੇ ਪੁਞ੍ਞੰ ਪਸਵਨ੍ਤਿ। ਬ੍ਰਹ੍ਮੰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਵਿਹਾਰੰ ਤਸ੍ਮਿਂ ਸਮਯੇ ਭਿਕ੍ਖੂ ਵਿਹਰਨ੍ਤਿ, ਯਦਿਦੰ ਮੁਦਿਤਾਯ ਚੇਤੋਵਿਮੁਤ੍ਤਿਯਾ। ਪਮੁਦਿਤਸ੍ਸ ਪੀਤਿ ਜਾਯਤਿ, ਪੀਤਿਮਨਸ੍ਸ ਕਾਯੋ ਪਸ੍ਸਮ੍ਭਤਿ, ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਕਾਯੋ ਸੁਖੰ ਵੇਦਿਯਤਿ, ਸੁਖਿਨੋ ਚਿਤ੍ਤੰ ਸਮਾਧਿਯਤਿ।

‘‘ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਉਪਰਿਪਬ੍ਬਤੇ ਥੁਲ੍ਲਫੁਸਿਤਕੇ ਦੇਵੇ ਵਸ੍ਸਨ੍ਤੇ ਤੰ ਉਦਕੰ ਯਥਾਨਿਨ੍ਨੰ ਪਵਤ੍ਤਮਾਨੰ ਪਬ੍ਬਤਕਨ੍ਦਰਪਦਰਸਾਖਾ ਪਰਿਪੂਰੇਤਿ, ਪਬ੍ਬਤਕਨ੍ਦਰਪਦਰਸਾਖਾ ਪਰਿਪੂਰਾ ਕੁਸੋਬ੍ਭੇ [ਕੁਸ੍ਸੁਮ੍ਭੇ (ਸੀ॰ ਪੀ॰), ਕੁਸੁਮ੍ਭੇ (ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਕ॰)] ਪਰਿਪੂਰੇਨ੍ਤਿ, ਕੁਸੋਬ੍ਭਾ ਪਰਿਪੂਰਾ ਮਹਾਸੋਬ੍ਭੇ ਪਰਿਪੂਰੇਨ੍ਤਿ, ਮਹਾਸੋਬ੍ਭਾ ਪਰਿਪੂਰਾ ਕੁਨ੍ਨਦਿਯੋ ਪਰਿਪੂਰੇਨ੍ਤਿ, ਕੁਨ੍ਨਦਿਯੋ ਪਰਿਪੂਰਾ ਮਹਾਨਦਿਯੋ ਪਰਿਪੂਰੇਨ੍ਤਿ, ਮਹਾਨਦਿਯੋ ਪਰਿਪੂਰਾ ਸਮੁਦ੍ਦੰ [ਸਮੁਦ੍ਦਸਾਗਰੇ (ਕ॰)] ਪਰਿਪੂਰੇਨ੍ਤਿ।

‘‘ਏਵਮੇਵੰ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਯਸ੍ਮਿਂ ਸਮਯੇ ਭਿਕ੍ਖੂ ਸਮਗ੍ਗਾ ਸਮ੍ਮੋਦਮਾਨਾ ਅਵਿਵਦਮਾਨਾ ਖੀਰੋਦਕੀਭੂਤਾ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞੰ ਪਿਯਚਕ੍ਖੂਹਿ ਸਮ੍ਪਸ੍ਸਨ੍ਤਾ ਵਿਹਰਨ੍ਤਿ, ਬਹੁਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੂ ਤਸ੍ਮਿਂ ਸਮਯੇ ਪੁਞ੍ਞੰ ਪਸਵਨ੍ਤਿ। ਬ੍ਰਹ੍ਮੰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਵਿਹਾਰੰ ਤਸ੍ਮਿਂ ਸਮਯੇ ਭਿਕ੍ਖੂ ਵਿਹਰਨ੍ਤਿ, ਯਦਿਦੰ ਮੁਦਿਤਾਯ ਚੇਤੋਵਿਮੁਤ੍ਤਿਯਾ। ਪਮੁਦਿਤਸ੍ਸ ਪੀਤਿ ਜਾਯਤਿ, ਪੀਤਿਮਨਸ੍ਸ ਕਾਯੋ ਪਸ੍ਸਮ੍ਭਤਿ, ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਕਾਯੋ ਸੁਖੰ ਵੇਦਿਯਤਿ, ਸੁਖਿਨੋ ਚਿਤ੍ਤੰ ਸਮਾਧਿਯਤਿ। ਇਮਾ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਿਸ੍ਸੋ ਪਰਿਸਾ’’ਤਿ। ਚਤੁਤ੍ਥੰ।

੫. ਪਠਮਆਜਾਨੀਯਸੁਤ੍ਤੰ

੯੭. ‘‘ਤੀਹਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਙ੍ਗੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਰਞ੍ਞੋ ਭਦ੍ਰੋ [ਭਦ੍ਦੋ (ਕ॰)] ਅਸ੍ਸਾਜਾਨੀਯੋ ਰਾਜਾਰਹੋ ਹੋਤਿ ਰਾਜਭੋਗ੍ਗੋ, ਰਞ੍ਞੋ ਅਙ੍ਗਨ੍ਤੇਵ ਸਙ੍ਖ੍ਯਂ [ਸਙ੍ਖੰ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰)] ਗਚ੍ਛਤਿ। ਕਤਮੇਹਿ ਤੀਹਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਰਞ੍ਞੋ ਭਦ੍ਰੋ ਅਸ੍ਸਾਜਾਨੀਯੋ ਵਣ੍ਣਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਚ ਹੋਤਿ ਬਲਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਚ ਜਵਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਚ। ਇਮੇਹਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤੀਹਿ ਅਙ੍ਗੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਰਞ੍ਞੋ ਭਦ੍ਰੋ ਅਸ੍ਸਾਜਾਨੀਯੋ ਰਾਜਾਰਹੋ ਹੋਤਿ ਰਾਜਭੋਗ੍ਗੋ, ਰਞ੍ਞੋ ਅਙ੍ਗਨ੍ਤੇਵ ਸਙ੍ਖ੍ਯਂ ਗਚ੍ਛਤਿ। ਏਵਮੇਵੰ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤੀਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਆਹੁਨੇਯ੍ਯੋ ਹੋਤਿ ਪਾਹੁਨੇਯ੍ਯੋ ਦਕ੍ਖਿਣੇਯ੍ਯੋ ਅਞ੍ਜਲਿਕਰਣੀਯੋ ਅਨੁਤ੍ਤਰੰ ਪੁਞ੍ਞਕ੍ਖੇਤ੍ਤੰ ਲੋਕਸ੍ਸ। ਕਤਮੇਹਿ ਤੀਹਿ ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਵਣ੍ਣਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਚ ਹੋਤਿ ਬਲਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਚ ਜਵਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਚ।

‘‘ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਵਣ੍ਣਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਸੀਲਵਾ ਹੋਤਿ, ਪਾਤਿਮੋਕ੍ਖਸਂਵਰਸਂਵੁਤੋ ਵਿਹਰਤਿ ਆਚਾਰਗੋਚਰਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਅਣੁਮਤ੍ਤੇਸੁ ਵਜ੍ਜੇਸੁ ਭਯਦਸ੍ਸਾਵੀ, ਸਮਾਦਾਯ ਸਿਕ੍ਖਤਿ ਸਿਕ੍ਖਾਪਦੇਸੁ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਵਣ੍ਣਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ।

‘‘ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਬਲਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਆਰਦ੍ਧਵੀਰਿਯੋ ਵਿਹਰਤਿ ਅਕੁਸਲਾਨਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਪਹਾਨਾਯ ਕੁਸਲਾਨਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਉਪਸਮ੍ਪਦਾਯ ਥਾਮਵਾ ਦਲ੍ਹਪਰਕ੍ਕਮੋ ਅਨਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤਧੁਰੋ ਕੁਸਲੇਸੁ ਧਮ੍ਮੇਸੁ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਬਲਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ।

‘‘ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਜਵਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ‘ਇਦਂ ਦੁਕ੍ਖ’ਨ੍ਤਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਪਜਾਨਾਤਿ; ‘ਅਯਂ ਦੁਕ੍ਖਸਮੁਦਯੋ’ਤਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਪਜਾਨਾਤਿ; ‘ਅਯਂ ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧੋ’ਤਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਪਜਾਨਾਤਿ; ‘ਅਯਂ ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧਗਾਮਿਨੀ ਪਟਿਪਦਾ’ਤਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਪਜਾਨਾਤਿ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਜਵਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ। ਇਮੇਹਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤੀਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਆਹੁਨੇਯ੍ਯੋ ਹੋਤਿ ਪਾਹੁਨੇਯ੍ਯੋ ਦਕ੍ਖਿਣੇਯ੍ਯੋ ਅਞ੍ਜਲਿਕਰਣੀਯੋ ਅਨੁਤ੍ਤਰਂ ਪੁਞ੍ਞਕ੍ਖੇਤ੍ਤਂ ਲੋਕਸ੍ਸਾ’’ਤਿ। ਪਞ੍ਚਮਂ।

੬. ਦੁਤਿਯਆਜਾਨੀਯਸੁਤ੍ਤਂ

੯੮. ‘‘ਤੀਹਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਙ੍ਗੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਰਞ੍ਞੋ ਭਦ੍ਰੋ ਅਸ੍ਸਾਜਾਨੀਯੋ ਰਾਜਾਰਹੋ ਹੋਤਿ ਰਾਜਭੋਗ੍ਗੋ, ਰਞ੍ਞੋ ਅਙ੍ਗਨ੍ਤੇਵ ਸਙ੍ਖ੍ਯਂ ਗਚ੍ਛਤਿ। ਕਤਮੇਹਿ ਤੀਹਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਰਞ੍ਞੋ ਭਦ੍ਰੋ ਅਸ੍ਸਾਜਾਨੀਯੋ ਵਣ੍ਣਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਚ ਹੋਤਿ ਬਲਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਚ ਜਵਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਚ। ਇਮੇਹਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤੀਹਿ ਅਙ੍ਗੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਰਞ੍ਞੋ ਭਦ੍ਰੋ ਅਸ੍ਸਾਜਾਨੀਯੋ ਰਾਜਾਰਹੋ ਹੋਤਿ ਰਾਜਭੋਗ੍ਗੋ, ਰਞ੍ਞੋ ਅਙ੍ਗਨ੍ਤੇਵ ਸਙ੍ਖ੍ਯਂ ਗਚ੍ਛਤਿ। ਏਵਮੇਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤੀਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਆਹੁਨੇਯ੍ਯੋ ਹੋਤਿ…ਪੇ॰… ਅਨੁਤ੍ਤਰਂ ਪੁਞ੍ਞਕ੍ਖੇਤ੍ਤਂ ਲੋਕਸ੍ਸ। ਕਤਮੇਹਿ ਤੀਹਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਵਣ੍ਣਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਚ ਹੋਤਿ ਬਲਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਚ ਜਵਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਚ।

‘‘ਕਥਞ੍ਚ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਵਣ੍ਣਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਸੀਲਵਾ ਹੋਤਿ…ਪੇ॰… ਸਮਾਦਾਯ ਸਿਕ੍ਖਤਿ ਸਿਕ੍ਖਾਪਦੇਸੁ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਵਣ੍ਣਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ।

‘‘ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਬਲਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਆਰਦ੍ਧਵੀਰਿਯੋ ਵਿਹਰਤਿ ਅਕੁਸਲਾਨਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਪਹਾਨਾਯ ਕੁਸਲਾਨਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਉਪਸਮ੍ਪਦਾਯ ਥਾਮਵਾ ਦਲ੍ਹਪਰਕ੍ਕਮੋ ਅਨਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤਧੁਰੋ ਕੁਸਲੇਸੁ ਧਮ੍ਮੇਸੁ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਬਲਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ।

‘‘ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਜਵਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਪਞ੍ਚਨ੍ਨਂ ਓਰਮ੍ਭਾਗਿਯਾਨਂ ਸਂਯੋਜਨਾਨਂ ਪਰਿਕ੍ਖਯਾ ਓਪਪਾਤਿਕੋ ਹੋਤਿ ਤਤ੍ਥ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯੀ ਅਨਾਵਤ੍ਤਿਧਮ੍ਮੋ ਤਸ੍ਮਾ ਲੋਕਾ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਜਵਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ। ਇਮੇਹਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤੀਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਆਹੁਨੇਯ੍ਯੋ ਹੋਤਿ…ਪੇ॰… ਅਨੁਤ੍ਤਰਂ ਪੁਞ੍ਞਕ੍ਖੇਤ੍ਤਂ ਲੋਕਸ੍ਸਾ’’ਤਿ। ਛਟ੍ਠਂ।

੭. ਤਤਿਯਆਜਾਨੀਯਸੁਤ੍ਤਂ

੯੯. ‘‘ਤੀਹਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਙ੍ਗੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਰਞ੍ਞੋ ਭਦ੍ਰੋ ਅਸ੍ਸਾਜਾਨੀਯੋ ਰਾਜਾਰਹੋ ਹੋਤਿ ਰਾਜਭੋਗ੍ਗੋ, ਰਞ੍ਞੋ ਅਙ੍ਗਨ੍ਤੇਵ ਸਙ੍ਖ੍ਯਂ ਗਚ੍ਛਤਿ। ਕਤਮੇਹਿ ਤੀਹਿ? ਇਧ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਰਞ੍ਞੋ ਭਦ੍ਰੋ ਅਸ੍ਸਾਜਾਨੀਯੋ ਵਣ੍ਣਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਚ ਹੋਤਿ ਬਲਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਚ ਜਵਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਚ। ਇਮੇਹਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤੀਹਿ ਅਙ੍ਗੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਰਞ੍ਞੋ ਭਦ੍ਰੋ ਅਸ੍ਸਾਜਾਨੀਯੋ ਰਾਜਾਰਹੋ ਹੋਤਿ ਰਾਜਭੋਗ੍ਗੋ, ਰਞ੍ਞੋ ਅਙ੍ਗਨ੍ਤੇਵ ਸਙ੍ਖ੍ਯਂ ਗਚ੍ਛਤਿ। ਏਵਮੇਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤੀਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਆਹੁਨੇਯ੍ਯੋ ਹੋਤਿ ਪਾਹੁਨੇਯ੍ਯੋ ਦਕ੍ਖਿਣੇਯ੍ਯੋ

ਅਞ੍ਜਲਿਕਰਣੀਯੋ ਅਨੁਤ੍ਤਰਂ ਪੁਞ੍ਞਕ੍ਖੇਤ੍ਤਂ ਲੋਕਸ੍ਸ। ਕਤਮੇਹਿ ਤੀਹਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਵਣ੍ਣਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਚ ਹੋਤਿ ਬਲਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਚ ਜਵਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਚ।

''ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਵਣ੍ਣਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਸੀਲਵਾ ਹੋਤਿ , ਪਾਤਿਮੋਕ੍ਖਸਂਵਰਸਂਵੁਤੋ ਵਿਹਰਤਿ ਆਚਾਰਗੋਚਰਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਅਣੁਮਤ੍ਤੇਸੁ ਵਜ੍ਜੇਸੁ ਭਯਦਸ੍ਸਾਵੀ, ਸਮਾਦਾਯ ਸਿਕ੍ਖਤਿ ਸਿਕ੍ਖਾਪਦੇਸੁ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਵਣ੍ਣਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ।

''ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਬਲਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਆਰਦ੍ਧਵੀਰਿਯੋ ਵਿਹਰਤਿ ਅਕੁਸਲਾਨਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਪਹਾਨਾਯ ਕੁਸਲਾਨਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਉਪਸਮ੍ਪਦਾਯ ਥਾਮਵਾ ਦਲ਼੍ਹਪਰਕ੍ਕਮੋ ਅਨਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤਧੁਰੋ ਕੁਸਲੇਸੁ ਧਮ੍ਮੇਸੁ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਬਲਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ।

''ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਜਵਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਆਸਵਾਨਂ ਖਯਾ ਅਨਾਸਵਂ ਚੇਤੋਵਿਮੁਤ੍ਤਿਂ ਪਞ੍ਞਾਵਿਮੁਤ੍ਤਿਂ ਦਿਟ੍ਠੇਵ ਧਮ੍ਮੇ ਸਯਂ ਅਭਿਞ੍ਞਾ ਸਚ੍ਛਿਕਤ੍ਵਾ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਤਿ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਜਵਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ। ਇਮੇਹਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤੀਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਆਹੁਨੇਯ੍ਯੋ ਹੋਤਿ...ਪੇ॰... ਅਨੁਤ੍ਤਰਂ ਪੁਞ੍ਞਕ੍ਖੇਤ੍ਤਂ ਲੋਕਸ੍ਸਾ''ਤਿ। ਸਤ੍ਤਮਂ।

੮. ਪੋਤ੍ਥਕਸੁਤ੍ਤਂ

੧੦੦. ''ਨਵੋਪਿ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੋਤ੍ਥਕੋ ਦੁਬ੍ਬਣ੍ਣੋ ਚ ਹੋਤਿ ਦੁਕ੍ਖਸਮ੍ਫਸ੍ਸੋ ਚ ਅਪ੍ਪਗ੍ਘੋ ਚ; ਮਜ੍ਝਿਮੋਪਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੋਤ੍ਥਕੋ ਦੁਬ੍ਬਣ੍ਣੋ ਚ ਹੋਤਿ ਦੁਕ੍ਖਸਮ੍ਫਸ੍ਸੋ ਚ ਅਪ੍ਪਗ੍ਘੋ ਚ; ਜਿਣ੍ਣੋਪਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੋਤ੍ਥਕੋ ਦੁਬ੍ਬਣ੍ਣੋ ਚ ਹੋਤਿ ਦੁਕ੍ਖਸਮ੍ਫਸ੍ਸੋ ਚ ਅਪ੍ਪਗ੍ਘੋ ਚ। ਜਿਣ੍ਣਮ੍ਪਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੋਤ੍ਥਕਂ ਉਕ੍ਖਲਿਪਰਿਮਜ੍ਜਨਂ ਵਾ ਕਰੋਨ੍ਤਿ ਸਙ੍ਕਾਰਕੂਟੇ ਵਾ ਨਂ [ਤਂ (ਸੀ॰), ਠਾਨੇ (ਕ॰)] ਛਡ੍ਡੇਨ੍ਤਿ।

''ਏਵਮੇਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਨਵੋ ਚੇਪਿ ਭਿਕ੍ਖੁ ਹੋਤਿ ਦੁਸ੍ਸੀਲੋ ਪਾਪਧਮ੍ਮੋ। ਇਦਮਸ੍ਸ ਦੁਬ੍ਬਣ੍ਣਤਾਯ ਵਦਾਮਿ। ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ ਸੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੋਤ੍ਥਕੋ ਦੁਬ੍ਬਣ੍ਣੋ ਤਥੂਪਮਾਹਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਇਮਂ ਪੁਗ੍ਗਲਂ ਵਦਾਮਿ। ਯੇ ਖੋ ਪਨਸ੍ਸ ਸੇਵਨ੍ਤਿ ਭਜਨ੍ਤਿ ਪਯਿਰੁਪਾਸਨ੍ਤਿ ਦਿਟ੍ਠਾਨੁਗਤਿਂ ਆਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ, ਤੇਸਂ ਤਂ ਹੋਤਿ ਦੀਘਰਤ੍ਤਂ ਅਹਿਤਾਯ ਦੁਕ੍ਖਾਯ। ਇਦਮਸ੍ਸ ਦੁਕ੍ਖਸਮ੍ਫਸ੍ਸਤਾਯ ਵਦਾਮਿ। ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ ਸੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੋਤ੍ਥਕੋ ਦੁਕ੍ਖਸਮ੍ਫਸ੍ਸੋ ਤਥੂਪਮਾਹਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਇਮਂ ਪੁਗ੍ਗਲਂ ਵਦਾਮਿ। ਯੇਸਂ ਖੋ ਪਨ ਸੋ [ਯੇਸਂ ਖੋ ਪਨ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰), ਯੇਸਂ ਸੋ (ਕ॰) ਪੁ॰ ਪ॰ ੧੧੬ ਪਸ੍ਸਿਤਬ੍ਬਂ] ਪਟਿਗ੍ਗਣ੍ਹਾਤਿ ਚੀਵਰਪਿਣ੍ਡਪਾਤਸੇਨਾਸਨਗਿਲਾਨਪ੍ਪਚ੍ਚਯਭੇਸਜ੍ਜਪਰਿਕ੍ਖਾਰਂ, ਤੇਸਂ ਤਂ ਨ ਮਹਪ੍ਫਲਂ ਹੋਤਿ ਨ ਮਹਾਨਿਸਂਸਂ। ਇਦਮਸ੍ਸ ਅਪ੍ਪਗ੍ਘਤਾਯ ਵਦਾਮਿ । ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ ਸੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੋਤ੍ਥਕੋ ਅਪ੍ਪਗ੍ਘੋ ਤਥੂਪਮਾਹਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਇਮਂ ਪੁਗ੍ਗਲਂ ਵਦਾਮਿ। ਮਜ੍ਝਿਮੋ ਚੇਪਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਹੋਤਿ...ਪੇ॰... ਥੇਰੋ ਚੇਪਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਹੋਤਿ ਦੁਸ੍ਸੀਲੋ ਪਾਪਧਮ੍ਮੋ, ਇਦਮਸ੍ਸ ਦੁਬ੍ਬਣ੍ਣਤਾਯ ਵਦਾਮਿ। ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ ਸੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੋਤ੍ਥਕੋ ਦੁਬ੍ਬਣ੍ਣੋ ਤਥੂਪਮਾਹਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਇਮਂ ਪੁਗ੍ਗਲਂ ਵਦਾਮਿ। ਯੇ ਖੋ ਪਨਸ੍ਸ ਸੇਵਨ੍ਤਿ ਭਜਨ੍ਤਿ ਪਯਿਰੁਪਾਸਨ੍ਤਿ ਦਿਟ੍ਠਾਨੁਗਤਿਂ ਆਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ, ਤੇਸਂ ਤਂ ਹੋਤਿ ਦੀਘਰਤ੍ਤਂ ਅਹਿਤਾਯ ਦੁਕ੍ਖਾਯ। ਇਦਮਸ੍ਸ ਦੁਕ੍ਖਸਮ੍ਫਸ੍ਸਤਾਯ ਵਦਾਮਿ। ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ ਸੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੋਤ੍ਥਕੋ ਦੁਕ੍ਖਸਮ੍ਫਸ੍ਸੋ ਤਥੂਪਮਾਹਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਇਮਂ ਪੁਗ੍ਗਲਂ ਵਦਾਮਿ। ਯੇਸਂ ਖੋ ਪਨ ਸੋ ਪਟਿਗ੍ਗਣ੍ਹਾਤਿ ਚੀਵਰਪਿਣ੍ਡਪਾਤਸੇਨਾਸਨਗਿਲਾਨਪ੍ਪਚ੍ਚਯਭੇਸਜ੍ਜਪਰਿਕ੍ਖਾਰਂ, ਤੇਸਂ ਤਂ ਨ ਮਹਪ੍ਫਲਂ ਹੋਤਿ ਨ ਮਹਾਨਿਸਂਸਂ। ਇਦਮਸ੍ਸ ਅਪ੍ਪਗ੍ਘਤਾਯ ਵਦਾਮਿ। ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ ਸੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੋਤ੍ਥਕੋ ਅਪ੍ਪਗ੍ਘੋ ਤਥੂਪਮਾਹਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਇਮਂ ਪੁਗ੍ਗਲਂ ਵਦਾਮਿ।

‘‘ਏਵਰੂਪੋ ਚਾਯਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਥੇਰੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਸਙ੍ਘਮਜ੍ਝੇ ਭਣਤਿ। ਤਮੇਨਂ ਭਿਕ੍ਖੂ ਏਵਮਾਹਂਸੁ – ‘ਕਿਂ ਨੁ ਖੋ ਤੁਯ੍ਹਂ ਬਾਲਸ੍ਸ ਅਬਜਤ੍ਤਸ੍ਸ ਭਣਿਤੇਨ, ਤ੍ਵਮ੍ਪਿ ਨਾਮ ਭਣਿਤਬ੍ਬਂ ਮਞ੍ਞਸੀ’ਤਿ! ਸੋ ਕੁਪਿਤੋ ਅਨਤ੍ਤਮਨੋ ਤਥਾਰੂਪਿਂ ਵਾਚਂ ਨਿਚ੍ਛਾਰੇਤਿ ਯਥਾਰੂਪਾਯ ਵਾਚਾਯ ਸਙ੍ਘੋ ਤਂ ਉਕ੍ਖਿਪਤਿ, ਸਙ੍ਕਾਰਕੂਟੇਵ ਨਂ ਪੋਤ੍ਥਕਂ।

‘‘ਨਵਮ੍ਪਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਾਸਿਕਂ ਵਤ੍ਥਂ ਵਣ੍ਣਵਨ੍ਤਞ੍ਚੇਵ ਹੋਤਿ ਸੁਖਸਮ੍ਫਸ੍ਸਞ੍ਚ ਮਹਗ੍ਘਞ੍ਚ; ਮਜ੍ਝਿਮਮ੍ਪਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ , ਕਾਸਿਕਂ ਵਤ੍ਥਂ ਵਣ੍ਣਵਨ੍ਤਞ੍ਚੇਵ ਹੋਤਿ ਸੁਖਸਮ੍ਫਸ੍ਸਞ੍ਚ ਮਹਗ੍ਘਞ੍ਚ; ਜਿਣ੍ਣਮ੍ਪਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਾਸਿਕਂ ਵਤ੍ਥਂ ਵਣ੍ਣਵਨ੍ਤਞ੍ਚੇਵ ਹੋਤਿ ਸੁਖਸਮ੍ਫਸ੍ਸਞ੍ਚ ਮਹਗ੍ਘਞ੍ਚ। ਜਿਣ੍ਣਮ੍ਪਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਾਸਿਕਂ ਵਤ੍ਥਂ ਰਤਨਪਲਿਵੇਠਨਂ ਵਾ ਕਰੋਤਿ ਗਨ੍ਧਕਰਣ੍ਡਕੇ ਵਾ ਨਂ ਪਕ੍ਖਿਪਨ੍ਤਿ।

‘‘ਏਵਮੇਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਨਵੋ ਚੇਪਿ ਭਿਕ੍ਖੁ ਹੋਤਿ ਸੀਲਵਾ ਕਲ੍ਯਾਣਧਮ੍ਮੋ, ਇਦਮਸ੍ਸ ਸੁਵਣ੍ਣਤਾਯ ਵਦਾਮਿ। ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ ਤਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਾਸਿਕਂ ਵਤ੍ਥਂ ਵਣ੍ਣਵਨ੍ਤਂ ਤਥੂਪਮਾਹਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਇਮਂ ਪੁਗ੍ਗਲਂ ਵਦਾਮਿ। ਯੇ ਖੋ ਪਨਸ੍ਸ ਸੇਵਨ੍ਤਿ ਭਜਨ੍ਤਿ ਪਯਿਰੁਪਾਸਨ੍ਤਿ ਦਿਟ੍ਠਾਨੁਗਤਿਂ ਆਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ, ਤੇਸਂ ਤਂ ਹੋਤਿ ਦੀਘਰਤ੍ਤਂ ਹਿਤਾਯ ਸੁਖਾਯ। ਇਦਮਸ੍ਸ ਸੁਖਸਮ੍ਫਸ੍ਸਤਾਯ ਵਦਾਮਿ। ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ ਤਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਾਸਿਕਂ ਵਤ੍ਥਂ ਸੁਖਸਮ੍ਫਸ੍ਸਂ ਤਥੂਪਮਾਹਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਇਮਂ ਪੁਗ੍ਗਲਂ ਵਦਾਮਿ। ਯੇਸਂ ਖੋ ਪਨ ਸੋ ਪਟਿਗ੍ਗਣ੍ਹਾਤਿ ਚੀਵਰਪਿਣ੍ਡਪਾਤਸੇਨਾਸਨਗਿਲਾਨਪ੍ਪਚ੍ਚਯਭੇਸਜ੍ਜਪਰਿਕ੍ਖਾਰਂ , ਤੇਸਂ ਤਂ ਮਹਪ੍ਫਲਂ ਹੋਤਿ ਮਹਾਨਿਸਂਸਂ। ਇਦਮਸ੍ਸ ਮਹਗ੍ਘਤਾਯ ਵਦਾਮਿ। ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ ਤਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਾਸਿਕਂ ਵਤ੍ਥਂ ਮਹਗ੍ਘਂ ਤਥੂਪਮਾਹਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਇਮਂ ਪੁਗ੍ਗਲਂ ਵਦਾਮਿ। ਮਜ੍ਝਿਮੋ ਚੇਪਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਹੋਤਿ…ਪੇ॰… ਥੇਰੋ ਚੇਪਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਹੋਤਿ…ਪੇ॰… ਪੁਗ੍ਗਲਂ ਵਦਾਮਿ।

‘‘ਏਵਰੂਪੋ ਚਾਯਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਥੇਰੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਸਙ੍ਘਮਜ੍ਝੇ ਭਣਤਿ । ਤਮੇਨਂ ਭਿਕ੍ਖੂ ਏਵਮਾਹਂਸੁ – ‘ਅਪ੍ਪਸਦ੍ਦਾ ਆਯਸ੍ਮਨ੍ਤੋ ਹੋਥ, ਥੇਰੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਧਮ੍ਮਞ੍ਚ ਵਿਨਯਞ੍ਚ ਭਣਤੀ’ਤਿ। ਤਸ੍ਮਾਤਿਹ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਵਂ ਸਿਕ੍ਖਿਤਬ੍ਬਂ – ‘ਕਾਸਿਕਵਤ੍ਥੂਪਮਾ ਭਵਿਸ੍ਸਾਮ, ਨ ਪੋਤ੍ਥਕੂਪਮਾ’ਤਿ [ਕਾਸਿਕਂ ਵਤ੍ਥਂ ਤਥੂਪਮਾਹਂ ਭਵਿਸ੍ਸਾਮਿ, ਨ ਪੋਤ੍ਥਕੂਪਮਾਹਨ੍ਤਿ (ਕ॰)]। ਏਵਞ੍ਹਿ ਵੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਿਕ੍ਖਿਤਬ੍ਬ’’ਨ੍ਤਿ। ਅਟ੍ਠਮਂ।

੯. ਲੋਣਕਪਲ੍ਲਸੁਤ੍ਤਂ

੧੦੧. ‘‘ਯੋ [ਯੇ ਖੋ (ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰), ਯੋ ਚ ਖੋ (ਕ॰)], ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਵਂ ਵਦੇਯ੍ਯ – ‘ਯਥਾ ਯਥਾਯਂ ਪੁਰਿਸੋ ਕਮ੍ਮਂ ਕਰੋਤਿ ਤਥਾ ਤਥਾ ਤਂ ਪਟਿਸਂਵੇਦਿਯਤੀ’ਤਿ, ਏਵਂ ਸਨ੍ਤਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਵਾਸੋ ਨ ਹੋਤਿ, ਓਕਾਸੋ ਨ ਪਞ੍ਞਾਯਤਿ ਸਮ੍ਮਾ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਅਨ੍ਤਕਿਰਿਯਾਯ । ਯੋ ਚ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਵਂ ਵਦੇਯ੍ਯ – ‘ਯਥਾ ਯਥਾ ਵੇਦਨੀਯਂ ਅਯਂ ਪੁਰਿਸੋ ਕਮ੍ਮਂ ਕਰੋਤਿ ਤਥਾ ਤਥਾਸ੍ਸ ਵਿਪਾਕਂ ਪਟਿਸਂਵੇਦਿਯਤੀ’ਤਿ, ਏਵਂ ਸਨ੍ਤਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਵਾਸੋ ਹੋਤਿ, ਓਕਾਸੋ ਪਞ੍ਞਾਯਤਿ ਸਮ੍ਮਾ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਅਨ੍ਤਕਿਰਿਯਾਯ। ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚਸ੍ਸ ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਅਪ੍ਪਮਤ੍ਤਕਮ੍ਪਿ ਪਾਪਕਮ੍ਮਂ [ਪਾਪਂ ਕਮ੍ਮਂ (ਸੀ॰ ਪੀ॰)] ਕਤਂ ਤਮੇਨਂ ਨਿਰਯਂ ਉਪਨੇਤਿ। ਇਧ ਪਨ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚਸ੍ਸ ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਤਾਦਿਸਂਯੇਵ ਅਪ੍ਪਮਤ੍ਤਕਂ ਪਾਪਕਮ੍ਮਂ ਕਤਂ ਦਿਟ੍ਠਧਮ੍ਮਵੇਦਨੀਯਂ ਹੋਤਿ, ਨਾ’ਣੁਪਿ ਖਾਯਤਿ, ਕਿਂ ਬਹੁਦੇਵ।

‘‘ਕਥਂਰੂਪਸ੍ਸ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਅਪ੍ਪਮਤ੍ਤਕਮ੍ਪਿ ਪਾਪਕਮ੍ਮਂ ਕਤਂ ਤਮੇਨਂ ਨਿਰਯਂ ਉਪਨੇਤਿ? ਇਧ ਪਨ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਅਭਾਵਿਤਕਾਯੋ ਹੋਤਿ ਅਭਾਵਿਤਸੀਲੋ ਅਭਾਵਿਤਚਿਤ੍ਤੋ ਅਭਾਵਿਤਪਞ੍ਞੋ ਪਰਿਤ੍ਤੋ ਅਪ੍ਪਾਤੁਮੋ ਅਪ੍ਪਦੁਕ੍ਖਵਿਹਾਰੀ। ਏਵਰੂਪਸ੍ਸ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਅਪ੍ਪਮਤ੍ਤਕਮ੍ਪਿ ਪਾਪਕਮ੍ਮਂ ਕਤਂ ਤਮੇਨਂ ਨਿਰਯਂ ਉਪਨੇਤਿ।

‘‘ਕਥਂਰੂਪਸ੍ਸ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਤਾਦਿਸਂਯੇਵ ਅਪ੍ਪਮਤ੍ਤਕਂ ਪਾਪਕਮ੍ਮਂ ਕਤਂ ਦਿਟ੍ਠਧਮ੍ਮਵੇਦਨੀਯਂ ਹੋਤਿ, ਨਾ’ਣੁਪਿ ਖਾਯਤਿ, ਕਿਂ ਬਹੁਦੇਵ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਭਾਵਿਤਕਾਯੋ ਹੋਤਿ ਭਾਵਿਤਸੀਲੋ ਭਾਵਿਤਚਿਤ੍ਤੋ ਭਾਵਿਤਪਞ੍ਞੋ ਅਪਰਿਤ੍ਤੋ

ਮਹਤ੍ਤੋ [ਮਹਤ੍ਤਾ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰)] ਅਪ੍ਪਮਾਣਵਿਹਾਰੀ। ਏਵਰੂਪਸ੍ਸ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਤਾਦਿਸਂਯੇਵ ਅਪ੍ਪਮਤ੍ਤਕਂ ਪਾਪਕਮ੍ਮਂ ਕਤਂ ਦਿਟ੍ਠਧਮ੍ਮਵੇਦਨੀਯਂ ਹੋਤਿ, ਨਾਣੂਪਿ ਖਾਯਤਿ, ਕਿਂ ਬਹੁਦੇਵ।

''ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਰਿਸੋ ਲੋਣਕਪਲ੍ਲਂ [ਲੋਣਫਲਂ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰)] ਪਰਿਤ੍ਤੇ ਉਦਕਮਲ੍ਲਕੇ [ਉਦਕਕਪਲ੍ਲਕੇ (ਕ॰)] ਪਕ੍ਖਿਪੇਯ੍ਯ। ਤਂ ਕਿਂ ਮਞ੍ਞਥ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਪਿ ਨੁ ਤਂ ਪਰਿਤ੍ਤਂ ਉਦਕਂ [ਉਦਕਮਲ੍ਲਕੇ ਉਦਕਂ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰)] ਅਮੁਨਾ ਲੋਣਕਪਲ੍ਲੇਨ ਲੋਣਂ ਅਸ੍ਸ ਅਪੇਯ੍ਯ''ਨ੍ਤਿ? ''ਏਵਂ, ਭਨ੍ਤੇ''। ''ਤਂ ਕਿਸ੍ਸ ਹੇਤੁ''? ''ਅਦੁਞ੍ਹਿ, ਭਨ੍ਤੇ, ਪਰਿਤ੍ਤਂ ਉਦਕਕਪਲ੍ਲਕੇ ਉਦਕਂ, ਤਂ ਅਮੁਨਾ ਲੋਣਕਪਲ੍ਲੇਨ ਲੋਣਂ ਅਸ੍ਸ ਅਪੇਯ੍ਯ''ਨ੍ਤਿ। ''ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਰਿਸੋ ਲੋਣਕਪਲ੍ਲਕਂ ਗਙ੍ਗਾਯ ਨਦਿਯਾ ਪਕ੍ਖਿਪੇਯ੍ਯ। ਤਂ ਕਿਂ ਮਞ੍ਞਥ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਪਿ ਨੁ ਸਾ ਗਙ੍ਗਾ ਨਦੀ ਅਮੁਨਾ ਲੋਣਕਪਲ੍ਲੇਨ ਲੋਣਂ ਅਸ੍ਸ ਅਪੇਯ੍ਯਾ''ਤਿ? ''ਨੋ ਹੇਤਂ, ਭਨ੍ਤੇ''। ''ਤਂ ਕਿਸ੍ਸ ਹੇਤੁ''? ''ਅਸੁ ਹਿ, ਭਨ੍ਤੇ, ਗਙ੍ਗਾਯ ਨਦਿਯਾ ਮਹਾ ਉਦਕਕ੍ਖਨ੍ਧੋ ਸੋ ਅਮੁਨਾ ਲੋਣਕਪਲ੍ਲੇਨ ਲੋਣੋ ਨ ਅਸ੍ਸ ਅਪੇਯ੍ਯੋ''ਤਿ [ਲੋਣਂ ਨੇਵਸ੍ਸ ਅਪੇਯ੍ਯਨ੍ਤਿ (ਸੀ॰), ਨ ਲੋਣੋ ਅਸ੍ਸ ਅਪੇਯ੍ਯੋਤਿ (ਪੀ॰)]।

''ਏਵਮੇਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਇਧੇਕਚ੍ਚਸ੍ਸ ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਅਪ੍ਪਮਤ੍ਤਕਮ੍ਪਿ ਪਾਪਕਮ੍ਮਂ ਕਤਂ ਤਮੇਨਂ ਨਿਰਯਂ ਉਪਨੇਤਿ। ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚਸ੍ਸ ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਤਾਦਿਸਂਯੇਵ ਅਪ੍ਪਮਤ੍ਤਕਂ ਪਾਪਕਮ੍ਮਂ ਕਤਂ ਦਿਟ੍ਠਧਮ੍ਮਵੇਦਨੀਯਂ ਹੋਤਿ, ਨਾਣੂਪਿ ਖਾਯਤਿ, ਕਿਂ ਬਹੁਦੇਵ।

''ਕਥਂਰੂਪਸ੍ਸ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਅਪ੍ਪਮਤ੍ਤਕਮ੍ਪਿ ਪਾਪਕਮ੍ਮਂ ਕਤਂ ਤਮੇਨਂ ਨਿਰਯਂ ਉਪਨੇਤਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਅਭਾਵਿਤਕਾਯੋ ਹੋਤਿ ਅਭਾਵਿਤਸੀਲੋ ਅਭਾਵਿਤਚਿਤ੍ਤੋ ਅਭਾਵਿਤਪਞ੍ਞੋ ਪਰਿਤ੍ਤੋ ਅਪ੍ਪਾਤੁਮੋ ਅਪ੍ਪਦੁਕ੍ਖਵਿਹਾਰੀ। ਏਵਰੂਪਸ੍ਸ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਅਪ੍ਪਮਤ੍ਤਕਮ੍ਪਿ ਪਾਪਕਮ੍ਮਂ ਕਤਂ ਤਮੇਨਂ ਨਿਰਯਂ ਉਪਨੇਤਿ।

''ਕਥਂਰੂਪਸ੍ਸ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਤਾਦਿਸਂਯੇਵ ਅਪ੍ਪਮਤ੍ਤਕਂ ਪਾਪਕਮ੍ਮਂ ਕਤਂ ਦਿਟ੍ਠਧਮ੍ਮਵੇਦਨੀਯਂ ਹੋਤਿ, ਨਾਣੂਪਿ ਖਾਯਤਿ, ਕਿਂ ਬਹੁਦੇਵ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਭਾਵਿਤਕਾਯੋ ਹੋਤਿ ਭਾਵਿਤਸੀਲੋ ਭਾਵਿਤਚਿਤ੍ਤੋ ਭਾਵਿਤਪਞ੍ਞੋ ਅਪਰਿਤ੍ਤੋ ਮਹਤ੍ਤੋ ਅਪ੍ਪਮਾਣਵਿਹਾਰੀ। ਏਵਰੂਪਸ੍ਸ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਤਾਦਿਸਂਯੇਵ ਅਪ੍ਪਮਤ੍ਤਕਂ ਪਾਪਕਮ੍ਮਂ ਕਤਂ ਦਿਟ੍ਠਧਮ੍ਮਵੇਦਨੀਯਂ ਹੋਤਿ, ਨਾਣੂਪਿ ਖਾਯਤਿ, ਕਿਂ ਬਹੁਦੇਵ।

''ਇਧ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਅਡ੍ਢਕਹਾਪਣੇਨਪਿ ਬਨ੍ਧਨਂ ਨਿਗਚ੍ਛਤਿ, ਕਹਾਪਣੇਨਪਿ ਬਨ੍ਧਨਂ ਨਿਗਚ੍ਛਤਿ, ਕਹਾਪਣਸਤੇਨਪਿ ਬਨ੍ਧਨਂ ਨਿਗਚ੍ਛਤਿ। ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਅਡ੍ਢਕਹਾਪਣੇਨਪਿ ਨ ਬਨ੍ਧਨਂ ਨਿਗਚ੍ਛਤਿ, ਕਹਾਪਣੇਨਪਿ ਨ ਬਨ੍ਧਨਂ ਨਿਗਚ੍ਛਤਿ, ਕਹਾਪਣਸਤੇਨਪਿ ਨ ਬਨ੍ਧਨਂ ਨਿਗਚ੍ਛਤਿ।

''ਕਥਂਰੂਪੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਡ੍ਢਕਹਾਪਣੇਨਪਿ ਬਨ੍ਧਨਂ ਨਿਗਚ੍ਛਤਿ, ਕਹਾਪਣੇਨਪਿ ਬਨ੍ਧਨਂ ਨਿਗਚ੍ਛਤਿ, ਕਹਾਪਣਸਤੇਨਪਿ ਬਨ੍ਧਨਂ ਨਿਗਚ੍ਛਤਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਦਲਿਦ੍ਦੋ ਹੋਤਿ ਅਪ੍ਪਸ੍ਸਕੋ ਅਪ੍ਪਭੋਗੋ। ਏਵਰੂਪੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਡ੍ਢਕਹਾਪਣੇਨਪਿ ਬਨ੍ਧਨਂ ਨਿਗਚ੍ਛਤਿ, ਕਹਾਪਣੇਨਪਿ ਬਨ੍ਧਨਂ ਨਿਗਚ੍ਛਤਿ, ਕਹਾਪਣਸਤੇਨਪਿ ਬਨ੍ਧਨਂ ਨਿਗਚ੍ਛਤਿ।

''ਕਥਂਰੂਪੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਡ੍ਢਕਹਾਪਣੇਨਪਿ ਨ ਬਨ੍ਧਨਂ ਨਿਗਚ੍ਛਤਿ, ਕਹਾਪਣੇਨਪਿ ਨ ਬਨ੍ਧਨਂ ਨਿਗਚ੍ਛਤਿ, ਕਹਾਪਣਸਤੇਨਪਿ ਨ ਬਨ੍ਧਨਂ ਨਿਗਚ੍ਛਤਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਅਡ੍ਢੋ ਹੋਤਿ ਮਹਦ੍ਧਨੋ ਮਹਾਭੋਗੋ। ਏਵਰੂਪੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਡ੍ਢਕਹਾਪਣੇਨਪਿ ਨ ਬਨ੍ਧਨਂ ਨਿਗਚ੍ਛਤਿ, ਕਹਾਪਣੇਨਪਿ ਨ ਬਨ੍ਧਨਂ ਨਿਗਚ੍ਛਤਿ, ਕਹਾਪਣਸਤੇਨਪਿ ਨ ਬਨ੍ਧਨਂ ਨਿਗਚ੍ਛਤਿ। ਏਵਮੇਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਇਧੇਕਚ੍ਚਸ੍ਸ ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਅਪ੍ਪਮਤ੍ਤਕਂ ਪਾਪਕਮ੍ਮਂ ਕਤਂ। ਤਮੇਨਂ ਨਿਰਯਂ ਉਪਨੇਤਿ। ਇਧ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚਸ੍ਸ ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਤਾਦਿਸਂਯੇਵ ਅਪ੍ਪਮਤ੍ਤਕਂ ਪਾਪਕਮ੍ਮਂ ਕਤਂ ਦਿਟ੍ਠਧਮ੍ਮਵੇਦਨੀਯਂ ਹੋਤਿ, ਨਾਣੂਪਿ ਖਾਯਤਿ, ਕਿਂ ਬਹੁਦੇਵ।

“ਕਥੰਰੂਪਸ੍ਸ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਅਪ੍ਪਮਤ੍ਤਕਂ ਪਾਪਕਮ੍ਮਂ ਕਤਂ, ਤਮੇਨਂ ਨਿਰਯਂ ਉਪਨੇਤਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਅਭਾਵਿਤਕਾਯੋ ਹੋਤਿ ਅਭਾਵਿਤਸੀਲੋ ਅਭਾਵਿਤਚਿਤ੍ਤੋ ਅਭਾਵਿਤਪਞ੍ਞੋ ਪਰਿਤ੍ਤੋ ਅਪ੍ਪਾਤੁਮੋ ਅਪ੍ਪਦੁਕ੍ਖਵਿਹਾਰੀ। ਏਵਰੂਪਸ੍ਸ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਤਾਦਿਸਂਯੇਵ ਅਪ੍ਪਮਤ੍ਤਕਂ ਪਾਪਕਮ੍ਮਂ ਕਤਂ ਤਮੇਨਂ ਨਿਰਯਂ ਉਪਨੇਤਿ।

“ਕਥੰਰੂਪਸ੍ਸ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਤਾਦਿਸਂਯੇਵ ਅਪ੍ਪਮਤ੍ਤਕਂ ਪਾਪਕਮ੍ਮਂ ਕਤਂ ਦਿਟ੍ਠਧਮ੍ਮਵੇਦਨੀਯਂ ਹੋਤਿ, ਨਾਣੁਪਿ ਖਾਯਤਿ, ਕਿਂ ਬਹੁਦੇਵ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਭਾਵਿਤਕਾਯੋ ਹੋਤਿ ਭਾਵਿਤਸੀਲੋ ਭਾਵਿਤਚਿਤ੍ਤੋ ਭਾਵਿਤਪਞ੍ਞੋ ਅਪਰਿਤ੍ਤੋ ਮਹਤ੍ਤੋ ਅਪ੍ਪਮਾਣਵਿਹਾਰੀ। ਏਵਰੂਪਸ੍ਸ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਤਾਦਿਸਂਯੇਵ ਅਪ੍ਪਮਤ੍ਤਕਂ ਪਾਪਕਮ੍ਮਂ ਕਤਂ ਦਿਟ੍ਠਧਮ੍ਮਵੇਦਨੀਯਂ ਹੋਤਿ, ਨਾਣੁਪਿ ਖਾਯਤਿ, ਕਿਂ ਬਹੁਦੇਵ।

“ਇਧ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਭਾਵਿਤਕਾਯੋ ਹੋਤਿ ਭਾਵਿਤਸੀਲੋ ਭਾਵਿਤਚਿਤ੍ਤੋ ਭਾਵਿਤਪਞ੍ਞੋ ਅਪਰਿਤ੍ਤੋ ਮਹਤ੍ਤੋ ਅਪ੍ਪਮਾਣਵਿਹਾਰੀ। ਏਵਰੂਪਸ੍ਸ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਤਾਦਿਸਂਯੇਵ ਅਪ੍ਪਮਤ੍ਤਕਂ ਪਾਪਕਮ੍ਮਂ ਕਤਂ ਦਿਟ੍ਠਧਮ੍ਮਵੇਦਨੀਯਂ ਹੋਤਿ, ਨਾਣੁਪਿ ਖਾਯਤਿ, ਕਿਂ ਬਹੁਦੇਵ। ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਓਰਬ੍ਭਿਕੋ ਵਾ ਉਰਬ੍ਭਘਾਤਕੋ ਵਾ ਅਪ੍ਪੇਕਚ੍ਚਂ ਉਰਬ੍ਭਂ ਅਦਿਨ੍ਨਂ ਆਦਿਯਮਾਨਂ ਪਹੋਤਿ ਹਨ੍ਤੁਂ ਵਾ ਬਨ੍ਧਿਤੁਂ ਵਾ ਜਾਪੇਤੁਂ ਵਾ ਯਥਾਪਚ੍ਚਯਂ ਵਾ ਕਾਤੁਂ, ਅਪ੍ਪੇਕਚ੍ਚਂ ਉਰਬ੍ਭਂ ਅਦਿਨ੍ਨਂ ਆਦਿਯਮਾਨਂ ਨਪ੍ਪਹੋਤਿ ਹਨ੍ਤੁਂ ਵਾ ਬਨ੍ਧਿਤੁਂ ਵਾ ਜਾਪੇਤੁਂ ਵਾ ਯਥਾਪਚ੍ਚਯਂ ਵਾ ਕਾਤੁਂ।

“ਕਥੰਰੂਪਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਓਰਬ੍ਭਿਕੋ ਵਾ ਉਰਬ੍ਭਘਾਤਕੋ ਵਾ ਉਰਬ੍ਭਂ ਅਦਿਨ੍ਨਂ ਆਦਿਯਮਾਨਂ ਪਹੋਤਿ ਹਨ੍ਤੁਂ ਵਾ ਬਨ੍ਧਿਤੁਂ ਵਾ ਜਾਪੇਤੁਂ ਵਾ ਯਥਾਪਚ੍ਚਯਂ ਵਾ ਕਾਤੁਂ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਦਲਿਦ੍ਦੋ ਹੋਤਿ ਅਪ੍ਪਸ੍ਸਕੋ ਅਪ੍ਪਭੋਗੋ। ਏਵਰੂਪਂ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਓਰਬ੍ਭਿਕੋ ਵਾ ਉਰਬ੍ਭਘਾਤਕੋ ਵਾ ਉਰਬ੍ਭਂ ਅਦਿਨ੍ਨਂ ਆਦਿਯਮਾਨਂ ਪਹੋਤਿ ਹਨ੍ਤੁਂ ਵਾ ਬਨ੍ਧਿਤੁਂ ਵਾ ਜਾਪੇਤੁਂ ਵਾ ਯਥਾਪਚ੍ਚਯਂ ਵਾ ਕਾਤੁਂ।

“ਕਥੰਰੂਪਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਓਰਬ੍ਭਿਕੋ ਵਾ ਉਰਬ੍ਭਘਾਤਕੋ ਵਾ ਉਰਬ੍ਭਂ ਅਦਿਨ੍ਨਂ ਆਦਿਯਮਾਨਂ ਨਪ੍ਪਹੋਤਿ ਹਨ੍ਤੁਂ ਵਾ ਬਨ੍ਧਿਤੁਂ ਵਾ ਜਾਪੇਤੁਂ ਵਾ ਯਥਾਪਚ੍ਚਯਂ ਵਾ ਕਾਤੁਂ । ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਅਡ੍ਢੋ ਹੋਤਿ ਮਹਦ੍ਧਨੋ ਮਹਾਭੋਗੋ ਰਾਜਾ ਵਾ ਰਾਜਮਹਾਮਤ੍ਤੋ ਵਾ। ਏਵਰੂਪਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਓਰਬ੍ਭਿਕੋ ਵਾ ਉਰਬ੍ਭਘਾਤਕੋ ਵਾ ਉਰਬ੍ਭਂ ਅਦਿਨ੍ਨਂ ਆਦਿਯਮਾਨਂ ਨਪ੍ਪਹੋਤਿ ਹਨ੍ਤੁਂ ਵਾ ਬਨ੍ਧਿਤੁਂ ਵਾ ਜਾਪੇਤੁਂ ਵਾ ਯਥਾਪਚ੍ਚਯਂ ਵਾ ਕਾਤੁਂ। ਅਞ੍ਞਦਤ੍ਥੁ ਪਞ੍ਜਲਿਕੋਵ [ਪਞ੍ਜਲਿਕੋ (ਕ॰)] ਨਂ [ਪਰਂ (ਕ॰)] ਯਾਚਤਿ – ‘ਦੇਹਿ ਮੇ, ਮਾਰਿਸ, ਉਰਬ੍ਭਂ ਵਾ ਉਰਬ੍ਭਧਨਂ ਵਾ’ਤਿ। ਏਵਮੇਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਇਧੇਕਚ੍ਚਸ੍ਸ ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਤਾਦਿਸਂਯੇਵ ਅਪ੍ਪਮਤ੍ਤਕਮ੍ਪਿ ਪਾਪਕਮ੍ਮਂ ਕਤਂ ਤਮੇਨਂ ਨਿਰਯਂ ਉਪਨੇਤਿ। ਇਧ ਪਨ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚਸ੍ਸ ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਤਾਦਿਸਂਯੇਵ ਅਪ੍ਪਮਤ੍ਤਕਂ ਪਾਪਕਮ੍ਮਂ ਕਤਂ ਦਿਟ੍ਠਧਮ੍ਮਵੇਦਨੀਯਂ ਹੋਤਿ, ਨਾਣੁਪਿ ਖਾਯਤਿ, ਕਿਂ ਬਹੁਦੇਵ।

“ਕਥੰਰੂਪਸ੍ਸ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਅਪ੍ਪਮਤ੍ਤਕਮ੍ਪਿ ਪਾਪਕਮ੍ਮਂ ਕਤਂ ਤਮੇਨਂ ਨਿਰਯਂ ਉਪਨੇਤਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਅਭਾਵਿਤਕਾਯੋ ਹੋਤਿ ਅਭਾਵਿਤਸੀਲੋ ਅਭਾਵਿਤਚਿਤ੍ਤੋ ਅਭਾਵਿਤਪਞ੍ਞੋ ਪਰਿਤ੍ਤੋ ਅਪ੍ਪਾਤੁਮੋ ਅਪ੍ਪਦੁਕ੍ਖਵਿਹਾਰੀ। ਏਵਰੂਪਸ੍ਸ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਅਪ੍ਪਮਤ੍ਤਕਮ੍ਪਿ ਪਾਪਕਮ੍ਮਂ ਕਤਂ ਤਮੇਨਂ ਨਿਰਯਂ ਉਪਨੇਤਿ।

“ਕਥੰਰੂਪਸ੍ਸ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਤਾਦਿਸਂਯੇਵ ਅਪ੍ਪਮਤ੍ਤਕਂ ਪਾਪਕਮ੍ਮਂ ਕਤਂ ਦਿਟ੍ਠਧਮ੍ਮਵੇਦਨੀਯਂ ਹੋਤਿ, ਨਾਣੁਪਿ ਖਾਯਤਿ, ਕਿਂ ਬਹੁਦੇਵ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਭਾਵਿਤਕਾਯੋ ਹੋਤਿ ਭਾਵਿਤਸੀਲੋ ਭਾਵਿਤਚਿਤ੍ਤੋ ਭਾਵਿਤਪਞ੍ਞੋ ਅਪਰਿਤ੍ਤੋ ਮਹਤ੍ਤੋ ਅਪ੍ਪਮਾਣਵਿਹਾਰੀ। ਏਵਰੂਪਸ੍ਸ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਤਾਦਿਸਂਯੇਵ ਅਪ੍ਪਮਤ੍ਤਕਂ ਪਾਪਕਮ੍ਮਂ ਕਤਂ ਦਿਟ੍ਠਧਮ੍ਮਵੇਦਨੀਯਂ ਹੋਤਿ, ਨਾਣੁਪਿ ਖਾਯਤਿ, ਕਿਂ ਬਹੁਦੇਵ।

‘‘ਯੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਵं ਵਦੇਯ੍ਯ – ‘ਯਥਾ ਯਥਾਯਂ ਪੁਰਿਸੋ ਕਮ੍ਮਂ ਕਰੋਤਿ ਤਥਾ ਤਥਾ ਤਂ ਪਟਿਸਂਵੇਦੇਤੀ’ਤਿ, ਏਵं ਸਨ੍ਤਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਵਾਸੋ ਨ ਹੋਤਿ, ਓਕਾਸੋ ਨ ਪਞ੍ਞਾਯਤਿ ਸਮ੍ਮਾ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਅਨ੍ਤਕਿਰਿਯਾਯ। ਯੋ ਚ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਵं ਵਦੇਯ੍ਯ – ‘ਯਥਾ ਯਥਾ ਵੇਦਨੀਯਂ ਅਯਂ ਪੁਰਿਸੋ ਕਮ੍ਮਂ ਕਰੋਤਿ ਤਥਾ ਤਥਾ ਤਸ੍ਸ ਵਿਪਾਕਂ ਪਟਿਸਂਵੇਦੇਤੀ’ਤਿ, ਏਵं ਸਨ੍ਤਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਵਾਸੋ ਹੋਤਿ, ਓਕਾਸੋ ਪਞ੍ਞਾਯਤਿ ਸਮ੍ਮਾ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਅਨ੍ਤਕਿਰਿਯਾਯਾ’’ਤਿ। ਨਵਮਂ।

੧੦. ਪਂਸੁਧੋਵਕਸੁਤ੍ਤਂ

੧੦੨. ‘‘ਸਨ੍ਤਿ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਜਾਤਰੂਪਸ੍ਸ ਓਲ਼ਾਰਿਕਾ ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸਾ ਪਂਸੁਵਾਲੁਕਾ [ਪਂਸੁਵਾਲਿਕਾ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰)] ਸਕ੍ਖਰਕਠਲਾ। ਤਮੇਨਂ ਪਂਸੁਧੋਵਕੋ ਵਾ ਪਂਸੁਧੋਵਕਨ੍ਤੇਵਾਸੀ ਵਾ ਦੋਣਿਯਂ ਆਕਿਰਿਤ੍ਵਾ ਧੋਵਤਿ ਸਨ੍ਧੋਵਤਿ ਨਿਦ੍ਧੋਵਤਿ। ਤਸ੍ਮਿਂ ਪਹੀਨੇ ਤਸ੍ਮਿਂ ਬ੍ਯਨ੍ਤੀਕਤੇ ਸਨ੍ਤਿ ਜਾਤਰੂਪਸ੍ਸ ਮਜ੍ਝਿਮਸਹਗਤਾ ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸਾ ਸੁਖੁਮਸਕ੍ਖਰਾ ਥੂਲਵਾਲੁਕਾ [ਥੂਲਵਾਲਿਕਾ (ਸੀ॰ ਪੀ॰), ਥੁਲ੍ਲਵਾਲਿਕਾ (ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰)]। ਤਮੇਨਂ ਪਂਸੁਧੋਵਕੋ ਵਾ ਪਂਸੁਧੋਵਕਨ੍ਤੇਵਾਸੀ ਵਾ ਧੋਵਤਿ ਸਨ੍ਧੋਵਤਿ ਨਿਦ੍ਧੋਵਤਿ। ਤਸ੍ਮਿਂ ਪਹੀਨੇ ਤਸ੍ਮਿਂ ਬ੍ਯਨ੍ਤੀਕਤੇ ਸਨ੍ਤਿ ਜਾਤਰੂਪਸ੍ਸ ਸੁਖੁਮਸਹਗਤਾ ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸਾ ਸੁਖੁਮਵਾਲੁਕਾ ਕਾਲ਼ਜਲ੍ਲਿਕਾ। ਤਮੇਨਂ ਪਂਸੁਧੋਵਕੋ ਵਾ ਪਂਸੁਧੋਵਕਨ੍ਤੇਵਾਸੀ ਵਾ ਧੋਵਤਿ ਸਨ੍ਧੋਵਤਿ ਨਿਦ੍ਧੋਵਤਿ। ਤਸ੍ਮਿਂ ਪਹੀਨੇ ਤਸ੍ਮਿਂ ਬ੍ਯਨ੍ਤੀਕਤੇ ਅਥਾਪਰਂ ਸੁਵਣ੍ਣਸਿਕਤਾਵਸਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ [ਸੁਵਣ੍ਣਜਾਤਰੂਪਕਾਵਸਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ (ਕ॰)]। ਤਮੇਨਂ ਸੁਵਣ੍ਣਕਾਰੋ ਵਾ ਸੁਵਣ੍ਣਕਾਰਨ੍ਤੇਵਾਸੀ ਵਾ ਜਾਤਰੂਪਂ ਮੂਸਾਯਂ ਪਕ੍ਖਿਪਿਤ੍ਵਾ ਧਮਤਿ ਸਨ੍ਧਮਤਿ ਨਿਦ੍ਧਮਤਿ । ਤਂ ਹੋਤਿ ਜਾਤਰੂਪਂ ਧਨ੍ਤਂ ਸਨ੍ਧਨ੍ਤਂ [ਅਧਨ੍ਤਂ ਅਸਨ੍ਧਨ੍ਤਂ (ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰)] ਨਿਦ੍ਧਨ੍ਤਂ ਅਨਿਦ੍ਧਨ੍ਤਕਸਾਵं [ਅਨਿਦ੍ਧਨ੍ਤਂ ਅਨਿਹਿਤਂ ਅਨਿਨ੍ਨੀਤਕਸਾਵं (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰)], ਨ ਚੇਵ ਮੁਦੁ ਹੋਤਿ ਨ ਚ ਕਮ੍ਮਨਿਯਂ, ਨ ਚ ਪਭਸ੍ਸਰਂ ਪਭਙ੍ਗੁ ਚ, ਨ ਚ ਸਮ੍ਮਾ ਉਪੇਤਿ ਕਮ੍ਮਾਯ। ਹੋਤਿ ਸੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਮਯੋ ਯਂ ਸੁਵਣ੍ਣਕਾਰੋ ਵਾ ਸੁਵਣ੍ਣਕਾਰਨ੍ਤੇਵਾਸੀ ਵਾ ਤਂ ਜਾਤਰੂਪਂ ਧਮਤਿ ਸਨ੍ਧਮਤਿ ਨਿਦ੍ਧਮਤਿ। ਤਂ ਹੋਤਿ ਜਾਤਰੂਪਂ ਧਨ੍ਤਂ ਸਨ੍ਧਨ੍ਤਂ ਨਿਦ੍ਧਨ੍ਤਂ ਨਿਦ੍ਧਨ੍ਤਕਸਾਵं [ਨਿਹਿਤਂ ਨਿਨ੍ਨੀਤਕਸਾਵं (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰)], ਮੁਦੁ ਚ ਹੋਤਿ ਕਮ੍ਮਨਿਯਞ੍ਚ ਪਭਸ੍ਸਰਞ੍ਚ, ਨ ਚ ਪਭਙ੍ਗੁ, ਸਮ੍ਮਾ ਉਪੇਤਿ ਕਮ੍ਮਾਯ। ਯਸ੍ਸਾ ਯਸ੍ਸਾ ਚ ਪਿਲ਼ਨ੍ਧਨਵਿਕਤਿਯਾ ਆਕਙ੍ਖਤਿ – ਯਦਿ ਪਟ੍ਟਿਕਾਯ [ਮੁਦ੍ਦਿਕਾਯ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੫.੨੩)], ਯਦਿ ਕੁਣ੍ਡਲਾਯ, ਯਦਿ ਗੀਵੇਯ੍ਯਕੇ [ਗੀਵੇਯ੍ਯਕੇਨ (ਕ॰), ਗੀਵੇਯ੍ਯਕਾਯ (?)], ਯਦਿ ਸੁਵਣ੍ਣਮਾਲਾਯ – ਤਞ੍ਚਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਂ ਅਨੁਭੋਤਿ।

‘‘ਏਵਮੇਵं ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਨ੍ਤਿ ਅਧਿਚਿਤ੍ਤਮਨੁਯੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਓਲ਼ਾਰਿਕਾ ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸਾ ਕਾਯਦੁਚ੍ਚਰਿਤਂ ਵਚੀਦੁਚ੍ਚਰਿਤਂ ਮਨੋਦੁਚ੍ਚਰਿਤਂ, ਤਮੇਨਂ ਸਚੇਤਸੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਦਬ੍ਬਜਾਤਿਕੋ ਪਜਹਤਿ ਵਿਨੋਦੇਤਿ ਬ੍ਯਨ੍ਤੀਕਰੋਤਿ ਅਨਭਾਵं ਗਮੇਤਿ। ਤਸ੍ਮਿਂ ਪਹੀਨੇ ਤਸ੍ਮਿਂ ਬ੍ਯਨ੍ਤੀਕਤੇ ਸਨ੍ਤਿ ਅਧਿਚਿਤ੍ਤਮਨੁਯੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਮਜ੍ਝਿਮਸਹਗਤਾ ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸਾ ਕਾਮਵਿਤਕ੍ਕੋ ਬ੍ਯਾਪਾਦਵਿਤਕ੍ਕੋ ਵਿਹਿਂਸਾਵਿਤਕ੍ਕੋ, ਤਮੇਨਂ ਸਚੇਤਸੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਦਬ੍ਬਜਾਤਿਕੋ ਪਜਹਤਿ ਵਿਨੋਦੇਤਿ ਬ੍ਯਨ੍ਤੀਕਰੋਤਿ ਅਨਭਾਵं ਗਮੇਤਿ। ਤਸ੍ਮਿਂ ਪਹੀਨੇ ਤਸ੍ਮਿਂ ਬ੍ਯਨ੍ਤੀਕਤੇ ਸਨ੍ਤਿ ਅਧਿਚਿਤ੍ਤਮਨੁਯੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਸੁਖੁਮਸਹਗਤਾ ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸਾ ਞਾਤਿਵਿਤਕ੍ਕੋ ਜਨਪਦਵਿਤਕ੍ਕੋ ਅਨਵਞ੍ਞਤ੍ਤਿਪਟਿਸਂਯੁਤ੍ਤੋ ਵਿਤਕ੍ਕੋ, ਤਮੇਨਂ ਸਚੇਤਸੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਦਬ੍ਬਜਾਤਿਕੋ ਪਜਹਤਿ ਵਿਨੋਦੇਤਿ ਬ੍ਯਨ੍ਤੀਕਰੋਤਿ ਅਨਭਾਵं ਗਮੇਤਿ। ਤਸ੍ਮਿਂ ਪਹੀਨੇ ਤਸ੍ਮਿਂ ਬ੍ਯਨ੍ਤੀਕਤੇ ਅਥਾਪਰਂ ਧਮ੍ਮਵਿਤਕ੍ਕਾਵਸਿਸ੍ਸਤਿ [ਧਮ੍ਮਵਿਤਕ੍ਕੋਵਸਿਸ੍ਸਤਿ (ਕ॰)]। ਸੋ ਹੋਤਿ ਸਮਾਧਿ ਨ ਚੇਵ ਸਨ੍ਤੋ ਨ ਚ ਪਣੀਤੋ ਨਪ੍ਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਲਦ੍ਧੋ ਨ ਏਕੋਦਿਭਾਵਾਧਿਗਤੋ ਸਸਙ੍ਖਾਰਨਿਗ੍ਗ੍ਯ੍ਹਵਾਰਿਤਗਤੋ [ਸਸਙ੍ਖਾਰਨਿਗ੍ਗ੍ਯ੍ਹਵਾਰਿਤਵਤੋ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰), ਸਸਙ੍ਖਾਰਨਿਗ੍ਗ੍ਯ੍ਹਵਾਰਿਵਾਵਤੋ (ਕ॰), ਸਸਙ੍ਖਾਰਨਿਗ੍ਗ੍ਯ੍ਹਵਾਰਿਯਾਧਿਗਤੋ (?) ਅ॰ ਨਿ॰ ੯.੩੭; ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੩.੩੫੫] ਹੋਤਿ। ਸੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਮਯੋ ਯਂ ਤਂ ਚਿਤ੍ਤਂ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਂਯੇਵ ਸਨ੍ਤਿਟ੍ਠਤਿ ਸਨ੍ਨਿਸੀਦਤਿ ਏਕੋਦਿ ਹੋਤਿ [ਏਕੋਦਿਭਾਵं ਗਚ੍ਛਤਿ (ਸੀ॰), ਏਕੋਦਿਭਾਵੋ ਹੋਤਿ (ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਕ॰), ਏਕੋਦਿਹੋਤਿ (ਪੀ॰)] ਸਮਾਧਿਯਤਿ। ਸੋ ਹੋਤਿ ਸਮਾਧਿ ਸਨ੍ਤੋ ਪਣੀਤੋ ਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿਲਦ੍ਧੋ ਏਕੋਦਿਭਾਵਾਧਿਗਤੋ ਨ ਸਸਙ੍ਖਾਰਨਿਗ੍ਗ੍ਯ੍ਹਵਾਰਿਤਗਤੋ। ਯਸ੍ਸ ਯਸ੍ਸ ਚ ਅਭਿਞ੍ਞਾ ਸਚ੍ਛਿਕਰਣੀਯਸ੍ਸ ਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਚਿਤ੍ਤਂ ਅਭਿਨਿਨ੍ਨਾਮੇਤਿ ਅਭਿਞ੍ਞਾ ਸਚ੍ਛਿਕਿਰਿਯਾਯ ਤਤ੍ਰ ਤਤ੍ਰੇਵ ਸਕ੍ਖਿਭਬ੍ਬਤਂ ਪਾਪੁਣਾਤਿ ਸਤਿ ਸਤਿਆਯਤਨੇ।

“ਸੋ ਸਚੇ ਆਕਙ੍ਖਤਿ – ‘ਅਨੇਕਵਿਹਿਤੰ ਇਦ੍ਧਿਵਿਧੰ ਪਚ੍ਚਨੁਭਵੇਯਜੰ – ਏਕੋਪਿ ਹੁਤ੍ਵਾ ਬਹੁਧਾ ਅਸ੍ਸੰ, ਬਹੁਧਾਪਿ ਹੁਤ੍ਵਾ ਏਕੋ ਅਸ੍ਸੰ; ਆਵਿਭਾਵੰ, ਤਿਰੋਭਾਵੰ; ਤਿਰੋਕੁਟ੍ਟੰ ਤਿਰੋਪਾਕਾਰੰ ਤਿਰੋਪਬ੍ਬਤੰ ਅਸਜ੍ਜਮਾਨੋ ਗਚ੍ਛੇਯਜੰ, ਸੇਯਜਥਾਪਿ ਆਕਾਸੇ; ਪਥਵਿਯਾਪਿ ਉਮ੍ਮੁਜ੍ਜਨਿਮੁਜ੍ਜੰ ਕਰੇਯਜੰ, ਸੇਯਜਥਾਪਿ ਉਦਕੇ; ਉਦਕੇਪਿ ਅਭਿਜ੍ਜਮਾਨੇ [ਅਭਿਜ੍ਜਮਾਨੋ (ਸੀ॰ ਪੀ॰ ਕ॰)] ਗਚ੍ਛੇਯਜੰ, ਸੇਯਜਥਾਪਿ ਪਥਵਿਯੰ; ਆਕਾਸੇਪਿ ਪਲ੍ਲਙ੍ਕੇਨ ਕਮੇਯਜੰ , ਸੇਯਜਥਾਪਿ ਪਕ੍ਖੀ ਸਕੁਣੋ; ਇਮੇਪਿ ਚਨ੍ਦਿਮਸੂਰਿਯੇ ਏਵੰਮਹਿਦ੍ਧਿਕੇ ਏਵੰਮਹਾਨੁਭਾਵੇ ਪਾਣਿਨਾ ਪਰਿਮਸੇਯਜੰ ਪਰਿਮਜ੍ਜੇਯਜੰ; ਯਾਵ ਬ੍ਰਹ੍ਮਲੋਕਾਪਿ ਕਾਯੇਨ ਵਸੰ ਵਤ੍ਤੇਯਜ’ਨ੍ਤਿ, ਤਤ੍ਰ ਤਤ੍ਰੇਵ ਸਕ੍ਖਿਭਬ੍ਬਤੰ ਪਾਪੁਣਾਤਿ ਸਤਿ ਸਤਿਆਯਤਨੇ।

“ਸੋ ਸਚੇ ਆਕਙ੍ਖਤਿ – ‘ਦਿਬ੍ਬਾਯ ਸੋਤਧਾਤੁਯਾ ਵਿਸੁਦ੍ਧਾਯ ਅਤਿਕ੍ਕਨ੍ਤਮਾਨੁਸਿਕਾਯ ਉਭੋ ਸਦ੍ਦੇ ਸੁਣੇਯਜੰ ਦਿਬ੍ਬੇ ਚ ਮਾਨੁਸੇ ਚ ਯੇ ਦੂਰੇ ਸਨ੍ਤਿਕੇ ਚਾ’ਤਿ, ਤਤ੍ਰ ਤਤ੍ਰੇਵ ਸਕ੍ਖਿਭਬ੍ਬਤੰ ਪਾਪੁਣਾਤਿ ਸਤਿ ਸਤਿਆਯਤਨੇ।

“ਸੋ ਸਚੇ ਆਕਙ੍ਖਤਿ – ‘ਪਰਸਤ੍ਤਾਨੰ ਪਰਪੁਗ੍ਗਲਾਨੰ ਚੇਤਸਾ ਚੇਤੋ ਪਰਿਚ੍ਚ ਪਜਾਨੇਯਜੰ – ਸਰਾਗੰ ਵਾ ਚਿਤ੍ਤੰ ਸਰਾਗੰ ਚਿਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਪਜਾਨੇਯਜੰ, ਵੀਤਰਾਗੰ ਵਾ ਚਿਤ੍ਤੰ ਵੀਤਰਾਗੰ ਚਿਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਪਜਾਨੇਯਜੰ; ਸਦੋਸੰ ਵਾ ਚਿਤ੍ਤੰ ਸਦੋਸੰ ਚਿਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਪਜਾਨੇਯਜੰ, ਵੀਤਦੋਸੰ ਵਾ ਚਿਤ੍ਤੰ ਵੀਤਦੋਸੰ ਚਿਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਪਜਾਨੇਯਜੰ; ਸਮੋਹੰ ਵਾ ਚਿਤ੍ਤੰ ਸਮੋਹੰ ਚਿਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਪਜਾਨੇਯਜੰ, ਵੀਤਮੋਹੰ ਵਾ ਚਿਤ੍ਤੰ ਵੀਤਮੋਹੰ ਚਿਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਪਜਾਨੇਯਜੰ; ਸੰਖਿਤ੍ਤੰ ਵਾ ਚਿਤ੍ਤੰ ਸੰਖਿਤ੍ਤੰ ਚਿਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਪਜਾਨੇਯਜੰ, ਵਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤੰ ਵਾ ਚਿਤ੍ਤੰ ਵਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤੰ ਚਿਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਪਜਾਨੇਯਜੰ; ਮਹਗ੍ਗਤੰ ਵਾ ਚਿਤ੍ਤੰ ਮਹਗ੍ਗਤੰ ਚਿਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਪਜਾਨੇਯਜੰ, ਅਮਹਗ੍ਗਤੰ ਵਾ ਚਿਤ੍ਤੰ ਅਮਹਗ੍ਗਤੰ ਚਿਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਪਜਾਨੇਯਜੰ; ਸਉਤ੍ਤਰੰ ਵਾ ਚਿਤ੍ਤੰ ਸਉਤ੍ਤਰੰ ਚਿਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਪਜਾਨੇਯਜੰ, ਅਨੁਤ੍ਤਰੰ ਵਾ ਚਿਤ੍ਤੰ ਅਨੁਤ੍ਤਰੰ ਚਿਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਪਜਾਨੇਯਜੰ; ਸਮਾਹਿਤੰ ਵਾ ਚਿਤ੍ਤੰ ਸਮਾਹਿਤੰ ਚਿਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਪਜਾਨੇਯਜੰ, ਅਸਮਾਹਿਤੰ ਵਾ ਚਿਤ੍ਤੰ ਅਸਮਾਹਿਤੰ ਚਿਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਪਜਾਨੇਯਜੰ; ਵਿਮੁਤ੍ਤੰ ਵਾ ਚਿਤ੍ਤੰ ਵਿਮੁਤ੍ਤੰ ਚਿਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਪਜਾਨੇਯਜੰ, ਅਵਿਮੁਤ੍ਤੰ ਵਾ ਚਿਤ੍ਤੰ ਅਵਿਮੁਤ੍ਤੰ ਚਿਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਪਜਾਨੇਯਜ’ਨ੍ਤਿ, ਤਤ੍ਰ ਤਤ੍ਰੇਵ ਸਕ੍ਖਿਭਬ੍ਬਤੰ ਪਾਪੁਣਾਤਿ ਸਤਿ ਸਤਿਆਯਤਨੇ।

“ਸੋ ਸਚੇ ਆਕਙ੍ਖਤਿ – ‘ਅਨੇਕਵਿਹਿਤੰ ਪੁਬ੍ਬੇਨਿਵਾਸੰ ਅਨੁਸ੍ਸਰੇਯਜੰ, ਸੇਯਜਥਿਦੰ – ਏਕਮ੍ਪਿ ਜਾਤਿੰ ਦ੍ਵੇਪਿ ਜਾਤਿਯੋ ਤਿਸ੍ਸੋਪਿ ਜਾਤਿਯੋ ਚਤਸ੍ਸੋਪਿ ਜਾਤਿਯੋ ਪਞ੍ਚਪਿ ਜਾਤਿਯੋ ਦਸਪਿ ਜਾਤਿਯੋ ਵੀਸਮ੍ਪਿ ਜਾਤਿਯੋ ਤਿੰਸਮ੍ਪਿ ਜਾਤਿਯੋ ਚਤ੍ਤਾਲੀਸਮ੍ਪਿ ਜਾਤਿਯੋ ਪਞ੍ਞਾਸਮ੍ਪਿ ਜਾਤਿਯੋ ਜਾਤਿਸਤਮ੍ਪਿ ਜਾਤਿਸਹਸ੍ਸਮ੍ਪਿ ਜਾਤਿਸਤਸਹਸ੍ਸਮ੍ਪਿ ਅਨੇਕੇਪਿ ਸੰਵਟ੍ਟਕਪ੍ਪੇ ਅਨੇਕੇਪਿ ਵਿਵਟ੍ਟਕਪ੍ਪੇ ਅਨੇਕੇਪਿ ਸੰਵਟ੍ਟਵਿਵਟ੍ਟਕਪ੍ਪੇ – ਅਮੁਤ੍ਰਾਸਿੰ ਏਵੰਨਾਮੋ ਏਵੰਗੋਤ੍ਤੋ ਏਵੰਵਣ੍ਣੋ ਏਵਮਾਹਾਰੋ ਏਵੰਸੁਖਦੁਕ੍ਖਪ੍ਪਟਿਸੰਵੇਦੀ ਏਵਮਾਯੁਪਰਿਯਨ੍ਤੋ, ਸੋ ਤਤੋ ਚੁਤੋ ਅਮੁਤ੍ਰ ਉਦਪਾਦਿੰ; ਤਤ੍ਰਾਪਾਸਿੰ ਏਵੰਨਾਮੋ ਏਵੰਗੋਤ੍ਤੋ ਏਵੰਵਣ੍ਣੋ ਏਵਮਾਹਾਰੋ ਏਵੰਸੁਖਦੁਕ੍ਖਪ੍ਪਟਿਸੰਵੇਦੀ ਏਵਮਾਯੁਪਰਿਯਨ੍ਤੋ, ਸੋ ਤਤੋ ਚੁਤੋ ਇਧੂਪਪਨ੍ਨੋਤਿ, ਇਤਿ ਸਾਕਾਰੰ ਸਉਦ੍ਦੇਸੰ ਅਨੇਕਵਿਹਿਤੰ ਪੁਬ੍ਬੇਨਿਵਾਸੰ ਅਨੁਸ੍ਸਰੇਯਜ’ਨ੍ਤਿ, ਤਤ੍ਰ ਤਤ੍ਰੇਵ ਸਕ੍ਖਿਭਬ੍ਬਤੰ ਪਾਪੁਣਾਤਿ ਸਤਿ ਸਤਿਆਯਤਨੇ।

“ਸੋ ਸਚੇ ਆਕਙ੍ਖਤਿ – ‘ਦਿਬ੍ਬੇਨ ਚਕ੍ਖੁਨਾ ਵਿਸੁਦ੍ਧੇਨ ਅਤਿਕ੍ਕਨ੍ਤਮਾਨੁਸਕੇਨ ਸਤ੍ਤੇ ਪਸ੍ਸੇਯਜੰ ਚਵਮਾਨੇ ਉਪਪਜ੍ਜਮਾਨੇ ਹੀਨੇ ਪਣੀਤੇ ਸੁਵਣ੍ਣੇ ਦੁਬ੍ਬਣ੍ਣੇ, ਸੁਗਤੇ ਦੁਗ੍ਗਤੇ ਯਥਾਕਮ੍ਮੂਪਗੇ ਸਤ੍ਤੇ ਪਜਾਨੇਯਜੰ – ਇਮੇ ਵਤ ਭੋਨ੍ਤੋ ਸਤ੍ਤਾ ਕਾਯਦੁਚ੍ਚਰਿਤੇਨ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤਾ ਵਚੀਦੁਚ੍ਚਰਿਤੇਨ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤਾ ਮਨੋਦੁਚ੍ਚਰਿਤੇਨ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤਾ ਅਰਿਯਾਨੰ ਉਪਵਾਦਕਾ ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਕਾ ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਕਮ੍ਮਸਮਾਦਾਨਾ , ਤੇ ਕਾਯਸ੍ਸ ਭੇਦਾ ਪਰੰ ਮਰਣਾ ਅਪਾਯੰ ਦੁਗ੍ਗਤਿੰ ਵਿਨਿਪਾਤੰ ਨਿਰਯੰ ਉਪਪਨ੍ਨਾ; ਇਮੇ ਵਾ ਪਨ ਭੋਨ੍ਤੋ ਸਤ੍ਤਾ ਕਾਯਸੁਚਰਿਤੇਨ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤਾ ਵਚੀਸੁਚਰਿਤੇਨ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤਾ ਮਨੋਸੁਚਰਿਤੇਨ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤਾ ਅਰਿਯਾਨੰ ਅਨੁਪਵਾਦਕਾ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਕਾ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਕਮ੍ਮਸਮਾਦਾਨਾ, ਤੇ ਕਾਯਸ੍ਸ ਭੇਦਾ ਪਰੰ ਮਰਣਾ ਸੁਗਤਿੰ ਸਗ੍ਗੰ ਲੋਕੰ ਉਪਪਨ੍ਨਾਤਿ, ਇਤਿ ਦਿਬ੍ਬੇਨ ਚਕ੍ਖੁਨਾ ਵਿਸੁਦ੍ਧੇਨ ਅਤਿਕ੍ਕਨ੍ਤਮਾਨੁਸਕੇਨ ਸਤ੍ਤੇ ਪਸ੍ਸੇਯਜੰ ਚਵਮਾਨੇ ਉਪਪਜ੍ਜਮਾਨੇ ਹੀਨੇ ਪਣੀਤੇ ਸੁਵਣ੍ਣੇ ਦੁਬ੍ਬਣ੍ਣੇ, ਸੁਗਤੇ ਦੁਗ੍ਗਤੇ ਯਥਾਕਮ੍ਮੂਪਗੇ ਸਤ੍ਤੇ ਪਜਾਨੇਯਜ’ਨ੍ਤਿ, ਤਤ੍ਰ ਤਤ੍ਰੇਵ ਸਕ੍ਖਿਭਬ੍ਬਤੰ ਪਾਪੁਣਾਤਿ ਸਤਿ ਸਤਿਆਯਤਨੇ।

‘‘ਸੋ ਸਚੇ ਆਕਙ੍ਖਤਿ – ‘ਆਸਵਾਨਂ ਖਯਾ ਅਨਾਸਵਂ ਚੇਤੋਵਿਮੁਤ੍ਤਿਂ ਪਞ੍ਞਾਵਿਮੁਤ੍ਤਿਂ ਦਿਟ੍ਠੇਵ ਧਮ੍ਮੇ ਸਯਂ ਅਭਿਞ੍ਞਾ ਸਚ੍ਛਿਕਤ੍ਵਾ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰੇਯ੍ਯ’ਨ੍ਤਿ, ਤਤ੍ਰ ਤਤ੍ਰੇਵ ਸਕ੍ਖਿਭਬ੍ਬਤਂ ਪਾਪੁਣਾਤਿ ਸਤਿ ਸਤਿਆਯਤਨੇ’’ਤਿ। ਦਸਮਂ।

੧੧. ਨਿਮਿਤ੍ਤਸੁਤ੍ਤਂ

੧੦੩. ‘‘ਅਧਿਚਿਤ੍ਤਮਨੁਯੁਤ੍ਤੇਨ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁਨਾ ਤੀਣਿ ਨਿਮਿਤ੍ਤਾਨਿ ਕਾਲੇਨ ਕਾਲਂ ਮਨਸਿ ਕਾਤਬ੍ਬਾਨਿ – ਕਾਲੇਨ ਕਾਲਂ ਸਮਾਧਿਨਿਮਿਤ੍ਤਂ ਮਨਸਿ ਕਾਤਬ੍ਬਂ, ਕਾਲੇਨ ਕਾਲਂ ਪਗ੍ਗਹਨਿਮਿਤ੍ਤਂ ਮਨਸਿ ਕਾਤਬ੍ਬਂ, ਕਾਲੇਨ ਕਾਲਂ ਉਪੇਕ੍ਖਾਨਿਮਿਤ੍ਤਂ ਮਨਸਿ ਕਾਤਬ੍ਬਂ। ਸਚੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਧਿਚਿਤ੍ਤਮਨੁਯੁਤ੍ਤੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਏਕਨ੍ਤਂ ਸਮਾਧਿਨਿਮਿਤ੍ਤਂਯੇਵ ਮਨਸਿ ਕਰੇਯ੍ਯ, ਠਾਨਂ ਤਂ ਚਿਤ੍ਤਂ ਕੋਸਜ੍ਜਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤੇਯ੍ਯ। ਸਚੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਧਿਚਿਤ੍ਤਮਨੁਯੁਤ੍ਤੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਏਕਨ੍ਤਂ ਪਗ੍ਗਹਨਿਮਿਤ੍ਤਂਯੇਵ ਮਨਸਿ ਕਰੇਯ੍ਯ, ਠਾਨਂ ਤਂ ਚਿਤ੍ਤਂ ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤੇਯ੍ਯ। ਸਚੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ , ਅਧਿਚਿਤ੍ਤਮਨੁਯੁਤ੍ਤੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਏਕਨ੍ਤਂ ਉਪੇਕ੍ਖਾਨਿਮਿਤ੍ਤਂਯੇਵ ਮਨਸਿ ਕਰੇਯ੍ਯ, ਠਾਨਂ ਤਂ ਚਿਤ੍ਤਂ ਨ ਸਮ੍ਮਾ ਸਮਾਧਿਯੇਯ੍ਯ ਆਸਵਾਨਂ ਖਯਾਯ। ਯਤੋ ਚ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਧਿਚਿਤ੍ਤਮਨੁਯੁਤ੍ਤੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਕਾਲੇਨ ਕਾਲਂ ਸਮਾਧਿਨਿਮਿਤ੍ਤਂ ਮਨਸਿ ਕਰੋਤਿ, ਕਾਲੇਨ ਕਾਲਂ ਪਗ੍ਗਹਨਿਮਿਤ੍ਤਂ ਮਨਸਿ ਕਰੋਤਿ, ਕਾਲੇਨ ਕਾਲਂ ਉਪੇਕ੍ਖਾਨਿਮਿਤ੍ਤਂ ਮਨਸਿ ਕਰੋਤਿ, ਤਂ ਹੋਤਿ ਚਿਤ੍ਤਂ ਮੁਦੁਞ੍ਚ ਕਮ੍ਮਨਿਯਞ੍ਚ ਪਭਸ੍ਸਰਞ੍ਚ, ਨ ਚ ਪਭਙ੍ਗੁ, ਸਮ੍ਮਾ ਸਮਾਧਿਯਤਿ ਆਸਵਾਨਂ ਖਯਾਯ।

‘‘ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸੁਵਣ੍ਣਕਾਰੋ ਵਾ ਸੁਵਣ੍ਣਕਾਰਨ੍ਤੇਵਾਸੀ ਵਾ ਉਕ੍ਕਂ ਬਨ੍ਧੇਯ੍ਯ [ਬਨ੍ਧਤਿ... ਆਲਿਮ੍ਪਤਿ (ਵਿਸੁਦ੍ਧਿ॰ ੧.੧੮੧ ਤਂਟੀਕਾਯਂ ਚ) ਮ॰ ਨਿ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੧.੭੬; ਮ॰ ਨਿ॰ ੩.੩੬੦ ਤਂਅਟ੍ਠਕਥਾਟੀਕਾਸੁ ਚ ਪਸ੍ਸਿਤਬ੍ਬਂ], ਉਕ੍ਕਂ ਬਨ੍ਧਿਤ੍ਵਾ ਉਕ੍ਕਾਮੁਖਂ ਆਲਿਮ੍ਪੇਯ੍ਯ, ਉਕ੍ਕਾਮੁਖਂ ਆਲਿਮ੍ਪੇਤ੍ਵਾ ਸਣ੍ਡਾਸੇਨ ਜਾਤਰੂਪਂ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਉਕ੍ਕਾਮੁਖੇ ਪਕ੍ਖਿਪੇਯ੍ਯ [ਪਕ੍ਖਿਪਤਿ (ਵਿਸੁਦ੍ਧਿ॰ ੧.੧੮੧)], ਉਕ੍ਕਾਮੁਖੇ ਪਕ੍ਖਿਪਿਤ੍ਵਾ ਕਾਲੇਨ ਕਾਲਂ ਅਭਿਧਮਤਿ, ਕਾਲੇਨ ਕਾਲਂ ਉਦਕੇਨ ਪਰਿਪ੍ਫੋਸੇਤਿ, ਕਾਲੇਨ ਕਾਲਂ ਅਜ੍ਝੁਪੇਕ੍ਖਤਿ। ਸਚੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸੁਵਣ੍ਣਕਾਰੋ ਵਾ ਸੁਵਣ੍ਣਕਾਰਨ੍ਤੇਵਾਸੀ ਵਾ ਤਂ ਜਾਤਰੂਪਂ ਏਕਨ੍ਤਂ ਅਭਿਧਮੇਯ੍ਯ, ਠਾਨਂ ਤਂ ਜਾਤਰੂਪਂ ਡਹੇਯ੍ਯ। ਸਚੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸੁਵਣ੍ਣਕਾਰੋ ਵਾ ਸੁਵਣ੍ਣਕਾਰਨ੍ਤੇਵਾਸੀ ਵਾ ਤਂ ਜਾਤਰੂਪਂ ਏਕਨ੍ਤਂ ਉਦਕੇਨ ਪਰਿਪ੍ਫੋਸੇਯ੍ਯ, ਠਾਨਂ ਤਂ ਜਾਤਰੂਪਂ ਨਿਬ੍ਬਾਪੇਯ੍ਯ [ਨਿਬ੍ਬਾਯੇਯ੍ਯ (ਸੀ॰)]। ਸਚੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸੁਵਣ੍ਣਕਾਰੋ ਵਾ ਸੁਵਣ੍ਣਕਾਰਨ੍ਤੇਵਾਸੀ ਵਾ ਤਂ ਜਾਤਰੂਪਂ ਏਕਨ੍ਤਂ ਅਜ੍ਝੁਪੇਕ੍ਖੇਯ੍ਯ, ਠਾਨਂ ਤਂ ਜਾਤਰੂਪਂ ਨ ਸਮ੍ਮਾ ਪਰਿਪਾਕਂ ਗਚ੍ਛੇਯ੍ਯ। ਯਤੋ ਚ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸੁਵਣ੍ਣਕਾਰੋ ਵਾ ਸੁਵਣ੍ਣਕਾਰਨ੍ਤੇਵਾਸੀ ਵਾ ਤਂ ਜਾਤਰੂਪਂ ਕਾਲੇਨ ਕਾਲਂ ਅਭਿਧਮਤਿ, ਕਾਲੇਨ ਕਾਲਂ ਉਦਕੇਨ ਪਰਿਪ੍ਫੋਸੇਤਿ, ਕਾਲੇਨ ਕਾਲਂ ਅਜ੍ਝੁਪੇਕ੍ਖਤਿ, ਤਂ ਹੋਤਿ ਜਾਤਰੂਪਂ ਮੁਦੁਞ੍ਚ ਕਮ੍ਮਨਿਯਞ੍ਚ ਪਭਸ੍ਸਰਞ੍ਚ, ਨ ਚ ਪਭਙ੍ਗੁ, ਸਮ੍ਮਾ ਉਪੇਤਿ ਕਮ੍ਮਾਯ। ਯਸ੍ਸਾ ਯਸ੍ਸਾ ਚ ਪਿਲਨ੍ਧਨਵਿਕਤਿਯਾ ਆਕਙ੍ਖਤਿ – ਯਦਿ ਪਟ੍ਟਿਕਾਯ, ਯਦਿ ਕੁਣ੍ਡਲਾਯ, ਯਦਿ ਗੀਵੇਯ੍ਯਕੇ, ਯਦਿ ਸੁਵਣ੍ਣਮਾਲਾਯ – ਤਞ੍ਚਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਂ ਅਨੁਭੋਤਿ।

‘‘ਏਵਮੇਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਧਿਚਿਤ੍ਤਮਨੁਯੁਤ੍ਤੇਨ ਭਿਕ੍ਖੁਨਾ ਤੀਣਿ ਨਿਮਿਤ੍ਤਾਨਿ ਕਾਲੇਨ ਕਾਲਂ ਮਨਸਿ ਕਾਤਬ੍ਬਾਨਿ – ਕਾਲੇਨ ਕਾਲਂ ਸਮਾਧਿਨਿਮਿਤ੍ਤਂ ਮਨਸਿ ਕਾਤਬ੍ਬਂ, ਕਾਲੇਨ ਕਾਲਂ ਪਗ੍ਗਹਨਿਮਿਤ੍ਤਂ ਮਨਸਿ ਕਾਤਬ੍ਬਂ, ਕਾਲੇਨ ਕਾਲਂ ਉਪੇਕ੍ਖਾਨਿਮਿਤ੍ਤਂ ਮਨਸਿ ਕਾਤਬ੍ਬਂ। ਸਚੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਧਿਚਿਤ੍ਤਮਨੁਯੁਤ੍ਤੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਏਕਨ੍ਤਂ ਸਮਾਧਿਨਿਮਿਤ੍ਤਂਯੇਵ ਮਨਸਿ ਕਰੇਯ੍ਯ , ਠਾਨਂ ਤਂ ਚਿਤ੍ਤਂ ਕੋਸਜ੍ਜਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤੇਯ੍ਯ। ਸਚੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਧਿਚਿਤ੍ਤਮਨੁਯੁਤ੍ਤੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਏਕਨ੍ਤਂ ਪਗ੍ਗਹਨਿਮਿਤ੍ਤਂਯੇਵ ਮਨਸਿ ਕਰੇਯ੍ਯ, ਠਾਨਂ ਤਂ ਚਿਤ੍ਤਂ ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤੇਯ੍ਯ। ਸਚੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਧਿਚਿਤ੍ਤਮਨੁਯੁਤ੍ਤੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਏਕਨ੍ਤਂ ਉਪੇਕ੍ਖਾਨਿਮਿਤ੍ਤਂਯੇਵ ਮਨਸਿ ਕਰੇਯ੍ਯ, ਠਾਨਂ ਤਂ ਚਿਤ੍ਤਂ ਨ ਸਮ੍ਮਾ ਸਮਾਧਿਯੇਯ੍ਯ ਆਸਵਾਨਂ ਖਯਾਯ। ਯਤੋ ਚ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਧਿਚਿਤ੍ਤਮਨੁਯੁਤ੍ਤੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਕਾਲੇਨ ਕਾਲਂ ਸਮਾਧਿਨਿਮਿਤ੍ਤਂ ਮਨਸਿ ਕਰੋਤਿ, ਕਾਲੇਨ ਕਾਲਂ ਪਗ੍ਗਹਨਿਮਿਤ੍ਤਂ ਮਨਸਿ ਕਰੋਤਿ, ਕਾਲੇਨ ਕਾਲਂ ਉਪੇਕ੍ਖਾਨਿਮਿਤ੍ਤਂ ਮਨਸਿ ਕਰੋਤਿ, ਤਂ ਹੋਤਿ ਚਿਤ੍ਤਂ ਮੁਦੁਞ੍ਚ ਕਮ੍ਮਨਿਯਞ੍ਚ ਪਭਸ੍ਸਰਞ੍ਚ, ਨ ਚ ਪਭਙ੍ਗੁ, ਸਮ੍ਮਾ ਸਮਾਧਿਯਤਿ ਆਸਵਾਨਂ ਖਯਾਯ। ਯਸ੍ਸ ਯਸ੍ਸ ਚ ਅਭਿਞ੍ਞਾਸਚ੍ਛਿਕਰਣੀਯਸ੍ਸ ਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਚਿਤ੍ਤਂ ਅਭਿਨਿਨ੍ਨਾਮੇਤਿ ਅਭਿਞ੍ਞਾਸਚ੍ਛਿਕਿਰਿਯਾਯ, ਤਤ੍ਰ ਤਤ੍ਰੇਵ ਸਕ੍ਖਿਭਬ੍ਬਤਂ ਪਾਪੁਣਾਤਿ ਸਤਿ ਸਤਿਆਯਤਨੇ।

‘‘ਸੋ ਸਚੇ ਆਕਙ੍ਖਤਿ – ‘ਅਨੇਕਵ਼ਿਹਿਤਂ ਇਦ੍ਧਿਵ਼ਿਧਂ ਪਚ੍ਚਨੁਭਵ਼ੇਯ੍ਯਂ...ਪੇ॰... (ਛ ਅਭਿਞ੍ਞਾ ਵ਼ਿਤ੍ਥਾਰੇਤਬ੍ਬਾ) ਆਸਵ਼ਾਨਂ ਖਯਾ...ਪੇ॰... ਸਚ੍ਛਿਕਤ੍ਵ਼ਾ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵ਼ਿਹਰੇਯ੍ਯ’ਨ੍ਤਿ, ਤਤ੍ਰ ਤਤ੍ਰੇਵ਼ ਸਕ੍ਖਿਭਬ੍ਬਤਂ ਪਾਪੁਣਾਤਿ ਸਤਿ ਸਤਿਆਯਤਨੇ’’ਤਿ। ਏਕਾਦਸਮਂ।

ਲੋਣਕਪਲ੍ਲਵ਼ਗ੍ਗੋ [ਲੋਣਫਲਵ਼ਗ੍ਗੋ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰)] ਪਞ੍ਚਮੋ।

ਤਸ੍ਸੁਦ੍ਦਾਨਂ –

ਅਚ੍ਚਾਯਿਕਂ ਪਵ਼ਿਵ਼ੇਕਂ, ਸਰਦੋ ਪਰਿਸਾ ਤਯੋ।
ਆਜਾਨੀਯਾ ਪੋਤ੍ਥਕੋ ਚ, ਲੋਣਂ ਧੋਵ਼ਤਿ ਨਿਮਿਤ੍ਤਾਨੀਤਿ॥

ਦੁਤਿਯੋ ਪਣ੍ਣਾਸਕੋ ਸਮਤ੍ਤੋ।

੩. ਤਤਿਯਪਣ੍ਣਾਸਕਂ

(੧੧) ੧. ਸਮ੍ਬੋਧਵਗ੍ਗੋ

੧. ਪੁਬ੍ਬੇਵਸਮ੍ਬੋਧਸੁਤ੍ਤਂ

੧੦੪. ''ਪੁਬ੍ਬੇਵ ਮੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਮ੍ਬੋਧਾ ਅਨਭਿਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਸ੍ਸ ਬੋਧਿਸਤ੍ਤਸ੍ਸੇਵ ਸਤੋ ਏਤਦਹੋਸਿ – 'ਕੋ ਨੁ ਖੋ ਲੋਕੇ ਅਸ੍ਸਾਦੋ, ਕੋ ਆਦੀਨਵੋ, ਕਿਂ ਨਿਸ੍ਸਰਣ'ਨ੍ਤਿ? ਤਸ੍ਸ ਮਯ੍ਹਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਤਦਹੋਸਿ – 'ਯਂ ਖੋ ਲੋਕਂ [ਲੋਕੇ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰)] ਪਟਿਚ੍ਚ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਸੁਖਂ ਸੋਮਨਸ੍ਸਂ, ਅਯਂ ਲੋਕੇ ਅਸ੍ਸਾਦੋ। ਯਂ ਲੋਕੋ [ਲੋਕੇ (ਪੀ॰ ਕ॰)] ਅਨਿਚ੍ਚੋ ਦੁਕ੍ਖੋ ਵਿਪਰਿਣਾਮਧਮ੍ਮੋ, ਅਯਂ ਲੋਕੇ ਆਦੀਨਵੋ। ਯੋ ਲੋਕੇ ਛਨ੍ਦਰਾਗਵਿਨਯੋ ਛਨ੍ਦਰਾਗਪ੍ਪਹਾਨਂ, ਇਦਂ ਲੋਕੇ ਨਿਸ੍ਸਰਣ'ਨ੍ਤਿ [ਲੋਕਨਿਸ੍ਸਰਣਂ (ਅਟ੍ਠ॰) ''ਲੋਕੇ ਨਿਸ੍ਸਰਣ''ਨ੍ਤਿ ਪਦੇਨ ਸਂਸਨ੍ਦਿਤਬ੍ਬਂ]। ਯਾਵਕੀਵਞ੍ਚਾਹਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਵਂ ਲੋਕਸ੍ਸ ਅਸ੍ਸਾਦਞ੍ਚ ਅਸ੍ਸਾਦਤੋ ਆਦੀਨਵਞ੍ਚ ਆਦੀਨਵਤੋ ਨਿਸ੍ਸਰਣਞ੍ਚ ਨਿਸ੍ਸਰਣਤੋ ਯਥਾਭੂਤਂ ਨਾਬ੍ਭਞ੍ਞਾਸਿਂ, ਨੇਵ ਤਾਵਾਹਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਦੇਵਕੇ ਲੋਕੇ ਸਮਾਰਕੇ ਸਬ੍ਰਹ੍ਮਕੇ ਸਸ੍ਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਿਯਾ ਪਜਾਯ ਸਦੇਵਮਨੁਸ੍ਸਾਯ 'ਅਨੁਤ੍ਤਰਂ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੋਧਿਂ ਅਭਿਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੋ'ਤਿ [ਅਭਿਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੋ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਕ॰)] ਪਚ੍ਚਞ੍ਞਾਸਿਂ। ਯਤੋ ਚ ਖ੍ਵਾਹਂ [ਖੋ ਅਹਂ (ਸੀ॰ ਪੀ॰), ਖੋਹਂ (ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਕ॰)], ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਵਂ ਲੋਕਸ੍ਸ ਅਸ੍ਸਾਦਞ੍ਚ ਅਸ੍ਸਾਦਤੋ ਆਦੀਨਵਞ੍ਚ ਆਦੀਨਵਤੋ ਨਿਸ੍ਸਰਣਞ੍ਚ ਨਿਸ੍ਸਰਣਤੋ ਯਥਾਭੂਤਂ ਅਬ੍ਭਞ੍ਞਾਸਿਂ, ਅਥਾਹਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਦੇਵਕੇ ਲੋਕੇ ਸਮਾਰਕੇ ਸਬ੍ਰਹ੍ਮਕੇ ਸਸ੍ਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਿਯਾ ਪਜਾਯ ਸਦੇਵਮਨੁਸ੍ਸਾਯ 'ਅਨੁਤ੍ਤਰਂ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੋਧਿਂ ਅਭਿਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੋ'ਤਿ ਪਚ੍ਚਞ੍ਞਾਸਿਂ। ਞਾਣਞ੍ਚ ਪਨ ਮੇ ਦਸ੍ਸਨਂ ਉਦਪਾਦਿ – 'ਅਕੁਪ੍ਪਾ ਮੇ ਵਿਮੁਤ੍ਤਿ [ਚੇਤੋਵਿਮੁਤ੍ਤਿ (ਸੀ॰ ਪੀ॰ ਕ॰)], ਅਯਮਨ੍ਤਿਮਾ ਜਾਤਿ, ਨਤ੍ਥਿ ਦਾਨਿ ਪੁਨਬ੍ਭਵੋ'''ਤਿ। ਪਠਮਂ।

੨. ਪਠਮਅਸ੍ਸਾਦਸੁਤ੍ਤਂ

੧੦੫. ''ਲੋਕਸ੍ਸਾਹਂ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਸ੍ਸਾਦਪਰਿਯੇਸਨਂ ਅਚਰਿਂ। ਯੋ ਲੋਕੇ ਅਸ੍ਸਾਦੋ ਤਦਜ੍ਝਗਮਂ। ਯਾਵਤਕੋ ਲੋਕੇ ਅਸ੍ਸਾਦੋ, ਪਞ੍ਞਾਯ ਮੇ ਸੋ ਸੁਦਿਟ੍ਠੋ। ਲੋਕਸ੍ਸਾਹਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਆਦੀਨਵਪਰਿਯੇਸਨਂ ਅਚਰਿਂ । ਯੋ ਲੋਕੇ ਆਦੀਨਵੋ ਤਦਜ੍ਝਗਮਂ। ਯਾਵਤਕੋ ਲੋਕੇ ਆਦੀਨਵੋ, ਪਞ੍ਞਾਯ ਮੇ ਸੋ ਸੁਦਿਟ੍ਠੋ। ਲੋਕਸ੍ਸਾਹਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਨਿਸ੍ਸਰਣਪਰਿਯੇਸਨਂ ਅਚਰਿਂ। ਯਂ ਲੋਕੇ ਨਿਸ੍ਸਰਣਂ ਤਦਜ੍ਝਗਮਂ। ਯਾਵਤਕਂ ਲੋਕੇ ਨਿਸ੍ਸਰਣਂ, ਪਞ੍ਞਾਯ ਮੇ ਤਂ ਸੁਦਿਟ੍ਠਂ। ਯਾਵਕੀਵਞ੍ਚਾਹਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਲੋਕਸ੍ਸ ਅਸ੍ਸਾਦਞ੍ਚ ਅਸ੍ਸਾਦਤੋ ਆਦੀਨਵਞ੍ਚ ਆਦੀਨਵਤੋ ਨਿਸ੍ਸਰਣਞ੍ਚ ਨਿਸ੍ਸਰਣਤੋ ਯਥਾਭੂਤਂ ਨਾਬ੍ਭਞ੍ਞਾਸਿਂ, ਨੇਵ ਤਾਵਾਹਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਦੇਵਕੇ ਲੋਕੇ ਸਮਾਰਕੇ ਸਬ੍ਰਹ੍ਮਕੇ ਸਸ੍ਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਿਯਾ ਪਜਾਯ ਸਦੇਵਮਨੁਸ੍ਸਾਯ 'ਅਨੁਤ੍ਤਰਂ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੋਧਿਂ ਅਭਿਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੋ'ਤਿ ਪਚ੍ਚਞ੍ਞਾਸਿਂ। ਯਤੋ ਚ ਖ੍ਵਾਹਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਲੋਕਸ੍ਸ ਅਸ੍ਸਾਦਞ੍ਚ ਅਸ੍ਸਾਦਤੋ ਆਦੀਨਵਞ੍ਚ ਆਦੀਨਵਤੋ ਨਿਸ੍ਸਰਣਞ੍ਚ ਨਿਸ੍ਸਰਣਤੋ ਯਥਾਭੂਤਂ ਅਬ੍ਭਞ੍ਞਾਸਿਂ, ਅਥਾਹਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਦੇਵਕੇ ਲੋਕੇ ਸਮਾਰਕੇ ਸਬ੍ਰਹ੍ਮਕੇ ਸਸ੍ਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਿਯਾ ਪਜਾਯ ਸਦੇਵਮਨੁਸ੍ਸਾਯ 'ਅਨੁਤ੍ਤਰਂ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੋਧਿਂ ਅਭਿਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੋ'ਤਿ ਪਚ੍ਚਞ੍ਞਾਸਿਂ। ਞਾਣਞ੍ਚ ਪਨ ਮੇ ਦਸ੍ਸਨਂ ਉਦਪਾਦਿ – 'ਅਕੁਪ੍ਪਾ ਮੇ ਵਿਮੁਤ੍ਤਿ, ਅਯਮਨ੍ਤਿਮਾ ਜਾਤਿ, ਨਤ੍ਥਿ ਦਾਨਿ ਪੁਨਬ੍ਭਵੋ'''ਤਿ। ਦੁਤਿਯਂ।

੩. ਦੁਤਿਯਅਸ੍ਸਾਦਸੁਤ੍ਤਂ

੧੦੬. ''ਨੋ ਚੇਦਂ [ਨੋ ਚੇਤਂ (ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰ ਕ॰) ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੩.੨੮ ਪਸ੍ਸਿਤਬ੍ਬਂ], ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਲੋਕੇ ਅਸ੍ਸਾਦੋ ਅਭਵਿਸ੍ਸ, ਨਯਿਦਂ ਸਤ੍ਤਾ ਲੋਕੇ ਸਾਰਜ੍ਜੇਯ੍ਯੁਂ। ਯਸ੍ਮਾ ਚ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਤ੍ਥਿ ਲੋਕੇ ਅਸ੍ਸਾਦੋ, ਤਸ੍ਮਾ ਸਤ੍ਤਾ ਲੋਕੇ ਸਾਰਜ੍ਜਨ੍ਤਿ। ਨੋ ਚੇਦਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਲੋਕੇ ਆਦੀਨਵੋ ਅਭਵਿਸ੍ਸ, ਨਯਿਦਂ ਸਤ੍ਤਾ ਲੋਕੇ ਨਿਬ੍ਬਿਨ੍ਦੇਯ੍ਯੁਂ। ਯਸ੍ਮਾ ਚ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਤ੍ਥਿ ਲੋਕੇ ਆਦੀਨਵੋ, ਤਸ੍ਮਾ ਸਤ੍ਤਾ ਲੋਕੇ ਨਿਬ੍ਬਿਨ੍ਦਨ੍ਤਿ। ਨੋ ਚੇਦਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਲੋਕੇ ਨਿਸ੍ਸਰਣਂ ਅਭਵਿਸ੍ਸ, ਨਯਿਦਂ ਸਤ੍ਤਾ ਲੋਕਮ੍ਹਾ [ਲੋਕੇ (ਕ॰)] ਨਿਸ੍ਸਰੇਯ੍ਯੁਂ। ਯਸ੍ਮਾ ਚ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਤ੍ਥਿ ਲੋਕੇ ਨਿਸ੍ਸਰਣਂ, ਤਸ੍ਮਾ ਸਤ੍ਤਾ ਲੋਕਮ੍ਹਾ ਨਿਸ੍ਸਰਨ੍ਤਿ। ਯਾਵਕੀਵਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਤ੍ਤਾ

ਲੋਕਸ੍ਸ ਅਸ੍ਸਾਦਞ੍ਚ ਅਸ੍ਸਾਦਤੋ ਆਦੀਨਵਞ੍ਚ ਆਦੀਨਵਤੋ ਨਿਸ੍ਸਰਣਞ੍ਚ ਨਿਸ੍ਸਰਣਤੋ ਯਥਾਭੂਤਂ ਨਾਬ੍ਭਞ੍ਞਾਸੁਂ [ਨਾਬ੍ਭਞ੍ਞਂਸੁ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੩.੨੮)], ਨੇਵ ਤਾਵ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਤ੍ਤਾ ਸਦੇਵਕਾ ਲੋਕਾ ਸਮਾਰਕਾ ਸਬ੍ਰਹ੍ਮਕਾ ਸਸ੍ਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਿਯਾ ਪਜਾਯ ਸਦੇਵਮਨੁਸ੍ਸਾਯ ਨਿਸ੍ਸਟਾ ਵਿਸਂਯੁਤ੍ਤਾ ਵਿਪ੍ਪਮੁਤ੍ਤਾ [ਵਿਪ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾ (ਕ॰)] ਵਿਮਰਿਯਾਦੀਕਤੇਨ [ਵਿਮਰਿਯਾਦਿਕਤੇਨ (ਸੀ॰ ਪੀ॰ ਕ॰)] ਚੇਤਸਾ ਵਿਹਰਿਂਸੁ। ਯਤੋ ਚ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਤ੍ਤਾ ਲੋਕਸ੍ਸ ਅਸ੍ਸਾਦਞ੍ਚ ਅਸ੍ਸਾਦਤੋ ਆਦੀਨਵਞ੍ਚ ਆਦੀਨਵਤੋ ਨਿਸ੍ਸਰਣਞ੍ਚ ਨਿਸ੍ਸਰਣਤੋ ਯਥਾਭੂਤਂ ਅਬ੍ਭਞ੍ਞਾਸੁਂ, ਅਥ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਤ੍ਤਾ ਸਦੇਵਕਾ ਲੋਕਾ ਸਮਾਰਕਾ ਸਬ੍ਰਹ੍ਮਕਾ ਸਸ੍ਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਿਯਾ ਪਜਾਯ ਸਦੇਵਮਨੁਸ੍ਸਾਯ ਨਿਸ੍ਸਟਾ ਵਿਸਂਯੁਤ੍ਤਾ ਵਿਪ੍ਪਮੁਤ੍ਤਾ ਵਿਮਰਿਯਾਦੀਕਤੇਨ ਚੇਤਸਾ ਵਿਹਰਨ੍ਤੀ''ਤਿ। ਤਤਿਯਂ।

੪. ਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਸੁਤ੍ਤਂ

੧੦੭. ''ਯੇ ਕੇਚਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਮਣਾ ਵਾ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾ ਵਾ ਲੋਕਸ੍ਸ ਅਸ੍ਸਾਦਞ੍ਚ ਅਸ੍ਸਾਦਤੋ ਆਦੀਨਵਞ੍ਚ ਆਦੀਨਵਤੋ ਨਿਸ੍ਸਰਣਞ੍ਚ ਨਿਸ੍ਸਰਣਤੋ ਯਥਾਭੂਤਂ ਨਪ੍ਪਜਾਨਨ੍ਤਿ, ਨ ਮੇ ਤੇ [ਨ ਤੇ (ਕ॰)], ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਮਣਾ ਵਾ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾ ਵਾ ਸਮਣੇਸੁ ਵਾ ਸਮਣਸਮ੍ਮਤਾ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੇਸੁ ਵਾ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਸਮ੍ਮਤਾ, ਨ ਚ ਪਨ ਤੇ ਆਯਸ੍ਮਨ੍ਤੋ ਸਾਮਞ੍ਞਤ੍ਥਂ ਵਾ ਬ੍ਰਹ੍ਮਞ੍ਞਤ੍ਥਂ ਵਾ ਦਿਟ੍ਠੇਵ ਧਮ੍ਮੇ ਸਯਂ ਅਭਿਞ੍ਞਾ ਸਚ੍ਛਿਕਤ੍ਵਾ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਨ੍ਤਿ। ਯੇ ਚ ਖੋ ਕੇਚਿ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਮਣਾ ਵਾ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾ ਵਾ ਲੋਕਸ੍ਸ ਅਸ੍ਸਾਦਞ੍ਚ ਅਸ੍ਸਾਦਤੋ ਆਦੀਨਵਞ੍ਚ ਆਦੀਨਵਤੋ ਨਿਸ੍ਸਰਣਞ੍ਚ ਨਿਸ੍ਸਰਣਤੋ ਯਥਾਭੂਤਂ ਪਜਾਨਨ੍ਤਿ, ਤੇ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਮਣਾ ਵਾ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾ ਵਾ ਸਮਣੇਸੁ ਵਾ ਸਮਣਸਮ੍ਮਤਾ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੇਸੁ ਵਾ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਸਮ੍ਮਤਾ, ਤੇ ਚ ਪਨਾਯਸ੍ਮਨ੍ਤੋ ਸਾਮਞ੍ਞਤ੍ਥਞ੍ਚ ਬ੍ਰਹ੍ਮਞ੍ਞਤ੍ਥਞ੍ਚ ਦਿਟ੍ਠੇਵ ਧਮ੍ਮੇ ਸਯਂ ਅਭਿਞ੍ਞਾ ਸਚ੍ਛਿਕਤ੍ਵਾ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਨ੍ਤੀ''ਤਿ [ਵਿਹਰਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ (ਸੀ॰ ਪੀ॰)]। ਚਤੁਤ੍ਥਂ।

੫. ਰੁਣ੍ਣਸੁਤ੍ਤਂ

੧੦੮. ''ਰੁਣ੍ਣਮਿਦਂ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਰਿਯਸ੍ਸ ਵਿਨਯੇ ਯਦਿਦਂ ਗੀਤਂ। ਉਮ੍ਮਤ੍ਤਕਮਿਦਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਰਿਯਸ੍ਸ ਵਿਨਯੇ ਯਦਿਦਂ ਨਚ੍ਚਂ। ਕੋਮਾਰਕਮਿਦਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਰਿਯਸ੍ਸ ਵਿਨਯੇ ਯਦਿਦਂ ਅਤਿਵੇਲਂ ਦਨ੍ਤਵਿਦਂਸਕਹਸਿਤਂ [ਦਨ੍ਤਵਿਦਂਸਕਂ ਹਸਿਤਂ (ਸੀ॰ ਪੀ॰)]। ਤਸ੍ਮਾਤਿਹ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸੇਤੁਘਾਤੋ ਗੀਤੇ, ਸੇਤੁਘਾਤੋ ਨਚ੍ਚੇ, ਅਲਂ ਵੋ ਧਮ੍ਮਪ੍ਪਮੋਦਿਤਾਨਂ ਸਤਂ ਸਿਤਂ ਸਿਤਮਤ੍ਤਾਯਾ''ਤਿ। ਪਞ੍ਚਮਂ।

੬. ਅਤਿਤ੍ତਿਸੁਤ੍ਤਂ

੧੦੯. ''ਤਿਣ੍ਣਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਟਿਸੇਵਨਾਯ ਨਤ੍ਥਿ ਤਿਤ੍ਤਿ। ਕਤਮੇਸਂ ਤਿਣ੍ਣਂ? ਸੋਪ੍ਪਸ੍ਸ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਟਿਸੇਵਨਾਯ ਨਤ੍ਥਿ ਤਿਤ੍ਤਿ। ਸੁਰਾਮੇਰਯਪਾਨਸ੍ਸ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਟਿਸੇਵਨਾਯ ਨਤ੍ਥਿ ਤਿਤ੍ਤਿ। ਮੇਥੁਨਧਮ੍ਮਸਮਾਪਤ੍ਤਿਯਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਟਿਸੇਵਨਾਯ ਨਤ੍ਥਿ ਤਿਤ੍ਤਿ। ਇਮੇਸਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਿਣ੍ਣਂ ਪਟਿਸੇਵਨਾਯ ਨਤ੍ਥਿ ਤਿਤ੍ਤੀ''ਤਿ। ਛਟ੍ਠਂ।

੭. ਅਰਕ੍ਖਿਤਸੁਤ੍ਤਂ

੧੧੦. ਅਥ ਖੋ ਅਨਾਥਪਿਣ੍ਡਿਕੋ ਗਹਪਤਿ ਯੇਨ ਭਗਵਾ ਤੇਨੁਪਸਙ੍ਕਮਿ; ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਭਗਵਨ੍ਤਂ ਅਭਿਵਾਦੇਤ੍ਵਾ ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਨਿਸੀਦਿ। ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਨਿਸਿਨ੍ਨਂ ਖੋ ਅਨਾਥਪਿਣ੍ਡਿਕਂ ਗਹਪਤਿਂ ਭਗਵਾ ਏਤਦਵੋਚ – ''ਚਿਤ੍ਤੇ, ਗਹਪਤਿ, ਅਰਕ੍ਖਿਤੇ ਕਾਯਕਮ੍ਮਮ੍ਪਿ ਅਰਕ੍ਖਿਤਂ ਹੋਤਿ, ਵਚੀਕਮ੍ਮਮ੍ਪਿ ਅਰਕ੍ਖਿਤਂ ਹੋਤਿ , ਮਨੋਕਮ੍ਮਮ੍ਪਿ ਅਰਕ੍ਖਿਤਂ ਹੋਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਅਰਕ੍ਖਿਤਕਾਯਕਮ੍ਮਨ੍ਤਸ੍ਸ ਅਰਕ੍ਖਿਤਵਚੀਕਮ੍ਮਨ੍ਤਸ੍ਸ ਅਰਕ੍ਖਿਤਮਨੋਕਮ੍ਮਨ੍ਤਸ੍ਸ ਕਾਯਕਮ੍ਮਮ੍ਪਿ ਅਵਸ੍ਸੁਤਂ ਹੋਤਿ, ਵਚੀਕਮ੍ਮਮ੍ਪਿ ਅਵਸ੍ਸੁਤਂ ਹੋਤਿ, ਮਨੋਕਮ੍ਮਮ੍ਪਿ ਅਵਸ੍ਸੁਤਂ ਹੋਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਅਵਸ੍ਸੁਤਕਾਯਕਮ੍ਮਨ੍ਤਸ੍ਸ ਅਵਸ੍ਸੁਤਵਚੀਕਮ੍ਮਨ੍ਤਸ੍ਸ

ਅਵਸ੍ਸੁਤਮਨੋਕਮ੍ਮਨ੍ਤੁਸ੍ਸ ਕਾਯਕਮ੍ਮਮ੍ਪਿ ਪੂਤਿਕਂ ਹੋਤਿ, ਵਚੀਕਮ੍ਮਮ੍ਪਿ ਪੂਤਿਕਂ ਹੋਤਿ, ਮਨੋਕਮ੍ਮਮ੍ਪਿ ਪੂਤਿਕਂ ਹੋਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਪੂਤਿਕਾਯਕਮ੍ਮਨ੍ਤੁਸ੍ਸ ਪੂਤਿਵਚੀਕਮ੍ਮਨ੍ਤੁਸ੍ਸ ਪੂਤਿਮਨੋਕਮ੍ਮਨ੍ਤੁਸ੍ਸ ਨ ਭਦ੍ਦਕਂ ਮਰਣਂ ਹੋਤਿ, ਨ ਭਦ੍ਦਿਕਾ ਕਾਲਙ੍ਕਿਰਿਯਾ।

''ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ, ਗਹਪਤਿ, ਕੂਟਾਗਾਰੇ ਦੁਚ੍ਛਨ੍ਨੇ ਕੂਟਮ੍ਪਿ ਅਰਕ੍ਖਿਤਂ ਹੋਤਿ, ਗੋਪਾਨਸਿਯੋਪਿ ਅਰਕ੍ਖਿਤਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਭਿਤ੍ਤਿਪਿ ਅਰਕ੍ਖਿਤਾ ਹੋਤਿ; ਕੂਟਮ੍ਪਿ ਅਵਸ੍ਸੁਤਂ ਹੋਤਿ, ਗੋਪਾਨਸਿਯੋਪਿ ਅਵਸ੍ਸੁਤਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਭਿਤ੍ਤਿਪਿ ਅਵਸ੍ਸੁਤਾ ਹੋਤਿ; ਕੂਟਮ੍ਪਿ ਪੂਤਿਕਂ ਹੋਤਿ, ਗੋਪਾਨਸਿਯੋਪਿ ਪੂਤਿਕਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਭਿਤ੍ਤਿਪਿ ਪੂਤਿਕਾ ਹੋਤਿ।

''ਏਵਮੇਵਂ ਖੋ, ਗਹਪਤਿ, ਚਿਤ੍ਤੇ ਅਰਕ੍ਖਿਤੇ ਕਾਯਕਮ੍ਮਮ੍ਪਿ ਅਰਕ੍ਖਿਤਂ ਹੋਤਿ, ਵਚੀਕਮ੍ਮਮ੍ਪਿ ਅਰਕ੍ਖਿਤਂ ਹੋਤਿ, ਮਨੋਕਮ੍ਮਮ੍ਪਿ ਅਰਕ੍ਖਿਤਂ ਹੋਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਅਰਕ੍ਖਿਤਕਾਯਕਮ੍ਮਨ੍ਤੁਸ੍ਸ ਅਰਕ੍ਖਿਤਵਚੀਕਮ੍ਮਨ੍ਤੁਸ੍ਸ ਅਰਕ੍ਖਿਤਮਨੋਕਮ੍ਮਨ੍ਤੁਸ੍ਸ ਕਾਯਕਮ੍ਮਮ੍ਪਿ ਅਵਸ੍ਸੁਤਂ ਹੋਤਿ, ਵਚੀਕਮ੍ਮਮ੍ਪਿ ਅਵਸ੍ਸੁਤਂ ਹੋਤਿ, ਮਨੋਕਮ੍ਮਮ੍ਪਿ ਅਵਸ੍ਸੁਤਂ ਹੋਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਅਵਸ੍ਸੁਤਕਾਯਕਮ੍ਮਨ੍ਤੁਸ੍ਸ ਅਵਸ੍ਸੁਤਵਚੀਕਮ੍ਮਨ੍ਤੁਸ੍ਸ ਅਵਸ੍ਸੁਤਮਨੋਕਮ੍ਮਨ੍ਤੁਸ੍ਸ ਕਾਯਕਮ੍ਮਮ੍ਪਿ ਪੂਤਿਕਂ ਹੋਤਿ, ਵਚੀਕਮ੍ਮਮ੍ਪਿ ਪੂਤਿਕਂ ਹੋਤਿ, ਮਨੋਕਮ੍ਮਮ੍ਪਿ ਪੂਤਿਕਂ ਹੋਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਪੂਤਿਕਾਯਕਮ੍ਮਨ੍ਤੁਸ੍ਸ ਪੂਤਿਵਚੀਕਮ੍ਮਨ੍ਤੁਸ੍ਸ ਪੂਤਿਮਨੋਕਮ੍ਮਨ੍ਤੁਸ੍ਸ ਨ ਭਦ੍ਦਕਂ ਮਰਣਂ ਹੋਤਿ, ਨ ਭਦ੍ਦਿਕਾ ਕਾਲਙ੍ਕਿਰਿਯਾ।

''ਚਿਤ੍ਤੇ , ਗਹਪਤਿ, ਰਕ੍ਖਿਤੇ ਕਾਯਕਮ੍ਮਮ੍ਪਿ ਰਕ੍ਖਿਤਂ ਹੋਤਿ, ਵਚੀਕਮ੍ਮਮ੍ਪਿ ਰਕ੍ਖਿਤਂ ਹੋਤਿ, ਮਨੋਕਮ੍ਮਮ੍ਪਿ ਰਕ੍ਖਿਤਂ ਹੋਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਰਕ੍ਖਿਤਕਾਯਕਮ੍ਮਨ੍ਤੁਸ੍ਸ ਰਕ੍ਖਿਤਵਚੀਕਮ੍ਮਨ੍ਤੁਸ੍ਸ ਰਕ੍ਖਿਤਮਨੋਕਮ੍ਮਨ੍ਤੁਸ੍ਸ ਕਾਯਕਮ੍ਮਮ੍ਪਿ ਅਨਵਸ੍ਸੁਤਂ ਹੋਤਿ, ਵਚੀਕਮ੍ਮਮ੍ਪਿ ਅਨਵਸ੍ਸੁਤਂ ਹੋਤਿ, ਮਨੋਕਮ੍ਮਮ੍ਪਿ ਅਨਵਸ੍ਸੁਤਂ ਹੋਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਅਨਵਸ੍ਸੁਤਕਾਯਕਮ੍ਮਨ੍ਤੁਸ੍ਸ ਅਨਵਸ੍ਸੁਤਵਚੀਕਮ੍ਮਨ੍ਤੁਸ੍ਸ ਅਨਵਸ੍ਸੁਤਮਨੋਕਮ੍ਮਨ੍ਤੁਸ੍ਸ ਕਾਯਕਮ੍ਮਮ੍ਪਿ ਅਪੂਤਿਕਂ ਹੋਤਿ, ਵਚੀਕਮ੍ਮਮ੍ਪਿ ਅਪੂਤਿਕਂ ਹੋਤਿ, ਮਨੋਕਮ੍ਮਮ੍ਪਿ ਅਪੂਤਿਕਂ ਹੋਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਅਪੂਤਿਕਾਯਕਮ੍ਮਨ੍ਤੁਸ੍ਸ ਅਪੂਤਿਵਚੀਕਮ੍ਮਨ੍ਤੁਸ੍ਸ ਅਪੂਤਿਮਨੋਕਮ੍ਮਨ੍ਤੁਸ੍ਸ ਭਦ੍ਦਕਂ ਮਰਣਂ ਹੋਤਿ, ਭਦ੍ਦਿਕਾ ਕਾਲਙ੍ਕਿਰਿਯਾ।

''ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ, ਗਹਪਤਿ , ਕੂਟਾਗਾਰੇ ਸੁਚ੍ਛਨ੍ਨੇ ਕੂਟਮ੍ਪਿ ਰਕ੍ਖਿਤਂ ਹੋਤਿ, ਗੋਪਾਨਸਿਯੋਪਿ ਰਕ੍ਖਿਤਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਭਿਤ੍ਤਿਪਿ ਰਕ੍ਖਿਤਾ ਹੋਤਿ; ਕੂਟਮ੍ਪਿ ਅਨਵਸ੍ਸੁਤਂ ਹੋਤਿ, ਗੋਪਾਨਸਿਯੋਪਿ ਅਨਵਸ੍ਸੁਤਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਭਿਤ੍ਤਿਪਿ ਅਨਵਸ੍ਸੁਤਾ ਹੋਤਿ; ਕੂਟਮ੍ਪਿ ਅਪੂਤਿਕਂ ਹੋਤਿ, ਗੋਪਾਨਸਿਯੋਪਿ ਅਪੂਤਿਕਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਭਿਤ੍ਤਿਪਿ ਅਪੂਤਿਕਾ ਹੋਤਿ।

ਏਵਮੇਵਂ ਖੋ, ਗਹਪਤਿ, ਚਿਤ੍ਤੇ ਰਕ੍ਖਿਤੇ ਕਾਯਕਮ੍ਮਮ੍ਪਿ ਰਕ੍ਖਿਤਂ ਹੋਤਿ, ਵਚੀਕਮ੍ਮਮ੍ਪਿ ਰਕ੍ਖਿਤਂ ਹੋਤਿ, ਮਨੋਕਮ੍ਮਮ੍ਪਿ ਰਕ੍ਖਿਤਂ ਹੋਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਰਕ੍ਖਿਤਕਾਯਕਮ੍ਮਨ੍ਤੁਸ੍ਸ ਰਕ੍ਖਿਤਵਚੀਕਮ੍ਮਨ੍ਤੁਸ੍ਸ ਰਕ੍ਖਿਤਮਨੋਕਮ੍ਮਨ੍ਤੁਸ੍ਸ ਕਾਯਕਮ੍ਮਮ੍ਪਿ ਅਨਵਸ੍ਸੁਤਂ ਹੋਤਿ, ਵਚੀਕਮ੍ਮਮ੍ਪਿ ਅਨਵਸ੍ਸੁਤਂ ਹੋਤਿ, ਮਨੋਕਮ੍ਮਮ੍ਪਿ ਅਨਵਸ੍ਸੁਤਂ ਹੋਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਅਨਵਸ੍ਸੁਤਕਾਯਕਮ੍ਮਨ੍ਤੁਸ੍ਸ ਅਨਵਸ੍ਸੁਤਵਚੀਕਮ੍ਮਨ੍ਤੁਸ੍ਸ ਅਨਵਸ੍ਸੁਤਮਨੋਕਮ੍ਮਨ੍ਤੁਸ੍ਸ ਕਾਯਕਮ੍ਮਮ੍ਪਿ ਅਪੂਤਿਕਂ ਹੋਤਿ, ਵਚੀਕਮ੍ਮਮ੍ਪਿ ਅਪੂਤਿਕਂ ਹੋਤਿ, ਮਨੋਕਮ੍ਮਮ੍ਪਿ ਅਪੂਤਿਕਂ ਹੋਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਅਪੂਤਿਕਾਯਕਮ੍ਮਨ੍ਤੁਸ੍ਸ ਅਪੂਤਿਵਚੀਕਮ੍ਮਨ੍ਤੁਸ੍ਸ ਅਪੂਤਿਮਨੋਕਮ੍ਮਨ੍ਤੁਸ੍ਸ ਭਦ੍ਦਕਂ ਮਰਣਂ ਹੋਤਿ, ਭਦ੍ਦਿਕਾ ਕਾਲਙ੍ਕਿਰਿਯਾ''ਤਿ। ਸਤ੍ਤਮਂ।

੮. ਬ੍ਯਾਪਨ੍ਨਸੁਤ੍ਤਂ

੧੧੧. ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਨਿਸਿਨ੍ਨਂ ਖੋ ਅਨਾਥਪਿਣ੍ਡਿਕਂ ਗਹਪਤਿਂ ਭਗਵਾ ਏਤਦਵੋਚ – ''ਚਿਤ੍ਤੇ, ਗਹਪਤਿ, ਬ੍ਯਾਪਨ੍ਨੇ ਕਾਯਕਮ੍ਮਮ੍ਪਿ ਬ੍ਯਾਪਨ੍ਨਂ ਹੋਤਿ, ਵਚੀਕਮ੍ਮਮ੍ਪਿ ਬ੍ਯਾਪਨ੍ਨਂ ਹੋਤਿ, ਮਨੋਕਮ੍ਮਮ੍ਪਿ ਬ੍ਯਾਪਨ੍ਨਂ ਹੋਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਬ੍ਯਾਪਨ੍ਨਕਾਯਕਮ੍ਮਨ੍ਤੁਸ੍ਸ ਬ੍ਯਾਪਨ੍ਨਵਚੀਕਮ੍ਮਨ੍ਤੁਸ੍ਸ ਬ੍ਯਾਪਨ੍ਨਮਨੋਕਮ੍ਮਨ੍ਤੁਸ੍ਸ ਨ ਭਦ੍ਦਕਂ ਮਰਣਂ ਹੋਤਿ, ਨ ਭਦ੍ਦਿਕਾ ਕਾਲਙ੍ਕਿਰਿਯਾ। ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ, ਗਹਪਤਿ, ਕੂਟਾਗਾਰੇ ਦੁਚ੍ਛਨ੍ਨੇ ਕੂਟਮ੍ਪਿ ਬ੍ਯਾਪਨ੍ਨਂ ਹੋਤਿ, ਗੋਪਾਨਸਿਯੋਪਿ ਬ੍ਯਾਪਨ੍ਨਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਭਿਤ੍ਤਿਪਿ ਬ੍ਯਾਪਨ੍ਨਾ ਹੋਤਿ; ਏਵਮੇਵਂ ਖੋ, ਗਹਪਤਿ,

ਚਿਤ੍ਤੇ ਬ੍ਯਾਪਨ੍ਨੇ ਕਾਯਕਮ੍ਮਮ੍ਪਿ ਬ੍ਯਾਪਨ੍ਨਂ ਹੋਤਿ, ਵਚੀਕਮ੍ਮਮ੍ਪਿ ਬ੍ਯਾਪਨ੍ਨਂ ਹੋਤਿ, ਮਨੋਕਮ੍ਮਮ੍ਪਿ ਬ੍ਯਾਪਨ੍ਨਂ ਹੋਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਬ੍ਯਾਪਨ੍ਨਕਾਯਕਮ੍ਮਨ੍ਤਸ੍ਸ ਬ੍ਯਾਪਨ੍ਨਵਚੀਕਮ੍ਮਨ੍ਤਸ੍ਸ ਬ੍ਯਾਪਨ੍ਨਮਨੋਕਮ੍ਮਨ੍ਤਸ੍ਸ ਨ ਭਦ੍ਦਕਂ ਮਰਣਂ ਹੋਤਿ, ਨ ਭਦ੍ਦਿਕਾ ਕਾਲਙ੍ਕਿਰਿਯਾ।

''ਚਿਤ੍ਤੇ , ਗਹਪਤਿ, ਅਬ੍ਯਾਪਨ੍ਨੇ ਕਾਯਕਮ੍ਮਮ੍ਪਿ ਅਬ੍ਯਾਪਨ੍ਨਂ ਹੋਤਿ, ਵਚੀਕਮ੍ਮਮ੍ਪਿ ਅਬ੍ਯਾਪਨ੍ਨਂ ਹੋਤਿ, ਮਨੋਕਮ੍ਮਮ੍ਪਿ ਅਬ੍ਯਾਪਨ੍ਨਂ ਹੋਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਅਬ੍ਯਾਪਨ੍ਨਕਾਯਕਮ੍ਮਨ੍ਤਸ੍ਸ ਅਬ੍ਯਾਪਨ੍ਨਵਚੀਕਮ੍ਮਨ੍ਤਸ੍ਸ ਅਬ੍ਯਾਪਨ੍ਨਮਨੋਕਮ੍ਮਨ੍ਤਸ੍ਸ ਭਦ੍ਦਕਂ ਮਰਣਂ ਹੋਤਿ, ਭਦ੍ਦਿਕਾ ਕਾਲਙ੍ਕਿਰਿਯਾ। ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ, ਗਹਪਤਿ, ਕੂਟਾਗਾਰੇ ਸੁਚ੍ਛਨ੍ਨੇ ਕੂਟਮ੍ਪਿ ਅਬ੍ਯਾਪਨ੍ਨਂ ਹੋਤਿ, ਗੋਪਾਨਸਿਯੋਪਿ ਅਬ੍ਯਾਪਨ੍ਨਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਭਿਤ੍ਤਿਪਿ ਅਬ੍ਯਾਪਨ੍ਨਾ ਹੋਤਿ; ਏਵਮੇਵਂ ਖੋ, ਗਹਪਤਿ, ਚਿਤ੍ਤੇ ਅਬ੍ਯਾਪਨ੍ਨੇ ਕਾਯਕਮ੍ਮਮ੍ਪਿ ਅਬ੍ਯਾਪਨ੍ਨਂ ਹੋਤਿ, ਵਚੀਕਮ੍ਮਮ੍ਪਿ ਅਬ੍ਯਾਪਨ੍ਨਂ ਹੋਤਿ, ਮਨੋਕਮ੍ਮਮ੍ਪਿ ਅਬ੍ਯਾਪਨ੍ਨਂ ਹੋਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਅਬ੍ਯਾਪਨ੍ਨਕਾਯਕਮ੍ਮਨ੍ਤਸ੍ਸ...ਪੇ॰... ਅਬ੍ਯਾਪਨ੍ਨਮਨੋਕਮ੍ਮਨ੍ਤਸ੍ਸ ਭਦ੍ਦਕਂ ਮਰਣਂ ਹੋਤਿ, ਭਦ੍ਦਿਕਾ ਕਾਲਙ੍ਕਿਰਿਯਾ''ਤਿ। ਅਟ੍ਠਮਂ।

੯. ਪਠਮਨਿਦਾਨਸੁਤ੍ਤਂ

੧੧੨. ''ਤੀਣਿਮਾਨਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਨਿਦਾਨਾਨਿ ਕਮ੍ਮਾਨਂ ਸਮੁਦਯਾਯ। ਕਤਮਾਨਿ ਤੀਣਿ? ਲੋਭੋ ਨਿਦਾਨਂ ਕਮ੍ਮਾਨਂ ਸਮੁਦਯਾਯ, ਦੋਸੋ ਨਿਦਾਨਂ ਕਮ੍ਮਾਨਂ ਸਮੁਦਯਾਯ, ਮੋਹੋ ਨਿਦਾਨਂ ਕਮ੍ਮਾਨਂ ਸਮੁਦਯਾਯ। ਯਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਲੋਭਪਕਤਂ ਕਮ੍ਮਂ ਲੋਭਜਂ ਲੋਭਨਿਦਾਨਂ ਲੋਭਸਮੁਦਯਂ, ਤਂ ਕਮ੍ਮਂ ਅਕੁਸਲਂ ਤਂ ਕਮ੍ਮਂ ਸਾਵਜ੍ਜਂ ਤਂ ਕਮ੍ਮਂ ਦੁਕ੍ਖਵਿਪਾਕਂ, ਤਂ ਕਮ੍ਮਂ ਕਮ੍ਮਸਮੁਦਯਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਤਿ, ਨ ਤਂ ਕਮ੍ਮਂ ਕਮ੍ਮਨਿਰੋਧਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਤਿ। ਯਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦੋਸਪਕਤਂ ਕਮ੍ਮਂ ਦੋਸਜਂ ਦੋਸਨਿਦਾਨਂ ਦੋਸਸਮੁਦਯਂ, ਤਂ ਕਮ੍ਮਂ ਅਕੁਸਲਂ ਤਂ ਕਮ੍ਮਂ ਸਾਵਜ੍ਜਂ ਤਂ ਕਮ੍ਮਂ ਦੁਕ੍ਖਵਿਪਾਕਂ, ਤਂ ਕਮ੍ਮਂ ਕਮ੍ਮਸਮੁਦਯਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਤਿ, ਨ ਤਂ ਕਮ੍ਮਂ ਕਮ੍ਮਨਿਰੋਧਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਤਿ। ਯਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਮੋਹਪਕਤਂ ਕਮ੍ਮਂ ਮੋਹਜਂ ਮੋਹਨਿਦਾਨਂ ਮੋਹਸਮੁਦਯਂ, ਤਂ ਕਮ੍ਮਂ ਅਕੁਸਲਂ ਤਂ ਕਮ੍ਮਂ ਸਾਵਜ੍ਜਂ ਤਂ ਕਮ੍ਮਂ ਦੁਕ੍ਖਵਿਪਾਕਂ, ਤਂ ਕਮ੍ਮਂ ਕਮ੍ਮਸਮੁਦਯਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਤਿ, ਨ ਤਂ ਕਮ੍ਮਂ ਕਮ੍ਮਨਿਰੋਧਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਤਿ। ਇਮਾਨਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤੀਣਿ ਨਿਦਾਨਾਨਿ ਕਮ੍ਮਾਨਂ ਸਮੁਦਯਾਯ।

''ਤੀਣਿਮਾਨਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਨਿਦਾਨਾਨਿ ਕਮ੍ਮਾਨਂ ਸਮੁਦਯਾਯ। ਕਤਮਾਨਿ ਤੀਣਿ? ਅਲੋਭੋ ਨਿਦਾਨਂ ਕਮ੍ਮਾਨਂ ਸਮੁਦਯਾਯ, ਅਦੋਸੋ ਨਿਦਾਨਂ ਕਮ੍ਮਾਨਂ ਸਮੁਦਯਾਯ, ਅਮੋਹੋ ਨਿਦਾਨਂ ਕਮ੍ਮਾਨਂ ਸਮੁਦਯਾਯ। ਯਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਲੋਭਪਕਤਂ ਕਮ੍ਮਂ ਅਲੋਭਜਂ ਅਲੋਭਨਿਦਾਨਂ ਅਲੋਭਸਮੁਦਯਂ, ਤਂ ਕਮ੍ਮਂ ਕੁਸਲਂ ਤਂ ਕਮ੍ਮਂ ਅਨਵਜ੍ਜਂ ਤਂ ਕਮ੍ਮਂ ਸੁਖਵਿਪਾਕਂ, ਤਂ ਕਮ੍ਮਂ ਕਮ੍ਮਨਿਰੋਧਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਤਿ, ਨ ਤਂ ਕਮ੍ਮਂ ਕਮ੍ਮਸਮੁਦਯਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਤਿ। ਯਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਦੋਸਪਕਤਂ ਕਮ੍ਮਂ ਅਦੋਸਜਂ ਅਦੋਸਨਿਦਾਨਂ ਅਦੋਸਸਮੁਦਯਂ, ਤਂ ਕਮ੍ਮਂ ਕੁਸਲਂ ਤਂ ਕਮ੍ਮਂ ਅਨਵਜ੍ਜਂ ਤਂ ਕਮ੍ਮਂ ਸੁਖਵਿਪਾਕਂ, ਤਂ ਕਮ੍ਮਂ ਕਮ੍ਮਨਿਰੋਧਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਤਿ, ਨ ਤਂ ਕਮ੍ਮਂ ਕਮ੍ਮਸਮੁਦਯਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਤਿ। ਯਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਮੋਹਪਕਤਂ ਕਮ੍ਮਂ ਅਮੋਹਜਂ ਅਮੋਹਨਿਦਾਨਂ ਅਮੋਹਸਮੁਦਯਂ, ਤਂ ਕਮ੍ਮਂ ਕੁਸਲਂ ਤਂ ਕਮ੍ਮਂ ਅਨਵਜ੍ਜਂ ਤਂ ਕਮ੍ਮਂ ਸੁਖਵਿਪਾਕਂ, ਤਂ ਕਮ੍ਮਂ ਕਮ੍ਮਨਿਰੋਧਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਤਿ, ਨ ਤਂ ਕਮ੍ਮਂ ਕਮ੍ਮਸਮੁਦਯਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਤਿ। ਇਮਾਨਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤੀਣਿ ਨਿਦਾਨਾਨਿ ਕਮ੍ਮਾਨਂ ਸਮੁਦਯਾਯਾ''ਤਿ। ਨਵਮਂ।

੧੦. ਦੁਤਿਯਨਿਦਾਨਸੁਤ੍ਤਂ

੧੧੩. ''ਤੀਣਿਮਾਨਿ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਨਿਦਾਨਾਨਿ ਕਮ੍ਮਾਨਂ ਸਮੁਦਯਾਯ। ਕਤਮਾਨਿ ਤੀਣਿ? ਅਤੀਤੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਛਨ੍ਦਰਾਗਟ੍ਠਾਨਿਯੇ ਧਮ੍ਮੇ ਆਰਬ੍ਭ ਛਨ੍ਦੋ ਜਾਯਤਿ; ਅਨਾਗਤੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਛਨ੍ਦਰਾਗਟ੍ਠਾਨਿਯੇ ਧਮ੍ਮੇ ਆਰਬ੍ਭ ਛਨ੍ਦੋ ਜਾਯਤਿ; ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਛਨ੍ਦਰਾਗਟ੍ਠਾਨਿਯੇ ਧਮ੍ਮੇ ਆਰਬ੍ਭ ਛਨ੍ਦੋ ਜਾਯਤਿ। ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਤੀਤੇ ਛਨ੍ਦਰਾਗਟ੍ਠਾਨਿਯੇ ਧਮ੍ਮੇ ਆਰਬ੍ਭ ਛਨ੍ਦੋ ਜਾਯਤਿ? ਅਤੀਤੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਛਨ੍ਦਰਾਗਟ੍ਠਾਨਿਯੇ ਧਮ੍ਮੇ ਆਰਬ੍ਭ ਚੇਤਸਾ ਅਨੁਵਿਤਕ੍ਕੇਤਿ ਅਨੁਵਿਚਾਰੇਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਅਤੀਤੇ ਛਨ੍ਦਰਾਗਟ੍ਠਾਨਿਯੇ ਧਮ੍ਮੇ ਆਰਬ੍ਭ ਚੇਤਸਾ ਅਨੁਵਿਤਕ੍ਕਯਤੋ ਅਨੁਵਿਚਾਰਯਤੋ ਛਨ੍ਦੋ ਜਾਯਤਿ। ਛਨ੍ਦਜਾਤੋ ਤੇਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਂਯੁਤ੍ਤੋ ਹੋਤਿ। ਏਤਮਹਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਂਯੋਜਨਂ ਵਦਾਮਿ ਯੋ ਚੇਤਸੋ ਸਾਰਾਗੋ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਤੀਤੇ ਛਨ੍ਦਰਾਗਟ੍ਠਾਨਿਯੇ ਧਮ੍ਮੇ ਆਰਬ੍ਭ ਛਨ੍ਦੋ ਜਾਯਤਿ।

‘‘ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਨਾਗਤੇ ਛਨ੍ਦਰਾਗਟ੍ਠਾਨਿਯੇ ਧਮ੍ਮੇ ਆਰਬ੍ਭ ਛਨ੍ਦੋ ਜਾਯਤਿ? ਅਨਾਗਤੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਛਨ੍ਦਰਾਗਟ੍ਠਾਨਿਯੇ ਧਮ੍ਮੇ ਆਰਬ੍ਭ ਚੇਤਸਾ ਅਨੁਵਿਤਕ੍ਕੇਤਿ ਅਨੁਵਿਚਾਰੇਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਅਨਾਗਤੇ ਛਨ੍ਦਰਾਗਟ੍ਠਾਨਿਯੇ ਧਮ੍ਮੇ ਆਰਬ੍ਭ ਚੇਤਸਾ ਅਨੁਵਿਤਕ੍ਕਯਤੋ ਅਨੁਵਿਚਾਰਯਤੋ ਛਨ੍ਦੋ ਜਾਯਤਿ। ਛਨ੍ਦਜਾਤੋ ਤੇਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਂਯੁਤ੍ਤੋ ਹੋਤਿ। ਏਤਮਹਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਂਯੋਜਨਂ ਵਦਾਮਿ ਯੋ ਚੇਤਸੋ ਸਾਰਾਗੋ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਨਾਗਤੇ ਛਨ੍ਦਰਾਗਟ੍ਠਾਨਿਯੇ ਧਮ੍ਮੇ ਆਰਬ੍ਭ ਛਨ੍ਦੋ ਜਾਯਤਿ।

‘‘ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨੇ ਛਨ੍ਦਰਾਗਟ੍ਠਾਨਿਯੇ ਧਮ੍ਮੇ ਆਰਬ੍ਭ ਛਨ੍ਦੋ ਜਾਯਤਿ? ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਛਨ੍ਦਰਾਗਟ੍ਠਾਨਿਯੇ ਧਮ੍ਮੇ ਆਰਬ੍ਭ ਚੇਤਸਾ ਅਨੁਵਿਤਕ੍ਕੇਤਿ ਅਨੁਵਿਚਾਰੇਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨੇ ਛਨ੍ਦਰਾਗਟ੍ਠਾਨਿਯੇ ਧਮ੍ਮੇ ਆਰਬ੍ਭ ਚੇਤਸਾ ਅਨੁਵਿਤਕ੍ਕਯਤੋ ਅਨੁਵਿਚਾਰਯਤੋ ਛਨ੍ਦੋ ਜਾਯਤਿ। ਛਨ੍ਦਜਾਤੋ ਤੇਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਂਯੁਤ੍ਤੋ ਹੋਤਿ। ਏਤਮਹਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਂਯੋਜਨਂ ਵਦਾਮਿ ਯੋ ਚੇਤਸੋ ਸਾਰਾਗੋ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨੇ ਛਨ੍ਦਰਾਗਟ੍ਠਾਨਿਯੇ ਧਮ੍ਮੇ ਆਰਬ੍ਭ ਛਨ੍ਦੋ ਜਾਯਤਿ। ਇਮਾਨਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤੀਣਿ ਨਿਦਾਨਾਨਿ ਕਮ੍ਮਾਨਂ ਸਮੁਦਯਾਯ।

‘‘ਤੀਣਿਮਾਨਿ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਨਿਦਾਨਾਨਿ ਕਮ੍ਮਾਨਂ ਸਮੁਦਯਾਯ। ਕਤਮਾਨਿ ਤੀਣਿ? ਅਤੀਤੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਛਨ੍ਦਰਾਗਟ੍ਠਾਨਿਯੇ ਧਮ੍ਮੇ ਆਰਬ੍ਭ ਛਨ੍ਦੋ ਨ ਜਾਯਤਿ; ਅਨਾਗਤੇ ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਛਨ੍ਦਰਾਗਟ੍ਠਾਨਿਯੇ ਧਮ੍ਮੇ ਆਰਬ੍ਭ ਛਨ੍ਦੋ ਨ ਜਾਯਤਿ; ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਛਨ੍ਦਰਾਗਟ੍ਠਾਨਿਯੇ ਧਮ੍ਮੇ ਆਰਬ੍ਭ ਛਨ੍ਦੋ ਨ ਜਾਯਤਿ। ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਤੀਤੇ ਛਨ੍ਦਰਾਗਟ੍ਠਾਨਿਯੇ ਧਮ੍ਮੇ ਆਰਬ੍ਭ ਛਨ੍ਦੋ ਨ ਜਾਯਤਿ? ਅਤੀਤਾਨਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਛਨ੍ਦਰਾਗਟ੍ਠਾਨਿਯਾਨਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਆਯਤਿਂ ਵਿਪਾਕਂ ਪਜਾਨਾਤਿ। ਆਯਤਿਂ ਵਿਪਾਕਂ ਵਿਦਿਤ੍ਵਾ ਤਦਭਿਨਿਵਤ੍ਤੇਤਿ। ਤਦਭਿਨਿਵਤ੍ਤੇਤ੍ਵਾ [ਤਦਭਿਨਿਵਜ੍ਜੇਤਿ, ਤਦਭਿਨਿਵਜ੍ਜੇਤ੍ਵਾ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰)] ਚੇਤਸਾ ਅਭਿਨਿਵਿਜ੍ਝਿਤ੍ਵਾ [ਅਭਿਵਿਰਾਜੇਤ੍ਵਾ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰)] ਪਞ੍ਞਾਯ ਅਤਿਵਿਜ੍ਝ [ਅਭਿਨਿਵਿਜ੍ਝ (ਕ॰)] ਪਸ੍ਸਤਿ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਤੀਤੇ ਛਨ੍ਦਰਾਗਟ੍ਠਾਨਿਯੇ ਧਮ੍ਮੇ ਆਰਬ੍ਭ ਛਨ੍ਦੋ ਨ ਜਾਯਤਿ।

‘‘ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਨਾਗਤੇ ਛਨ੍ਦਰਾਗਟ੍ਠਾਨਿਯੇ ਧਮ੍ਮੇ ਆਰਬ੍ਭ ਛਨ੍ਦੋ ਨ ਜਾਯਤਿ? ਅਨਾਗਤਾਨਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਛਨ੍ਦਰਾਗਟ੍ਠਾਨਿਯਾਨਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਆਯਤਿਂ ਵਿਪਾਕਂ ਪਜਾਨਾਤਿ। ਆਯਤਿਂ ਵਿਪਾਕਂ ਵਿਦਿਤ੍ਵਾ ਤਦਭਿਨਿਵਤ੍ਤੇਤਿ। ਤਦਭਿਨਿਵਤ੍ਤੇਤ੍ਵਾ ਚੇਤਸਾ ਅਭਿਨਿਵਿਜ੍ਝਿਤ੍ਵਾ ਪਞ੍ਞਾਯ ਅਤਿਵਿਜ੍ਝ ਪਸ੍ਸਤਿ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਨਾਗਤੇ ਛਨ੍ਦਰਾਗਟ੍ਠਾਨਿਯੇ ਧਮ੍ਮੇ ਆਰਬ੍ਭ ਛਨ੍ਦੋ ਨ ਜਾਯਤਿ।

‘‘ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨੇ ਛਨ੍ਦਰਾਗਟ੍ਠਾਨਿਯੇ ਧਮ੍ਮੇ ਆਰਬ੍ਭ ਛਨ੍ਦੋ ਨ ਜਾਯਤਿ? ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਛਨ੍ਦਰਾਗਟ੍ਠਾਨਿਯਾਨਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਆਯਤਿਂ ਵਿਪਾਕਂ ਪਜਾਨਾਤਿ, ਆਯਤਿਂ ਵਿਪਾਕਂ ਵਿਦਿਤ੍ਵਾ ਤਦਭਿਨਿਵਤ੍ਤੇਤਿ, ਤਦਭਿਨਿਵਤ੍ਤੇਤ੍ਵਾ ਚੇਤਸਾ ਅਭਿਨਿਵਿਜ੍ਝਿਤ੍ਵਾ ਪਞ੍ਞਾਯ ਅਤਿਵਿਜ੍ਝ ਪਸ੍ਸਤਿ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨੇ ਛਨ੍ਦਰਾਗਟ੍ਠਾਨਿਯੇ ਧਮ੍ਮੇ ਆਰਬ੍ਭ ਛਨ੍ਦੋ ਨ ਜਾਯਤਿ। ਇਮਾਨਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤੀਣਿ ਨਿਦਾਨਾਨਿ ਕਮ੍ਮਾਨਂ ਸਮੁਦਯਾਯਾ’’ਤਿ। ਦਸਮਂ।

ਸਮ੍ਬੋਧਵਗ੍ਗੋ ਪਠਮੋ।

ਤਸ੍ਸੁਦ੍ਦਾਨਂ –

ਪੁਬ੍ਬੇਵ ਦ੍ਵੇ ਅਸ੍ਸਾਦਾ, ਸਮਣੋ ਰੁਣ੍ਣਪਞ੍ਚਮਂ।
ਅਤਿਤ੍ਤਿ ਦ੍ਵੇ ਚ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ, ਨਿਦਾਨਾਨਿ ਅਪਰੇ ਦੁਵੇਤਿ॥

(੧੨) ੨. ਆਪਾਯਿਕਵੱਗੋ

੧. ਆਪਾਯਿਕਸੁਤ੍ਤੰ

੧੧੪. ''ਤਯੋਮੇ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਆਪਾਯਿਕਾ ਨੇਰਯਿਕਾ ਇਦਮਪ੍ਪਹਾਯ। ਕਤਮੇ ਤਯੋ? ਯੋ ਚ ਅਬ੍ਰਹ੍ਮਚਾਰੀ ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਾਰਿਪਟਿਞ੍ਞੋ, ਯੋ ਚ ਸੁਦ੍ਧਂ ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਂ ਚਰਨ੍ਤਂ ਅਮੂਲਕੇਨ [ਅਭੂਤੇਨ (ਕ॰)] ਅਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯੇਨ ਅਨੁਦ੍ਧਂਸੇਤਿ, ਯੋ ਚਾਯਂ ਏਵਂਵਾਦੀ ਏਵਂਦਿਟ੍ਠਿ – 'ਨਤ੍ਥਿ ਕਾਮੇਸੁ ਦੋਸੋ'ਤਿ, ਸੋ ਤਾਯ ਕਾਮੇਸੁ ਪਾਤਬ੍ਯਤਂ ਆਪਜ੍ਜਤਿ। ਇਮੇ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਯੋ ਆਪਾਯਿਕਾ ਨੇਰਯਿਕਾ ਇਦਮਪ੍ਪਹਾਯਾ''ਤਿ। ਪਠਮਂ।

੨. ਦੁਲ੍ਲਭਸੁਤ੍ਤੰ

੧੧੫. ''ਤਿਣ੍ਣਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਾਤੁਭਾਵੋ ਦੁਲ੍ਲਭੋ ਲੋਕਸ੍ਮਿਂ। ਕਤਮੇਸਂ ਤਿਣ੍ਣਂ? ਤਥਾਗਤਸ੍ਸ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਰਹਤੋ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਸ੍ਸ ਪਾਤੁਭਾਵੋ ਦੁਲ੍ਲਭੋ ਲੋਕਸ੍ਮਿਂ, ਤਥਾਗਤਪ੍ਪਵੇਦਿਤਸ੍ਸ ਧਮ੍ਮਵਿਨਯਸ੍ਸ ਦੇਸੇਤਾ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਦੁਲ੍ਲਭੋ ਲੋਕਸ੍ਮਿਂ, ਕਤਞ੍ਞੂ ਕਤਵੇਦੀ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਦੁਲ੍ਲਭੋ ਲੋਕਸ੍ਮਿਂ। ਇਮੇਸਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਿਣ੍ਣਂ ਪਾਤੁਭਾਵੋ ਦੁਲ੍ਲਭੋ ਲੋਕਸ੍ਮਿ''ਨ੍ਤਿ। ਦੁਤਿਯਂ।

੩. ਅਪ੍ਪਮੇਯ੍ਯਸੁਤ੍ਤੰ

੧੧੬. ''ਤਯੋਮੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸਂਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿਂ। ਕਤਮੇ ਤਯੋ? ਸੁਪ੍ਪਮੇਯ੍ਯੋ, ਦੁਪ੍ਪਮੇਯ੍ਯੋ, ਅਪ੍ਪਮੇਯ੍ਯੋ। ਕਤਮੋ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਸੁਪ੍ਪਮੇਯ੍ਯੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਉਦ੍ਧਤੋ ਹੋਤਿ ਉਨ੍ਨਲੋ ਚਪਲੋ ਮੁਖਰੋ ਵਿਕਿਣ੍ਣਵਾਚੋ ਮੁਟ੍ਠਸ੍ਸਤਿ ਅਸਮ੍ਪਜਾਨੋ ਅਸਮਾਹਿਤੋ ਵਿਬ੍ਭਨ੍ਤਚਿਤ੍ਤੋ ਪਾਕਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੋ। ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਸੁਪ੍ਪਮੇਯ੍ਯੋ।

''ਕਤਮੋ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਦੁਪ੍ਪਮੇਯ੍ਯੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਅਨੁਦ੍ਧਤੋ ਹੋਤਿ ਅਨੁਨ੍ਨਲੋ ਅਚਪਲੋ ਅਮੁਖਰੋ ਅਵਿਕਿਣ੍ਣਵਾਚੋ ਉਪਟ੍ਠਿਤਸ੍ਸਤਿ ਸਮ੍ਪਜਾਨੋ ਸਮਾਹਿਤੋ ਏਕਗ੍ਗਚਿਤ੍ਤੋ ਸਂਵੁਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੋ। ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਦੁਪ੍ਪਮੇਯ੍ਯੋ।

''ਕਤਮੋ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਅਪ੍ਪਮੇਯ੍ਯੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਅਰਹਂ ਹੋਤਿ ਖੀਣਾਸਵੋ। ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਅਪ੍ਪਮੇਯ੍ਯੋ। ਇਮੇ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਯੋ ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸਂਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿ''ਨ੍ਤਿ। ਤਤਿਯਂ।

੪. ਆਨੇਞ੍ਜਸੁਤ੍ਤੰ

੧੧੭. ''ਤਯੋਮੇ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸਂਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿਂ। ਕਤਮੇ ਤਯੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਸਬ੍ਬਸੋ ਰੂਪਸਞ੍ਞਾਨਂ ਸਮਤਿਕ੍ਕਮਾ ਪਟਿਘਸਞ੍ਞਾਨਂ ਅਤ੍ਥਙ੍ਗਮਾ ਨਾਨਤ੍ਤਸਞ੍ਞਾਨਂ ਅਮਨਸਿਕਾਰਾ 'ਅਨਨ੍ਤੋ ਆਕਾਸੋ'ਤਿ ਆਕਾਸਾਨਞ੍ਚਾਯਤਨਂ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਤਿ। ਸੋ ਤਦਸ੍ਸਾਦੇਤਿ ਤਂ ਨਿਕਾਮੇਤਿ ਤੇਨ ਚ ਵਿਤ੍ਤਿਂ ਆਪਜ੍ਜਤਿ, ਤਤ੍ਰ ਠਿਤੋ ਤਦਧਿਮੁਤ੍ਤੋ ਤਬ੍ਬਹੁਲਵਿਹਾਰੀ ਅਪਰਿਹੀਨੋ ਕਾਲਂ ਕੁਰੁਮਾਨੋ ਆਕਾਸਾਨਞ੍ਚਾਯਤਨੂਪਗਾਨਂ ਦੇਵਾਨਂ ਸਹਬ੍ਯਤਂ ਉਪਪਜ੍ਜਤਿ। ਆਕਾਸਾਨਞ੍ਚਾਯਤਨੂਪਗਾਨਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦੇਵਾਨਂ ਵੀਸਤਿ ਕਪ੍ਪਸਹਸ੍ਸਾਨਿ ਆਯੁਪ੍ਪਮਾਣਂ। ਤਤ੍ਥ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨੋ ਯਾਵਤਾਯੁਕਂ ਠਤ੍ਵਾ ਯਾਵਤਕਂ ਤੇਸਂ ਦੇਵਾਨਂ ਆਯੁਪ੍ਪਮਾਣਂ ਤਂ ਸਬ੍ਬਂ ਖੇਪੇਤ੍ਵਾ ਨਿਰਯਮ੍ਪਿ ਗਚ੍ਛਤਿ ਤਿਰਚ੍ਛਾਨਯੋਨਿਮ੍ਪਿ ਗਚ੍ਛਤਿ ਪੇਤ੍ਤਿਵਿਸਯਮ੍ਪਿ ਗਚ੍ਛਤਿ। ਭਗਵਤੋ ਪਨ ਸਾਵਕੋ ਤਤ੍ਥ ਯਾਵਤਾਯੁਕਂ ਠਤ੍ਵਾ ਯਾਵਤਕਂ ਤੇਸਂ ਦੇਵਾਨਂ ਆਯੁਪ੍ਪਮਾਣਂ ਤਂ ਸਬ੍ਬਂ ਖੇਪੇਤ੍ਵਾ ਤਸ੍ਮਿਂਯੇਵ ਭਵੇ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯਤਿ। ਅਯਂ ਖੋ,

ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਵਿਸੇਸੋ ਅਯਂ ਅਧਿਪ੍ਪਯਾਸੋ ਇਦਂ ਨਾਨਾਕਰਣਂ ਸੁਤਵਤੋ ਅਰਿਯਸਾਵਕਸ੍ਸ ਅਸ੍ਸੁਤਵਤਾ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨੇਨ, ਯਦਿਦਂ ਗਤਿਯਾ ਉਪਪਤ੍ਤਿਯਾ।

''ਪੁਨ ਚਪਰਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਇਧੇਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਸਬ੍ਬਸੋ ਆਕਾਸਾਨਞ੍ਚਾਯਤਨਂ ਸਮਤਿਕ੍ਕਮ੍ਮ 'ਅਨਨ੍ਤਂ ਵਿਞ੍ਞਾਣ'ਨ੍ਤਿ ਵਿਞ੍ਞਾਣਞ੍ਚਾਯਤਨਂ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਤਿ। ਸੋ ਤਦਸ੍ਸਾਦੇਤਿ ਤਂ ਨਿਕਾਮੇਤਿ ਤੇਨ ਚ ਵਿਤ੍ਤਿਂ ਆਪਜ੍ਜਤਿ, ਤਤ੍ਰ ਠਿਤੋ ਤਦਧਿਮੁਤ੍ਤੋ ਤਬ੍ਬਹੁਲਵਿਹਾਰੀ ਅਪਰਿਹੀਨੋ ਕਾਲਂ ਕੁਰੁਮਾਨੋ ਵਿਞ੍ਞਾਣਞ੍ਚਾਯਤਨੂਪਗਾਨਂ ਦੇਵਾਨਂ ਸਹਬ੍ਯਤਂ ਉਪਪਜ੍ਜਤਿ। ਵਿਞ੍ਞਾਣਞ੍ਚਾਯਤਨੂਪਗਾਨਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦੇਵਾਨਂ ਚਤ੍ਤਾਰੀਸਂ ਕਪ੍ਪਸਹਸ੍ਸਾਨਿ ਆਯੁਪ੍ਪਮਾਣਂ। ਤਤ੍ਥ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨੋ ਯਾਵਤਾਯੁਕਂ ਠਤ੍ਵਾ ਯਾਵਤਕਂ ਤੇਸਂ ਦੇਵਾਨਂ ਆਯੁਪ੍ਪਮਾਣਂ ਤਂ ਸਬ੍ਬਂ ਖੇਪੇਤ੍ਵਾ ਨਿਰਯਮ੍ਪਿ ਗਚ੍ਛਤਿ ਤਿਰਚ੍ਛਾਨਯੋਨਿਮ੍ਪਿ ਗਚ੍ਛਤਿ ਪੇਤ੍ਤਿਵਿਸਯਮ੍ਪਿ ਗਚ੍ਛਤਿ। ਭਗਵਤੋ ਪਨ ਸਾਵਕੋ ਤਤ੍ਥ ਯਾਵਤਾਯੁਕਂ ਠਤ੍ਵਾ ਯਾਵਤਕਂ ਤੇਸਂ ਦੇਵਾਨਂ ਆਯੁਪ੍ਪਮਾਣਂ ਤਂ ਸਬ੍ਬਂ ਖੇਪੇਤ੍ਵਾ ਤਸ੍ਮਿਂਯੇਵ ਭਵੇ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯਤਿ। ਅਯਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਵਿਸੇਸੋ ਅਯਂ ਅਧਿਪ੍ਪਯਾਸੋ ਇਦਂ ਨਾਨਾਕਰਣਂ ਸੁਤਵਤੋ ਅਰਿਯਸਾਵਕਸ੍ਸ ਅਸ੍ਸੁਤਵਤਾ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨੇਨ, ਯਦਿਦਂ ਗਤਿਯਾ ਉਪਪਤ੍ਤਿਯਾ।

''ਪੁਨ ਚਪਰਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਇਧੇਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਸਬ੍ਬਸੋ ਵਿਞ੍ਞਾਣਞ੍ਚਾਯਤਨਂ ਸਮਤਿਕ੍ਕਮ੍ਮ 'ਨਤ੍ਥਿ ਕਿਞ੍ਚੀ'ਤਿ ਆਕਿਞ੍ਚਞ੍ਞਾਯਤਨਂ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਤਿ। ਸੋ ਤਦਸ੍ਸਾਦੇਤਿ ਤਂ ਨਿਕਾਮੇਤਿ ਤੇਨ ਚ ਵਿਤ੍ਤਿਂ ਆਪਜ੍ਜਤਿ, ਤਤ੍ਰ ਠਿਤੋ ਤਦਧਿਮੁਤ੍ਤੋ ਤਬ੍ਬਹੁਲਵਿਹਾਰੀ ਅਪਰਿਹੀਨੋ ਕਾਲਂ ਕੁਰੁਮਾਨੋ ਆਕਿਞ੍ਚਞ੍ਞਾਯਤਨੂਪਗਾਨਂ ਦੇਵਾਨਂ ਸਹਬ੍ਯਤਂ ਉਪਪਜ੍ਜਤਿ। ਆਕਿਞ੍ਚਞ੍ਞਾਯਤਨੂਪਗਾਨਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦੇਵਾਨਂ ਸਟ੍ਠਿ ਕਪ੍ਪਸਹਸ੍ਸਾਨਿ ਆਯੁਪ੍ਪਮਾਣਂ। ਤਤ੍ਥ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨੋ ਯਾਵਤਾਯੁਕਂ ਠਤ੍ਵਾ ਯਾਵਤਕਂ ਤੇਸਂ ਦੇਵਾਨਂ ਆਯੁਪ੍ਪਮਾਣਂ ਤਂ ਸਬ੍ਬਂ ਖੇਪੇਤ੍ਵਾ ਨਿਰਯਮ੍ਪਿ ਗਚ੍ਛਤਿ ਤਿਰਚ੍ਛਾਨਯੋਨਿਮ੍ਪਿ ਗਚ੍ਛਤਿ ਪੇਤ੍ਤਿਵਿਸਯਮ੍ਪਿ ਗਚ੍ਛਤਿ। ਭਗਵਤੋ ਪਨ ਸਾਵਕੋ ਤਤ੍ਥ ਯਾਵਤਾਯੁਕਂ ਠਤ੍ਵਾ ਯਾਵਤਕਂ ਤੇਸਂ ਦੇਵਾਨਂ ਆਯੁਪ੍ਪਮਾਣਂ ਤਂ ਸਬ੍ਬਂ ਖੇਪੇਤ੍ਵਾ ਤਸ੍ਮਿਂਯੇਵ ਭਵੇ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯਤਿ। ਅਯਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਵਿਸੇਸੋ , ਅਯਂ ਅਧਿਪ੍ਪਯਾਸੋ ਇਦਂ ਨਾਨਾਕਰਣਂ ਸੁਤਵਤੋ ਅਰਿਯਸਾਵਕਸ੍ਸ ਅਸ੍ਸੁਤਵਤਾ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨੇਨ, ਯਦਿਦਂ ਗਤਿਯਾ ਉਪਪਤ੍ਤਿਯਾ। 'ਇਮੇ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਯੋ ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸਂਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿ'''ਨ੍ਤਿ। ਚਤੁਤ੍ਥਂ।

੫. ਵਿਪਤ੍ਤਿਸਮ੍ਪਦਾਸੁਤ੍ਤਂ

੧੧੮. ''ਤਿਸ੍ਸੋ ਇਮਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਵਿਪਤ੍ਤਿਯੋ। ਕਤਮਾ ਤਿਸ੍ਸੋ? ਸੀਲਵਿਪਤ੍ਤਿ, ਚਿਤ੍ਤਵਿਪਤ੍ਤਿ, ਦਿਟ੍ਠਿਵਿਪਤ੍ਤਿ। ਕਤਮਾ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸੀਲਵਿਪਤ੍ਤਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤੀ ਹੋਤਿ, ਅਦਿਨ੍ਨਾਦਾਯੀ ਹੋਤਿ, ਕਾਮੇਸੁਮਿਚ੍ਛਾਚਾਰੀ ਹੋਤਿ, ਮੁਸਾਵਾਦੀ ਹੋਤਿ, ਪਿਸੁਣਵਾਚੋ ਹੋਤਿ, ਫਰੁਸਵਾਚੋ ਹੋਤਿ, ਸਮ੍ਫਪ੍ਪਲਾਪੀ ਹੋਤਿ। ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸੀਲਵਿਪਤ੍ਤਿ।

''ਕਤਮਾ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਿਤ੍ਤਵਿਪਤ੍ਤਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਅਭਿਜ੍ਝਾਲੁ ਹੋਤਿ ਬ੍ਯਾਪਨ੍ਨਚਿਤ੍ਤੋ। ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਿਤ੍ਤਵਿਪਤ੍ਤਿ।

''ਕਤਮਾ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦਿਟ੍ਠਿਵਿਪਤ੍ਤਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਕੋ ਹੋਤਿ ਵਿਪਰੀਤਦਸ੍ਸਨੋ – 'ਨਤ੍ਥਿ ਦਿਨ੍ਨਂ, ਨਤ੍ਥਿ ਯਿਟ੍ਠਂ, ਨਤ੍ਥਿ ਹੁਤਂ, ਨਤ੍ਥਿ ਸੁਕਤਦੁਕ੍ਕਟਾਨਂ , ਕਮ੍ਮਾਨਂ ਫਲਂ ਵਿਪਾਕੋ, ਨਤ੍ਥਿ ਅਯਂ ਲੋਕੋ, ਨਤ੍ਥਿ ਪਰੋ ਲੋਕੋ, ਨਤ੍ਥਿ ਮਾਤਾ, ਨਤ੍ਥਿ ਪਿਤਾ, ਨਤ੍ਥਿ ਸਤ੍ਤਾ ਓਪਪਾਤਿਕਾ, ਨਤ੍ਥਿ ਲੋਕੇ ਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾ ਸਮ੍ਮਗ੍ਗਤਾ ਸਮ੍ਮਾਪਟਿਪਨ੍ਨਾ ਯੇ ਇਮਞ੍ਚ ਲੋਕਂ ਪਰਞ੍ਚ ਲੋਕਂ ਸਯਂ ਅਭਿਞ੍ਞਾ ਸਚ੍ਛਿਕਤ੍ਵਾ ਪਵੇਦੇਨ੍ਤੀ'ਤਿ। ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦਿਟ੍ਠਿਵਿਪਤ੍ਤਿ। ਸੀਲਵਿਪਤ੍ਤਿਹੇਤੁ ਵਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਤ੍ਤਾ ਕਾਯਸ੍ਸ ਭੇਦਾ ਪਰਂ ਮਰਣਾ ਅਪਾਯਂ ਦੁਗ੍ਗਤਿਂ ਵਿਨਿਪਾਤਂ ਨਿਰਯਂ ਉਪਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ; ਚਿਤ੍ਤਵਿਪਤ੍ਤਿਹੇਤੁ ਵਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਤ੍ਤਾ ਕਾਯਸ੍ਸ ਭੇਦਾ ਪਰਂ ਮਰਣਾ ਅਪਾਯਂ ਦੁਗ੍ਗਤਿਂ ਵਿਨਿਪਾਤਂ ਨਿਰਯਂ ਉਪਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ; ਦਿਟ੍ਠਿਵਿਪਤ੍ਤਿਹੇਤੁ ਵਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਤ੍ਤਾ ਕਾਯਸ੍ਸ ਭੇਦਾ ਪਰਂ ਮਰਣਾ ਅਪਾਯਂ ਦੁਗ੍ਗਤਿਂ ਵਿਨਿਪਾਤਂ ਨਿਰਯਂ ਉਪਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ। ਇਮਾ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਿਸ੍ਸੋ ਵਿਪਤ੍ਤਿਯੋਤਿ।

‘‘ਤਿਸ੍ਸੋ ਇਮਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਮ੍ਪਦਾ। ਕਤਮਾ ਤਿਸ੍ਸੋ? ਸੀਲਸਮ੍ਪਦਾ, ਚਿਤ੍ਤਸਮ੍ਪਦਾ, ਦਿਟ੍ਠਿਸਮ੍ਪਦਾ। ਕਤਮਾ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸੀਲਸਮ੍ਪਦਾ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ, ਅਦਿਨ੍ਨਾਦਾਨਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ, ਕਾਮੇਸੁਮਿਚ੍ਛਾਚਾਰਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ, ਮੁਸਾਵਾਦਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ, ਪਿਸੁਣਾਯ ਵਾਚਾਯ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ, ਫਰੁਸਾਯ ਵਾਚਾਯ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ, ਸਮ੍ਫਪ੍ਪਲਾਪਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ। ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸੀਲਸਮ੍ਪਦਾ।

‘‘ਕਤਮਾ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਿਤ੍ਤਸਮ੍ਪਦਾ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਅਨਭਿਜ੍ਝਾਲੁ ਹੋਤਿ ਅਬ੍ਯਾਪਨ੍ਨਚਿਤ੍ਤੋ। ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਿਤ੍ਤਸਮ੍ਪਦਾ।

‘‘ਕਤਮਾ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦਿਟ੍ਠਿਸਮ੍ਪਦਾ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਕੋ ਹੋਤਿ ਅਵਿਪਰੀਤਦਸ੍ਸਨੋ – ‘ਅਤ੍ਥਿ ਦਿਨ੍ਨਂ, ਅਤ੍ਥਿ ਯਿਟ੍ਠਂ, ਅਤ੍ਥਿ ਹੁਤਂ, ਅਤ੍ਥਿ ਸੁਕਤਦੁਕ੍ਕਟਾਨਂ ਕਮ੍ਮਾਨਂ ਫਲਂ ਵਿਪਾਕੋ, ਅਤ੍ਥਿ ਅਯਂ ਲੋਕੋ, ਅਤ੍ਥਿ ਪਰੋ ਲੋਕੋ, ਅਤ੍ਥਿ ਮਾਤਾ, ਅਤ੍ਥਿ ਪਿਤਾ, ਅਤ੍ਥਿ ਸਤ੍ਤਾ ਓਪਪਾਤਿਕਾ, ਅਤ੍ਥਿ ਲੋਕੇ ਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾ ਸਮ੍ਮਗ੍ਗਤਾ ਸਮ੍ਮਾਪਟਿਪਨ੍ਨਾ ਯੇ ਇਮਞ੍ਚ ਲੋਕਂ ਪਰਞ੍ਚ ਲੋਕਂ ਸਯਂ ਅਭਿਞ੍ਞਾ ਸਚ੍ਛਿਕਤ੍ਵਾ ਪਵੇਦੇਨ੍ਤੀ’ਤਿ। ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦਿਟ੍ਠਿਸਮ੍ਪਦਾ। ਸੀਲਸਮ੍ਪਦਾਹੇਤੁ ਵਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਤ੍ਤਾ ਕਾਯਸ੍ਸ ਭੇਦਾ ਪਰਂ ਮਰਣਾ ਸੁਗਤਿਂ ਸਗ੍ਗਂ ਲੋਕਂ ਉਪਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ; ਚਿਤ੍ਤਸਮ੍ਪਦਾਹੇਤੁ ਵਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਤ੍ਤਾ ਕਾਯਸ੍ਸ ਭੇਦਾ ਪਰਂ ਮਰਣਾ ਸੁਗਤਿਂ ਸਗ੍ਗਂ ਲੋਕਂ ਉਪਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ ; ਦਿਟ੍ਠਿਸਮ੍ਪਦਾਹੇਤੁ ਵਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਤ੍ਤਾ ਕਾਯਸ੍ਸ ਭੇਦਾ ਪਰਂ ਮਰਣਾ ਸੁਗਤਿਂ ਸਗ੍ਗਂ ਲੋਕਂ ਉਪਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ। ਇਮਾ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਿਸ੍ਸੋ ਸਮ੍ਪਦਾ’’ਤਿ। ਪਞ੍ਚਮਂ।

੬. ਅਪਣ੍ਣਕਸੁਤ੍ਤਂ

੧੧੯. ‘‘ਤਿਸ੍ਸੋ ਇਮਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਵਿਪਤ੍ਤਿਯੋ। ਕਤਮਾ ਤਿਸ੍ਸੋ? ਸੀਲਵਿਪਤ੍ਤਿ, ਚਿਤ੍ਤਵਿਪਤ੍ਤਿ, ਦਿਟ੍ਠਿਵਿਪਤ੍ਤਿ। ਕਤਮਾ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸੀਲਵਿਪਤ੍ਤਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤੀ ਹੋਤਿ...ਪੇ॰... ਸਮ੍ਫਪ੍ਪਲਾਪੀ ਹੋਤਿ। ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸੀਲਵਿਪਤ੍ਤਿ।

‘‘ਕਤਮਾ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਿਤ੍ਤਵਿਪਤ੍ਤਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਅਭਿਜ੍ਝਾਲੁ ਹੋਤਿ ਬ੍ਯਾਪਨ੍ਨਚਿਤ੍ਤੋ। ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਿਤ੍ਤਵਿਪਤ੍ਤਿ।

‘‘ਕਤਮਾ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦਿਟ੍ਠਿਵਿਪਤ੍ਤਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਕੋ ਹੋਤਿ ਵਿਪਰੀਤਦਸ੍ਸਨੋ – ‘ਨਤ੍ਥਿ ਦਿਨ੍ਨਂ, ਨਤ੍ਥਿ ਯਿਟ੍ਠਂ...ਪੇ॰... ਯੇ ਇਮਞ੍ਚ ਲੋਕਂ ਪਰਞ੍ਚ ਲੋਕਂ ਸਯਂ ਅਭਿਞ੍ਞਾ ਸਚ੍ਛਿਕਤ੍ਵਾ ਪਵੇਦੇਨ੍ਤੀ’ਤਿ। ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦਿਟ੍ਠਿਵਿਪਤ੍ਤਿ। ਸੀਲਵਿਪਤ੍ਤਿਹੇਤੁ ਵਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ...ਪੇ॰... ਦਿਟ੍ਠਿਵਿਪਤ੍ਤਿਹੇਤੁ ਵਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਤ੍ਤਾ ਕਾਯਸ੍ਸ ਭੇਦਾ ਪਰਂ ਮਰਣਾ ਅਪਾਯਂ ਦੁਗ੍ਗਤਿਂ ਵਿਨਿਪਾਤਂ ਨਿਰਯਂ ਉਪਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ। ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਪਣ੍ਣਕੋ ਮਣਿ ਉਦ੍ਧਂ ਖਿਤ੍ਤੋ ਯੇਨ ਯੇਨੇਵ ਪਤਿਟ੍ਠਾਤਿ ਸੁਪ੍ਪਤਿਟ੍ਠਿਤਂਯੇਵ ਪਤਿਟ੍ਠਾਤਿ; ਏਵਮੇਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸੀਲਵਿਪਤ੍ਤਿਹੇਤੁ ਵਾ ਸਤ੍ਤਾ...ਪੇ॰... ਉਪਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ। ਇਮਾ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਿਸ੍ਸੋ ਵਿਪਤ੍ਤਿਯੋਤਿ।

‘‘ਤਿਸ੍ਸੋ ਇਮਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਮ੍ਪਦਾ। ਕਤਮਾ ਤਿਸ੍ਸੋ? ਸੀਲਸਮ੍ਪਦਾ, ਚਿਤ੍ਤਸਮ੍ਪਦਾ, ਦਿਟ੍ਠਿਸਮ੍ਪਦਾ । ਕਤਮਾ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸੀਲਸਮ੍ਪਦਾ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ...ਪੇ॰... ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸੀਲਸਮ੍ਪਦਾ।

‘‘ਕਤਮਾ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਿਤ੍ਤਸਮ੍ਪਦਾ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਅਨਭਿਜ੍ਝਾਲੁ ਹੋਤਿ ਅਬ੍ਯਾਪਨ੍ਨਚਿਤ੍ਤੋ। ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਿਤ੍ਤਸਮ੍ਪਦਾ।

“ਕਤਮਾ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦਿਟ੍ਠਿਸਮ੍ਪਦਾ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਕੋ ਹੋਤਿ ਅਵਿਪਰੀਤਦਸ੍ਸਨੋ – ‘ਅਤ੍ਥਿ ਦਿਨ੍ਨਂ, ਅਤ੍ਥਿ ਯਿਟ੍ਠਂ...ਪੇ॰... ਯੇ ਇਮਞ੍ਚ ਲੋਕਂ ਪਰਞ੍ਚ ਲੋਕਂ ਸਯਂ ਅਭਿਞ੍ਞਾ ਸਚ੍ਛਿਕਤ੍ਵਾ ਪਵੇਦੇਨ੍ਤੀ’ਤਿ। ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦਿਟ੍ਠਿਸਮ੍ਪਦਾ। ਸੀਲਸਮ੍ਪਦਾਹੇਤੁ ਵਾ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਤ੍ਤਾ ਕਾਯਸ੍ਸ ਭੇਦਾ ਪਰਂ ਮਰਣਾ ਸੁਗਤਿਂ ਸਗ੍ਗਂ ਲੋਕਂ ਉਪਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ। ਚਿਤ੍ਤਸਮ੍ਪਦਾਹੇਤੁ ਵਾ...ਪੇ॰... ਦਿਟ੍ਠਿਸਮ੍ਪਦਾਹੇਤੁ ਵਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਤ੍ਤਾ ਕਾਯਸ੍ਸ ਭੇਦਾ ਪਰਂ ਮਰਣਾ ਸੁਗਤਿਂ ਸਗ੍ਗਂ ਲੋਕਂ ਉਪਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ। ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਪਣ੍ਣਕੋ ਮਣਿ ਉਦ੍ਧਂ ਖਿਤ੍ਤੋ ਯੇਨ ਯੇਨੇਵ ਪਤਿਟ੍ਠਾਤਿ ਸੁਪ੍ਪਤਿਟ੍ਠਿਤਂਯੇਵ ਪਤਿਟ੍ਠਾਤਿ; ਏਵਮੇਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸੀਲਸਮ੍ਪਦਾਹੇਤੁ ਵਾ ਸਤ੍ਤਾ ਕਾਯਸ੍ਸ ਭੇਦਾ ਪਰਂ ਮਰਣਾ ਸੁਗਤਿਂ ਸਗ੍ਗਂ ਲੋਕਂ ਉਪਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ, ਚਿਤ੍ਤਸਮ੍ਪਦਾਹੇਤੁ ਵਾ ਸਤ੍ਤਾ...ਪੇ॰... ਦਿਟ੍ਠਿਸਮ੍ਪਦਾਹੇਤੁ ਵਾ ਸਤ੍ਤਾ ਕਾਯਸ੍ਸ ਭੇਦਾ ਪਰਂ ਮਰਣਾ ਸੁਗਤਿਂ ਸਗ੍ਗਂ ਲੋਕਂ ਉਪਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ। ਇਮਾ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਿਸ੍ਸੋ ਸਮ੍ਪਦਾ”ਤਿ। ਛਟ੍ਠਂ।

੭. ਕਮ੍ਮਨ੍ਤਸੁਤ੍ਤਂ

੧੨੦. “ਤਿਸ੍ਸੋ ਇਮਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਵਿਪਤ੍ਤਿਯੋ। ਕਤਮਾ ਤਿਸ੍ਸੋ? ਕਮ੍ਮਨ੍ਤਵਿਪਤ੍ਤਿ, ਆਜੀਵਵਿਪਤ੍ਤਿ, ਦਿਟ੍ਠਿਵਿਪਤ੍ਤਿ। ਕਤਮਾ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਮ੍ਮਨ੍ਤਵਿਪਤ੍ਤਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤੀ ਹੋਤਿ...ਪੇ॰... ਸਮ੍ਫਪ੍ਪਲਾਪੀ ਹੋਤਿ । ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਮ੍ਮਨ੍ਤਵਿਪਤ੍ਤਿ।

“ਕਤਮਾ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਆਜੀਵਵਿਪਤ੍ਤਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਮਿਚ੍ਛਾਆਜੀਵੋ ਹੋਤਿ, ਮਿਚ੍ਛਾਆਜੀਵੇਨ ਜੀਵਿਕਂ [ਜੀਵਿਤਂ (ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਕ॰)] ਕਪ੍ਪੇਤਿ। ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਆਜੀਵਵਿਪਤ੍ਤਿ।

“ਕਤਮਾ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦਿਟ੍ਠਿਵਿਪਤ੍ਤਿ? ਇਧ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਕੋ ਹੋਤਿ ਵਿਪਰੀਤਦਸ੍ਸਨੋ – ‘ਨਤ੍ਥਿ ਦਿਨ੍ਨਂ, ਨਤ੍ਥਿ ਯਿਟ੍ਠਂ...ਪੇ॰... ਯੇ ਇਮਞ੍ਚ ਲੋਕਂ ਪਰਞ੍ਚ ਲੋਕਂ ਸਯਂ ਅਭਿਞ੍ਞਾ ਸਚ੍ਛਿਕਤ੍ਵਾ ਪਵੇਦੇਨ੍ਤੀ’ਤਿ। ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦਿਟ੍ਠਿਵਿਪਤ੍ਤਿ। ਇਮਾ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਿਸ੍ਸੋ ਵਿਪਤ੍ਤਿਯੋਤਿ।

“ਤਿਸ੍ਸੋ ਇਮਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਮ੍ਪਦਾ। ਕਤਮਾ ਤਿਸ੍ਸੋ? ਕਮ੍ਮਨ੍ਤਸਮ੍ਪਦਾ, ਆਜੀਵਸਮ੍ਪਦਾ, ਦਿਟ੍ਠਿਸਮ੍ਪਦਾ। ਕਤਮਾ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਮ੍ਮਨ੍ਤਸਮ੍ਪਦਾ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ...ਪੇ॰... ਸਮ੍ਫਪ੍ਪਲਾਪਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ। ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਮ੍ਮਨ੍ਤਸਮ੍ਪਦਾ।

“ਕਤਮਾ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਆਜੀਵਸਮ੍ਪਦਾ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਸਮ੍ਮਾਆਜੀਵੋ ਹੋਤਿ, ਸਮ੍ਮਾਆਜੀਵੇਨ ਜੀਵਿਕਂ ਕਪ੍ਪੇਤਿ। ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਆਜੀਵਸਮ੍ਪਦਾ।

“ਕਤਮਾ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦਿਟ੍ਠਿਸਮ੍ਪਦਾ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਕੋ ਹੋਤਿ ਅਵਿਪਰੀਤਦਸ੍ਸਨੋ – ‘ਅਤ੍ਥਿ ਦਿਨ੍ਨਂ, ਅਤ੍ਥਿ ਯਿਟ੍ਠਂ...ਪੇ॰... ਯੇ ਇਮਞ੍ਚ ਲੋਕਂ ਪਰਞ੍ਚ ਲੋਕਂ ਸਯਂ ਅਭਿਞ੍ਞਾ ਸਚ੍ਛਿਕਤ੍ਵਾ ਪਵੇਦੇਨ੍ਤੀ’ਤਿ। ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦਿਟ੍ਠਿਸਮ੍ਪਦਾ। ਇਮਾ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਿਸ੍ਸੋ ਸਮ੍ਪਦਾ”ਤਿ। ਸਤ੍ਤਮਂ।

੮. ਪਠਮਸੋਚੇਯ੍ਯਸੁਤ੍ਤਂ

੧੨੧. “ਤੀਣਿਮਾਨਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸੋਚੇਯ੍ਯਾਨਿ। ਕਤਮਾਨਿ ਤੀਣਿ? ਕਾਯਸੋਚੇਯ੍ਯਂ, ਵਚੀਸੋਚੇਯ੍ਯਂ, ਮਨੋਸੋਚੇਯ੍ਯਂ। ਕਤਮਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਾਯਸੋਚੇਯ੍ਯਂ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ, ਅਦਿਨ੍ਨਾਦਾਨਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ, ਕਾਮੇਸੁਮਿਚ੍ਛਾਚਾਰਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ। ਇਦਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਾਯਸੋਚੇਯ੍ਯਂ।

‘‘ਕਤਮਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਵਚੀਸੋਚੇਯਜਂ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਮੁਸਾਵਾਦਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ, ਪਿਸੁਣਾਯ ਵਾਚਾਯ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ, ਫਰੁਸਾਯ ਵਾਚਾਯ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ, ਸਮ੍ਫਪ੍ਪਲਾਪਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ। ਇਦਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਵਚੀਸੋਚੇਯਜਂ।

‘‘ਕਤਮਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਮਨੋਸੋਚੇਯਜਂ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਅਨਭਿਜ੍ਝਾਲੁ ਹੋਤਿ ਅਬਜਾਪਨ੍ਨਚਿਤ੍ਤੋ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਕੋ। ਇਦਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਮਨੋਸੋਚੇਯਜਂ। ਇਮਾਨਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤੀਣਿ ਸੋਚੇਯਜਾਨੀ’’ਤਿ। ਅਟ੍ਠਮਂ।

੯. ਦੁਤਿਯਸੋਚੇਯਜਸੁਤ੍ਤਂ

੧੨੨. ‘‘ਤੀਣਿਮਾਨਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸੋਚੇਯਜਾਨਿ। ਕਤਮਾਨਿ ਤੀਣਿ? ਕਾਯਸੋਚੇਯਜਂ, ਵਚੀਸੋਚੇਯਜਂ, ਮਨੋਸੋਚੇਯਜਂ। ਕਤਮਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਾਯਸੋਚੇਯਜਂ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ, ਅਦਿਨ੍ਨਾਦਾਨਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ, ਅਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ। ਇਦਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਾਯਸੋਚੇਯਜਂ।

‘‘ਕਤਮਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਵਚੀਸੋਚੇਯਜਂ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਮੁਸਾਵਾਦਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ, ਪਿਸੁਣਾਯ ਵਾਚਾਯ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ, ਫਰੁਸਾਯ ਵਾਚਾਯ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ, ਸਮ੍ਫਪ੍ਪਲਾਪਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ। ਇਦਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਵਚੀਸੋਚੇਯਜਂ।

‘‘ਕਤਮਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਮਨੋਸੋਚੇਯਜਂ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਸਨ੍ਤਂ ਵਾ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਂ ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦਂ – ‘ਅਤ੍ਥਿ ਮੇ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਂ ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦੋ’ਤਿ ਪਜਾਨਾਤਿ; ਅਸਨ੍ਤਂ ਵਾ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਂ ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦਂ – ‘ਨਤ੍ਥਿ ਮੇ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਂ ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦੋ’ਤਿ ਪਜਾਨਾਤਿ; ਯਥਾ ਚ ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਾਦੋ ਹੋਤਿ, ਤਞ੍ਚ ਪਜਾਨਾਤਿ; ਯਥਾ ਚ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦਸ੍ਸ ਪਹਾਨਂ ਹੋਤਿ , ਤਞ੍ਚ ਪਜਾਨਾਤਿ; ਯਥਾ ਚ ਪਹੀਨਸ੍ਸ ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦਸ੍ਸ ਆਯਤਿਂ ਅਨੁਪ੍ਪਾਦੋ ਹੋਤਿ, ਤਞ੍ਚ ਪਜਾਨਾਤਿ; ਸਨ੍ਤਂ ਵਾ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਂ ਬਜਾਪਾਦਂ – ‘ਅਤ੍ਥਿ ਮੇ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਂ ਬਜਾਪਾਦੋ’ਤਿ ਪਜਾਨਾਤਿ; ਅਸਨ੍ਤਂ ਵਾ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਂ ਬਜਾਪਾਦਂ – ‘ਨਤ੍ਥਿ ਮੇ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਂ ਬਜਾਪਾਦੋ’ਤਿ ਪਜਾਨਾਤਿ; ਯਥਾ ਚ ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਬਜਾਪਾਦਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਾਦੋ ਹੋਤਿ, ਤਞ੍ਚ ਪਜਾਨਾਤਿ; ਯਥਾ ਚ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਬਜਾਪਾਦਸ੍ਸ ਪਹਾਨਂ ਹੋਤਿ, ਤਞ੍ਚ ਪਜਾਨਾਤਿ; ਯਥਾ ਚ ਪਹੀਨਸ੍ਸ ਬਜਾਪਾਦਸ੍ਸ ਆਯਤਿਂ ਅਨੁਪ੍ਪਾਦੋ ਹੋਤਿ, ਤਞ੍ਚ ਪਜਾਨਾਤਿ; ਸਨ੍ਤਂ ਵਾ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਂ ਥਿਨਮਿਦ੍ਧਂ – ‘ਅਤ੍ਥਿ ਮੇ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਂ ਥਿਨਮਿਦ੍ਧ’ਨ੍ਤਿ ਪਜਾਨਾਤਿ; ਅਸਨ੍ਤਂ ਵਾ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਂ ਥਿਨਮਿਦ੍ਧਂ – ‘ਨਤ੍ਥਿ ਮੇ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਂ ਥਿਨਮਿਦ੍ਧ’ਨ੍ਤਿ ਪਜਾਨਾਤਿ; ਯਥਾ ਚ ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਥਿਨਮਿਦ੍ਧਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਾਦੋ ਹੋਤਿ, ਤਞ੍ਚ ਪਜਾਨਾਤਿ; ਯਥਾ ਚ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਥਿਨਮਿਦ੍ਧਸ੍ਸ ਪਹਾਨਂ ਹੋਤਿ, ਤਞ੍ਚ ਪਜਾਨਾਤਿ; ਯਥਾ ਚ ਪਹੀਨਸ੍ਸ ਥਿਨਮਿਦ੍ਧਸ੍ਸ ਆਯਤਿਂ ਅਨੁਪ੍ਪਾਦੋ ਹੋਤਿ, ਤਞ੍ਚ ਪਜਾਨਾਤਿ; ਸਨ੍ਤਂ ਵਾ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਂ ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਕੁਕ੍ਕੁਚ੍ਚਂ – ‘ਅਤ੍ਥਿ ਮੇ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਂ ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਕੁਕ੍ਕੁਚ੍ਚ’ਨ੍ਤਿ ਪਜਾਨਾਤਿ; ਅਸਨ੍ਤਂ ਵਾ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਂ ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਕੁਕ੍ਕੁਚ੍ਚਂ – ‘ਨਤ੍ਥਿ ਮੇ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਂ ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਕੁਕ੍ਕੁਚ੍ਚ’ਨ੍ਤਿ ਪਜਾਨਾਤਿ; ਯਥਾ ਚ ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਕੁਕ੍ਕੁਚ੍ਚਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਾਦੋ ਹੋਤਿ, ਤਞ੍ਚ ਪਜਾਨਾਤਿ; ਯਥਾ ਚ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਕੁਕ੍ਕੁਚ੍ਚਸ੍ਸ ਪਹਾਨਂ ਹੋਤਿ, ਤਞ੍ਚ ਪਜਾਨਾਤਿ; ਯਥਾ ਚ ਪਹੀਨਸ੍ਸ ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਕੁਕ੍ਕੁਚ੍ਚਸ੍ਸ ਆਯਤਿਂ ਅਨੁਪ੍ਪਾਦੋ ਹੋਤਿ, ਤਞ੍ਚ ਪਜਾਨਾਤਿ; ਸਨ੍ਤਂ ਵਾ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਂ ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਂ – ‘ਅਤ੍ਥਿ ਮੇ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਂ ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾ’ਤਿ ਪਜਾਨਾਤਿ; ਅਸਨ੍ਤਂ ਵਾ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਂ ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਂ – ‘ਨਤ੍ਥਿ ਮੇ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਂ ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾ’ਤਿ ਪਜਾਨਾਤਿ; ਯਥਾ ਚ ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਯ ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾਯ ਉਪ੍ਪਾਦੋ ਹੋਤਿ, ਤਞ੍ਚ ਪਜਾਨਾਤਿ; ਯਥਾ ਚ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾਯ ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾਯ ਪਹਾਨਂ ਹੋਤਿ, ਤਞ੍ਚ ਪਜਾਨਾਤਿ; ਯਥਾ ਚ ਪਹੀਨਾਯ ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾਯ ਆਯਤਿਂ ਅਨੁਪ੍ਪਾਦੋ ਹੋਤਿ, ਤਞ੍ਚ ਪਜਾਨਾਤਿ। ਇਦਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਮਨੋਸੋਚੇਯਜਂ। ਇਮਾਨਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤੀਣਿ ਸੋਚੇਯਜਾਨੀਤਿ।

[ਇਤਿਵੁ॰ ੬੬] ‘‘ਕਾਯਸੁਚਿਂ ਵਚੀਸੁਚਿਂ, ਚੇਤੋਸੁਚਿਂ ਅਨਾਸਵਂ।
ਸੁਚਿਂ ਸੋਚੇਯਜਸਮ੍ਪਨ੍ਨਂ, ਆਹੁ ਨਿਨ੍ਹਾਤਪਾਪਕ’’ਨ੍ਤਿ॥ ਨਵਮਂ।

੧੦. ਮੋਨੇਯ੍ਯਸੁਤ੍ਤੰ

੧੨੩. ‘‘ਤੀਣਿਮਾਨਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਮੋਨੇਯ੍ਯਾਨਿ। ਕਤਮਾਨਿ ਤੀਣਿ? ਕਾਯਮੋਨੇਯ੍ਯੰ, ਵਚੀਮੋਨੇਯ੍ਯੰ, ਮਨੋਮੋਨੇਯ੍ਯੰ। ਕਤਮਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਾਯਮੋਨੇਯ੍ਯੰ ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ, ਅਦਿਨ੍ਨਾਦਾਨਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ, ਅਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ। ਇਦੰ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਾਯਮੋਨੇਯ੍ਯੰ।

‘‘ਕਤਮਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਵਚੀਮੋਨੇਯ੍ਯੰ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਮੁਸਾਵਾਦਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ, ਪਿਸੁਣਾਯ ਵਾਚਾਯ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ, ਫਰੁਸਾਯ ਵਾਚਾਯ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ, ਸਮ੍ਫਪ੍ਪਲਾਪਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ। ਇਦੰ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਵਚੀਮੋਨੇਯ੍ਯੰ।

‘‘ਕਤਮਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਮਨੋਮੋਨੇਯ੍ਯੰ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਆਸਵਾਨੰ ਖਯਾ ਅਨਾਸਵੰ ਚੇਤੋਵਿਮੁਤ੍ਤਿੰ ਪਞ੍ਞਾਵਿਮੁਤ੍ਤਿੰ ਦਿਟ੍ਠੇਵ ਧਮ੍ਮੇ ਸਯੰ ਅਭਿਞ੍ਞਾ ਸਚ੍ਛਿਕਤ੍ਵਾ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਤਿ। ਇਦੰ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਮਨੋਮੋਨੇਯ੍ਯੰ। ਇਮਾਨਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤੀਣਿ ਮੋਨੇਯ੍ਯਾਨੀ’’ਤਿ।

> ‘‘ਕਾਯਮੁਨਿੰ ਵਚੀਮੁਨਿੰ, ਚੇਤੋਮੁਨਿੰ ਅਨਾਸਵੰ।
> ਮੁਨਿੰ ਮੋਨੇਯ੍ਯਸਮ੍ਪਨ੍ਨੰ, ਆਹੁ ਸਬ੍ਬਪ੍ਪਹਾਯਿਨ’’ਨ੍ਤਿ॥ ਦਸਮੰ।

ਆਪਾਯਿਕਵਗ੍ਗੋ ਦ੍ਵਾਦਸਮੋ।

ਤਸ੍ਸੁਦ੍ਦਾਨੰ –

> ਆਪਾਯਿਕੋ ਦੁਲ੍ਲਭੋ ਅਪ੍ਪਮੇਯ੍ਯੰ, ਆਨੇਞ੍ਜਵਿਪਤ੍ਤਿਸਮ੍ਪਦਾ।
> ਅਪਣ੍ਣਕੋ ਚ ਕਮ੍ਮਨ੍ਤੋ, ਦ੍ਵੇ ਸੋਚੇਯ੍ਯਾਨਿ ਮੋਨੇਯ੍ਯਨ੍ਤਿ॥

(੧੩) ੩. ਕੁਸਿਨਾਰਵਗ੍ਗੋ

੧. ਕੁਸਿਨਾਰਸੁਤ੍ਤਂ

੧੨੪. ਏਕਂ ਸਮਯਂ ਭਗਵਾ ਕੁਸਿਨਾਰਾਯਂ ਵਿਹਰਤਿ ਬਲਿਹਰਣੇ ਵਨਸਣ੍ਡੇ। ਤਤ੍ਰ ਖੋ ਭਗਵਾ ਭਿਕ੍ਖੂ ਆਮਨ੍ਤੇਸਿ – ‘‘ਭਿਕ੍ਖਵੋ’’ਤਿ। ‘‘ਭਦਨ੍ਤੇ’’ਤਿ ਤੇ ਭਿਕ੍ਖੂ ਭਗਵਤੋ ਪਚ੍ਚਸ੍ਸੋਸੁਂ। ਭਗਵਾ ਏਤਦਵੋਚ –

‘‘ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਅਞ੍ਞਤਰਂ ਗਾਮਂ ਵਾ ਨਿਗਮਂ ਵਾ ਉਪਨਿਸ੍ਸਾਯ ਵਿਹਰਤਿ। ਤਮੇਨਂ ਗਹਪਤਿ ਵਾ ਗਹਪਤਿਪੁਤ੍ਤੋ ਵਾ ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਸ੍ਵਾਤਨਾਯ ਭਤ੍ਤੇਨ ਨਿਮਨ੍ਤੇਤਿ । ਆਕਙ੍ਖਮਾਨੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਅਧਿਵਾਸੇਤਿ। ਸੋ ਤਸ੍ਸਾ ਰਤ੍ਤਿਯਾ ਅਚ੍ਚਯੇਨ ਪੁਬ੍ਬਣ੍ਹਸਮਯਂ ਨਿਵਾਸੇਤ੍ਵਾ ਪਤ੍ਤਚੀਵਰਮਾਦਾਯ ਯੇਨ ਤਸ੍ਸ ਗਹਪਤਿਸ੍ਸ ਵਾ ਗਹਪਤਿਪੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਵਾ ਨਿਵੇਸਨਂ ਤੇਨੁਪਸਙ੍ਕਮਤਿ; ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤੇ ਆਸਨੇ ਨਿਸੀਦਤਿ। ਤਮੇਨਂ ਸੋ ਗਹਪਤਿ ਵਾ ਗਹਪਤਿਪੁਤ੍ਤੋ ਵਾ ਪਣੀਤੇਨ ਖਾਦਨੀਯੇਨ ਭੋਜਨੀਯੇਨ ਸਹਤ੍ਥਾ ਸਨ੍ਤਪ੍ਪੇਤਿ ਸਮ੍ਪਵਾਰੇਤਿ।

‘‘ਤਸ੍ਸ ਏਵਂ ਹੋਤਿ – ‘ਸਾਧੁ ਵਤ ਮਜਾਯਂ ਗਹਪਤਿ ਵਾ ਗਹਪਤਿਪੁਤ੍ਤੋ ਵਾ ਪਣੀਤੇਨ ਖਾਦਨੀਯੇਨ ਭੋਜਨੀਯੇਨ ਸਹਤ੍ਥਾ ਸਨ੍ਤਪ੍ਪੇਤਿ ਸਮ੍ਪਵਾਰੇਤੀ’ਤਿ। ਏਵਮ੍ਪਿਸ੍ਸ ਹੋਤਿ – ‘ਅਹੋ ਵਤ ਮਾਯਂ ਗਹਪਤਿ ਵਾ ਗਹਪਤਿਪੁਤ੍ਤੋ ਵਾ ਆਯਤਿਮ੍ਪਿ ਏਵਰੂਪੇਨ ਪਣੀਤੇਨ ਖਾਦਨੀਯੇਨ ਭੋਜਨੀਯੇਨ ਸਹਤ੍ਥਾ ਸਨ੍ਤਪ੍ਪੇਯ੍ਯ ਸਮ੍ਪਵਾਰੇਯ੍ਯਾ’ਤਿ! ਸੋ ਤਂ ਪਿਣ੍ਡਪਾਤਂ ਗਥਿਤੋ [ਗਧਿਤੋ (ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਕ॰)] ਮੁਚ੍ਛਿਤੋ ਅਜ੍ਝੋਸਨ੍ਨੋ [ਅਜ੍ਝਾਪਨ੍ਨੋ (ਸੀ॰ ਕ॰) ਅਜ੍ਝੋਪਨ੍ਨੋ (ਟੀਕਾ)] ਅਨਾਦੀਨਵਦਸ੍ਸਾਵੀ ਅਨਿਸ੍ਸਰਣਪਞ੍ਞੋ ਪਰਿਭੁਞ੍ਜਤਿ। ਸੋ ਤਤ੍ਥ ਕਾਮਵਿਤਕ੍ਕਮ੍ਪਿ ਵਿਤਕ੍ਕੇਤਿ, ਬ੍ਯਾਪਾਦਵਿਤਕ੍ਕਮ੍ਪਿ ਵਿਤਕ੍ਕੇਤਿ, ਵਿਹਿਂਸਾਵਿਤਕ੍ਕਮ੍ਪਿ ਵਿਤਕ੍ਕੇਤਿ। ਏਵਰੂਪਸ੍ਸਾਹਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਦਿਨ੍ਨਂ ਨ ਮਹਪ੍ਫਲਨ੍ਤਿ ਵਦਾਮਿ। ਤਂ ਕਿਸ੍ਸ ਹੇਤੁ? ਪਮਤ੍ਤੋ ਹਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਵਿਹਰਤਿ।

‘‘ਇਧ ਪਨ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਅਞ੍ਞਤਰਂ ਗਾਮਂ ਵਾ ਨਿਗਮਂ ਵਾ ਉਪਨਿਸ੍ਸਾਯ ਵਿਹਰਤਿ। ਤਮੇਨਂ ਗਹਪਤਿ ਵਾ ਗਹਪਤਿਪੁਤ੍ਤੋ ਵਾ ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਸ੍ਵਾਤਨਾਯ ਭਤ੍ਤੇਨ ਨਿਮਨ੍ਤੇਤਿ। ਆਕਙ੍ਖਮਾਨੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਅਧਿਵਾਸੇਤਿ। ਸੋ ਤਸ੍ਸਾ ਰਤ੍ਤਿਯਾ ਅਚ੍ਚਯੇਨ ਪੁਬ੍ਬਣ੍ਹਸਮਯਂ ਨਿਵਾਸੇਤ੍ਵਾ ਪਤ੍ਤਚੀਵਰਮਾਦਾਯ ਯੇਨ ਤਸ੍ਸ ਗਹਪਤਿਸ੍ਸ ਵਾ ਗਹਪਤਿਪੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਵਾ ਨਿਵੇਸਨਂ ਤੇਨੁਪਸਙ੍ਕਮਤਿ; ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤੇ ਆਸਨੇ ਨਿਸੀਦਤਿ। ਤਮੇਨਂ ਸੋ ਗਹਪਤਿ ਵਾ ਗਹਪਤਿਪੁਤ੍ਤੋ ਵਾ ਪਣੀਤੇਨ ਖਾਦਨੀਯੇਨ ਭੋਜਨੀਯੇਨ ਸਹਤ੍ਥਾ ਸਨ੍ਤਪ੍ਪੇਤਿ ਸਮ੍ਪਵਾਰੇਤਿ।

‘‘ਤਸ੍ਸ ਨ ਏਵਂ ਹੋਤਿ – ‘ਸਾਧੁ ਵਤ ਮਜਾਯਂ ਗਹਪਤਿ ਵਾ ਗਹਪਤਿਪੁਤ੍ਤੋ ਵਾ ਪਣੀਤੇਨ ਖਾਦਨੀਯੇਨ ਭੋਜਨੀਯੇਨ ਸਹਤ੍ਥਾ ਸਨ੍ਤਪ੍ਪੇਤਿ ਸਮ੍ਪਵਾਰੇਤੀ’ਤਿ। ਏਵਮ੍ਪਿਸ੍ਸ ਨ ਹੋਤਿ – ‘ਅਹੋ ਵਤ ਮਾਯਂ ਗਹਪਤਿ ਵਾ ਗਹਪਤਿਪੁਤ੍ਤੋ ਵਾ ਆਯਤਿਮ੍ਪਿ ਏਵਰੂਪੇਨ ਪਣੀਤੇਨ ਖਾਦਨੀਯੇਨ ਭੋਜਨੀਯੇਨ ਸਹਤ੍ਥਾ ਸਨ੍ਤਪ੍ਪੇਯ੍ਯ ਸਮ੍ਪਵਾਰੇਯ੍ਯਾ’ਤਿ! ਸੋ ਤਂ ਪਿਣ੍ਡਪਾਤਂ ਅਗਥਿਤੋ ਅਮੁਚ੍ਛਿਤੋ ਅਨਜ੍ਝੋਸਨ੍ਨੋ ਆਦੀਨਵਦਸ੍ਸਾਵੀ ਨਿਸ੍ਸਰਣਪਞ੍ਞੋ ਪਰਿਭੁਞ੍ਜਤਿ। ਸੋ ਤਤ੍ਥ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਵਿਤਕ੍ਕਮ੍ਪਿ ਵਿਤਕ੍ਕੇਤਿ, ਅਬ੍ਯਾਪਾਦਵਿਤਕ੍ਕਮ੍ਪਿ ਵਿਤਕ੍ਕੇਤਿ, ਅਵਿਹਿਂਸਾਵਿਤਕ੍ਕਮ੍ਪਿ ਵਿਤਕ੍ਕੇਤਿ। ਏਵਰੂਪਸ੍ਸਾਹਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਦਿਨ੍ਨਂ ਮਹਪ੍ਫਲਨ੍ਤਿ ਵਦਾਮਿ। ਤਂ ਕਿਸ੍ਸ ਹੇਤੁ? ਅਪ੍ਪਮਤ੍ਤੋ ਹਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਵਿਹਰਤੀ’’ਤਿ। ਪਠਮਂ।

੨. ਭਣ੍ਡਨਸੁਤ੍ਤਂ

੧੨੫. ‘‘ਯਸ੍ਸਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦਿਸਾਯਂ ਭਿਕ੍ਖੂ ਭਣ੍ਡਨਜਾਤਾ ਕਲਹਜਾਤਾ ਵਿਵਾਦਾਪਨ੍ਨਾ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਂ ਮੁਖਸਤ੍ਤੀਹਿ ਵਿਤੁਦਨ੍ਤਾ ਵਿਹਰਨ੍ਤਿ, ਮਨਸਿ ਕਾਤੁਮ੍ਪਿ ਮੇ ਏਸਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦਿਸਾ ਨ ਫਾਸੁ ਹੋਤਿ, ਪਗੇਵ ਗਨ੍ਤੁਂ! ਨਿਟ੍ਠਮੇਤ੍ਥ ਗਚ੍ਛਾਮਿ – ‘ਅਦ੍ਧਾ ਤੇ ਆਯਸ੍ਮਨ੍ਤੋ ਤਯੋ ਧਮ੍ਮੇ ਪਜਹਿਂਸੁ, ਤਯੋ ਧਮ੍ਮੇ ਬਹੁਲਮਕਂਸੁ [ਬਹੁਲੀਮਕਂਸੁ (ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰)]। ਕਤਮੇ ਤਯੋ ਧਮ੍ਮੇ ਪਜਹਿਂਸੁ?

ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਵਿਤਕ੍ਕਂ, ਅਬ੍ਯਾਪਾਦਵਿਤਕ੍ਕਂ, ਅਵਿਹਿਂਸਾਵਿਤਕ੍ਕਂ – ਇਮੇ ਤਯੋ ਧਮ੍ਮੇ ਪਜਹਿਂਸੁ। ਕਤਮੇ ਤਯੋ ਧਮ੍ਮੇ ਬਹੁਲਮਕਂਸੁ? ਕਾਮਵਿਤਕ੍ਕਂ, ਬ੍ਯਾਪਾਦਵਿਤਕ੍ਕਂ, ਵਿਹਿਂਸਾਵਿਤਕ੍ਕਂ – ਇਮੇ ਤਯੋ ਧਮ੍ਮੇ ਬਹੁਲਮਕਂਸੁ'। ਯਸ੍ਸਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦਿਸਾਯਂ ਭਿਕ੍ਖੂ ਭਣ੍ਡਨਜਾਤਾ ਕਲਹਜਾਤਾ ਵਿਵਾਦਾਪਨ੍ਨਾ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਂ ਮੁਖਸਤ੍ਤੀਹਿ ਵਿਤੁਦਨ੍ਤਾ ਵਿਹਰਨ੍ਤਿ, ਮਨਸਿ ਕਾਤੁਮ੍ਪਿ ਮੇ ਏਸਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦਿਸਾ ਨ ਫਾਸੁ ਹੋਤਿ, ਪਗੇਵ ਗਨ੍ਤੁਂ! ਨਿਟ੍ਠਮੇਤ੍ਥ ਗਚ੍ਛਾਮਿ – 'ਅਦ੍ਧਾ ਤੇ ਆਯਸ੍ਮਨ੍ਤੋ ਇਮੇ ਤਯੋ ਧਮ੍ਮੇ ਪਜਹਿਂਸੁ, ਇਮੇ ਤਯੋ ਧਮ੍ਮੇ ਬਹੁਲਮਕਂਸੁ'''।

''ਯਸ੍ਸਂ ਪਨ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦਿਸਾਯਂ ਭਿਕ੍ਖੂ ਸਮਗ੍ਗਾ ਸਮ੍ਮੋਦਮਾਨਾ ਅਵਿਵਦਮਾਨਾ ਖੀਰੋਦਕੀਭੂਤਾ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਂ ਪਿਯਚਕ੍ਖੂਹਿ ਸਮ੍ਪਸ੍ਸਨ੍ਤਾ ਵਿਹਰਨ੍ਤਿ, ਗਨ੍ਤੁਮ੍ਪਿ ਮੇ ਏਸਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦਿਸਾ ਫਾਸੁ ਹੋਤਿ, ਪਗੇਵ ਮਨਸਿ ਕਾਤੁਂ! ਨਿਟ੍ਠਮੇਤ੍ਥ ਗਚ੍ਛਾਮਿ – 'ਅਦ੍ਧਾ ਤੇ ਆਯਸ੍ਮਨ੍ਤੋ ਤਯੋ ਧਮ੍ਮੇ ਪਜਹਿਂਸੁ, ਤਯੋ ਧਮ੍ਮੇ ਬਹੁਲਮਕਂਸੁ। ਕਤਮੇ ਤਯੋ ਧਮ੍ਮੇ ਪਜਹਿਂਸੁ? ਕਾਮਵਿਤਕ੍ਕਂ , ਬ੍ਯਾਪਾਦਵਿਤਕ੍ਕਂ, ਵਿਹਿਂਸਾਵਿਤਕ੍ਕਂ – ਇਮੇ ਤਯੋ ਧਮ੍ਮੇ ਪਜਹਿਂਸੁ। ਕਤਮੇ ਤਯੋ ਧਮ੍ਮੇ ਬਹੁਲਮਕਂਸੁ? ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਵਿਤਕ੍ਕਂ, ਅਬ੍ਯਾਪਾਦਵਿਤਕ੍ਕਂ, ਅਵਿਹਿਂਸਾਵਿਤਕ੍ਕਂ – ਇਮੇ ਤਯੋ ਧਮ੍ਮੇ ਬਹੁਲਮਕਂਸੁ'। ਯਸ੍ਸਂ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦਿਸਾਯਂ ਭਿਕ੍ਖੂ ਸਮਗ੍ਗਾ ਸਮ੍ਮੋਦਮਾਨਾ ਅਵਿਵਦਮਾਨਾ ਖੀਰੋਦਕੀਭੂਤਾ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਂ ਪਿਯਚਕ੍ਖੂਹਿ ਸਮ੍ਪਸ੍ਸਨ੍ਤਾ ਵਿਹਰਨ੍ਤਿ, ਗਨ੍ਤੁਮ੍ਪਿ ਮੇ ਏਸਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦਿਸਾ ਫਾਸੁ ਹੋਤਿ, ਪਗੇਵ ਮਨਸਿ ਕਾਤੁਂ! ਨਿਟ੍ਠਮੇਤ੍ਥ ਗਚ੍ਛਾਮਿ – 'ਅਦ੍ਧਾ ਤੇ ਆਯਸ੍ਮਨ੍ਤੋ ਇਮੇ ਤਯੋ ਧਮ੍ਮੇ ਪਜਹਿਂਸੁ, ਇਮੇ ਤਯੋ ਧਮ੍ਮੇ ਬਹੁਲਮਕਂਸੂ'''ਤਿ। ਦੁਤਿਯਂ।

੩. ਗੋਤਮਕਚੇਤਿਯਸੁਤ੍ਤਂ

੧੨੬. ਏਕਂ ਸਮਯਂ ਭਗਵਾ ਵੇਸਾਲਿਯਂ ਵਿਹਰਤਿ ਗੋਤਮਕੇ ਚੇਤਿਯੇ। ਤਤ੍ਰ ਖੋ ਭਗਵਾ ਭਿਕ੍ਖੂ ਆਮਨ੍ਤੇਸਿ – ''ਭਿਕ੍ਖਵੋ''ਤਿ। ''ਭਦਨ੍ਤੇ''ਤਿ ਤੇ ਭਿਕ੍ਖੂ ਭਗਵਤੋ ਪਚ੍ਚਸ੍ਸੋਸੁਂ। ਭਗਵਾ ਏਤਦਵੋਚ –

''ਅਭਿਞ੍ਞਾਯਾਹਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮਂ ਦੇਸੇਮਿ, ਨੋ ਅਨਭਿਞ੍ਞਾਯ। ਸਨਿਦਾਨਾਹਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮਂ ਦੇਸੇਮਿ, ਨੋ ਅਨਿਦਾਨਂ। ਸਪ੍ਪਾਟਿਹਾਰਿਯਾਹਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮਂ ਦੇਸੇਮਿ, ਨੋ ਅਪ੍ਪਾਟਿਹਾਰਿਯਂ। ਤਸ੍ਸ ਮਯ੍ਹਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਭਿਞ੍ਞਾਯ ਧਮ੍ਮਂ ਦੇਸਯਤੋ ਨੋ ਅਨਭਿਞ੍ਞਾਯ, ਸਨਿਦਾਨਂ ਧਮ੍ਮਂ ਦੇਸਯਤੋ ਨੋ ਅਨਿਦਾਨਂ, ਸਪ੍ਪਾਟਿਹਾਰਿਯਂ ਧਮ੍ਮਂ ਦੇਸਯਤੋ ਨੋ ਅਪ੍ਪਾਟਿਹਾਰਿਯਂ, ਕਰਣੀਯੋ ਓਵਾਦੋ, ਕਰਣੀਯਾ ਅਨੁਸਾਸਨੀ। ਅਲਞ੍ਚ ਪਨ ਵੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤੁਟ੍ਠਿਯਾ, ਅਲਂ ਅਤ੍ਤਮਨਤਾਯ, ਅਲਂ ਸੋਮਨਸ੍ਸਾਯ – 'ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੋ ਭਗਵਾ, ਸ੍ਵਾਕ੍ਖਾਤੋ ਧਮ੍ਮੋ, ਸੁਪ੍ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ਸਙ੍ਘੋ'''ਤਿ।

ਇਦਮਵੋਚ ਭਗਵਾ। ਅਤ੍ਤਮਨਾ ਤੇ ਭਿਕ੍ਖੂ ਭਗਵਤੋ ਭਾਸਿਤਂ ਅਭਿਨਨ੍ਦੁਨ੍ਤਿ। ਇਮਸ੍ਮਿਞ੍ਚ ਪਨ ਵੇਯ੍ਯਾਕਰਣਸ੍ਮਿਂ ਭਞ੍ਞਮਾਨੇ ਸਹਸ੍ਸੀ ਲੋਕਧਾਤੁ ਅਕਮ੍ਪਿਤ੍ਥਾਤਿ। ਤਤਿਯਂ।

੪. ਭਰਣ੍ਡੁਕਾਲਾਮਸੁਤ੍ਤਂ

੧੨੭. ਏਕਂ ਸਮਯਂ ਭਗਵਾ ਕੋਸਲੇਸੁ ਚਾਰਿਕਂ ਚਰਮਾਨੋ ਯੇਨ ਕਪਿਲਵਤ੍ਥੁ ਤਦਵਸਰਿ। ਅਸ੍ਸੋਸਿ ਖੋ ਮਹਾਨਾਮੋ ਸਕ੍ਕੋ – ''ਭਗਵਾ ਕਿਰ ਕਪਿਲਵਤ੍ਥੁਂ ਅਨੁਪ੍ਪਤ੍ਤੋ''ਤਿ। ਅਥ ਖੋ ਮਹਾਨਾਮੋ ਸਕ੍ਕੋ ਯੇਨ ਭਗਵਾ ਤੇਨੁਪਸਙ੍ਕਮਿ; ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਭਗਵਨ੍ਤਂ ਅਭਿਵਾਦੇਤ੍ਵਾ ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਅਟ੍ਠਾਸਿ। ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਠਿਤਂ ਖੋ ਮਹਾਨਾਮਂ ਸਕ੍ਕਂ ਭਗਵਾ ਏਤਦਵੋਚ –

''ਗਚ੍ਛ, ਮਹਾਨਾਮ, ਕਪਿਲਵਤ੍ਥੁਸ੍ਮਿਂ, ਤਥਾਰੂਪਂ ਆਵਸਥਂ ਜਾਨ ਯਤ੍ਥਜ੍ਜ ਮਯਂ ਏਕਰਤ੍ਤਿਂ ਵਿਹਰੇਯ੍ਯਾਮਾ''ਤਿ। ''ਏਵਂ , ਭਨ੍ਤੇ''ਤਿ ਖੋ ਮਹਾਨਾਮੋ ਸਕ੍ਕੋ ਭਗਵਤੋ ਪਟਿਸ੍ਸੁਤ੍ਵਾ ਕਪਿਲਵਤ੍ਥੁਂ ਪਵਿਸਿਤ੍ਵਾ ਕੇਵਲਕਪ੍ਪਂ ਕਪਿਲਵਤ੍ਥੁਂ ਅਨ੍ਵਾਹਿਣ੍ਡਨ੍ਤੋ [ਆਹਿਣ੍ਡਨ੍ਤੋ (ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰)] ਨਾਦ੍ਦਸ ਕਪਿਲਵਤ੍ਥੁਸ੍ਮਿਂ ਤਥਾਰੂਪਂ ਆਵਸਥਂ ਯਤ੍ਥਜ੍ਜ ਭਗਵਾ ਏਕਰਤ੍ਤਿਂ ਵਿਹਰੇਯ੍ਯ।

ਅਥ ਖੋ ਮਹਾਨਾਮੋ ਸਕ੍ਕੋ ਯੇਨ ਭਗਵਾ ਤੇਨੁਪਸਙ੍ਕਮਿ; ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਭਗਵਨ੍ਤੰ ਏਤਦਵੋਚ – ''ਨਤ੍ਥਿ, ਭਨ੍ਤੇ, ਕਪਿਲਵਤ੍ਥੁਸ੍ਮਿੰ ਤਥਾਰੂਪੋ ਆਵਸਥੋ ਯਤ੍ਥਜ੍ਜ ਭਗਵਾ ਏਕਰਤ੍ਤਿੰ ਵਿਹਰੇਯ੍ਯ। ਅਯੰ, ਭਨ੍ਤੇ, ਭਰਣ੍ਡੁ ਕਾਲਾਮੋ ਭਗਵਤੋ ਪੁਰਾਣਸਬ੍ਰਹ੍ਮਚਾਰੀ। ਤਸ੍ਸਜ੍ਜ ਭਗਵਾ ਅਸ੍ਸਮੇ ਏਕਰਤ੍ਤਿੰ ਵਿਹਰਤੂ''ਤਿ। ''ਗਚ੍ਛ, ਮਹਾਨਾਮ, ਸਨ੍ਥਰੰ ਪਞ੍ਞਪੇਹੀ''ਤਿ। ''ਏਵੰ, ਭਨ੍ਤੇ''ਤਿ ਖੋ ਮਹਾਨਾਮੋ ਸਕ੍ਕੋ ਭਗਵਤੋ ਪਟਿਸ੍ਸੁਤ੍ਵਾ ਯੇਨ ਭਰਣ੍ਡੁਸ੍ਸ ਕਾਲਾਮਸ੍ਸ ਅਸ੍ਸਮੋ ਤੇਨੁਪਸਙ੍ਕਮਿ; ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਸਨ੍ਥਰੰ ਪਞ੍ਞਾਪੇਤ੍ਵਾ ਉਦਕੰ ਠਪੇਤ੍ਵਾ ਪਾਦਾਨੰ ਧੋਵਨਾਯ ਯੇਨ ਭਗਵਾ ਤੇਨੁਪਸਙ੍ਕਮਿ; ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਭਗਵਨ੍ਤੰ ਏਤਦਵੋਚ – ''ਸਨ੍ਥਤੋ, ਭਨ੍ਤੇ, ਸਨ੍ਥਾਰੋ, ਉਦਕੰ ਠਪਿਤੰ ਪਾਦਾਨੰ ਧੋਵਨਾਯ। ਯਸ੍ਸਦਾਨਿ, ਭਨ੍ਤੇ, ਭਗਵਾ ਕਾਲੰ ਮਞ੍ਞਤੀ''ਤਿ।

ਅਥ ਖੋ ਭਗਵਾ ਯੇਨ ਭਰਣ੍ਡੁਸ੍ਸ ਕਾਲਾਮਸ੍ਸ ਅਸ੍ਸਮੋ ਤੇਨੁਪਸਙ੍ਕਮਿ; ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤੇ ਆਸਨੇ ਨਿਸੀਦਿ। ਨਿਸਜ੍ਜ ਖੋ ਭਗਵਾ ਪਾਦੇ ਪਕ੍ਖਾਲੇਸਿ। ਅਥ ਖੋ ਮਹਾਨਾਮਸ੍ਸ ਸਕ੍ਕਸ੍ਸ ਏਤਦਹੋਸਿ – ''ਅਕਾਲੋ ਖੋ ਅਜ੍ਜ ਭਗਵਨ੍ਤੰ ਪਯਿਰੁਪਾਸਿਤੁੰ। ਕਿਲਨ੍ਤੋ ਭਗਵਾ। ਸ੍ਵੇ ਦਾਨਾਹੰ ਭਗਵਨ੍ਤੰ ਪਯਿਰੁਪਾਸਿਸ੍ਸਾਮੀ''ਤਿ ਭਗਵਨ੍ਤੰ ਅਭਿਵਾਦੇਤ੍ਵਾ ਪਦਕ੍ਖਿਣੰ ਕਤ੍ਵਾ ਪਕ੍ਕਾਮਿ।

ਅਥ ਖੋ ਮਹਾਨਾਮੋ ਸਕ੍ਕੋ ਤਸ੍ਸਾ ਰਤ੍ਤਿਯਾ ਅਚ੍ਚਯੇਨ ਯੇਨ ਭਗਵਾ ਤੇਨੁਪਸਙ੍ਕਮਿ; ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਏਕਮਨ੍ਤੰ ਨਿਸੀਦਿ। ਏਕਮਨ੍ਤੰ ਨਿਸਿਨ੍ਨੰ ਖੋ ਮਹਾਨਾਮੰ ਸਕ੍ਕੰ ਭਗਵਾ ਏਤਦਵੋਚ – ''ਤਯੋ ਖੋਮੇ, ਮਹਾਨਾਮ, ਸਤ੍ਥਾਰੋ ਸਨ੍ਤੋ ਸੰਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿੰ। ਕਤਮੇ ਤਯੋ? ਇਧ, ਮਹਾਨਾਮ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਸਤ੍ਥਾ ਕਾਮਾਨੰ ਪਰਿਞ੍ਞੰ ਪਞ੍ਞਾਪੇਤਿ; ਨ ਰੂਪਾਨੰ ਪਰਿਞ੍ਞੰ ਪਞ੍ਞਾਪੇਤਿ, ਨ ਵੇਦਨਾਨੰ ਪਰਿਞ੍ਞੰ ਪਞ੍ਞਾਪੇਤਿ। ਇਧ ਪਨ, ਮਹਾਨਾਮ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਸਤ੍ਥਾ ਕਾਮਾਨੰ ਪਰਿਞ੍ਞੰ ਪਞ੍ਞਾਪੇਤਿ , ਰੂਪਾਨੰ ਪਰਿਞ੍ਞੰ ਪਞ੍ਞਾਪੇਤਿ; ਨ ਵੇਦਨਾਨੰ ਪਰਿਞ੍ਞੰ ਪਞ੍ਞਾਪੇਤਿ। ਇਧ ਪਨ, ਮਹਾਨਾਮ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਸਤ੍ਥਾ ਕਾਮਾਨੰ ਪਰਿਞ੍ਞੰ ਪਞ੍ਞਾਪੇਤਿ, ਰੂਪਾਨੰ ਪਰਿਞ੍ਞੰ ਪਞ੍ਞਾਪੇਤਿ, ਵੇਦਨਾਨੰ ਪਰਿਞ੍ਞੰ ਪਞ੍ਞਾਪੇਤਿ। ਇਮੇ ਖੋ, ਮਹਾਨਾਮ, ਤਯੋ ਸਤ੍ਥਾਰੋ ਸਨ੍ਤੋ ਸੰਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿੰ। 'ਇਮੇਸੰ, ਮਹਾਨਾਮ, ਤਿਣ੍ਣੰ ਸਤ੍ਥਾਰਾਨੰ ਏਕਾ ਨਿਟ੍ਠਾ ਉਦਾਹੁ ਪੁਥੁ ਨਿਟ੍ਠਾ'''ਤਿ?

ਏਵੰ ਵੁਤ੍ਤੇ ਭਰਣ੍ਡੁ ਕਾਲਾਮੋ ਮਹਾਨਾਮੰ ਸਕ੍ਕੰ ਏਤਦਵੋਚ – ''ਏਕਾਤਿ, ਮਹਾਨਾਮ, ਵਦੇਹੀ''ਤਿ। ਏਵੰ ਵੁਤ੍ਤੇ ਭਗਵਾ ਮਹਾਨਾਮੰ ਸਕ੍ਕੰ ਏਤਦਵੋਚ – ''ਨਾਨਾਤਿ, ਮਹਾਨਾਮ, ਵਦੇਹੀ''ਤਿ। ਦੁਤਿਯਮ੍ਪਿ ਖੋ ਭਰਣ੍ਡੁ ਕਾਲਾਮੋ ਮਹਾਨਾਮੰ ਸਕ੍ਕੰ ਏਤਦਵੋਚ – ''ਏਕਾਤਿ, ਮਹਾਨਾਮ, ਵਦੇਹੀ''ਤਿ। ਦੁਤਿਯਮ੍ਪਿ ਖੋ ਭਗਵਾ ਮਹਾਨਾਮੰ ਸਕ੍ਕੰ ਏਤਦਵੋਚ – ''ਨਾਨਾਤਿ, ਮਹਾਨਾਮ, ਵਦੇਹੀ''ਤਿ। ਤਤਿਯਮ੍ਪਿ ਖੋ ਭਰਣ੍ਡੁ ਕਾਲਾਮੋ ਮਹਾਨਾਮੰ ਸਕ੍ਕੰ ਏਤਦਵੋਚ – ''ਏਕਾਤਿ, ਮਹਾਨਾਮ , ਵਦੇਹੀ''ਤਿ। ਤਤਿਯਮ੍ਪਿ ਖੋ ਭਗਵਾ ਮਹਾਨਾਮੰ ਸਕ੍ਕੰ ਏਤਦਵੋਚ – ''ਨਾਨਾਤਿ, ਮਹਾਨਾਮ, ਵਦੇਹੀ''ਤਿ।

ਅਥ ਖੋ ਭਰਣ੍ਡੁ ਕਾਲਾਮਸ੍ਸ ਏਤਦਹੋਸਿ – ''ਮਹੇਸਕ੍ਖਸ੍ਸ ਵਤਮ੍ਹਿ ਮਹਾਨਾਮਸ੍ਸ ਸਕ੍ਕਸ੍ਸ ਸਮ੍ਮੁਖਾ ਸਮਣੇਨ ਗੋਤਮੇਨ ਯਾਵਤਤਿਯੰ ਅਪਸਾਦਿਤੋ। ਯਂਨੂਨਾਹੰ ਕਪਿਲਵਤ੍ਥੁਮ੍ਹਾ ਪਕ੍ਕਮੇਯ੍ਯ''ਨ੍ਤਿ। ਅਥ ਖੋ ਭਰਣ੍ਡੁ ਕਾਲਾਮੋ ਕਪਿਲਵਤ੍ਥੁਮ੍ਹਾ ਪਕ੍ਕਾਮਿ। ਯਂ ਕਪਿਲਵਤ੍ਥੁਮ੍ਹਾ ਪਕ੍ਕਾਮਿ ਤਥਾ ਪਕ੍ਕਨ੍ਤੋਵ ਅਹੋਸਿ ਨ ਪੁਨ ਪਚ੍ਚਾਗਚ੍ਛੀਤਿ। ਚਤੁਤ੍ਥੰ।

੫. ਹਤ੍ਥਕਸੁਤ੍ਤੰ

੧੨੮. ਏਕੰ ਸਮਯੰ ਭਗਵਾ ਸਾਵਤ੍ਥਿਯੰ ਵਿਹਰਤਿ ਜੇਤਵਨੇ ਅਨਾਥਪਿਣ੍ਡਿਕਸ੍ਸ ਆਰਾਮੇ। ਅਥ ਖੋ ਹਤ੍ਥਕੋ ਦੇਵਪੁਤ੍ਤੋ ਅਭਿਕ੍ਕਨ੍ਤਾਯ ਰਤ੍ਤਿਯਾ ਅਭਿਕ੍ਕਨ੍ਤਵਣ੍ਣੋ ਕੇਵਲਕਪ੍ਪੰ ਜੇਤਵਨੰ ਓਭਾਸੇਤ੍ਵਾ ਯੇਨ ਭਗਵਾ ਤੇਨੁਪਸਙ੍ਕਮਿ; ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ – ''ਭਗਵਤੋ ਪੁਰਤੋ ਠਸ੍ਸਾਮੀ''ਤਿ ਓਸੀਦਤਿਮੇਵ ਸੰਸੀਦਤਿਮੇਵ [ਓਸੀਦਤਿ ਚੇਵ ਸੰਸੀਦਤਿ ਚ (ਸੀ॰ ਪੀ॰), ਓਸੀਦਤਿ ਸੰਸੀਦਤਿ (ਸ੍ਯਾ॰ ਕੰ॰)], ਨ ਸਕ੍ਕੋਤਿ ਸਣ੍ਠਾਤੁੰ। ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ ਨਾਮ ਸਪ੍ਪਿ ਵਾ ਤੇਲੰ ਵਾ ਵਾਲੁਕਾਯ ਆਸਿਤ੍ਤੰ ਓਸੀਦਤਿਮੇਵ ਸੰਸੀਦਤਿਮੇਵ, ਨ ਸਣ੍ਠਾਤਿ; ਏਵਮੇਵੰ ਹਤ੍ਥਕੋ ਦੇਵਪੁਤ੍ਤੋ – ''ਭਗਵਤੋ ਪੁਰਤੋ ਠਸ੍ਸਾਮੀ''ਤਿ ਓਸੀਦਤਿਮੇਵ ਸੰਸੀਦਤਿਮੇਵ, ਨ ਸਕ੍ਕੋਤਿ ਸਣ੍ਠਾਤੁੰ।

ਅਥ ਖੋ ਭਗਵਾ ਹਤ੍ਥਕਂ ਦੇਵਪੁਤ੍ਤਂ ਏਤਦਵੋਚ – ''ਓਲਾਰਿਕਂ, ਹਤ੍ਥਕ, ਅਤ੍ਤਭਾਵਂ ਅਭਿਨਿਮ੍ਮਿਨਾਹੀ''ਤਿ। ''ਏਵਂ, ਭਨ੍ਤੇ''ਤਿ, ਖੋ ਹਤ੍ਥਕੋ ਦੇਵਪੁਤ੍ਤੋ ਭਗਵਤੋ ਪਟਿਸ੍ਸੁਤ੍ਵਾ ਓਲਾਰਿਕਂ ਅਤ੍ਤਭਾਵਂ ਅਭਿਨਿਮ੍ਮਿਨਿਤ੍ਵਾ ਭਗਵਨ੍ਤਂ ਅਭਿਵਾਦੇਤ੍ਵਾ ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਅਟ੍ਠਾਸਿ। ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਠਿਤਂ ਖੋ ਹਤ੍ਥਕਂ ਦੇਵਪੁਤ੍ਤਂ ਭਗਵਾ ਏਤਦਵੋਚ –

''ਯੇ ਤੇ, ਹਤ੍ਥਕ, ਧਮ੍ਮਾ ਪੁਬ੍ਬੇ ਮਨੁਸ੍ਸਭੂਤਸ੍ਸ ਪਵਤ੍ਤਿਨੋ ਅਹੇਸੁਂ, ਅਪਿ ਨੁ ਤੇ ਤੇ ਧਮ੍ਮਾ ਏਤਰਹਿ ਪਵਤ੍ਤਿਨੋ''ਤਿ? ''ਯੇ ਚ ਮੇ, ਭਨ੍ਤੇ, ਧਮ੍ਮਾ ਪੁਬ੍ਬੇ ਮਨੁਸ੍ਸਭੂਤਸ੍ਸ ਪਵਤ੍ਤਿਨੋ ਅਹੇਸੁਂ, ਤੇ ਚ ਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਏਤਰਹਿ ਪਵਤ੍ਤਿਨੋ; ਯੇ ਚ ਮੇ, ਭਨ੍ਤੇ, ਧਮ੍ਮਾ ਪੁਬ੍ਬੇ ਮਨੁਸ੍ਸਭੂਤਸ੍ਸ ਨਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਨੋ ਅਹੇਸੁਂ, ਤੇ ਚ ਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਏਤਰਹਿ ਪਵਤ੍ਤਿਨੋ। ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ, ਭਨ੍ਤੇ, ਭਗਵਾ ਏਤਰਹਿ ਆਕਿਣ੍ਣੋ ਵਿਹਰਤਿ ਭਿਕ੍ਖੂਹਿ ਭਿਕ੍ਖੁਨੀਹਿ ਉਪਾਸਕੇਹਿ ਉਪਾਸਿਕਾਹਿ ਰਾਜੂਹਿ ਰਾਜਮਹਾਮਤ੍ਤੇਹਿ ਤਿਤ੍ਥਿਯੇਹਿ ਤਿਤ੍ਥਿਯਸਾਵਕੇਹਿ; ਏਵਮੇਵਂ ਖੋ ਅਹਂ, ਭਨ੍ਤੇ, ਆਕਿਣ੍ਣੋ ਵਿਹਰਾਮਿ ਦੇਵਪੁਤ੍ਤੇਹਿ। ਦੂਰਤੋਪਿ, ਭਨ੍ਤੇ, ਦੇਵਪੁਤ੍ਤਾ ਆਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ ਹਤ੍ਥਕਸ੍ਸ ਦੇਵਪੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਸਨ੍ਤਿਕੇ 'ਧਮ੍ਮਂ ਸੋਸ੍ਸਾਮਾ'ਤਿ। ਤਿਣ੍ਣਾਹਂ, ਭਨ੍ਤੇ, ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਅਤਿਤ੍ਤੋ ਅਪ੍ਪਟਿਵਾਨੋ ਕਾਲਙ੍ਕਤੋ। ਕਤਮੇਸਂ ਤਿਣ੍ਣਂ? ਭਗਵਤੋ ਅਹਂ, ਭਨ੍ਤੇ, ਦਸ੍ਸਨਸ੍ਸ ਅਤਿਤ੍ਤੋ ਅਪ੍ਪਟਿਵਾਨੋ ਕਾਲਙ੍ਕਤੋ; ਸਦ੍ਧਮ੍ਮਸ੍ਸਵਨਸ੍ਸਾਹਂ, ਭਨ੍ਤੇ, ਅਤਿਤ੍ਤੋ ਅਪ੍ਪਟਿਵਾਨੋ ਕਾਲਙ੍ਕਤੋ; ਸਙ੍ਘਸ੍ਸਾਹਂ, ਭਨ੍ਤੇ, ਉਪਟ੍ਠਾਨਸ੍ਸ ਅਤਿਤ੍ਤੋ ਅਪ੍ਪਟਿਵਾਨੋ ਕਾਲਙ੍ਕਤੋ। ਇਮੇਸਂ ਖੋ ਅਹਂ, ਭਨ੍ਤੇ, ਤਿਣ੍ਣਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਅਤਿਤ੍ਤੋ ਅਪ੍ਪਟਿਵਾਨੋ ਕਾਲਙ੍ਕਤੋ''ਤਿ।

> ''ਨਾਹਂ ਭਗਵਤੋ ਦਸ੍ਸਨਸ੍ਸ, ਤਿਤ੍ਤਿਮਜ੍ਝਗਾ [ਤਿਤ੍ਤਿ ਤਿਤ੍ਤਿਸਮ੍ਭਵਂ (ਕ॰)] ਕੁਦਾਚਨਂ।
> ਸਙ੍ਘਸ੍ਸ ਉਪਟ੍ਠਾਨਸ੍ਸ, ਸਦ੍ਧਮ੍ਮਸ੍ਸਵਨਸ੍ਸ ਚ॥
>
> ''ਅਧਿਸੀਲਂ ਸਿਕ੍ਖਮਾਨੋ, ਸਦ੍ਧਮ੍ਮਸ੍ਸਵਨੇ ਰਤੋ।
> ਤਿਣ੍ਣਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਅਤਿਤ੍ਤੋ, ਹਤ੍ਥਕੋ ਅਵਿਹਂ ਗਤੋ''ਤਿ॥ ਪਞ੍ਚਮਂ।

੬. ਕਟੁਵਿਯਸੁਤ੍ਤਂ

੧੨੯. ਏਕਂ ਸਮਯਂ ਭਗਵਾ ਬਾਰਾਣਸਿਯਂ ਵਿਹਰਤਿ ਇਸਿਪਤਨੇ ਮਿਗਦਾਯੇ। ਅਥ ਖੋ ਭਗਵਾ ਪੁਬ੍ਬਣ੍ਹਸਮਯਂ ਨਿਵਾਸੇਤ੍ਵਾ ਪਤ੍ਤਚੀਵਰਮਾਦਾਯ ਬਾਰਾਣਸਿਂ ਪਿਣ੍ਡਾਯ ਪਾਵਿਸਿ। ਅਦ੍ਦਸਾ ਖੋ ਭਗਵਾ ਗੋਯੋਗਪਿਲਕ੍ਖਸ੍ਮਿਂ [ਗੋਯੋਗਮਿਲਕ੍ਖਸ੍ਮਿਂ (ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਕ॰)] ਪਿਣ੍ਡਾਯ ਚਰਮਾਨੋ [ਚਰਮਾਨਂ (ਕ॰)] ਅਞ੍ਞਤਰਂ ਭਿਕ੍ਖੁਂ ਰਿਤ੍ਤਸ੍ਸਾਦਂ ਬਾਹਿਰਸ੍ਸਾਦਂ ਮੁਟ੍ਠਸ੍ਸਤਿਂ ਅਸਮ੍ਪਜਾਨਂ ਅਸਮਾਹਿਤਂ ਵਿਬ੍ਭਨ੍ਤਚਿਤ੍ਤਂ ਪਾਕਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ। ਦਿਸ੍ਵਾ ਤਂ ਭਿਕ੍ਖੁਂ ਏਤਦਵੋਚ –

''ਮਾ ਖੋ ਤ੍ਵਂ, ਭਿਕ੍ਖੁ, ਅਤ੍ਤਾਨਂ ਕਟੁਵਿਯਮਕਾਸਿ। ਤਂ ਵਤ ਭਿਕ੍ਖੁ ਕਟੁਵਿਯਕਤਂ ਅਤ੍ਤਾਨਂ ਆਮਗਨ੍ਧੇਨ [ਆਮਗਨ੍ਧੇ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰)] ਅਵਸ੍ਸੁਤਂ ਮਕ੍ਖਿਕਾ ਨਾਨੁਪਤਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ ਨਾਨ੍ਵਾਸ੍ਸਵਿਸ੍ਸਨ੍ਤੀਤਿ [ਨਾਨੁਬਨ੍ਧਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ (ਕ॰)], ਨੇਤਂ ਠਾਨਂ ਵਿਜ੍ਜਤੀ''ਤਿ। ਅਥ ਖੋ ਸੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਭਗਵਤਾ ਇਮਿਨਾ ਓਵਾਦੇਨ ਓਵਦਿਤੋ ਸਂਵੇਗਮਾਪਾਦਿ। ਅਥ ਖੋ ਭਗਵਾ ਬਾਰਾਣਸਿਯਂ ਪਿਣ੍ਡਾਯ ਚਰਿਤ੍ਵਾ ਪਚ੍ਛਾਭਤ੍ਤਂ ਪਿਣ੍ਡਪਾਤਪਟਿਕ੍ਕਨ੍ਤੋ ਭਿਕ੍ਖੂ ਆਮਨ੍ਤੇਸਿ –

''ਇਧਾਹਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਬ੍ਬਣ੍ਹਸਮਯਂ ਨਿਵਾਸੇਤ੍ਵਾ ਪਤ੍ਤਚੀਵਰਮਾਦਾਯ ਬਾਰਾਣਸਿਂ ਪਿਣ੍ਡਾਯ ਪਾਵਿਸਿਂ। ਅਦ੍ਦਸਂ ਖੋ ਅਹਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਗੋਯੋਗਪਿਲਕ੍ਖਸ੍ਮਿਂ ਪਿਣ੍ਡਾਯ ਚਰਮਾਨੋ ਅਞ੍ਞਤਰਂ ਭਿਕ੍ਖੁਂ ਰਿਤ੍ਤਸ੍ਸਾਦਂ ਬਾਹਿਰਸ੍ਸਾਦਂ ਮੁਟ੍ਠਸ੍ਸਤਿਂ ਅਸਮ੍ਪਜਾਨਂ ਅਸਮਾਹਿਤਂ ਵਿਬ੍ਭਨ੍ਤਚਿਤ੍ਤਂ ਪਾਕਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ। ਦਿਸ੍ਵਾ ਤਂ ਭਿਕ੍ਖੁਂ ਏਤਦਵੋਚਂ –

'''ਮਾ ਖੋ ਤ੍ਵਂ, ਭਿਕ੍ਖੁ, ਅਤ੍ਤਾਨਂ ਕਟੁਵਿਯਮਕਾਸਿ। ਤਂ ਵਤ ਭਿਕ੍ਖੁ ਕਟੁਵਿਯਕਤਂ ਅਤ੍ਤਾਨਂ ਆਮਗਨ੍ਧੇਨ ਅਵਸ੍ਸੁਤਂ ਮਕ੍ਖਿਕਾ ਨਾਨੁਪਤਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ ਨਾਨ੍ਵਾਸ੍ਸਵਿਸ੍ਸਨ੍ਤੀਤਿ, ਨੇਤਂ ਠਾਨਂ ਵਿਜ੍ਜਤੀ'ਤਿ। ਅਥ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਮਯਾ ਇਮਿਨਾ ਓਵਾਦੇਨ

ਓਵਦਿਤੋ ਸਂਵੇਗਮਾਪਾਦੀ''ਤਿ। ਏਵਂ ਵੁਤ੍ਤੇ ਅਞ੍ਞਤਰੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਭਗਵਨ੍ਤਂ ਏਤਦਵੋਚ – ''ਕਿਂ ਨੁ ਖੋ, ਭਨ੍ਤੇ, ਕਟੁਵਿਯਂ? ਕੋ ਆਮਗਨ੍ਧੋ? ਕਾ ਮਕ੍ਖਿਕਾ''ਤਿ?

''ਅਭਿਜ੍ਝਾ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖੁ, ਕਟੁਵਿਯਂ; ਬ੍ਯਾਪਾਦੋ ਆਮਗਨ੍ਧੋ; ਪਾਪਕਾ ਅਕੁਸਲਾ ਵਿਤਕ੍ਕਾ ਮਕ੍ਖਿਕਾ। ਤਂ ਵਤ, ਭਿਕ੍ਖੁ, ਕਟੁਵਿਯਕਤਂ ਅਤ੍ਤਾਨਂ ਆਮਗਨ੍ਧੇਨ ਅਵਸ੍ਸੁਤਂ ਮਕ੍ਖਿਕਾ ਨਾਨੁਪਤਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ ਨਾਨ੍ਵਾਸ੍ਸਵਿਸ੍ਸਨ੍ਤੀਤਿ, ਨੇਤਂ ਠਾਨਂ ਵਿਜ੍ਜਤੀ''ਤਿ।

> ''ਅਗੁਤ੍ਤਂ ਚਕ੍ਖੁਸੋਤਸ੍ਮਿਂ, ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯੇਸੁ ਅਸਂਵੁਤਂ।
> ਮਕ੍ਖਿਕਾਨੁਪਤਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ , ਸਙ੍ਕਪ੍ਪਾ ਰਾਗਨਿਸ੍ਸਿਤਾ॥
>
> ''ਕਟੁਵਿਯਕਤੋ ਭਿਕ੍ਖੁ, ਆਮਗਨ੍ਧੇ ਅਵਸ੍ਸੁਤੋ।
> ਆਰਕਾ ਹੋਤਿ ਨਿਬ੍ਬਾਨਾ, ਵਿਘਾਤਸ੍ਸੇਵ ਭਾਗਵਾ॥
>
> ''ਗਾਮੇ ਵਾ ਯਦਿ ਵਾਰਞ੍ਞੇ, ਅਲਦ੍ਧਾ ਸਮਥਮਤ੍ਤਨੋ [ਸਮਮਤ੍ਤਨੋ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰), ਸਮ੍ਮਮਤ੍ਤਨੋ (ਪੀ॰)]।
> ਪਰੇਤਿ [ਚਰੇਤਿ (ਸ੍ਯਾ॰ ਕ॰)] ਬਾਲੋ ਦੁਮ੍ਮੇਧੋ, ਮਕ੍ਖਿਕਾਹਿ ਪੁਰਕ੍ਖਤੋ॥
>
> ''ਯੇ ਚ ਸੀਲੇਨ ਸਮ੍ਪਨ੍ਨਾ, ਪਞ੍ਞਾਯੂਪਸਮੇਰਤਾ।
> ਉਪਸਨ੍ਤਾ ਸੁਖਂ ਸੇਨ੍ਤਿ, ਨਾਸਯਿਤ੍ਵਾਨ ਮਕ੍ਖਿਕਾ''ਤਿ॥ ਛਟ੍ਠਂ।

੭. ਪਠਮਅਨੁਰੁਦ੍ਧਸੁਤ੍ਤਂ

੧੩੦. ਅਥ ਖੋ ਆਯਸ੍ਮਾ ਅਨੁਰੁਦ੍ਧੋ ਯੇਨ ਭਗਵਾ ਤੇਨੁਪਸਙ੍ਕਮਿ; ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਭਗਵਨ੍ਤਂ ਅਭਿਵਾਦੇਤ੍ਵਾ ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਨਿਸੀਦਿ। ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਨਿਸਿਨ੍ਨੋ ਖੋ ਆਯਸ੍ਮਾ ਅਨੁਰੁਦ੍ਧੋ ਭਗਵਨ੍ਤਂ ਏਤਦਵੋਚ – ''ਇਧਾਹਂ, ਭਨ੍ਤੇ, ਦਿਬ੍ਬੇਨ ਚਕ੍ਖੁਨਾ ਵਿਸੁਦ੍ਧੇਨ ਅਤਿਕ੍ਕਨ੍ਤਮਾਨੁਸਕੇਨ ਯੇਭੁਯ੍ਯੇਨ ਪਸ੍ਸਾਮਿ ਮਾਤੁਗਾਮਂ ਕਾਯਸ੍ਸ ਭੇਦਾ ਪਰਂ ਮਰਣਾ ਅਪਾਯਂ ਦੁਗ੍ਗਤਿਂ ਵਿਨਿਪਾਤਂ ਨਿਰਯਂ ਉਪਪਜ੍ਜਮਾਨਂ। ਕਤਿਹਿ ਨੁ ਖੋ, ਭਨ੍ਤੇ, ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਮਾਤੁਗਾਮੋ ਕਾਯਸ੍ਸ ਭੇਦਾ ਪਰਂ ਮਰਣਾ ਅਪਾਯਂ ਦੁਗ੍ਗਤਿਂ ਵਿਨਿਪਾਤਂ ਨਿਰਯਂ ਉਪਪਜ੍ਜਤੀ''ਤਿ?

''ਤੀਹਿ ਖੋ, ਅਨੁਰੁਦ੍ਧ, ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਮਾਤੁਗਾਮੋ ਕਾਯਸ੍ਸ ਭੇਦਾ ਪਰਂ ਮਰਣਾ ਅਪਾਯਂ ਦੁਗ੍ਗਤਿਂ ਵਿਨਿਪਾਤਂ ਨਿਰਯਂ ਉਪਪਜ੍ਜਤਿ। ਕਤਮੇਹਿ ਤੀਹਿ? ਇਧ, ਅਨੁਰੁਦ੍ਧ, ਮਾਤੁਗਾਮੋ ਪੁਬ੍ਬਣ੍ਹਸਮਯਂ ਮਚ੍ਛੇਰਮਲਪਰਿਯੁਟ੍ਠਿਤੇਨ ਚੇਤਸਾ ਅਗਾਰਂ ਅਜ੍ਝਾਵਸਤਿ, ਮਜ੍ਝਨ੍ਹਿਕਸਮਯਂ ਇਸ੍ਸਾਪਰਿਯੁਟ੍ਠਿਤੇਨ ਚੇਤਸਾ ਅਗਾਰਂ ਅਜ੍ਝਾਵਸਤਿ, ਸਾਯਨ੍ਹਸਮਯਂ ਕਾਮਰਾਗਪਰਿਯੁਟ੍ਠਿਤੇਨ ਚੇਤਸਾ ਅਗਾਰਂ ਅਜ੍ਝਾਵਸਤਿ । ਇਮੇਹਿ ਖੋ, ਅਨੁਰੁਦ੍ਧ, ਤੀਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਮਾਤੁਗਾਮੋ ਕਾਯਸ੍ਸ ਭੇਦਾ ਪਰਂ ਮਰਣਾ ਅਪਾਯਂ ਦੁਗ੍ਗਤਿਂ ਵਿਨਿਪਾਤਂ ਨਿਰਯਂ ਉਪਪਜ੍ਜਤੀ''ਤਿ। ਸਤ੍ਤਮਂ।

੮. ਦੁਤਿਯਅਨੁਰੁਦ੍ਧਸੁਤ੍ਤਂ

੧੩੧. ਅਥ ਖੋ ਆਯਸ੍ਮਾ ਅਨੁਰੁਦ੍ਧੋ ਯੇਨਾਯਸ੍ਮਾ ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤੋ ਤੇਨੁਪਸਙ੍ਕਮਿ; ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਆਯਸ੍ਮਤਾ ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤੇਨ ਸਦ੍ਧਿਂ ਸਮ੍ਮੋਦਿ। ਸਮ੍ਮੋਦਨੀਯਂ ਕਥਂ ਸਾਰਣੀਯਂ ਵੀਤਿਸਾਰੇਤ੍ਵਾ ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਨਿਸੀਦਿ। ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਨਿਸਿਨ੍ਨੋ ਖੋ ਆਯਸ੍ਮਾ ਅਨੁਰੁਦ੍ਧੋ ਆਯਸ੍ਮਨ੍ਤਂ ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤਂ ਏਤਦਵੋਚ – ''ਇਧਾਹਂ, ਆਵੁਸੋ ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤ, ਦਿਬ੍ਬੇਨ ਚਕ੍ਖੁਨਾ ਵਿਸੁਦ੍ਧੇਨ ਅਤਿਕ੍ਕਨ੍ਤਮਾਨੁਸਕੇਨ ਸਹਸ੍ਸਂ ਲੋਕਂ ਓਲੋਕੇਮਿ। ਆਰਦ੍ਧਂ ਖੋ ਪਨ ਮੇ ਵੀਰਿਯਂ ਅਸਲ੍ਲੀਨਂ, ਉਪਟ੍ਠਿਤਾ ਸਤਿ ਅਸਮ੍ਮੁਟ੍ਠਾ [ਅਪਮ੍ਮੁਟ੍ਠਾ (ਸੀ॰), ਅਪਮੁਟ੍ਠਾ (ਸ੍ਯਾ॰

ਕං)], ਪਸ੍ਸਦ੍ਧੋ ਕਾਯੋ ਅਸਾਰਦ੍ਧੋ, ਸਮਾਹਿਤਂ ਚਿਤ੍ਤਂ ਏਕਗ੍ਗਂ। ਅਥ ਚ ਪਨ ਮੇ ਨਾਨੁਪਾਦਾਯ [ਨ ਅਨੁਪਾਦਾਯ (ਸੀං ਸ੍ਯਾං ਕਂං ਪੀං)] ਆਸਵੇਹਿ ਚਿਤ੍ਤਂ ਵਿਮੁਚ੍ਚਤੀ''ਤਿ।

''ਯਂ ਖੋ ਤੇ, ਆਵੁਸੋ ਅਨੁਰੁਦ੍ਧ, ਏਵਂ ਹੋਤਿ – 'ਅਹਂ ਦਿਬ੍ਬੇਨ ਚਕ੍ਖੁਨਾ ਵਿਸੁਦ੍ਧੇਨ ਅਤਿਕ੍ਕਨ੍ਤਮਾਨੁਸਕੇਨ ਸਹਸ੍ਸਂ ਲੋਕਂ ਵੋਲੋਕੇਮੀ'ਤਿ, ਇਦਂ ਤੇ ਮਾਨਸ੍ਮਿਂ। ਯਮ੍ਪਿ ਤੇ, ਆਵੁਸੋ ਅਨੁਰੁਦ੍ਧ, ਏਵਂ ਹੋਤਿ – 'ਆਰਦ੍ਧਂ ਖੋ ਪਨ ਮੇ ਵੀਰਿਯਂ ਅਸਲ੍ਲੀਨਂ, ਉਪਟ੍ਠਿਤਾ ਸਤਿ ਅਸਮ੍ਮੁਟ੍ਠਾ, ਪਸ੍ਸਦ੍ਧੋ ਕਾਯੋ ਅਸਾਰਦ੍ਧੋ, ਸਮਾਹਿਤਂ ਚਿਤ੍ਤਂ ਏਕਗ੍ਗ'ਨ੍ਤਿ, ਇਦਂ ਤੇ ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਸ੍ਮਿਂ। ਯਮ੍ਪਿ ਤੇ, ਆਵੁਸੋ ਅਨੁਰੁਦ੍ਧ, ਏਵਂ ਹੋਤਿ – 'ਅਥ ਚ ਪਨ ਮੇ ਨਾਨੁਪਾਦਾਯ ਆਸਵੇਹਿ ਚਿਤ੍ਤਂ ਵਿਮੁਚ੍ਚਤੀ'ਤਿ, ਇਦਂ ਤੇ ਕੁਕ੍ਕੁਚ੍ਚਸ੍ਮਿਂ। ਸਾਧੁ ਵਤਾਯਸ੍ਮਾ ਅਨੁਰੁਦ੍ਧੋ ਇਮੇ ਤਯੋ ਧਮ੍ਮੇ ਪਹਾਯ, ਇਮੇ ਤਯੋ ਧਮ੍ਮੇ ਅਮਨਸਿਕਰਿਤ੍ਵਾ ਅਮਤਾਯ ਧਾਤੁਯਾ ਚਿਤ੍ਤਂ ਉਪਸਂਹਰਤੂ''ਤਿ।

ਅਥ ਖੋ ਆਯਸ੍ਮਾ ਅਨੁਰੁਦ੍ਧੋ ਅਪਰੇਨ ਸਮਯੇਨ ਇਮੇ ਤਯੋ ਧਮ੍ਮੇ ਪਹਾਯ, ਇਮੇ ਤਯੋ ਧਮ੍ਮੇ ਅਮਨਸਿਕਰਿਤ੍ਵਾ ਅਮਤਾਯ ਧਾਤੁਯਾ ਚਿਤ੍ਤਂ ਉਪਸਂਹਰਿ [ਉਪਸਂਹਾਸਿ (ਸ੍ਯਾං ਕਂං ਪੀං), ਉਪਸਂਹਰਤਿ (ਕං)]। ਅਥ ਖੋ ਆਯਸ੍ਮਾ ਅਨੁਰੁਦ੍ਧੋ ਏਕੋ ਵੂਪਕਟ੍ਠੋ ਅਪ੍ਪਮਤ੍ਤੋ ਆਤਾਪੀ ਪਹਿਤਤ੍ਤੋ ਵਿਹਰਨ੍ਤੋ ਨਚਿਰਸ੍ਸੇਵ – ਯਸ੍ਸਤ੍ਥਾਯ ਕੁਲਪੁਤ੍ਤਾ ਸਮ੍ਮਦੇਵ ਅਗਾਰਸ੍ਮਾ ਅਨਗਾਰਿਯਂ ਪਬ੍ਬਜਨ੍ਤਿ, ਤਦਨੁਤ੍ਤਰਂ – ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਪਰਿਯੋਸਾਨਂ ਦਿਟ੍ਠੇਵ ਧਮ੍ਮੇ ਸਯਂ ਅਭਿਞ੍ਞਾ ਸਚ੍ਛਿਕਤ੍ਵਾ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਾਸਿ। ''ਖੀਣਾ ਜਾਤਿ, ਵੁਸਿਤਂ ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਂ, ਕਤਂ ਕਰਣੀਯਂ, ਨਾਪਰਂ ਇਤ੍ਥਤ੍ਤਾਯਾ''ਤਿ ਅਬ੍ਭਞ੍ਞਾਸਿ। ਅਞ੍ਞਤਰੋ ਚ ਪਨਾਯਸ੍ਮਾ ਅਨੁਰੁਦ੍ਧੋ ਅਰਹਤਂ ਅਹੋਸੀਤਿ। ਅਟ੍ਠਮਂ।

੯. ਪਟਿਚ੍ਛਨ੍ਨਸੁਤ੍ਤਂ

੧੩੨. ''ਤੀਣਿਮਾਨਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਟਿਚ੍ਛਨ੍ਨਾਨਿ ਆਵਹਨ੍ਤਿ [ਵਹਨ੍ਤਿ (ਸੀං ਸ੍ਯਾං ਕਂං ਪੀං)], ਨੋ ਵਿਵਟਾਨਿ। ਕਤਮਾਨਿ ਤੀਣਿ? ਮਾਤੁਗਾਮੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਟਿਚ੍ਛਨ੍ਨੋ ਆਵਹਤਿ, ਨੋ ਵਿਵਟੋ; ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾਨਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਮਨ੍ਤਾ ਪਟਿਚ੍ਛਨ੍ਨਾ ਆਵਹਨ੍ਤਿ, ਨੋ ਵਿਵਟਾ ; ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਟਿਚ੍ਛਨ੍ਨਾ ਆਵਹਤਿ, ਨੋ ਵਿਵਟਾ। ਇਮਾਨਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤੀਣਿ ਪਟਿਚ੍ਛਨ੍ਨਾਨਿ ਆਵਹਨ੍ਤਿ, ਨੋ ਵਿਵਟਾਨਿ।

''ਤੀਣਿਮਾਨਿ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਵਿਵਟਾਨਿ ਵਿਰੋਚਨ੍ਤਿ, ਨੋ ਪਟਿਚ੍ਛਨ੍ਨਾਨਿ। ਕਤਮਾਨਿ ਤੀਣਿ? ਚਨ੍ਦਮਣ੍ਡਲਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਵਿਵਟਂ ਵਿਰੋਚਤਿ, ਨੋ ਪਟਿਚ੍ਛਨ੍ਨਂ; ਸੂਰਿਯਮਣ੍ਡਲਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਵਿਵਟਂ ਵਿਰੋਚਤਿ, ਨੋ ਪਟਿਚ੍ਛਨ੍ਨਂ; ਤਥਾਗਤਪ੍ਪਵੇਦਿਤੋ ਧਮ੍ਮਵਿਨਯੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਵਿਵਟੋ ਵਿਰੋਚਤਿ, ਨੋ ਪਟਿਚ੍ਛਨ੍ਨੋ। ਇਮਾਨਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤੀਣਿ ਵਿਵਟਾਨਿ ਵਿਰੋਚਨ੍ਤਿ, ਨੋ ਪਟਿਚ੍ਛਨ੍ਨਾਨੀ''ਤਿ। ਨਵਮਂ।

੧੦. ਲੇਖਸੁਤ੍ਤਂ

੧੩੩. ''ਤਯੋਮੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸਂਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿਂ। ਕਤਮੇ ਤਯੋ? ਪਾਸਾਣਲੇਖੂਪਮੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ, ਪਥਵਿਲੇਖੂਪਮੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ, ਉਦਕਲੇਖੂਪਮੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ। ਕਤਮੋ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਾਸਾਣਲੇਖੂਪਮੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਅਭਿਣ੍ਹਂ ਕੁਜ੍ਝਤਿ। ਸੋ ਚ ਖ੍ਵਸ੍ਸ ਕੋਧੋ ਦੀਘਰਤ੍ਤਂ ਅਨੁਸੇਤਿ। ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਾਸਾਣੇ ਲੇਖਾ ਨ ਖਿਪ੍ਪਂ ਲੁਜ੍ਜਤਿ ਵਾਤੇਨ ਵਾ ਉਦਕੇਨ ਵਾ, ਚਿਰਟ੍ਠਿਤਿਕਾ ਹੋਤਿ; ਏਵਮੇਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਇਧੇਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਅਭਿਣ੍ਹਂ ਕੁਜ੍ਝਤਿ। ਸੋ ਚ ਖ੍ਵਸ੍ਸ ਕੋਧੋ ਦੀਘਰਤ੍ਤਂ ਅਨੁਸੇਤਿ। ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਾਸਾਣਲੇਖੂਪਮੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ।

''ਕਤਮੋ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਥਵਿਲੇਖੂਪਮੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਅਭਿਣ੍ਹਂ ਕੁਜ੍ਝਤਿ। ਸੋ ਚ ਖ੍ਵਸ੍ਸ ਕੋਧੋ ਨ ਦੀਘਰਤ੍ਤਂ ਅਨੁਸੇਤਿ। ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਥਵਿਯਾ ਲੇਖਾ ਖਿਪ੍ਪਂ ਲੁਜ੍ਜਤਿ ਵਾਤੇਨ ਵਾ ਉਦਕੇਨ ਵਾ, ਨ ਚਿਰਟ੍ਠਿਤਿਕਾ

ਹੋਤਿ; ਏਵਮੇਵ੍ਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵ੍ੇ, ਇਧੇਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਅਭਿਣ੍ਹੰ ਕੁਜ੍ਝਤਿ। ਸੋ ਚ ਖ੍ਵਸ੍ਸ ਕੋਧੋ ਨ ਦੀਘਰਤ੍ਤੰ ਅਨੁਸੇਤਿ। ਅਯਂ ਵ੍ੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵ੍ੇ, ਪਥਵ੍ਿਲੇਖੂਪਮੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ।

''ਕਤਮੋ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵ੍ੇ, ਉਦਕਲੇਖੂਪਮੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵ੍ੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਆਗਾਲ੍ਹੇਨਪਿ ਵ੍ੁਚ੍ਚਮਾਨੋ ਫਰੁਸੇਨਪਿ ਵ੍ੁਚ੍ਚਮਾਨੋ ਅਮਨਾਪੇਨਪਿ ਵ੍ੁਚ੍ਚਮਾਨੋ ਸਨ੍ਧਿਯਤਿਮੇਵ [... ਯੇਵ (ਸਜਾ॰ ਕਂ॰) ... ਚੇਵ (ਪੀ॰)] ਸਂਸਨ੍ਦਤਿਮੇਵ [... ਯੇਵ (ਸਜਾ॰ ਕਂ॰) ... ਚੇਵ (ਪੀ॰)] ਸਮ੍ਮੋਦਤਿਮੇਵ [... ਯੇਵ (ਸਜਾ॰ ਕਂ॰) ... ਚੇਵ (ਪੀ॰)]। ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ, ਭਿਕ੍ਖਵ੍ੇ, ਉਦਕੇ ਲੇਖਾ ਖਿਪ੍ਪਂਯੇਵ ਪਟਿਵ੍ਿਗਚ੍ਛਤਿ, ਨ ਚਿਰਟ੍ਠਿਤਿਕਾ ਹੋਤਿ; ਏਵਮੇਵ੍ਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵ੍ੇ, ਇਧੇਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਆਗਾਲ੍ਹੇਨਪਿ ਵ੍ੁਚ੍ਚਮਾਨੋ ਫਰੁਸੇਨਪਿ ਵ੍ੁਚ੍ਚਮਾਨੋ ਅਮਨਾਪੇਨਪਿ ਵ੍ੁਚ੍ਚਮਾਨੋ ਸਨ੍ਧਿਯਤਿਮੇਵ ਸਂਸਨ੍ਦਤਿਮੇਵ ਸਮ੍ਮੋਦਤਿਮੇਵ। ਅਯਂ ਵ੍ੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵ੍ੇ, ਉਦਕਲੇਖੂਪਮੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ। ਇਮੇ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵ੍ੇ, ਤਯੋ ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸਂਵ੍ਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿ''ਨ੍ਤਿ [ਪੁ॰ ਪ॰ ੧੧੫]। ਦਸਮਂ।

ਕੁਸਿਨਾਰਵ੍ਗ੍ਗੋ ਤੇਰਸਮੋ।

ਤਸ੍ਸੁਦ੍ਦਾਨਂ –

ਕੁਸਿਨਾਰਭਣ੍ਡਨਾ ਚੇਵ, ਗੋਤਮਭਰਣ੍ਡੁਹਤ੍ਥਕੋ।
ਕਟੁਵ੍ਿਯਂ ਦ੍ਵ੍ੇ ਅਨੁਰੁਦ੍ਧਾ, ਪਟਿਚ੍ਛਨ੍ਨਂ ਲੇਖੇਨ ਤੇ ਦਸਾਤਿ॥

(੧੪) ੪. ਯੋਧਾਜੀਵਵਗ੍ਗੋ

੧. ਯੋਧਾਜੀਵਸੁਤ੍ਤਂ

੧੩੪. ''ਤੀਹਿ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਙ੍ਗੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਯੋਧਾਜੀਵੋ ਰਾਜਾਰਹੋ ਹੋਤਿ ਰਾਜਭੋਗ੍ਗੋ, ਰਞ੍ਞੋ ਅਙ੍ਗਨ੍ਤੇਵ ਸਙ੍ਖ੍ਯਂ ਗਚ੍ਛਤਿ। ਕਤਮੇਹਿ ਤੀਹਿ ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਯੋਧਾਜੀਵੋ ਦੂਰੇ ਪਾਤੀ ਚ ਹੋਤਿ ਅਕ੍ਖਣਵੇਧੀ ਚ ਮਹਤੋ ਚ ਕਾਯਸ੍ਸ ਪਦਾਲੇਤਾ। ਇਮੇਹਿ, ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤੀਹਿ ਅਙ੍ਗੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਯੋਧਾਜੀਵੋ ਰਾਜਾਰਹੋ ਹੋਤਿ ਰਾਜਭੋਗ੍ਗੋ, ਰਞ੍ਞੋ ਅਙ੍ਗਨ੍ਤੇਵ ਸਙ੍ਖ੍ਯਂ ਗਚ੍ਛਤਿ। ਏਵਮੇਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤੀਹਿ ਅਙ੍ਗੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਆਹੁਨੇਯ੍ਯੋ ਹੋਤਿ...ਪੇ॰... ਅਨੁਤ੍ਤਰਂ ਪੁਞ੍ਞਕ੍ਖੇਤ੍ਤਂ ਲੋਕਸ੍ਸ। ਕਤਮੇਹਿ ਤੀਹਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਦੂਰੇ ਪਾਤੀ ਚ ਹੋਤਿ ਅਕ੍ਖਣਵੇਧੀ ਚ ਮਹਤੋ ਚ ਕਾਯਸ੍ਸ ਪਦਾਲੇਤਾ।

''ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਦੂਰੇ ਪਾਤੀ ਹੋਤਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਯਂ ਕਿਞ੍ਚਿ ਰੂਪਂ ਅਤੀਤਾਨਾਗਤਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਂ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਂ ਵਾ ਬਹਿਦ੍ਧਾ ਵਾ ਓਲ਼ਾਰਿਕਂ ਵਾ ਸੁਖੁਮਂ ਵਾ ਹੀਨਂ ਵਾ ਪਣੀਤਂ ਵਾ ਯਂ ਦੂਰੇ ਸਨ੍ਤਿਕੇ ਵਾ, ਸਬ੍ਬਂ ਰੂਪਂ – 'ਨੇਤਂ ਮਮ, ਨੇਸੋਹਮਸ੍ਮਿ, ਨ ਮੇਸੋ ਅਤ੍ਤਾ'ਤਿ ਏਵਮੇਤਂ ਯਥਾਭੂਤਂ ਸਮ੍ਮਪ੍ਪਞ੍ਞਾਯ ਪਸ੍ਸਤਿ। ਯਾ ਕਾਚਿ ਵੇਦਨਾ ਅਤੀਤਾਨਾਗਤਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਾ ਵਾ ਬਹਿਦ੍ਧਾ ਵਾ ਓਲ਼ਾਰਿਕਾ ਵਾ ਸੁਖੁਮਾ ਵਾ ਹੀਨਾ ਵਾ ਪਣੀਤਾ ਵਾ ਯਾ ਦੂਰੇ ਸਨ੍ਤਿਕੇ ਵਾ, ਸਬ੍ਬਂ ਵੇਦਨਂ [ਸਬ੍ਬਾ ਵੇਦਨਾ (ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰ ਕ॰)] – 'ਨੇਤਂ ਮਮ, ਨੇਸੋਹਮਸ੍ਮਸ੍ਮਿ , ਨ ਮੇਸੋ ਅਤ੍ਤਾ'ਤਿ ਏਵਮੇਤਂ ਯਥਾਭੂਤਂ ਸਮ੍ਮਪ੍ਪਞ੍ਞਾਯ ਪਸ੍ਸਤਿ। ਯਾ ਕਾਚਿ ਸਞ੍ਞਾ ਅਤੀਤਾਨਾਗਤਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਾ ਵਾ ਬਹਿਦ੍ਧਾ ਵਾ ਓਲ਼ਾਰਿਕਾ ਵਾ ਸੁਖੁਮਾ ਵਾ ਹੀਨਾ ਵਾ ਪਣੀਤਾ ਵਾ ਯਾ ਦੂਰੇ ਸਨ੍ਤਿਕੇ ਵਾ, ਸਬ੍ਬਂ ਸਞ੍ਞਂ [ਸਬ੍ਬਾ ਸਞ੍ਞਾ (ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰ ਕ॰)] – 'ਨੇਤਂ ਮਮ, ਨੇਸੋਹਮਸ੍ਮਿ, ਨ ਮੇਸੋ ਅਤ੍ਤਾ'ਤਿ ਏਵਮੇਤਂ ਯਥਾਭੂਤਂ ਸਮ੍ਮਪ੍ਪਞ੍ਞਾਯ ਪਸ੍ਸਤਿ। ਯੇ ਕੇਚਿ ਸਙ੍ਖਾਰਾ ਅਤੀਤਾਨਾਗਤਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਾ ਵਾ ਬਹਿਦ੍ਧਾ ਵਾ ਓਲ਼ਾਰਿਕਾ ਵਾ ਸੁਖੁਮਾ ਵਾ ਹੀਨਾ ਵਾ ਪਣੀਤਾ ਵਾ ਯੇ ਦੂਰੇ ਸਨ੍ਤਿਕੇ ਵਾ, ਸਬ੍ਬੇ ਸਙ੍ਖਾਰੇ – 'ਨੇਤਂ ਮਮ, ਨੇਸੋਹਮਸ੍ਮਿ, ਨ ਮੇਸੋ ਅਤ੍ਤਾ'ਤਿ ਏਵਮੇਤਂ ਯਥਾਭੂਤਂ ਸਮ੍ਮਪ੍ਪਞ੍ਞਾਯ ਪਸ੍ਸਤਿ। ਯਂ ਕਿਞ੍ਚਿ ਵਿਞ੍ਞਾਣਂ ਅਤੀਤਾਨਾਗਤਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਂ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਂ ਵਾ ਬਹਿਦ੍ਧਾ ਵਾ ਓਲ਼ਾਰਿਕਂ ਵਾ ਸੁਖੁਮਂ ਵਾ ਹੀਨਂ ਵਾ ਪਣੀਤਂ ਵਾ ਯਂ ਦੂਰੇ ਸਨ੍ਤਿਕੇ ਵਾ, ਸਬ੍ਬਂ ਵਿਞ੍ਞਾਣਂ – 'ਨੇਤਂ ਮਮ, ਨੇਸੋਹਮਸ੍ਮਿ, ਨ ਮੇਸੋ ਅਤ੍ਤਾ'ਤਿ ਏਵਮੇਤਂ ਯਥਾਭੂਤਂ ਸਮ੍ਮਪ੍ਪਞ੍ਞਾਯ ਪਸ੍ਸਤਿ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਦੂਰੇ ਪਾਤੀ ਹੋਤਿ।

''ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਅਕ੍ਖਣਵੇਧੀ ਹੋਤਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ 'ਇਦਂ ਦੁਕ੍ਖ'ਨ੍ਤਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਪਜਾਨਾਤਿ; 'ਅਯਂ ਦੁਕ੍ਖਸਮੁਦਯੋ'ਤਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਪਜਾਨਾਤਿ; 'ਅਯਂ ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧੋ'ਤਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਪਜਾਨਾਤਿ; 'ਅਯਂ ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧਗਾਮਿਨੀ ਪਟਿਪਦਾ'ਤਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਪਜਾਨਾਤਿ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਅਕ੍ਖਣਵੇਧੀ ਹੋਤਿ।

''ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਮਹਤੋ ਕਾਯਸ੍ਸ ਪਦਾਲੇਤਾ ਹੋਤਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਮਹਨ੍ਤਂ ਅਵਿਜ੍ਜਾਕ੍ਖਨ੍ਧਂ ਪਦਾਲੇਤਿ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਮਹਤੋ ਕਾਯਸ੍ਸ ਪਦਾਲੇਤਾ ਹੋਤਿ। ਇਮੇਹਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤੀਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਆਹੁਨੇਯ੍ਯੋ ਹੋਤਿ...ਪੇ॰... ਅਨੁਤ੍ਤਰਂ ਪੁਞ੍ਞਕ੍ਖੇਤ੍ਤਂ ਲੋਕਸ੍ਸਾ''ਤਿ। ਪਠਮਂ।

੨. ਪਰਿਸਾਸੁਤ੍ਤਂ

੧੩੫. ''ਤਿਸ੍ਸੋ ਇਮਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਰਿਸਾ। ਕਤਮਾ ਤਿਸ੍ਸੋ? ਉਕ੍ਕਾਚਿਤਵਿਨੀਤਾ ਪਰਿਸਾ, ਪਟਿਪੁਚ੍ਛਾਵਿਨੀਤਾ ਪਰਿਸਾ, ਯਾਵਤਾਵਿਨੀਤਾ [ਯਾਵਤਜ੍ਝਾਵਿਨੀਤਾ (ਅਟ੍ਠਕਥਾਯਂ ਪਾਠਨ੍ਤਰਂ)] ਪਰਿਸਾ – ਇਮਾ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਿਸ੍ਸੋ ਪਰਿਸਾ''ਤਿ। ਦੁਤਿਯਂ।

੩. ਮਿਤ੍ਤਸੁਤ੍ਤਂ

੧੩੬. ‘‘ਤੀਹਿ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਙ੍ਗੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਮਿਤ੍ਤੋ ਸੇਵਿਤਬ੍ਬੋ। ਕਤਮੇਹਿ ਤੀਹਿ? ( ) [(ਇਧ ਭਿਕ੍ਖਵੇ ਭਿਕ੍ਖੁ) (ਪੀ॰ ਕ॰)] ਦੁਦ੍ਦਦੰ ਦਦਾਤਿ, ਦੁਕ੍ਕਰੰ ਕਰੋਤਿ, ਦੁਕ੍ਖਮੰ ਖਮਤਿ – ਇਮੇਹਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤੀਹਿ ਅਙ੍ਗੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਮਿਤ੍ਤੋ ਸੇਵਿਤਬ੍ਬੋ’’ਤਿ। ਤਤਿਯੰ।

੪. ਉਪ੍ਪਾਦਾਸੁਤ੍ਤੰ

੧੩੭. ‘‘ਉਪ੍ਪਾਦਾ ਵਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਥਾਗਤਾਨੰ ਅਨੁਪ੍ਪਾਦਾ ਵਾ ਤਥਾਗਤਾਨੰ, ਠਿਤਾਵ ਸਾ ਧਾਤੁ ਧਮ੍ਮਟ੍ਠਿਤਤਾ ਧਮ੍ਮਨਿਯਾਮਤਾ। ਸਬ੍ਬੇ ਸਙ੍ਖਾਰਾ ਅਨਿਚ੍ਚਾ। ਤੰ ਤਥਾਗਤੋ ਅਭਿਸਮ੍ਬੁਜ੍ਝਤਿ ਅਭਿਸਮੇਤਿ। ਅਭਿਸਮ੍ਬੁਜ੍ਝਿਤ੍ਵਾ ਅਭਿਸਮੇਤ੍ਵਾ ਆਚਿਕ੍ਖਤਿ ਦੇਸੇਤਿ ਪਞ੍ਞਾਪੇਤਿ ਪਟ੍ਠਪੇਤਿ ਵਿਵਰਤਿ ਵਿਭਜਤਿ ਉਤ੍ਤਾਨੀਕਰੋਤਿ – ‘ਸਬ੍ਬੇ ਸਙ੍ਖਾਰਾ ਅਨਿਚ੍ਚਾ’ਤਿ। ਉਪ੍ਪਾਦਾ ਵਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਥਾਗਤਾਨੰ ਅਨੁਪ੍ਪਾਦਾ ਵਾ ਤਥਾਗਤਾਨੰ ਠਿਤਾਵ ਸਾ ਧਾਤੁ ਧਮ੍ਮਟ੍ਠਿਤਤਾ ਧਮ੍ਮਨਿਯਾਮਤਾ। ਸਬ੍ਬੇ ਸਙ੍ਖਾਰਾ ਦੁਕ੍ਖਾ। ਤੰ ਤਥਾਗਤੋ ਅਭਿਸਮ੍ਬੁਜ੍ਝਤਿ ਅਭਿਸਮੇਤਿ। ਅਭਿਸਮ੍ਬੁਜ੍ਝਿਤ੍ਵਾ ਅਭਿਸਮੇਤ੍ਵਾ ਆਚਿਕ੍ਖਤਿ ਦੇਸੇਤਿ ਪਞ੍ਞਾਪੇਤਿ ਪਟ੍ਠਪੇਤਿ ਵਿਵਰਤਿ ਵਿਭਜਤਿ ਉਤ੍ਤਾਨੀਕਰੋਤਿ – ‘ਸਬ੍ਬੇ ਸਙ੍ਖਾਰਾ ਦੁਕ੍ਖਾ’ਤਿ। ਉਪ੍ਪਾਦਾ ਵਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਥਾਗਤਾਨੰ ਅਨੁਪ੍ਪਾਦਾ ਵਾ ਤਥਾਗਤਾਨੰ ਠਿਤਾਵ ਸਾ ਧਾਤੁ ਧਮ੍ਮਟ੍ਠਿਤਤਾ ਧਮ੍ਮਨਿਯਾਮਤਾ। ਸਬ੍ਬੇ ਧਮ੍ਮਾ ਅਨਤ੍ਤਾ। ਤੰ ਤਥਾਗਤੋ ਅਭਿਸਮ੍ਬੁਜ੍ਝਤਿ ਅਭਿਸਮੇਤਿ। ਅਭਿਸਮ੍ਬੁਜ੍ਝਿਤ੍ਵਾ ਅਭਿਸਮੇਤ੍ਵਾ ਆਚਿਕ੍ਖਤਿ ਦੇਸੇਤਿ ਪਞ੍ਞਾਪੇਤਿ ਪਟ੍ਠਪੇਤਿ ਵਿਵਰਤਿ ਵਿਭਜਤਿ ਉਤ੍ਤਾਨੀਕਰੋਤਿ – ‘ਸਬ੍ਬੇ ਧਮ੍ਮਾ ਅਨਤ੍ਤਾ’’’ਤਿ। ਚਤੁਤ੍ਥੰ।

੫. ਕੇਸਕਮ੍ਬਲਸੁਤ੍ਤੰ

੧੩੮. ‘‘ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਯਾਨਿ ਕਾਨਿਚਿ ਤਨ੍ਤਾਵੁਤਾਨੰ ਵਤ੍ਥਾਨੰ, ਕੇਸਕਮ੍ਬਲੋ ਤੇਸੰ ਪਟਿਕਿਟ੍ਠੋ ਅਕ੍ਖਾਯਤਿ। ਕੇਸਕਮ੍ਬਲੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸੀਤੇ ਸੀਤੋ, ਉਣ੍ਹੇ ਉਣ੍ਹੋ, ਦੁਬ੍ਬਣ੍ਣੋ, ਦੁਗ੍ਗਨ੍ਧੋ, ਦੁਕ੍ਖਸਮ੍ਫਸ੍ਸੋ। ਏਵਮੇਵੰ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਯਾਨਿ ਕਾਨਿਚਿ ਪੁਥੁਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਵਾਦਾਨੰ [ਸਮਣਪ੍ਪਵਾਦਾਨੰ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕੰ॰ ਪੀ॰)] ਮਕ੍ਖਲਿਵਾਦੋ ਤੇਸੰ ਪਟਿਕਿਟ੍ਠੋ ਅਕ੍ਖਾਯਤਿ।

‘‘ਮਕ੍ਖਲਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਮੋਘਪੁਰਿਸੋ ਏਵੰਵਾਦੀ ਏਵੰਦਿਟ੍ਠਿ – ‘ਨਤ੍ਥਿ ਕਮ੍ਮੰ, ਨਤ੍ਥਿ ਕਿਰਿਯੰ, ਨਤ੍ਥਿ ਵੀਰਿਯ’ਨ੍ਤਿ। ਯੇਪਿ ਤੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਹੇਸੁੰ ਅਤੀਤਮਦ੍ਧਾਨੰ ਅਰਹਨ੍ਤੋ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਾ, ਤੇਪਿ ਭਗਵਨ੍ਤੋ ਕਮ੍ਮਵਾਦਾ ਚੇਵ ਅਹੇਸੁੰ ਕਿਰਿਯਵਾਦਾ ਚ ਵੀਰਿਯਵਾਦਾ ਚ। ਤੇਪਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਮਕ੍ਖਲਿ ਮੋਘਪੁਰਿਸੋ ਪਟਿਬਾਹਤਿ – ‘ਨਤ੍ਥਿ ਕਮ੍ਮੰ, ਨਤ੍ਥਿ ਕਿਰਿਯੰ, ਨਤ੍ਥਿ ਵੀਰਿਯ’ਨ੍ਤਿ। ਯੇਪਿ ਤੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਵਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ ਅਨਾਗਤਮਦ੍ਧਾਨੰ ਅਰਹਨ੍ਤੋ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਾ, ਤੇਪਿ ਭਗਵਨ੍ਤੋ ਕਮ੍ਮਵਾਦਾ ਚੇਵ ਭਵਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ ਕਿਰਿਯਵਾਦਾ ਚ ਵੀਰਿਯਵਾਦਾ ਚ। ਤੇਪਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਮਕ੍ਖਲਿ ਮੋਘਪੁਰਿਸੋ ਪਟਿਬਾਹਤਿ – ‘ਨਤ੍ਥਿ ਕਮ੍ਮੰ, ਨਤ੍ਥਿ ਕਿਰਿਯੰ, ਨਤ੍ਥਿ ਵੀਰਿਯ’ਨ੍ਤਿ। ਅਹਮ੍ਪਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਤਰਹਿ ਅਰਹੰ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੋ ਕਮ੍ਮਵਾਦੋ ਚੇਵ ਕਿਰਿਯਵਾਦੋ ਚ ਵੀਰਿਯਵਾਦੋ ਚ। ਮਮ੍ਪਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਮਕ੍ਖਲਿ ਮੋਘਪੁਰਿਸੋ ਪਟਿਬਾਹਤਿ – ‘ਨਤ੍ਥਿ ਕਮ੍ਮੰ, ਨਤ੍ਥਿ ਕਿਰਿਯੰ, ਨਤ੍ਥਿ ਵੀਰਿਯ’’’ਨ੍ਤਿ।

‘‘ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਨਦੀਮੁਖੇ ਖਿਪ੍ਪੰ ਉਡ੍ਡੇਯ੍ਯ [ਓਡ੍ਡੇਯ੍ਯ (ਸੀ॰)] ਬਹੂਨੰ [ਬਹੁਨ੍ਨੰ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕੰ॰ ਪੀ॰)] ਮਚ੍ਛਾਨੰ ਅਹਿਤਾਯ ਦੁਕ੍ਖਾਯ ਅਨਯਾਯ ਬ੍ਯਸਨਾਯ; ਏਵਮੇਵੰ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਮਕ੍ਖਲਿ ਮੋਘਪੁਰਿਸੋ ਮਨੁਸ੍ਸਖਿਪ੍ਪੰ ਮਞ੍ਞੇ ਲੋਕੇ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੋ ਬਹੂਨੰ ਸਤ੍ਤਾਨੰ ਅਹਿਤਾਯ ਦੁਕ੍ਖਾਯ ਅਨਯਾਯ ਬ੍ਯਸਨਾਯਾ’’ਤਿ। ਪਞ੍ਚਮੰ।

੬. ਸਮ੍ਪਦਾਸੁਤ੍ਤੰ

੧੩੯. ‘‘ਤਿਸ੍ਸੋ ਇਮਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਮ੍ਪਦਾ। ਕਤਮਾ ਤਿਸ੍ਸੋ? ਸਦ੍ਧਾਸਮ੍ਪਦਾ, ਸੀਲਸਮ੍ਪਦਾ, ਪਞ੍ਞਾਸਮ੍ਪਦਾ – ਇਮਾ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਿਸ੍ਸੋ ਸਮ੍ਪਦਾ’’ਤਿ। ਛਟ੍ਠੰ।

੭. ਵੁਦ੍ਧਿਸੁਤ੍ਤਂ

੧੪੦. ''ਤਿਸ੍ਸੋ ਇਮਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਵੁਦ੍ਧਿਯੋ। ਕਤਮਾ ਤਿਸ੍ਸੋ? ਸਦ੍ਧਾਵੁਦ੍ਧਿ, ਸੀਲਵੁਦ੍ਧਿ, ਪਞ੍ਞਾਵੁਦ੍ਧਿ – ਇਮਾ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਿਸ੍ਸੋ ਵੁਦ੍ਧਿਯੋ''ਤਿ। ਸਤ੍ਤਮਂ।

੮. ਅਸ੍ਸਖਲੁਙ੍ਕਸੁਤ੍ਤਂ

੧੪੧. ''ਤਯੋ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਸ੍ਸਖਲੁਙ੍ਕੇ ਦੇਸੇਸ੍ਸਾਮਿ ਤਯੋ ਚ ਪੁਰਿਸਖਲੁਙ੍ਕੇ। ਤਂ ਸੁਣਾਥ, ਸਾਧੁਕਂ ਮਨਸਿ ਕਰੋਥ; ਭਾਸਿਸ੍ਸਾਮੀ''ਤਿ। ''ਏਵਂ, ਭਨ੍ਤੇ''ਤਿ ਖੋ ਤੇ ਭਿਕ੍ਖੂ ਭਗਵਤੋ ਪਚ੍ਚਸ੍ਸੋਸੁਂ। ਭਗਵਾ ਏਤਦਵੋਚ –

''ਕਤਮੇ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਯੋ ਅਸ੍ਸਖਲੁਙ੍ਕਾ? ਇਧ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਅਸ੍ਸਖਲੁਙ੍ਕੋ ਜਵਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ; ਨ ਵਣ੍ਣਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ, ਨ ਆਰੋਹਪਰਿਣਾਹਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ। ਇਧ ਪਨ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਅਸ੍ਸਖਲੁਙ੍ਕੋ ਜਵਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਚ ਹੋਤਿ ਵਣ੍ਣਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਚ; ਨ ਆਰੋਹਪਰਿਣਾਹਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ। ਇਧ ਪਨ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਅਸ੍ਸਖਲੁਙ੍ਕੋ ਜਵਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਚ ਹੋਤਿ ਵਣ੍ਣਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਚ ਆਰੋਹਪਰਿਣਾਹਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਚ। ਇਮੇ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਯੋ ਅਸ੍ਸਖਲੁਙ੍ਕਾ।

''ਕਤਮੇ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਯੋ ਪੁਰਿਸਖਲੁਙ੍ਕਾ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਰਿਸਖਲੁਙ੍ਕੋ ਜਵਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ; ਨ ਵਣ੍ਣਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ, ਨ ਆਰੋਹਪਰਿਣਾਹਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ। ਇਧ ਪਨ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਰਿਸਖਲੁਙ੍ਕੋ ਜਵਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਚ ਹੋਤਿ ਵਣ੍ਣਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਚ; ਨ ਆਰੋਹਪਰਿਣਾਹਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ। ਇਧ ਪਨ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਰਿਸਖਲੁਙ੍ਕੋ ਜਵਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਚ ਹੋਤਿ ਵਣ੍ਣਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਚ ਆਰੋਹਪਰਿਣਾਹਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਚ।

''ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਰਿਸਖਲੁਙ੍ਕੋ ਜਵਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ; ਨ ਵਣ੍ਣਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਨ ਆਰੋਹਪਰਿਣਾਹਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ 'ਇਦਂ ਦੁਕ੍ਖ'ਨ੍ਤਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਪਜਾਨਾਤਿ...ਪੇ॰... 'ਅਯਂ ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧਗਾਮਿਨੀ ਪਟਿਪਦਾ'ਤਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਪਜਾਨਾਤਿ। ਇਦਮਸ੍ਸ ਜਵਸ੍ਮਿਂ ਵਦਾਮਿ। ਅਭਿਧਮ੍ਮੇ ਖੋ ਪਨ ਅਭਿਵਿਨਯੇ ਪਞ੍ਹਂ ਪੁਟ੍ਠੋ ਸਂਸਾਦੇਤਿ [ਸਂਹੀਰੇਤਿ (ਕ॰)], ਨੋ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜੇਤਿ। ਇਦਮਸ੍ਸ ਨ ਵਣ੍ਣਸ੍ਮਿਂ ਵਦਾਮਿ। ਨ ਖੋ ਪਨ ਲਾਭੀ ਹੋਤਿ ਚੀਵਰਪਿਣ੍ਡਪਾਤਸੇਨਾਸਨਗਿਲਾਨਪ੍ਪਚ੍ਚਯਭੇਸਜ੍ਜਪਰਿਕ੍ਖਾਰਾਨਂ। ਇਦਮਸ੍ਸ ਨ ਆਰੋਹਪਰਿਣਾਹਸ੍ਮਿਂ ਵਦਾਮਿ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਰਿਸਖਲੁਙ੍ਕੋ ਜਵਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ; ਨ ਵਣ੍ਣਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ, ਨ ਆਰੋਹਪਰਿਣਾਹਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ।

''ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਰਿਸਖਲੁਙ੍ਕੋ ਜਵਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਚ ਹੋਤਿ ਵਣ੍ਣਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਚ; ਨ ਆਰੋਹਪਰਿਣਾਹਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ 'ਇਦਂ ਦੁਕ੍ਖ'ਨ੍ਤਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਪਜਾਨਾਤਿ...ਪੇ॰... 'ਅਯਂ ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧਗਾਮਿਨੀ ਪਟਿਪਦਾ'ਤਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਪਜਾਨਾਤਿ। ਇਦਮਸ੍ਸ ਜਵਸ੍ਮਿਂ ਵਦਾਮਿ। ਅਭਿਧਮ੍ਮੇ ਖੋ ਪਨ ਅਭਿਵਿਨਯੇ ਪਞ੍ਹਂ ਪੁਟ੍ਠੋ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜੇਤਿ, ਨੋ ਸਂਸਾਦੇਤਿ। ਇਦਮਸ੍ਸ ਵਣ੍ਣਸ੍ਮਿਂ ਵਦਾਮਿ। ਨ ਪਨ ਲਾਭੀ ਹੋਤਿ ਚੀਵਰਪਿਣ੍ਡਪਾਤਸੇਨਾਸਨਗਿਲਾਨਪ੍ਪਚ੍ਚਯਭੇਸਜ੍ਜਪਰਿਕ੍ਖਾਰਾਨਂ। ਇਦਮਸ੍ਸ ਨ ਆਰੋਹਪਰਿਣਾਹਸ੍ਮਿਂ ਵਦਾਮਿ। ਏਵਂ ਖੋ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਰਿਸਖਲੁਙ੍ਕੋ ਜਵਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਚ ਹੋਤਿ ਵਣ੍ਣਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਚ; ਨ ਆਰੋਹਪਰਿਣਾਹਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ।

''ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਰਿਸਖਲੁਙ੍ਕੋ ਜਵਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਚ ਹੋਤਿ ਵਣ੍ਣਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਚ ਆਰੋਹਪਰਿਣਾਹਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਚ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ 'ਇਦਂ ਦੁਕ੍ਖ'ਨ੍ਤਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਪਜਾਨਾਤਿ...ਪੇ॰... 'ਅਯਂ ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧਗਾਮਿਨੀ ਪਟਿਪਦਾ'ਤਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਪਜਾਨਾਤਿ। ਇਦਮਸ੍ਸ ਜਵਸ੍ਮਿਂ ਵਦਾਮਿ। ਅਭਿਧਮ੍ਮੇ ਖੋ ਪਨ ਅਭਿਵਿਨਯੇ ਪਞ੍ਹਂ ਪੁਟ੍ਠੋ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜੇਤਿ, ਨੋ ਸਂਸਾਦੇਤਿ। ਇਦਮਸ੍ਸ ਵਣ੍ਣਸ੍ਮਿਂ ਵਦਾਮਿ। ਲਾਭੀ ਖੋ ਪਨ ਹੋਤਿ ਚੀਵਰਪਿਣ੍ਡਪਾਤਸੇਨਾਸਨਗਿਲਾਨਪ੍ਪਚ੍ਚਯਭੇਸਜ੍ਜਪਰਿਕ੍ਖਾਰਾਨਂ। ਇਦਮਸ੍ਸ ਆਰੋਹਪਰਿਣਾਹਸ੍ਮਿਂ ਵਦਾਮਿ। ਏਵਂ ਖੋ,

ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਰਿਸਖਲੁਙ੍ਕੋ ਜਵਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਚ ਹੋਤਿ ਵਣ੍ਣਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਚ ਆਰੋਹਪਰਿਣਾਹਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਚ। ਇਮੇ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਯੋ ਪੁਰਿਸਖਲੁਙ੍ਕਾ''ਤਿ। ਅਟ੍ਠਮਂ।

੯. ਅਸ੍ਸਪਰਸ੍ਸਸੁਤ੍ਤਂ

੧੪੨. ''ਤਯੋ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਸ੍ਸਪਰਸ੍ਸੇ [ਅਸ੍ਸਸਦਸ੍ਸੇ (ਸੀ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰)] ਦੇਸੇਸ੍ਸਾਮਿ ਤਯੋ ਚ ਪੁਰਿਸਪਰਸ੍ਸੇ [ਪੁਰਿਸਸਦਸ੍ਸੇ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰)]। ਤਂ ਸੁਣਾਥ, ਸਾਧੁਕਂ ਮਨਸਿ ਕਰੋਥ; ਭਾਸਿਸ੍ਸਾਮੀ''ਤਿ। ''ਏਵਂ, ਭਨ੍ਤੇ''ਤਿ ਖੋ ਤੇ ਭਿਕ੍ਖੂ ਭਗਵਤੋ ਪਚ੍ਚਸ੍ਸੋਸੁਂ। ਭਗਵਾ ਏਤਦਵੋਚ –

''ਕਤਮੇ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਯੋ ਅਸ੍ਸਪਰਸ੍ਸਾ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਅਸ੍ਸਪਰਸ੍ਸੋ ਜਵਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ; ਨ ਵਣ੍ਣਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਨ ਆਰੋਹਪਰਿਣਾਹਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ। ਇਧ ਪਨ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਅਸ੍ਸਪਰਸ੍ਸੋ ਜਵਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ ਵਣ੍ਣਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਚ; ਨ ਆਰੋਹਪਰਿਣਾਹਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ। ਇਧ ਪਨ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਅਸ੍ਸਪਰਸ੍ਸੋ ਜਵਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਚ ਹੋਤਿ ਵਣ੍ਣਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਚ ਆਰੋਹਪਰਿਣਾਹਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਚ। ਇਮੇ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਯੋ ਅਸ੍ਸਪਰਸ੍ਸਾ।

''ਕਤਮੇ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਯੋ ਪੁਰਿਸਪਰਸ੍ਸਾ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਰਿਸਪਰਸ੍ਸੋ ਜਵਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ; ਨ ਵਣ੍ਣਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਨ ਆਰੋਹਪਰਿਣਾਹਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ। ਇਧ ਪਨ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਰਿਸਪਰਸ੍ਸੋ ਜਵਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਚ ਹੋਤਿ ਵਣ੍ਣਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਚ; ਨ ਆਰੋਹਪਰਿਣਾਹਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ। ਇਧ ਪਨ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ , ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਰਿਸਪਰਸ੍ਸੋ ਜਵਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਚ ਹੋਤਿ ਵਣ੍ਣਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਚ ਆਰੋਹਪਰਿਣਾਹਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਚ।

''ਕਥਞ੍ਚ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਰਿਸਪਰਸ੍ਸੋ ਜਵਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ; ਨ ਵਣ੍ਣਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ, ਨ ਆਰੋਹਪਰਿਣਾਹਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਪਞ੍ਚਨ੍ਨਂ ਓਰਮ੍ਭਾਗਿਯਾਨਂ ਸਂਯੋਜਨਾਨਂ ਪਰਿਕ੍ਖਯਾ ਓਪਪਾਤਿਕੋ ਹੋਤਿ ਤਤ੍ਥ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯੀ ਅਨਾਵਤ੍ਤਿਧਮ੍ਮੋ ਤਸ੍ਮਾ ਲੋਕਾ। ਇਦਮਸ੍ਸ ਜਵਸ੍ਮਿਂ ਵਦਾਮਿ। ਅਭਿਧਮ੍ਮੇ ਖੋ ਪਨ ਅਭਿਵਿਨਯੇ ਪਞ੍ਹਂ ਪੁਟ੍ਠੋ ਸਂਸਾਦੇਤਿ, ਨੋ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜੇਤਿ। ਇਦਮਸ੍ਸ ਨ ਵਣ੍ਣਸ੍ਮਿਂ ਵਦਾਮਿ। ਨ ਖੋ ਪਨ ਲਾਭੀ ਹੋਤਿ ਚੀਵਰਪਿਣ੍ਡਪਾਤਸੇਨਾਸਨਗਿਲਾਨਪ੍ਪਚ੍ਚਯਭੇਸਜ੍ਜਪਰਿਕ੍ਖਾਰਾਨਂ । ਇਦਮਸ੍ਸ ਨ ਆਰੋਹਪਰਿਣਾਹਸ੍ਮਿਂ ਵਦਾਮਿ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਰਿਸਪਰਸ੍ਸੋ ਜਵਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ; ਨ ਵਣ੍ਣਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ, ਨ ਆਰੋਹਪਰਿਣਾਹਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ।

''ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਰਿਸਪਰਸ੍ਸੋ ਜਵਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਚ ਹੋਤਿ ਵਣ੍ਣਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਚ, ਨ ਆਰੋਹਪਰਿਣਾਹਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਪਞ੍ਚਨ੍ਨਂ ਓਰਮ੍ਭਾਗਿਯਾਨਂ ਸਂਯੋਜਨਾਨਂ ਪਰਿਕ੍ਖਯਾ ਓਪਪਾਤਿਕੋ ਹੋਤਿ ਤਤ੍ਥ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯੀ ਅਨਾਵਤ੍ਤਿਧਮ੍ਮੋ ਤਸ੍ਮਾ ਲੋਕਾ। ਇਦਮਸ੍ਸ ਜਵਸ੍ਮਿਂ ਵਦਾਮਿ। ਅਭਿਧਮ੍ਮੇ ਖੋ ਪਨ ਅਭਿਵਿਨਯੇ ਪਞ੍ਹਂ ਪੁਟ੍ਠੋ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜੇਤਿ, ਨੋ ਸਂਸਾਦੇਤਿ। ਇਦਮਸ੍ਸ ਵਣ੍ਣਸ੍ਮਿਂ ਵਦਾਮਿ। ਨ ਖੋ ਪਨ ਲਾਭੀ ਹੋਤਿ ਚੀਵਰਪਿਣ੍ਡਪਾਤਸੇਨਾਸਨਗਿਲਾਨਪ੍ਪਚ੍ਚਯਭੇਸਜ੍ਜਪਰਿਕ੍ਖਾਰਾਨਂ। ਇਦਮਸ੍ਸ ਨ ਆਰੋਹਪਰਿਣਾਹਸ੍ਮਿਂ ਵਦਾਮਿ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਰਿਸਪਰਸ੍ਸੋ ਜਵਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਚ ਹੋਤਿ; ਵਣ੍ਣਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਚ, ਨ ਆਰੋਹਪਰਿਣਾਹਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ।

''ਕਥਞ੍ਚ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਰਿਸਪਰਸ੍ਸੋ ਜਵਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਚ ਹੋਤਿ ਵਣ੍ਣਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਚ ਆਰੋਹਪਰਿਣਾਹਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਚ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ , ਭਿਕ੍ਖੁ ਪਞ੍ਚਨ੍ਨਂ ਓਰਮ੍ਭਾਗਿਯਾਨਂ ਸਂਯੋਜਨਾਨਂ ਪਰਿਕ੍ਖਯਾ ਓਪਪਾਤਿਕੋ ਹੋਤਿ ਤਤ੍ਥ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯੀ ਅਨਾਵਤ੍ਤਿਧਮ੍ਮੋ ਤਸ੍ਮਾ ਲੋਕਾ। ਇਦਮਸ੍ਸ ਜਵਸ੍ਮਿਂ ਵਦਾਮਿ। ਅਭਿਧਮ੍ਮੇ ਖੋ ਪਨ ਅਭਿਵਿਨਯੇ ਪਞ੍ਹਂ ਪੁਟ੍ਠੋ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜੇਤਿ, ਨੋ ਸਂਸਾਦੇਤਿ। ਇਦਮਸ੍ਸ ਵਣ੍ਣਸ੍ਮਿਂ ਵਦਾਮਿ। ਲਾਭੀ ਖੋ ਪਨ ਹੋਤਿ ਚੀਵਰਪਿਣ੍ਡਪਾਤਸੇਨਾਸਨਗਿਲਾਨਪ੍ਪਚ੍ਚਯਭੇਸਜ੍ਜਪਰਿਕ੍ਖਾਰਾਨਂ। ਇਦਮਸ੍ਸ ਆਰੋਹਪਰਿਣਾਹਸ੍ਮਿਂ

ਵਦਾਮਿ। ਏਵੰ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਰਿਸਪਰਸ੍ਸੋ ਜਵਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਚ ਹੋਤਿ ਵਣ੍ਣਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਚ ਆਰੋਹਪਰਿਣਾਹਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਚ। ਇਮੇ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਯੋ ਪੁਰਿਸਪਰਸ੍ਸਾ''ਤਿ। ਨਵਮੰ।

੧੦. ਅਸ੍ਸਾਜਾਨੀਯਸੁਤ੍ਤੰ

੧੪੩. ''ਤਯੋ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਦ੍ਰੇ ਅਸ੍ਸਾਜਾਨੀਯੇ ਦੇਸੇਸ੍ਸਾਮਿ ਤਯੋ ਚ ਭਦ੍ਰੇ ਪੁਰਿਸਾਜਾਨੀਯੇ। ਤੰ ਸੁਣਾਥ, ਸਾਧੁਕੰ ਮਨਸਿ ਕਰੋਥ; ਭਾਸਿਸ੍ਸਾਮੀ''ਤਿ। ''ਏਵੰ, ਭਨ੍ਤੇ''ਤਿ ਖੋ ਤੇ ਭਿਕ੍ਖੂ ਭਗਵਤੋ ਪਚ੍ਚਸ੍ਸੋਸੁੰ। ਭਗਵਾ ਏਤਦਵੋਚ –

''ਕਤਮੇ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਯੋ ਭਦ੍ਰਾ ਅਸ੍ਸਾਜਾਨੀਯਾ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਭਦ੍ਰੋ ਅਸ੍ਸਾਜਾਨੀਯੋ ...ਪੇ॰... ਜਵਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਚ ਹੋਤਿ ਵਣ੍ਣਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਚ ਆਰੋਹਪਰਿਣਾਹਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਚ। ਇਮੇ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਯੋ ਭਦ੍ਰਾ ਅਸ੍ਸਾਜਾਨੀਯਾ।

''ਕਤਮੇ ਚ ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਯੋ ਭਦ੍ਰਾ ਪੁਰਿਸਾਜਾਨੀਯਾ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਭਦ੍ਰੋ ਪੁਰਿਸਾਜਾਨੀਯੋ...ਪੇ॰... ਜਵਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਚ ਹੋਤਿ ਵਣ੍ਣਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਚ ਆਰੋਹਪਰਿਣਾਹਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਚ।

''ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਦ੍ਰੋ ਪੁਰਿਸਾਜਾਨੀਯੋ...ਪੇ॰... ਜਵਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਚ ਹੋਤਿ ਵਣ੍ਣਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਚ ਆਰੋਹਪਰਿਣਾਹਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਚ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਆਸਵਾਨੰ ਖਯਾ ਅਨਾਸਵੰ ਚੇਤੋਵਿਮੁਤ੍ਤਿੰ ਪਞ੍ਞਾਵਿਮੁਤ੍ਤਿੰ ਦਿਟ੍ਠੇਵ ਧਮ੍ਮੇ ਸਯੰ ਅਭਿਞ੍ਞਾ ਸਚ੍ਛਿਕਤ੍ਵਾ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਤਿ। ਇਦਮਸ੍ਸ ਜਵਸ੍ਮਿੰ ਵਦਾਮਿ। ਅਭਿਧਮ੍ਮੇ ਖੋ ਪਨ ਅਭਿਵਿਨਯੇ ਪਞ੍ਹੰ ਪੁਟ੍ਠੋ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜੇਤਿ, ਨੋ ਸੰਸਾਦੇਤਿ। ਇਦਮਸ੍ਸ ਵਣ੍ਣਸ੍ਮਿੰ ਵਦਾਮਿ। ਲਾਭੀ ਖੋ ਪਨ ਹੋਤਿ ਚੀਵਰਪਿਣ੍ਡਪਾਤਸੇਨਾਸਨਗਿਲਾਨਪ੍ਪਚ੍ਚਯਭੇਸਜ੍ਜਪਰਿਕ੍ਖਾਰਾਨੰ। ਇਦਮਸ੍ਸ ਆਰੋਹਪਰਿਣਾਹਸ੍ਮਿੰ ਵਦਾਮਿ। ਏਵੰ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਦ੍ਰੋ ਪੁਰਿਸਾਜਾਨੀਯੋ ਜਵਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਚ ਹੋਤਿ ਵਣ੍ਣਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਚ ਆਰੋਹਪਰਿਣਾਹਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਚ। ਇਮੇ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਯੋ ਭਦ੍ਰਾ ਪੁਰਿਸਾਜਾਨੀਯਾ''ਤਿ। ਦਸਮੰ।

੧੧. ਪਠਮਮੋਰਨਿਵਾਪਸੁਤ੍ਤੰ

੧੪੪. ਏਕੰ ਸਮਯੰ ਭਗਵਾ ਰਾਜਗਹੇ ਵਿਹਰਤਿ ਮੋਰਨਿਵਾਪੇ ਪਰਿਬ੍ਬਾਜਕਾਰਾਮੇ। ਤਤ੍ਰ ਖੋ ਭਗਵਾ ਭਿਕ੍ਖੂ ਆਮਨ੍ਤੇਸਿ – ''ਭਿਕ੍ਖਵੋ''ਤਿ। ''ਭਦਨ੍ਤੇ''ਤਿ ਤੇ ਭਿਕ੍ਖੂ ਭਗਵਤੋ ਪਚ੍ਚਸ੍ਸੋਸੁੰ। ਭਗਵਾ ਏਤਦਵੋਚ –

''ਤੀਹਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਅਚ੍ਚਨ੍ਤਨਿਟ੍ਠੋ ਹੋਤਿ ਅਚ੍ਚਨ੍ਤਯੋਗਕ੍ਖੇਮੀ ਅਚ੍ਚਨ੍ਤਬ੍ਰਹ੍ਮਚਾਰੀ ਅਚ੍ਚਨ੍ਤਪਰਿਯੋਸਾਨੋ ਸੇਟ੍ਠੋ ਦੇਵਮਨੁਸ੍ਸਾਨੰ। ਕਤਮੇਹਿ ਤੀਹਿ? ਅਸੇਕ੍ਖੇਨ ਸੀਲਕ੍ਖਨ੍ਧੇਨ, ਅਸੇਕ੍ਖੇਨ ਸਮਾਧਿਕ੍ਖਨ੍ਧੇਨ, ਅਸੇਕ੍ਖੇਨ ਪਞ੍ਞਾਕ੍ਖਨ੍ਧੇਨ। ਇਮੇਹਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤੀਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਅਚ੍ਚਨ੍ਤਨਿਟ੍ਠੋ ਹੋਤਿ ਅਚ੍ਚਨ੍ਤਯੋਗਕ੍ਖੇਮੀ ਅਚ੍ਚਨ੍ਤਬ੍ਰਹ੍ਮਚਾਰੀ ਅਚ੍ਚਨ੍ਤਪਰਿਯੋਸਾਨੋ ਸੇਟ੍ਠੋ ਦੇਵਮਨੁਸ੍ਸਾਨ''ਨ੍ਤਿ। ਏਕਾਦਸਮੰ।

੧੨. ਦੁਤਿਯਮੋਰਨਿਵਾਪਸੁਤ੍ਤੰ

੧੪੫. ''ਤੀਹਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਅਚ੍ਚਨ੍ਤਨਿਟ੍ਠੋ ਹੋਤਿ ਅਚ੍ਚਨ੍ਤਯੋਗਕ੍ਖੇਮੀ ਅਚ੍ਚਨ੍ਤਬ੍ਰਹ੍ਮਚਾਰੀ ਅਚ੍ਚਨ੍ਤਪਰਿਯੋਸਾਨੋ ਸੇਟ੍ਠੋ ਦੇਵਮਨੁਸ੍ਸਾਨੰ। ਕਤਮੇਹਿ ਤੀਹਿ? ਇਦ੍ਧਿਪਾਟਿਹਾਰਿਯੇਨ , ਆਦੇਸਨਾਪਾਟਿਹਾਰਿਯੇਨ, ਅਨੁਸਾਸਨੀਪਾਟਿਹਾਰਿਯੇਨ – ਇਮੇਹਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤੀਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਅਚ੍ਚਨ੍ਤਨਿਟ੍ਠੋ ਹੋਤਿ ਅਚ੍ਚਨ੍ਤਯੋਗਕ੍ਖੇਮੀ ਅਚ੍ਚਨ੍ਤਬ੍ਰਹ੍ਮਚਾਰੀ ਅਚ੍ਚਨ੍ਤਪਰਿਯੋਸਾਨੋ ਸੇਟ੍ਠੋ ਦੇਵਮਨੁਸ੍ਸਾਨ''ਨ੍ਤਿ। ਦ੍ਵਾਦਸਮੰ।

੧੩. ਤਤਿਯਮੋਰਨਿਵਾਪਸੁਤ੍ਤੰ

੧੪੬. ‘‘ਤੀਹਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਅਚ੍ਚਨ੍ਤਨਿਟ੍ਠੋ ਹੋਤਿ ਅਚ੍ਚਨ੍ਤਯੋਗਕ੍ਖੇਮੀ ਅਚ੍ਚਨ੍ਤਬ੍ਰਹ੍ਮਚਾਰੀ ਅਚ੍ਚਨ੍ਤਪਰਿਯੋਸਾਨੋ ਸੇਟ੍ਠੋ ਦੇਵਮਨੁਸ੍ਸਾਨਂ। ਕਤਮੇਹਿ ਤੀਹਿ? ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਯਾ, ਸਮ੍ਮਾਞਾਣੇਨ, ਸਮ੍ਮਾਵਿਮੁਤ੍ਤਿਯਾ – ਇਮੇਹਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤੀਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਅਚ੍ਚਨ੍ਤਨਿਟ੍ਠੋ ਹੋਤਿ ਅਚ੍ਚਨ੍ਤਯੋਗਕ੍ਖੇਮੀ ਅਚ੍ਚਨ੍ਤਬ੍ਰਹ੍ਮਚਾਰੀ ਅਚ੍ਚਨ੍ਤਪਰਿਯੋਸਾਨੋ ਸੇਟ੍ਠੋ ਦੇਵਮਨੁਸ੍ਸਾਨ’’ਨ੍ਤਿ। ਤੇਰਸਮਂ।

ਯੋਧਾਜੀਵਵਗ੍ਗੋ ਚੁਦ੍ਦਸਮੋ।

ਤਸ੍ਸੁਦ੍ਦਾਨਂ –

ਯੋਧੋ ਪਰਿਸਮਿਤ੍ਤਞ੍ਚ, ਉਪ੍ਪਾਦਾ ਕੇਸਕਮ੍ਬਲੋ।
ਸਮ੍ਪਦਾ ਵੁਦ੍ਧਿ ਤਯੋ, ਅਸ੍ਸਾ ਤਯੋ ਮੋਰਨਿਵਾਪਿਨੋਤਿ॥

(੧੫) ੫. ਮङ्गलਵਗ੍ਗੋ

੧. ਅਕੁਸਲਸੁਤ੍ਤੰ

੧੪੭. ''ਤੀਹਿ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਯਥਾਭਤਂ ਨਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤੋ ਏਵਂ ਨਿਰਯੇ। ਕਤਮੇਹਿ ਤੀਹਿ? ਅਕੁਸਲੇਨ ਕਾਯਕਮ੍ਮੇਨ, ਅਕੁਸਲੇਨ ਵਚੀਕਮ੍ਮੇਨ, ਅਕੁਸਲੇਨ ਮਨੋਕਮ੍ਮੇਨ – ਇਮੇਹਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤੀਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਯਥਾਭਤਂ ਨਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤੋ ਏਵਂ ਨਿਰਯੇ।

''ਤੀਹਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਯਥਾਭਤਂ ਨਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤੋ ਏਵਂ ਸਗ੍ਗੇ। ਕਤਮੇਹਿ ਤੀਹਿ? ਕੁਸਲੇਨ ਕਾਯਕਮ੍ਮੇਨ, ਕੁਸਲੇਨ ਵਚੀਕਮ੍ਮੇਨ, ਕੁਸਲੇਨ ਮਨੋਕਮ੍ਮੇਨ – ਇਮੇਹਿ ਖੋ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤੀਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਯਥਾਭਤਂ ਨਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤੋ ਏਵਂ ਸਗ੍ਗੇ''ਤਿ। ਪਠਮਂ।

੨. ਸਾਵਜ੍ਜਸੁਤ੍ਤੰ

੧੪੮. ''ਤੀਹਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਯਥਾਭਤਂ ਨਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤੋ ਏਵਂ ਨਿਰਯੇ। ਕਤਮੇਹਿ ਤੀਹਿ? ਸਾਵਜ੍ਜੇਨ ਕਾਯਕਮ੍ਮੇਨ, ਸਾਵਜ੍ਜੇਨ ਵਚੀਕਮ੍ਮੇਨ, ਸਾਵਜ੍ਜੇਨ ਮਨੋਕਮ੍ਮੇਨ – ਇਮੇਹਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤੀਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਯਥਾਭਤਂ ਨਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤੋ ਏਵਂ ਨਿਰਯੇ।

''ਤੀਹਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਯਥਾਭਤਂ ਨਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤੋ ਏਵਂ ਸਗ੍ਗੇ। ਕਤਮੇਹਿ ਤੀਹਿ? ਅਨਵਜ੍ਜੇਨ ਕਾਯਕਮ੍ਮੇਨ, ਅਨਵਜ੍ਜੇਨ ਵਚੀਕਮ੍ਮੇਨ, ਅਨਵਜ੍ਜੇਨ ਮਨੋਕਮ੍ਮੇਨ – ਇਮੇਹਿ ਖੋ...ਪੇ॰... ਏਵਂ ਸਗ੍ਗੇ''ਤਿ। ਦੁਤਿਯਂ।

੩. ਵਿਸਮਸੁਤ੍ਤੰ

੧੪੯. ''ਤੀਹਿ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ...ਪੇ॰... ਵਿਸਮੇਨ ਕਾਯਕਮ੍ਮੇਨ, ਵਿਸਮੇਨ ਵਚੀਕਮ੍ਮੇਨ, ਵਿਸਮੇਨ ਮਨੋਕਮ੍ਮੇਨ – ਇਮੇਹਿ ਖੋ...ਪੇ॰... ਏਵਂ ਨਿਰਯੇ।

''ਤੀਹਿ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮੇਹਿ...ਪੇ॰... ਸਮੇਨ ਕਾਯਕਮ੍ਮੇਨ, ਸਮੇਨ ਵਚੀਕਮ੍ਮੇਨ, ਸਮੇਨ ਮਨੋਕਮ੍ਮੇਨ – ਇਮੇਹਿ ਖੋ...ਪੇ॰... ਏਵਂ ਸਗ੍ਗੇ''ਤਿ। ਤਤਿਯਂ।

੪. ਅਸੁਚਿਸੁਤ੍ਤੰ

੧੫੦. ''ਤੀਹਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ...ਪੇ॰... ਅਸੁਚਿਨਾ ਕਾਯਕਮ੍ਮੇਨ, ਅਸੁਚਿਨਾ ਵਚੀਕਮ੍ਮੇਨ, ਅਸੁਚਿਨਾ ਮਨੋਕਮ੍ਮੇਨ – ਇਮੇਹਿ ਖੋ...ਪੇ॰... ਏਵਂ ਨਿਰਯੇ।

''ਤੀਹਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ...ਪੇ॰... ਸੁਚਿਨਾ ਕਾਯਕਮ੍ਮੇਨ, ਸੁਚਿਨਾ ਵਚੀਕਮ੍ਮੇਨ, ਸੁਚਿਨਾ ਮਨੋਕਮ੍ਮੇਨ – ਇਮੇਹਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤੀਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਯਥਾਭਤਂ ਨਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤੋ ਏਵਂ ਸਗ੍ਗੇ''ਤਿ। ਚਤੁਤ੍ਥਂ।

੫. ਪਠਮਖਤਸੁਤ੍ਤੰ

੧੫੧. ‘‘ਤੀਹਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਬਾਲੋ ਅਬ੍ਯਤ੍ਤੋ ਅਸਪ੍ਪੁਰਿਸੋ ਖਤਂ ਉਪਹਤਂ ਅਤ੍ਤਾਨਂ ਪਰਿਹਰਤਿ, ਸਾਵਜ੍ਜੋ ਚ ਹੋਤਿ ਸਾਨੁਵਜ੍ਜੋ ਚ ਵਿਞ੍ਞੂਨਂ, ਬਹੁਞ੍ਚ ਅਪੁਞ੍ਞਂ ਪਸਵਤਿ। ਕਤਮੇਹਿ ਤੀਹਿ? ਅਕੁਸਲੇਨ ਕਾਯਕਮ੍ਮੇਨ, ਅਕੁਸਲੇਨ ਵਚੀਕਮ੍ਮੇਨ, ਅਕੁਸਲੇਨ ਮਨੋਕਮ੍ਮੇਨ – ਇਮੇਹਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤੀਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਬਾਲੋ ਅਬ੍ਯਤ੍ਤੋ ਅਸਪ੍ਪੁਰਿਸੋ ਖਤਂ ਉਪਹਤਂ ਅਤ੍ਤਾਨਂ ਪਰਿਹਰਤਿ, ਸਾਵਜ੍ਜੋ ਚ ਹੋਤਿ ਸਾਨੁਵਜ੍ਜੋ ਚ ਵਿਞ੍ਞੂਨਂ, ਬਹੁਞ੍ਚ ਅਪੁਞ੍ਞਂ ਪਸਵਤਿ।

‘‘ਤੀਹਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਪਣ੍ਡਿਤੋ ਵਿਯਤ੍ਤੋ ਸਪ੍ਪੁਰਿਸੋ ਅਕ੍ਖਤਂ ਅਨੁਪਹਤਂ ਅਤ੍ਤਾਨਂ ਪਰਿਹਰਤਿ, ਅਨਵਜ੍ਜੋ ਚ ਹੋਤਿ ਅਨਨੁਵਜ੍ਜੋ ਚ ਵਿਞ੍ਞੂਨਂ, ਬਹੁਞ੍ਚ ਪੁਞ੍ਞਂ ਪਸਵਤਿ। ਕਤਮੇਹਿ ਤੀਹਿ? ਕੁਸਲੇਨ ਕਾਯਕਮ੍ਮੇਨ, ਕੁਸਲੇਨ ਵਚੀਕਮ੍ਮੇਨ, ਕੁਸਲੇਨ ਮਨੋਕਮ੍ਮੇਨ...ਪੇ॰...। ਪਞ੍ਚਮਂ।

੬. ਦੁਤਿਯਖਤਸੁਤ੍ਤਂ

੧੫੨. ‘‘ਤੀਹਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ...ਪੇ॰... ਸਾਵਜ੍ਜੇਨ ਕਾਯਕਮ੍ਮੇਨ, ਸਾਵਜ੍ਜੇਨ ਵਚੀਕਮ੍ਮੇਨ, ਸਾਵਜ੍ਜੇਨ ਮਨੋਕਮ੍ਮੇਨ...ਪੇ॰...।

‘‘ਤੀਹਿ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ...ਪੇ॰... ਅਨਵਜ੍ਜੇਨ ਕਾਯਕਮ੍ਮੇਨ, ਅਨਵਜ੍ਜੇਨ ਵਚੀਕਮ੍ਮੇਨ, ਅਨਵਜ੍ਜੇਨ ਮਨੋਕਮ੍ਮੇਨ...ਪੇ॰...। ਛਟ੍ਠਂ।

੭. ਤਤਿਯਖਤਸੁਤ੍ਤਂ

੧੫੩. ‘‘ਤੀਹਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ...ਪੇ॰... ਵਿਸਮੇਨ ਕਾਯਕਮ੍ਮੇਨ, ਵਿਸਮੇਨ ਵਚੀਕਮ੍ਮੇਨ, ਵਿਸਮੇਨ ਮਨੋਕਮ੍ਮੇਨ...ਪੇ॰...।

‘‘ਤੀਹਿ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ...ਪੇ॰... ਸਮੇਨ ਕਾਯਕਮ੍ਮੇਨ, ਸਮੇਨ ਵਚੀਕਮ੍ਮੇਨ, ਸਮੇਨ ਮਨੋਕਮ੍ਮੇਨ...ਪੇ॰...। ਸਤ੍ਤਮਂ।

੮. ਚਤੁਤ੍ਥਖਤਸੁਤ੍ਤਂ

੧੫੪. ‘‘ਤੀਹਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ...ਪੇ॰... ਅਸੁਚਿਨਾ ਕਾਯਕਮ੍ਮੇਨ, ਅਸੁਚਿਨਾ ਵਚੀਕਮ੍ਮੇਨ, ਅਸੁਚਿਨਾ ਮਨੋਕਮ੍ਮੇਨ...ਪੇ॰...।

‘‘ਤੀਹਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ...ਪੇ॰... ਸੁਚਿਨਾ ਕਾਯਕਮ੍ਮੇਨ, ਸੁਚਿਨਾ ਵਚੀਕਮ੍ਮੇਨ, ਸੁਚਿਨਾ ਮਨੋਕਮ੍ਮੇਨ – ਇਮੇਹਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤੀਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਪਣ੍ਡਿਤੋ ਵਿਯਤ੍ਤੋ ਸਪ੍ਪੁਰਿਸੋ ਅਕ੍ਖਤਂ ਅਨੁਪਹਤਂ ਅਤ੍ਤਾਨਂ ਪਰਿਹਰਤਿ, ਅਨਵਜ੍ਜੋ ਚ ਹੋਤਿ ਅਨਨੁਵਜ੍ਜੋ ਚ ਵਿਞ੍ਞੂਨਂ, ਬਹੁਞ੍ਚ ਪੁਞ੍ਞਂ ਪਸਵਤੀ’’ਤਿ। ਅਟ੍ਠਮਂ।

੯. ਵਨ੍ਦਨਾਸੁਤ੍ਤਂ

੧੫੫. ‘‘ਤਿਸ੍ਸੋ ਇਮਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਵਨ੍ਦਨਾ। ਕਤਮਾ ਤਿਸ੍ਸੋ? ਕਾਯੇਨ, ਵਾਚਾਯ, ਮਨਸਾ – ਇਮਾ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਿਸ੍ਸੋ ਵਨ੍ਦਨਾ’’ਤਿ। ਨਵਮਂ।

੧੦. ਪੁਬ੍ਬਣ੍ਹਸੁਤ੍ਤਂ

੧੫੬. ‘‘ਯੇ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਤ੍ਤਾ ਪੁਬ੍ਬਣ੍ਹਸਮਯਂ ਕਾਯੇਨ ਸੁਚਰਿਤਂ ਚਰਨ੍ਤਿ , ਵਾਚਾਯ ਸੁਚਰਿਤਂ ਚਰਨ੍ਤਿ, ਮਨਸਾ ਸੁਚਰਿਤਂ ਚਰਨ੍ਤਿ, ਸੁਪੁਬ੍ਬਣ੍ਹੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤੇਸਂ ਸਤ੍ਤਾਨਂ।

‘‘ਯੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਤ੍ਤਾ ਮਜ੍ਝਨ੍ਹਿਕਸਮਯਂ ਕਾਯੇਨ ਸੁਚਰਿਤਂ ਚਰਨ੍ਤਿ, ਵਾਚਾਯ ਸੁਚਰਿਤਂ ਚਰਨ੍ਤਿ, ਮਨਸਾ ਸੁਚਰਿਤਂ ਚਰਨ੍ਤਿ, ਸੁਮਜ੍ਝਨ੍ਹਿਕੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤੇਸਂ ਸਤ੍ਤਾਨਂ।

‘‘ਯੇ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਤ੍ਤਾ ਸਾਯਨ੍ਹਸਮਯਂ ਕਾਯੇਨ ਸੁਚਰਿਤਂ ਚਰਨ੍ਤਿ, ਵਾਚਾਯ ਸੁਚਰਿਤਂ ਚਰਨ੍ਤਿ, ਮਨਸਾ ਸੁਚਰਿਤਂ ਚਰਨ੍ਤਿ, ਸੁਸਾਯਨ੍ਹੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤੇਸਂ ਸਤ੍ਤਾਨ’’ਨ੍ਤਿ।

‘‘ਸੁਨਕ੍ਖਤ੍ਤਂ ਸੁਮਙ੍ਗਲਂ, ਸੁਪ੍ਪਭਾਤਂ ਸੁਹੁਟ੍ਠਿਤਂ [ਸੁਵੁਟ੍ਠਿਤਂ (ਸੀ॰ ਪੀ॰)]।
ਸੁਖਣੋ ਸੁਮੁਹੁਤ੍ਤੋ ਚ, ਸੁਯਿਟ੍ਠਂ ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਾਰਿਸੁ॥

‘‘ਪਦਕ੍ਖਿਣਂ ਕਾਯਕਮ੍ਮਂ, ਵਾਚਾਕਮ੍ਮਂ ਪਦਕ੍ਖਿਣਂ।
ਪਦਕ੍ਖਿਣਂ ਮਨੋਕਮ੍ਮਂ, ਪਣੀਧਿ ਤੇ ਪਦਕ੍ਖਿਣੇ [ਪਣਿਧਿਯੋ ਪਦਕ੍ਖਿਣਾ (ਸੀ॰ ਪੀ॰), ਪਣਿਧਿ ਤੇ ਪਦਕ੍ਖਿਣਾ (ਸਜਾ॰ ਕਂ॰)]।
ਪਦਕ੍ਖਿਣਾਨਿ ਕਤ੍ਵਾਨ, ਲਭਨ੍ਤੁਤ੍ਥੇ [ਲਭਤਤ੍ਥੇ (ਸੀ॰ ਪੀ॰)] ਪਦਕ੍ਖਿਣੇ॥

‘‘ਤੇ ਅਤ੍ਥਲਦ੍ਧਾ ਸੁਖਿਤਾ, ਵਿਰੁਲ੍ਹਾ ਬੁਦ੍ਧਸਾਸਨੇ।
ਅਰੋਗਾ ਸੁਖਿਤਾ ਹੋਥ, ਸਹ ਸਬ੍ਬੇਹਿ ਞਾਤਿਭੀ’’ਤਿ॥ ਦਸਮਂ।

ਮਙ੍ਗਲਵਗ੍ਗੋ ਪਞ੍ਚਮੋ।

ਤਸ੍ਸੁਦ੍ਦਾਨਂ –

ਅਕੁਸਲਞ੍ਚ ਸਾਵਜ੍ਜਂ, ਵਿਸਮਾਸੁਚਿਨਾ ਸਹ।
ਚਤੁਰੋ ਖਤਾ ਵਨ੍ਹਨਾ, ਪੁਬ੍ਬਣ੍ਹੇਨ ਚ ਤੇ ਦਸਾਤਿ॥

ਤਤਿਯੋ ਪਣ੍ਣਾਸਕੋ ਸਮਤ੍ਤੋ।

(੧੬) ੬. ਅਚੇਲਕਵਗ੍ਗੋ

੧੫੭-੧੬੩. ‘‘ਤਿਸ੍ਸੋ ਇਮਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਟਿਪਦਾ। ਕਤਮਾ ਤਿਸ੍ਸੋ? ਆਗਾਲ਼੍ਹਾ ਪਟਿਪਦਾ, ਨਿਜ੍ਝਾਮਾ ਪਟਿਪਦਾ, ਮਜ੍ਝਿਮਾ ਪਟਿਪਦਾ। ਕਤਮਾ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਆਗਾਲ਼੍ਹਾ ਪਟਿਪਦਾ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਏਵੰਵਾਦੀ ਹੋਤਿ ਏਵੰਦਿਟ੍ਠਿ – ‘ਨਤ੍ਥਿ ਕਾਮੇਸੁ ਦੋਸੋ’ਤਿ। ਸੋ ਕਾਮੇਸੁ ਪਾਤਬਜਤਂ ਆਪਜ੍ਜਤਿ। ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਆਗਾਲ਼੍ਹਾ ਪਟਿਪਦਾ।

‘‘ਕਤਮਾ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਨਿਜ੍ਝਾਮਾ ਪਟਿਪਦਾ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਅਚੇਲਕੋ ਹੋਤਿ ਮੁਤ੍ਤਾਚਾਰੋ, ਹਤ੍ਥਾਪਲੇਖਨੋ [ਹਤ੍ਥਾਵਲੇਖਨੋ (ਸਜਾ॰ ਕਂ॰) ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੧.੩੯੪; ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੫੫ ਪਸ੍ਸਿਤਬ੍ਬਂ], ਨ ਏਹਿਭਦਨ੍ਤਿਕੋ, ਨ ਤਿਟ੍ਠਭਦਨ੍ਤਿਕੋ, ਨਾਭਿਹਟਂ ਨ ਉਦ੍ਦਿਸ੍ਸਕਤਂ ਨ ਨਿਮਨ੍ਤਨਂ ਸਾਦਿਯਤਿ। ਸੋ ਨ ਕੁਮ੍ਭਿਮੁਖਾ ਪਟਿਗ੍ਗਣ੍ਹਾਤਿ, ਨ ਕਲ਼ੋਪਿਮੁਖਾ [ਖਲ਼ੋਪਿਮੁਖਾ (ਸੀ॰ ਸਜਾ॰ ਕਂ॰)] ਪਟਿਗ੍ਗਣ੍ਹਾਤਿ ਨ ਏਲ਼ਕਮਨ੍ਤਰਂ ਨ ਦਣ੍ਡਮਨ੍ਤਰਂ ਨ ਮੁਸਲਮਨ੍ਤਰਂ ਨ ਦ੍ਵਿਨ੍ਨਂ ਭੁਞ੍ਜਮਾਨਾਨਂ ਨ ਗਬ੍ਭਿਨਿਯਾ ਨ ਪਾਯਮਾਨਾਯ ਨ ਪੁਰਿਸਨ੍ਤਰਗਤਾਯ ਨ ਸਙ੍ਕਿਤ੍ਤੀਸੁ ਨ ਯਤ੍ਥ ਸਾ ਉਪਟ੍ਠਿਤੋ ਹੋਤਿ ਨ ਯਤ੍ਥ ਮਕ੍ਖਿਕਾ ਸਣ੍ਡਸਣ੍ਡਚਾਰਿਨੀ ਨ ਮਚ੍ਛਂ ਨ ਮਂਸਂ ਨ ਸੁਰਂ ਨ ਮੇਰਯਂ, ਨ ਥੁਸੋਦਕਂ ਪਿਵਤਿ। ਸੋ ਏਕਾਗਾਰਿਕੋ ਵਾ ਹੋਤਿ ਏਕਾਲੋਪਿਕੋ, ਦ੍ਵਾਗਾਰਿਕੋ ਵਾ ਹੋਤਿ ਦ੍ਵਾਲੋਪਿਕੋ... ਸਤ੍ਤਾਗਾਰਿਕੋ ਵਾ ਹੋਤਿ ਸਤ੍ਤਾਲੋਪਿਕੋ; ਏਕਿਸ੍ਸਾਪਿ ਦਤ੍ਤਿਯਾ ਯਾਪੇਤਿ, ਦ੍ਵੀਹਿਪਿ ਦਤ੍ਤੀਹਿ ਯਾਪੇਤਿ... ਸਤ੍ਤਹਿਪਿ ਦਤ੍ਤੀਹਿ ਯਾਪੇਤਿ; ਏਕਾਹਿਕਮ੍ਪਿ ਆਹਾਰਂ ਆਹਾਰੇਤਿ, ਦ੍ਵਾਹਿਕਮ੍ਪਿ ਆਹਾਰਂ ਆਹਾਰੇਤਿ... ਸਤ੍ਤਾਹਿਕਮ੍ਪਿ ਆਹਾਰਂ ਆਹਾਰੇਤਿ – ਇਤਿ ਏਵਰੂਪਂ ਅਦ੍ਧਮਾਸਿਕਮ੍ਪਿ ਪਰਿਯਾਯਭਤ੍ਤਭੋਜਨਾਨੁਯੋਗਮਨੁਯੁਤ੍ਤੋ ਵਿਹਰਤਿ।

ਸੋ ਸਾਕਭਕ੍ਖੋਪਿ ਹੋਤਿ, ਸਾਮਾਕਭਕ੍ਖੋਪਿ ਹੋਤਿ, ਨੀਵਾਰਭਕ੍ਖੋਪਿ ਹੋਤਿ, ਦਦ੍ਦੁਲਭਕ੍ਖੋਪਿ ਹੋਤਿ, ਹਟਭਕ੍ਖੋਪਿ ਹੋਤਿ , ਕਣ੍ਭਕ੍ਖੋਪਿ ਹੋਤਿ, ਆਚਾਮਭਕ੍ਖੋਪਿ ਹੋਤਿ, ਪਿਞ੍ਞਾਕਭਕ੍ਖੋਪਿ ਹੋਤਿ, ਤਿਣਭਕ੍ਖੋਪਿ ਹੋਤਿ, ਗੋਮਯਭਕ੍ਖੋਪਿ ਹੋਤਿ, ਵਨਮੂਲਫਲਾਹਾਰੋ ਯਾਪੇਤਿ ਪਵਤ੍ਤਫਲਭੋਜੀ।

ਸੋ ਸਾਣਾਨਿਪਿ ਧਾਰੇਤਿ, ਮਸਾਣਾਨਿਪਿ ਧਾਰੇਤਿ, ਛਵਦੁਸ੍ਸਾਨਿਪਿ ਧਾਰੇਤਿ, ਪਂਸੁਕੂਲਾਨਿਪਿ ਧਾਰੇਤਿ, ਤਿਰੀਟਾਨਿਪਿ ਧਾਰੇਤਿ, ਅਜਿਨਮ੍ਪਿ ਧਾਰੇਤਿ, ਅਜਿਨਕ੍ਖਿਪਮ੍ਪਿ ਧਾਰੇਤਿ, ਕੁਸਚੀਰਮ੍ਪਿ ਧਾਰੇਤਿ , ਵਾਕਚੀਰਮ੍ਪਿ ਧਾਰੇਤਿ, ਫਲਕਚੀਰਮ੍ਪਿ ਧਾਰੇਤਿ, ਕੇਸਕਮ੍ਬਲਮ੍ਪਿ ਧਾਰੇਤਿ, ਵਾਲ਼ਕਮ੍ਬਲਮ੍ਪਿ ਧਾਰੇਤਿ, ਉਲੂਕਪਕ੍ਖਿਕਮ੍ਪਿ ਧਾਰੇਤਿ, ਕੇਸਮਸ੍ਸੁਲੋਚਕੋਪਿ ਹੋਤਿ ਕੇਸਮਸ੍ਸੁਲੋਚਨਾਨੁਯੋਗਮਨੁਯੁਤ੍ਤੋ, ਉਬ੍ਭਟ੍ਠਕੋਪਿ ਹੋਤਿ ਆਸਨਪਟਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤੋ, ਉਕ੍ਕੁਟਿਕੋਪਿ ਹੋਤਿ ਉਕ੍ਕੁਟਿਕਪ੍ਪਧਾਨਮਨੁਯੁਤ੍ਤੋ, ਕਣ੍ਟਕਾਪਸ੍ਸਯਿਕੋਪਿ ਹੋਤਿ ਕਣ੍ਟਕਾਪਸ੍ਸਯੇ ਸੇਯਜਂ ਕਪ੍ਪੇਤਿ, ਸਾਯਤਤਿਯਕਮ੍ਪਿ ਉਦਕੋਰੋਹਨਾਨੁਯੋਗਮਨੁਯੁਤ੍ਤੋ ਵਿਹਰਤਿ – ਇਤਿ ਏਵਰੂਪਂ ਅਨੇਕਵਿਹਿਤਂ ਕਾਯਸ੍ਸ ਆਤਾਪਨਪਰਿਤਾਪਨਾਨੁਯੋਗਮਨੁਯੁਤ੍ਤੋ ਵਿਹਰਤਿ। ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਨਿਜ੍ਝਾਮਾ ਪਟਿਪਦਾ।

‘‘ਕਤਮਾ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਮਜ੍ਝਿਮਾ ਪਟਿਪਦਾ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਕਾਯੇ ਕਾਯਾਨੁਪਸ੍ਸੀ ਵਿਹਰਤਿ ਆਤਾਪੀ ਸਮ੍ਪਜਾਨੋ ਸਤਿਮਾ ਵਿਨੇਯ੍ਯ ਲੋਕੇ ਅਭਿਜ੍ਝਾਦੋਮਨਸ੍ਸਂ; ਵੇਦਨਾਸੁ...ਪੇ॰... ਚਿਤ੍ਤੇ...ਪੇ॰... ਧਮ੍ਮੇਸੁ ਧਮ੍ਮਾਨੁਪਸ੍ਸੀ ਵਿਹਰਤਿ ਆਤਾਪੀ ਸਮ੍ਪਜਾਨੋ ਸਤਿਮਾ ਵਿਨੇਯ੍ਯ ਲੋਕੇ ਅਭਿਜ੍ਝਾਦੋਮਨਸ੍ਸਂ। ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਮਜ੍ਝਿਮਾ ਪਟਿਪਦਾ। ਇਮਾ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਿਸ੍ਸੋ ਪਟਿਪਦਾ’’ਤਿ।

‘‘ਤਿਸ੍ਸੋ ਇਮਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਟਿਪਦਾ। ਕਤਮਾ ਤਿਸ੍ਸੋ? ਆਗਾਲ਼੍ਹਾ ਪਟਿਪਦਾ, ਨਿਜ੍ਝਾਮਾ ਪਟਿਪਦਾ, ਮਜ੍ਝਿਮਾ ਪਟਿਪਦਾ। ਕਤਮਾ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਆਗਾਲ਼੍ਹਾ ਪਟਿਪਦਾ...ਪੇ॰... ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਆਗਾਲ਼੍ਹਾ ਪਟਿਪਦਾ।

‘‘ਕਤਮਾ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਨਿਜ੍ਝਾਮਾ ਪਟਿਪਦਾ...ਪੇ॰... ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਨਿਜ੍ਝਾਮਾ ਪਟਿਪਦਾ।

‘‘ਕਤਮਾ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਮਜ੍ਝਿਮਾ ਪਟਿਪਦਾ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨੰ ਪਾਪਕਾਨੰ ਅਕੁਸਲਾਨੰ ਧਮ੍ਮਾਨੰ ਅਨੁਪ੍ਪਾਦਾਯ ਛਨ੍ਦੰ ਜਨੇਤਿ ਵਾਯਮਤਿ ਵੀਰਿਯੰ ਆਰਭਤਿ ਚਿਤ੍ਤੰ ਪਗ੍ਗਣ੍ਹਾਤਿ ਪਦਹਤਿ; ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨੰ ਪਾਪਕਾਨੰ ਅਕੁਸਲਾਨੰ ਧਮ੍ਮਾਨੰ ਪਹਾਨਾਯ ਛਨ੍ਦੰ ਜਨੇਤਿ ਵਾਯਮਤਿ ਵੀਰਿਯੰ ਆਰਭਤਿ ਚਿਤ੍ਤੰ ਪਗ੍ਗਣ੍ਹਾਤਿ ਪਦਹਤਿ; ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨੰ ਕੁਸਲਾਨੰ ਧਮ੍ਮਾਨੰ ਉਪ੍ਪਾਦਾਯ ਛਨ੍ਦੰ ਜਨੇਤਿ ਵਾਯਮਤਿ ਵੀਰਿਯੰ ਆਰਭਤਿ ਚਿਤ੍ਤੰ ਪਗ੍ਗਣ੍ਹਾਤਿ ਪਦਹਤਿ; ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨੰ ਕੁਸਲਾਨੰ ਧਮ੍ਮਾਨੰ ਠਿਤਿਯਾ ਅਸਮ੍ਮੋਸਾਯ ਭਿਯ੍ਯੋਭਾਵਾਯ ਵੇਪੁਲ੍ਲਾਯ ਭਾਵਨਾਯ ਪਾਰਿਪੂਰਿਯਾ ਛਨ੍ਦੰ ਜਨੇਤਿ ਵਾਯਮਤਿ ਵੀਰਿਯੰ ਆਰਭਤਿ ਚਿਤ੍ਤੰ ਪਗ੍ਗਣ੍ਹਾਤਿ ਪਦਹਤਿ...।

‘‘ਛਨ੍ਦਸਮਾਧਿਪਧਾਨਸਙ੍ਖਾਰਸਮਨ੍ਨਾਗਤੰ ਇਦ੍ਧਿਪਾਦੰ ਭਾਵੇਤਿ ਵੀਰਿਯਸਮਾਧਿ...ਪੇ॰... ਚਿਤ੍ਤਸਮਾਧਿ...ਪੇ॰... ਵੀਮੰਸਾਸਮਾਧਿਪਧਾਨਸਙ੍ਖਾਰਸਮਨ੍ਨਾਗਤੰ ਇਦ੍ਧਿਪਾਦੰ ਭਾਵੇਤਿ...ਪੇ॰...।

‘‘ਸਦ੍ਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੰ ਭਾਵੇਤਿ... ਵੀਰਿਯਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੰ ਭਾਵੇਤਿ... ਸਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੰ ਭਾਵੇਤਿ... ਸਮਾਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੰ ਭਾਵੇਤਿ... ਪਞ੍ਞਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੰ ਭਾਵੇਤਿ...।

‘‘ਸਦ੍ਧਾਬਲੰ ਭਾਵੇਤਿ... ਵੀਰਿਯਬਲੰ ਭਾਵੇਤਿ... ਸਤਿਬਲੰ ਭਾਵੇਤਿ... ਸਮਾਧਿਬਲੰ ਭਾਵੇਤਿ... ਪਞ੍ਞਾਬਲੰ ਭਾਵੇਤਿ...।

‘‘ਸਤਿਸਮ੍ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗੰ ਭਾਵੇਤਿ... ਧਮ੍ਮਵਿਚਯਸਮ੍ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗੰ ਭਾਵੇਤਿ... ਵੀਰਿਯਸਮ੍ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗੰ ਭਾਵੇਤਿ... ਪੀਤਿਸਮ੍ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗੰ ਭਾਵੇਤਿ... ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿਸਮ੍ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗੰ ਭਾਵੇਤਿ... ਸਮਾਧਿਸਮ੍ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗੰ ਭਾਵੇਤਿ... ਉਪੇਕ੍ਖਾਸਮ੍ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗੰ ਭਾਵੇਤਿ...।

‘‘ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿੰ ਭਾਵੇਤਿ... ਸਮ੍ਮਾਸਙ੍ਕਪ੍ਪੰ ਭਾਵੇਤਿ... ਸਮ੍ਮਾਵਾਚੰ ਭਾਵੇਤਿ... ਸਮ੍ਮਾਕਮ੍ਮਨ੍ਤੰ ਭਾਵੇਤਿ ... ਸਮ੍ਮਾਆਜੀਵੰ ਭਾਵੇਤਿ... ਸਮ੍ਮਾਵਾਯਾਮੰ ਭਾਵੇਤਿ... ਸਮ੍ਮਾਸਤਿੰ ਭਾਵੇਤਿ... ਸਮ੍ਮਾਸਮਾਧਿੰ ਭਾਵੇਤਿ...। ਅਯੰ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਮਜ੍ਝਿਮਾ ਪਟਿਪਦਾ। ਇਮਾ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਿਸ੍ਸੋ ਪਟਿਪਦਾ’’ਤਿ।

ਅਚੇਲਕਵਗ੍ਗੋ ਛਟ੍ਠੋ।

ਤਸ੍ਸੁਦ੍ਦਾਨੰ –

ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨੰ ਸਮ੍ਮਪ੍ਪਧਾਨੰ, ਇਦ੍ਧਿਪਾਦਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੇਨ ਚ।
ਬਲੰ ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗੋ ਮਗ੍ਗੋ ਚ, ਪਟਿਪਦਾਯ ਯੋਜਯੇਤਿ॥

(੧੭) ੭. ਕਮ੍ਮਪਥਪੇਯ੍ਯਾਲੰ

੧੬੪-੧੮੩. ‘‘ਤੀਹਿ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਯਥਾਭਤੰ ਨਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤੋ ਏਵੰ ਨਿਰਯੇ। ਕਤਮੇਹਿ ਤੀਹਿ? ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤੀ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤੇ ਸਮਾਦਪੇਤਿ, ਪਾਣਾਤਿਪਾਤੇ ਚ ਸਮਨੁਞ੍ਞੋ ਹੋਤਿ। ਇਮੇਹਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤੀਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਯਥਾਭਤੰ ਨਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤੋ ਏਵੰ ਨਿਰਯੇ।

‘‘ਤੀਹਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਯਥਾਭਤੰ ਨਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤੋ ਏਵੰ ਸਗ੍ਗੇ। ਕਤਮੇਹਿ ਤੀਹਿ? ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਾ ਵੇਰਮਣਿਯਾ ਸਮਾਦਪੇਤਿ, ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਾ ਵੇਰਮਣਿਯਾ ਚ ਸਮਨੁਞ੍ਞੋ ਹੋਤਿ...।

‘‘ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਅਦਿਨ੍ਨਾਦਾਯੀ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਅਦਿਨ੍ਨਾਦਾਨੇ ਸਮਾਦਪੇਤਿ, ਅਦਿਨ੍ਨਾਦਾਨੇ ਚ ਸਮਨੁਞ੍ਞੋ ਹੋਤਿ...।

‘‘ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਅਦਿਨ੍ਨਾਦਾਨਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਅਦਿਨ੍ਨਾਦਾਨਾ ਵੇਰਮਣਿਯਾ ਸਮਾਦਪੇਤਿ, ਅਦਿਨ੍ਨਾਦਾਨਾ ਵੇਰਮਣਿਯਾ ਚ ਸਮਨੁਞ੍ਞੋ ਹੋਤਿ...।

‘‘ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਕਾਮੇਸੁਮਿਚ੍ਛਾਚਾਰੀ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਕਾਮੇਸੁਮਿਚ੍ਛਾਚਾਰੇ ਸਮਾਦਪੇਤਿ, ਕਾਮੇਸੁਮਿਚ੍ਛਾਚਾਰੇ ਚ ਸਮਨੁਞ੍ਞੋ ਹੋਤਿ...।

‘‘ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਕਾਮੇਸੁਮਿਚ੍ਛਾਚਾਰਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਕਾਮੇਸੁਮਿਚ੍ਛਾਚਾਰਾ ਵੇਰਮਣਿਯਾ ਸਮਾਦਪੇਤਿ, ਕਾਮੇਸੁਮਿਚ੍ਛਾਚਾਰਾ ਵੇਰਮਣਿਯਾ ਚ ਸਮਨੁਞ੍ਞੋ ਹੋਤਿ...।

‘‘ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਮੁਸਾਵਾਦੀ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਮੁਸਾਵਾਦੇ ਸਮਾਦਪੇਤਿ, ਮੁਸਾਵਾਦੇ ਚ ਸਮਨੁਞ੍ਞੋ ਹੋਤਿ...।

‘‘ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਮੁਸਾਵਾਦਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਮੁਸਾਵਾਦਾ ਵੇਰਮਣਿਯਾ ਸਮਾਦਪੇਤਿ, ਮੁਸਾਵਾਦਾ ਵੇਰਮਣਿਯਾ ਚ ਸਮਨੁਞ੍ਞੋ ਹੋਤਿ...।

‘‘ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਪਿਸੁਣਵਾਚੋ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਪਿਸੁਣਾਯ ਵਾਚਾਯ ਸਮਾਦਪੇਤਿ, ਪਿਸੁਣਾਯ ਵਾਚਾਯ ਚ ਸਮਨੁਞ੍ਞੋ ਹੋਤਿ...।

‘‘ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਪਿਸੁਣਾਯ ਵਾਚਾਯ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਪਿਸੁਣਾਯ ਵਾਚਾਯ ਵੇਰਮਣਿਯਾ ਸਮਾਦਪੇਤਿ, ਪਿਸੁਣਾਯ ਵਾਚਾਯ ਵੇਰਮਣਿਯਾ ਚ ਸਮਨੁਞ੍ਞੋ ਹੋਤਿ...।

‘‘ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਫਰੁਸਵਾਚੋ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਫਰੁਸਾਯ ਵਾਚਾਯ ਸਮਾਦਪੇਤਿ, ਫਰੁਸਾਯ ਵਾਚਾਯ ਚ ਸਮਨੁਞ੍ਞੋ ਹੋਤਿ...।

‘‘ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਫਰੁਸਾਯ ਵਾਚਾਯ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਫਰੁਸਾਯ ਵਾਚਾਯ ਵੇਰਮਣਿਯਾ ਸਮਾਦਪੇਤਿ, ਫਰੁਸਾਯ ਵਾਚਾਯ ਵੇਰਮਣਿਯਾ ਚ ਸਮਨੁਞ੍ਞੋ ਹੋਤਿ...।

‘‘ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਸਮ੍ਫਪ੍ਪਲਾਪੀ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਸਮ੍ਫਪ੍ਪਲਾਪੇ ਸਮਾਦਪੇਤਿ, ਸਮ੍ਫਪ੍ਪਲਾਪੇ ਚ ਸਮਨੁਞ੍ਞੋ ਹੋਤਿ...।

‘‘ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਸਮ੍ਫਪ੍ਪਲਾਪਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਸਮ੍ਫਪ੍ਪਲਾਪਾ ਵੇਰਮਣਿਯਾ ਸਮਾਦਪੇਤਿ, ਸਮ੍ਫਪ੍ਪਲਾਪਾ ਵੇਰਮਣਿਯਾ ਚ ਸਮਨੁਞ੍ਞੋ ਹੋਤਿ...।

‘‘ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਅਭਿਜ੍ਝਾਲੁ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਅਭਿਜ੍ਝਾਯ ਸਮਾਦਪੇਤਿ, ਅਭਿਜ੍ਝਾਯ ਚ ਸਮਨੁਞ੍ਞੋ ਹੋਤਿ...।

‘‘ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਅਨਭਿਜ੍ਝਾਲੁ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਅਨਭਿਜ੍ਝਾਯ ਸਮਾਦਪੇਤਿ, ਅਨਭਿਜ੍ਝਾਯ ਚ ਸਮਨੁਞ੍ਞੋ ਹੋਤਿ...।

‘‘ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਬ੍ਯਾਪਨ੍ਨਚਿਤ੍ਤੋ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਬ੍ਯਾਪਾਦੇ ਸਮਾਦਪੇਤਿ, ਬ੍ਯਾਪਾਦੇ ਚ ਸਮਨੁਞ੍ਞੋ ਹੋਤਿ...।

‘‘ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਅਬ੍ਯਾਪਨ੍ਨਚਿਤ੍ਤੋ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਅਬ੍ਯਾਪਾਦੇ ਸਮਾਦਪੇਤਿ, ਅਬ੍ਯਾਪਾਦੇ ਚ ਸਮਨੁਞ੍ਞੋ ਹੋਤਿ...।

‘‘ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਕੋ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਸਮਾਦਪੇਤਿ, ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਚ ਸਮਨੁਞ੍ਞੋ ਹੋਤਿ ...।

‘‘ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਕੋ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਸਮਾਦਪੇਤਿ, ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਚ ਸਮਨੁਞ੍ਞੋ ਹੋਤਿ। ਇਮੇਹਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖ੧ੇ, ਤੀਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਯਥਾਭਤਂ ਨਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤੋ ਏ੧ਂ ਸਗ੍ਗੇ’’ਤਿ।

ਕਮ੍ਮਪਥਪੇਯ੍ਯਾਲਂ ਨਿਟ੍ਠਿਤਂ।

ਤਸ੍ਸੁਦ੍ਦਾਨਂ –

ਪਾਣਂ ਅਦਿਨ੍ਨਮਿਚ੍ਛਾ ਚ, ਮੁਸਾ੧ਾਦੀ ਚ ਪਿਸੁਣਾ।
ਫਰੁਸਾ ਸਮ੍ਫਪ੍ਪਲਾਪੋ ਚ, ਅਭਿਜ੍ਝਾ ਬ੍ਯਾਪਾਦਦਿਟ੍ਠਿ ਚ।
ਕਮ੍ਮਪਥੇਸੁ ਪੇਯ੍ਯਾਲਂ, ਤਿਕਕੇਨ ਨਿਯੋਜਯੇਤਿ॥

(੧੮) ੮. ਰਾਗਪੇਯ੍ਯਾਲਂ

੧੮੪. ''ਰਾਗਸ੍ਸ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਭਿਞ੍ਞਾਯ ਤਯੋ ਧਮ੍ਮਾ ਭਾਵੇਤਬ੍ਬਾ। ਕਤਮੇ ਤਯੋ? ਸੁਞ੍ਞਤੋ ਸਮਾਧਿ, ਅਨਿਮਿਤ੍ਤੋ ਸਮਾਧਿ, ਅਪ੍ਪਣਿਹਿਤੋ ਸਮਾਧਿ – ਰਾਗਸ੍ਸ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਭਿਞ੍ਞਾਯ ਇਮੇ ਤਯੋ ਧਮ੍ਮਾ ਭਾਵੇਤਬ੍ਬਾ। ( ) [(ਰਾਗਸ੍ਸ ਭਿਕ੍ਖਵੇ ਅਭਿਞ੍ਞਾਯ ਤਯੋ ਧਮ੍ਮਾ ਭਾਵੇਤਬ੍ਬਾ। ਕਤਮੇ ਤਯੋ? ਸਵਿਤਕ੍ਕਸਵਿਚਾਰੋ ਸਮਾਧਿ, ਅਵਿਤਕ੍ਕਵਿਚਾਰਮਤ੍ਤੋ ਸਮਾਧਿ, ਅਵਿਤਕ੍ਕਅਵਿਚਾਰੋ ਸਮਾਧਿ। ਰਾਗਸ੍ਸ ਭਿਕ੍ਖਵੇ ਅਭਿਞ੍ਞਾਯ ਇਮੇ ਤਯੋ ਧਮ੍ਮਾ ਭਾਵੇਤਬ੍ਬਾ।) ਏਤ੍ਤਕੋ ਪਾਠੋ ਕਤ੍ਥਚਿ ਦਿਸ੍ਸਤਿ, ਅਟ੍ਠਕਥਾਯਂ ਪਸ੍ਸਿਤਬ੍ਬੋ]

''ਰਾਗਸ੍ਸ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਰਿਞ੍ਞਾਯ...ਪੇ॰... ਪਰਿਕ੍ਖਯਾਯ... ਪਹਾਨਾਯ... ਖਯਾਯ... ਵਯਾਯ... ਵਿਰਾਗਾਯ... ਨਿਰੋਧਾਯ... ਚਾਗਾਯ... ਪਟਿਨਿਸ੍ਸਗ੍ਗਾਯ ਇਮੇ ਤਯੋ ਧਮ੍ਮਾ ਭਾਵੇਤਬ੍ਬਾ।

''ਦੋਸਸ੍ਸ... ਮੋਹਸ੍ਸ... ਕੋਧਸ੍ਸ... ਉਪਨਾਹਸ੍ਸ... ਮਕ੍ਖਸ੍ਸ... ਪਲਾਸਸ੍ਸ... ਇਸ੍ਸਾਯ... ਮਚ੍ਛਰਿਯਸ੍ਸ... ਮਾਯਾਯ... ਸਾਠੇਯ੍ਯਸ੍ਸ... ਥਮ੍ਭਸ੍ਸ... ਸਾਰਮ੍ਭਸ੍ਸ... ਮਾਨਸ੍ਸ... ਅਤਿਮਾਨਸ੍ਸ... ਮਦਸ੍ਸ... ਪਮਾਦਸ੍ਸ ਅਭਿਞ੍ਞਾਯ... ਪਰਿਞ੍ਞਾਯ... ਪਰਿਕ੍ਖਯਾਯ... ਪਹਾਨਾਯ... ਖਯਾਯ... ਵਯਾਯ... ਵਿਰਾਗਾਯ... ਨਿਰੋਧਾਯ... ਚਾਗਾਯ... ਪਟਿਨਿਸ੍ਸਗ੍ਗਾਯ ਇਮੇ ਤਯੋ ਧਮ੍ਮਾ ਭਾਵੇਤਬ੍ਬਾ''ਤਿ।

(ਇਦਮਵੋਚ ਭਗਵਾ। ਅਤ੍ਤਮਨਾ ਤੇ ਭਿਕ੍ਖੂ ਭਗਵਤੋ ਭਾਸਿਤਂ ਅਭਿਨਨ੍ਦੁਨ੍ਤਿ।) [( ) ਏਤ੍ਥਨ੍ਤਰੇ ਪਾਠੋ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਕ॰ ਪੋਤ੍ਥਕੇਸੁ ਨ ਦਿਸ੍ਸਤਿ]

ਰਾਗਪੇਯ੍ਯਾਲਂ ਨਿਟ੍ਠਿਤਂ।

ਤਸ੍ਸੁਦ੍ਦਾਨਂ –

[ਇਮਾ ਉਦ੍ਦਾਨਗਾਥਾਯੋ ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰ ਪੋਤ੍ਥਕੇਸੁ ਨ ਦਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ] ਰਾਗਂ ਦੋਸਞ੍ਚ ਮੋਹਞ੍ਚ, ਕੋਧੁਪਨਾਹਪਞ੍ਚਮਂ।
ਮਕ੍ਖਪਲ਼ਾਸਇਸ੍ਸਾ ਚ, ਮਚ੍ਛਰਿਮਾਯਾਸਾਠੇਯ੍ਯਾ॥

ਥਮ੍ਭਸਾਰਮ੍ਭਮਾਨਞ੍ਚ, ਅਤਿਮਾਨਮਦਸ੍ਸ ਚ।
ਪਮਾਦਾ ਸਤ੍ਤਰਸ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਰਾਗਪੇਯ੍ਯਾਲਨਿਸ੍ਸਿਤਾ॥

ਏਤੇ ਓਪਮ੍ਮਯੁਤ੍ਤੇਨ, ਆਪਾਦੇਨ ਅਭਿਞ੍ਞਾਯ।
ਪਰਿਞ੍ਞਾਯ ਪਰਿਕ੍ਖਯਾ, ਪਹਾਨਕ੍ਖਯਬ੍ਬਯੇਨ।
ਵਿਰਾਗਨਿਰੋਧਚਾਗਂ, ਪਟਿਨਿਸ੍ਸਗ੍ਗੋ ਇਮੇ ਦਸ॥

ਸੁਞ੍ਞਤੋ ਅਨਿਮਿਤ੍ਤੋ ਚ, ਅਪ੍ਪਣਿਹਿਤੋ ਚ ਤਯੋ।
ਸਮਾਧਿਮੂਲਕਾ ਪੇਯ੍ਯਾਲੇਸੁਪਿ ਵਵਤ੍ਥਿਤਾ ਚਾਤਿ॥

ਤਿਕਨਿਪਾਤਪਾਲ਼ਿ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।